c
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލި ސް
މާލެ ،
ދިވެހިރާއްޖެ
ޔައުމިއްޔާ
80/2011
އަހަރު: 2011
ދައުރު: ތިންވަނަ ދައުރު
ޖަލްސާ: 21 ވަނަ ޖަލްސާ
ޖަލްސާ ބޭއްވި ތަން: ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގެ
ތާރީޚު : 7 ޑިސެމްބަރ 2011، ބުދަ ދުވަސް
12 މުޙައްރަމް 1433
ފެށި ގަޑި: ހެނދުނު 9:04 ގައި
ފުރަތަމަ ހުސްވަގުތުކޮޅު: 10:32 ން 11:02 އަށް
ދެވަނަ ހުސްވަގުތުކޮޅު: 12:30 ން 13:03 ގައި
ތިންވަނަ ހުސްވަގުތުކޮޅު: 15:02 ން 16:02 ގައި
ހަތަރުވަނަ ހުސްވަގުތުކޮޅު: 17:45 ން 18:19 އަށް
ފަސްވަނަ ހުސްވަގުތުކޮޅު: 19:00 ން 19:31 އަށް
ނިމުނު ގަޑި: ރޭގަނޑު 22:08 ގައި
ޖަލްސާގައި ހޭދަވި ޖުމްލަ ވަގުތު: 9 ގަޑިއިރާއި 56 މިނެޓް

ހާޒިރީ
ރިޔާސަތު: ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް އަލްފާޟިލް ޢަބްދުاله ޝާހިދު
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސް އަލްފާޟިލް އަޙްމަދު ނާޒިމް
މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން
ރިޔާ ސަތު ބެލެހެއްޓެވި މެންބަރު: ވެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ މުޙަންމަދު
ކަނޑިތީމު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ޙުސައިން
ވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: ހުސްވަގުތުކޮޅު ކުރިން 51 މެންބަރުން، ހުސްވަގުތުކޮޅު ފަހުން 44
މެންބަރުން، ދެވަނަ ހުސްވަގުތުކޮޅު ފަހުން 47 މެންބަރުން، ތިންވަނަ
ހުސްވަގުތުކޮޅު ފަހުން 41 މެންބަރުން، ހަތަރުވަނަ ހުސްވަގުތުކޮޅު
ފަހުން 30 މެންބަރުން، ފަސްވަނަ ހުސްވަގުތުކޮޅު ފަހުން 38
މެންބަރުން
ވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުން : ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ މަނިކު
މެދު ހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ އާޒިމް
ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاله
ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މަޚްލޫފް
މައްޗަންގޮޅި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މާރިޔާ އަޙްމަދު ދީދީ
މައްޗަންގޮޅި ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ރަޝީދު
މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިމްތިޔާޒް ފަހުމީ
اله
މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދު ޢަބްދުއްރަޙީމް
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު
ވިލިމާފަންނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިން މަނިކު
II

ހޯރަފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު
އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢަބްދުاله
ބާރަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ޝިފާޒް
ދިއްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަމީރު
ކެލާ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله މަޢުޞޫމް
ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު މުޖްތާޒް
ނޮޅިވަރަމް ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ނަޝީދު
ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާރިފް
ކުޅުދުއްފުށި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ
ކުޅުދުއްފުށި ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ނަޝީދު
ކަނޑިތީމު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ޙުސައިން
މިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ރިޒާ
ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ވަޙީދު
ފުނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ސަލީމް
ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢީސާ
ވެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ މުޙަންމަދު
އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަފްރާޝީމް ޢަލީ
ދުވާފަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ޒުބައިރު
އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަމްދޫން ޢަބްދުاله ޙަމީދު
މަޑުއްވަރި ދާއިރާގެ މެންބަރު ވިސާމް ޢަލީ
އޭދަފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް
ކެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ތަސްމީން ޢަލީ
ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙަންމަދު ޞާލިޙު
ނައިފަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މުޙަންމަދު
III

ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މޫސާ
ގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ރިޒާ
މަތިވެރި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން މުޙަންމަދު
މާމިގިލި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމް
މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރު ޤިއްޔާ މުޙަންމަދު
ފެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔޫސުފް ނަޢީމް
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޝާހިދު
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޒިމް
ބިލަތްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޙަމްޒާ
ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްމުޙުސިން ޙަމީދު
މީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސިޔާމް މުޙަންމަދު
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު އާމިރު
ވިލުފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު ރިޔާޒް ރަޝީދު
ތިމަރަފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު މުޞްޠަފާ
ގަމު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔޫސުފް ޢަބްދުލްޣަފޫރު
ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙީމް ޢަބްދުاله
މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްއަޒީޒް ޖަމާލް އަބޫބަކުރު
ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ރިޔާޒް
ތިނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ޤަސަމް
މަޑަވެލި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ނާޒިމް
ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް މުއްޠަލިބް
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޒާހިރު އާދަމް
ފުވައްމުލަކު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ރަފީޤް ޙަސަން
ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޝިފާޤް މުފީދު
IV

ހުޅުމީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބް
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަލްހާން ފަހުމީ
މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ޢާދިލް
ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު އަސްލަމް
ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ރަޝީދު
ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް
ރަސްމީ ދަތުރުފުޅެއްގައި
ވަޑައިން ހުންނެވި މެންބަރު ން : ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެން ބަރު ޙާމިދު ޢަބްދުލްޣަފުރު
ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله މަސީޙު މުޙަންމަދު
ސަލާމުގައި ހުންނެވި މެން ބަރު: އަލިފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ނާޝިޒް
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް
ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ވަޙީދު
އިސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު އިބްރާހީމް
ގެމަނަފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު އިލްހާމް އަޙްމަދު
ޗުއްޓީގައި ތިއްބެވި މެންބަރު ން : މަނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ޠާރިޤް
ތުޅާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ނާޒިމް ރަޝާދު
ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ޒަމީރު
ވަކި ސަބަބެއް ނާންގަވާ
ވަޑައިނުގަންނަވާ މެންބަރު: މުލަކު ދައިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޔާމީން
ވިލިނގިލި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު ރާމިޒް
ޖަލްސާއަށް ވަޑައިގެންނެވި ވަޒީރު : މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓް އަލްފާޟިލް މަޙްމޫދު ރާޒީ
V

ޔައުމިއްޔާނަންބަރު: 3122 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 21 ވަނަ ޖަލްސާ.
ތާރީޚް: 07 ޑިސެމްބަރ 3122 ބުދަ ދުވަސް.
2. ދުޢާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
تسى هلا انرحًن انرحيى، انحدً هل وانصالج وانسالو عهى رسول هلا وعهى آنو وصحثو وين وااله.
މަޖިލިސް ފެށުނީ.
3. ޖަލްސާގެ ހާޒިރީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިވަގުތު ޖަލްސާ އަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 32 ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.
4. ދުވަހުގެ އެޖެންޑާ އިޢުލާނު ކުރުމާއި ޔައުމިއްޔާ ފާސްކުރުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
-4.2 މިއަދުގެ ޖަލްސާގެ އެޖެންޑާގެ ނަންބަރަކީ، އޖ.32/4/3122/
-4.3 އެޖެންޑާ ނަންބަރު 4.3 ޔައުމިއްޔާ ފާސްކުރުން. ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު 83/3122 އިން 85/3122 އަށް 4
ޖަލްސާގެ ޔައުމިއްޔާ. އެއީ، 3122 ވަނަ އަހަރުގެ 4 ވަނަ ދައުރުގެ 24 ވަނަ ޖަލްސާގެ ޔައުމިއްޔާ އިން ފެށިގެން ،
26 ވަނަ ޖަލްސާގެ ޔައުމި އްޔާ އާ ހަމައަށް. މި ޔައުމިއްޔާތައް މަޖިލީހުގެ ވެބްސައިޓުގައި ޝާއިޢުކުރުމަށްފަހު، އެއްވެސް
މެންބަރަކު އިޞްލާޙެއް ހުށަހަޅުއްވާފައިނުވާތީ ގަވާއިދުގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން މި ޔައުމިއްޔާތަކަކީ މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތުން
ޤަބޫލުކުރާ ޔައުމިއް ޔާތަކެއް ކަމަށް ނިންމައިފިން.
5. ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
1

-5.2 އެޖެންޑާ އައިޓަމް 5. ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން. މިއަދު 41;:ގައި މިނިވަން މުއައްސަސާތަކު ކަންތައްތަކާ
ބެހޭ ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 4ގައި. 22;41 މުޅި މަޖިލީހުގެ ކުޑަ ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 2ގައި. 41;22ގައި ޤައުމީ
ތަރައްޤީގެ ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 4ގައި. 31;41 ގައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ދިރާސާކުރައްވާ ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 2ގައި
ބޭއްވުމަށް ވަނީ ހަމަޖެހިފަ. މި ގޮތަށް ކޮމިޓީތައް ބޭއްވުމަށް ހަމަޖެހިފައި އޮތް ކަމުގައި ވިޔަސް ކޮމިޓީތަކުގެ
މުޤައްރިރުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން މިއަދު މިއީ ބަޖެޓު ބަހުސްގެ އެންމެފަހު ދުވަސްކަމުގައި ވާތީ
ކޯރަމަށް ބައްލަވައިގެން ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތްޕުޅުތައް ކުރިއަށް ގެންގޮސް ދެއްވުމަށް. އެއީ، މިއަދުގެ ޖަލްސާގެ ވަގުތުގައި
ބޭއްވުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ކޮމިޓީތަކުގެ ވާހަކަ މި ދަންނަވާލީ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަޅުގަ ނޑު، އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6 އަށް
ދިއުމުގެ ކުރިން ރިޔާސަތަކުން އަންގާ އެންގުމުގެ ތެރޭގައި އަންނަ ހަފްތާގެ މަސައްކަތާ ބެހޭ ގޮތުން ވެސް ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންގެ ސަމާލުކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނާވަލަން ބޭނުން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކޮމިޓީތަކުން ނިންމަވާފައިވާ ރިޕޯޓުތަކެއް
މިހާރު ވެސް ގާތްގަ ނޑަކަށް 21 ވަރަކަށް ރިޕޯޓު އަޅުގަ ނޑުގެ އަތްމަތީގައި އެބަ ހުރި. އޭގެތެރެއިން އިސްލާމިކު
މިނިސްޓަރު ޑޮކްޓަރު ޢަބްދުލްމަޖީދު ޢަބްދުލްބާރީއާ ބެހޭ ގޮތުން ތައްޔާރުވިފައިވާ ރިޕޯޓަށް ވޯޓަށް ދެންނެވުމުގެ ތާރީޚު
މިހާރު ވެސް ވާނީ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާފަ. އެއީ، 2: ވަނަ ދުވަސް މި މަހުގެ. އަދި
އޭގެ އިތުރުން ވެސް ހުރި ރިޕޯޓުތައް މި ދައުރު ނިންމުމުގެ ކުރިން ނިންމުމަށް މަސައްކަތްކުރުމުގެ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު
ގަސްތުކުރަން އަންނަ ހަފްތާގެ ހޯމަ، އަންގާރަ މި ދެ ދުވަހުގެ މަސައްކަތް މި ކަމަށް ރިޕޯޓުތައް ނިންމުމަށް
ޚާއްޞަކޮށްގެން ގެންދިއުމަށް. އެހެންނަމަވެސް، އެގޮތަށް މަސައްކަތްކުރެވޭނީ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން އެ ގޮތަށް
އެއްބެސްވެ ވަޑައިގަންނަވައިގެން. އެހެންވީމާ، ހޯމަ ދުވަހުގެ ޖަލްސާގައި، އަޅުގަ ނޑު ގަސްތުކުރަން އެ ކަމަށް ވޯޓަކަށް
ދެންނެވުމަށް. ދަންނަވައި އެގޮތަށް ފާސްކޮށްގެން، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ގޮތަށް ފާސްކުރައްވައިފިއްޔާ އެ ގޮތަށް
އަޅުގަ ނޑު މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދާނީ. އަދި މުޅި މަޖިލީހުގެ ކުޑަ ކޮމިޓީ ނިންމަވާފައިވާ ރިޕޯޓު މުޅި މަޖިލީހުގެ
ކޮމީޓީ އަށް އެބަ އޮތް ފޮނުއް ވާފަ. އެ ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓު އަޅުގަ ނޑު ރިޢާޔަތްކުރުން، މުޅި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީ އަންގާރަ
ދުވަހު ބާއްވަން ގަސްތުކުރާ ވާހަކަ ވެސް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ސަމާލުކަމަށް ދަންނަވާލަން.
6. ސުވާލު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަ ނޑު މި ދަނީ އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6 އަށް. ސުވާލު. -6.2 މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު
އަބޫބަކުރު، މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓް އަލްފާޟިލް މަޙްމޫދު ރާޒީއާ ކުރައްވާ ސުވާލު. އަޅުގަ ނޑު
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތު އަރުވަން.
2

މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުގެ ސުވާލަކީ 2002 ވަނަ އަހަރުގެ މެދެއްހާ ތާނގައި ހައްދުންމަތީ
މާވަށުގައި "ގަރުދިޔަމަސް ފެކްޓްރީ އެއް" ބިނާކުރެއްވުމުގެ އަމަލީ މަސައްކަތް ފައްޓަވާނެ ކަމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ވިދާޅުވެފައި ވާއިރު، އެ މަސައްކަތަށް އިންވެސްޓަރުން ހޯއްދެއްވުމުގެ މަސައްކަތް މިހާރު ކުރިއަށް ގޮސްފައިވާ
މިންވަރެއް ސާފުކޮށްދެއްވަފާނަންތޯ؟ އަދި އިންވެސްޓަރުން ހޯއްދަވައިގެން ނުވަތަ ސީދާ ސަރުކާރުން ނަމަވެސް މި
މަސައްކަތް ފައްޓަވަން ކަ ނޑައަޅުއްވާފައިވާ ތާރީޚަކީ ކޮބައިތޯ؟
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މާވަށު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލާ ބެހޭ ގޮތުން 27 ފެބްރުއަރީ
311: ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އޮފީހުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިޝަރީޒަށް ލިޔުއްވާފައި ވަނީ މިކަން ބެލުމަށް ޓަކައި.
ދެން މިގޮތަށް މިނިސްޓްރީ ފިޝަރީޒް އެންޑް އެގްރިކަލްޗަރ އިން އެ ސަރައްހަދުގައި މަސްވެރިކަމުގެ ސިނާޢަތުގައި
ހިމެނޭ 3 އަމިއްލަ ފަރާތް ކަމުގައި ވާ ހޮރައިޒަން ފިޝަރީޒާއި ފުނައްޑޫ ޓޫނާ ކުންފުންޏާ ދެ ފަރާތާ ވާހަކަ
ދައްކަވާފައި ވަނީ. އެ ދެ ފަރާތުން އަންގަވާފައި ވަނީ އެކަމާ ބެހޭ ފީޒިބިލިޓީ އެއް ހަދައިގެން ކަމުގައި މިކަން ކުރިއަށް
ގެންދެވޭނީ. އެގޮތުން އެ ފީޒިބިލިޓީ ހެއްދެވުމަށްފަހުގައި ހުށަހަޅުއްވާނެ ކަމަށް. އަދި އެއް އެ ފީޒިބިލިޓީ ފޮނުއްވާފަ އެއް
ނުވޭ. ދެން، މި ކަމަކީ މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮ ޕްމަންޓުގެ މަސައްކަތުގެ ތެރޭގައި ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ
ވިޔަފާރީގެ ދަށުން ހިމެނޭ ކަމެއް. މިގޮތުން 3121 ވަނަ އަހަރުގައި ވެސް އަދި 3122 ވަނަ އަހަރުގައި ވެސް ލޯނު
ސްކީމެއް ވަނީ ތަޢާރަފުކުރެވި ހިންގިފަ. މި ގޮތުން 3121 ވަނަ އަހަރުގެ ލޯނު ސްކީމުގައި ވަކި ސެކްޓަރަކަށް ނޫން
ކަ ނޑައެޅިފައި އޮތީ ، ހުރިހާ ސެކްޓަރަކަށް. 3121 ވަނަ އަހަރުގައި ލ. އަތޮޅަށް 7 ލޯނު ވަނީ ޑިސްޕާސްކުރެވިފަ.
މީގެއިތުރުން 3122 ވަނަ މި އަހަރު ޚާއްޞަކުރެވިފައި ވަނީ ފަތުރުވެރިކަމާއި މަސްވެރިކަމާއި ހޭންޑުކްރާފްޓަށް. މިގޮތުން
ލ.އަތޮޅުން ހުށަހެޅި 8 ލޯނު ޤަބޫލުކުރެވި، 2 ލޯނަށް ފައިސާ ދޫކުރެވި، މިހާރު 7 ލޯނުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ދަނީ.
ދެން މީގެއިތުރުން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން މި ބިލު ޤާނޫނަކަށް ވެގެން ނުކުތުމުން މީގެ ކުރިއަށް އޮތް
އަހަރުތަކުގެ ތެރޭގައި ވެސް މިފަދަ ފަރާތްތަކަށް ލޯނުގެ ފުރުޞަތުތައް ފަހިވެގެންދާނެ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އެގޮތުގެ
މަތިން މި މަސައްކަތް އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަމުން ގެންދަނީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
3

ޝުކުރިއްޔާ. އިތުރު ސުވާލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެ ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މާވަށު
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރު.
މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ އެހެންވީމާ، ކަ ނޑައެޅިގެން ވަކި ތާރީޚެއް މަނިކުފާނަށް ވިދާޅުވެދެއްވަން
އެނިވަޑައިނުގަންނަވާތޯ؟ ނުވަތަ ޕީ.ޕީ.ޕީގެ ދަށުން މި މަސައްކަތް ކުރައްވަންތޯ ގަސްތުކުރައްވާފައި ވަނީ. ދެން،
އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ގިނަބަޔަކު ވަރަށް ޔަޤީންކަމާ އެކު އުއްމީދުކުރާ ކަމަކަށް ވާތީ، ޙަޤީޤަތުގައި މާވަށަކީ
މަސްވެރިކަމުގެ ސިނާޢަތު ވަރަށް ބޮޑަށް ކުރިއަރާފައިވާ ރަށަކަށް ވެފައި، މި ކަމަށް ވަރަށް ބޮޑަށް އެދިފައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެފަދަ ކޮމިޓްމެންޓެއް ދެއްވާފައި ވާތީވެ، އެހެންވީމާ، ތާރީޚެއް ގާތްގަނޑަކަށް ވެސް
ލަފާކޮށްލައްވަން އެނގިވަޑައިނުގަންނަވާތޯ؟
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، އަޅުގަ ނޑަށް ކަ ނޑައެޅިގެން މިވެނި ވަކި ތަރީޚޭ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ދަންނަވާކަށް ނޭނގޭ. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން އެބަ އެނގޭ މ ދަިިންނަވާހެން މި އަހަރުގެ ލޯނުތައް ވެސް ބާކީ 6 ލޯނު އޮތްއިރުގައި
އޭގެތެރެއިން 4 ލޯނަކީ މަސްވެރިކަމުގެ ދާއިރާ އަށް ހަމަ އަމާޒުކުރެ ވިފައި އޮތް އެއްޗެއް. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށް އޮތް
ތާނގައި ވެސް މި ސަރުކާރުގެ އެއް އަމާޒެއް މަސްވެރިކަން ދިރުވައި އާލާކުރުން. އަދި ޚާއްޞަކޮށް މެރިންކަލްޗަރ އާއި
އެކްސްޕޯޓު އިތުރު ކުރުމަށް ޓަކައި. އެހެންވީމާ ، އެގޮތުން އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ މިއަންނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި މި
މަސައްކަތްތައް ޢަމަލީ ގޮތުން ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ ފުރުޞަތުތައް އަމިއްލަ ފަރާތްތަކަށް ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް.
ޝުކުރިއްޔާ.
ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރިޔާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ . ޢިއް ޒަތްތެރި ވަޒީރުގެ އަރިހުން އަޅުގަ ނޑު ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ ކުރީގައި ވަޒީރުކަން ކުރެއްވި
ޢަބްދުއްރަޝީދު ޙުސައިން ވިދާޅުވެފައިވޭ މާވަށުގައި ވަޅޯމަސް ރަނގަޅު ފެންވަރެއްގައި ފެކްޓްރީ އެއް އުފައްދައި އެ
ފެކްޓީރީން ބޭރުކުރެވޭނެ ވާހަކަ އާއި އަދި އައިސްޕްލާންޓެއް އެ ރަށުގައި ބަހައްޓާ ވާހަކަ. މި ދެ ކަންތައް އެންމެ
ރަނގަޅު ގޮތުގައި ހިނގަމުން އެބަ ދޭތޯ؟ އަދި ތި މިނިސްޓްރީން މިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ކޮށްފައި
؟
އޮތްތޯ
4

މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ކުރެއްވި ސުވާލުގެ މަޢުލޫ މާތެއް އަޅުގަ ނޑަކަށް ނެތް
ލިބިފަ އެއް. މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓަކުން ތި ކަމާ ގުޅިގެންނެއް މަސައްކަތެއް އަޅުގަ ނޑުމެން
ކުރަމުން ނުގެންދަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާރިފު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު، ވިދާޅުވެއްޖެ ސްމޯލް އެންޑް މީޑިއަމް އެންޓަރޕްރައިޒް ބިލު، ޤާނޫނަކަށް ވީމަ މިކަން
ކުރެވިދާނޭ، އުސޫލެއްގެ މަތިން ކުރެވިދާނޭ. ދެން، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ މިފަދަ ބިލެއް އަޔަސް
އަދި ނަޔަސް މި ސަރުކާރުން މިކަން ކޮށްދެއްވާނެތޯއޭ މާވަށުގެ ރައްޔިތުންނަށް؟
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ އިޝާރާތްކުރެއްވިހެން އެ އީ އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލާފައި އޮތީ
އާދެ، އެއީ ކޮންމެ ގޮތެއް ވިޔަސް އުއްމީދުކުރަން އެ ބިލު ޤާނޫނަކަށް ވެގެން އަންނާނެ ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް،
އެއާ އެއްކޮށް މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް އެބަ އޮތް 61 މިލިއަން މި ދެންނެވި ކުދި ، މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތަކަށް
ލޯނު ދޫކުރެވެން. ދެން، ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަމާޒަކީ އެ ގޮތަށް. އެހެންވީމާ، އެ ފުރުޞަތު
ހުޅުވިގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ.
ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޙަމްޒާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަ ނޑު ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ ލ.އަތޮޅުގައި ތި ދޫކުރައްވާ 7 ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ
ވިޔަފާރިތަކަށް ލޯނަށް ދޫކުރައްވަނީ ކިހާވަރެއްތޯ؟ އަދި ދޫކުރައްވަންޏާ މީހަކަށް ދޫކުރައްވާ ގޮތަށް ހަމަޖައްސަވާފައި އޮތީ
ކިހާއްވަރެއްތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލާ ގުޅިގެން 8 ފަރާތެއް މި އޮތީ. އެއް ފަރާތަށް
މަސްވެރިކަމަށް އެ އޮތީ 2 މިލިއަން. އެއީ މަރިޔަމް އާދަމަށް. އެއީ މާވަށު ދާއިރާގަ . ދެން މި އޮތީ އަޙްމަދު ނިޔާޒު.
އެއީ 2 މިލިއަން. އެ ވެސް ބަންދުކުރުމާ ގުޅިގެން. ދެން މި އޮތީ މާތުނޑި ޓްރޭޑު އެންޑް ކޮންޓްރެކްޓިން އަށް 8
ލައްކަ 81 ހާސް. އެ ވެސް މަހާ ގުޅިގެން. ދެން އޮތީ ޢަބްދުލްޙަކީމު ޢާމިރު، އެއީ ގެސްޓުހައުސެއްގެ މަސައްކަތަށް.
5

ދެން އޮތީ ޒޯން ކޮންސްޓްރަކްޝަނަށް 9 ލައްކަ. ދެން މި އޮތީ ޢައްބާސް ސުލައިމާނު. އެއީ ގެސްޓުހައުސެއް ހެދުމަށް
2 މިލިއަން. މުމްތާޒު ޢަލީ، މި އޮތީ 3 ލައްކަ 61 ހާސް، އެއީ ފަންގިވިނުމަށް. ޝުކުރިއްޔާ.
ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރިޔާޟު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ވަޒީރުގެ ވާހަކަފުޅުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަޑުއިވިގެންދިޔައީ ސަރުކާރުން މިކަން ބޮލުން ނައްޓާލުމަށްފަހުގައި
ކޮންމެވެސް އެހެން ބައެއް ގެ ބޮލުގައި މި ޒިންމާ އަޅުވާފައި، މި ވަޢުދަކީ މިއީ ނުވާ ވަޢުދެއް ކަމަށް ހެދުން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުގެ ސުވާލަކީ ތި ދެއްވާ ލޯނު ނުވަތަ އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުން މިކަން ކުރާނެ ކަމުގެ އުއްމީދުގައި ތި
ހުންނަވަނީ ސަރުކާރުގެ ކެޕޭސިޓީ ނެތީތޯ. މާލޭގެ އެއަރޕޯޓު ވެސް ޖީ.އެމް.އާރަށް ދިން ފަދައިން، މަނިކުފާނަކީ އެ
ކަމުގައި އެންމެ ޒިންމާވާންޖެހޭ ފަރާތް ވެސް މެ. ހެދިފައި ހުރި ގަވާއިދުތަކާ ވެސް، އުސޫލުތަކާ ވެސް ޚިލާފަށް ދިން
ފަދައިން މިކަން ކުރެވޭނެ...
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މީގަ އި މި ސަރުކާރުގެ އަމާޒަކީ އަމިއްލަ ފަރާތްތަކާ އެކުގައި މަސައްކަތްކުރުން.
އެހެންވީމާ، އެގޮތުގެ މަތިން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ފުރުޞަތުތައް ފަހިކޮށްދީގެން ކުރިއަށް ގެންދަނީ.
ފޮނަދޫ ދައިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙީމު ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މާވަށުގައި ގަރުދިޔަ
ފެކްޓްރީ އެއް ނޭޅިގެން މި އުޅެނީ ލ.އަތޮޅުގައި ތިއްބެވި އެމް.ޑީ.ޕީގެ އެކްޓިވިސްޓުންނަށް ލޯނު ނުދެވިގެންތޯ؟ ތި
ދެއްވި ލޯނުތަކަކީ އެ ފެކްޓްރީ އަޅުއްވަން ދިން ލޯނުތަކެއްތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ވިދާޅުވި ކަމަކާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑަކަށް މަޢުލޫމާތެއް ނެތް.
ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޝުފާޤު މުފީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރުގެ ވާހަކަފުޅުގައި ވިދާޅުވެއްޖެ އެކުވަރކަލްޗާރ އާއި
މެރިކަލްޗަރގެ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މި ސުވާލުގައި ފާހަގަކުރެވިފައި މި ވާ އަހަރުގެ ތެރޭގައި
6

ފުވައްމުލަކުގައި ވެސް އެކުވަރކަލްޗަރގެ ޕްރޮގްރާމެއް ހިންގުމަށް ސަރުކާރުން ގަސްތުކުރާ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން
ނޫސްތަކުން ފެނިގެން ދިޔައޭ. އެ ކަންތައްތައް މިހާރު ގޮއްސަ އޮތީ ކޮން ހިސާބެއްގައިތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރަށް އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު އަރުވަން މިއަދުގެ ސުވާލުގެ ދާއިރާ އިން.
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ކުރެއްވި ސުވާލާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑަށް ހަމައެކަނި
ދަންނަވާލަން އޮތީ. މެރިކަލްޗަރގެ ކަންތަކާ ގުޅ ގޮިޭތުން ހަމަ މި މަހުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މެލޭޝިޔާ ގެ
ފަރާތެއް ގެނެސް، މިހާރު މެރިކަލްޗަރގެ ކަންތައްތަކަށް ޝައުޤުވެރިވާ ފަރާތްތަކަށް ވޯ ކުޝޮޕްތަކާ އެއްޗެހި ހިންގިފައި
މި ވަނީ. ދެން އޭގެއިތުރުން ވެސް މި ދަންނަވާހެން އެ މަސައްކަތްކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރިއަށް އޮތް
އަހަރުގައި ވެސް ރޭވިފައި އެބަ އޮތް. އެހެންވީމާ، ޚާއްޞަކޮށް ފުވައްމުލަކުގެ މަޢުލޫމާތެއް އަޅުގަ ނޑު އަތުގަ އި މި
ވަގުތަކު ނެތް. ޝުކުރިއްޔާ
މައްޗަންގޮޅި ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަ ނޑު ވަޒީރު ކައިރިން އައްސަ ވާލަން ބޭނުންވަނީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވެފައިވާ ވަޢުދެއްތޯ މިއީ
ނުވަތަ ރައްޔިތުން ލައްވާ އެ ކަންތައް ކުރުމަށް ވެފައިވާ ވަޢުދެއްތޯ، ނުވަތަ ސަރުކާރުން ކުރަން ނިންމާފައި އޮތް
ކަމެއްތޯ. މި ސު ވާލުގައި އެބަ އޮތް އިންވެސްޓަރުން ހޯދުމުގެ މަސައްކަތް އިކޮނޮމިކު މިނިސްޓްރީން އިޢުލާނުކޮށްފައިތޯ
ވާނީ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑަކަށް އެއްގޮތަކަށްވެސް
ދަންނަވާކަން ނޭނގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކުރެއްވީ ވަޢުދެއް ކަމެއް، އެހެން ގޮތެއް ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން މި
ސަރުކާރުން ދަންނަވާފައި މި އޮންނަނީ އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުގެ ފުރުޞަތުތަ އް އިތުރުކޮށްދީ، އެ ކަންކަން ފަހިކޮށްދީ
މަސައްކަތްކޮށްދޭނެކަން. އެހެންވީމާ، އެ ފުރުޞަތުތައް ފަހިކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަމުން
ގެންދަނީ. ޝުކުރިއްޔާ.
7

ދިއްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙް މަދު ސަމީރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު އަރިހުން ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މާވަށުގައި ކުރަން
ވިދާޅުވެފައިވާ މަސައްކަތްކުރެއްވުމުގައި ދިވެހިންނަށް ފުރުޞަތުދެއްވުމުގައި އިސްކަމެއް ދެއްވައިގެން ތި އުޅެނީ ބޭރުގެ
ފަރާތްތައް ލައްވައި އެ ކަންތައްތައް ނުކުރެ އްވޭނެކަން ހީފުޅުވާތީތޯއޭ. ނޫނިއްޔާ ދިވެހިންނަށް އެ ފުރުޞަތުތައް
މަގުފަހިކޮށްދިނުމަށް މި ސަރުކާރު ގެންގުޅޭ ސިޔާސަތުގެ ދަށުން އެ މުހިއްމުކަން ޤަބޫލުކުރައްވައިގެންތޯ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުގެ ފުރުޞަތުދިނުމުގައި ސަރުކާރުން ގެންގުޅޭ އުސޫލަކީ އެކަން
ހުޅުވާލައިގެން އެކަން ގެންދިއުން. އެކަމުގައި ދިވެހި ފަރާތްތަކަށް އާދެ، ޚާއްޞަކޮށް ކުދި ، މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރީގައި
މި ގެންގުޅޭ އުސޫލަކީ ޚާއްޞަކޮށް ދިވެހި ފަރާތްތަކަށް ދިނުން. އެހެން ކަންކަމުގައި ވެސް އެ އޮންނަނީ ހުޅުވައިލެވިފަ.
އެހެންވީމާ، ހަމަހަމަ އުސޫލެއްގެ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެން ގެންދަނީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ކެލާ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله މަޢުޞޫމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެންމެ މިނިސްޓަރުގެ ވާހަކަފުޅުގައި ވިދާޅުވެއްޖެ ހަމަހަމަ އުސޫލަކުން މިފަދަ ލޯނުތައް ދެވެމުން ގެންދާ ވާހަކަ.
އެއްވެސް ވަރަކަށް ޕާޓީ އަށް ނިސްބަތްކޮށް އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުންނަށް އިސްކަންދެވިފައި ވާނެތޯ؟
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު މި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ކަށަވަރުކޮށް އަރުވަން އަޅުގަ ނޑުމެން
ގެންގުޅެނީ އުސޫލެއްގެ ގޮތުން އެ ކަންކަން ގެންދާ ގޮތާ އެއްޗެހި އަޅު ގަ ނޑުމެންގެ ވެބްސައިޓުން ފެންނަން އޮންނާނެ.
އަދި އޭގެ އަޅުގަ ނޑު ، އެ ކުލަ ޖެހިފައި އެ އޮންނަނީ ކޮން ކުލަ އެއް ކަމެއް އަޅުގަ ނޑެއް ވެސް ނުބަލަން. އަދި
އެހެން ފަރާތަކުން ބަލާފަ އެއް ނޯންނާނެ. އެގޮތުގެ މަތިން އަޅުގަ ނޑު މަސައްކަތްކުރަމުން ގެންދާއިރު
މަސައްކަތްކުރަމުން ގެންދާނީ ޝުކުރިއްޔާ.
ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްމުޙްސިން ޙަމީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުގެ ސުވާލަކީ ޖީ.އެމް.އާރު ބަޔަކަށް ދީގެން އޭގެ ބަދަލުގައި އެ ތަންތަނުގައި
މަސައްކަތްކުރެވޭ ފަދައިން ގައްދޫ އެއަރޕޯޓު ބަޔަކަށް ކުއް ޔަށް ދީގެން އޭގެ ބަދަލުގައި އެ ތަނުގައި ގަރުދިޔަ ފެކްޓްރީ
އެއް އެޅުމަށް ހަމަޖެހިފައި ވޭތޯ.
8

މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑަކަށް އެ ސުވާލެއް ރަނގަޅަކަށް ފަހުމެއް ނުވި. ކޯއް ޗެއްގެ ވާހަކަތޯ އެ ދައްކަވަނީކީ.
ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްމުޙްސިން ޙަމީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑުގެ ސުވާލަކީ ގައްދޫ އެއަރޕޯޓު ބަޔަކަށް ކު އްޔަށް ދީގެން އެ ތަނުގައި އޭގެ ބަދަލުގައި
ގަރުދިޔަ ފެކްޓްރީ އެއް އެޅުމަށް ހަމަޖެހިފައި ވޭތޯ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙުމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ތައްޔާރުވެގެން މި އައީ މާވަށު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ކުރެއްވި ސުވާލާ ގުޅިގެން. އެހެންވީމާ، އެ ކަމުގައި އެ ތަނުގެ މަސްވެރިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ހުރި މަޢުލޫމާތު އަޅުގަ ނޑު
އަތުގައި ހުރީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅު ގަ ނޑު ސުވާލަކީ، ޢިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރުގެ އަރިހުން އަޅުގަ ނޑު ކޮށްލަން
ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ ލ.އަތޮޅުގެ މަސްވެރިންނަށް އެ ދެއްވާ ގޮތަށް ގދ.ގެ ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާ އާއި އަދި އެހެން
ދާއިރާތަކުގެ ރަ އްޔިތުންނަށް ވެސް ހަމަ ލޯނުދެވޭނެ އިންތިޒާމެއް މުސްތަޤުބަލުގައި ހަމަޖައްސައިދެއްވާނެތޯ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން އަނެއްކާވެސް އަޅުގަ ނޑު މިއަދު
ތައްޔާރުވެގެން އައީ ލ. އަތޮޅުގެ މާވަށު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލާ ގުޅިގެން. އެހެންވީމާ، އެކަމާ
ގުޅޭ މަޢުލޫމާތު އަޅުގަ ނޑު އަތުގައި ހުރީ. އެހެން ސުވާލެއް އަތުވެއްޖެ ކަމަށް ވަން ޏާ އަޅުގަ ނޑު އެ ސުވާލަށް
ޖަވާބުއަރުވާނަށް. ޝުކުރިއްޔާ
އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަމްދޫން ޢަބްދުاله ޙަމީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުގެ ސުވާލަކީ މާވަށުގައި ގަރުދިޔަ މަސް ފެކްޓަރީ އެއް ބިނާކުރުމުގެ
މަސައްކަތަށް އިންވެސްޓަރުން ހޯދުމުގެ މަސައްކަތުގެ ތެރޭގައި ޕޮލިސީ އެއް ކަ ނޑައަޅުއްވާފައި ވާނެތޯ؟ މި
9

މަސައްކަތްކުރާ ބަޔަކަށް ދައުލަތުގެ އެއްވެސް ވަސީލަތެއް މީގެ ބަދަލުގައި ދޭ ގޮތަށް ކަ ނޑައަޅުއްވާފައި ވާނެތޯ؟ ނޫނީ
ހަމައެކަނި ޕްރައިވެޓު ސެކްޓަރގައި ނުވަތަ ޕަބްލިކު ޕްރައިވެޓް ޕަރޓްނަރޝިޕްގެ އުސޫލުންތޯ މިކަން ނިންމާފައި އޮތީ؟
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވަލާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިކަހަލަ ކޮންމެ
ކަމެއްގައި ވެސް އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުން ހުށަހެޅީމަ، އެ ހުށަހަޅާ އުސޫލުތަކަކުންނޭ އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ކަންކަން
ގެންދަނީ. މިހާރު ވެސް އުފެއްދުންތެރިކަން އިތުރުކުރާ ކަމަށް ވަންޏާ މި އޮންނަނީ ބިން ކަމަށް ވަންޏާ 4 ލާރި އަށް
އަކަފޫޓެއް 32 އަހަރަށް ދޭ ގޮތަށް. ފަޅު ކަމަށް ވަންޏާ 2 ލާރި އަށް އަކަފޫޓެއް ކުއްޔަށް ދޭ ގޮތަށް. އެހެންވީމާ،
އެގޮތުން އެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވާ ހުށަހެޅުއްވުމަކަށް ބަލައި ހަދާފައި މި ކަންކަން ކުރިއަށް ގެންދަނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. މިހާރު ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ސުވާލުކުރައްވަން އެދިވަޑައިގެންފައިވާ އިތުރު ބޭފުޅަކު ނެތް. ދެވަނަ
ފުރުޞަތަކަށް އެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގެންފައިވޭ. އެހެންވީމާ، ފުރަތަމަ ފުރުޞަތުގެ
ބޭފުޅަކު ނެތް ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަ ނޑު ދެވަނަ ފުރުޞަތަށް ބޭފުޅުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވާނަން. ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙީމު ޢަބްދުاله.
اله
ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބް ދުއްރަޙީމު ޢަބްދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކައްދޫ އެއަރޕޯޓުގައި ހުރި އިމާރާތްތައް ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ
މަނިކަށް ކުއްޔަށް ދީގެން ފައިސާ ނުލިބިގެން އުޅޭ މައްސަލައާ ހުރެތޯ މާވަށުގެ ގަރުދިޔަ ފެކްޓްރީ އެޅުން ލަސްވެގެން
މި އުޅެނީ. ސާފުކޮށްލަދެއްވަފާނަންތޯ؟
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ
އިޤްތިޞާދު ބިނާކުރުމުގެ ކަންތައްތަކާ އެއްޗެހި ސަރުކާރުން ކުރިއަށް ގެންދަނީ އެހެން ކަންކަމާ އަޅައިބަލާފަ އެއް ނޫނޭ.
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސިޔާސަތާ އެއްގޮތަށް އެ ކަންކަން ކުރުމަށް ޓަކައޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑަކަށް ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭ އެ
ވިދާޅުވާ ކަމަކާ ގުޅުންހުރި ކަމަކަށެއް. ޝުކުރިއްޔާ.
10

ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރިޔާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު އަރިހުން އަޅުގަ ނޑު ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ ޑިފެންސް މިނިސްޓަރުކަމާއި
ފިނޭންސް މިނިސްޓަރުކަމުގައި، ނަމުގައި ހުންނަވައިގެން މައުމޫނު ޕެންޝަނުގެ ގޮތުގައި މުސާރައިގެ ގޮތުގައި ނެގި
ފައިސާ ހޯދައިގެން މިވަރު ކަމެއް ކުރެވިދާނެ ނޫންތޯ؟ ކީއްވެތޯއޭ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ހޯދާފައި ހުރި މުސާރަ އަތުނުލައްވައި
ތި އިންނަވަނީ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑުގެ އެއްވެސް
މަޢުލޫމާތެއް މި ވަގުތަކު ނެތް.
މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ އެންމެ ފަހު ސުވާލެއް ގޮތުން ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މި މަސައްކަތް، މާވަށުގެ ގަރުދިޔަ
މަސް ފެކްޓްރީ ބިނާކުރުމުގެ މަސައްކަތްކުރައްވަން ގަސްތުކުރައްވާފައި އޮތީ ސަރުކާރުން އިންވެސްޓަރުން
ހޯއްދަވައިގެންތޯ ނުވަތަ ހަމަ ޕީ.ޕީ.ޕީގެ ދަށުން އިންވެސްޓަރުން ހޯދައިގެންތޯ؟
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުގައި ދަންނަވަންޖެހެނީ އަޅުގަ ނޑުމެން މި
ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތަކީ އަމިއްލަ ފަރާތްތަކާ އެކުގައި މަސައްކަތްކުރުމޭ. އެހެންވީމާ، އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން އިސްކަންދޭ
ގޮތަކީ، އަމިއްލަ ފަރާތްތަކަށް ފަހިކޮށްދީގެން އެ ފުރުޞަތުތައް ހޯދައިދީގެން.
اله
އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަމްދޫން ޢަބްދު ޙަމީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުގެ ސުވާލަކީ އަމިއްލަ ފަރާތްތަކާ އެކު މަސައްކަތްކުރެއްވުމަށް ޓަކައި
މިހާރު ދައުލަތުގެ ވަސީލަތްތައް ދޫކުރައްވާފައި ވާއިރު މި ދޫކުރެވުނު ވަސީލަތްތައް އެއް ލިސްޓަކުން އެނގޭނެ ކަހަލަ
ގޮތަކަށް މަނިކުފާނުގެ ވެބްސައިޓުގައި ނަމަވެސް ޝާއިޢުކޮށްދެއްވާފައި ނުވަތަ މި މަޖިލީހަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓު
މަސައްކަތްކުރާއިރު ލިބިދާނެތޯ؟
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
11

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑަކަށް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލާ ގުޅިގެން އަޅުގަ ނޑު ބަލާނަން
އެ ދެއްވި ޚިޔާލުފުޅާ އެއްކޮށް އެއް ތަނަކުން ލިބޭތޯ؟ އެކި މުއައްސަސާތަކުން އެކި ކަންކަން ކުރަމުން ގެންދަނީ.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑަށް ލިބިފައި ހުރި މަޢުލޫމާތެއް އެދިވަޑައިގެންފި ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަ ނޑު އަރުވާނަން.
ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރިޔާޟް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު ވާހަކަފުޅުގައި ވިދާޅުވެއްޖެ ޕްރައިވެޓް ޕަރޓްނަރޝިޕްގެ އުސޫލުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވެފައި ހުންނަ
ވަޢުދުތައް ފުއްދުމަށް ޓަކައި ފަޅުތަކާއި ބިންތަކާއި ތަންތަން ކުއްޔަށް ދޫކުރައްވާ ވާހަކަ. އެހެންވީމާ، މި ރަށުގައި
ގަރުދިޔަ ފެކްޓްރީ އެއް އެޅުމަށް ޓަކައި އެ ތާ ކައިރީ ފަޅުރަށަކަށް އިންޓްރެސްޓުވާ މީހަކަށް ފަޅުރަށެއްގެ
ބަދަލުދިނުމަށްފަހުގައި ފެކްޓްރީ އެއް އެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބޭ ކަހަލަ ޕްލޭނެއް އެބަ އޮތްތޯ މިހާރު ރޭވިފަ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކު ޑިވެލޮޕްމަންޓު މަޙްމޫދު ރާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލާ ގުޅޭ ގޮތުން ފަޅުރަށްރަށް ދިނުމަށް
ސީ.އެސް.އާރު ކޮމްޕޯނެންޓާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑަށް އެނގިފައިވާ ގޮތުގައި ނެޝަނަލް ޕްލޭނިން ކައުންސިލުގެ
ވެބްސައިޓު ގައި އެ އުސޫލުތަކާއި ހަމަތަކާ އެއްޗެހި ޝާއިޢުކުރެވިފައިވޭ. އެހެންވީމާ، އޭގެ ދަށުން އެކަންކަން ކުރެވެމުން
ގެންދާނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އިތުރު މެންބަރަކު ސުވާލުކުރައްވަން ބޭނުންފުޅު ވާ ކަމަށް ނުވާތީ މި ހިސާބުން ސުވާލު ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު
ނިމުނީ. މި އެޖެންޑާ އައިޓަމު މި ހިސާބުން ނިމުނީ. އަޅުގަ ނޑު ޢިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރަށް ޝުކުރުދަންނަވަން.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަޅުގަ ނޑު ދެންހުރި އެޖެންޑާ އައިޓަމުތަކަށް ދިޔުމުގެ ކުރިން ދަންނަވާލަން ބޭނުން ވާހަކަ އެއް
އެބަ އޮތް. އެއީ ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް ޤާނޫނޫއަސާސީ ދުވަސް ފާހަގަކުރުމުގެ ގޮތުން ހިންގޭ ޕްރޮގްރާމުތަކުގެ ތެރޭގައި
މަޖިލީހާ ބެހޭ ގޮތުން ޒުވާނުންނަށް އަމާޒުކޮށްގެން ބާއްވާ ޕްރޮގްރާމު މިއަހަރު ވެސް އަމިއްލަ ޖަމުޢިއްޔާ އެއް ކަމުގައި
ވާ ޑިމޮކްރަސީ ހައުސްއާ ގުޅިގެން ކުރިއަށް އެބަ ހިނގަމުންދޭ. މި ޕްރޮގްރާމުގައި ބައިވެރިވާ ޒުވާނުން މިއަދު
މަޖިލީހުގެ ގެ އަށް ޒިޔާރަތްކުރުމަށް ވަނީ ހަމަޖެހިފަ. އަދި މި ޖަލްސާ ހިނގަމުންދާ ގޮތް އެ ޒުވާނުން
ބައްލަވައިލެއްވުމަށާއި އަދި މެންބަރުންނާ ބައްދަލުކޮށްލެއްވުމުގެ އިންތިޒާމު ވެސް ވަނީ ހަމަޖެހިފަ. އަޅުގަ ނޑު މި
ޕްރޮގްރާމުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގަންނަވާ ހުރިހާ ޒުވާނުންނަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގެ އަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން.
12

7. މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ މޭޒުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން .
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަ ނޑު އެޖެންޑާ އައިޓަމު 7 އަށް މި ދަނީ. މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ މޭޒުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން. މި އައިޓަމުގެ ދަށުން
މިއަދަކު މަސައްކަތެއް ނެތް.
8. މަޖިލީހަށް ތަޢާރުފުކުރަންޖެހޭ ބިލާއި ޤަރާރު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 8. މަޖިލީހަށް ތަޢާރުފުކުރަންޖެހޭ ބިލާއި ޤަރާރު. މި އައިޓަމުގެ ދަށުން މަސައްކަތެއް ނެތް.
9. ކުރިން ތަޢާރުފުކުރެވިފައި ވާ ބިލެއްގެ ކުށެއް އިޞްލާޙުކުރުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 9. ކުރިން ތަޢާރުފުކުރެވިފައި ވާ ބިލެއްގެ ކުށެއް އިޞްލާޙުކުރުން. މި އައިޓަމުގެ ދަށުން
މަސައްކަތެއް ނެތް.
.: އިބްތިދާޢީ ބަހުސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު .: އިބްތިދާޢީ ބަހުސް.
3123 -:.2 -:.2 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރައްވާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާ ބެހޭ ބަހުސް ކުރިއަށް ގެންދިއުން. މިއަދަ ކީ ބަޖެޓުގެ
ބަހުސްގެ އެންމެފަހު ދުވަސް. އެހެންވީމާ، މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަޖެޓުގެ ބަހުސް ނިންމައި، ކޮމިޓީ އަށް ބަޖެޓުގެ
ބަހުސްގައި ދެކެވުނު ވާހަކަތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ފޮނުވަންޖެހޭ. އެ ބީދައިން އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތް މިއަދު ކުރިއަށް
ގެންދާނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން އިއްޔެ މަސައްކަތް ހުއްޓާލަންޖެހުނުއިރު ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަމުން ގެންދަވަނީ ތިނަދޫ ދާއިރާގެ
13

ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޤަސަމް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅުގައި އަދި 9 މިނިޓު ބާކީ އެބަ އޮތް.
އަޅުގަ ނޑު ޢި އްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ތިނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޤަސަމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޔެގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު ނިންމާލި ހިސާބުން އަޅުގަ ނޑު ކުރިއަށް
ގެންދާނަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ނުކުތާ އަކީ ފަހަރެއްގައި މި ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ބަހުސްކުރަމުންދާ މި ދަ ނޑިވަޅުގައި ދެއްކުން އެންމެ އެކަށީގެންނުވާ ވާހަކަ އަކަށް ވެސް ވެދާނެ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކާ މިފަދަ ފުރުޞަތެއްގައި ސަބްސިޑީޒް ގެ ގޮތުގައި
ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ބޮޑު ހޭދަ އެއް ކުރެވެމުންދާއިރު ސަބްސިޑީޒްގެ ގޮތުގައި ކަ ނޑައަޅާފައިވާ ފައިސާ ނަގަމުންދަނީ އެ
ސަބްސިޑީޒް ޙައްޤުވާ ފަރާތްތަކެއްތޯ ބެލުމަކީ އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އަޅުގަ ނޑަށް
މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވާ ގޮތުގައި މިހާރު ވެސް ދައުލަތުން ދެމުންދާ ސަބްސިޑީޒް ރަނގަޅު އާމްދަނީ ލިބޭ ފަރާތްތަކުން
ވެސް ދަނީ ނަގަމުން. އެހެންކަމުން ވީ އެންމެ ފުރުޞަތެއްގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން ސަރުކާރަށް ދައުލަތުގެ
ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ ޕްރޮގްރާމޭ ކިޔާ ޕްރޮގްރާމުގެ ތެރެއިން ނަމަވެސް ރައްޔިތުންގެ ފުދުންތެރިކަން، ރައް ޔިތުންގެ އުޅޭ ހާލު
ދެނެގަނެ، މި ސަބްސިޑީޒް ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަކީ ކޮބައިތޯ ދެނެގަނެ، ސަބްސިޑީޒް އެންމެ ޙައްޤުވާ ފަރާތްތައް މި
ސަބްސިޑީޒްގެ ކަންތައް ލިބޭނެ ގޮތް ހަމަޖެހިގެން ދިޔުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ އެ ކަމަށް ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަކުރާއި ހަ ނޑުލާއި ފުށް މިހާރު ވިއްކަމުން މި ދާ އަގުގައި ވިކެމުން އެ ދަނީ ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓުން ބޮޑު ހޭދަ އެއް ކުރެވިގެން. އެކަން އެންމެން ވެސް ދަންނާނެ. ކިތަންމެ ބޮޑު ޚަރަދެއް ދިޔަ ކަމުގައި ވިޔަސް
ކާޑުގެ ބާވަތްތަކަށް ދައުލަތުން ދެމުންގެންދާ ސަބްސިޑީޒް މެދުނުކަނޑުއްވައި ރައްޔިތުންނަށް އަބަދުވެސް އެ ބާވަތްތައް
އަތްފޯރާ އަގުގައި ލިބޭނެ ގޮތް ސަރުކާރުން ހަމަޖައްސައިދެއްވާނެ ކަމުގެ ފުރިހަމަ ޔަޤީންކަން އަޅުގަ ނޑަށް އެބަ އޮތް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޤައުމީ އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ މިންގަ ނޑުން ބަލާއިރު މަސްވެރިކަން މި ވަނީ 3121 ވަނަ އަހަރަށް
ވުރެ މި އަހަރު ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް ހޯދާފަ. އަދުގެ ސަރުކާރުން މަސްވެރިކަމުގެ ސިޔާސަތަށް ގެނައި ބަދަލުގެ ސަބަބުން
ލިބުނު ކުރިއެރުން މި ބަޖެޓު ފޮތުގެ 39 ވަނަ ސަފުހާ އިން ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް 3123 ވަނަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓު އެކުލަ ވައިލެވުނުއިރު ގެންގުޅުއްވާފައި ވާ މައިގަ ނޑު ވިސްނުންފުޅަކީ ދައުލަތުގެ ދަރަނި ޖީ.ޑީ.ޕީގެ
ނިސްބަތުން :.8ގައި ހިފެހެއްޓުން. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން 311: ވަނަ އަހަރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދައުލަތުގެ
ދަރަނި ހުރީ ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން 32%ގައި. މިއަދު ދަރަނި ކުޑަކުޑަކުރުމަށް ކުރެވޭ މަސައްކަތުގެ ސަބަބުން
އިންޓްރެސްޓުގެ ގޮތުގައި ދިގު މުއްދަތުގައި ދައްކަންޖެހޭ ގިނަ އަދަދެއްގެ ފައިސާ ރައްކާކުރެވި، ދިވެހި އިޤްތިޞާދުގެ
ތެރެއަށް ވަދެގެންދާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މޫސަމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގެ ވާހަކަ އަކީ މިއަދު ޚިޔާލީ ވާހަކަ އެ އް
14

ނޫން. މޫސުމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކާ ގުޅިގެން އެކަމަށް އަހުލުވެރިވާން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވަނީ ޖެހިފަ. މި ގޮތުން
މިއަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި މޫސުމަށް އަންނަ ބަދަލުތައް އަހުލުވެރިކުރުމަށް ޓަކައި ހިންގޭ ޕްރޮގްރާމްތަކުގެ ތެރޭގައި ބޯފެނާއި
ނަރުދަމާ އާއި ބަނދަރު ހެދުމާއި ތޮށިލުން ފަދަ ކަންކަން ހިމެނިފައިވޭ. ބަޖެޓު ފާސްކުރާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން
ހަނދާންކުރަންވީ ނުކުތާ އަކީ މި ބެޖެޓުގެ އެންމެ އަސާސީ ދެ ބަހާ އަކީ އާމްދަނީ އާއި ޚަރަދުކަން. ބަޖެޓަކީ ދައުލަތަށް
އާމްދަނީ ލިބޭ ގޮތްތަކާއި ޚަރަދުތައް ހަމަޖައްސާ ގޮތުގެ ތަޞައްވުރެ އްކަން. އާމްދަނީ އިތުރުވާނެ ގޮތްތަކެއް ނުދައްކައި
އާމްދަނީ އަށް ހުރި ދޮރުތައް ބަންދުނުކުރެއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު އިލްތިމާސްކުރަން. ޚަރަދުތައް އިންތިހާ ދަރަޖަ އަށް
އިތުރުކުރަން ވިސްނާއިރު ލިބޭ އެއްޗަކުން ދެކޮޅުޖެއްސޭތޯ ކުރައްވާފައިވާ މަސައްކަތަށް ހުރަސްނޭޅުއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު
ގޮވާލަން. މެކްރޯ އިކޮނޮމިކު ސިޔާސަތުތަކަށް ގެއްލުންނުވާނޭ ގޮތަށް ބަޖެޓު ރޫޅައިނުލެއްވުމަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު
އިލްތިމާސްކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެމެރިކަން ކައުންސިލްސް އޮފް އެޑިޔުކޭޝަން 3114 ހާމަކުރާ ގޮތުގައި
ކޮންމެ ބަޖެޓެއްގެ ވެސް ބަޖެޓުގެ ފޮނިމީރުކަން ރައްޔިތުންނަށް ފޯރަނީ މައިގަ ނޑު ތިން ލަ ނޑުދަ ނޑިއެއްގެ ތެރެއިން.
ފުރަތަމަ ކަމަކީ އިޤްތިޞާދީ ބައި. ދެން އޮތީ އިޖްތިމާޢީ ބައި. އެއަށްފަހު ސިޔާސީ ބައި. ޤަބޫލުފުޅުކުރަންވީ ޙަޤީޤަތަކީ
މި ބަޖެޓަކީ ރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި ވެސް ސިޔާސީ ބައި އެންމެ ކުޑަ، އިޤްތިޞާދީ ކުރިއެރުމާއި އިޖުތިމާޢީ ދުޅަހެޔޮކަމަށް
ބިނާކުރެވިގެން ހެދިފައިވާ ބަޖެޓެއް ކަމަށް. އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ ނިންމާލުމުގެ ކުރިން ތިނަދޫގެ އެންމެހައި ރައްޔިތުން މި
އުއްމީދީ ބަޖެޓާ ދޭތެރޭ އުއްމީދީ ނަޒަރަކުން ބަލަމުން ގެންދާ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން. އަޅު ގަ ނޑު އެދެނީ ބޮޑެތި
ބަދަލުތަކެއް ނުގެނެސް މި ބަޖެޓު އޮތް ގޮތަށް ފާސްކޮށްދެއްވުން. މާތްاله އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފާފަފުއްސަވައި އެކަލާނގެ
ރުއްސެވުން ފަށްފަށްކުރައްވާނދޭ. ދިވެހި އުއްމަތަށް ފާގަތި، ތިޔާގި ، ފެހި ފަހި ދުވަސްތަކެއް ޤާއިމުކޮށްދެއްވާނދޭ.
އާމީން. ވައްސަލާމްޢާލައިކުމް ވަރަޙްމަތުއް اله ވަބަރަކާތުހޫ.
ގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު ރިޟާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. އާދެ، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު 3123 ވަނަ އަހަރަށް
ލަފާކުރާ، މި ހުށަހެޅިފައި ވާ ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ މިއީ ވަރަށް މަކަރުވެރި ގޮތެއްގައި
ވަރަށް ބޮޑަށް އޮޅުވާލައިގެން ނާޖާއިޒު ފައިދާތަކެއް ނެގުމުގެ ނުބައި ނިޔަތުގައި ތައްޔާރުކުރައްވައި ހުށަހަޅާފައި ވާ
ބަޖެޓެއް ކަމަށް. މިހެން މި ދަންނަވާ ސަބަބަކީ މި ބަޖެޓުގައި އެއްވެސް ތަފްޞީލެއް ނެތް. ތަފްޞީލު އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ދޭންޖެހެނެ. މިއީ ކޮންކަމެއް ކުރަންކަން ކޮން އަދަދެ އް މި ނަގަނީ. އެހެންވީމާ، ބަޖެޓުގައި
ބަލައިލާއިރު ގައި އެއްވެސް މިންވަރެއްގެ ތަފްޞީލެއް ނެތް. އާދެ، އެ ގޮތުން ބަލާއިރު ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
ވެސް ފާހަގަކުރެއްވި، ނަރުދަމާގެ ކަންތައްތަކާއި އަދި ބަނދަރުހެދުމާއި ބިންހިއްކުމުގެ މަޝްރޫޢުތަކަށް މި ބަޖެޓުގައި
އެކުލަވައިލާފައި ވާކަން. އެހެންނަމަވެސް، މީގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ހިތާމަކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް މި
15

ބަޖެޓަކުން ނޭނގޭ ކޮންރަށެއްގެ ކޮންދާއިރާއެއްގެ ކޮންރަށަކަށް ކަމެއް މި ބަޖެޓުން އެ ލިބޭ ފައިސާ އިން މި
ޚަރަދުވެގެންދަނީ. ނުވަތަ އެ ޚިދުމަތްތައް ލިބިގެންދަނީ ކޮން ދާއިރާ އެއްގެ ކޮންރަށެއްގެ ރަ އްޔިތުންނަށް ކަމެއް މިއަކުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް އެނގިގެނެއް ނުދޭ. މިހާތަނަށް މި ސަރުކާރުން ޢަމަލުކުރަމުންދާ އުސޫލަށް ބަލާއިރުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ހިމެނޭ އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުން ނިސްބަތްވާ ދާއިރާތަކުގައި
ހިމެނޭ ރަށްތަކަށް އަދި ހަމަ އެއާއެކުގައި އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ތާއީދުކުރާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރެއް ހިމެނޭ ދާއިރާ
އެއް ވެއްޖެ ކަމުގައި ވާ ނަމަ ، އެ ދާއިރާގެ ރަށްތަކަށް މިއިން ކޮންމެ ފަހަރަކު ވެސް މިހާތަނަށް މި ސަރުކާރުން މި
އެކުލަވައިލާ، ފާސްކުރާ ބަޖެޓުން މަންފާ ހާސިލުވެގެންދަނީ. އާދެ، އެ ގޮތުން ބަލާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަރަށް
ރަނގަޅަށް މީޑިއާގެ ޒަރީޢާ އިން ވެސް އަދި އެ ނޫން ފަރާތްތަކުން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގިގެން ދޭ ބައެއް
ރަށްރަށުގައި ބިން ހިއްކިގެން ހިނގައްޖެ. ބައެއް ރަށްރަށުގެ ބަނދަރުހެދިގެން ހިނގައްޖެ. އެ ނޫންވެސް ބައެއް ތަފާތު
ކަންތައްތައް ކުރެވިގެން އެ ދިޔައީ. ދިޔައިރުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އިދިކޮޅު، ސަރުކާރާ
އިދިކޮޅު ޚިޔާލަށް ނުވަތަ ސަރުކާރުން ބުނާހާ ގޮތަކަށް ކަންތައްތައް ނުކުރާ މެންބަރެއް ހިމެނޭ ދާއިރާގެ އެއްވެސް
ރަށަކަށް މި ބަޖެޓަކުން މަންފާ އެއް ހާސިލެއް ނުވޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ވަކި
އަދަދުތަކެއް މި ކަނޑައަޅަނީ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތަށް މިވެނި ވަރަކަށް އަދަދު ކަ ނޑައަޅަނީ. ނުވަތަ ބިންހިއްކުމުގެ
މަސައްކަތްތަކަށް މިވެނި ކަންތައްތަކެއް ކަ ނޑައަޅަނީ. ކަ ނޑައަޅާއިރުގައި އެއްވެސް ގޮތަކަށް ނޭނގޭ މި ފައިސާ އިން
ޚަރަދުކުރާނީ ކޮންކޮން ރަށްތަކަކަށް ކަމެއް. އެހެންވީމާ ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެގޮތަށް ކަންތައް ކުރުމުގެ
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 28 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި 31 ވަނަ މާއްދާ އާއި 34 ވަނަ މާއްދާއާ މި މާއްދާތަކާ ހަމަ
ކަ ނޑައެޅިގެން ޚިލާފަށް މި ބަޖެޓުގައި ޢަމަލުކުރަމުން އެ ދަނީ މިހާތަނަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ މި
ބަޖެޓަކީ ރަނގަޅު ބަޖެޓެއް ނޫން ކަމަށް. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލަން މި ޖެހެނީ ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން އިދާރީ
ދާއިރާތައް ހިންގުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނެއް ފާސްކޮށްފިން. އެ ޤަނޫނުގެ މަގްސަދުތަކުގެ ތެރެއިން މި
ހިމެނެނީ އެއް ކަމަކީ ކައިރިން، ވީހާވެސް ކައިރިއަކުން ރައްޔިތުންނަށް މަންފާތަކެއް ހާސިލުކޮށްދިނުން.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ އެ މަންޒަރެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދަނީ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިދިކޮޅު ފަރާތްތައް ހިމެނޭ މެޖޯރިޓީ ކައުންސިލް އޮންނަ ރަށެއް ކަމުގައި ވާ ނަމަ، އެ ފަރާތްތަކަށް
ލިބެންޖެހޭ ޙައްޤު ފައިސާ ވެސް ދޫނުކޮށް، ރައްޔިތުންގެ އެކައުންޓުތައް ހިފަހައްޓާ އެބަ. އެ ފައިސާ ދޫނުކޮށް އެބަ
ހިފަހައްޓާ. އެހެންވީމާ، މި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ނުހިމެނޭ ފައިސާ އެއް މި ދަންނަވަނީ ރައްޔިތުންގެ އެކައުންޓު ގައި
ހުރި ފައިސާތައް. އެހެންނަމަވެސް، އެ ފައިސާ ވެސް ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީން ހިފަހައްޓައިގެން އެ ފައިސާ
ޚަރދުކުރިޔަނުދީ މި ކަންތައްތައް ކުރަމުން މި ގެންދަނީ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން އިދާރީ
ދާއިރާތައް ހިންގުމުގެ ޤާނޫނު ބުނާ ގޮތުން ރައްޔިތުންނަށް ފައާިދުހރި ގޮތެއްގައި ކައުންސިލުގެ އިދާރާ އިން ނުވަތަ
16

ކައުންސިލުގެ އަޣްލަބިއްޔަތުން ނިންމާނީ އެ ރަށުގެ ތަރައްޤީ އަށް ކުރާނީ ކޮންކޮން ކަންތައްތަކެއްތޯ. އެ ގޮތުން
ބަލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެއް ކަމަކީ ކަރަންޓުގެ ޚިދުމަތް، އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން މި
ކަމުގަ. އަޅުގަ ނޑު އެ ދާއިރާ އަކަށް ނިސްބަތްވާ ގުރައިދޫ ދާއިރާގައި، ގުރައިދޫގެ މަގުމަތީގެ ބައްތިތައް ، ހޮޅިބުރިތައް
މިހާރު އަނދާފައި ހުންނަތާ ކިތަންމެ، ގާތްގަ ނޑަކަށް ދަންނަވާނަމަ 3 އަހަރެއްހާ ދުވަސް ވެދާނެ. މި އައު
ކައުންސިލެއް އެކުލަވާލުމަށްފަހުގައި ކައުންސިލު އިދާރާގައި ހިމެނޭ މެންބަރުން އެ ބޭފުޅުން އެކި ގޮތްގޮތުން
މަސައްކަތްކުރައްވައިގެން، ވަރަށް ބޮޑު މައްސައްކަތްތަކެއް ކުރައްވައިގެން ތަފާތު ގޮތްގޮތުން ފައިސާ ހޯދައިގެން ތަކެތި
ގަނެފި. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު ވެސް އެ މަސައްކަތް ނުފެށިފައި މި ހުންނަނީ ކީއްވެގެންތޯ. ޤައުމީ އިދާރާ އިން އެ
ދޭންޖެހޭ ފައިސާ ދޫނުކޮށްގެން. އެހެންވީމާ، ޤައުމީ އިދާރާ އެއް ހަދައިގެން ޤައުމީ އިދާރާ އިން ދޭންވާ ފައިސާ މި
ދެނީ މި ދަންނަވާހެން އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ނިސްބަތްވާ މެންބަރަކު ހިމެނޭ ދާއިރާގެ ރަށްތަކަށް. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާނީ މި މަސައްކަތްތައް މިހިރީ ނުކުރެވިއޭ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޤައުމީ އިދާރާ އިން އެ ފައިސާ ދޫނުކުރުމުގެ
ސަބަބުން. ކައުންސިލް އިދާރާ އިން މަސައްކަތްކުރަމުން އެ ދަނީ އެ ފައިސާތައް ހޯދުމަށް ޓަކައި، މި މަސައްކަތްތައް
ކުރުމަށް ޓަކައި. ބޭނުމަކީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ކައުންސިލު މެޖޯރިޓީ ނެތް ކަމަށް ވާތީވެ، ކައުންސިލަރުންނަށް އެއްވެސް ކަމެއް
ނުކުރެވޭކަން ދައްކުވަން. އެ ބޭނުމުގައި، އެ ނުބައި ނިޔަތުގައި މި ފައިސާ ދޫނުކޮށް ހަފަހައްޓަމުން ގެންދަނީ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބުލުކުރާ ގޮތުގައި މިއީ ކަ ނޑައެޅިގެން މިއަދު ސަރުކާރުން ޢަމަލުކުރަމުން މި ދަނީ ވެސް
ލާމަރުކަޒީ ޤާނޫނާ ވެސް ޚިލާފަށް. އެހެންވީމާ، ރައްޔިތުންނަށް ކައިރިން ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ނިޔަތުގައި އެ
މަގްސަދުގަ އި ލާމަރުކަޒީ ޤާނޫނެއް އެކުލަވައިލި ކަމުގައި ވިޔަސް މިއަދު އެ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ކަންތައްތައް ކުރަމުން އެ
ގެންދަނީ. އެއްވެސް ކަމެއް ކުރިއަކަނުދޭ. އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވާ ނުވަތަ އެމް.ޑ.ޕީގެ މެންބަރުން ނުހިމެނޭ
ނުވަތަ މެޖޯރިޓީ ނެތް ކައުންސިލަރުން ތިބި ތަނެއް ކަމުގައި ވާ ނަމަ. އެ ރަށަކަށް އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ކުރެވުނުހާ
ޖެއްސުމެއް ކުރަމުން އެ ގެންދަނީ. ސަރުކާރަށް ކުރެވުނުހާ ޖެއްސުމެއް ކުރަމުން އެ ގެންދަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާނީ މި ގޮތަށް ބަޖެޓް ފާސްކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ސަރުކާރުން ބުނާހާ ގޮތަށް ކަންތައް ނުކުރާ
މެންބަރެއްގެ ދާއިރާ އަކަށް ހަމަ މީގެން އެއްވެސް މަންފާ އެއް ނެތޭ. އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓަކީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި ރަނގަޅު ބަޖެޓެއް ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން. ތަފްޞީލު އަންނަންޖެހޭނެ. ތަފްޞީލު އޮވެގެން
ނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ބަޖެޓަށް ވޯޓެއް ނެތް ދެވޭކަށެއް. އާދެ، ހެޔޮ ވެރިކަމެއް ކުރަން މި އައި ބަޔަކު،
ހެޔޮވެރިކަން ކުރަން މި ޖެހެނީ ހަމައެކަނި މި ދަންނަވާހެން އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ތާއީދުކުރާ ބަޔަކު އުޅޭ ރަށަކަށެއް ނޫން.
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި 2:89 އިން ފެށިގެން 3119 ވަނަ އަހަރުގެ ނޮވެމްބަރު މަހުގެ 22 ވަނަ ދުވަހާ
ހަމައަށް އެއް ދުވަހުން އަނެއް ދުވަހަށް ރާއްޖެ އައީ ތަރައްޤީވަމުން. މާލެ އާއި ރާއްޖޭގެ އެކި ރަށްތައް އައީ އެކި
ރޮނގުރޮނގުން ތަރައްޤީވަމުން. ޞިއްޙީ ގޮތުން ވިޔަސް، ތަޢުލީމީ ގޮތުން ވިޔަސް، ޢުމްރާނީ ގޮތުން ވިޔަސް، މި ކޮންމެ
17

ރޮނގަކަށް ބަލައިލިކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެއް ދުވަހުން އަނެއް ދުވަހަށް ތަރައްޤީވަމުން އައީ.
އެހެންވީމާ، މިއަދު މި ވެފައި އޮތް ތަރައްޤީ އެއްވެސް މީހަކު ބޭނުމެއް ނުވާނެ އިތުރަކަށް ދަށަށް ދާކަށެއް.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރު ހަވާލުވުމަށްފަހުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަމުން މި ދަނީ
ރައްޔިތުން ބަ ނޑަށްޖެހިގެންދާ މަންޒަރު. ކުކުޅު ބިހެއް މިދިޔަ ހަފްތާ 6 ރުފިޔާ އަށް ލިބިގެން ދިޔައީ، ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އެހެންވީމާ ، މި ދަންނަވަނީ އިޤްތިޞާދީ ގޮތުންނާއި އިޖުތިމާޢީ ގޮތުންނާއި ހުރިހާ ގޮތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
މި ސަރުކާރު އައުމަށްފަހުގައި ގެއްލުންތަކެއް ކުރިމަތިވަމުން މި ދަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ރަށަކީ، އަޅުގަ ނޑުމެން
ދާއިރާ ހިމެނޭ ގުރައިދޫ، މާފުށީ، ގުޅި މި 4 ރަށަކީ މާލެއާ ވަރަށް ކައިރި 4 ރަށަށް ވާތީވެ ބަލިވާ ވަގުތެއްގައި
ކިތަންމެ ދަންވަރު މީހަކު ބަލިވި ކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މާލެ އެބަ އާދެވޭ. އެހެންނަމަވެސް، ދުރު
ރަށްރަށު މީހުން ކީއްތޯ ކުރާނީ. މި ދެންނެވީ އިންޖެކްޝަނެއްގެ މިންވަރު ވެސް ޞިއްޙީ މަރުކަޒުގައި ނެތް
ޖަހައިލެވޭކަށެއް. ކޮންމެހެން ޖަހާލަންޖެހޭ އިންޖެކްޝަނެއް، މި ދެންނެވީ. އެ އިންޖެކްޝަން ޖަހާލުމަށް ޓަކައި މި
އަންނަންޖެހެނީ މިހާރު މި އަންނަންޖެހެނީ މި ކޮޅަށް. އެހެންވީމާ، މީގެ ކުރީގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ޚިދުމަތްތައް
ލިބިފައި ވަނީ. އެހެންވީމާ ، އެ ޚިދުމަތްތައް ލިބިފައި އޮއްވާ، މި ސަރުކާރު އައިސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ޚިދުމަތްތައް
ނުލިބޭ ކަމުގައި ވާ ނަމަ އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ކަމުގައި ޝަކުވާތަކެއް ކުރެވޭނެ. އާދެ، ގުޅި، މާފުށީ، ގުރައިދޫ 4 ރަށަކީ
ވެސް ބިމުގެ ދަތިކަން ވަރަށް ބޮޑަށް ތަހައްމަލްކުރަންޖެހިފައިވާ ރަށެއް. އެހެންނަމަވެސް، 3119 ވަނަ އަހަރުގެ
ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ގުރައިދޫ ގެ ބިން ހިއްކުމަށް ޓަކައި 8 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަ ނޑައެޅިފައި ވޭ. މި ސަރުކާރު އައިސް
އެއިން އެއްވެސް ކަމެއް ނުކޮށް ، އެ ފައިސާ ލީ ތަނެއް ވެސް ނޭނގެ އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް. އެހެންވީމާ، އެކަން ވެސް
ނުކޮށް އެ ފައިސާ ވީ ތަނެއް ވެސް ނޭނގިގެން ދިޔައީ. އެހެންވީމާ، މި 4 ރަށަކީ މި ދަންނަވާހެން ބިމުގެ ދަތިކަން
ވަރަށް ބޮޑަށް އިހުސާސްކުރަންޖެހިފައިވާ 4 ރަށް. އެހެން ވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ މި ބަޖެޓުގައި، ފާސްވެގެންދާ
ބަޖެޓުގައި ސަރުކާރު ފަރާތުން މި ދަންނަވާ ކަންތައްތައް ހައްލުކޮށްދިނުމަށް. ހަމަ އެއާއެކުގައި ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް
މިހާރު މާފުށި ނިމިފައި އޮތް ކަމުގައި ވިޔަސް ގުޅީގެ ފަޅަކީ ކުރީގެ ސަރުކާރުން ކޮނެ ނިންމާފައި އެއްގަމު ތޮށި
ޖަހައިދީފައިވާ ފަޅެއް. އެހެންނަމަވެސް، ބޭރު ތޮށި ރައީސް ނަޝީދު 311: ވަނަ އަހަރު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ކެމްޕޭން ތެރޭގައި ވަޑައިގެން ވަޢުދުވެވަޑައިގެންނެވި ގުޅީގެ ބަނދަރުގެ ބޭރު ތޮށީގައި ބޮޑު ހިލަ ޖަހައިދިނުމަށް.
އެހެންނަމަވެސް، މިއަދާ ހަމައަށް ވެސް އެކަން ވެސް ކޮށްދީފަ އެއް ނުވޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިފަދަ
ބަޖެޓަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބެންޖެހޭ މަންފާތަކެއް ހާސިލެއް ނުވެއޭ. ސަރުކާރަށް ތާއީދުނުކުރާކަމުގައި ވާ ނަމަ
ނުވަތަ ސަރުކާރާ އިދިކޮޅު ޚިޔާލެއް ހުންނަ ބަޔަކު އުޅޭ ރަށެއް ކަމުގައި ވާ ނަމަ، އެ ބަޔަކަށް ނެތޭ މި ބަޖެޓުން
އެއްވެސް މަންފާ އެއް. ހަމަ އެއާއެކުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، ސްކޫލް ކަންތައްތައް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
މި ރަށްތަކުގައި މިހާރު ސާނަވީ ތަޢުލީމު މި ސަރުކާރު އައިއިރު ފަށާފައި ވަނީ. ސާނަވީ ތަޢުލީމުގެ ތެރޭގައި ދެ
18

ސްޓްރީމެއް އެބަ ކިޔަވައިދޭ. އޭގެތެރެއިން ސައިންސް ސްޓްރީމު ނަގާ ކުދިންނަކަށް ލެބޯޓްރީ އަކީ ވަރަށް މުހިއްމު
އެއްޗެއް. އެހެންނަމަވެސް، މިއިން އެއްވެސް ރަށެއްގައި ލެބޯޓްރީގެ ޚިދުމަތެއް ނެތް ލިބޭކަށެއް. އެހެންވީމާ، މިފަދަ
ޚިދުމަތްތަތަކީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ލިބެންޖެހޭ ޚިދުމަތްތަކެއް. އެހެންވީމާ، ސައިންސް ކިޔަވާ ކުއްޖަކަށް އެ
ކުއްޖާ އަކަށް ރަނގަޅަށް ޢިލްމު ހާސިލެއް ނުކުރެވޭނެ ސައިންސްގެ ހުރިހާ މާއްދާތަކެއް ފިޒިކްސް އާއި ކެމިސްޓްރީ،
ބައޮލޮޖީ މި މާއްދާތައް ކިޔަވަމުން ދާއިރު ލެބޯޓްރީގެ ޚިދުމަތް އޭބަ ބޭނުންވާނެ. ލެބޯޓްރީ ބޭނުންނުކޮށް އޭނަ އަށް
އޭގެން ލިބޭ މަންފާ އެއް ނޯންނާނެ. ހަމައެކަނި ފޮތުގައި އޮންނަ އެއްޗެއް ކިޔާލުމަކުން ނޭނގޭނެ ޢަމަލީ ތަޖުރިބާ
ނުހޯދަ އެއް. އެހެންވީމާ، މި ދެންނެވީ އެ ކަންތައްތައް ކުރެވެން އޮތީ ލެބޯޓްރީ އެއް ހުރެގެން. މިއިން އެއްވެސް
ރަށެއްގައި އެފަދަ ލެބޯޓްރީ އެއް ވެސް ނެތްކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ހަމަ އެއާއެކުގައި ކަރަންޓުގެ ޚިދުމަތަށް
ބަލާއިރުގައި ގުޅި އާއި ގުރައިދޫ، މާފުއްޓަކީ ސްޓެލްކޯގެ ކަރަންޓުގެ ޚިދުމަތްދެމުންދާ ތަނެއް. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު
ބިލުގެ އަދަދު 3111 ރުފިޔާ ކަމުގައި ވާނަމަ ސަރ ޗާޖުގެ ގޮތުގައި 4111 ރުފިޔާ އެބަ އަރާ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ވާހަކަ އެއް ނޫން އިނގޭތޯ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ކަންތައްތައް ޤަބޫލެއް
ނުކުރެވޭނެ. މި ކަންތައްތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ތަހައްމަލެއް ނުކުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ، ބިލުގައި އޮތް އަސްލު
ދައްކަންޖެހޭ އަދަދަށް ވުރެ އެތައް ގުނަ އެއް އިތުރު ވެގެން ދިޔައީ ސަރ ޗާޖޭ ކިޔާފަ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
އެއީ އެކަން ކުރެވެންޖެހޭނެ ގޮތެއް ނޫން. މި ދޭތެރެއިން އެ ދިޔައީ ގުޅީގައި ހުރި އިންޖީނުތައް ހަލާކުވެގެން. ތެޔޮ
ނުލިބިގެން އެ އިންޖީނުތައް ނުހިންގިގެން. ކީއްވެގެންތޯ. ގުޅީގެ ރައްޔިތުންގެ ބަޖެޓުގައި ހުރި ފައިސާ ޤައުމީ އިދާރާ
އިން ދޫނުކޮށްގެން. ސަރު ކާރުން މި އަންގަނީ އެ އެކައުންޓުތައް ހިފަހައްޓާށޭ. އެ އެކައުންޓުތައް ހިފެހެއްޓުމުގެ ސަބަބުން
ތިން ހަތަރު ރޭ ވަންދެން ގުޅީގެ މީހުން އެ ތިބީ ކަނުއަނދިރީގަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި އެއް
ނޫން މިފަދަ ގޮތަކަށް ބަޖެޓުތައް ފާސްކުރަންޖެހޭނެ ގޮތަކީ. ބަޖެޓުތައް ފާސްކުރެވެންޖެހޭނީ ރައްޔިތުންނަށް ލާބަ އާއި
މަންފާ ހާސިލްކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް. އެ ކަންތައްތައް ކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް އޮވެގެން ނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން
މި ބަޖެޓުތައް ފާސްވެގެން ދާންޖެހޭނެ ކަމަކަށް. ހަމަ އެއާއެކުގައި ސިވިލް ސާރވަންޓުން ގެ މުސާރަ ކުޑަކުރީމަ، ޚާއްޞަ
ހާލަތެއް މެދުވެރިވެގެންނޭ ކިޔާފައި ކުޑަކުރީ. އެހެންނަމަވެސް، އެ މުއްދަތު ފަހަނައަޅާ ގޮސް މިހާރު ޝަރުޢީ ކޯޓުތަކުން
އޮތީ ޙުކަމްކުރައްވާފައި އެ ފައިސާ ދިނުމަށް ޓަކައި. އަޅުގަ ނޑު ހަނދާން އެބަހުރި، މިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން އޮންނާނެ ހިމަނާފައި ނިމެމުން މި ދާ 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އޮންނާނެ އެ
އުނިކުރި ބައި ހިމަނާފަ. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދާ ހަމައަށް ވެސް ސިވިލް ސާރވަންޓުންގެ މުސާރަ އުނިކުރި ބައި
ދީފައިނުވާކަން އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ހިތާމައާ އެކު ފާހަގަކުރަން. އެހެންވީމާ، ޤައުމުގެ އެންމެ ގިނަ ވަޒީފާތަކެއް
އަދާކުރަމުންދާ އެއް ބަޔަކީ ސިވިލް ސާރވަންޓުން ކަމުގައި ވާއިރުގައި އެ ބޭފުޅުންގެ މުސާރަ ކުޑަކޮށް ، އެ ބޭފުޅުންގެ
ކުޑަކުރި މުސާރަ އަޅުގަ ނޑުމެން ދިނުމަށް ޓަކައި ބަޖެޓުގައި މިހާރު މި ނިމެމުންދާ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި
19

ވާއިރުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އެ ފައިސާ މި އޮތީ ސަރުކާރުން ދޫނުކޮށް ހިފަހައްޓަމުން ގެންދާ. އެއީ ވަރަށް
ހިތާމަހުރި ކަމެކޭ. ހަމަ އެއާއެކު، މަސްވެރިންނަށް ސަބްސިޑީ ދިނުމަށް ޓަކައި 211 މިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަ ނޑުމެން
ހިމަނާފައި ވާނެ. އެހެންނަމަވެސް، އަހަރު ނިމިގެން މި ދިޔައީ އެއިން އެންމެ ލާރިފޮއްޗެއް ވެސް ނުދީ. އެންމެ ފަހުން
ފިޝަރީޒް މިނިސްޓަރ މި އަންގަނީ މިހާރު އޮންނާނީ ނިމިފައޭ، ދީ ނިމިފައޭ. އެއީ ކާކަށް ކަމެއް، ކޮންބަޔަކަށް ކަމެއް
ނޭނގެ މި ދިނީކީ. މިއީ އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާ ވާހަކަ އަކީ. ބަޖެޓުގައި ހިމެނޭ ކަންތައްތައް ކޮންބަޔަކަށް ކަން
ލިބެންޖެހޭނީ އެނގިގެން ނޫނީ މި ސަރުކާރު ހިންގަން ތިބި ފަރާތްތަކާ މިވަރުގެ ބޮޑު ބަޖެޓެއް ހަވާލުކުރަން ހެޔޮނުވާނޭ
އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ. މި ބަޖެޓަށް ބަލާއިރު 25 ބިލިއަން ކަމަށް ފެންނަން އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، މި
ވާހަކަދެކެވެނީ 25 ބިލިއަން ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، ޙަޤީޤަތުގައި ރަނގަޅަށް ފުންކޮށް މި ފޮތް ތެރެއަށް ރަނގަޅަށް
ބަލައިލައިފި ކަމަށް ވާ ނަމަ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދާނެ 28 ބިލިއަން މީގައި ހިމެނިގެން ދާ ތަން. އެއީ
އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާ ސަބަބަކީ އޮޅުވާލައިގެން، މަކަރުހަދައިގެން މި ފައިސާ ހޯދުމުގެ ނުބައި ނިޔަތުގައި
ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ މި ސަބަބަށް ޓަކައި. 28 ބިލިއަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއިން
ފެނިގެން އެބަ ދޭ. ހަމަ އެއާއެކުގައި، މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާ ބެހޭ އިދާރާތަކަށް ދޫކުރަންވާ ފައިސާތައް ގަވާއިދަކުން
ދޫނުކުރޭ. އެ ބޭފުޅުންނަށް އެތައް ކަންތައްތަކެއް ދަތިވެގެން އެ ދިޔައީ އެ ބޭފުޅުން މުއަ އްސަސާ ހިންގުމަށް ޓަކައި.
ތަފާތު ޕްރޮގްރާމުތައް އެ ބޭފުޅުން އެބަ ހިންގަންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި ވާ ގޮތުގައި އޭ.ސީ.ސީ އިން
މައްސަލަ އެއް ބެލުމަށް ޓަކައި ރާއްޖެތެރެއަށް ދަތުރުނުކުރެވިފައި އެހެރީ އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބެންޖެހޭ ފައިސާ
ނުލިބިގެން. އެ ބޭފުޅުން ދަތުރުކުރުމަށް ޓަކައި ލިބެންޖެހޭ ފައިސާ ނުލިބިގެން އޭ.ސީ.ސީ އިން ދަތުރުނުކުރެވިފައި
އެހުރީ. ވައްކަންކޮށްފައި ހުރި މީހެއްގެ މައްސަލަ ބެލުމަށް ޓަކައި. މިއީ އަޅުގަ ނޑަށް ނޭނގެ އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ތާއީދުކުރާ
މީހެއް ކަމެއް ވައްކަންކޮށްގެން އުޅެނީކީ. އެ އެއް އަޅުގަ ނޑަކަށް ނޭނގެ. އެހެންނަމަވެސް، މި ދަންނަވާ ވާހަކަ އަކީ އެ
މައްސަލަ ބެލުމަށް ޓަކައި އޭ.ސީ.ސީ އިން ދަތުރުކުރުމަށް ވެސް މި އޮތީ މި ސަރުކާރުން ހުރަސްއަޅާފައި އެކަން
ކުރިއަނުދީ. އެހެންވީމާ، މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަށް ދޫކޮށްފައި ވާ ބަޖެޓަކީ ވެސް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ
ބޭފުޅުން އަމިއްލަ އިޚްތިޔާރުން އެކަން ކުރެވެންޖެހޭނެ. އެ ބޭފުޅުންނާ ހަވާލުކުރުމަށްފަހު އެ ބޭފުޅުން އަމިއްލަ އަށް
ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް، މި ދެންނެވީ ގަވާއިދާއި ޤާނޫނާ އެއް ގޮތް ވާ ގޮތުގެ މަތިން އެ ބޭފުޅުންނަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ
ފުރުޞަތު ފަސޭހަކަމާ އެކު ތަނަވަސްކޮށްދޭންޖެހޭނެ. ޝަރުޢީ ކޯޓުތަކުގައި އެ ބޭފުޅުންނަކީ ވަރަށް މިނިވަންކަމާ އެކު
ޝަރީޢަތްތައް ކުރައްވަންޖެހޭ ބޭފުޅުންނޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ބޭފުޅުންނަށް އެ ލިބެންޖެހޭ އެލަވަންސްތަކާއި
މުސާރައިގައި އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބެންޖެހޭ އެކިއެކި އިނާޔަތްތައް މި ސަރުކާރުން ދަނީ ހުރަސްއަޅަމުން. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓެއް ފާސްކޮށްފައި ދިން ކަމުގައި ވިޔަސް ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު މި އަންގަނީ ކޯޓުތަކަށް ވެސް އަދި
މިނިވަން އެހެން މުއައްސަސާތަކަށް ވެސް މި އަންގަނީ ތިމަންނަ އެއް ނުދޫކުރާނަމޭ ތި ފައިސާ އެއް. އެހެންވީމާ،
20

ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ބޭނުންހާ ގޮތަކަށް މި ބަޖެޓަށް ހަދަމުން ގެންދަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
މިއެއް ނޫން އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓު ފާސްކޮށްފައި މި ދޫކުރާ މަގްސަދަކީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓުގައި މިހާ ގިނަ
އަދަދެއްގެ ފައިސާތަކެއް ހުއް ދަދީފައި އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓު އެކުލަވައިލައި ފާސްކޮށްފައި މި ދެނީ މި ދަންނަވާހެން
ޤާނޫނުއަސާސީ އާއި ޤާނޫނުތަކުގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން ރައްޔިތުންނަށް ލާބަޔާއި މަންފާ ހާސިލުވާނެ ގޮތުގެ މަތިން
އެންމެ ފޮނި މީރުކޮށް ހާސިލުކުރުމަށް ޓަކައި. އެހެންނަމަވެސް، މިދަންނަވާ ކަހަލަ ކަންތައްތައް މި ގޮތަށް ހުރުމާ
އެކުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ މި ބަޖެޓަކީ ރަނގަޅު ބަޖެޓެއް ނޫން ކަމަށް. ދެން ހަމަ އެއާއެކުގައި މިހާރު މި
ބުނަނީ އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީ ކަ ނޑައިލާ ވާހަކަ. ކަސްޓަމްސް ޑިއުޓީ ކަ ނޑައިލާ ވާހަކަ. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދާ ހަމައަށް
ވެސް ކަސްޓަމްސް ޑިއުޓީ ވެސް ނުކަ ނޑާ. އަނެއްކާ އޭގެ އިތުރުން ޖީ.އެސް.ޓީ މި ނަގަނީ. އެހެންވީމާ، ޑަބަލްކޮށް
މީހުންގެ އަތުން ޓެކްސް އެބަ ނަގާ ޑަބަލްކޮށް. ހަމަ އެއާއެކުގައި އެއަރޕޯޓުން ފުރާ ކޮންމެ މީހެއްގެ އަތުން އިތުރަށް
އަނެއްކާ 36 ޑޮލަރު ނަގާ ވާހަކަ މިހާރު ދައްކަމުން އެ ދަނީ. މިއީ ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ފައިދާތޯ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް
ނުކުރަން. މި އެއް ނޫން ރައްޔިތުންނަށް ހެޔޮ ވެރިކަމެއް ކުރަން އައި ބަޔަކު ، ކަންތައްތައް ކޮށްދޭންޖެހޭނެ ގޮތަކީ.
ރައްޔިތުންނަށް ހެޔޮ ވެރިކަމެއް ކޮށްދޭން އައިސް ރައްޔިތުންނަށް ލާބަޔާއި މަންފާ ހާސިލުކޮށްދޭން އައި ބަޔަކު ކަމުގައި
ވާ ނަމަ، ރައް ޔިތުންގެ އަތުން އެއްޗެއް ނުނަގައި ކަންތައްތައް ކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ބަލަންޖެހޭނީ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން އެއްގޮތަކަށްވެސް މި ބަޖެޓަކީ ރަނގަޅު ބަޖެޓެއް ކަމަކަށް. އަޅުގަ ނޑު ގޮވައިލަން
ސަރުކާރާ އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކާއި އަދި ސަރުކާރުގެ ހިއްސާވާ ނުވަތަ ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވާ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންގެ ތެރެއިން ވެސް ރައްޔިތުންނަށް ހެޔޮއެދޭ އެންމެހައި މެންބަރުން މި ބަޖެޓު މި ގޮތަށް އޮއްވާ
ފާސްނުކުރުމަށް. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މައްޗަންގޮޅި އުތުރު ދާއިރާގެ މާރިޔާ އަޙްމަދު ދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ ދުވަހުގެ މުނާސަބަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ދިވެހިރާއްޖޭގެ
އެންމެހައި ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް އިޚުލާޞްތެރިކަމާ އެކީގައި މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ދިވެހި
ރައްޔިތުންގެ ޑިމޮކްރަޓިކު ޕާޓީ އަކީ މި ޤާނޫނުއަސާސީ އަށް ގެނައި އިޞްލާޙުތައް އޭގެ އެންމެ ރަނގަޅަށް ގެނައުމަށް
ޓަކައި ބުރަކޮށް މަސައްކަތް ކުރި ބައެއް ކަމަށް ވާތީ، ރާއްޖޭގެ ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޑިމޮކްރަޓިކު ޕާޓީގެ މެންބަރުން މި
ކުރެއްވި މަސައްކަތަށް އަޅުގަ ނޑު އައްސަރިބަހާއި ސާބަސް ދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ އެ ނޭވާގައި މިއަދު މި ތަނަށް
ޑިމޮކްރަސީ ހައުސް އިން ވަޑައިގެން ތިއްބެވި ޒުވާން ޕާލިމެންޓުގެ ބޭފުޅުން، މި މަޖިލީހަށް ދޭތެރޭގައި ޝައުޤުވެރިވާ
ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަ ނޑު މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑުގެ އުއްމީދަކީ އެ ބޭފުޅުން ވަޑައިގަންނަވާއިރު ޒިންމާދާރު
އޮޕޮޒިޝަނެހެއް މަސައްކަތް ކުރާ ގޮތް ދުނިޔޭގެ އެހެން ތަންތަނަށް ވެސް ވަޑައިގެން ބައްލަވައި، ދެންމެ މި ތަނުން އެ
21

ފެނިދިޔަ، މަންޒަރު ފަދަ މަންޒަރުތައް، އަދި މީގެ އިތުރަށް ވެސް އެ ފެންނަ މަންޒަރުތައް އެއީކީ ނޫންކަން ޒިންމާދާރު
އޮޕޮޒިޝަނެއްގައި މަސައްކަތްކުރާ ގޮތަކީ. އެކަމާ ދޭތެރޭގައި ވިސްނާވަޑައިގެން އެކަންކަމާ ފިކުރުކުރައްވައި އެ ބޭފުޅުން
މިއަށް ވުރެ ރަނގަޅު މަޖިލީހެއްގައި އެ ބޭފުޅުން މަސައްކަތް ކުރައްވާ ތަން ދުށުން، އެއީ އަޅުގަ ނޑުގެ ހުވަފެނަކީ. އާދެ،
އަޅުގަ ނޑު އެބަ ދަންނަވާލަންޖެހޭ އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ މި ވާހަކަ ފަށާއިރު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާ ހިސާބަށް މި
އައި ދަތުރު އަޅުގަ ނޑުމެން ހަނދާންކުރަންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ނިންމާލީ 41 އަހަރު ދުވަހުގެ އަނިޔާވެރި
ރެޖީމްތަކުގެ، އަދި އެއަށްވުރެ ކުރީގައި ވެސް ދިވެހި ދައުލަތުން ދިވެހި ރައްޔިތުންނާ މެދު ބެހެއްޓި އަނިޔާވެރިކަން
ވެސް އެބަ ހަނދާންކުރަންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ހަނދާންކުރަންޖެހޭ އެ އަނިޔާވެރި ރެޖީމްތަކުގެ ދަށުގައި ހިރާ
ރަޝީދު ވިޔަސް އަދި އީވާން ނަސީމް ވިޔަސް، އަދި އީ ވާން ނަސީމް މަރާލުމުން ދެން ނުކުމެ، އެ ކަމާ އިހުތިޖާޖުކުރި
މީހުންނަށް ސަލާމަތީ ޚިދުމަތްތަކުން ސީދާ ބަޑިޖަހައި މަރާލާފައި ވީ ކަމަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ކަމުގެ ތެރެއަށް އެ
ބަޑިޖެހީ ކީއްވެތޯ އާއި އަދި މިހާ ހިސާބަށް ވެސް އެ ބަޑި އެއީ ސިފައިންގެ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ބޭނުންކުރި ބަޑިތަކެއްތޯ
ނޫންތޯ، އެއާ ބެހޭ އިންކުއަރީ އެއް ހަދާފައި ނެތުމާ އެކީ އެއީ ކިހިނެއް ބޭނުންކުރެވުނު ބަޑިއެއްތޯ، އަދި އެ ބަޑި
ޖަހާފައި ވަނީ ސިފައިންގެ ބައެއްގެ އަމުރަށްތޯ ނޫންތޯ، އަމުރަށް ނުކިޔަމަންތެރިވުމުގެ ކުށެއްގެ ދަޢުވާ އެއް ވެސް މިހާ
ހިސާބަށް ކޮށްފައި ނުވާތީ، މި ކަންކަން ރަނގަޅަށް ބެއްލެވުމަށް އަޅުގަ ނޑު އަދިވެސް ސަރުކާރަށް ގޮވައިލަން. އާދެ،
ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޑިމޮކްރަޓިކު ޕާޓީ، އެމް.ޑީ.ޕީ ވުޖޫދަށް އައީ ވަޢުދުތަކެއް ހިފައިގެން. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވަޢުދުތައް
އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ދިޔައިރު ޒަމާނީ ޑިމޮކްރަސީގައި އެ ކަންކަން ކުރާ ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް
އެކަން ހުށަހެޅީމު. އަޅުގަ ނޑުމެން ހުށަހަޅައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކަންކަން ގެންދިޔައީ އެހެންޏާ ވެސް އެހެން
ތަންތާނގައި ކަންކަން ކުރާހެން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ވަޢުދުތަކަކީ އެއްގޮތަކަށްވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ކުއްލިއަކަށް
ތިބެފައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބަޔަކު މި މީހުންނަށް ބޭނުންވާނީ މިއޭ، އެ މީހަކަށް ބޭނުންވާނީ އެއޭ، ކިޔައިގެން އެ ގޮތަށް
ކަންކުރި ކުރުމެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން ދޮރަށް ދޮރަށް ދިޔައީ. އަޅުގަ ނޑުމެން އެ މީހުން ގާތުގައި، ރައްޔިތުން
ގާތުގައި އެހީ ކޮން ކަމެއްތޯ އެ މީހުން ބޭނުންވަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން އަމިއްލަ އަށް ލޮލުން ބަލައި އަޅުގަ ނޑުމެން ބެލީ
ކޮންކޮން ކަމެއްތޯ ދަތިވަނީ. ބަލައި އެ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ހިސާބުޖަހައި، އަޅުގަ ނޑުމެން މެނިފެސްޓޯ
އެއް ރައްޔިތުންނަށް ހުށަހެޅީ. އެ ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުން ޤަބޫލުކުރައްވައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ސަރުކާރަކަށް އައީ.
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރުގެ އަމާޒަކަށް ވަނީ މި ދެންނެވި ވަޢުދުތަކާއި މި ދެންނެވި މެނިފެސްޓޯގެ ކަންކަން
އަޅުގަ ނޑުމެން ޕްރޮގްރާމުތަކަކަށް ބަހާލައިގެން އަހަރުން އަހަރަށް ކޮންކަމެއްތޯ ކުރެވޭނީ ބަލައި އެޕްރޮގްރާމުތައް
ރައްޔިތުންނަށް އެ ކަންކަން ޚިދުމަތްތަކެއްގެ ގޮތުގައި ގެނެސްދެވޭތޯ ބެލުން. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ހުށަހަޅާ ޕްރޮގްރާމު
ބަޖެޓަކީ މި ދެންނެވި ބަޖެޓެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓަށް ދަންނަވައިލެއް ވުން ރަނގަޅު އެއީ ރައްޔިތުންގެ
ބަޖެޓެކޭ. އެއީ ރައްޔިތުންގެ ބަސްއަހައި ރައްޔިތުން ބުނި ބަސް މައްޗަށް ބިނާކޮށްގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ހެދި ބަޖެޓެއް.
22

އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ މިއީ ހަމައެކަނީ އުއްމީދީ ބަޖެޓެއް އެކަންޏެއް ނޫނޭ. މިއީ ރައްޔިތުންގެ ބަޖެޓެކޭ.
ރައްޔިތުންގެ ބަސްބުނާ ބަޖެޓެކޭ. އާދެ، ދެންމެ މި ތާ ވާހަކަދެއްކެވި ބޭފުޅަކު ވިދާޅުވެއްޖެ މީގައި ތަފްޞީލެއް ނެތް
ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރާ މި ބަޖެޓު ފޮތް ހުޅުވައިލައްވާފައި ބައްލަވައިލެއްވި ނަމައޭ. 482 ސަފުހާ މި ބަޖެޓު
ފޮތުގައި ލިޔެފައިވޭ. ހައްތަހާވެސް މި ފެންނަނީ ދެފުށަށް ޕްރިންޓުކޮށްފައި އޮއްވާ. އެހެންވީމާ، މީ ތަފްޞީލެއް ނެތް
ބަޖެޓެކޭ އެހެން ބުނާ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަ ނޑު އެބަ ވަރަށް ސިއްސަ އިގެން ދޭ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ އޭގެ އިތުރަށް
ދަންނަވާލަން ބޭނުން އެ ބޭފުޅުން ދެކިވަޑައިގެން ބާއޭ މީގެ ކުރީގައި މި ތާނގައި މި މަޖިލިސް ކަން ހިނގާ ގޮތް.
އަޅުގަ ނޑު މިއީ 4 ވަނަ ދައުރު މި މަޖިލީހުގައި މަސައްކަތްކުރާތާ. އަޅުގަ ނޑު އައީ އިނގިރޭސިވިލާތުން ޤާނޫނީ ދާއިރާ
އިން ޤާނޫނީ ވަކީލުކަން ކިޔަވައިގެން. އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ފުރަތަމައިނުން އައިސް މި ތާނގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ
މެންބަރެއްހެން މި މަޖިލީހުގައި އިށީން ފުރަތަމަ ބަޖެޓު ހުށަހެޅިން ދިޔައީ. ޓީވީ އިން ލައިވްކޮށް ދައްކާފަ އި ހަމައެކަނި
ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ހަމައެކަނި ބަޖެޓު ހުށަހަޅައިލެއްވި ހިސާބުން މި މަޖިލިސް ދެން ބަދަލުވެގެން ދިޔައީ ސިއްރު
ޖަލްސާ އަކަށް. މަނިކުފާނު ވެސް އޭރު އިންނެވި. ހަމަ ސިއްރު ޖަލްސާ އެއްހެން ދެން އެކަން ހިނގަމުން ދަނީ.
ރައްޔިތުންނަށް ކުރަމުންދާ މި ޚިދުމަތްތައް އޭރު އޮތީ ތުނި ހަމައެކަނި ބަޖެޓު ޝީޓެއްހެން. ދެން އެ ދުވަހުން އެ
ދުވަހަށް އިރުކޮޅެއް ނުވެ ، އަތް ނަގައި ބަޖެޓު ފާސްކޮށްލި ތަން ފެނުނީ. ބަސް ބުނާނެހާ ނުވިއޭ ރައްޔިތުން
އިންތިޚާބުކުރި މީހުންނަށް. އެންމެން އެއް ފަހަރާ އަތްނަގާފައި ދިޔަ ތަން އަޅުގަ ނޑަށް ފެނުނީ. އެހެންވީމާ، މިއަދު މި
ހިސާބަށް އައިސްގެން މި ވާހަކަދައްކާއިރު އެ ދުވަސް އެއީ މާކުރީގައި ހިނގި ދުވަހެއް ނޫން ކަމާއި އެ ގޮތަށް އެކަން
ހިނގީ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ހަނދާން ބަހައްޓަންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ވަރަށް އުފާވޭ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން
ބުނީމު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވަޢުދުތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަ ނޑުމެން ގޯތިގެދޮރުގެ ދަތިކަން ނައްތައިލާނެ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑަށް
މިއަދު ފެނިގެންދަނީ ހުޅުމާލޭގައި އެ އަރަމުންދާ އިމާރާތްތައް. އަޅުގަ ނޑަށް މި ފެނިގެން ދަނީ އެތާނގައި އެ ހުންނަ
ފްލެޓުތައް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެނިގެން ދަނީ އަޅުގަ ނޑު އަދި ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މާލެ ތަމްސީލުކުރާ މެންބަރަކަށް
ވާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މާލެ އިން ބިންކޮޅެއް ދޫކޮށްލައިފި ކަމަށް ވަންޏާ ހުޅުމާލެ އިން ބިންކޮޅެއް ދޭ ތަން.
ކޮންމެހެން ތަންތަން ހިއްކައި ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ އިން ހިއްކައިގެން ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ ލަބަ އާއި މަންފާ ނުލިބޭ
ގޮތަކަށް ތަންތަން ހިއްކައިގެން ތިބުމުގެ މާނަ އެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކުރިން ފެނުނު މާލޭގެ އެކޮޅު
ސަރަހައްދުން ބިންތައް ހިއްކި ތަން. ލިބުނީ ސަރުކާރުގެ މިނިސްޓަރަކަށް ނުވަތަ ސިފައިންގެ މީހަކަށް. ސަރުކާރަށް
ޚިދުމަތްކުރާ، ނުވަތަ ސަރުކާރަށް ބޯލަނބާ، ސަރުކާރަށް ތާއީދުކުރާ ބަޔަކަށް ނޫން ބަޔަކަށް ގޯތިކޮޅެއް ވެސް ނުލިބޭ.
ދެން ހައްތަހާވެސް ފެނުނީ ސަރުކާރުގެ އިމާރާތްތައް އަރާ ތަން. އެހެނެއް ނޫން މިއަދު މިކަން ކުރަނީކީ. ބިންކޮޅެއް
އޮތަސް ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ގޮތް ހަދައިދެނީ. އިމާރާތްތައް އެ އޮތް އަރަމުންދަނީ. ހަމަ އެހެންމެ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް
ހިތްހަމަޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޢަރަބިއްޔާގައި ރައްޔިތުންނަށް ދަތިވާތީ އެ ތަނުގައި ފްލެޓުތަކެއް އަޅަން އުޅުނީމަ، އެކި
23

ނަންނަމުގައި މިހާރު ވެސް ރައްޔިތުން އެ ބޭނުންކުރާ އޮޅުވައިލަން އެ ބޭނުންކުރާހެން ދީން ހަތިޔާރަކަށް ނަގައިގެން
ޢަރަބިއްޔާގެ އެ އިމާރާތަށް އަރައިފި ކަމަށް ވަންޏާ ރައްޔިތުންނަށް ގޯތިގެދޮރު ލިބި، ރައްޔިތުން ސަރުކާރާ ދޭތެރޭ
ހިތްހަމަޖެހިދާނެތީ ނުކުމެ އެތައް ފާޑެއްގެ މުޒާހަރާތަކެއް ކުރި. ރައްޔިތުން އެ އަކަށް އަޅައެއް ނުލި. މިހާރު
ޢަރަބިއްޔާގައި މަސައްކަތްކުރާ ތަން ފެނޭ. މާލޭގެ މެދުތެރޭ އެ މަސައްކަތްކުރަނީ. އަދި ރަސްމީ ގޮތުން ބިންގާ އެއް
ނޭޅި ކަމުގައި ވިޔަސް މަސައްކަތް ކުރިއަށް ދާ ތަން އެބަ ފެނޭ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތަކީ.
ކޮންމެހެން ރަސްމިއްޔާތެއް ބާއްވައި ކަންކަން ކުރުމެއް ނޫން. ރައްޔިތުންނަށް އަވަސް ޚިދުމަތެއް ގެނެސްދެވޭ ތަން
ބެލުން. ހަމަ މި ގޮތަށް އެ ކަންކަން ކުރަމުން ދާ ތަން ފެންނަނީ. މާލޭގައި އެތައް ބަޔަކަށް އެ މީހުންގެ ފައިސާގެ މާލީ
ފުދުންތެރިކަން ހުންނަވަރުން އެ މީހުންނަށް އަމިއްލަ އިމާރާތްތައް ފަށައި އެ މީހުންނަށް އިމާރާތްނުކުރެވޭ ގޮތަށް އެ
މީހުން އެ ހިސާބުން އެ މަސައްކަތް ހުއްޓިފައި ހުންނަ ފެނުނީމަ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ހުށަހެޅީ ސަރުކާރުން
ގެރެންޓީކޮށްދީގެން އެ މީހުން އިމާރާތް ނިންމުމަށް ޓަކައި ފައިސާދިނުން. ސަރުކާރުގެ ފައިސާ އަކީ ރައްޔިތުންގެ
ފައިސާއޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ގެރެންޓީކޮށްދޭ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަ ނޑުމެން ގެރެންޓީ ކޮށްދޭންވީ ރައްޔިތުންނަށް އެއިން
ލުޔެއް ލިބޭ ގޮތަކަށް ނޫންތޯ. ރައްޔިތުން އިތުރު ޚަރަދެއް ކުރަންޖެހެނީކީ ނޫން. ސަރުކާރުގައި ހުރި ފައިސާ އިން އެ
ގެރެންޓީކޮށްދިނުމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ހުށަހެޅީމަ، އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން މި ވިދާޅުވަނީ އޭ އެހެން ނަހަދާށޭ، އެއީ ވަރަށް
ގޯސްކަމެކޭ. ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންނަށް ތިކަހަލަ ލުޔެއް ލިބޭ ގޮތަށް އެ 611 މިލިއަނުން ގެރެންޓީކޮށްދިނުމަކީ
ތިމަންނަމެންނަށް ޤަބޫލުކޮށްދެވޭ ކަމެއް ނޫނޭ. އެކަމަކު ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާހުރި ކަމެއް ނުކުރާނޭ ބުނަމުންދަނީ.
ރައްޔިތުންނަށް ފަސޭހަވާނެ ކަމެއް ކުރަމުން ނުދާނޭ އެ ބުނަނީ. އެކަމަކު ވެސް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ބަޖެޓު ފާސްވީމަ
ހަމަ މި ގެރެންޓީ ލޯނުތައް ކޮށްދޭނެ ވެސް މެ. ގޯތިގެދޮރު އެ މީހުންނަށް މިހާރު މަސައްކަތް ހުއްޓިފައިވާ މީހުންނަށް
އެ މީހުންނަށް ގޯތިގެދޮރު ނިންމައިލުމަށް އެ ލުއިކަން ވެސް ލިބޭނެ. އޭގެ ސަބަބުން މާލޭގައި މި އޮތް ގޯތިގެދޮރުގެ
ދަތިކަން މިއީ މާލޭގައި ޖެހިފައި ވާ ތޮއްޖެހުމަށް ލުއިކަން ލިބޭނެ. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ މާލެ އަށް ނިސްބަތްވާ މި
މަޖިލީހުގައި ތިއްބަވާ މެންބަރުން ވެސް މި ބަޖެޓަށް ވޯޓުދެއްވައި މިކަންކަމަށް ފަހިކޮށްދެއްވާނެ ކަމަށް. އާދެ، ބޭސްސިޓީ
އަށް ސަލާންޖަހަން ނުޖެހުން، އެއީ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންނާ ހިސާބަށް ހުށަހެޅި ވަޢުދެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން
ހަމަ މެނިފެސްޓޯ ހިފައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދެންނެވިހެން ދޮރުން ދޮރަށް ހިނގައި ތަންތަން ބެލިއިރު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނުނު އޭރު ވެސް ހުރި ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތަކަކީ އަނެއްހެން ބަލާއިރު ވިއްޔާ ހެލްތު ޕޯސްޓު، ހެލްތު
ސެންޓަރަށް ނަންބޯޑު ބަދަލުކޮށްލިކަން. އެހެންވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވިސްނުނީ އެ ހުރި ކަންކަން އެ ގޮތަށް ހުއްޓާ
ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވަގުތު ބަލަންވީ އަޅުގަ ނޑުމެން އިންޝުއަރެންސެއްގެ ދަށުން މި ރައްޔިތުން އެކަކު އަނެކަކު
ކައިރިއަށް ގޮސް ސަލާންޖަހައި އެ މީހުން ބައެއްގެ އަޅުވެތިކުރުވައިގެން، އެހެންޏާ ވިޔަފާރިވެރިއެއްގެ
އަޅުވެތިކުރުވައިގެން އެހެންނޫނިއްޔާ ތީމުގެ އަށް ގޮސްގެން ތީމުގޭގެ ބަޖެޓުން މައުމޫނު ދެއްވާ އެއްޗަކަށް، 411
24

ޑޮލަރާއި ދެކޮޅު ދަތުރު ގެ ޓިކެޓެއް ހޯދައިގެން އަޅުވެތިކުރުވައިގެން އެ ކުރާ ކަންކަމުން ރައްޔިތުން ސަލާމަތްކުރުވަން.
އެހެންވީމާ، ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތަކުގެ ފެންވަރު އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހިސާބުތަކުން ބެލިބެލުމުން އެ ކަމަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކޮންމެހެން މި ވަގުތުން ވަގުތަށް ކުރެވިދާނެ ކަމެއް ނޫން ކަމަށް ބަލައި، އަޅުގަ ނޑުމެން ހުށަހެޅީ
ރައްޔިތުންނަށް ހެލްތު އިންޝުއަރެންސެއްގެ ދަށުން އެ މީހުންނަށް ބޭސްސިޓީ އަށް ސަލާންޖަހަމުން، މީހުންގެ
އަޅުވެތިކޮށްގެން ވޯޓު ޑިސްކައުންޓެއްގައި 6 އަހަރު ދުވަހަށް ހޯދުމުގެ ކަންތައްތައް ހުއްޓުވައިލާނެ ކަމަށް.
އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަން މިހާރު ކުރަނީ އަދި މި ބަޖެޓުގައި މި އޮތީ ހުށަހަޅާފައި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް މި
ފައިދާ ލިބޭ ގޮތަށް. ކޮން ސަރުކާރަކުންތޯ މި ހިސާބަށް އައިއިރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށް އެއް ލައްކަ
ރުފިޔާގެ ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް ދޭ ގޮތަށް ނިންމުމެއް ނިންމާފައި އޮތީ. މިހާ ހި ސާބަކަށް ނެތް. ތީމުގެ އަށް
ބޭސްސިޓީ ހިފައިގެން ސަލާންޖަހަން ގޮސްގެން ވެސް މި ލިބެނީ ދެކޮޅު ޓިކެޓާއި 411 ޑޮލަރު. އަޅުގަ ނޑަކަށް ނޭނގެ
ގާތް ބޭފުޅަކު ހުރެދާނެ ކަންނޭނގެ. ދަތް ސާފުކޮށްލަން 29 ހާސް ޑޮލަރުވަރު ޚަރަދުކޮށްލާފަ. އެހެން އޮޑިޓަރ
ޖެނެރަލްގެ ރިޕޯޓުގައި އޮވޭ. އެކަމަކު އާދައިގެ ދިވެހި ރައްޔިތަކަށް އަދި ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މައުމޫނަށް ތާއީދުނުކުރާ
މީހަކަށް ވިއްޔާ ތީމުގޭ ކިއުގައި ޖެހިލެވޭހާ ވެސް ނުވާނެ. އެކަހަލަ ގޮތަކަށް ކަންކަން ހިނގަމުންދަނީ. އަޅުގަ ނޑު
މަރުޙަބާ ދަންނަވަން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ބަޖެޓުން ރާއްޖޭ ގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް ލިބޭ
ގޮތަށް ހުށަހަޅާފައިވާތީ. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން އެ ބޭފުޅުން އެމް.ޑީ.ޕީ މީހަކަށް ނޫނިއްޔާ ކަމެއް ނުލިބޭނޭ ކިޔާފައި ،
ނޫނެކޭ ވިދާޅުވާއިރު މި ދަންނަވާ މި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް އެއް ލައްކަ ރުފިޔާގެ ހެލްތު އިންޝުއަރެންސަށް
ވެސް އެ ބޭފުޅުންނަށް އެ ވިދާޅުވަނީ ނޫނެކޭ. އެހެންވީމާ، އެ ނޫން ދެއްވާ ބޭފުޅުން މިހާރު ވެސް ޓީވީތަކުން ޓެކްސް
ނަގަން ދެއްކީމަ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފޮޓޯ ދައްކައިގެން އެކަން ކުރާހެން ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް މި ރާއްޖޭގައި އެއް
ލައްކަ ރުފިޔާ ދޭން ބުނީމަ ބަޖެޓަށް ނޫނެކޭ ވިދާޅުވެފައި، ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް ނުދޭ ގޮތަށް ވޯޓުދެއްވާ ބޭފުޅުންގެ
ވެސް ފޮޓޯފުޅުތައް ދައްކަވައިގެން އެކަން ވެސް އެ ގޮތަށް ހަމަހަމަކަމާ އެކީގައި ކުރައްވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު
އުއްމީދުކުރަން. އާދެ، ޑްރަގުގެ ވަބާ އިން މި ރާއްޖެ ސަލާމަތްކުރުން. އަޅުގަ ނޑުމެން މާލެ ތަމްސީލުކުރާ މެންބަރުން.
އަޅުގަ ނޑުމެން ނިކުމެގެން އެ ވާހަކަދައްކަމުން ދިޔައިރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނުނު، މި ރާއްޖޭގެ އަދި ޚާއްޞަ
ގޮތެއް ގައި މާލޭގެ އެކި ތަންތާނގައި ބިތްޖެހިފައި ތިބި ޅަޖީލުގެ ކުދިން. އެ މީހުން ކުރާނެ ކަމެއް ނެތް.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިހާރު ފެންނަމުން މި ދަނީ ހުނަރު ޕްރޮގްރާމާއި އެ ނޫން ޕްރޮގްރާމުތަކުގެ ތެރެއިން ވެސް މި
ކުދިން އަދި ދެވަނަ ފުރުޞަތުދީގެން ނަމަވެސް ރޭވިފައި އޮންނަ ގޮތަކަށް އެ ކުދިންގެ ރިހެބިލިޓޭޝަންގެ ކަންކަން
ކުރުން. އީވާން ނަސީމު، މަރައިލާފައި ރާސްލާފައި ޖަލުން ހުރިހާ އެންމެން ނެރެލާފައި މުޅި ރާއްޖޭގެ އެންމެންނަށް
އުނދަގުލަކަށް ވާ ކަހަލަ ގޮތަކަށް އެކަން ކުރަނީކީ ނޫން. ކިތަންމެ ޕްރެޝަރަކަށް އަޔަސް،ދެވަނަ ފުރުޞަތުގެ
ޕްރޮގްރާމަކީ ވެސް ރޭވިފައި އޮންނަ ގޮތަކަށް ރާ އްޖޭގެ ރައްޔިތުން ރިހެބިލިޓޭޓުކުރުމަށް ޓަކައި ކުރަމުން ދެވޭ
25

މަސައްކަތެއް. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އުފާވޭ 36.86 މިލިއަން މި ކަމަށް ބަޖެޓުކުރެވިފައި ވާތީ. އަޅުގަ ނޑަށް އެބަ ފެނޭ
ޑްރަގު ރިހެބިލިޓޭޝަން ސެންޓަރު ރިނޮވޭޓުކުރުމަށް ހިންމަފުށީގައި ވެސް އެ ބަޖެޓުކުރެވިފައި އޮތް ތަން. ހުޅުމީދޫގައި
ޑިޓޮކްސިފިކޭޝަން ސެންޓަރެއް ހަދަން ވެގެން އެ ފެސިލިޓީ އެއް ވެސް ހަދާ ގޮތަށް ބަޖެޓުކުރެވިފައި އޮތް ތަން
އަޅުގަ ނޑަށް އެބަ ފެނޭ. ހުޅުމާލޭގައި ޑިޓޮކް ސެންޓަރަކާއި ހާފްވޭ ހައުސް އެއްވެސް ހަދާ ގޮތަށް މި ކަންކަން
އިންތިޒާމުތައް މި ޑްރަގު ބަޖެޓުގައި ބަޖެޓުކުރެވިފައި ވާ ތަން. ކުޅުދުއްފުށީގައި ވެސް މި ގޮތަށް ސެންޓަރެއް.
އެހެންވީމާ، އުތުރާއި ދެކުނާއި މެދުތެރޭގައި ޑްރަގު ގެ ވަބާ އިން ސަލާމަތްވުމާއި އެ މީހުންގެ ހާލަތަށް ވިސްނައި، އެ
މީހުންނަށް އެކަން ހަމަ ހުރެފައި ނެރެލުމަކުން އެކަން ނުކުރެވޭނެ ކަމާއި ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އުނދަގޫނުވާ
ގޮތެއްގައި ޕްރޮގްރާމުތަކެއްގެ ތެރެއިން ޕްރޮގްރާމު ބަޖެޓަކުން މިކަން ކުރެވޭ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި
ދަނީ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މި ރޭވުންތަކަށް، މި ޕްރޮގްރާމުތަކަށް، ފައިސާދިނުމަށް ކަ ނޑައަޅައި މި ބަޖެޓަށް އަޅުގަ ނޑު
މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑުގެ އުއްމީދަކީ އަޅުގަ ނޑަށް ހުރިހާ ތަންތަނަށް މިހެން ވަކިން ވިޒިޓު ކޮށްގެން މިހެން މި
ވާހަކަ ނުދެއްކުނު ކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި މަޖިލީހުގެ ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް މި 482ސަފުހާ ދެފުށް
ކިޔާލައްވައި، އެ ކަންކަމަށް ވިސްނައިވަޑައިގެން ބަޖެޓަށް ވޯޓުދެއްވާއިރު ވޯޓުދެއްވުން. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ގައިމުވެސް މި
ބަޖެޓަށް ވޯޓުދޭނަން. އަދި އަޅުގަ ނޑުގެ އިލްތިމާސަކީ ހުރިހާ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ވެސް މި ބަޖެޓަށް ރަނގަޅަށް
ބައްލަވައި، އެ ބޭފުޅުންގެ މެންބަރުންނާ ގުޅުއްވައި އެ ބޭފުޅުން ވެސް އެ ބޭފުޅުންނަށް މީގެން ލިބޭނެ ވިސްނުމާއި
މީގެން ލިބޭނެ މަންފާތަކަށް ވިސްނައި ވަޑައިގެން އެ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް މި ބަޖެޓަށް ވޯޓުދެއްވުމަށް
އިލްތިމާސްކުރެއްވުން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިހާރު ވެސް ފެނިގެން ދަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
މުޙައްމަދު ނަޝީދަކީ ފިނި ކޮޓަރި އެއްގައި އިންނަވައިގެން ހަމައެކަނި ވެރިކަންކުރައްވާ ބޭފުޅެއް ނޫންކަން. މިހާރުވެސް
ވީ ރާއްޖޭގެ އުތުރު ސަރަހަ އްދުތަކުގައި ދަތުރުކުރައްވަމުން. އެހެންވީމާ، އެ މަނިކުފާނަށް ވުރެ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ
ހާލު ވެސް، ހާލަތު ވެސް ގާތުން ބައްލަވާ ބޭފުޅެއް ނުހުންނާނެ. މި ތާނގައި 6111 މެންބަރުން ތަމްސީލުކުރާ މެންބަރު
މީހާ އަށް ވެސް ގިނަ ފަހަރަށް އޮންނަނީ އެ މީހުންގެ ރައްޔިތުންގެ ގާތަށް ދާންނުކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ، މި ވާހަކައާ
އެކީގައި އަޅުގަ ނޑު އިށީނދެލާނަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް ވާހަކަދައްކާލަން ވެގެން މި ތެދުވީ.
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނީ މި ބަޖެޓަކީ މަކަރުވެރިކަމާއި އޮޅުވާލުމާއި ހީލަތްތެރިކަމުން ފުރިގެންވާ ބަޖެޓެކޭ. މި ބަޖެޓުގެ
ފުރަތަމަ ސަފުހާ އިން ފެށިގެން އެންމެ ފަހު ސަފުހާގެ ނިޔަލަށް ބަލައިލިއިރު ވެސް ޤައުމާއި ރައްޔިތުންނަށް މަންފާހުރި
އެއްވެސް ކަމެއް ފެންނާކަށް ނެތް. ހަމައެކަނި މި ބަޖެޓުން ފެންނަނީ ހަމައެކަނި ދޮގާއި މަކަރާއި ހީލަތްތެރިކަމުގެ
26

ލިޔުންތަކެއް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު މިހެން މި ދަންނަވާލީ 3122 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ފާސްކުރުމަށް ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ވޯޓުދިނިން. 3122 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާ އަށް ކަންތައްތަކެއް ހުރި
ޖަހާފަ. އެހެންނަމަވެސް ކިހިނެއްތޯވީ. ހުވަފެނެއްގެ ތެރޭގައި އެކަން ދިޔައީ 3122 ވަނަ އަހަރު ނިމުމަކަށް މި ދަނީ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ މި ސަރުކާރަކުން ނުކުރާނޭ ހީލަތާއި މަކަރާ ނެތް ހަމަ އެއްވެސް ކަމެއް
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބަޖެޓަށް ވާހަކަދައްކާ ސަރުކާރުގެ މެންބަރުން ވާހަކަދައްކާފައި ނިކުމެ،
ސައިކޮޓަރީގަ އާއި އަދި ކުޑަދޮށުގައި އެ ވިދާޅުވަނީ މި ބަޖެޓު ފޮތުގައި އެބަ ހުއްޓޭ ފޫނުބެދޭ އެތައް ބާގަ ނޑުތަކެއް.
އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ވާހަކަދެއްކުމެއް ރީއްޗެއް ނޫނޭ. ތި ބޭފުޅުން އެ ވާހަކަދައްކަވާށޭ. އެހެންވެދާނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެއީ އެ ބޭފުޅުން އެ ވާހަކަދައްކަވައިފިއްޔާ ލިބޭ އެތިކޮޅު ނުލިބޭނެ. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުންނަކަށް އެ ވާހަކަދެއްކޭކަށެއް
ނޯންނާނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން ބައެއް ބޭފުޅުން މި ވިދާޅުވަނީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ހީވާގިކަމާއި މުރާލިކަމާއި
ކެތްތެރިކަމާއި އަމާނާތްތެރިކަމާއި ވަފާތެރިކަމާ ވާހަކަތައް. އަޅުގަ ނޑަށް ދެންނެވޭނީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެ ކުރައްވަނީ
ވަކި މަސައްކަތެކޭ. ރައްޔިތުންނަށް ރައްޔިތުންގެ ހާލު ބައްލަވަން ކުރައްވާ މަސައްކަތެއް ނޫނޭ. 3124 ވަނަ އަހަރުގެ
ރިޔާސީ އިންތިޚާބު ކާމިޔާކުރުމަށް ޓަކައި ކުރާ މަސައްކަތެކޭ. އެއީ ކޮންމެހެން މުރާލިކަމަކުން ފިނިކޮޓަރީގައި ނީނދެވޭތީ
ކުރާ މަސައްކަތްތަކެއް ނޫން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އެއީ. ދެން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނީ މި ސަރުކާރުގެ ބައެއް
ބޭފުޅުން އެބަ ވިދާޅުވޭ ޕޯޑިއަމްތަކުގަ އާއި ފްލޯތަކުގައި ބަނދަރުތަކުގެ ވާހަކަ. ނަރުދަމާތަކުގެ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ
ހައިރާންވޭ 71 ބަނދަރު، 81 ބަނދަރު ނިންމި ވާހަކަ ވިދާޅުވާއިރުގައި، އެހެން މި ދަންނަވަނީ އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާ
ކަމަށް ވާ ޅ.ކުރެންދޫ ބަނދަރު 3122 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިގެން އަޅުގަ ނޑު އެ ބަޖެޓަށް ވޯޓުދިން މީހެއް
އަޅުގަ ނޑު މިއީ. ހިތުން ރުހުމުން، އެ ބަނދަރު ހިމެނިފައި އޮތީމާ. ކިހިނެއްތޯ ކަންތައްތައް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ވީ.
ވީ ގޮތަކީ ލޯކަލް ކަ އުންސިލު އިންތިޚާބު އައިސް ބޯމަތިވެ، ފެބްރުއަރީ މަހުގެ ފުރަތަމަ ހަފްތާގައި ހަލާކުވެފައި އޮތް ދެ
ދަތްގަ ނޑު ކުރެންދޫ އަށް ވައްޓާލައިފި. ވައްޓާލީމާ، ކުރެންދޫ ރައްޔިތުން އަތޮޅު ކައުންސިލާއި ރަށު ކައުންސިލު
އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ދެއްވައިފި. ދެން ކިހިނެއްތޯވީ. ދެއްވާފައި މަސް 3 މަސްތެރޭގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަޑައިގެން އެ
ފަޅު ފެއްޓުމަށް ޓަކައި ކުރެއްވި ކަމަކީ އަތޮޅު ހޮސްޕިޓަލްގެ ޑްރައިވަރު ގެނެސްގެން ފަސް ދަށްގަ ނޑެއް ނަންގަވައި
އަޅުއްވައިލައްވާފި. އަޅުއްވާލައްވާފައި ވިދާޅުވީ ފަހަރެއްގައި މިކަން ދެމިގެން ވެސް ހިނގައިދާނޭ. ތެދުފުޅެއް އެއީ. އެ
އޮތީ ދެމިގެން ގޮއްސަ. ތަޖުރިބާ އެއް ނެތް. އެއްވެސް ކަހަލަ ދުވަހަކު ވެސް ފަޅެއް ކޮނެފައި ނެތް ބަޔަކަށް، ފާޑެއްގެ
ކޯޕަރޭޝަނެއް ހަދައިލާފައި ފަޅު ހަވާލުކޮށްފައި އެ އޮތީ 27 ބްލޮކު ޖެހުނީ. ކޮޅަކުން 4 ބްލޮކު މިހާރު އެހެރީ ނަގައި
ނިމިފަ. ރަށް އެ ދަނީ ގިރަމުން. އުތުރުފަރާތު ސަހަރާއާ ދިމާލުން މިހާރު 21 ފޫޓަށް އެ އޮތީ ގިރައިގެން ގޮސް، ރަށް
ހުސްވަނީ އެ. މި ސަރުކާރުން ދެކުނު މީހަކު ނެތް. ކައުންސިލްތައް މަސައްކަތް ކުރަނީ، އަތޮޅު ކައުންސިލް
މަސައްކަތްކުރަނީ. ފާޑެއްގެ ޤައުމީ އިދާރާ އެއް މެދުވެރިކޮށްގެން ނޫނީ މި ސަރުކާރުން ކަމެއް ވާކަށް ނެތް. އެކަމަކު
27

ވިދާޅުވަނީ ތިމަންނަމެން ގާތުން ރައްޔިތުންނަށް، ގާތުން ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދޭން އުފެދިފައި އޮތް ސަރުކާރެކޭ.
ގާތުންތޯ މި ދެވެނީ. ކޮންތާކުންތޯ މި ދެވެނީ. ފަހަތްކޮޅުންތޯ މި ދެވެނީ. އެއީ އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަން އުޅޭ އެއްޗަކީ.
މި ސަރުކާރަކީ މަކަރާއި ޚިޔާނާތާއި ދޮގާ ފުރިގެންވާ ސަރުކާރެއް. ވަރަށް ކެރިހުރެ މި ދަންނަވަނީ. ނިޒާމީ ނުކުތާ އެއް
ނަންގަވާނެ ކަމެއް ނެތޭ ފާޑުފާޑަކަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް. ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ މަނިކު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ މަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އެފް.ބީ.އައި.ޑީގެ ޚިޔާނާތުގެ މައްސަލަ އެއްގައި އިލްޔާސް އިބްރާހީމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް މި
ތަނުގައި އޮންނާނެ. އެ މައްސަލައިގައި ކުރީގެ ބަޖެޓަކުން ކުރެންދޫގެ ބަނދަރު ހެދުމަށް ދީފައި ހުރި ލާރިއާ ބެހޭ
މަޢުލޫމާތުތަކެއް...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް ނޫން. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ދައްކަވަމުން ގެންދާ ވާހަކަފުޅަކަށް
ޖަވާބުދެއްވުމަށް މި ފުރުޞަތު ބޭނުމެއް ނުކުރެއްވޭނެ. ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އަޅުގަ ނޑު
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނުތިބެވޭނޭ. މިއީ ވަގުންނޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ބޮޑެތި ވަގުންނޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ބައްލަވައިލައްވާ، މިހާރު ވެސް. އެފް.ބީ.އައި.ޑީގެ ވާހަކަ ދައްކަނީ ލަދެއް ނުގަނޭ. ތިމާގެ ޕާޓީގެ ބޭފުޅުން އެ ވިދާޅުވަނީ
ޚިޔާނާތްތެރިއެކޭ. ހީލަތްތެރިއެކޭ. ރާބޯ މީހެކޭ. އެހެން ކަންތައް ކުރާ މީހެކޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ނުބެހެވޭނޭ.
އެފް.ބީ.އައި.ޑީ މައްސަލައިގައި ބެދޭނީ މާރިޔާމެން. އަހަރުން ނުވެއްދޭނެ...
28

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މެންބަރުންނަށް، މެންބަރުންނަށް މުޚާ ތަބުކުރައްވަ އި ވާހަކަފުޅު ދައްކަވާނީ ރީތިކޮށް. ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިށީނދެވަޑައިގަންނަވާ! ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިށީނދެވަޑައިގަންނަވާ! ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިށީނދެވަޑައިގަންނަވާ! ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަމުން ގެންދަވަންޖެހޭނީ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނާ
މުޚާތަބުކުރެއްވުމުގައި ވެސް އަދި އެހެން ބޭފުޅުންނަށް މުޚާތަބުކުރެއްވުމުގައި ވެސް އަޚްލާޤީ، ސުލޫކީ މިންގަ ނޑުގެ
ތެރެއިން. އަޅުގަ ނޑު ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށް ގެންދެވުމަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކެތެއް ނުކުރެވޭނެ.....
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް. ކެ ނދިކޮޅުދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢީސާ.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢީސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބަ އޮތް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނަށް މި މަޖިލީހުގެ ތަޅުމުގައި
ނުދެއްކޭނެ ވާހަކަ. ޤާނޫނުއަސާސީ އާއި ޚިލާފު އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލަކާ ޚިލާފު ވާހަކަ އެއް ނުދެއްކޭނެ. މި ތަނުގައި
އެއް މެންބަރު އަނެއް މެންބަރަށް ރާބޯ ވާހަކަ އާއި މިކަހަލަ ވާހަކަތަކެއް ނުދެއްކޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ރިޔާސަތުގެ ސަމާލުކަމަށް ތިކަން ގެންނެވި ކަމަށް ޓަކައި ޝުކުރުދަންނަވަން. ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް ނޫން.
އަޅުގަ ނޑު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ތަކުރާރުކޮށް ދަންނަވަމުން މި ގެންދަނީ ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވުމުގައި އަޚުލާޤީ
ސްލޫކީ މިންގަ ނޑު ގެންގުޅުއްވަ އިދެއްވުމަށް. ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް ނެންގެވިޔަސް އަދި އެ ނޫން ގޮތަކަށް
ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވިޔަސް ވާހަކަދައްކަވަމުން ގެންދަވަންޖެހޭނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަކު
29

އަނެކަކަށް އިހުތިރާމުކުރުމުގެ ގޮތުން. އަޅުގަ ނޑު އިއްޔެ ވެސް ވާނީ މި ވާހަކަތައް ތަކުރާރުކޮށް ދަންނަވާފަ.
އެހެންވީމާ، ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށް ގެންދެވުމަށް އަޅުގަ ނޑު އަނެއްކާވެސް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ވަރަށް ބޮޑަށް މާފުކުރައްވާތި ގަވާއިދާ ޚިލާފު ވާހަކަ އެއް ދެއްކެވިއްޖެއްޔާ. އެކަމަކު
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވާހަކަ ވެސް އެ ބޭފުޅުން ދައްކަވާ ވާހަކަ އަކަށް ރައްދުދޭން ބޭނުންވާނެ ދެއްތޯ ޑިގުރީ ނެތެއް ކަމަކު.
ޤާނޫނީ ވަކީލަކަށް ވެގެން ނެތެއް ކަމަކު އެހެންނޫންތޯ. އަޅުގަ ނޑު ދެން ބަލައިލާނީ 41 މިސްކިތް ބިނާކުރި ވާހަކަ
ވިދާޅުވާއިރުގައި އެއީ ކޮންތާކުން، ކޮން ލޮލަކުން ފެނުނު މިސާލަކަށް އަޅާފައި ހުރި ތަން ފެންނަ މިސްކިތްތަކެއްތޯ
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް. މަޑަވެލި ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޒިމު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
މަޑަވެލި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޒިމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ނިޒާމީ ނުކުތާ އެއް ފާހަގަ މި ކުރަނީ މަޖިލިސް ގަވާއިދު ވަރަށް
ސާފު. އަޅުގަ ނޑު ކުރީގައި ވެސް ހަމަ އެ ވާހަކަ ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ވާހަކަފުޅުގައި ވިދާޅުވީ،
މައްޗަންގޮ ޅި އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މާރިޔާ އަޙްމަދު ދީދީއާ ދިމާލަށް މި އިންނެވި މާރިޔާއޭ އެ ގޮތަކަށް
ބަސްފުޅެއް ވިދާޅެއް ނުވެވޭނެ. އެއީ މަޖިލިސް ގަވާއިދު ވަރަށް ސާފުކޮށް މެންބަރެއްގެ ނަންފުޅު ވިދާޅުވަންޏާ ދާއިރާ
އާއި ނަމާ ވިދާޅުވަންޖެހޭނެ. އެ ހެންވީމާ، އެއީ ނިޒާމީ މައްސަލަ އެއް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
30

ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ވާހަކަ ފުޅުގައި ދެއްކެވި ކަންތައްތަކާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ރިޔާސަތުން ވަކި ގޮތެއް
ނިންމައިފިން. އެހެންވީމާ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އެ ވާހަކަކޮޅު ކުރިއަށް
ގެންގޮސްދެއްވުމަށް.
ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޞްޠަފާ ވިދާޅުވާހެން އަޅުގަ ނޑު މައުޟޫޢު އޮޅެނީ
މިހާރު އިނގޭތޯ. އަޅުގަ ނޑަށް ކުރިއަށް ދެވޭކަށް ނެތް. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ދެވޭތޯ ބަލާނަން އަޅުގަ ނޑުގެ
މިނެޓުކޮޅުގެ ތެރޭގަ. ދެން 41 މިސްކިތް މި ސަރުކާރުން ބިނާކުރި ވާހަކަ އެއް ޕޯޑިއަމްތަކުގައި ދައްކާ އަޑު އަހަން.
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ އެއީ ކޮންރަށެއްގެ ކޮންތަނެއްގައި ހުރި މިސްކިތެއްތޯ؟ ކަ ނޑުމަތީގައި ހުރި
މިސްކިތެއްތޯ؟ އަނެއް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުރި މިސްކިތެއްތޯ؟ އެހެން މި ދަންނަވާލީ މި ވެރިކަމަށް އައި ފަހުން
އަޅުގަ ނޑު ދާއިރާގެ އެއްވެސް މިސްކިތަކަށް އެންމެ ކުޑަމިނުން ޖަހާލަން ލައިޓެއް، ފައިފުއްސެއް ، ކުނިކަހާ
ފިހިގަ ނޑެއްހާ ހިސާބު ވެސް ދެއްވާފައި ނެތް. އެހެންވީމާ، އެވަރުގެ ސަރުކާރެއް މިއީ. އެހެންވީމާ، މުޅިން ހީލަތާއި
މަކަރާއި އޮޅުވާލުމުގެ ވާހަކަދައްކައި ރައްޔިތުން މަޅީގައި ޖެއްސުމަށް ޓަކައި. އަރަން ވެސް ދޮގު. އަރާފައި ވެސް ދޮގު.
ފައިބަން ވެސް ދޮގު. މި ވަރުގެ ވަގު ބަޔެއް މި މީހުންނަކީ. ދެން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ދަރަނީގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު ،
ވޭތުވެދިޔަ ސަރުކާރުގެ ދަރަނީގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު ލަދުގަނޭ ބާވައޭ ކުރީގެ ސަރުކާރުގައި ދަރަނީގެ ވާހަކަ ދައްކަން.
އެއީ 41 އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދަރާފައި އޮތް ދަރަންޏެއްގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. 4 އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި
ދަރާފައި އޮތް ދަރަނި އިނގިލިން ގުނައި އަދި ގަލަމުންޖަހާ ގުނަކުރެވޭކަށް ނެތް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދަރީންގެ
ދަރިންނަށާއި އަންނާން އޮތް ޖީލުތައް ވެސް ވިއްކާ ހުސްވެއްޖެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއީ މި ސާރުކާރުގެ
ތެދުވެރިކަމެއް ނެތޭ މި ދަންނަވާ އެއްޗަކީ. ވިދާޅުވާ އެއްޗަކާ ޢަމަލަކާ ނުގުޅޭނެ. މާދަމާ ކުރާނެ ކަމެއް ބުނެފިއްޔާ
އަނެއް ދުވަހު ނުކުރާނެ. ނުކުރާނޭ ބުނެފިއްޔާ މިއަދު ކުރާނެ. އެ ވަރުގެ ސަރުކާރެއް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް މިއީ.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވެސް ވާހަކަދެއްކިދާނެ އިނގޭތޯ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް މިކަހަލަ ބަޖެޓެއް ހުށަހެޅިގެން ދާއިރުގައި ވަކި އަތަކަށް ބުރަ ނުވެ، ކޮޅަކަށްނުޖެހި ޖީބަށް
ފައިސާ ނުލިބިދާނެތީ އެ ގޮތަށް ނަހައްދަވާށޭ. ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި ވިސްނާފައި ރައްޔިތުންނަށް މަންފާހުރި ގޮތަށް
ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާވާނެ ގޮތަކަށް މި ބަޖެޓު ނިންމައި ވޯޓުދެއްވާށޭ އަޅުގަ ނޑު އާދޭހާ އެކު މި ދަންނަވަނީ. ރައްޔިތުން
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަނާވަނީ. އުފަލުގައި އުޅެއޭ ވިދާޅުވާއިރުގައި ހަނާވަނީއޭ. ބައްލަވައިލަ އްވާ! އައިސްކްރީމެއް
ކުރަހާފައި އޮތްއިރު އަޅާނެ ތައްޓެއް ނެތް. ބޯނެ މީހަކު ނެތް. ކިހިނެއްތޯ ބޯނީ. އައިސްކްރީމުގެ އަގު
އެނގިވަޑައިގަންނަވާތޯ. ދެން މި އޮތީ ޑޮކްޓަރު ބަލާ ކަށިގަ ނޑެއް. ލޯގޯ އެއްގައި ކުރަހާލާފަ. ކޮބައިތޯ ޑޮކްޓަރު.
31

ކޮބައިތޯ އެ ކަށިގަ ނޑު ޖައްސާ މީހާ. އާނ، ކަށިގަ ނޑޭ. ދެން މި އިނީ ރިޔާނެގި ދޯންޏެއް. މީގެ 71 އަހަރު ފަހަތަށް
މި ޤައުމު ވައްޓާލެވިފައި މި އިނީ. އިންޖީނު ވެސް ދަނީ 3123ގަ. އިންޖީނު ވެސް ދަނީ. ރިޔަލުގައި އުޅެންޖެހޭނީ.
މިއީ މި ދަންނަވާ އެއްޗަކީ. އެހެންވީމާ، ކޮބައިތޯއޭ މި ބޭފުޅުންގެ ތެދުވެރިކަމެއް، ވަފާތެރިކަމެއް، އިޚުލާސްތެރިކަމެއް.
މިއީ ކީއްކުރާ އެއްޗެއްތޯ، މިއީ ރީނދޫ ކުލަޖައްސާފައި މި ތަނަށް ގެނެއްސަ. ކޮބައިތޯ މީގެ ބޭނުމަކީ. އާނ، ބޭނުމެއް
ނެތޭ މީގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކެތެއް ނުކުރެވޭނޭ. ކެތެއް ނުކުރެވޭނޭ. ކެތެއް ނުކުރެވޭނޭ މި މީހުންނަކަށެއް. ދެން
މި އޮތީ ޑްރަގު ގެ ދޮރުތައް ބަންދުކުރި ވާހަކަ ދައްކާއިރުގައި ޑްރަގު ގެ މި އިނީ ހުޅުވައިލެވިފައޭ. ކްރޮސް ޖަހާފައި ނެތޭ.
އެތެރެ ވެސް ކުރަންވީ. ބޯން ވެސް ވީ. އާނ، މި އީ ހާލަތު ހުރި ގޮތަކީ ، މި ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރުގައި ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ކިހިނެއްތޯ ވާހަކަދައްކަނީ އަޅުގަ ނޑު. ކިހިނެއްތޯ ވާހަކަދައްކަނީ މި މާޙައުލުގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަޖިލީހުގައި ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަމުން ގެންދަވާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ދަތިވާނެ ގޮތަށް އަޑުގަދަނުކުރެއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު
ތަކުރާރުކޮށް ދަންނަވަން. ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް އޭދަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
އޭދަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އާދޭހާ އެކު ދަންނަވަން. އެ މަނިކުފާނު ވާހަކަފުޅު ދައްކަވާ ދުވަސް ނުލާހިކު
މަދު. އެހެންވީމާ، އެ މަނިކުފާނަށް އެ ލިބުނު ފުރުޞަތުގެ ބޭނުން ހިފީމާ އެއީ ނުލާހިކު ކުޅަދާނަ ބޭފުޅެއް. އޭނަ
ވާހަކަދައްކަން ފެށީމަ މި މީހުންނަކަށް ކެތެއް ނުވާނެ. އެހެން ވެގެން އެ މަނިކުފާނު ވާހަކަނުދައްކަވަނީ ވެސް.
އެހެންވީމާ، ފުރުޞަތުދޭންވާނެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް ނޫން. އިށީނދެވަޑައިގަންނަވާ! ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިށީނދެވަޑައިގަންނަވާ! މަޖިލީހުގެ
ތަޅުމުގައި ތިކަހަލަ ބޭއަދަބީ ވާހަކަ އެއް ނުދެއްކެވޭނެ. އޭދަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޅުގަ ނޑު ތަކުރާރުކޮށް
ދަންނަވަން މަޖިލީހުގެ ތަޅުމުގައި އެކަހަލަ ބޭއަދަބީ ވާހަކަ ނުދެއްކެވުމަށް. އަޅުގަ ނޑު ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު މޫސާ އަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
32

ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޝުކުރިއްޔާ. މިކަން ވާނެ ގޮތް ވެސް މިއީ މެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ވާހަކަނުދައްކަން މި ތިބެނީ ވެސް
މިހެން ވާނެތީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވެސް އަނގަތަޅަން އިނގޭނެ. ކާކުތޯ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް މި ތާ ވާހަކަދެއްކީ. ކާކުތޯ
ޤާނޫނުއަސާސީއާ އެއްގޮތަށް ވާހަކަދެއްކީ. ކާކުތޯ ލާފައި އޮތް ބިލަކަށް ވާހަކަދެއްކީ. ހައް ތަހާވެސް ކުރީ ސަރުކާރުގެ
ބޮޑެތި ވަގުންނޭ، މިހެން މިހެން. މިހެން މިހެން ނެގިޖެހެނީ. މި ސަރުކާރުގައި ތިބީ ހުސް ވަގުންނޭ. ހުސް ވަގުންނޭ
ތިބީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުރީ ސަރުކާރުގެ ވާހަކަދައްކާއިރުގަ. އަހަރުމެން އަޑުގަދަކުރަން ތި އުޅެނީ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ދެން އަޅުގަ ނޑު ބަލައިލާނަން 2:89 އިން 3119 އަށް މި ޤައުމު ހޯދި ކުރިއެރުން ކުރީ ސަރުކާރުން. މި
ބޭފުޅުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާތޯ 2:89ގައި މި ޤައިމު އޮތް ގޮތް. މި މާލެ އޮތް ގޮތް. ކަމެއް ނުވެއޭ، ތަރައްޤީ އެއް
ނުވެއޭ ވިދާޅުވާއިރުގަ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ހައިރާން ހީވޭ. ރައްޔިތުންނަށް އޮޅުވައިލަން މިފަދަ ބަޔަކު ނެތް ހަމަ
އެއްގޮތަކަށްވެސް. ޗްޕިޖަހަން މިފަދަ ބަޔަކު ނެތް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހެޔޮނުވާނެ ހަމަ އިނގޭތޯ. މި ބޭފުޅުންނަށް ކޯފާ
އެއް ވެސް ލައްވަފާނެ ދޮގު ހަދަހަދާ ގޮސް. އެ ވަރަށް ދޮގުހަދަނީ. އަރަން ވެސް ދޮގޭ. އަރާފައި ވެސް ދޮގޭ.
ފައިބަންވީމަ ވެސް ދޮގު. ރައްޔިތަކަށް ނެތޭ އެއްވެސް ކަހަލަ އިޚްލާސްތެރިކަމެއް. މުޅިން ހަމަ ހުސް ވާހަކަތަކެއް ދައްކާ
ރައްޔިތުން މަގުފުރައްދަން މަސައްކަތްކުރަނީ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ރައްޔިތުންނެއް ދެނެއް މަގެއް ނުފުރެއްދޭނެ. 3124ގައި
ރައްޔިތުން ތިބޭނީ ވަރަށް ރަނގަޅަށް ހޭލާ. އެއީ އައިސްކްރީމެއް ބޯކަށް ނުދެވުނު، އާރަކަށް މާމުޔެއް ވެސް ނުފެތުނު.
ނަނާ ހުވަފަނެއް ވެސް ރައްޔިތުންނަކަށް ނުދެއްކުނު. ގުލްޒާރުގާ ނަޔާ މަލެއް ވެސް ނުފޮޅުނު. ކޮކާތަކެއް ވެސް
އުދުހިފައި އޭގެ ޒާތުގަ އެއް ނޫޅުނު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ 3124ގައި ރައްޔިތުން ތިބޭނީ ވަރަށް
ވިސްނައޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން މި އޮންނަނީ ހިލޭ އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުގައި ދޭ އައިޓަމަކަށް ބަޖެޓުގައި ފައިސާ
ޖަހާފައި އެބަ އޮތް. އަޅުގަ ނޑު ހިތަށް މި އަރަނީ ކުރީގައި ތީމުގެ އިން ހިލޭ އެހީދޭ ވާހަކަ އާއި ވަ ކި ބަޔަކަށް ހިލޭ
އެހީދޭ ވާހަކަދައްކަމުންދާއިރު ލަދެއް ނުގަނޭތޯއޭ. ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ދެ އަ އިޓަމެއްގައި ފައިސާ މިހިރީ ކޮންތަނަކަށް
ޚަރަދުކުރަންތޯ. ކޮންތަނަކަށް ޚަރަދުކުރަންތޯ. އެ ބޭފުޅުންގެ މެންބަރުންނަށާއި އެކްޓިވިސްޓުންނަށާއި ތާއީދުކުރާ
މީހުންނަށާ އެހެން މީސްމީހުންނަށް. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކައިރީ ކުޑަދޮށުގައި އިއްޔެގައި ވެސް ވިދާޅުވި ބައެއް
މެންބަރުން އަޙްމަދޭ ތިމަންމެން 3122 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ދޮޅު މިލިއަން، އެއް މިލިއަން ތިމަންނަމެން ދާއިރާ
އަށް ތިމަންނަމެން ޚަރަދުކުރީމޭ. ތެދުފުޅެއް އެއީ. އެކަން ވާނެ ވެސް ގޮސް އެއީ. އެ ގޮތަށް އޮތީ ރައްޔިތުމީހާ ވިދާޅުވެ
ވެސް ވެފަ. ތިމަންނާގެ ހުރި ނުބައިކަން ދައްކައިލާނަމޭ، ތިމަންނަގެ މެންބަރަކު ފިޔަވައި އެހެން މެންބަރަކު ކަމަކު
އަތުވެއްޖެއްޔާ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެން ނުދާނަން. އަޅުގަ ނޑު ނުދާނަން. 3 ފަސްދޮޅަސް އަހަރު
ވެރިކަންކުރިއަސް ނުދާނަން. އަޅުގަ ނޑުމެނެއް ނުދާނަން. އެ ދާ ތަނަކަށް ނުދާނަން. ކޮންމެ ތަނަކަށް ދިޔަޔަސް
33

ވަރިހަމަ، ނުދާނަން. އެހެންވީމާ، ވަރަށް ސާފު އެއްޗެއް މިއީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އަޅުގަ ނޑުގެ ހިތާމަ އަކީ
މިތާ ވާހަކަފުޅު ދައްކަވާއިރުގައި ކޮންމެ ބޭފުޅަކު ދެއްކެވިޔަސް އެ ބޭފުޅެއް ވާހަކަދައްކަން ޖާގަދެއްވާ. މިއީ ބަޖެޓަކަށް
ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް މިތާ ތިބީމު، ކުރީ ސަރުކާރަށް ވެސް ބަވައި، 41 އަހަރަށް ވެސް
ބަވައި ، އަދި އެހެން މީހުންނާ ވެސް ބެހި. އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް މި ތިބެނީ މަޑުމަޑުން ކެތްކޮށްލައިގެން.
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ގާތް ވެސް
ބޭފުޅެއް އެއީ. ޢާއިލީ ގޮތުން ގުޅިފައި ވެސް އޮތް ބޭފުޅެއް އެއީ. އެކަމަކު، އަ ޅުގަ ނޑު މި މާލޭގައި އުޅެ ބޮޑުވީ.
އަޅުގަ ނޑު ގެންގުޅުނު މީހާގެ ރޯމަސް ކާއިރު ވެސް އަޅުގަ ނޑު މި އިންނަނީ ކެތްކޮށްލައިގެން. އެކަމަކު،
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ ބޭފުޅާ އަށް މިއަދު އެ ދުވަސް އައިސްފައި އެ އޮތީ. އެ ބޭފުޅާ ގެ ޕާޓީން އެ ބަވަނީ. ވަގަށް
ގޮވައި، ޚިޔާނާތަށް ގޮވައި ، ކޮރަޕްޝަނަށް ގޮވައި ހަދަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތިބީ މަޑުމަޑުން. އެހެންވީމާ، اله ކޮންމެ
ކަމެއް ވެސް ނިންމަވާނެ ގޮތެއް އެއްގޮތަކަށްވެސް އެކަކަށް ވެސް ނޭނގޭނެ. އެކަކަށް ވެސް ނޭނގޭނެ. އެހެންވީމާ،
މިއަދު ކަންތައް ހުރި ގޮތުގެ ވާހަކަ މި ދަންނަވަނީ. އެހެންނޫންތޯ ވާނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ އަކީ
ކެތްކޮށްލައްވާށޭ އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަދައްކައި ނިމެންދެން. ދެން މުޅި މި ރާއްޖެތެރެ އަށް އަޑުއަރުވައިފި، މިހާރު ކުރީގެ
ރައީސް އަލްއުސްތާޛު މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމު، މިހާ ބޮޑު ބަޖެޓު ހުށަހެޅިގެން ހާޓްއެޓޭކެއް ޖެހިގެން ހޮސްޕިޓަލުގައި
އޮތް ވާހަކަ. ރާއްޖެތެރެއިން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ގު ޅަނީ. އެއީ މި ބޭފުޅުންގެ ރޭވުން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ
މަނިކުފާނު ހުންނެވީ ހަމަ ރަނގަޅު ހެޔޮ ހާލުގައި ޞިއްޙަތު ވެސް ރަނގަޅު. ހުރިހާ ގޮތަކުން ވެސް، އެ މަނިކުފާނުގެ
ބޮޑީ އާއި ހަށިގަ ނޑު ވެސް ހަމަ ރަނގަޅު އިނގޭތޯ. އެއީ ދޮގު ވާހަކަތައް މި ދައްކަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން، މި ބޭފުޅުންގެ އޮޅުވައިލުން މި ހުންނަ ވަރަކީ ދައްކަންވާވަރު ވާހަކަ އެއް ނޫން އިނގޭތޯ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ދެން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވަމުން ގެންދަވާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ދަތިފުޅުވާ ގޮތަށް އެހެން މެންބަރުން
ޢަމަލުނުކުރެއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން.
ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނީ މި ބޭފުޅުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާތޯއޭ 8:ގައި ދިވެހިރާއްޖެ އޮތް ގޮތް. ދިވެހިރާއްޖެ އޮތް
ގޮތް މި ބޭފުޅުންނަށް އިހުސާސްކުރެވޭތޯއޭ. 3119އާ ހަމައަށް ރާއްޖެ އައިއިރުގައި ރާއްޖެ އޮތް ދަރަންޏާއި ރާއްޖެ
އައިސްފަ އި އޮތް ތަރައްޤީ އާއި ކުރީގައި ވިދާޅުވި މާތަކާއި ދިދަޖެހި ކާރުތަކާއި ބޮޑު ފާލަމާއި ރައީސް އޮފީހާއި ތީމު ގެ
34

އާއި އަނެއް ތަނަކާ އެއީ އިސްރާފު ޚަރަދު. މިހާރު ކޮންތާކުތޯ މި ޖެހެނީ. ކޮބައިތޯ މާތައް؟ ކޮބައިތޯ ކާރުތައް؟
ދިޔައީތޯ؟ އަނެއް ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ދިޔައީތޯ؟ ނޫނީ ގާދޫކަ ނޑުން ބޭރަށް ދިޔައީތޯ؟ ލޯންޗުތައް ކޮބައިތޯ؟ މާތައް
ކޮބައިތޯ؟ އެއީ އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާ ވާހަކަ އަކީ. އެ މާތައް ހޯދާފައި ހުރި ކަމުންތާ އެ މަލުގައި އެ އުޅެވެނީ.
އެއްކަލަ ރައީސް އޮފީސް އަޅާފައި ހުރި ކަމުންތާ ރައީސް އޮފީސްތެރޭ މި ތިބެވެނީ ބޯ އެއްޗެއް ބޯން ވެސް ، ނުބޯ
އެއްޗެއް ނުބޯން ވެސް. ހިނދުކޮޅު އަންނަން ވެސް. އެހެންނޫންތޯ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި
ދަންނަވަނީ ގުދޯގުދޯ ނުގޮވާށޭ. އެއް ގުދު އޮތް މީހާއާ ދިމާލަށް ހަތް ގުދު އޮތް މީހާ މި ގޮވަނީ ގުދޯގުދޯ، ގުދޯ ގުދޯ.
ރައްޔިތުން ތިބޭނީ ވިސްނާށޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރައްޔިތުންނަކީ ކަ ނޑުކޮހުންނެއް ނޫނޭ. ކުރީގައިހެން 6 ކުޅަނދު
މަދެއް ނޫނޭ. ކުރީގައި މައުމޫނު ސަރުކާރުން ތަޢުލީމު ދީފަ އި އެބަ ހުއްޓޭ. ދެން މި މާލެ އަށް ބައްލަވައިލައްވާ. މި 4
އަހަރު ކުރި ކަމެއް. މާލޭގެ ކާނުތަކާއި މަގުތަކާއި ގާތަ ކާ ފުނޑުފުނޑުވެގެންދާއިރު ކޮންކަމެއްތޯ ކުރީ. އެއްވެސް ކަމެއް
ނުކުރޭ. އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރޭ. ކުރީގެ އެއްކަލަ ކަމެއް ނުވި ސަރުކާރު ޢުމަރު ޒާހިރުމެ ން މުސްކުޅި، އޯލްޑު މީހުން.
މުސްކުޅިން، އެ މީހުން ހަމަ ކާނެއް ހަލާކުވާއިރަށް ބަދަލުކުރޭ. ކާނު ސާފު ވެސް ކުރޭ. ގަލެއް ހަލާކުވާއިރަށް ވެސް
އަޅާ. މި ސަރުކާރަކުން ނެތޭ އެވަރުގެ އުރުއްޕަތްތެރިކަމެއް. އެވަރުގެ ޚިޔާލެއް. އެ ވަރުގެ ޝަރުތު ފުރިހަމަވާ ބައެއް
ނޫނޭ މީކީ އިނގޭތޯ. އެއްގޮތަކަށްވެސް ޝަރުތު ފުރިހަމަވާ ބައެއް ނޫން މިއީ. އެހެން ނޫންނަމަ މި ގޮތަކަށް މި ކަމެއް
ނުކުރާނެ. ދެން މިހާރު އެ އުޅެނީ ރައްޔިތުން ފެލައިގެން އަނެއްކާ ވެސް ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދޭށޭ ކިޔައިގެން
ރައްޔިތުން ވާވައްދަން. ފެލުނީ ނޫންތޯ، ޖަނަވަރީން ފެށިގެން 7% .7% އެބަ ނަގާ. ތަކެތީގެ އަގު އެ ދަނީ
ހައްތަހާވެސް އަތްނުފޯރާ ހިސާބަށް، އަތްނުފޯރާ ހިސާބަށް. އަބަދު އަތު ނުޖެހިގެން މި އުޅެނީ. އެކަމަކު، ވިދާޅުވީ އަތް
ފޯރާ ހިސާބަށް ތަކެތީގެ އަގު އަންނާނެ ވާހަކަ. ކޮބައިތޯ 4 އަހަރުވީއިރު ނާދެ. 4 އަހަރުވީއިރު ހައްތަހާވެސް އަތާ
ދުރަށް، އަތާ ދުރަށް ރައްޔިތުމީހާ ދުވަން މި ޖެހެނީ. ކަރަންޓު ވެސް ހަމަ އެހެން. ފެން ވެސް ހަމަ އެހެން. ހުރިހާ،
ބޭނުންކުރާ ހުރިހާ ވަސީލަތްތަކެއް އެހެން. ދެން ޞިއްޙީ ދާއިރާ އަށް ބަލައިލާއިރު، ބައްލަވައިލައްވާ ޑޮކްޓަރެއް ނެތޭ
ހޮސްޕިޓަލުގައި ވެސް. އެދެވޭ ޑޮކްޓަރެއް ނެތޭ. ބައްލަވައި ލައްވާ ، ތެލެސީމިޔާ ސެންޓަރަށް ބައްލަވައިލައްވާ. ކުރީގައި
ކަމެއް ނުވި ސަރުކާރު ތެލެސީމިޔާ ސެންޓަރުން ހިލޭ އެ ކުދިންގެ ހުރިހާ ޓެސްޓުތަކެއް ލިބޭ. މަހަކު 3 ފިލްޓަރު ލިބޭ
އެ ކުދިންނަށް. އެއީ މަހަކު ދެ ފަހަރު ލޭ އަޅަންޖެހެނީ ގިނަ ކުދިންނަށް. ބައްލަވާ، މި ސަރުކާރު އައި ފަހުން
ޓެސްޓުތައް ވެސް ދިޔައީ. ފިލްޓަރު ވެސް ދިޔައީ. ކުރިން ތިބޭނެ 5 ޑޮކްޓަރުން. މިހާރު ޑޮކްޓަރަކު ނެތިގެން މިހާރު
ޖެހެނީ....
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޒާހިރު އާދަމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
35

.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން މި
ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި މެންބަރުން ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަމުން ދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑަކީ ވެސް ހަމަ ގައިމުވެސް
ރައްޔިތުންތަކެ އް ތަމްސީލުކުރަމުންދާ މީހަކަށް ވާތީ އެ ބޭފުޅުންގެ ފަރާތުން އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް ފެންނަ އެއްޗެއް
ދަންނަވައިލުމަކީ އެއީކީ ކުށަކަށް ވެގެންނުދާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ވަރަށް ގިނަ ތަފާތު ވާހަކަ
ތަފާތު ބޭފުޅުން މި ތާނގައި ދައްކަވައިފި. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން އޮތީ ހަމަ އެންމެ އެއްޗެއް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަޖެޓަކުން
ކަމެއް ހާސިލުކުރެވިގެން ދިޔައިއްޔާ ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް މި ފަހަރު 3123 ވަނަ އަހަރުގެ މި ބަޖެޓުން ކަންތައްތައް
ހުންނާނީ ހާސިލުވެގެންނޭ ދާނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަޖެޓަކީ ކަ ނޑައެޅިގެން އޮންނަ ރައުންޑު ފިގަރ އެއް ނޫން.
ބަޖެޓަކީ އެސްޓިމޭޓެޑް އަދަދެއް. އެހެންވީމާ، ބަޖެޓެއްގަ އި އެއްޗެއް ހިމަނާފައި އޮތޭ، ބަޖެޓެއްގަ އި އެއްޗެއް ނުހިމަނާފައި
އޮތޭ ކިޔާފައި އެ ވާހަކަ ދެއްކުން އެއީކީ މާ ހަމަޖެހޭ ކަމެއް ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ނުދެކެން. ސަރުކާރަށް
ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ ބަޖެޓުގައި ނެތް އެއްޗެއް. ސަރުކާރުގެ މާލިއްޔަތުގަ އި ޖާގަ އޮތި އްޔާ ނެތްކަމެއް ކުރަން. އެކަން
ކުރެވޭނެ. ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން މި ތާނގައި މި ސަރުކާރަކީ ފޭލިވެފައޭ. މި ސަރުކާރު ވެއްޓިފައޭ. މި ނޫނިއްޔަކާ
ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަދި ސަރުކާރެއް ނުހިނގާ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑަކީ ވޭތުވެދިޔަ ސަރުކާރުގައި ވެސް 5
އަހަރު ދުވަސް ވަންދެން ބަޖެޓު ފާސްކުރަން މި ގޮނޑީގައި އިން މީހެއް. އަދި ހަމަ ބަޖެޓު ކޮމިޓީގައި ވެސް
މަސައްކަތްކުރި މީހެއް. 5 އަހަރު ވަންދެން އަޅުގަ ނޑު ބަޖެޓު ކޮމިޓީގައި މަސައްކަތްކުރިން. އަޅުގަ ނޑަށް ވަރަށް
ރަނގަޅަށް އެނގޭ ބަޖެޓުގައި ކަންތައްތައް ވެގެން ދިޔަ ގޮތް. އޮޅިފަ އެއް ނެތް.. އެހެންވީމާ، އެ ސަރުކާރޭ، މި
ސަރުކާރޭ، މި ސަރުކާރު ފޭލްވެފައޭ އެ ސަރުކާރު ރަނގަޅޭ މިއީ ބޭކާރު ވާހަކަ އެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތަނުން 3117 ވަނަ އަހަރުގައި، 3117 ވަނަ އަހަރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ފާސްކޮށްގެން 3117 ވަނަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް މީގައި 4 ފޮތުގެ ބަރުދަންހުރި 3 ފޮތް. އެއީ މީގެ ޑަބަލް ސައިޒުގެ ފޮތަކާއި އަދި މި ސައިޒުގެ
ފޮތަކާ. 4 ބުރަދަން ހުރި 3 ފޮތް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓަށް ފާސްކޮށްފީމޭ. ކޮންކަމެއްތޯ ރާއްޖެ އަށް ވެގެން ދިޔައީ؟
ކޮންކަމެއްތޯ ކުރެވުނީ؟ ކޮންކަމެއްތޯ ވީ؟ ނިލް. އެހެން ވެގެން ދިވެހިރައްޔިތުން ބަދަލުކޮށްލަންޖެހުނީ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ވެސް ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ކަންތައްތައް ވެގެން ދިޔަ ގޮތް. ގައްދޫގަ އި
ބިން ހިއްކުމަށް 26 އަހަރު ވަންދެން ކަޑަޖަހައި ރޯނު ދަމާފައި ހުއްޓާ ގައްދޫގައި ބިން ހިއްކުނީ. މިއީ އަޅުގަ ނޑު
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރަކަށް ވުމުގެ ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑު މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމުގެ ދެފައި މައްޗަށް ވެއްޓި ރޮއި
އާދޭސްކޮށްގެން ކުރެވުނު ކަމެއް. އެއީ ސަރުކާރުން ކޮށްދިން ކަމެއް ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލެއް ނުކުރަން.
ރަތަފަންދޫގެ ބަނދަރު 38 އަހަރު ވަންދެން ކަ ނޑަޖަހައި ސާރވޭކުރުމަށްފަހުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެކަން ކުރެވުނީ.
8 އަހަރު ދުވަސްވަންދެން މަޑަވެލީގެ ބަނދަރު ހަނދަން، ހަނދަން، ހަނދަން، ހަނދަން، ހަނދަން، ހަނދަން،
ކިޔަކިޔާ އޮއްވައި، ނެހެދި އޮއްވާ ފޭލިވެގެން ދިޔައީ. 8 އަހަރު ވަންދެން ގދ.ވާދޫގެ ބަނދަރުހަނދަން، ހަނދަން،
36

ހަނދަން، ހަނދަން، ހަނދަން، މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީ ހުގައި އޭރުގެ އެކަމާ ބެހޭ މީހާއާ އަޅުގަ ނޑު ސުވާލުކުރީމޭ އެ
މިނިސްޓަރާ 6 ފަހަރަށް. ނުވެނުވެ އޮއްވާ ފޭލް ވެގެންދިޔައީ. މާތްاله އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިއަދު އެ ދަނީ ގދ.ވާދޫ
ބަނދަރުހަދަމުން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ދެން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 42 ބަނދަރު ހެދިފައި އެބަ އޮތް. 34 ބަނދަރުގެ
މަސައްކަތް ކުރިއަށް އެބަ ދޭ. އަދި އީ.އައި.އޭ ރިޕޯޓު ހެދި، މަސައްކަތް ފަށަން 9 ބަނދަރު މި އޮތީ ތައްޔާރުވެފަ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރަ އީސް، މިހާރު މި ހަދާ، މި ސަރުކާރުން މި ހަދާ ބަނދަރެކޭ ކުރީގެ ސަރުކާރުން ހަދާފައި އޮތް 25،
26 ބަނދަރާ އެއްވަރުވާނެ މިހާރު މި ހެދޭ ބަނދަރު. ކުރީގެ ބަނދަރުތައް ހެދީ އެހެންނެއްނޫނޭ. ކުރީގެ ބަނދަރުތައް
ހެދީ އެހެންނެއްނޫނޭ. ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ މިނިސްޓަރުން ގޮސް ގަލްފްކުރާފްޓު ލޯންޗެއްގައި ނުވަތަ ދޯންޏެއްގައި
ގޮސް ވަންނައިރު ކިރިޔާ ވަދެވޭ ވަރަށް. ވަންނަންޖެހުނީމާ އެ ތާނގައި ހުރި އެއްޗެހި ޖެހެނީ ބޭރުކޮށްލަން. މިހާރު މި
ހަދަނީ އެހެންނެއްނޫން. މިހާރު މި ހަދަނީ ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ ބޭނުން އޭގެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ހިފޭ ގޮތަށް. ދެން
ކޮންވާހަކައެއްތޯ މި ދައްކަނީ. އަޅުގަ ނޑަކަށް ނޭނގުނު މި ދައްކާ ވާހަކަ އެއް ހަމަ އެއްގޮތަކަށްވެސް. ކިތައް ރަށުގައި
ނަރުދަމާ އެޅިއްޖެތޯ؟ ކިތައް ރަށުގައި ފެން ލެވިއްޖެތޯ؟ ވަރިހަމަ އެއް ރަށުގައި ނުލެވުނަސް. އިނގިލިދިއްކުރާނެ ކަމެއް
ނެތް. މި ސަރުކާރާ ދިމާލަށް އިނގިލިދިއްކުރެވޭނެ އެކަކު ވެސް ނުހުންނާނެ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހެލްތު ދާއިރާ މި އޮތީ ހަމަ ވަރަށް ރަނގަޅަށް ވަރަށް ދަށު ދަރަޖަ
އެއްގައި ކަން. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުނުކުރާ އެއްޗެއް ނޫން އެއީކީ. އެއީ ޙަޤީޤަތަށް ވާހަކަދައްކާ ކަމަށް ވަނީ ވިއްޔާ
އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ހެލްތު ދާއިރާ އަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮތް ހެލްތު ސަރވިސް އަކީ ދުނިޔޭގެ އެއްވަނައޭ ބުނުމަކީ
އެއީކީ ޙަޤީޤަތަކަށް ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތަށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވަނީ ވިއްޔާ ހެލްތު ސަރވިސް ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި
ވަގުތު މި އޮތީ ވަރަށް ދަށުގަ. ސަބަބަކީ ހުރިހާ ކަމެއް، އަޅުގަ ނޑުގެ އުމުރުން 75 އަހަރު މި ވީ. އަޅުގަ ނޑު
ދިރިއުޅުމެއް ފަށައިގެން އުޅެނީ އަޅުގަ ނޑުގެ އުމުރުން 29 އަހަރުއްސުރެ ފެށިގެން. އަދިވެސް އަޅުގަ ނޑުގެ ހަޔާތުގައި
އަޅުގަ ނޑުގެ ދިރިއުޅުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑަށް ކުރަންޖެހޭ ހުރިހާ ކަމެއް ނުނިމޭ. އެހެންވީމާ، ޤައުމެއް ތިން އަހަރު
ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ވީރާނާވެ ހަލާކުވެފައި އެއްލައިލާފައި އޮތް މަސްގަ ނޑު ކާލާފައި އޮތް ހުސް ބުޅި އެންގަ ނޑު
ކާލައިގެން، ހުސްބުޅި އެއް ނަގައިގެން ބިނާކުރުމަކީ އެއީކީ 4 އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެއްވެސް މީހަކަށް ވެވޭނެ
ކަމެއް ނޫން އެއީ. އެހެންވީމާ، މި ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފުރުޞަތުބޭނުން. ވަގުތު ބޭނުން. މާތް اله
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިޤައުމު ބިނާކުރާނަން އަޅުގަ ނޑުމެން. މި ޤައުމު ބިނާކުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ، ފާޑުފާޑުގެ
ވާހަކަދައްކާނެ ކަމެއް ނެތް. ފާޑުފާޑަށް އިނގިލިދިއްކުރާނެ ކަމެއް ނެތް. އެއްވެސް މީހަކު ކުރާނެ ކަމެއް ނެތް. މަޑުން
ތިބެވޭތޯ ބަލާ، އަނގަ ހިމޭނުން ލައިގެން އެއްކަމެއް ވެސް ނުކޮށް. އާދެ، ދެން މި އޮތީ ހަމަޔަޤީނުން ވެސް
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި މިހާރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރަމުންދާ ދަރިވަރުން ހޯދަމުން މިދާ
ކާމިޔާބަކީ މިއީ އެއްވެސް އިރެއްގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި ކުދިން ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރާ ކުދިންތަކެއް
37

ހޯދަމުން އައި ކާމިޔާބުތަކެއް ނޫން. އެއަކާ މީހަކަށް ދެބަސްވާކަށް ނުޖެހޭނެ. އެހެންނަމަވެސް، ތަޢުލީމީ ދާއިރާ އާދެ،
ޞިއްޙީ ދާއިރާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ބަޖެޓު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޔޫޓިލައިޒްކުރެވިއްޖެ ކަމަށް ވަނީ ވިއްޔާ މާތް اله
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ 3123ގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޞިއްޙީ ދާއިރާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން އު ފާވާނެ ފެންވަރަށް ގެންނާނެ
ކަމާ ދޭތެރޭގައި އެއްވެސް ޝައްކެތްނުކުރަން އަޅުގަ ނޑު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެން މި ތާނގައި ބައެއް މެންބަރުން
ވާހަކަދައްކައިފި ބަޖެޓުގެ ހިސާބުތަކުގެ ވާހަކަ. ކޮން ދައުރެއްގައިތޯ، ކޮން ރެިިއްގައިތޯ ބަޖެޓުގެ ހިސާބު މި ތަނަށް
ހުށަހެޅީ. އެއްވެސް އިރަކު ނަހަދާ. އެއްވެސް އިރަކު ނުގެނޭ. ހަމަ އިންނަނީ ރައުންޑު ފިގަރ އެއް ޖަހައިލާފަ. މިދިޔަ
އަހަރުގައި މިތައް ބިލިއަން ނުވަތަ މިތައް މިލިއަން ޚަރަދުވި ކަމަށް. 5 އަހަރު ދުވަސްވަންދެން ބަޖެޓު ކޮމިޓީގައި
އިނދެގެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރެކޮމަންޑޭޝަންތަކާ އެކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓު ފާސްކުރީ މި ތަނުން. އެއްވެސް
ރެކޮމަންޑޭޝަނަކަށް ވޭތުވެދިޔަ ސަރުކާރުން ނެތް ޢަމަލުކޮށްފަ އެއް. އެއްވެސް ކަމެއް ކޮށްފަ އެއް ނެތް. ދެން ކޮން
ރެކޮމަންޑޭޝަނެއްގެ ވާހަކައެއްތަ މި ދައްކަނީ. ކޯއްޗެކޭތަ މި ކިޔަނީ. ދެން ކޮރަޕްޝަނު ގެ ވާހަކަ. މިއީ އަޅުގަ ނޑު
ވަރަށް ލަދުގަންނަ ވާހަކަ އެއް ދައްކަން. ޙަޤީޤަތުގައި ކޮރަޕްޝަނޭ ކިޔާފައި ވާހަކަދެކެވޭނެ މީހަކު މި ޤައުމުގައި ނެތޭ.
އެކަކު ވެސް ނެތޭ. އެކަކު ވެސް ނެތް. ކޯއްޗެއްތޯ މަދުވެގެން މި އުޅެނީ. ކޯއްޗެއް ކަމެއްތޯ ނުވެގެން މި އުޅެނީ.
ވޭތުވެދިޔަ ސަރުކާރުގައި ތިބި މިނިސްޓަރުންގެ ގެތައް 21 ބުރިއަށް ކޮންމެ މިނިސްޓަރެއްގެ ގެ 21 ބުރިއަށް އަރާފައި
ހުރީ ކޮންތާކުން ނެރުނު ލާރިއެއްތޯ އެއީ. ކޮންމެ މީހަކު ދެ ގޯތި، ތިން ގޯތި ގަނެފައި އެ އޮތީ ކޮންތާކުން ނެރުނު
ލާރިއެއްތޯ އެއީ. ކޮންތާކުންތޯ އެ ލާރި ނެރުނީ. ޖެހީތޯ، ވިހެއީތޯ. ކިހިނެއްތޯ އެ ލާރި އަށް ވީ. އެހެންވީމާ،
ކޮރަޕްޝަނޭ ކިޔައިގެން ވާހަކަދައްކައި މިތާނގައި ފުމެއަރާކަށްނުޖެހޭ. ނުކުރެވޭނެ ކަމެއް އެއީ. ކޮން މީހެއްތޯ، ކޮން
ބޭފުޅެއްތޯ، ކޮން މިނިސްޓަރެއްތޯ އެ ކޮރަޕްޝަނު ގައި. އިބްރާހީމް ނާޞިރު ދުވަސްވަރުގައި ނެގީ 211 ރުފިޔާ އިން.
މައުމޫނު ދުވަސްވަރުގައި ދެއްކީ ލައްކަ އިން. މި އަހަރު ނަގަންވީ މިލިއަނުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު 21:30ގައި އަޅުގަ ނޑުމެން 41 މިނެޓުގެ ހުސްވަގުތުކޮޅަކަށް...
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޒާހިރު އާދަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަ އެއް ނުދައްކާނަމޭ. މި ހިސާބުން އަޅު ގަ ނޑު ނިންމައިލާށޭ މި ގަސްތުކުރަނީ. އެހެންވީމާ،
ޓީޓައިމްގެ ފަހަށް އަޅުގަ ނޑަށް ކޮންމެހެން ވަގުތު ދެއްވަން ހަދާނެ ކަމެއް ނެތް. އަދި އެއް މިނެޓުއިރު ދެއްވިއްޔާ
ރަނގަޅުވާނެ.
38

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވާހަކަފުޅު ނިންމައިލެއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު އަރުވަން.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޒާހިރު އާދަމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންވީމަ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މާތް اله އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ބަޖެޓުގެ 57% ތަޢުލީމާއި ޞިއްޙަތާއި، ސޯޝަލް
ސެކިއުރިޓީ އާއި ޖަމާޢަތުގެ ފައިދާ އަށް ޓަކައި ދެވޭ އެހެނިހެން ޚިދުމަތަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޚަރަދުކުރުމުގެ ތަޢުފީޤު
اله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދެއްވައިފި ކަމަށް ވަނީ ވިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ގޮތަށް
އިރާދަކުރައްވައިފި ކަމަށް ވަނީ ވިއްޔާ މާތް اله އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދިވެހިރާއްޖެ 3123 ވަނަ އަހަރު
ނިމެންވާއިރަށް މި އެދޭ ހުރިހާ ކަމެއް ނިންމާނަން އަޅުގަ ނޑުމެން. މިއީ މައްސަލަ އަކީ. މައްސަލަ އަކީ މިހާރު
ދިވެހިރާއްޖެ މި ދަނީ ސީދަލަށް. މީގެ ކުރިން ދިވެހިރާއްޖެ ދަތުރުކުރަމުން އައީ ކަތިކައްޗަށް. އެހެންވީމާ، މިހާރު ވެސް
ބޭނުންވަނީ ކަތިކައްޗަށް ދުއްވާލަން. އެކަމަކު، އެހެނެއް ވިޔަ ކަނުދޭނަން އަޅުގަ ނޑުމެން. ގެންދާނީ ސީދަލަށް. މާތް اله
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ޤައުމަށާއި އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ސަރުކާރަށް ހެޔޮ ތައުފީޤު ދެއްވާށި .
ވައްސަލާމްޢަލައި ކުމް ވަރަޙްމަތު اله ވަބަރަކާތުހޫ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ހިސާބުން 41 މިނެޓުގެ ހުސްވަގުތުކޮޅަކަށް ދާނީ. މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގައި ހުރި ބައެއް ވާހަކަތައް
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ހަނދުމަފުޅުކޮށްލަދޭން ބޭނުން. މެންބަރަކު ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަމުން
ގެންދަވަނިކޮށް އެ މެންބަރަކަށް އުނދަގޫވާ ގޮތަށް މަޖިލީހުގެ ތަޅުމުގައި ޢަމަލުކުރެއްވުން އެއީ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު
ހުއްދަކުރާނެ ކަމެއް ނޫން. އަދި ހަމަ އެއާއެކު ދެންމެ ގައްދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅު
ނިންމަވައިލެއްވުމަށް 21;41 ވީމަ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލީމަ ތިމަންނަ ވާހަކަ އިތުރަށް ކުރިއަށް ގެންދަވަން ބޭނުންފުޅު
ނެތޭ. ތިމަންނާ އިންޓަރވަލްގެ ފަހުން ވަގުތު ބޭނުންފުޅު ނުވާ ކަމަށް. އަދި ވާހަކަފުޅު ނިންމަވައިލެއްވުމަށް
ފުރުޞަތުދިނުމަށް އެދިވަޑައިގަތީމާ ރިޔާސަތުން އެ ގޮތަށް ފުރުޞަތު މި އެރުވީ ގަވާއިދުގައި އެ ގޮތަށް އެ ޖާގަ ދީފައި
އޮތީމަ. އެހެންވީމާ، އެކަން ވެސް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ސަމާލުކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ގެންނަން ބޭނުން. އަދި
މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގައި ބުނާ ގޮތުން މަޖިލިސް މެދުކެނޑިގެން ނުވަތަ ނިންމާލުމަށްފަހު ރިޔާސަތުން ނުކުންނަންދެން
މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ތިއްބަވަންޖެހޭނީ މަޖިލީހުގެ ގޮނޑިތަކުގަ އި އިށީނދެވަޑައިގެން. އެހެންވީމާ، އެ ވާހަކަ ވެސް
ދަންނަވާލީ. ވައްސަލާމްޢަލައިކުމް. އަޅުގަ ނޑުމެން އަލުން މަސައްކަތް ފަށާނީ 11;22ގަ.
39

[ހުސްވަގުތުކޮޅު 21;41 އިން 22;11 އަށް]
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދަންފަޅީގެ މަސައްކަތުގައި 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާ ބެހޭ ބަހުސް
ކުރިއަށް ގެންދަނީ. މިއަދު މިއީ ބަހުސް ބަޖެޓުގެ އެންމެ ފަހު ދުވަސް. އެހެންވީމާ، ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަން
އެދިވަޑައިގަންނަވަން ބޭނުންފުޅުވާ ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގަތުމަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވަން. އަދި ވަގުތު ނުގެއްލޭނެ ގޮތަށް ކޯރަމް ހަމަޖައްސަވައިދެއްވުމަށް ޕާޓީތަކުގެ ލީޑަރުންނަށާއި އަދި ވަކި
ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްނުވާ މެންބަރުންގެ އަރިހުން ވެސް އަޅުގަ ނޑު އެދެން. އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު މި
އަރުވަނީ ކެންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ތަސްމީނު ޢަލީ އަށް.
ކެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ތަސްމީނު ޢަލީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މި
ފަހަރުގެ ބަޖެޓް ބަލައިލުމުން އަޅުގަ ނޑަށް ކުރެވޭ އިހުސާސަކީ، އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނަ މަންޒަރަކީ މިއީ ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ކުރާ ޚަރަދުތައް ހިނގާ ނުހިނގާ ގޮތް ބަލައި، އެ ބަޖެޓުގެ މަސައްކަތުގައި ދައުލަތުން
ހިންގާ ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ޖަވާބުދާރީކުރުވުމަށް ކުރެވޭ މަސައްކަތަށް ހުރަސްއެޅުމުގެ ގޮތުން
ހުށަހަޅުއްވާފައި އޮތް ބަޖެޓެއް ކަމުގަ. މިހެން މި ދަންނަވަނީ މީގެ ކުރިން ވެސް މިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ހުށަހެޅުނީމަ
ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ތަކުރާރުކޮށް ދަންނަވަމުން ގެންދިޔައިން ދައުލަތުން ހިންގާ ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ ތަފުޞީލުތައް
ދިނުމަށް. ކޮން ރަށެއްގައި ކޮން ޕްރޮޖެކްޓެއް ހިންގަވަންތޯ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ހުށަހަޅުއްވާފައި އެ އޮންނަނީ. އެ
ޕްރޮޖެކްޓަށް ހިނގާނީ ކޮންޚަރަދެއްތޯ. މިފަހަރުގެ ބަޖެޓަށް ބަލައިލީމާ ކުރީފަހަރުތަކަށް ވުރެ ވެސް ހާލު ބޮޑުކޮށް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ. ދައުލަތުގެ ބޮޑެތި ޕްރޮގްރާމުތައް މި ހުންނަވަނީ ވަރަށް ގަ ނޑުކޮށް ޕްރޮގްރާމުތައް
އެކުލަވައިލައްވާފަ. އެ ޕްރޮގްރާމުތަކަށް ބޮޑެތި އަދަދުތައް ޖައްސަވާފައި ވާއިރު އެއިން ހިނގާނެ ޚަރަދުތައް އެ ހިންގަނީ
ކޮން ޕްރޮޖެކްޓުތަކަކަށް ކަން އެނގޭނެ އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތް. އެންމެ ގިނަ މިކަހަލަ ޢުމްރާނީ މަސައްކަތްތައް ހިމެނޭ
ބޮޑެތި އަދަދުތައް ހިމެނޭ ޕްރޮގްރާމަކީ ކްލައިމެޓު ޗޭންޖު އެންޑް އެޑަޕްޓޭޝަން ޕްރޮގްރާމުގެ ނަމުގައި މި
އެކުލަވާލައްވާފައި އޮތް ޕްރޮގްރާމު. އޭގެތެރޭގައި ނަރުދަމާ، ބަނދަރު، ހަކަތަ، ފެން މިހެން ގޮސް ވަރަށް ގިނަ މިކަހަލަ
މުހިއްމު ބޮޑެތި ބައިތަކެއް ހިމެނޭ. މި ޕްރޮގްރާމަށް ބަލައިލީމަ ވެސް މި ހުންނަނީ މިއިން ކޮންމެ ކަމަކަށް ވަރަށް ބޮޑު
އަދަދެއް ގަ ނޑުކޮށް ޖައްސަވާފަ. މިއިން ކުރަން ގަސްތުކުރަނީ ކޮންކަމެއް ކަމެއް އެނގޭކަށެއް ނެތް. އެހެންވީމާ،
ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި މި ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަށް ބަލައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓު ފާސްކޮށްފައި
40

ދޫކޮށްލައިފިއްޔާ މި ވާ ގޮތަކީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ދެން ސަރުކާރު ޖަވާބުދާރީކުރުވުމަށް ޓަކައި ކުރަން ހުރި
މަސައްކަތްތައް ކުރުމަށް ވަރަށް ބޮޑު ހުރަސްތަކަކާ މި ދިމާވަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގަ އި މި
ބަޖެޓު މިގޮތަށް އެކުލަވައިލުމުގެ ބޭނުމަކީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ސަރުކާރު ޖަވާބުދާރީކުރުވުމަށް ކުރާ މަސައްކަތަށް
ހުރަސްއެޅުން. އެކަމުގެ ފުރުޞަތު ހަނިކުރުން. އެހެންވީމާ، މިއީކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިގަނެގެންވާނެ ކަމެއް ނޫން.
މިހެން ދަންނަވާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ މުޅި ބަޖެޓުގެ ނޫނީ ދައުލަތުގެ މި އިޤްތިޞާދީ ސިޔާސަތުގެ
މެކްރޯ ބޮޑު މަންޒަރަށް ބަލައިލާއިރުގައި ފެންނަ މަންޒަރު އެހާ ރީއްޗެއް ނޫން އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް. އެހެން މި
ދަންނަވަންޖެހެނީ ޙަޤީޤަތުގައި ބަޖެޓު މި ދަނީ އެއް އަހަރުން އަހަރަށް ބޮޑުވަމުން. މިދިޔަ އަހަރަށް ވުރެ މި އަންނަ
އަހަރަށް ލަފާކޮށް މި އަހަރުގެ ބަޖެޓު ބޮޑު. މި އަހަރު އަންދާޒާކޮށްފައި އޮތް ބަޖެޓަށްވުރެ މިއަންނަ އަހަރަށް
އަންދާޒާކޮށްފައި އޮތް ބަޖެޓުގެ އަދަދުތައް ބޮޑު. ދަރަނި ދަނީ ބޮޑުވަމުން. ތަކެތީގެ އަގު ދަނީ އުފުލެމުން. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ގެންނަންޖެހޭ ސްޓްރަކްޗަރަލް އެޖެސްމެންޓުތައް ގެނެސްގެން ނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ބަޖެޓުގެ
މަންޒަރު ނޫނިއްޔާ ޤައުމުގެ އިޤްތިޞާދީ މި ތަޞައްވުރު ރަނގަޅު ކުރެވޭކަށެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، މި މެކްރޯ އިކޮނޮމިކު
މަންޒަރު ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކަ އި އެބަ ޖެހޭ ޚަރަދުތައް ވެސް ކުޑަކުރަން. ދަރަނި ވެސް ކުޑަކުރަން އެބަ ޖެހޭ. މިހެން
ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް އެބަ ކުރަންޖެހޭ. މި ކުރާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވިސްނުމުގައި އެބަ ބަހައްޓަންޖެހޭ
ޤައުމުގެ އިޤްތިޞާދީ ދުވެލި މިކަހަލަ ދަ ނޑިވަޅެއްގައި މަޑުނުޖެހޭނެ ގޮތެއްގެ މަތިން މި މަންޒަރު ބައްޓަންވާނެ ގޮތަކަށް
ކަންތައްތައް ކުރަން. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ ތަކުރާރުކޮށް ޚަރަދުތަކަށް ބަލާއިރު، މިހާތަނަށް ކޮށްފައި
ހުރި ޚަރަދުތަކަށް ބަލާއިރު ސަރުކާރުން ކުރަމުން ގެންދާ ޚަރަދުތަކަށް ބަލާއިރު ވެސް ކަންތައްތައް ކުރަމުން ގެންދަނީކީ
މި ގޮތަކަށް ނޫންކަން. ޤައުމުގެ އިޤްތިޞާދީ ދުވެލި މަޑުޖެހުނަނުދީ ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ
ޚަރަދުތަކުގެ ބަދަލުގައި، ވަރަށް ބޮޑަށް ސިޔާސީ ކުލަވަރު ޖެހިގެން ޚަރަދުތައް ކުރަމުން ދާ ތަން. މިއީ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަން އޮތް މަންޒަރަކީ. މީގެ ނަތީޖާ އަކީ ކޮބައިތޯ. ވަރަށް މުހިއްމުކޮށް ކުރަންޖެހިފައި ހުރި
އެތައް ކަމެއް ނުކުރެވި ވާއިރު ވަރަށް އަ ޅުގަ ނޑުމެންގެ ނަޒަރުގައި ކުރަންނުޖެހޭ އެތައް ބައިވަރު ޚަރަދުތަކެއް ދަނީ
ކުރެވެމުން. އަދި މިހާރު މި ބަޖެޓު އެކުލަވާލާފައި އޮތް ގޮތުންނާއި އަދި މިދިޔަ އަހަރު، ނިމިގެން މިދިޔަ އަހަރުގެ
ޚަރަދުތައް ކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ ތަފުޞީލުދިނުމުގައި ގަ ނޑުކޮށް އަދަދުތައް ދެއްވާފައި ، ތަފުޞީ ލުތައް ނުދިނުމުގެ ސަބަބުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި މަންޒަރު މުޅިން ދެނެގަނެވޭނެ ގޮތެއް ވެސް ނުވި. މިއީ ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑު
ދަންނަވާނީ ގަސްތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ދައުރު، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް ދައުރު ހަނިކުރުމަށް ނޫނީ އެ
މަސައްކަތަށް ދަތިކުރުމަށް ކޮށްފައި ވާ ކަމެކޭ. ޙަޤީޤަތުގައި އާމްދަނީ ހޯދާނެ ގޮތުގެ ތަފުޞީލުތައް ވެސް މިއަންނަ
އަހަރަށް ދީފައި ވަނީ މިކަހަލަ ގޮތަކަށް. ކުންފުނިތަކުން ލިބޭނެ އާމްދަނީ އެނގެން ނެތް ވާހަކަ، އެއީ މި މަޖިލީހުގައި
ވެސް މިހާރު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެކި ފަހަރު މަތިން ދައްކަވާފައި އޮތް ވާހަކަ އެއް. މިދިޔަ ފަހަރު ކޮންމެވެސް
41

ވަރަކަށް އެ ތަފުޞީލުތައް ހުރި. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަމުން މި ދަނީ ތަކުރާރުކޮށް ސިވިލް ސަރވިސްގައި ތިއްބެވި
މުވައްޒަފުންގެ މައްޗަށް ސަރުކާރުން ބޭނުން ގޮތަކަށް ޢަމަލުކުރެވެން ނޯންނާނެތީ ސިވިލް ސަރވިސް ހަނިކޮށްލައި،
ތަފާތު ކުންފުނިތައް ހަދަމުން މި ދަނީ. މިހެން ހަދާ ކުންފުނިތަކަކީ މިއީ ވިޔަފާރީގެ އުސޫލުން ދެކޮޅުޖެއްސޭ ގޮތަކަށް
ކުރާ ކަމެއް ނޫންކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ. އެހެންވީމާ، ހުރިހާ ކުންފުނިތަކެއްގެ ފައިދާ ތަފުޞީލުކޮށް ނޫނިއްޔާ
ވަކި ކުންފުންޏަކުން ދައުލަތަށް ހިއްސާވަނީ ވަކިވަރެކޭ މިހެން ވިދާޅުވެފައި ދީފިއްޔާ މި ކަމުގެ ޙަޤީޤީ މަންޒަރު
ފެނިގެން ހިނގައިދާނެތީ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ ޓެކްސް ނޫން ގޮތުގައި ލިބޭ އެހެނިހެން އާމްދަނީ ޖަހާފައި ބޮޑު
އަދަދެއް ޖަހާފައި މި އޮންނަނީ. މިވެނި ކުންފުންޏަކުން މިހާ ވަރެއް ލިބޭނެ ކަމަށް. ކަރުދާހުގައި ހަދައިފައި އެކިއެކި
ބޭފުޅުންނަށް ވަޒީފާ ދޭންވެގެން ހަދައިފައި ސިވިލް ސަރވިސް އިން މުވައްޒަފުން، ސިވިލް ސަރވިސްގެ ތެރެއިން
ނެރުމުގެ ބޭނުމުގައި ހަދައިފައި ހުރި ބައިވަރު ކުންފުނިތައް އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، މިއީ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް
ޤަބޫލުކުރެވެނީ މި ކަމުގައި ވެސް ފޮރުވިފައި މި ވާ ސިއްރަކީ. އާމްދަނީ ހޯދަން ހުރި ގޮތްގޮތަށް ބަލާއިރު
ޕްރައިވެޓައިޒޭޝަންގެ ވަސީލަތުން ނޫނީ ދައުލަތުގެ ހަރު މުދާ އަނެއްކާ ވެސް ވިއްކައިގެން 861 މިލިއަން ރުފިޔާ
ދައުލަތަށް ހޯދާ ގޮތަށް މި އަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އަންދާޒާކޮށްފައި މި ވަނީ. މި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް
ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް. މީގައި އެންމެ ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމަކީ އަދިވެސް މި ބަޖެޓަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް
ސާފެއްނުވޭ ދައުލަތުގެ ކޮން ވަސީލަތްތަކެއް ކޮން ހަރު މުދަލެއް، ކޯއްޗެއް ވިއްކައިގެންތޯ މި އާމްދަނީ ހޯދަން ރާވާފައި
ހުރީ. މިކަހަލަ ތަފުޞީލުތައް ނެތުން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވާ އެތައް ދައުލަތުގެ އެސެޓުތައް
ވިއްކަމުން ދާ ތަން މިހާތަނަށް ވެސް ފެނިފައި މި އޮތީ. އަނެއްކާ މި އަންނަ އަހަރު ވެސް 861 މިލި އަން ރުފިޔާ މި
ގޮތުން ހޯދަން މި އޮތީ ހުށަހަޅާފަ. މި ދޭތެރެއިން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދިޔައީ ރާއްޖޭގައި އޮތް އެންމެ
ރިޓާރން ރަނގަޅު ޑިވެންޑެންޑު އެންމެ ރަނގަޅު އެއް ކުންފުނި ދިރާގުގެ ހިއްސާ ރައްޔިތުންނަށް ވިއްކަމުން ގެންދާ
ތަން. ދިރާގުގެ ހިއްސާ ވިއްކަމުން މިހާރު ނޫނީ ވިއްކުމަށް ހުޅުވާލި ހުޅުވާލުމުގެ ފުރުޞަތު މިހާރު ބަންދުވެފައި ވާއިރު،
ދާދި ފަހުން އަޅުގަ ނޑުމެން ޖީ.އެސް.ޓީގެ ޤާނޫނު ފާސްކުރިއިރު މުވާސަލާތީ ޚިދުމަތްތަކުން ޖީ.އެސް.ޓީ ނުނަގާ ގޮތަށް
ނިންމާފައި މި ވަނީ. މިއީ ވަރަށް ފަހުން އަޅުގަ ނޑުމެން ފާސްކުރި ފާސްކުރުމެއް. މިކަން މި ގޮތަށް އޮއްވާ
އަޅުގަ ނޑުމެން ދިރާގުގެ ނޫނީ ސަރުކާރުން، ދައުލަތުން ދިރާގުގެ ހިއްސާ މި ވިއްކަން ފެށީ. އެކަން އެހެން އޮންނާނެ
ކަމުގެ ވިސްނުމެއްގައި ވަރަށް ގިނަ ދިވެހި ރައްޔިތުން އެ މީހުންގެ ސޭވްކޮށްފައި ހުރި ފައިސާކޮޅު މި ކަމަށް މި
ޚަރަދުކުރަން ނިންމީ. މިހާރު އޭގެ ހަމަ ކުޑަ ދުވަސްކޮޅެއް ފަހުން ސަރުކާރުން އަނެއްކާ މި ހުށަހަޅަނީ މި ބަޖެޓުގެ
ތެރެއިން ފެންނަން އޮތް މަދު މަޢުލޫމާތުގެ ތެރޭގައި މި އޮތީ އަނެއްކާވެސް މުވާސަލާތީ ދާއިރާ އިން ޖީ.އެސް.ޓީ
ތަޢާރުފުކޮށްގެން ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ހޯދުމުގެ މަސައްކަތެއް ކުރާކަން. މި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ހުރިހާ
ކަމެއް ވެސް ނުކުންނަނީ ވަރަށް ބޮޑެތި އޮޅުންއަރާ ގޮތަށޭ. އާމްދަނީ އަށް ބަލައިލާއިރު ދެ ން އަޅުގަ ނޑު ފުރަތަމަ، ފޮތް
42

ބަލައިލަމުން ދިޔައިރުގައި ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ އުފާވެރިކަމެއް އައި 3124 ވަނަ އަހަރަށް 3125 ވަނަ އަހަރަށް
ޕްރައިވެޓައިޒޭޝަން ޕްރޮގްރާމު ގެ ދަށުން އިތުރަށް އާމްދަނީ ހޯދަން ހުށަހަޅާފައި ނެތީމަ. ދެން އެކަމަކު ފަހުން ފުންކޮށް
ވިސްނާލާއިރު އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ ވާ ގޮތަކީ ދެން ބާކީ އިތުރަށް ވިއްކާނެ އެއްޗެއް ނުހުންނާނެހެން 3124 ވަނަ
އަހަރު އަންނަންވާއިރަކަށް. އެއީ މި އަންނަ އަހަރު ވެސް އަނެއްކާ 861 މިލިއަން ދައުލަތުގެ އެސެޓުތައް ވިއްކައިގެން
ސަރުކާރަށް ހޯދަން ހުށަހަޅާފައި ވާތީ. އާމްދަނީ ހޯދަން ހުށަހަޅާފައި ހުރި ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި އަނެއްކާ ވެސް ލޯނު
ނަގައިގެން ދެ ބިލިއަނަށް ވުރެ ގިނަ ރުފިޔާ ދައުލަތަށް އާމްދަނީގެ ހޯދަން ހުށަހަޅާފައި އޮތް ކަމަކީ ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަޖެޓު ބަލައިލީމަ ދައުލަތުގެ މި ދެންނެވިހެން ބަޖެޓު، އެއް
ދުވަހުން އަނެއް ދުވަހަށް ބޮޑުވަމުން ދަނީ. ޚަރަދުތައް ބޮޑުވަމުން ދަނީ. ޑެފިސިޓު ބޮޑުވަމުން ދަނީ. ތަކެތީގެ އަގު
ބޮޑުވަމުން ދަނީ. ރުފިޔާގެ އަގު ވެއްޓެމުން ދަނީ. މިއީ މި ފެންނަ މެކްރޯ އިކޮނޮމިކު މަންޒަރަކީ. މި މަންޒަރު މިހެން
އޮއްވާ މި ކުރެވޭ ޚަރަދުތައް މި ކުރެވެނީ ކިހިނެއްތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ. ވަރަށް މުހިއްމު ކަންތައްތަކަށް
ދޭންވާ ސަމާލުކަން ދެމުން ނުދާކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނޭ. އަޅުގަ ނޑުގެ ވިސްނުމުގައި މިހާރު ޤައުމަށް މި
ދިމާވެގެން އުޅޭ އެންމެ ބޮޑު މައްސަލަ އަކީ ދައުލަތުގެ ބަޖެ ޓު މިހާރު މި އޮތް ސަރުކާރު އައި ފަހުން މި ވީ 4 އަހަރު
ވެސް ސިޔާސީ ބަޖެޓަކަށް ވެފައި ވުން. މިއީ އިޤްތިޞާދީ ބަޖެޓެއް ނޫން. މިއީ ތަރައްޤީގެ ބަޖެޓެއް ނޫން. މި ބަޖެޓަކީ
މިއީ ސިޔާސީ ބަޖެޓެއް. ހުރިހާ ޚަރަދެއް ކުރެވެމުން މި ދަނީ އޭގެ ފަހަތުގައި ސިޔާސީ ފިކުރު ހުރެގެން. މިހެން މި
ދަންނަވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން ހިނގައްޖެ ތަކުރާރުކޮށް މިއަދު މި އޮތް ސަރުކާރުން ވެސް ޖުޑި ޝަރީ
ހަރުދަނާކުރުމުގެ ވާހަކަދައްކަމުން ގެންދާ ތަން. ޖުޑިޝަރީ ހަރުދަނާކޮށްގެން ނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެން އަލަށް މި
ބަލައިގެންފައިވާ ނިޒާމު އޭގެ ހެޔޮގޮތުގައި ފުރިހަމަވެގެން ނުދާނެ ވާހަކަ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ކަމަށް ވެސް
ކަ ނޑައަޅާފައި ހުންނަ ބަޖެޓު ކަ ނޑައަޅާފައި ހުރި ގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ކަމެއް ދޭހަ އެއް ނުވޭ. އަޅުގަ ނޑު
ބަޖެޓުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ އޮފީސްތަކުން ހިންގާ ޕްރޮގްރާމު ގެ ނަމުގައި އޮތް 41 އެތަ އް ޕްރޮގްރާމެއްގެ ތަފްޞީލު
ބަލައިލިއިރުގައި އެ ޕްރޮގްރާމު ގެ ބަޖެޓުގެ 1.59% މި ދަނީ ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމްކުރުމުގެ ދާއިރާ ހަރުދަނާކުރުމަށް
ހިންގަން ހުރި ޕްރޮގްރާމުތަކަށް. ޙަޤީޤަތުގައި ސަރުކާރުން ގޮސް ސުޕްރީމް ކޯޓު ދޮށުގައި މުޒާހަރާކޮށް، ސަރުކާރޭ
ދެންނެވިޔަސް ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވާ ޕާޓީން ގޮސް ސުޕްރީމް ކޯޓު ދޮށުގައި މުޒާހަރާކޮށް، މި ކަންތައް މި ކުރަނީ
ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ ނިޒާމު ހަރުދަނާކުރުމުގެ މުހިއްމުކަން އެ ބޭފުޅުންނަށް ވިސްނިވަޑައިގަންނަވާލެއް
ބޮޑުކަމުން ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ. އެހެންނަމަވެސް، ޖުޑިޝަލް އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަނުން ހުށަހެޅި ބަޖެޓު
އެތައް ތަނެއް ކުޑަކޮށްލާފައި މި ދެންނެވި ޕްރޮގްރާމުގެ ތެރޭގައި އެހެން ކަންތައްތަކަށް މާ ބޮޑަށް އިސްކަންދީފައި
ހުންނަ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނޭ. ސަރުކާރުގެ ހިންގުން އިޞްލާޙުކުރުމަށް އެއަށްވުރެ މާ ބޮޑު އިސްކަމެއްދީފައި
އެބަ އޮތް ބަޖެޓު ގަ. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދައްކަނީ މި 4 ބާރު ވަކިކުރެވިފަ އިވާ މި ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި
43

ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ ނިޒާމު ހަރުދަނާކުރުމަކީ މިއީ ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއްކަން. މިއީ މި އޮޅުންއަރާ
ހިސާބަކީ ނޫނީ ސުވާލު އުފެދޭ ހިސާބަކީ. ސަރުކާރުން އެއްކޮޅުން ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ ނިޒާމު ހަރުދަނާކުރަން
ވާހަކަދައްކަވާއިރު ބަޖެޓުގައި މި އޮންނަނީ ސަރުކާރު ހިންގުން ހަރުދަނާކުރުމަށް އިސްކަންދީފަ. ދެން ފަހަރުގައި
އޮވެދާނެ އެއީ ކަމަށް ޙަޤީޤަތުގައި އެ ބޭފުޅުން ޤަބޫލުފުޅުކުރައްވާ ގޮތަކީ. ދެން އަޅުގަ ނޑަކަށް ދަންނަވާކަށް ނޭނގެ.
ދެން އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމްކުރުމުގެ ނިޒާމު ހަރުދަނާކުރުމަށް ކުރަންޖެހޭ
މަސައްކަތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އިސްކަންދޭންޖެހޭނެ. މަޖިލީހުގެ ބަޖެޓު ކޮމިޓީގައި މި މަސައްކަތްކުރާއިރު ވީ ވަރަކުން
އެއަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެޑްރެސްކޮށް އެކަން ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ސިވިލް
ސާރވަންޓުންގެ އުނިކުރެވިފައިވާ މުސާރައިގެ މައްސަލަ އަކީ ވެސް މިގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
އިސްކަންދޭންޖެހޭނެ ކަމެއް. ސަރުކާރު ކުންފުނިތަކުގެ މީހުންގެ މުސާރަ، އެއް ދުވަހުން އަނެއް ދުވަހަށް ބޮޑުވެ،
ބައިވަރު ރިކަރަންޓު ޚަރަދުތައް ސިޔާސީ ކުލަޖެހިގެން އިތުރުވަމުން ދާއިރެއްގައި ސިވިލް ސާރވަންޓުންނަށް ދޭންޖެހި
ނުދީ އޮތް މުސާރައިގެ ބައި މި ބަޖެޓުގައި ވެސް ހިމެނިފައި ނެތުމަކީ އެއީ ޤަބޫލު ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑު
ހިތުން އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮމިޓީގައި މި ކަމަށް ވިސްނައި މިކަން ހިމެނުމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ސަމާލުކަން ދޭންޖެހޭނެ. ހަމަ
އެ ގޮތަށް އުމުރުން 76 އަހަރުވެފައި ތިބޭ މީހުންނަށް މި ދޭ އަސާސީ ޕެންޝަން. އެ ކަމަށް ކަ ނޑައެޅިފައި އޮތް
ޤާނޫނުގައި ކަ ނޑައެޅިގެން ބަޔާންކުރޭ ތަކެތީގެ އަގު ބޮޑުވުން އިންފްލޭޝަން 6% އަށް ވުރެ މަށްޗަށް ގޮސްފިއްޔާ އެ
ގެންނަންޖެހޭ އެޖެސްމަންޓެއް ކަމާ ބެހޭ ފަރާތުން ގެންނަންޖެހޭނޭ. މިކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ތަކުރާރުކޮށް ސަރުކާރަށް
ހަނދާންކޮށްދެމުން ގެންދާތާ ވެސް މިހާރު ދުވަސްތަކެއް ވެއްޖެ. މިފަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް ދުވަސްވީ މީހުންނަށް މި
ދޭ އަސާސީ ޕެންޝަންގެ ފައިސާ އަށް އިންފްލޭޝަނަށް އެޖެސްޓުކޮށްފަ އެއް ނެތް. ތަކެތީގެ އަގު ބޮޑުވަމުންދާ
މިންވަރު މިއީ މިހާރު ސުވާލެއް އުފެދޭ ކަމެއް ނޫން. މަހުގެ ބާވަތްތައް ނުލައި އިންފްލޭޝަން ކަލްކިއުލޭޓުކުރީމަ ވެސް
އެންމެ ފަހުން 41 ކޮންމެވެސް ޕަސަންޓަށް ވުރެ މަތީގައި ތަކެތީގެ އަގު ބޮޑުވުމުގެ ނިސްބަތް މިހިރީ. މިހެން
ހުރިއިރުގައި 6% އަށް ވުރެ މަށްޗަށް ދިޔައިމަ ގެންނަންޖެހޭ އެޖެސްޓްމަންޓު ނުގެނެސް ނިކަމެތި 76 އަހަރުވެފައި
އާމްދަނީ އެއްގެ ގޮތުން އެ ދޭ އަސާސީ ޕެންޝަނުގެ ފައިސާ ލިބެންޖެހޭ މީހުންނަށް މިހާރު އެ ޙަޤީޤަތުގައި އެ ލިބޭ
އެއްޗަކީ މިހާރު ވަރަށް ކުޑަ އެއްޗަކަށް ބަދަލުވެފައި މި އޮތީ ޙަޤީޤަތުގަ. އެހެންވީމާ ، އެކަން ރަނގަޅުކުރުމަކީ ވެސް
ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް. ހަމަ އެހެން ތަރައްޤީގެ އެކިއެކި ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ބަލައިލާއިރު ނޫނީ މި ހިންގަންޖެހޭ ޢުމްރާނީ
ތަރައްޤީގެ ވަސީލަތްތަކަށް ބަލައިލާއިރު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ މިކަންކަމުގެ ޙަޤީޤީ ބޭނުންވާ
ފަރާތްތަކަށްވުރެ ސިޔާސީ ކުލަވަރުޖެހިގެން މި ކަންކަން ކުރެވެމުން ދ ތަިާން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް
ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ ދާއިރާ އަޅުގަ ނޑު ތަންކޮޅެއް ގިނައިން ގޮސް އުޅޭ ދާއިރާ އަކަށް ވެފައި މަނިކުފާނު ތި ގޮނޑީގައި
އިންނެވީމަ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ. ކެޔޮދޫގެ ބަނދަރު ތޮށި ހަލާކުވެފައި ހުންނަތާ ވެސް ކިހާ
44

ދުވަހެއްތޯ ވީ. މި ދެންނެވި ސިޔާސީ ކުލަވަރެއް ނުޖެހި ބޭނުންވާ ތަންތަނަށް އިސްކަންދޭ ކަމަށް ވަންޏާ ކެޔޮދޫގެ
ބަނދަރު މިހާރު ހަދަން ވެއްޖެ. ދެން މި ބަޖެޓަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހިމެނިފައި އޮތްތޯ ނޫންތޯ އެނގޭނެ ގޮތެއް
ނެތް. މި އޮންނަނީ ގަ ނޑުކޮށް ބޮޑު އަދަދެއް ޖައްސަވާފަ. ނައިފަރުގެ ތޮށި ހަލާކުވެފައި އޮންނަތާ އެތައް ޒަމާނެއް
ވެއްޖެ. ޚުދު އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގައި ކެންދޫގެ ބަނދަރު ނުކޮނެވިގެން އުޅޭތާ އެތައް ދުވަހެއް ވެއްޖެ. ކުޑަރިކިލުގެ ހާލު
އޮތީ މިހެން. ދެން މި ލިސްޓު އަޅުގަ ނޑު ދާކަށެއް ނެތިން. އެ ދިއުމުގެ މާނަ އެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެ މީހަކު
ވެސް ދެވިފައި ހުރި ރަށްރަށަށާއި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ ކަންތައްތައް އޮޅުންފިލީމަ މިހެން ދަންނަވާލަންޖެހޭ
ލިސްޓުތައް ހުންނާނެ. އެހެންނަމަވެސް، މީގެ މައިގަ ނޑަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ބަޖެޓު ބަލައިލާއިރު މިއަދު
ސަރުކާރުން މި އަންނަ އަހަރަށް އިސްކަންދެއްވައިގެން ކޮން ޕްރޮޖެކްޓަކަށް ކިހާ ފައިސާ އެއް ހޭދަކުރަން، ކީއްތޯ
ކުރަން މި އުޅެނީ އެނގޭނެ ގޮތެއް ނެތިއްޔާ މި ވާހަކަދެއްކުމުގެ މާނަ އެއް ނެތް. އެހެންވެގެން އަޅުގަ ނޑު މި
ދަންނަވަނީ ތަކުރާރުކޮށް މިއީ ސިޔާސީ ކުލަވަރު ޖެހިފައި އޮތް ބަޖެޓެކޭ. މިއީ ތަރައްޤީ ބަޖެޓެއް ނޫނޭ. މި ބަޖެޓު
ބައްޓަންކުރެވިފައި މި އޮތީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ސަރުކާރު ޖަވާބުދާރީކުރުމަށް ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ ދައުރު ހަނިވާ
ގޮތަށޭ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަ ނޑު ދެން ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކޮމަންޑޫ ދާއިރާ ގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ވަޙީދަށް.
އެއަށްފަހު އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތުއަރުވާނީ އޭދަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމަށް. އެއަށްފަހު މާވަށު
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރަށް. އެއަށްފަހު މިލަންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަލީ ރިޟާ އަށް. އަޅުގަ ނޑު ކުރިން ބޭފުޅުންގެ ނަންފުޅުތައް މި ދަންނަވާލަމުން ގެންދަނީ ޖަލްސާކުރާ މާލަމަށް
ވަޑައިގެން ތިއްބެވުމަށް ހަނދުމަފުޅުކޮށް އެރުވުމުގެ ގޮތުން. އަޅުގަ ނޑު ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ވަޙީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
تسى هلا انرحنً انرحيى. انسالو عهيكى، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން ބަހުސްކުރަމުން މި ދަނީ
މިއަންނަ އަހަރަށް، 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓަށް. އަޅުގަ ނޑު ފުރަތަމަ ވެސް ދަންނަވާލަން
ބޭނުން މި ބަޖެޓަކީ، 3123 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހެޅިފައި މި އޮތް ބަޖެޓަކީ ވަރަށް އޮއްޓަރު ހެޔޮ ރަނގަޅު ބަޖެޓެއް
ކަމުގަ. ސަބަބަކީ، މިހާތަނަށް މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުނު އެންމެ ބޮޑު ބަޖެޓު ކަމަށް ވެފައި ނިސްބަތުން ދަރަނި އެންމެ
ކުޑަ ބަޖެޓު ކަމަށް ވާތީވެ. ފަހަރެއްގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ނުދަންނަވަން ދަރަނި އޮތުމަކީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތެކޭ.
45

އެހެންނަމަވެސް، އަމިއްލަ ފަރުދަކަށް ބެލިޔަސް، ވިޔަފާރި ކުންފުންޏަކަށް ބެލިޔަސް އަދި ސަރުކާރުތަކުގެ ޤައުމުތަކަށް
ބެލިޔަސް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ދަރަންޏެއް އޮތުމަކީ އެއީކީ މައްސަލަ އެއް ނޫން. މައްސަލަ އަކަށް މި ވަނީ
ކުރީގައިހެން 23 ބިލިއަނުގެ ބަޖެޓެއް އަންނައިރުގައި އޭގެން 71% ދަރަނި ޑެފިސިޓު އޮތީމަ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ޤަބޫލުކުރަން އެބަ ޖެހޭ ބަޖެޓަކީ ކުރިއަށް ލަފާކުރާ ހިސާބުތަކަކަށް ވާއިރު، ބައެއް ފަހަރު އެ ލަފާކުރާ އަދަދު ނުލިބުމަކީ
ވެސް އެކަށީގެންވާ ކަމެއް. އަދި ބައެއް ފަހަރު ލަފާކޮށް ކުރެވޭނެ ކަމަށް ވިސްނާފައި ހުރި ކަންތައް ނުކުރެވުމަކީ ވެސް
އެކަށީގެންވާ ކަމެއް. މިކަން ދިމާވެދާނެ އެތައް ސަބަބެއް އެބަހުރި. މިސާލަކަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ތަޖުރިބާކުރި ކަމެއް.
މިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ކޮމަންޑޫގެ ބަނދަރު ހެދުން އޮތް. ކޮމަންޑޫ ތޮށިޖެހުން އޮތް. އެހެންނަމަވެސް އެކަން
އަދިވެސް ނުވޭ. އެކަމަކު އޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ސަބަބަކީ ކޮބައިތޯ. ސަރުކާރުން ވަރަށް
މަސައްކަތްކުރެއްވި. ބިޑުކުރެވި، ބަޔަކާ ހަވާލުކުރެއްވި. އެހެންނަމަވެސް އެ ހަވާލުކުރެއްވި ބައެއްގެ ދޯދިޔާކަމުން
ހަވާލުކުރެވުނު ކުންފުނީގެ ދޯދިޔާކަމުން ނުވި. އެހެންވީމާ، މި ވެސް ވެދާނެ ކަންތައްތަކެއް. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން
ވާހަކަދައްކާއިރު ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަންޖެހޭ، ސަރުކާރަކުން ބަޖެޓެއް ހުށަހަޅަނީ ރައްޔިތުންނަށް
ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ކޮށްދޭން ސަރުކާރުގެ މައްޗަށް ލާޒިމުވާތީވެ. މި ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ބަޖެޓަކަށް
ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނާލަންޖެހޭ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ސަރުކާރުގެ އިޖްތިމާޢީ އަދި އިޤްތިޞާދީ
ސިޔާސަތު ބައްޓަންކުރަމުންދަނީ ކޮންގޮތަކައްތޯ. އެ ގޮތަށް ބަލައި، އެ ބޭފުޅުން ދައްކާ ވާހަކަ އާއި ކުރައްވަމުންދާ
ކަންތައްތަކަށް ބަލައި ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އިތުބާރުކުރަން އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ
މި ވޭތުވެދިޔަ ދެތިން އަހަރު ދުވަސް ތެރޭގައި ސަރުކާރު ބަޖެޓުން ރައްޔިތުންނަށް ކޮށްދެއްވާ، އަދި ކޮށްދެއްވާނެ
ކަންތައްތައް އަޅުގަ ނޑަށް އެބަ ވިސްނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސިޔާސަތު ބަދަލުކޮށް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނަށް
އުނދަގޫވާ އެތައް ކަމެއް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރުން މިހާރު ދަނީ ކުރަމުން. މިސާލަކަށް ދަންނަވާނަމަ،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުސްކުޅިން، އަޅުގަ ނޑުމެން ގެ އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް އެ ލިބޭ އިނާޔަތް ފާހަގަކުރަން އެބަ
ޖެހޭ. މަދަނައިގެ ދަށުން މި ކުރެވޭ ބޭސްފަރުވާ ފާހަގަކުރަން އެބަ ޖެހޭ. އަދި ޚާއްޞަކޮށް މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި
ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް މަދަނަ ލިބޭނެ ކަމަށް އޮތްއޮތުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް އުފަލާ އެކު ފާހަގަކުރަންޖެހޭ
ކަމެއް. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދީ ސިޔާސަތަށް ބަލައިލިޔަސް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދީ
ސިޔާސަތު ހަރުދަނާކުރަން މި ސަރުކާރަށް ވުރެ ވަކި އިތުރު މަސައްކަތްތަކެއް ކުރި ސަރުކާރެއް އަޅުގަ ނޑަކަށް ހިއެއް
ނުވޭ ކުރިން އައިއްސަ އޮތްހެނެއް. އަޅުގަ ނޑު އަޑުއެހިން ރިސޯޓުގެ، ރިސޯޓުތައް ހިންގާ ބޭފުޅުން މީކީ މިވަރު ބޮޑު
އިންސްޓުމަންޓުކޮށްގެން ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫނޭ، މި ލިބެނީ ވަރަށް ކުޑަ ދުވަސްކޮޅެކޭ މިކަން ކުރަން. މީގެ މުއްދަތު
އިތުރުކޮށްދޭންވެއްޖޭ. މީގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރަންވެއްޖޭ ކިޔާކަން. އެކަން ވެފަ އެއް ނެތް. އެހެންނަމަވެސް މި
ސަރުކާރުން އެއީ ހެޔޮ ކަމެއް ކަމަށް ވިސްނައި، އެކަން މިހާ ހިސާބަށް އައިއިރު މި އޮތީ ނިންމާފަ. އެ ބޭފުޅުންނަށް،
46

އެ ބޭފުޅުންގެ ބޮޑެތި އިންވެސްޓުމަންޓުތައް ގެންގުޅެން، އޭގެން ވިޔަފާރިކުރަން އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއް މި އޮތީ ދީފަ.
އެއަށްފަހު ދެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ އެއީ އެ ވިޔަފާރި ހަރުދަނާކުރަން ކުރެވުނު މަސައްކަތެއް ކަމުގަ.
ދެން އޭގެ ފަހުން މި ވިސްނީ، މި ވިޔަފާރިތައް އަދިވެސް ހަރުދަނާކުރެވޭނީ އެ ވިޔަފާރިކުރާ ފަރާތްތަކަށް ކުރަންޖެހޭނެ
ޚަރަދު ކުޑަކުރެވޭނެ ކޮންމެވެސް ގޮތްތަކެއް ހަމަޖައްސައިދީގެންކަން. މާނައަކީ ވިޔަފާރި އެއް ކުރަމުންދާއިރު ފައިދާ ވާ
ފަހަރާއި ނުވާ ފަހަރާ އަންނާނެ. އެހެންނަމަވެސް އެ ކަންތައްތަކަށް ކުރިއާލައި ބޮޑު ސިންގާ އަދަދުތަކެއް ކަ ނޑައަޅާފައި
އޮތުމަކީ، އެއީ ވިޔަފާރިތައް ހަރުދަނާކުރުން ކަމަކަށް ނުބެލެވޭނެ. ދަންނަވަން މި އުޅޭ ވާހަކައަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން
ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީ ނަގަން ފެށީ ރިސޯޓުތަކުގެ ކުލި ވަރަށް ބޮޑުތަން ކުޑަކޮށްފަ. އެހެންވީމާ، އެ ލިބުނު ފައިދާ އަށް
އެއްވެސް ގޮތަކަށް ނުވިސްނައި ހަމައެކަނި އިދިކޮޅަށް ވާހަކަދެއްކުމަކީ އެއީކީ އެހާ ރަނގަޅު ކަމެއް ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަ އެއް ނުކުރަން. ދެން އަނެއް ވާހަކައަކީ ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީ ނެގޭ އުސޫލު އަޅުގަ ނޑުމެން ރާވާފައި މި އޮތީ
ކިހިނެތްތޯ؟ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން، ސަރުކާރުން އެކަން ގެނައި ނަމަވެސް މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ
މެންބަރުންގެ އެއްބާރުލުން ލިބިގެން އެ ކަންތައް އެ ގޮތަށް ކުރެވުނީ. ކުރީގައި ޓެކްސް އެއް ނަގަމުންދިޔަ. ރާއްޖެ
އަންނަ ފަސެންޖަރުން އަތުން ޓެކްސް އެއް ނަގަމުން ދިޔަ. ގެސްޓުން އަތުން ޓެކްސް އެއް ނަގަމުން ދިޔަ.
އެހެންނަމަވެސް އެ ޓެކްސް ނަގަމުން ދިޔައީ އެއްވެސް ހަމައަކުން އިންސާފަކުންނެއް ނޫން. އާދައިގެ 311 ޑޮލަރަށް
ވިއްކާ ރަށެއްގައި، ކޮޓަރި ވިއްކާ ރަށެއްގައި ހުންނާ މީހާގެ އަތުން ވެސް 9 ޑޮލަރު. އެ މީހާ އަތުގައި ލާރި ގިނަކަމުން
އައިސް ދެތިން 5 ރަށް ހިފައިގެން ހުންނަ މީހެއްގެ އަތުން ވެސް 9 ޑޮލަރު. އެހެންވީމާ، މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން މި
ރޭވި ގޮތަކީ، އެ މީހާ ކުރާ ޚަރަދު، އެ މީހާ އިތުރަށް ޚަރަދުކޮށްފިއްޔާ އެ މީހާ އިތުރަށް ސަރުކާރަށް ލާރި
ދައްކަންޖެހޭނެ. ދެން އަނެއްކޮޅުން އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިގެންނުވާނެ ސަރުކާރަށް ދައްކާ ލާރި އަކީ އެއީ އެވަގުތެއްގައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަކަށް ހުންނަ ބޭފުޅަކަށް ލިބޭ އެއްޗެއް ކަމަކަށް. އެއީ ހަމަ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ އެއްޗެއް.
އޭގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ ފަޅުތައް ކޮނެވޭނީ. އޭގެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ނަރުދަމާ ވެސް އެޅޭނީ. އޭގެން ހަމަ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ ވެސް ދެވޭނީ. އެހެންވީމާ، ދައުލަތަށް ލިބޭ ކޮންމެ އެއްޗަކީ އެ ވަގުތެއްގައި
ހުރި ރައީސަކަށް ލިބޭ އެއްޗެއް ކަމަކަށް ވިސްނައިގެން ވާހަކަފުޅު ދެއްކުމަކީ އެއްގޮތަކަށްވެސް ރަނގަޅު ކަމެއް ނޫން.
ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަމާ ހިނގާ، ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު މި ދައްކަނީ ޖީ.އެސް.ޓީގެ ވާހަކަ. ޖީ.އެސް.ޓީ
ނަގަން އަޅުގަ ނޑުމެން ރޭވިއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ކަންތައްތައް ރާވައި، އެ ކަންތައް ޕްލޭންކޮށް، އެ ކަންތައް
ނިންމިއިރުގައި ކޯއްޗެއްތޯ، އޭގެން ކޮން ފައިދާ އެއްތޯ ރައްޔިތުންނަށް ނުވަތަ ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ވެގެން ދިޔައީ، މީ
ވެސް ދައްކަންޖެހޭ ވާހަކަ އެއް. ޖީ.އެސް.ޓީ، އަޅުގަ ނޑުމެން ވިއްކާ މުދަލުން ޖީ.އެސް.ޓީ ނަގަން 4% އަދި މި އަންނަ
އަހަރު 7% އަށް ބޮޑުވިޔަސް އެއާއެކު ކޯއްޗެއްތޯ ކެނޑިގެންދަނީ. މި ވެސް ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން
މިހާތަނަށް ނުސީދާކޮށް، މި އައީ ހަމަ ޓެކްސް ނަގަމުން. މިސާލަކަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލާނަން، ގަމީހެއް ފިހާރައަކުން
47

ގަންނަ މީހާ އެ ގަމީސްގަތީ 211 ރުފިޔާ އަށް ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި ދައްކަމުންދިޔައީ އިތުރަށް 36
ރުފިޔާ. އެއީ އޭގެ ޑިއުޓީ އަކީ 36% ކަމަށް ވާތީވެ. އެހެންވީމާ، މިހާރު 7% ލިޔަސް ޙަޤީޤަތުގައި ވިޔަފާރިވެރިން
އެކަން ވިސްނައިފިއްޔާ އެކަން ކޮށްދީފިއްޔާ. އޭގެ އަގު 2:% ދަށްވާންޖެހޭނެ. ދެން މީގެން ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ވަނީ
ކޮން ފައިދާ އެއްތޯ. ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ވާ ފައިދާ އަކީ ޑިއުޓީ އަކީ ހަމަ މުދާ މާލޭ ކަސްޓަމަށް އަންނައިރުގައި ހަމަ
ކުރިއަށް ނަގާ އެއްޗެއް. މިސާލަކަށް އެ ޑިއުޓީ ނެގުމަށްފަހު ވިޔަފާރިވެރިންނަށް އެނގޭނީ އޭގެން ކިތައް ޕަސެންޓުތޯ
ނުވިކެނީ. އޭގެން ކިތައް ޕަސެންޓުތޯ ހަލާކުވެގެންދަނީ. މި ހުރިހާ އެއްޗަކީ ވެސް މީގެ ކުރީގައި އަޅުގަ ނޑުމެން
ސަރުކާރަށް ކުރިއަށް ލާރި ދައްކާފައި ހުރި އެއްޗެހި. އެކަމަކު މިހާރު މި އޮތް ޓެކްސްގެ ނިޒާމުގެ ދަށުން،
އަޅުގަ ނޑުމެން ޓެކްސް ދައްކަން މި ޖެހީ ގެންނަ ހުރިހާ އެއްޗެއްސަކަށް ނޫން. ވިކޭ އެއްޗެއްގެ ވިކުރާ އިން ބައެއް.
މިހެންވާއިރު މައިގަ ނޑު ގޮތެއްގައި ހުރި ހުރިހާ މުދަލަކީ ވެސް 7% އަށް ވުރެ ޑިއުޓީ މީގެ ކުރިން މާ ބޮޑުކޮށް
ދައްކަމުން ދިޔައީ. މިސާލަކަށް އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވީ ގަމީހެއް، ޖިންސެއް ވިޔަސް އެއީ 36% ޑިއުޓީގައި ހުރި
އެއްޗެއް. ގެދޮރު އިމާރާތްކުރާ އެއްޗަކަށް ވިޔަސް އެއީ 26% ޑިއުޓީގައި ހުރި އެއްޗެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން
ޓެކްސް ނަގަނީއޭ، ޖީ.އެސް.ޓީއޭ ކިޔައިގެން ވާހަކަދައްކާއިރުގައި އޭގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ފައިދާ،
ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ލިބޭ ފައިދާ ވިސްނައި ޤަބޫލުކުރަން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑު ވަިަ ރަށް ހިތާމައާ އެކު ދަންނަވާލަން
ބޭނުންވޭ. މި މަޖިލީހުގައި ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރިން ވާހަކަދައްކަވާއިރު މެންބަރުންނަށާއި ރައްޔިތުންނަށް އޮޅޭ ފަދަ ގޮތަކަށް
ވާހަކަދައްކަމުންދޭ. އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރަން. އިއްޔެގައި ވާހަކަދެއްކެވި ބޭފުޅަކު ވިދާޅުވި، ރާއްޖޭގެ ޓޫރިޒަމަށް ކުރީގައި
އަންނަ ޔޫރަޕް މީހުން މިހާރު ނާންނަނީ ސަރުކާރުން ޕްރޮމޯޝަނަށް ޚަރަދުނުކުރާތީއޭ. މީ ހަމަ ކަ ނޑައެޅިގެން ކޮންމެ
ބޭފުޅަކަށް އެނގޭނެ އެއްޗެއް. ކޮންމެ ދުވަހަކު ތިންހަތަރު ފަހަރު ޓީވީ އިން، ބީ.ބީ.ސީ އާއި އެހެން ޚަބަރުތައް
ބަލަމުންދާއިރުގައި ޔޫރަޕުގެ އިޤްތިޞާދު މިހާރު އޮތް ހާލު. އެހެންވީމާ، ވާހަކަފުޅު ދައްކަވާއިރު ވެސް ރައްޔިތުންނަށާއި
އަދި މެންބަރުންނަށް ނޯޅޭނޭ ފަދަ ގޮތަކަށް ވާހަކަދެ އްކުމަކީ މިކަހަލަ މަޖީލީސްތަކުގައި ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް
ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. ދެން އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން، ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކުގައި ވަިަ ރަށް ގިނަ
ކަންތައްތަކެއް ކުރަން އެބަހުރި. އެ ކަންތައް ކުރަން މި ހުރީ އަކީ މި 4 އަހަރުން ފެށިފައި ހުރި ކަންތައްތަކެއް ނޫން.
މީ ވަރަށް ކުރީންސުރެ ނުކުރެވި އައިސްފައިވާ ކަންތައްތަކެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު މި ބަޖެޓު
ބަލައިލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެންމެ މުހިއްމު އެއް ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަނީ، އަޅުގަ ނޑު
ރަށްތަކަށް، އަޅުގަ ނޑު ރައްޔި ތުންނަށް، އެންމެ މުހިއްމު ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަނީ ރަނގަޅު ބޯފެނާއި ނަރުދަމާގެ
ނިޒާމު. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ފޮތް، މިހާރު މިއޮތް ފޮތް ބަލައިލާއިރުގައި 71 ރަށުގެ ނަރުދަމާ އާއި ބޯފެނުގެ ނިޒާމު މި
އަންނަ އަހަރު މަސައްކަތްކުރާނެކަން ވަރަށް ސާފުކޮށް އެނގެން އެބަ އޮތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ
ނިންމާލުމުގެ ކުރިން އަޅުގަ ނޑު މަޖިލީސް މެންބަރުންނަށާއި އަދި ޚާއްޞަކޮށް ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ މެންބަރުންނަށް
48

ދަންނަވާލަން. މި ރަށްތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަ ނޑު އެ ރަށަކަށް ނިސްބަތްވާ ށ.އަތޮޅު ފޯކައިދޫ އަކީ ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް
ރަށުގެ ފެން ތަޣައްޔަރުވެފައި ވާ ރަށަކަށްވާތީވެ، މި ޕްރޮޖެކްޓު، ފެނާއި ނަރުދަމާގެ ޕްރޮޖެކްޓު މި އަންނަ އަހަރުގެ
ބަޖެޓުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް، ފޯކައިދޫގައި ހިންގަވައިދިނުމަކީ ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެވިގެންވާ ކަމެއް. ޝުކުރިއްޔާ
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. މި ހިސާބުން މަޖިލީހުގެ މި ދަންފަޅީގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންގޮސްދެއްވުމަށް
މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސް، ދިއްގަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، އަޙްމަދު ނާޒިމު ރިޔާސަތަށް ވަޑައިގެންދެއްވުމަށް
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން. ދެން، ފުރުޞަތުއަރުވަން އޮތީ، އޭދަފުށި ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތިެެ ރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމު،
އެއަށްފަހު، މާވަށު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރު. އެއަށްފަހު، މިލަންދޫ ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ. އެއަށްފަހު، ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުއްޠަލިބު.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ދެން، ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަން، އޭދަފުށި ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމަށް، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅު ފެއްޓެވުމުގެ ކުރިން އަޅުގަ ނޑު މަޖިލީހުގެ
ނައިބު ރައީސް ރިޔާސަތަށް ވަޑައިގެންދެއްވުމަށް ދަޢުވަތުއަރުވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އޭދަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް.
އޭދަފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` މަކަރުވެރިންގެ ރޭވުންތައް ބާތިލުކުރައްވައި، ރޭވުންތެރިކަން އެންމެ މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ މާތް اެلهގ
ކިބައަށް ޙަމްދާއި ޝުކުރުކުރަން. އަދި މަކަރުވެރިންގެ ހުރިހާ މަޅިއަކުން ސަލާމަތްވެވަޑައިގެންނެވި، މި އުއްމަތުގެ މާތް
ނަބިއްޔާ، محمد صلى هلا عليه وسلم އަށް ޞަލަވާތާއި ސަލާމްލެއްވުން އެދި ދުޢާކުރަން. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު އެންމެ
ފުރަތަމަ ފަށާނީ ވެސް މި ބަޖެޓަކީ ހަމަ އެހެން ޢިއްޒަތްތެރި ބައެއް މެންބަރުން ވިދާޅުވިހެން ވެސް، ވަރަށް މަކަރުވެރި
ހީލަތްތެރި، އޮޅުވާލުމާ އެކީގައި ތައްޔާރުކޮށްފައި އޮތް ބަޖެޓެއް. އެކަމަކު، މި ބަޖެޓު ތައްޔަރުކުރި ބޭފުޅުންނަކަށް
ނޭނގުނު މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި މި ތިބީ އެއަށްވުރ މާ މަކަރުވެރި، މާ ވިސްނުންތޫނު ބައެއްކަން. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އެހެންވީމާ، މަޖިލިސްގެ މެންބަރުންނަށް މަކަރުހަދައިގެން، އެއްޗެއް އޮޅުވައިލެވިދާނެ ކަމަށް އެއްވެސް ވަޒީރަކު
ހީކޮށްގެންނުވާނެ. އެ ކަމެއް އޮޅުވަ އެއް ނުލެވޭނެ. މި ތިބީ އެކި ދިމާއިން، އެކި ވައްތަރުގެ މީހުން މި ތަނަށް އައިސް.
ހުރިހާ ދިމާއެއްގެ، ހުރި ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް ވަރަށް ސާފުކޮށް މި މަޖިލީހުގައި މި ތިބި 88 ޢިއްޒަތްތިެެ ރި
މެންބަރުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އެހެންވީމާ، އެއްގޮތަކަށްވެސް ހީކޮށްގެންނުވާނެ، ބަޖެޓު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
49

އޮޅުވައިލެވިދާނެ ކަމަކަށް. ޢިި އްިޒަތްތެރި ރައީސް، މި ވާހަކަ އަށް ފަހުގައި އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް ދާނީ
ބަޖެޓުތަކުގައި ހުރި ބައެއް އައިޓަމުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން. އެންމެ ފުރަތަމައިނުން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދާނީ ދެންމެ ޓެކްސްއާ
ބެހޭ ގޮތުން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ވާހަކަފުޅު ދައްކަވައިފި. ޑިއުޓީގެ ވާހަކަ. މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވޭ،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފާސްކުރި ޑިއުޓީ މާފުކުރުމާ ބެހޭ ޤާނޫނު މާނަކުރަނީ ކިހިނެއް ބާވައޭ ވެސް. އެއީ، މި ބަޖެޓުން
ފެންނަން އެބަ އޮތް 3121ގައި ލިބުނީ އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީން 3 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެކަމަކު، މި
އަންނަ އަހަރު ލިބޭނެ ކަމަށް ވެސް އެބަ އޮތް ގާތްގަ ނޑަކަށް 3 ބިލިއަން ރުފިޔާ. 2.:، ގާތްގަ ނޑަކަށް 3 ބިލިއަން
ރުފިޔާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ސުވާލުއުފެދޭ ކޯއްޗަކުން ބާވެއޭ އަ ޅުގަ ނޑުމެން ޑިއުޓީ ކަ ނޑާލައިގެން މި
އުޅެނީ. އެކަމަކު، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހީވާ ގޮތުން ވަރަށް ގިނަ އެއްޗެހިތަކަކުން ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ޑިއުޓީ
ކަ ނޑައިލިން. އެ ކަ ނޑާލައިގެން ކިހިނެއްތޯ މިއަދަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ހޯދަނީ. އެހެންވީމާ، މިހާރު މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން
ހަދާ ގަވާއިދުން، އޮޅުވައިލުމުގެ ތެރެއިން ހަމަ ޑިއުޓީ ނުކެނޑޭ ކަމަށް ގިނަ އެއްޗެހިތަކެއް އެބަ މާނަކުރޭ. މިއީ،
އަނެއްކާ އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ޕޮއިންޓެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނިކަން ވިސްނާވަޑައިގަންނަވާ،
އަޅުގަ ނޑުމެން ސެންޓުން، ލިންޓަލް މޯލްޑިވްސް އަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޑިއުޓީ ކަ ނޑާލިން 1% އަށް.
އަޅުގަ ނޑުމެން ހީކުރީ މީރުވަސް ދުވާ އެއްޗެހި ވީމަ އޭގެތެރޭގައި ގައިގައި އުގުޅާ ލޯޝަނާ މި އެއްޗެހިތައް. މިހާރު
އޭގެ މާނަ ތަފާތުވެގެން އެބަ އުޅޭ. ހަމައެކަނި ސެންޓަން މި ދަނީ. މިހިރަ މަކަރުވެރި ހީލަތްތައް ހުންނާތީ
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބުނަނީ މިއީ މަކަރުވެރި ބަޖެޓެކޭ. ބިލެއް އަޔަސް މި އަންނަނީ މަކަރުވެރި ހީލަތްތެރި ގޮތަކަށޭ. އެއީ،
މި މައްސަލަޖެހިގެން އުޅޭ ހިސާބަކީ. ބިލު ވަރަށް ރީއްޗަށް ފާސްކޮށްފައި ދިޔައިމާ މާނަކުރަން ތިބޭ މީހުން މާނަކުރަނީ
އެހެން ގޮތަކަށް. ދެން، ކޮންމެ ގޮތެއް ވިޔަސް ކަސްޓަމަކުން އެއްވެސް މީހަކަށް އެއްޗެއް ނުނެރެވޭނެ ކަސްޓަމުން
އެއްޗެއް ދޫކުރިއްޔާ ނޫނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޖެހޭނީ މުދާކޮޅު ބަހައްޓައިގެން ގޭގައި ތިބެން. ދެން، އަޅުގަ ނޑުމެން
ވިސްނަމާ. ސެންޓު އަދި އަޅުގަ ނޑުމެން ނުޖަހާ ވެސް އިންސާނުންނަށް އުޅެވިދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، ކިހިނެއްތޯ
އަޅުގަ ނޑުމެން އެއްޗެހި ނުލައި އޮރިޔާމުން އުޅޭނީ. ނޫޅެވޭނެ. މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ވެސް ޚުދު އެއްޗެއް ނުލައި
އައުން މަނާ. އެހެންނަމަ، އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު އަންނަންޖެހޭނީ އެއްޗެއް ނުލައި. އެހާ ހިސާބުގައި މި އޮތީ ކަންތައް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޓެކްސްޓައިލުން އެބަ ނަގައޭ 26%. ނުނަގައޭ އެ ބުނީ ރޯ ދޮގެކޭ. ކުޑަ ތަންކޮޅެއް ކުޑަކޮށްލީ.
އެއަށްވުރެ މާ ޙައްޤު ނޫންތޯ އިންސާނުން ލާ ފޭރާމުން ޑިއުޓީ ކަ ނޑާލުން. ސެންޓުން ކަ ނޑާލުމުގެ ބަދަލުގަ. ދެން،
ކޯއްޗަކުންތޯ ކަ ނޑާލީ. އަޝްރަފީ ބުކްޝޮޕުން ހިންގާ، ގެންނަ އެއްޗެހިތަކުން ކަ ނޑާލީ. ދެން، ކޮބައިތޯ ކަ ނޑާލި
ބައިތައް. މަޢުޞޫމު ސިނގިރެޓު އެތެރެކުރަނީ ކިހިނެއްތޯ. ވަރަށް ބޮޑު މަކަރާއި ހީލަތާއި އޮޅުވާލައިގެން. ޑިއުޓީ އަށް
މި ހައްދަވާ އެއްޗެއް އެނގިވަޑައިގަންނަވާތޯ. ފުރަތަމަ ގެންގޮސް މި ބާލަނީ ކުޅުދުއްފުއްޓަށް. ކުޅުދުއްފުއްޓަށް ބޭލީމަ މި
ވާ ގޮތަކީ 41% ކަ ނޑާލަނީ. ކަ ނޑާލީމާ ދެން ދޯންޏެއްގައި އަވަހަށް މި ކޮޅަށް ގެނެސް އެ އެއްޗެހި ވިއްކަން ފަށަނީ.
50

މި ވެސް ހަދަނީ މަކަރާއި ހީލަތާއި އޮޅުވާލުމުގެ ތެރެއިން ލާފަ. ކާކުތޯ މިކަން ބެލީ. ކޮބައިތޯ އެންޓި -ކޮރަޕްޝަން ބޯޑު.
އާނ، އެކަމަކު ސަރުކާރަށް އަ ބަދުވެސް މި ފެންނަމުން ދަނީ 41 އަހަރު ދުވަހުގައި ވީ ޚިޔާނާތޭ ކިޔައި ގެން ހައެއްކަ
ހޮޅިދަ ނޑި އާއި ދެތިން ދިދައިގެ ވާހަކަ. މި ކަމަކާ ހުރެ އެ އުޅެނީ މި ޤައުމުގައި އުފެއްދި ރިޔާސީ ކޮމިޝަން 4
އަހަރު ވީއިރުގައި އެ ނޫން މައްސަލައަކުން ސަލާމަތްނުވެވިގެން އެ އުޅެނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިހުރީ ހާލަތު ހުރި
ގޮތް. ހޮޅިދަ ނޑި މިހާރު ވެސް އެބަ ހުއްޓޭ. އެކަމަކު އެއިން ބައްތި އެއް އެނދީމާ، ބައްތި ޖަހާފައި ނެތް ވާހަކަ
ކޮންމެވެސް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ވިދާޅުވެއްޖެ. ބައްތިތައް ހުރީ އަނދާފައޭ. އެއަކު ބައްތި އެއް ޖަހާނެ. ދަ ނޑި އެއް
ހަލާކެއް ނުވާނެ އުމުރަށް ހުއްޓަސް. މި ޤައުމު އޮތްހާ ދުވަހަކު ދަ ނޑި ހުންނާނެ. ޕިރަމިޑު، މަޢުޞޫމު. ޕިރަމިޑު
މަޢުޞޫމު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ދަންނަވާލަމާ، ދެން އެހުރީ އެސް.ޓީ.އޯ. މި ސަރުކާރު ބަދަލުވި
ދުވަހު ހަމަ ސީދާ ސޮނީ ޓީވީގެ އެޖެންޓުކަން ރީފްސައިޑު ޒާހިރު ދަމައިގަނެފިއޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ
އެސް.ޓީ.އޯ އިން އެންމެ ގިނަ ވިޔަފާރިވި އައިޓަމު. ހަމަ ލިބުމާ އެކީގައި ބަދަލުކޮށްލައިފި. އެސް.ޓީ.އޯ އިން ސޮނީ
އެއްވެސް އައިޓަމެއް ވިއްކުން މަނާ. މަނާ މި ކުރީ ކާކުތޯ. އާދައިގެ މީހެއް އެސް.ޓީ.އޯ އަށް އަމުރު ހިންގީ، މަނަލޭ.
ސަރުކާރު މި އޮތީ އޮތްތާ. ދެން މި ކަލޭގެ ހުރެގެން މިހުރަ ސްޓެލްކޯގައި މި ހުރެގެން ހަދާ އެއްޗަކީ ތެލުގެ ޗާޖޭ،
ސަރ ޗާޖޭ، އެހެން ޗާޖޭ ކިޔާފައި ބަހައްޓައިގެން ކޮންމެ 41 ހާސް ރުފިޔާއަކުން : ހާސް ރުފިޔާ އެބަ ނަގާ ރައްޔިތުން
އަތުން، މަކަރާއި ހީލަތުން، ރާޑޯ ޒާހިރު. މި ފައިސާ މި ބޭނުން ކުރަނީ ކޯއްޗަކަށްތޯ. މަކަރާއި ހީލަތުން
ސްޕެއަރޕާޓްސް އެއް 21 ރުފިޔާ އަށް ލިބޭ ކަމަށް ވަންޏާ 3 މިލިއަން ރުފިޔާ ޖަހާލާފައި އެ ބިލު ހަދާލާފައި މިހާރު
ދެން މިއީ ވަރަށް ފަސޭހަ ކަމެއް 26 މިލިއަން. މި އަދި ކުރީގައި މި ކިޔަނީ 6: ރުފިޔާ އިން 21 ރުފިޔާއޭ މިހެން
ނޫންތޯ. މިހާރު މި 26 މިލިއަނަށް ވުރެ ދަށުން ބިލެއް ހަދައިފިއްޔާ ގޯސްވީ. އެ ނުވެސް ލިބޭނެ. ދެން އެހެންވެގެން
އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ޢިއްޒަތްތެރި ޓްރޭޑު މިނިސްޓަރު ވިދާޅުވެއްޖެ ކުދި ވިޔަފާރިވެރިންނާއި މެދު ފަންތީގެ
ވިޔަފާރިވެރިންނާ މި މީހުން ކުރިއަރުވާ ވާހަކަ. ކޮންތަނެއްތޯ މިދިޔަ އަހަރު ވެސް ލޯނުދިން. އަޅުގަ ނޑަށް އެނގިގެން
މިދިޔަ އަހަރު ބަންދުކުރި 41 ފިހާރަ. ޚުދު އަޅުގަ ނޑަށް އެނގިގެން ތި ކުދި ފަންތި އާއި މެދު ފަންތީގެ. ކުރިއަށް
މިހާރު ތި ބޭފުޅުން މި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ނިކަން ގޮސް، ކުދި ފަންތި އާއި މެދު ފަންތީގެ ފިހާރަތަކަށް ވަދެލަބަލަ.
ވަދެލާފައި އަހާލަބަލަ ނިކަން ކިހިނެއްތޯ ވިޔަފާރީގެ ހާލަތު. ކޮންމެ މީހަކު ހުންނާނީ އަޅުގަ ނޑު މާދަމާ ވެސް މިހުރީ
ބަންދުކުރާ ހިސާބުގައޭ. ވިޔަފާރިކުރާ މީހުންނަށް ވިޔަފާރީގައި އުޅޭ މީހުން އައިސް ދައްކާ ވާހަކަ އެނގޭނެ. އެހެންވީމާ،
ކުދި ފަންތި އެއް، މެދު ފަންތި އެއް، އެހެން ފަންތި އެއް އަދި އެއް ކުރިއަރުވާކަށް މަސައްކަތެއް ނުކުރޭ. ބަޖެޓުގައި
ހިމަނައިގެން މި ފައިސާ ވިޔަފާރިނުކުރާ ބަޔަކަށް މަކަރާ އި ހީލަތުން ދީ ބަހައްޓާފައި އެ މީހުން ލައްވައި ކޮންމެވެސް
އެހެން ކަމެއް ކުރުވަނީ. ވިޔަފާރި އެއް ކުރިއެއް ނާރުވާ. އެއީ ރޯދޮގު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެން ސިޓީ ކައުންސިލުން
ކޮންމެ ދުވަހަކު އައިސް އެބަ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކޮންމެ ފިހާރަ އެއް 6111 ރުފިޔާ އިން ޖޫރިމަނާކުރޭ. މި ހަދާ އެއްޗެއް
51

އިނގޭތޯ. މި ބަޖެޓުގައި ވެސް އެބަ އޮތް ޖޫރިމަނާ ފައިސާ އެއް އަޅުގަ ނޑު މާ ރަނގަޅަށް ހަނދާނެއް ނެތް އަދަދެއް.
އަށެއްކަ މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް ޖޫރިމަނާ އިން. އެހެންވީމާ، މި 9 މިލިއަން ރުފިޔާ އެބަ ހޯދަންޖެހޭ ކޮންމެ
ގޮތެއް ހަދައިގެން ވެސް މި ޖޫރިމަނާ. މި ހަދާ ގޮތަކީ އެ ތަނުން ފޮނުވާ މީހާ އައިސް އެތީގައި ޖަހާފައި އަގު ފުރަތަމަ
ނައްޓާލަނީ. ނައްޓާލާފައި ދަނީ ބޭރަށް. ގޮސް ބަހައްޓާފައި ދެން އެނބުރި ދެވަނަ ފަހަރު އައިއްސަ ބުނަނީ މީގައި
އަގެއްނެތޭ ޖަހާފަ އެއް. ޖޫރިމަނާ އެ ވީ 6111 ރުފިޔާ. މިކަހަލަ މަކަރާއި ހީލަތް ވަކި ކަމެއްގަ އެއް ނޫނޭ. ކޮންމެ
ކަމެއްގައި ވެސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެން ދައުލަތުގެ ޚަ ރަދުތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނައިލާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން
ވިސްނާލަމާ ދައުލަތުގެ ޚަރަދުތައް މި ހިނގަނީ ކިހިނެއްތޯ. ބަލާބަލަ، މި ބަޖެޓުގައި ޖަހާފައި އޮތް އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން
ފައިސާ. މިއީ މިފަދަ ތަރައްޤީ ޒަމާނެއްގައި އެހެނިހެން ގޮތްގޮތް މިއީ ކޯއްޗެއްތޯ. މިހާރު ނަން ނޭނގޭ އެއްޗެއް، ނަން
ނުކިޔާ އެއްޗެއް ނެތް. އެކަމަކު ނަން ނުކިޔާ އެއްޗެއް މި ދޭތެރެއިން ދިމާވި. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެއީ މުލިޔާގޭގައި
ގެންގުޅުނު ބުޅަލެއް. ބުޅާ ވިހާލެއް ގިނަކަމުން، ވިހާލެއް ގިނަކަމުން ރައީސް ނަޝީދު ހެއްދެވި އެއްޗަކީ ބުޅާ
އޮޕަރޭޝަންކުރުމަށް ޓަކައި ގެންދެވީ ސިންގަޕޫރަށް. ނުވިހާ އޮޕަރޭޝަންކުރުމަށް ގެންދިޔައީ ސިންގަޕޫރަށް. ސިންގަޕޫރު
ހޮސްޕިޓަލުން ކީކޭތޯ ބުނީ. ކޮންނަމެއްހޭ ތި ބުޅަލަށް ކިޔަނީ. ސުވާލު އުފެދިއްޖެ މި ހިސާބުން. އެއީ ސިންގަޕޫރަކީ
އެހެން އަދި ބުޅަލެއް ވިޔަސް، ޖަނަވާރެއް ވިޔަސް، ބަކައްޓެއް ވިޔަސް ގެންދިޔައިމާ އެއަށް ކިޔާ ނަމާއި އޭގެ އެޑްރެހާއި
އުޅޭތަނަކާ އެ ހުރިހާ މަޢުލޫމާތެއް ދޭންޖެހޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން ޖެހުނީ ސިލޯނު އެމްބަސީއާ ގުޅައިގެން އެއަށް
ނަމެއް ކިޔަން. އެއަށް ނަމެއް ދިންއިރުގައި ސިލޯނު އެމްބަސީން އޮޅުވާލައިގެން ނަމަވެސް ދިން ނަމަކީ ކެނެރީ
އަޚްތާރު، ބުޅަލަށް. މި ދޮގު މަޢުލޫމާތެއް ނޫނޭ އިނގޭތޯ. މިއީ ޙައްޤު މަޢުލޫމާތު ބައްލަވާ. އެ ހުރީ ލިޔުންތައް
ސިންގަޕޫރު ހޮސްޕިޓަލުގައި މި ހުރިހާ ލިޔުމެއް ހުންނާނެ. އޮޕަރޭޝަންކޮށްގެން އެ ބުޅާ ގެނެސް ވިހާލެއް ގިނަކަމުން
ނުވިހާ އޮޕަރޭޝަންކުރީ. މިއީ ދައުލަތުގެ ފައިސާ ޚަރަދުކުރަމުންދާ ގޮތް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ހަމަ ޙަޤީޤަތް.
އަޅުގަ ނޑު މި މައްސަލަ އޮންނާނީ އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ބޯޑަށް ވެސް މި މައްސަލަ ބަލާފައި ޚިޔާނާތުގެ މައްސަލަ އެއް
އޮތިއްޔާ މި މައްސަލަ ބަލައި ދޭށޭ. ޚިޔާނާތުގެ މައްސަލަ އެއް ވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަ ނޑު ވިޔަސް އަދި ޝިއްޕެ ވިޔަސް،
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިޔަސް، ޒުބައިރު ވިޔަސް، އެހެން ބޭފުޅަކު ވިޔަސް ޚިޔާނާތުގެ މައްސަލަ އެއް ވެއްޖެއްޔާ،
ދާއިރާ އަޅު ގަ ނޑު ނުދަންނަވައިލީ ކުރުކޮށް ކީމަ. ދުވާފަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިނގޭތޯ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާ ކުރުކުރު މުއްދަތެއް، ކުރު ކުރު ވަގުތުކޮޅެއް ލިބިފައި އޮއް ވާ މި އެންމެންގެ ދިގުނަމާއި
އެއްޗެހި އަޅުގަ ނޑުމެން ކިޔަން ވެސް. މިސާލަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ކިޔަމާ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ނަން އަޅުގަ ނޑުމެން
ގެންނަން ވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް 3 ގަޑިއިރު ވެސް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ލަޤަބެއް ނުކިޔޭނެ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
52

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މި ބަޖެޓުގެ މައުޟޫޢަށް ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް.
އޭދަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއަށްވުރެ އިނގޭތޯ، މިއީ ބަޖެޓުގެ ޚަރަދުގެ ވާހަކަ މި ދެއްކީ. ބަޖެޓުގެ ޚަރަދުކުރާ ގޮތް އަޅުގަ ނޑު މި ދެއްކީ.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުން ނަން އެނގޭ، އެންމެ ކޮލީ ނަންފުޅު ދިގު ރަސްކަލަކަށް ވެސް އަހަރެމެން
މި އޮންނަނީ ސުވަސްތީ ސިރީ މަތު މަހާސިރީ ބަރިސްތަ ފުރަދާނަ ސިރީ ކުލަ ސަދައިރި ސިޔާސަ ސާސްތުރަ އައުދަ
ކީރިތި ރަންމަނިލޯގަ އަބާރަނަ މަހާރަދުން. މިއީ މިހާތަނަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުން ނަން އެނގޭ އެންމެ ކޮލީ ނަންފުޅު
ދިގު ރަސްކަލަކީ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ރައީސް ނަޝީދުގެ ނަންފުޅު ކިޔަން ވެއްޖެ އްޔާ މިތާނގައި ހަވީރު
6 ޖަހާއިރު ވެސް އެ ނަމެއް ނުކިޔޭނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ނެތިން އެ މައުޟޫޢަށް ދާކަށެއް.
އަޅުގަ ނޑު ދާނީ ބަޖެޓުގެ މައުޟޫޢަށް. ދެން ބަޖެޓުގެ މައުޟޫޢަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ދާއިރުގައި ދެން އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން އޮތީ ޞިއްޙީ ދާއިރާ އިނގޭތޯ. އަދި ޚަރަދުގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން ދައްކާލާއިރުގައި ތާރީޚުން
އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ކުޑަކުޑަ މިސާލެއް ނަގަން އަޅުގަ ނޑުމެން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަ ނޑު ތާރީޚުން މިސާލެއް ނަގާއިރުގައި ޢުމަރު ބުން އަބްދުލްޢަޒީޒު، އެ ކަލޭނގެފާނުގެ ޒަމާނުގައި ދައުލަތުގެ
ވަޒީރަ ކު އައީ އެކަލޭނގެފާނާ ބައްދަލުކުރަން. ބައްދަލުކުރަން އައީމާ ސީދާ ހަމަ އެ ކަލޭނގެފާނު ބައްދަލުކުރެއްވީ. އޭރު
ހުރި ބައްތި އެއް ވެސް ދިއްލަވާފަ އިނގޭ. ދެން ކޮންމެއަކަސް ވާހަކަ ނިމިއްޖެ. ވާހަކަ ނިމުނު ހިސާބުން އަމިއްލަ
ވާހަކަފުޅަށް ބަދަލުކޮށްލައްވައިފި. އެ ހިސާބުން އެއްކަލަ ބައްތި ނިވާލައިފި. ދެން ސަރުކާރުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅުން
ވިދާޅުވެއްޖެ ކީއްވެތޯއޭ ބައްތި ނިވާލީ. ކީކޭތޯ ވިދާޅު ވީ. ތިމަން ކަލޭނގެފާނު ކުރިން މި ވާހަކަދެއްކީ ސަރުކާރުގެ
ވާހަކައޭ. އެހެންވީމާ، ސަރުކާރުގެ ބައްތި ނިވާލީއޭ. މިހާރު ތިމަން ކަލޭނގެފާނު މި ދިއްލީ ތިމަންނަގެ އަމިއްލަ އަށް
ލިބޭ މުސާރަ އަށް ހޯދި ބައްތިއޭ. އެހެންވީމާ، އެ ބައްތިއޭ މި ދިއްލީ. މިހުރީ ވެރިން ދައުލަތުގެ ޚަރަދުތަކަށް ބަލަންޖެހޭ
މިންވަރު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ޚަރަދުކުރާއިރުގައި އެއްވެސް ހާލެއްގައި އެންމެ ލޯލާރި އެއް
ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވަކި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެ އް ނޫން، މިކަން ބޭނުން ކުރަނީކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެއް
ނޫން ކަންނޭނގެ ގިނަ ފަހަރަށް. ތަންތަނުގައި ތިބޭ ވަޒީރުންނާއި ކައުންސިލަރުންނާއި މި ތަންތާނގައި ތިބޭ މުޞްޠަފާ
ވިދާޅުވާހެން ފަސްމާމުލިންގެ ފަސް ވަގުން. މިކަހަލަ ބަޔަކު މި ފައިސާ ބޭނުންކުރަމުން މި ދަނީ. އަޅުގަ ނޑު ކައިރީގައި
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވިދާޅުވި، މި ބަޖެޓު ހުށަހެޅި ދުވަހުގައި ކަ ނޑުން އިނގޭތޯ އެއްގަމަށް 7
ފެމުނުމިޔަރު އެރިއޭ. އެ 7 ފެމުނު މިޔަރު އޮތީ މި ބަޖެޓާ ދިމާއަށް އަނގަ ހުޅުވައިގެންނޭ. މި ފާސްވަނީ ކޮން
ދުވަހަކަށްތޯ ބަލަބަލާ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެހެންވީމާ އަޅުގަ ނޑުމެން މި އޮތް ގޮތް، ފެ މުނުމިޔަރެއްގެ އިންސާނުންގެ
53

ވާހަކަ އެއް ނޫން އަޅުގަ ނޑު މި ދައްކަނީ އަކީ އެއް. އެހެންވީމާ، ބަޖެޓު ކާލުމަށް ޓަކައި މިހުރީ ތައްޔާރުވެފައި ހުރި
ހިސާބު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަޖެޓު ފާސްކުރާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ މީތި
ހިމާޔަތްކުރެވޭނެ ގޮތެއް ވެސް ރާވަން. ހިމާޔަތްކުރެވޭނެ ގޮތަކީ ކޮބައިތޯ؟ އޮޑިޓަރ ޖެނަރަލް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ
ރަނގަޅަށް ހޭލައްވަން. އެންޓި -ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ރަނގަޅަށް ހޭލައްވަން.
މިނިވަން މުއައްސަސާތައް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ހޭލައްވަން. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް އެބަ ޖެހޭ އެއަށްވުރެ
ބޮޑަށް ހޭލަން. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސަކީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި މަސްއޫލިއްޔަތެއް ނެތް ބޭފުޅެއް ނޫނޭ.
ހަމައެކަނި ޖަލްސާގެ ރިޔާސަތު ބަލަހައްޓަން އިންނަވާ ބޭފުޅެއް ނޫން އިނގޭތޯ. އެ މަނިކުފާނަކީ ދައުލަތުގެ 4 ބާރުގެ
ތެރެއިން އެންމެ ވަރުގަދަ އެއް ބާރު. އެހެންވީމާ، އެ ބާރު ޙަޤީޤަތުގައި އެކަށީގެންވާ ގޮތަށް މަސައްކަތްނުކޮށްގެން މި
އުޅެނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކަންތައްތައް ބޮއްސުންލައިގެން. ބާރަށް ސަރުކާރު ޖަވާބުދާރީ ރަނގަޅަށް ކުރުވޭ ނަމަ،
ކޮރަޕްޝަނުގެ ޢަމަލުތަކެއް މި ހިސާބަކަށް ނުދިޔައީސް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އަޅުގަ ނޑު ބަލައިލަމާ އެހެނިހެން
ޚަރަދުތަކެކޭ ކިޔާފައި އަދި އެބަ އޮވޭ 2.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ އެއް. މިއީ ވެސް ގޮތް ނޭނގޭ އެއްޗެއް. ދެން މީގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ކިހިނެއްތޯ ބަޖެޓު ފުރަތަމަ ހުށަހެޅި ދުވަހު ވެސް ޚުދު އަޅުގަ ނޑު ފިނޭންސް މިނިސްޓަރަށް އަޅުގަ ނޑު
ދެންނެވިން، ތި ބަޖެޓު ހުށަނާޅުއްވާށޭ. ތި ބަޖެޓަކީ ޤާނޫނާއަސާސީއާ ޚިލާފަށް ހުށަހަޅުއްވާ ބަޖެޓެކޭ. ހެޔޮ ނުވާނޭ، ތީގެ
ތަފްޞީލާ އެކީގައި ހުށަހަޅާށޭ. އާދޭސްކުރިން. އެކަމަކު ވެސް އެކަމެއް ނުކުރި. ހަމަ ކަ ނޑައެޅިގެން ޤާނޫނީއަސާސީގަ އި
އެ އޮންނަނީ އަންނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓު ހުށަހަޅަންޖެހޭނީ އެ އަހަރަކަށް ހިނގާނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ ޚަރަދާއި އަދި
ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ އާމްދަނީއާ އެކީގައޭ. އޭގެ ފަހަތުން އަންނާނެ ވޭތުވެދިޔަ އަހަރުގެ ޚަރަދުގެ ތަފްޞީލް ވެސް
ހުށަހަޅަންޖެހޭނެ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، މިހާ ސާފުކޮށް އޮތް ކަމެއް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މައްސަލަ އުފައްދަން
ނޫނީ އަޅުގަ ނޑުމެން 3 ޕާޓީ، 4 ޕާޓީ އަމިއްލަ މެންބަރުންނާ ދޭތެރޭ ކޯޅުން އުފައްދަން ވަރަށް ފަސޭހަ އިން އެނގެން
ހުރި މަޢުލޫމާތުތަކެއް ނުދޭންވީ ސަބަބެއް އޮންނަންޖެހޭނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ތުހުމަތުކުރެވެނީ. ތުހުމަތެއް
ނޫން ކުރެވެނީ ޔަޤީން ވަނީ ވައްކަންކުރަނީކަން. އެއީ މައްސަލަ އަކީ. އެހެންވީމާ، ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ވެސް އެހެރީ
މިހާރު އެ މަޅީގައި ޖެހިފަ. އޭނަ ޖެހުނީ ކިހާވަރަކަށް ކަމެއް އަޅުގަ ނޑަކަށް ވެސް ނޭނގެ. ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރީ ދުވަހެއްގައި ވިދާޅުވި ފަދައިން އެ މަނިކުފާނަކީ ހަމަ ތުނބުޅި އެއް ލާފައި ހުރި މީހެއް
ވީމަ، ހަމަ އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހީކުރީ ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރި، ދީންވެރި ބޭފުޅެއް ކަމަށް. އެކަމަކު މުޅި ދައުލަތުގައި ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން އެ ތަނަށް ލީމަ، އަޅުގަ ނޑަކަށް ނޭނގެ ދެން އެ ތަނަށް ވަނުމަށްފަހުގައި މީހާ މޮޔަވަނީ
ނޫންކަމެއް ވެސް ، ފައިސާ ފެނިގެން. ދުވަހަކު ފައިސާ ފޮއްޗެއް ނުފެންނަ މީހުންނަށް...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
54

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ވަގުތު ހަމަވެއްޖެ. މާވަށު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު
އަބޫބަކުރު.
މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އައްސަލާމްޢަލައިކުމް ވަރަޙްމަތުاله ވަބަރަކާތުހޫ. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު 3123އާ ބެހޭ
ގޮތުން ވާހަކަދައްކައިލާއިރުގަ އި އަޅުގަ ނޑުގެ ވެސް ހިތުގަ އި ވެސް އުފެދެނީ ނާއުއްމީދު. ސަބަބަކީ ބަޖެޓަކީ އެ
ފާސްކޮށްގެން އަޅުގަ ނޑުމެން އޭގެން އުއްމީދީ އެއްވެސް ކަމެއް ހާސިލުވާނެ ބަޖެޓަކަށް ނުވާ ނަމަ، އަޅުގަނޑުމެންގެ
އުއްމީދުތައް ހާސިލެއްނުވާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން މިހެން މިދަންނަވާލީ 3122 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓު އަޅުގަ ނޑުމެން
ޚަރަދުކުރަމުން ގޮސް އަހަރުގެ ނިމުމަކާ ހަމައަށް އައިއިރުގައި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޓަކައި ކަ ނޑައެޅިފައި ހުރި
ބައިތަކު ގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ކަމެއް ހާސިލުވެފައި ނެތުން. އާދެ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން ޢިއްޒަތްތެރި ބައެއް
މެންބަރުން ވާހަކަފުޅު ދައްކަވާއިރުގަ އި ބައިވަރު ބަނދަރުތަކާ އި އަދި ބައިވަރު ނަރުދަމާ އާ އި ބަނދަރާ މިކަހަލަ ތަންތަން
ހަދާ ވާހަކަދައްކަވާ. މިސްކިތް އަޅާ ވާހަކަ ދައްކަވާ. އެހެންނަމަވެސް 3122 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓުގައި ކަ ނޑައެޅިގެން
ހިމެނިފައި އޮތް ކަންތައްތަކެއް ކޮންމެހެން މުހިއްމު. މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ ކުނަހަންދޫ ބަނދަރުގެ
ވާހަކަ. ކުނަހަންދޫ ބަނދަރަކީ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން ވަރަށް ކުރިއްސުރެ ކޮންނަން ފަށާފައި، ދޫކޮށްލާފައި
އޮތުމުގެ ސަބަބުން ބަޖެޓު ވެސް އޮއްވާ އިނގޭތޯ ، ބަޖެޓު ވެސް އޮއްވައި ދޫކޮށްލާފައި އޮތުމުން އެ ރަށުގެ ރައް ޔިތުން
ވަރަށް އުދަނގޫތަކެއް ތަހައްމަލްކުރަމުން ގެންދާ ތަނެއް. އެއީ ކުރިން އޮތް ގޮތަށް އޮތް ނަމަވެސް އެ ރަށަށް
ކުރިމަތިނުވާނެ ކަހަލަ ދަތިތައް މިހާރު ކުރިމަތިވަމުން އެބަ ދޭ. އެހެންކަމުން އެ ބަނދަރުގެ ވާހަކަ ބަޖެޓުގަ އި ހިމެނިފައި
އޮވެ ، 3122 ވަނަ އަހަރު ނިމިގެންދާއިރު އެ ކަމަށް އެއްވެސް ކަހަލަ ފިޔަވަޅެއް ނޭޅި ކަމާ މެދު އަޅުގަ ނޑު ހިތުގަ އި
ވަރަށް ބޮޑަށް ސުވާލުއުފެދޭ. އާދެ، އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވާހަކަ ދައްކަނީ ވަޢުދު
ފުއްދުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރާ ސަރުކާރެކޭ. ހެޔޮ ވެރިކަމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރާ ސަރުކާރެކޭ. އެހެން ވިދާޅުވާ
ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ހެޔޮ ވެރިކަމުގެ މާނަ އަކީ ކޮބައިތޯއޭ. ހެޔޮވެރިކަމުގެ މާނަ އަކީ
ހެޔޮވެރިކަމުގެ އެންމެ މުހިއްމު އެއް އަސާސަކީ ޢަދުލުވެރިކަމާއި ހަމަހަމަކަން. އެހެންނަމަވެސް މިދެ ސިފަ އިން ކުރެ،
އެއްވެސް ސިފަ އެއް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ނުފެންނަ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ހިތާމައާ އެކު
ފާހަގަކުރަން. ޢަދުލުވެރިކަމާއި އިންޞާފުނެތި ކުރެވޭނެ ހެޔޮވެރިކަމެއް ނޯންނާނެ. ދެންމެ މިއަދު ހެނދުނު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިކޮނޮމިކު މިނިސްޓަރު ހުށަހެޅުއްވި ޖަވާބުތަކަށް ބައްލަވާއިރު އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ލޯނުތަކެއް
ދެއްވަން ކަ ނޑައަޅުއްވާފައި ހުރި ބޭފުޅުންނަކީ ވެސް ސަރުކާރު ހިންގާ ޕާޓީ އަށް ނިސްބަތްވާ ބޭފުޅުންނަށް ބޮޑެތި
އަދަދުތަކެއް ދެއްވުމަށް ޓަކައި ކަ ނޑައަޅާފަ އި ހުރި އަދަދުތައް. އެހެންވީމާ، މިއީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު އެ ބޭފުޅުން
55

ބޭނުންކުރައްވާ ގޮތަކީ. އެކަމަކު ޢަދުލުވެރިކަމާއި އިންޞާފުވެރިކަމާއި އަދި ހަމަހަމަކަން އޮތް ކަމަށް ވާ ނަމަ،
ވެރިކަމަށް ވަޑައިގަތުމަށްފަހުގަ އި ޖެހޭނީ ކޮންމެ ރައްޔިތަކީ ވެސް ހަމަ އެ ވެރިންގެ ޒިންމާގެ ދަށުގައި ތިބި ބަޔަކަށް
ދެކިވަޑައިގަންނަވަން. އަދި ބައެއް ބޭފުޅުން ވިދާޅުވަނީ ތި ބޭފުޅުން ވެސް މި ޕާޓީ އަށް އަންނަންވީ ނޫންހޭ އޭރުން އެ
ކަންތައް ވާނޫންހޭ. އެހެންވީމާ، ހެޔޮވެރިކަމުގެ އަސާސްތަކާ ޚިލާފު ވާހަކަ އެއް މި ވާހަކަ އަކީ. އެހެންވީމާ، މިއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ހިތާމަކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. ދެން އަނެއް ކަމަކީ ހައްދުންމަތީ މާވަށުގެ ބަނދަރަކީ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ
ފަދައިން 3119 ވަނަ އަހަރު ވެސް މަރާމާތުކުރުމަށް ޓަކައި ދިރާސާކޮށް، އަދި ކަ ނޑައަޅާ އުސޫލުތަކެއް ގާއިމުކޮށް
އެކަން ކުރުމަށް ޓަކައި ބަނދަރު ކޮމިޓީ އެއް ވެސް ނަގާފައިވާ ތަނެއް. އަދި އަޅުގަ ނޑު މި ކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ހައުސިން
މިނިސްޓަރާ ސުވާލުކުރެއްވީމަ ވެސް ވިދާޅުވީ، ތިމަންނަމެން މަސައްކަތް މިހާރު ވަނީ ޓެންޑަރަށް ހުޅުވާފައޭ. އަދި ހަމަ
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ހަމަ ވަރަށް އަވަހަށް ނިމިގެންދާނޭ. އެހެ ންނަމަވެސް އަހަރު ނިމިގެން ދަނީ، އެ ކަމެއް ނުވޭ. މިއީ
ބަޖެޓުގައި އޮތް ކަމެއް. ދެން އަނެއް ކަމަކީ މާވަށުގަ އި މިސްކިތެއް އެޅުމަށް ޓަކައި ބަޖެޓުގައި ކަ ނޑައެޅިފައި އޮތް.
އެކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑު އިސްލާމިކު މިނިސްޓަރާ ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވީމަ ވިދާޅުވި ، ޔަޤީން ކަން ދެއްވި ، އަޅުގަ ނޑުމެން
ރަށުގެ ކައުންސިލު ގެ ރައީސާ އެކުގަ އި އަޅުގަ ނޑު ބައްދަލުކުރީމަ ޔަޤީންކަން ދެއްވި ، މިއަހަރު ތެރޭގައި ފެށޭނޭ
އިނގޭތޯ. އެހެންނަމަވެސް އަހަރު ނިމުމަށް ގިނަ ދުވަހެއް ނެތުމާ އެކު އެކަމެއް ވެސް ނުފެށޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން ބޭނުން ވެގެން މި އުޅެނީ ބަޖެޓުގަ އި ކަމެއް ކަ ނޑައެޅިފައި އޮތަކަސް އެ ކަމެއް ނުކުރާ ކަމަށް ވަންޏާ އެ
ބަޖެޓުގެ ބޭނުމަކީ ކޮބައިތޯއޭ. ދެން ހައްދުންމަތީ ހިތަދޫ އަކީ ވަރަށް ކުރިއްސުރެ ބަނދަރެއް ހަދާފައި، އެ ރަށުގެ
ބަނދަރުގެ ބޭރު ތޮށި ނުލައި އޮތުމުގެ ސަބަބުން ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ކަންތައްތަކާ ކުރިމަތިވެފައި ވާ ރަށެއް. ކީއްތޯ
ވާނީ މި ބަނދަރު އެތައް ސަތޭކަ ނުވަތަ އެތައް ބައިވަރު ބަނދަރުތަކެއް ހައްދަވާ ވާހަކަ ދައުލަތުން އިޢުލާނުކުރަމުން
ގެންދަވާއިރުގަ އި މިކަހަލަ ކުދިކުދި މަރާމާތުކޮށްލައިގެން އެ ރަށަކަށް އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދެވެން ހުރި ބަނދަރުތަކަށް
ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ނަޒަރެއް ދެއްވިއްޔާ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ކުރިން މިދެންނެވި ޢަދުލުވެރިކަމާއި
ހަމަހަމަކަމާއި އިންޞާފު ނެތުމުގެ ސަބަބުން އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ވެރިކަން ހިންގާ ޕާޓީ އަށް ނިސްބަތްވާ މެންބަރަކު ނެތް
ރަށެއް ވެއްޖެއްޔާ، ނެތް ދާއިރާ އެއް ވެއްޖެ އްޔަކާ ކަމެއް ކޮށްދެއްވައިގެނެއް ނުވޭ. އެހެންވީމާ، ހެޔޮ ވެރިކަމުގެ
އަސާސް ގެ އެއްވެސް ސިފަ އެއް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ގާއިމުވެފައި ނެތްކަން ވަރަށް ސާބިތުކަމާ އެކު ފެންނަމުން
އެބަ ދޭ. އާދެ، މި ފަހަރުގެ ބަޖެޓަށް ބަލާއިރު އަދި މާ ނާއުއްމީދު ވާންޖެހޭ. ސަބަބަކީ ކޮންކަމެއް، ކޮންރަށަކަށްކަން މި
ބަޖެޓުގައި ކަ ނޑައެޅިފައި ނެތުން. އާދެ، އެހެންވީމާ، މީގެ ނުރައްކާތެރިކަން އަނެއްކާ ވެސް މި ކުރިމަތި ވަނީ އިކޮނޮމިކު
މިނިސްޓަރު ވިދާޅުވި ފަދައިން އެ ބޭފުޅުން ބޭނުންފުޅުވާ ބަޔަކަށް އެ ބަޖެޓުން ޚަރަދުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ރަސްމީ ގޮތުން
ހުޅުވައިލެވިގެން ދަނީ. ލޯނެއް ދެއްވިޔަސް މި ދެއްވަނީ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުންނަށް
ނުވަތަ އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ތާއީދުކުރާ ބަޔަކަށް. އެހެންވީމާ، ބަޖެޓުގައި އެކި އައިޓަމުތައް މަސައްކަތްކޮށްދޭނެ ދާއިރާތައް
56

ކަ ނޑަނާޅުއްވައި ޖުމްލަ އަދަދުތަކެއް ކަ ނޑައަޅުއްވާފައި ވެއްޖެއްޔާ އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތް އެ ފައިސާ ޚަރަދުކުރައްވާނީ
ހަމައެކަނި ވަކި ބަޔަކަށް. އެހެންވީމާ، މި ޢަދުލުވެރިކަމާއި އިންޞާފާއި ހަމަކަން ނެތް ސަރުކާރަކުން މި
މަސައްކަތްކުރައްވަނީ އެ ބޭފުޅުންނަށް ތާއީދުނުކުރައްވާ ހުރިހާ އެންމެންނަކީ މިޞްރުގެ ފިރުޢައުނުގެ ޒަމާނުގައި އޮތް
ޤިބްޠީންނާއި ބަނީ އިސްރާއީލުންނާ ދޭތެރޭގައި އޮތް ތަފާތު. އެއީ އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ރާއްޖޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން
ބޭނުމެއް ނޫން އެކަހަލަ ތަފާތުތަކެއް އޮންނާކަށެއް. ވެރިކަމަށް ވަކި ޕާޓީ އަކުން ވަޑައިގެންނެވި ކަމަށް ވިޔަސް މި
ވަޑައިގެންނަވަނީ އެންމެންގެ ވެރިއެއްގެ ގޮތުގަ. އެކަމަކު، މި ކަމެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ފެންނާކަށެއް ނެތް.
އެހެންވީމާ، ކަ ނޑައެޅިފައި އޮތް ބަޖެޓާ މެދު އަޅުގަ ނޑުމެން ހިތާމަކުރަނީ އަދި ހާސްވަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާނީ މި ބަޖެޓުގެ ތަފުޞީލުތައް ނެތި މި ބަޖެޓު ފާސްކުރުމަކީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި ސަރުކާރަށް ތާއީދުކުރައްވާ
ބޭފުޅުން ވެސް ކުރައްވައިގެން ވާނެ ކަމެއް ނޫނޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މިހާރު މި އޮތް ގޮތަށް މި ބަޖެޓު އޮވެ ،
އަޅުގަ ނޑަށް މި ބަޖެޓު ފާސްކުރަން އަޅުގަ ނޑަކަށް ވޯޓު ދެވޭކަށެއް ނެތް ހަމަ ގައިމުވެސް. އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަން
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް ދައުލަތަށް ޚަރަދުކުރުމަށް ޓަކައި 4 މަސް ދުވަހަށް ކުޑަ ސަޕްލިމެންޓްރީ ފައިސާކޮޅެއް
ކަ ނޑައަޅުއްވާފަ އި ބަޖެޓު ތަފުޞީލާ އެކު ހުށަހެޅުމަށް ސަރުކާރަށް އަން ގަވަން. އެހެ ންނޫނިއްޔާ މިކަހަލަ ބަޖެޓެއް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ފާސްކޮށްފިއްޔާ އޭގެ ނުރައްކާތެރިކަން އިންތިހާ އަށް އިތުރުވެގެންދާނެ. އާދެ، މި ބަޖެޓު މި
ގޮތަށް ފާސްކުރައްވާކަށެއް ހެޔޮނުވާނެ. އާދެ، ސަރުކާރަށް ތާއީދުކުރައްވާ ބޭފުޅުން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ހިތުން ސަރުކާރުގެ
މެންބަރުންނެއް ނޫން އެއީކީ. އެއީ ރައްޔިތުން ހޮއްވަވާފައި ތިބި މެންބަރުން. އެހެންވީމާ، ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި މި
ކަންތައް މި ގޮތަށް ކޮށްދެއްވުމަށް ޓަކައި ސަރުކާރަށް ދަތިނުވާ ގޮތަށް 4 މަސް ދުވަހުގެ ބަޖެޓެއް، ވަގުތީ ބަޖެޓެއް
ކަ ނޑައަޅުއްވާފަ އި ބާކީ ދާއިމީ ބަޖެޓު ފާސްކުރުމަށް ޓަކައި ތަފުޞީލުތަކެއް ހުށަހަޅުއްވައިގެން ގެންނެވުމަށް ސަރުކާރަށް
އަންގަވާފައި، އެ ތަފުޞީލުތައް ގެންނެވީމާ އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ދިރާސާކޮށްފަ އި މި އަހަރުގެ މުޅި ބަޖެޓު ފާސްކުރާ
ކަހަލަ ގޮތަކަށް ހަމަޖެއްސެވުމަށް ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީގެ މެންބަރުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކު
އިލްތިމާސްކުރަން. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ވާހަކަދައްކަވަމުން ޢިއްޒަތްތެރި ބައެއް މެންބަރުން އެބަ ވިދާޅުވޭ
ތިމަންނަމެންގެ ސަރުކާރު. އާދެ އަޅުގަ ނޑު ހިތުން އެ ބޭފުޅުންނަކީ އެ ބޭފުޅުންގެ ވަކި ސަރުކާރެއް ނެތް. އެ
ބޭފުޅުންގެ ޕާޓީ ނިސްބަތްވާ ސަރުކާރެއްގެ ވާހަކަ އެ ވިދާޅުވަނީ. ވަޢުދު ފުއްދުމަށާއި ހެޔޮ ވެރިކަން ކުރެއްވުމަށް
ވަޑައިގެންނެވި ސަރުކާރެކޭ. ތިމަންމެންގެ މެނިފެސްޓޯ ފުރިހަމަކުރުމަށް ޓަކައި ވަޑައިގެންނެވި ސަރުކާރެ ކޭ.
މެނިފެސްޓޯގައި ވަރަށް ތަފުޞީލުކޮށް ލިޔުއްވާފައި އޮތް ވާހަކަ އެއް އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވެރިކަމެއްގައި މި ރާއްޖޭގައި އޮންނާނީ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ ބޯޑެއްގެ މައްޗަށް އެކުލެވިގެންވާ ދައުލަތުގެ މީޑިއާ އެކޭ. އެފަދަ ޤާނޫނެއް ފާސްކޮށް
އެފަދަ ބޯޑެއް އެކުލަވައިލީމަ ވެސް ގަދަ ބާރުން މީޑިޔާ ނުދީ ހިފެހެއްޓުމަކީ އެ މެނިފެ ސްޓޯއަށާއި އެ ވަޢުދަށް ވެސް
އިހުތިރާމުނުކުރި ކަމުގެ ވަރަށް ވަރުގަދަ ދަލީލެއް. ދެން ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް ހިމަނާފައިވާ ބަޖެޓެކޭ.
57

ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ކަމެކޭ މި ކުރަނީ. ވަޢުދުތައް ފުއްދައޭ ވިދާޅުވާއިރުގައި ތަކެތީ އަގު މައްޗަށް ނުދާނެ ކަމުގެ
ޔަޤީންކަން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ދެއްވި. އެހެންނަމަވެސް، ދަންނަވަންތޯ، ތަކެތީގެ އަގު ރާސްލާފައި މައްޗަށް
އަރަމުންދާ މަންޒަރު ބަޔަކު އޮޅުވާލަން ވާހަކަދެއްކިޔަސް އެންމެންނަށް ފެންނަން ހުންނަ ޙަޤީޤަތްތައް. މި ކަމެއް
އޮޅުވާލަން ވާހަކަދައްކަވާނެ ވެ ސް ކަމެއް. ދުވަހުން ދުވަހަށް އަގުތައް މަށްޗަށް އަރަމުން ދާ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އެބަ ފެނޭ. ޑޮލަރުގެ އަގު މައްޗަށް ނުދާނެކަން އެއީ ޔަޤީންކަން ދެއްވި ކަމެއް. އެއީ، ވަޢުދުވެ ވަޑައިގެންނެވި ކަމެއް.
ޑޮލަރުގެ އަގު މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެނަށް އަތްނުފޯރާ ހިސާބުގައި ހުރީ. އަޅުގަ ނޑުމެނަށް ރާއްޖެ އިން ބޭރަށް ދާން ވެގެން.
އެހެންވީމާ، ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ 26% އުނިކުރުމަށްފަހު އެ ބޭފުޅުންނަށް ކުޑަ ނިސްބަތެއް
ދެއްވާފައި އެ ފައިސާ އިން ޑޮލަރެއް ހޯދައިގެން ބޭސްފަރުވާ އަށް ދާންވެއްޖެއްޔާ އެ ބޭފުޅުންނަށް އެ އުފުއްލަވަންޖެހޭ
ދަތިތައް އަޅުގަ ނޑުމެން އިހު ސާސްކޮށްލުން އޮތީ. ދެން ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ ކުޑަނުކުރައްވާނެ
ކަމުގެ ޔަޤީންކަން ވެސް ދެއްވި. އެ ވެސް ވެ ވަޑައިގެންފައިވާ ވަޢުދެއް. އެހެންނަމަވެސް، އެ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އޮތީ އެ ވިދާޅުވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ފެންނަން. އާދެ، އަނެއް ކަމަކީ ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ އިން
އުނިކުރި ބައި ދެއް ވުމަށް ޓަކައި ބަޖެޓު ގައި ކަ ނޑައަޅައި އަދި ކޯޓުތަކުން އެކަން ކުރުމަށް ޙުކުމްކުރެއްވީމާ ވެސް
ދައުލަތުން ފައިސާ ނެތޭ، ފައިސާ ޖަހާށޭ ޖެހޭނީ ވިދާޅުވެ، އެ މައްސަލަ އިސްތިޢުނާފުކޮށް އެ ބޭފުޅުންނަށް
މުސާރަނުދެއްވަން ގަދަ ފައި ވިއްދައި މަސައްކަތްކުރަމުން ގެންދާއިރުގައި މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ސިއްރުވެރި ގޮތެއްގައި
މި އޮތީ ފުލުހުންނާއި ސިފައިންނަށް 51% މުސާރަ ބޮޑުކުރަން. މިއީ ކޮންތާކުން ފައިސާ ހޯއްދަވައިގެން ކުރައްވަން
ގަސްތުކުރައްވާ ކަމެއްތޯ ސުވާލުއުފެދޭ. އެހެންވީމާ، ދައު ލަތުން މި ބަޖެޓު ހުށަހަޅުއްވާފައި ވާ ނިޔަތާ މެދު
އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުން ވަރަށް ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ. އާދެ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން ދައުލަތުގެ ދަރަނިތަކަށް
ބަލާއިރުގައި 3119 ވަނަ އަހަރުން 3118 ވަނަ އަހަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލާއިރުގައި ދައުލަތުގެ ޑެފިސިޓު އޮތީ
ގާތްގަ ނޑަކަށް 6 ބިލިއަނުގެ ތެރޭގަ. 6 ބިލިއަނުގެ ތެރޭގަ. 311: ވަނަ އަހަރު 31 ބިލިއަނަށް އަރައިގެންދިޔަ. ދެން
3119 ވަނަ އަހަރު ލޯނުގެ ޖުމްލަ އަދަދަކީ 493 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަމަށް ވީއިރުގައި އޭގެ ފަހުން ކޮންމެ އަދަދެއް
ކޮންމެ އަހަރެއްގެ ލޯނުތައް ދަނީ އިތުރުވަމުން. އެއީ 3121 ވަނަ އަހަރު 69: މިލިއަން، 3122 ވަނަ އަހަރު 51:
މިލިއަން. އަދި 3123 ވަނަ އަހަރަށް 2.2 ބިލިއަނަށް އެ ނިސްބަތް އަރާ. އެހެންވީމާ، ދަރަނިތައް ވެސް މި އަންނަނީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރީގެ ސަރު ކާރުތަކުގެ ވާހަކަދައްކޭކަށެއް ނެތް. މި ވާހަކަތައް ބައެއް ބޭފުޅުން ވިދާޅުވާނެ އޮޅުވައިލުމަށް
ޓަކައި މަސައްކަތްކުރާ ވާހަކަ. އޮޅުވައިލުމަށް މަސައްކަތްކުރިޔަސް އޮޅުވަ އެއް ނުލެވޭނެ އިނގޭތޯ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ޙަޤީޤަތް، އެއީ މި ބަޖެޓާއި ކުރީގެ ބަޖެޓުތަކާ މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަން ހުރި އެއްޗިހިތަކެއް. މި ވާހަކަ
އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެހެން އޮޅުވާލަން ދައްކާނެ ކަމެއް ނެތް. އޮޅުވައިލުމަކީ ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އެއީ މި ބަޖެޓު
ވެސް އަދި ކުރީ އަހަރުގެ ބަޖެޓުތައް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަން އެހެރީ ލައިބްރަރީތަކުގައި ވެސް އެހެން
58

ތަންތާގައި ވެސް. ބައްލަވާލެއްވީމަ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. މި އަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެހެން ދައްކާ ވާހަކަ އަކަށް
މިއަދުގެ ރައްޔިތުންނެއް އެ ދައްކާހާ ވާހަކަ ބަލައެއް ނުގަންނާނެ. އެ ދައްކާ ވާހަކައެއް ގެ ތެދު ދޮގު ބެލޭނެ ގޮތް އޮތީމަ
އަޅުގަ ނޑު މި ވާހަކަ މި ދަންނަވަނީ. ދެން މި އަހަރު ދަރަނި ކުޑަ ކަމަށް ދައްކާފަ އި އެ އޮތީ ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތް
ބަލާ މިންގަ ނޑު ބަދަލުކޮށްގެން. އެހެން ގޮތަކަށް ދަންނަވާ ނަމަ، އެ ބޭފުޅުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަޑާއި ޓެލެވިޜަން
މޯލްޑިވްސް ރީ ބްރޭންޑުކުރެއްވި ގޮތަށް ޖީ.ޑީ.ޕީ ވެސް ރީ ބްރޭންޑުކުރައްވައިގެން. ނިސްބަތުން މި ވާ ގޮތަކީ ޖީ.ޑީ.ޕީ
މަތިވާ ކަމަށް ދެއްކީމަ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަނީކީ ފައިދާ އެއް ނޫން ޙަޤީޤަތުގަ. ޙަޤީޤަތާ ޚިލާފަށް ޖީ.ޑީ.ޕީ މަތިވާ
ކަމަށް ދެއްކީމަ ލިބޭނެ ގެއްލުމަކީ ބޭރުގެ ދައުލަތްތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވެދޭ އެހީގެ ނިސްބަތް ކުޑަވެގެންދާނެ. އެއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ޤައުމީ އުފެއްދުންތެރިކަން އިތުރުކަމަށް ދައްކާ ޤައުމަކަށް ބޭރުން އެހީވެދޭކަށް އެހާ ބޮޑަކަށް
މަސައްކަތެއް ނުކުރައްވާނެ އެހެންނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބޭ ފައިދާ އެއް ނޫން.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިކަން މި ފެންނަނީ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އޮޅުވާލުމަށް ޓަކައި
ކޮށްފައިވާ މަސައްކަތެއްގެ ގޮތުގަ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އޮޅުއްވަ އެއް ނުލެއްވޭނޭ. ދެން ދައުލަތަށް
ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވާ ކަންތައްތަކަށް ބަލާއިރުގަ އި އެބަ ހުރި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކޯއްޗެއްކަން ނޭނގޭ ގޮތަކަށް ވަރަށް
ޖުމްލަ އަދަދުތަކެއް ހިމަނުއްވާފަ. މިސާލަކަށް ރައްޔިތުންނަށް ލުއި ފަސޭހަ ހޯދައިދިނުމަށް. މިއީ ކޮން ވާހަކަ އެއްތޯ؟
ލުއިފަސޭހަ ހޯދައިދެނީ ކޮންގޮތަކުންތޯ؟ މިއީ ސުވާލުކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އެހެން ވިދާޅުވެފަ އި އަދަދުތަކެއް ޖައްސަވާފައި
އޮތީމަ އަޅުގަ ނޑުމެންކަށެއް ނޭނގޭ ލުއި ފަސޭހަކަން މި ލިބެނީ ކޮންގޮތަކުން ކަމެއް. އެހެންވީމާ، މިއީ އަނެއްކާ
އެއްކަލަ ފައިސާ ދައުލަތުން ކޮރަޕްޝަންގެ މަގުގައި ޚަރަދުރުމަށް ޓަކައި ހުޅުވާލާފައި ވާ ދޮރެއް. ދެން ދައުލަތަށް
ފައިސާ ލިބޭނެ ގޮތްތަކަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވެނީ އެންމެ ބޮޑު އާމްދަނީ އެއް މި ލިބޭ
ޖީ.އެސް.ޓީ އަށް. 2.76 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރައްވާ. ދެން އޭދަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ސަލީމު ވިދާޅުވި ފަދައިން އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީ ކަ ނޑުއްވައިލެއްވި ކަމަށް ވިދާޅުވިއިރުގައި ކުރިން 3 ބިލިއަން
އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީ އަށް ލިބޭއިރު މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް ލަފާކުރައްވާފަ އި އެބަ އޮތޭ 2.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަމަ
އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީން ލިބޭނެ ކަމަށް. އެއީ އެ ވިދާޅުވާ ބައެއް އެއްޗިހި މާނަކުރައް ވާ ގޮތަކުން އެ ބޭފުޅުން އެ ނެންގެވުމަށް
ޓަކައި ކަ ނޑައަޅުއްވާފަ އި އޮތް އުސޫލެއް ކަމަށް. މިސާލަކަށް، ސެރަމިކްސް، މިހެން ކަ ނޑައަޅުއްވާފަ އި އޮވެއްޖެއްޔާ،
މިސާލަކަށް ތަށިމުށިން އުފައްދާ ތަކެއްޗޭ އެހެން ކަ ނޑައަޅުއްވާފައި އޮވެއްޖެ އްޔާ މިހާރު އެބަ ވާހަކަދެކެވޭ ގޭ ގައި ޖަހާ
ތަށިމުއްޓަކީ އަދި އޭގައި ހިމެނޭ އެއްޗެއް ނޫން ކަމަށް. މިކަހަލަ ތަފާތު ގޮތްގޮތަށް މާނަކުރައްވައިގެން އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީ
މަދުވާ ތަނެއް ނުފެނޭ އިނގޭތޯ. 2.: ބިލިއަނަކީ ގާތްގަ ނޑަކަށް 3 ބިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ. އެ ވެސް އެބަ އޮތް. ދެން
އަނެއްކާ އިތުރަށް އެއް ބިލިއަން ރުފިޔާ އެއީ މިސާލަކަށް ގެ އެއް، އަމިއްލަ އަށް ގެދޮރު ހުރި މީހެއް ކަމަށް ވިޔަސް
އެ މީހަކު ގެ ކުއްޔަށް ދިން ކަމަށް ވިޔަސް އެއިން ވެސް ޓެކްސްނެގުމަށް ވިސްނުމެއް މި ގެންގުޅުއްވަނީ. ދެން
59

އަނެއްކާ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ރާއްޖޭގައި އެންމެ ބޮޑަށް ކުރިއަރާފައި އޮތް އެންމެ ބޮޑު ޚިދުމަތަކީ ޓެލެފޯން. އާދެ،
މުއާސަލާތުގެ ޚިދުމަތް. މިހާރު އަނެއްކާ އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީ މާފުކުރުމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ނިންމި ނިންމުމާ އިދިކޮޅަށް
އިޞްލާޙެއް ހުށަހަޅައިގެން އިޖުތިމާޢީ މި މަތިވެރި ޚިދުމަތުން ވެސް ޖީ.އެސް.ޓީ ނެގުމަށް މިހާރު ވަނީ ކަ ނޑަ އަޅުއްވާފަ.
އާދެ، އެހެންވީމާ، އެއީ އެކަމުގެ ސަބަބުން ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ފައިދާ އެއްތޯ ގެއްލުމެއްތޯ އަޅުގަ ނޑު ހިތުން
އަޅުގަ ނޑުމެން ދަންނަވާކަށްނުޖެހޭނެ. ރައްޔިތުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
ބޭނުންވަނީ އަޅުގަ ނޑުގެ ވަގުތުކޮޅު ހަމަވާން ކައިރިވުމާ އެކުގައި އަޅުގަ ނޑަށް މި ބަޖެޓަށް ވޯޓު ދެވޭނީ ބަޖެޓުގައި
ހިމެނޭ ތަފްޞީލުތައް ހިމަނުއްވައިގެން ގެންނެވީމައޭ. އަޅުގަ ނޑު ބޭނުމޭ މިދިޔަ އަހަރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ދާއިރާގައި
ކުރަން ކަ ނޑައަޅުއްވާފައި ހުރި ކަންތައްތައް ކުނަހަންދޫ ބަނދަރު. އަދި ކުނަހަންދޫގެ މިސްކިތެއް ވެސް ނެތް މައްސަލަ
އަޅުގަ ނޑު މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނުމަށް ގޮވާލަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަތޮޅުގެ 5 މެންބަރުން މި ގޮތަށް މި
ބަޖެޓު އޮވެގެން ވޯޓުދޭކަށް ގަސްތެއްނުކުރާ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން. އާދެ. މިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ގައި
ހިމަނާފައިވާ އެއްވެސް ކަމެއް ވެސް ކުރައްވާފައި ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ
އަދި އަޅުގަ ނޑުމެން އަތޮޅުގައި ހުރި ރަށްރަށުގައި ހުރި ދަތިތައް ހައްލުކުރުމަށް ޓަކައި މި ބަޖެޓުގައި ތަފްޞީލުކޮށް
ހިމަނުއްވައިދެއްވާށޭ. ގަޑުކޮށް ފައިސާތަކެއް ހިމަނުއްވާފައި ބޭނުންވާ ދިމާއަކަށް ކޮރަޕްޝަނުގެ ގޮތުން ޚަރަދުކުރުމަށް
ޓަކައި ފުރުޞަތު އޮންނަ ބަޖެޓެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ފާސްކުރާކަށްނުދެވޭނޭ. ތަފްޞީލުކޮށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން،
މިހެން ނުވެފައި ހުރި ކަންތައްތައް އެންމެ ހާލުގައި އޮތް ބަނދަރަކީ ލ. އަތޮޅު ކުނަހަންދޫ. އެރަށު ނަމާދުކުރާނެ
މިސްކިތެއް މިހާރު އެހެރީ ނެތިފަ. އެ ރަށުގައި ޤަބުރުސްތާނެއް ނެތް. ކުނަހަންދޫ ބަނދަރު އެއީ ބޭނުންނުކުރެވޭ
ތަނަކަށް ވެފައި ވަނީ. ހިތަދޫ ބަނދަރު އެއީ ބޭނުންނުކުރެވޭ ކަހަލަ ނުރައްކާތެރި ތަނަކަށް ވެފައި ވަނީ. މާވަށުގެ
ބަނދަރުގެ ތޮށިގަ ނޑު އޮތީ އެހާ ދަތި ހާލެއްގަ. އެއީ މިއަހަރު ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި ހުރި ކަންތައްތައް. މި
ކަންތައްތައް މިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި ވާ ކަންތައްތައް މިއަހަރު ބަޖެޓުގައި ނިމެމުން ދާއިރު
ނުކޮށްދެވުނަސް އެ އެއްޗެހިތައް ވެސް ހިމަނުއްވަންޖެހޭނެ. އެހެންނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ބަޖެޓަކަށް ވޯޓެއް
ދެވޭކަށެއް ނެތް. އާދެ، އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން އަދިވެސް އެއް ފަހަރު މި ބަޖެޓު ދިރާސާކުރައްވާ ކޮމިޓީގެ
ބޭފުޅުން ކުރައްވަންވީ ކަމަކީ މި ސަރުކާރު ހިންގުން ހުއްޓުނަނުދިނުމަށް ޓަކައި ކުޑަކުޑަ 4 މަސް ދުވަހުގެ ކުރު
ބަޖެޓެއް ފާސްކޮށްދެއްވާފަ އި ދެއްވުމަށްފަހުގަ އި މި ބަޖެޓުގެ ތަފްޞީލު ގެންނަވައި ، މި ތަފްޞީލު ކޮމިޓީ އަށް
ލިބިވަޑައިގަތީމަ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރުމަށްފަހުގައި މުޅި އަހަރު ދުވަހުގެ ބަޖެޓު ފާސްކޮށްދެއްވާ ކަހަލަ ވިސްނުންފުޅެއް
ގެންގުޅުއްވުން. އެއީ ރައްޔިތުންގެ ފައިދާ އަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ލާބަ އަށް ޓަކައި. ވައްސަލާމްޢަލައިކުމް.
މިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
60

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު ވާހަކަދައްކަމުން ބަހުސްކުރަމުން މި ދަނީ 3123 ވަނަ
އަހަރަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން. ދައުލަތުން ލަފާކުރާ ބަޖެޓު މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިގެން މި ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން
ވާހަކަދެއްކެވެމުންދާ ދަ ނޑިވަޅެއްގައި އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން ކޯރަމްނުގެއްލޭނެ ގޮތަކަށް ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށް
ގެންދެވޭނެ ގޮތަކަށް ޢަމަލުކޮށްދެއްވުމަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޖަލްސާގެ ކޯރަމް މިހާރު މި ވަނީ ގެއްލިފަ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ، ޖަލްސާގެ ކޯރަމް ހަމަވެއްޖެ. މިލަންދޫ
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށް ގެންދެވުމަށް.
މިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ 3123 ވަނަ އަހަރަށް ދައުލަތުން ލަފާކުރާ ބަޖެޓަކީ
ލިބޭނޭ ކަމަށް ލަފާކޮށްފައި ހުށަހަޅާފައި މި އޮތް ބަޖެޓަކީ، ބަޖެޓުގައި ތަފްޞީލުތަކެއް އެކުލެވޭ ތަފްސީލުތަކެއް
ބިނާވެގެން ވަރަށް ރަނގަޅަށް ފަރުމާކޮށްފައި އެކުލަވާލާފައި އޮތް ބަޖެޓެކޭ. ސަރުކާރާ ޚިޔާލު ތަފާތުވާ ފަރާތްތަކުން އެބަ
ވިދާޅުވޭ މި ބަޖެޓުގައި އެއްވެސް ތަފްޞީލެއް ނެތޭ. ތަފްޞީލުތައް ވަރަށް މަދޭ. އޮޅުންބޮޅުން ބޮޑު ބަޖެޓެކޭ. ހަމަ
މަކަރުވެރި ކަމުގެ ބަޖެޓެކޭ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ބަޖެޓު ފޮތް އެއްކޮޅުން އަނެއްކޮޅަށް ބަލައިލާ
ދިރާސާކޮށްފި މީހަކަށް މީގެން ފެންނާނީ ހަމަ ތަފްޞީލޭ. ހަމަ ޞަރީޙަ އިބާރާތުން ދިވެހި އަކުރުން ވަރަށް ރީތިކޮށް
ހިސާބުއަކުރުން އަދަދުތައް ޖަހައި، ވަކިން ހުރިހާ އެއްޗެ އްސެއް ލިޔެދީފައި އޮތް ބަޖެޓެކޭ. އާދެ، ބަޖެޓަކީ ދައުލަތުގައި
ނުވަތަ ސަރުކާރުގައި ނުވަތަ ޚަޒާނާގައި ނުވަތަ ތިޖޫރީގައި ގަ ނޑުކޮށްފައި ޖަމާކޮށްފައި ހުރި ފައިސާ އެއް ނޫން.
ބަޖެޓަކީ ލިބިދާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައި ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ އަދަދުތަކެއްގެ މައްޗަށް އެކުލަވައިލާ، ބިނާކޮށްފައި
ހިސާބުތަކެއް ޖަހާފައި ގެނެސް ލިޔެފައި އޮންނަ ލިޔުމެއް. ސަރުކާރުން މަސައްކަތް ކުރަނީ ދުވަހުން ދުވަހަށް ދިވެހި
ރައްޔިތުންގެ ހާލަތު ރަނގަޅު ކުރުމަށް. ތަރައްޤީ އަށް ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް އަވަސްކުރުމަށް، ތަރައްޤީ އަށް ބޭނުންވާ
ކަންތައްތައް ދެނެގަނެގެން އެ ކަންތައްތައް ހާސިލުކޮށްދިނުމަށް ފައިސާ ދައުލަތަށް ވަންނާނެ އިތުރު ދޮރުތައް
ހުޅުވައިގެން އެ ދޮރުތަކުން ރައްޔިތުންނަށް އިތުރު ތަންވަސްކަން ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ
އިތުރުކުރަން. އޭގެ ރަނގަޅު ހެއްކަކީ ޒަމާނުއްސުރެ ފެށިގެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރެއިން، ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން
ވަކި ބައެއް ގެ ވަކިތަކުގެ ދަށުގައި ކަސްތޮޅު އެޅިފައި ވާ ސެކްޓަރތަކެއް ނުވަތަ ދާއިރާތަކެއް މުޅި އެންމެހައި ދިވެހި
ރައްޔިތުންނަށް ޝާމިލުވެވޭނޭ ގޮތަށް ސަރުކާރުން މަސައްކަތްކޮށްގެން އެ ފުރުޞަތުތައް މުޅި ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް
ހުޅުވައިލާފައި ވާކަން. މިސާލަކަށް ދަންނަވާނަމަ މަސްވެރިކަމަކީ މީގެ ރަނގަޅު މިސާލެއް. 3118 ވަނަ އަހަރާ
61

ހިސާބަށް އައިއިރުގައި ވެސް ނުވަތަ 3119 ވަނަ އަހަރާ ހިސާބަށް އައިއިރުގައި ވެސް މި ސެކްޓަރގެ މަސްވެރިކަމުގެ
ސިނާޢަތުގައި ވަކިއަޅައިގެން ތިބީ ވަރަށް މަދު އަދަދެއްގެ މީހުން. ގާތްގަ ނޑަކަށް މަދު ދެތިން ހަތަރު މީހުންގެ
ވަކިދަށުގައި މުޅި މަސްވެރިކަން ހިސާރުކޮށްފައި އޮތް އޮތުން މި ސަރުކާރުން ސަލާމަތްކޮށްދީފި. ނަތީޖާ އެއްގެ ގޮތުން
މަހަށް ލިބެމުންދާ އަގު އެތައް ގުނަޔަކަށް އިތުރުވެގެން ހިނގައްޖެ. ހަމަ އެއާ އެކީގައި ޓޫރިޒަމުގެ ދާއިރާގެ ވެސް ވަކި
ބައެއްގެ ކަސްތޮޅުގެ ދަށުގައި އެޅިފައި އޮތް ، ކުޑަގޮޅިއަކަށް ލާފައި ޖަލެއްގައި ބަންދުކޮށްފައި ތިބިހެން ތިބި ވަކި
ބައެއްގެ އަތްދަށުގައި އޮތް އޮތުން މި ސަރުކާރުން ނިމުމަކަށް ގެނައީ. ގެނެސްގެން އެ ސެކްޓަރގައި ވެސް އިތުރު
ފަރާތްތަކަށް އިންވެސްޓު ކޮށް ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ހަމަ ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން އެތައް ބަޔަކަށް އެ ނަފާ ވެސް
ހާސިލުކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް މަސައްކަތްކުރަމުން އެ ދޮރުތައް ވެސް ހުޅުވަމުން އެބަ ދޭ. ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނާނީ ކުރިއަށް އޮތް މަދު ދުވަސްކޮޅެއްގެ ތެރޭ ގައި މުޅި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކަންކޮޅުތަކެއްގައި
ޓޫރިސްޓު ރިސޯޓުތައް ހުޅުވިގެންގޮސް ދިވެހި އެތައް ރައްޔިތުންނަކީ ރިސޯޓުތަކުގެ އޯނަރުންގެ ގޮތުގައި
މުއްސަނދިކަމާއި ތަނަވަސްކަމާ އެކީގައި ދިރިއުޅެމުން ދާ ތަން. އާދެ، ރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި ފުރަތަމަ ފަހަރަށް މިހާރު
އެކުލަވާލާފައި މި އޮތް ބަޖެޓަކީ ޑިއުޓީފްރީ ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި މި ފަހަރު މި އޮތީ ހުށަހަޅާފަ . ޑިއުޓީ ފްރީ ވަނީ ހުރިހާ
އެއްޗެއްސަކުން ނޫން. ރައްޔިތުންގެ އެންމެހައި މެންބަރުންނަށް އެނގިލައްވާ ކޮންކޮން އެއްޗެއްސަކުންކަން، ކޮންކޮން
ބާވަތްތަކުންކަން ޑިއުޓީފްރީ ވެގެން މި ދަނީ. ޑިއުޓީފްރީވުމުގެ ނަތީޖާ އަކީ ނުސީދާ ގޮތުގައި ކަ ނޑައެޅިގެން މާލެ އިން
4 ތޮށިން އެތެރެވުމުގެ ކުރިން ގާދޫކޮލުން އެތެރެވުމުގެ ކުރިން، ދައުލަތަށް ދަމައިގަންނަ ފައިސާ އެކަން ހުއްޓަ އިލުން.
އެކަން ހުއްޓަ އިލާފައި ވިޔަފާރިވެރިޔާ ކައިރީގައި ބުނަނީ އެ އެއް ޗެހި ވިއްކާފައި ލިބޭ ފައިދާ އިން ސަރުކާރަށް ކުރިން
ދެމުން އައި 25 ރުފިޔާގެ ބަދަލުގައި ނުވަތަ 20 ރުފިޔާގެ ބަދަލުގައި ލިބޭ ފައިދާ އިން 3 ރުފިޔާ ދޭށޭ. ނޫނީ 6
ރުފިޔާ ދޭށޭ. އެހެންވީމާ، އެއީ ޑިއުޓީފްރީ ބަޖެޓަކަށް ވާ ގޮތަކީ. ހަމަ މި ބަޖެޓުން، މި ބަޖެޓުގެ ގިނަ މި ބަޖެޓުގައި
އެބަ އޮތް ހަމަ ގިނަ ކަންތައްތަކަކުން ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ވަރަށް ގިނަ އެއްޗެހިތަކަކުން ޑިއުޓީ ކަ ނޑާލާ
ގޮތަށް. ބަޖެޓު ފްރީ ވަނީ އެހެންވީމަ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އެ ގޮތަށް. ހަމަ މިއާއެކީގައި އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ މި ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ތަފްޞީލުކޮށް އެބަ އޮތް، ބައެއް ބޭފުޅުން ވާހަކަދައްކަވަމުން ވިދާޅު ވެއްޖެ
ބަޖެޓުގައި އެއްވެސް ތަފްޞީލެއް ނެތޭ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ އެންމެ ދާއިރާ އެއް ބަލައިލާނަން މި ބަޖެޓުގައި ހުރި
ތަފްޞީލުތަކުގެ މައްޗަށް. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ސާފު ބޯފެނުގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވޭ ފެނުގެ ބާވަތްތަކަކީ ވަޅުފެނާއި
ވާރޭފެނާއި ޑީސޮލިނޭޓުކުރެވިފައިވާ ފެނާއި އަދި ފުޅީގައި ބަންދުކޮށްފައި ވާ މިނަރަލް ވޯޓަރ. 2006 ވަނަ އަހަރުގެ
ބޯހިމެނުގެ ހިސާބުތަކާއި ނަތީޖާ ދައްކާ ގޮތުން އާބާދީގެ 77% ވާރޭފެން ބޭނުންކުރޭ. 21% ވަޅުފެން ބޭނުންކުރޭ.
މީގެއިތުރުން އަތޮޅުތެރޭގައި 1.5% ޑީސަލިނޭޓު ކުރެވިފައި ވާ ފެން ބޭނުންކުރަމުންދާއިރު މާލޭގެ އާބާދީގެ 26% އަކީ
ޑީސަލިނޭޓު ފެން ބޭނުންކުރާ ފަރާތްތައް. މާލޭގައި ބޭނުންކުރަމުން މި ދާ ފެނާއި ނަރުދަމާގެ ނިޒާމަކީ ދުނިޔޭގެ
62

ފެންވަރުގައި ވެސް ފާހަގަކޮށްލެވޭ ނަރުދަމާގެ ނިޒާމެއް. އެކަން އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ވެސް ޤަބޫލުކުރޭ. އާދެ، މި
ޕްރޮގްރާމުގެ ލަ ނޑުދަ ނޑިތަކުގެ ތެރޭގައި ސަރުކާރުން އެބަ އޮތް 2012 ވަނަ އަހަރު ވަރަށް ބޮޑު ޕްރޮގްރާމެއް
ހިންގަން ހަމަޖެހިފަ. އޭގެތެރެއިން ސާފު ބޯފެނާއި ނަރުދަމާގެ ޚިދުމަތްތައް ދިވެހިންނަށް ގިނަ ރައްޔިތުންތަކަކަށް
ލިބިގެންދާނޭ ގޮތަށް އަމާޒުކޮށްގެން ހިންގާ ވަރަށް ގިނަ ޕްރޮގްރާމުތަކެއް އެބަހުރި. ޕްރޮގްރާމުން ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ
ނަތީޖާތަކުގެ ތެރޭގައި ރައްކާތެރި ބޯފެން ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭނެ ގޮތަށް 2007 ވަނަ އަހަރާ ހިސާބަށް އައިއިރުގައި
އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ ހަމަ އެންމެ ރަށެއް ވެސް ނެތޭ މާލެ ފިޔަވައި. އެހެންނަމަވެސް، މި ސަރުކާރުގެ އަމާޒަކީ
2012 ވަނަ އަހަރު ނިމެންވާއިރަށް 60 އަށް ވުރެ ގިނަ ރަށުގައި ބޯފެނުގެ ނިޒާމު ވެސް ލިބިގެންދާނެ ގޮތަކަށް
މަސައްކަތްކުރުން. އާދެ، ނަރުދަމާ އަށް ބަލައިލާއިރު ވެސް ހަމަ ގާތްގަ ނޑަކަށް 40 އަށް ވުރެ ގިނަ ރަށުގައި ނަރުދަމާ
އެޅޭނެ ކަމަށް މި ބަޖެޓު ފޮތުގައި ތަފްޞީލުކޮށް އެބަ އޮތް ލިޔެފަ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ހިތަށްއަރާ މިފަދަ ތަފްޞީލެއް ނެތް
ބަޖެޓަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަ މަންޒަރުތަކުގެ ތެރޭ ގައި މި ތަފްޞީލުތައް ވެސް ކޮންމެހެން ކިޔާލުމަކީ ނެތް
ކަމެއް ނޫނޭ. ހިންގުމަށް ހަމަޖެހިފައި ވާ މަޝްރޫޢުތަކުގެ ތެރެއިން ފެނުގެ މަޝްރޫޢުތައް ހިންގަން ހަމަޖެހިފައި ވާ
ރަށްތަކުގެ ތެރޭގައި ހއ.ހޯރަފުށި، ކެލާ، ނޮޅިވަރަމް، ފުނަދޫ، މިލަންދޫ، ކެނދިކުޅުދޫ، މާފަރު، ޅޮހި، މިލަދޫ، މަނަދޫ،
ވެލިދޫ، އަލިފުށި، ރަސްގެތީމު، އުނގޫފާރު، މާކުރަތު، މަޑުއްވަރި، އިނގުރައިދޫ، މީދޫ، ހުޅުދުއްފާރު، ކެންދޫ،
ދަރަވަންދޫ، އޭދަފުށި، ތުޅާދޫ، ހިތާދޫ، ނައިފަރު، ކާށިދޫ، ހިންމަފުށި، މާމިނގިލި، މުލަށް، މީދޫ، ހުޅުދެލި، ބުރުނީ،
ވިލުފުށި، ކިނބިދޫ، އޮމަދޫ، ގަން، މާވަށް، ފުނަދޫ، ކޮލަމާފުށި، ވިލިނގިލި، މާމެންދޫ. ގއ.މާމެންދޫ އަދި
ގދ.މާމެންދޫ، މަޑަވެލި، ހޯޑެއްދޫ އެބަ ހިމެނޭ. ހަމަ މިއާއެކީގައި ނަރުދަމާ ގާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި 2012 ވަނަ އަހަރު
ސަރުކާރުން ވަރަށް ބޮޑަށް މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ރަށްތަކުގެ ތެރޭގައި ހއ. ތުރާކުނުން ފެށިގެން އަޅުގަ ނޑު މި
ދަންނަވަނީ އައްޑު އަތޮޅު ހިތަދޫއާ ދޭތެރޭގައި ހުރި ރަށްތައް . ހއ.ތުރާކުނު، ހޯރަފުށި، އިހަވަންދޫ، ކެލާ، ތަކަންދޫ،
އުތީމު، ބާރަށް، ހަނިމާދޫ، ނޮޅިވަރަމް، ނެއްލައިދޫ، ނޮޅިވަރަމް، ނޭކުރެންދޫ، ކަ ނޑިތީމު، ފޭދޫ، ފޯކައިދޫ، މާއުނގޫދޫ،
މިލަންދޫ، ކެނދިކުޅުދޫ، ކުޑަފަރި، މާފަރު، ޅޮހި، ވެލިދޫ، އަލިފުށި، ރަސްގެތީމު، މާކުރަތު، އިންނަމާދޫ، އިނގުރައިދޫ،
މީދޫ، ހުޅުދުއްފާރު، ކެންދޫ، ދަރަވަންދޫ، ތުޅާދޫ، ނައިފަރު، ކުރެންދޫ، އޮޅުވެލަފުށި، ކާށިދޫ، ދިއްފުށި، ހިންމަފުށި،
ދިއްގަރު، މުލަށް، ފީއަލި، ބިލެތްދޫ، ބަ ނޑިދޫ، މާއެނބޫދޫ، ހުޅުދެލި، ބުރުނީ، މަޑިފުށި، ދިޔަމިނގިލި، ހިރިލަންދޫ،
ވޭމަންޑޫ، ކިނބިދޫ، އޮމަދޫ، މާވަށް، މާމެންދޫ، ގއ.މާމެންދޫ، ދެއްވަދޫ، ގެމަނަފުށި، މަޑަވެލި، ހޯޑެއްދޫ، ގައްދޫ އަދި
ފަރެސްމާތޮޑާ ވެސް ހިމެނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުއްޠަލިބުގެ ރަށް ވެސް ހިމެނޭ. އާދެ، ތަފްޞީލެއް
ނެތޭ ދެންނެވީމާ އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ މި ވެސް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ތަފްޞީލުތަކަކަށް ވާނޭ. މިހާ ރީތިކޮށް
ތަފްޞީލު ލިޔެފައި އޮތް ބަޖެޓެއް އަޅުގަ ނޑު ގައިމުވެސް އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ މި މަޖިލީހުގައި މި ވީ ތިން އަހަރު
ތެރޭގައި ތިންވަނަ ބަޖެޓޭ މިއީ . މިހާ ތަފްޞީލުކޮށް އަދި އެއްވެސް ބަޖެޓެއްގެ ފޮތެއްގައި ލިޔެފަ އެއް ނެތް. މިކަން
63

އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. އާދެ، ނުސީދާ ގޮތުން ނެގެމުން އައި ޓެކްސް ކަ ނޑާލާނެ. އެއީ ޝައްކެއް ވެސް އޮތް ކަމެއް
ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން އެމް.ޑީ .ޕީން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ 2012 ވަނަ އަހަރު ކުރިއަށް މި އޮތް ދުވަސްކޮޅުގެ ތެރޭގައި
އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުން މި މަޖިލީހުގައި ހިމެނޭ ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް ދެން އެންމެ ބުރަ މަސައްކަތެއް ކުރާނީ
އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން އެކަން ފާހަގަނުކުރި ކަމަށް ވިޔަސް ދުންފަތުން ނެގޭ ޑިއުޓީ ކުޑަކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް
މަސައްކަތްކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަން އެބަ ޖެހޭ ސިނގިރެޓުގެ ޑިއުޓީ ބޮޑުވީމަ، ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ވަރަށް
ގިނަ ބަޔަކަށް އެ ތަކުލީފު އުފުލަމުން ދާކަން، އުފުލަންޖެހިފައި ވާކަން. އާދެ، އެކަން އަޅުގަ ނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
ކުޑަކުރެވެން އޮތް ގޮތަކަށް ކުޑަކުރެވޭތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކުރާނަން. އާދެ، ދައުލަތުގެ ޑެފިސިޓު ކުޑަކުރުން މި
ބަޖެޓުގެ މައިގަ ނޑު އަމާޒެއްގެ ގޮތުގައި އެބަ އޮތް. ހަމަ އެއާ އެކީގައި ލިބޭ އެއްޗަކާއި ޚަރަދާ ދިމާކުރުން ފުރަތަމަ
ފަހަރަށް ދިމާވާނެ ގޮތަކަށް ފަރުމާކޮށްފައި މި ބަޖެޓުގައި އަމާޒެއްގެ ގޮތުގައި އެބަ އޮތް. ސަރުކާރަށް ލިބޭ އާމްދަނީ
ބޮޑުކުރުން މި ބަޖެޓުގެ އަމާޒެއްގެ ގޮތުގައި އެބަ އޮތް. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަން އެބަ ޖެހޭ ދައުލަތާއި ސަރުކާރާ
މިއީ ދެ ބައެއްކަން. ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ ސަރުކާރަށް ޢައްޔަންކުރާ ބައެއް ކައިރީގައި މި ބުނަނީ ހަ މަހަމަކަމާއި
އިންޞާފާ އެކީގައި ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ބަހައިދޭށޭ ނުވަތަ ކަންތައްތައް ކޮށްދޭށޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދެންމެ މި
ދަންނަވާލީ މި ބަޖެޓުގައި ހުރި ތަފްޞީލުތައް. އާދެ، ކުދި ރަށްތަކާ ގުޅިފައިވާ ތަރައްޤީ ކުދި ރަށްތަކުގައި އެންމެ ކުޑަ
ރަށުގައި ވެސް މިސާލަކަށް ދަންނަވާލެވިދާނެ އއ.ދިއްދޫ، އދ.ދިއްދޫ އާދެ، މާފުކުރައްވާތި. އދ.ދިއްދޫ 271 މީހުންގެ
އާބާދީ އެއް އޮންނަ ރަށެއް އެއީ. އެ ރަށުގައި ވެސް ހަމަ ނަރުދަމާ ވެސް އަޅަން އެބަ ހޭިެ، ބޯފެން ވެސް އަޅަންޖެހޭ،
ސްކޫލް ގާއިމުކުރަންޖެހޭ. ދުނިޔޭގެ ފެންވަރުން މުޅި ދުނިޔޭގެ ފެންވަރުން 21 ރެކޯޑެއް ދިވެހިރައްޔިތުންގެ އަތުގައި އެބަ
އޮތް. ވަރި ކައިވެނީގެ އިތުރުން. އެންމެ މަދު މީހުންނަށް، އެންމެ މަދު އާބާދީގެ ނިސްބަތުން މުޅި ދުނިޔޭގައި ވެސް
އެންމެ މަދު މީހުންނަށް ވަކިވަކި ސިސްޓަމުތަކެއް ގާއިމުކުރަންޖެހޭ ހަމައެކަނި ޤައުމަކީ މި ދިވެހިރާއްޖެކަން
އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަން އެބަ ޖެހޭ. މިސާލަކަށް ދަންނަވާނަމަ ކޮންމެ 2661 މީހަކަށް އާބާދީގެ ގެއްލައިލައްވާ، 4
ލައްކަ 31 ހާހުން 2:7 ރަށަށް ބަހާލީމަ ޖެހޭނީ ގާތްގަ ނޑަކަށް 2661 މީހުން. ކޮންމެ 2661 މީހަކަށް ވަކި ނަރުދަމާ
ސިސްޓަމަކާއި ވަކި ފެނުގެ ނިޒާމަކާއި ވަކި އިންޖީނުގެއަކާ އި ވަކި ބަނދަރަކާ އި ވަކި ސްކޫލަކާއި ވަކި ހޮސްޕިޓަލަކާ އި ވަކި
އޮފީހަކާއި ވަކި ޕްރީސްކޫލަކާ އި،ވަކިވަކި ކުނި ނައްތާލުމުގެ ނިޒާމުތަކާއި ވަކިވަކިން ކުރަންޖެހޭ މި ހުރިހާ ކަމެއް
ވަކިވަކިން އެބަ ޖެހޭ ގާއިމުކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީ އަށް އެޅިފައި އޮތް
އެންމެ ބޮޑު ހުރަހަކީ ކުދި ރަށްތަކުގައި ދިރިއުޅޭ މަދު މީހުންގެ ބައިވަރު ތަފާތު ކުދިކުދި ތަންތާނގައި ފުނިޖެހިފައި
ތިބިތިބުންކަން. މިކަން ނައްތާލުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީ އަށް މިކަން ނައްތާލަން
މަސައްކަތްކުރުމަކީ އާދެ، މިފަދަ ބަޖެޓެއް އެކުލަވާއިރުގައި މި ކަމަށް ވެސް ޚާއްޞަ އަހައްމިއްޔަތުކަމެއް ދީގެން މި
ބަޖެޓު ފޮތުގައި އެބަ ޖެހޭ ކޮންމެވެސް އަދަދެއްގެ މިންވަރެއް ޖަހަން. އާދެ، ބަޖެޓުގެ ވާހަކަދައްކަމުންދާއިރު އަޅުގަ ނޑު
64

ހިތަށްއަރަނީ އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް ވަރަށް މުހިއްމުވާނޭ އެހެން ބޭފުޅުންނެކޭ ވެސް އެއްފަދައިން އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގައި
އޮތީ ކޮންކަމެއްތޯ، ކުރެވޭނީ ކޮންކަމެއްތޯ، ހާސިލުކުރެވެމުންދާނީ ކޮންކަމެއްތޯ ބަލައި ލަން. އެގޮތުން ބަލައިލާއިރު
އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް ހަމަ ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި ވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގައި ހިމެނޭ ނަރުދޫގައި އިޖުތިމާޢީ
ތަރައްޤީ އަށް ބޭނުންވާ އެތައް ކަމެއް، ހަމަ އެންމެ މަތީ ދަރަޖައިގައި ބޭނުންވާ އެތައް ކަމެއް އެބަހުރި.
އެހެންނަމަވެސް، ފާއިތުވެދިޔަ 3 އަހަރު ވެސް ނަރުދޫގައި އެއިން ކަމެއް ނުހިނގާ އޮތީތީ އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރަން.
އާދެ، ނަރުދޫ ބަނދަރު މި ސަރުކާރުން ހަދައިދީފައި އެބަ އޮތް. އަޅުގަ ނޑު ކުރިން ދުވަހު ވެސް ދަންނަވާލިން
އެހެންނަމަވެސް ނަރުދޫ ބަނދަރު ބޭނުންކުރުމުގައި ދަތިވެފައި އޮތް ވަރަށް މުހިއްމު މައްސަލަތަކެއް އެބަ ހުއްޓޭ. އެންމެ
ފުރިހަމަ ގޮތުގައި އެދެވޭ ގޮތުގައި އެކަން ނުކުރެވޭތީ އެކަމާ ހިތާމަކުރަމޭ. އަޅުގަ ނޑު އެ ދުވަހު މިނިސްޓަރަށް
ދެންނެވިން އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވެއޭ އެ ބަނދަރުގެ ފައިކަށި މިހާރަށް ވުރެ ރަނގަޅު ގޮތަކަށް ބޭނުންކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް
އެކަންވާން. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ އެކަން ހާސިލުކުރެވެންޖެހޭނެ ކަމަށް. ހަމަ އެއާއެކީގައި އެ ރަށުގެ މިސްކިތަކީ
ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްވެފައިވާ މިސްކިތެއް. އެ މިސްކިތުގެ މަރާމާތަށް އިންތިހާ އަށް ބޭނުންވެފައި ވަނީ. އަޅުގަ ނޑަށް
އެންމެ ރަނގަޅީ އައު މިސްކިތެއް ފަރުމާކޮށްދެއްވިއްޔާ. ހަމަ އެ ރަށުގައި ވެސް ނަރުދަމާގެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކޮށް ، ބޯފެން
ހަމަ އިންތިހާ ދަރަޖަ އަށް އެބަ ބޭނުންވޭ. އަސާސީ އެންމެހައި ޙައްޤުތައް އެބަ ބޭނުންވޭ. އެ ހުރިހާ ކަމަކީ ވެސް ހަމަ
މި ސަރުކާރުން ވިސްނައިގެން ވިސްނުންތެރިކަމާ އެކީގައި މިފަދަ ބަޖެޓަކަށް ފައިސާ އިތުރުކޮށްގެން އިތުރު އާމްދަނީ
ހޯދައިގެން މެނުވީ ކުރެ ވޭނެ ކަންތައްތަކަށް ނުވާތީވެ އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ މިހާތަނަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި
ހުށަހެޅިފައި މި ވާ ބަޖެޓު، 25 ބިލިއަނު ގެ ބަޖެޓުން ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތައް ހާސިލުކުރެވޭނެ. ފީވަކަށް ބަލައިލާއިރު
3119 ވަނަ އަހަރު ނުވަތަ 3118 ވަނަ އަހަރުގެ ފަހުކޮޅު އެ ރަށުގެ ފެން ހަމަ އެއްގޮތަކަށްވެސް އެއްވެސް ކަމަކަށް
ބޭނުންކުރަން ކަމުނުދާ ކަމަށް ހެދިފައި އޮތް ރިޕޯޓެއް އަޅުގަ ނޑު އަތުގައި މިހާރު ވެސް އެބަ އޮތް. އެ ރިޕޯޓު ދައްކާ
ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ އެ ރަށުގައި ހަމަ އެއްގޮތަކަށް ވެސް އެފެން ބޭނުންކުރުމަކީ ކޮށްގެންވާނެ ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑު
އެދެން ވީ އެންމެ އަވަސް ފުރުޞަތެއްގައި މި ސިސްޓަމުގެ ތެރެއިން، މި ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ނުވަތަ މި ބަޖެޓުގެ
ތެރެއިން ކޮންމެވެސް ދިމާލަކުން ފުރުޞަތެއް ލިބިގެން ނަމަވެސް އެރަށުގެ ނަރުދަމާ ނިޒާމެއް މާތްاެلهގ ވާގިފުޅާ
އެކީގައި ވީ އެންމެ އަވަހަކަށް ގާއިމުކޮށްދިނުމަށް އެދެން. ހަމަ އެއާއެކީގައި އެ ރަށުގެ މިސްކިތެއްގެ މަސައްކަތްކުރުމަށް
ޓަކައި ފާއިތުވެދިޔަ ސަރުކާރުން އެތައް ޒަމާނެއް ވަންދެން 25 އަހަރު ވަންދެން ޖަހާފައި އޮތް ކަޑަތައް ނިމުމަކަށް
ގެނެސް، އެ ކަޑަތަކުގެ މައްޗަށް ބިންފޮޅު އަޅައި އެ ބިންފޮޅު މަތީގައި ރާނަން ފެށޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން
3123 ވަނަ އަހަރު އެކަމުގެ އުއްމީދު އަޅުގަ ނޑަށް ވަނީ އިސްލާމިކު މިނިސްޓަރު ދެއްވާފަ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި
ކުރާ މަސައްކަތަކީ މި ސަރުކާރުން ވެސް މި ކުރާ މަސައްކަތަކީ ފާއިތުވެދިޔަ ދިގު ޒަމާންތަކުގައި އޮޅުވާލާފައި އޮތް 6
ނަންބަރު ކަންވާރު ބޮޅެއް އެތައް ސަތޭކަ ގޮށެއް ޖަހާފައި ހުރި ކަންވާރު ބޮޅެއް، އޮޅުންފިލުވުމުގެ މަސައްކަތް. ވަރަށް
65

ގިނަ ޒަމާން ނަގާނެ. ވަރަށް ގިނަ ދުވަސް ނަގާނެ. ރެ އާއި ދުވާލު ރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކުރާ މަސައްކަތަކީ
މި ޖަހާފައި ހުރި ކުދިކުދި ގޮއްތައް، އޮޅުވާލައިގެން ޖަހާފައި ހުރި ކުދިކުދި ގޮއްތައް އެ އޮޅުންފިލުވައި ރީތި ސާފު
ކަންވާރެއްގެ ގޮތުގައި ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ދެއްކުން. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ދަތުރުކުރަނީ އެ މަގަށޭ.
މިހާރު މިހިރީ ދިވެހިރާއްޖެ ރަނގަޅު ފާލުގައޭ. މިހާރު މި ދަތުރުކުރަނީ ރަނގަޅު ފާލުންނޭ. ދިވެހި އެންމެހައި
ރައްޔިތުންނަށް ފާގަތި ދުވަސްތަކެއް ކުރިއަށް އޮތްތާނގައި ފެންނާނެކަމުގެ އުއްމީދު އެބަ އޮތޭ. މިފަދަ މިފަދަ
ބަޖެޓުތަކާއި މި ބަޖެޓުން ހާސިލުވާނެ މިންވަރުތަކަށް ބަލާއިރުގައި މިއީ ނުވާވަރުގެ ކަމެއް ނޫނޭ، މިކަން ކުރެވޭނޭ. މި
ސަރުކާރުން އަބަދުވެސް މަސައްކަތްކުރާނީ ދިވެހި އެންމެހައި ރައްޔިތުންނަށް ވީ އެންމެ އަވަސް ފުރުޞަތެއްގައި ވީ
އެންމެ އަވަސް މުއްދަތެއްގައި ތަރައްޤީ ގެ ގިނަ މަރުޙަލާތަކެއް ކާމިޔާބުކަމާ އެކީގައި ފޯރުކޮށްދެއްވުމަށޭ. އާދެ.
އަޅުގަ ނޑުމެން އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މިއާއެކީ ގައި ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި 46 މެންބަރުންނަށް 6 އަހަރު
ދުވަހު ޚަރަދުކުރާހާ ފައިސާ ކުރީގައި ވެރިކަންކުރި ރައީސަށް 6 އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޚަރަދުކުރާ ކަން. 46
މެންބަރުން ދެބައިކުޅަ އެއް ބައި 86 ގެ، 86 ގެ 61% މެންބަރުންނަށް މަޖިލީހުގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތުގެ ގޮތުގައި
ޚަރަދު ކުރާހާ ފައިސާ 6 އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހަމައެކަނި އެންމެ މީހަކަށް ހަމަ މި ބަޖެޓުން އެބަ ޚަރަދުކުރާކަން.
އެއީ ކުރިން ވެރިކަން ކުރި ރައީސަކަށް އެބަ ޚަރަދު ކުރެވޭ 36 މިލިއަނަށް ވުރެ ގިނަ ރުފިޔާ އެ މަނިކުފާނުގެ
ސެކިއުރިޓީ އާއި އެހެނިހެން އިނާޔަތްތަކާ ވެސް ނުލައި. މިކަން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ އާދެ، ޕީ.ޕީ.އެމްގައި ތިބި ބޭފުޅުން
ވެސް މިކަން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ. އެއީ މި ބަޖެޓުގައި ޖަހާފައި އޮތް ފައިސާގެ ތެރެއިން 5.8 މިލިއަން ރުފިޔާ އަހަރެއްގެ
ތެރޭގައި ޚަރަދުވާ ކަމަށް ވަންޏާ 6 އަހަރުގެ ތެރޭގައި 37 މިލިއަނަށް ވުރެ ގިނަ ރުފިޔާ ޚަރަދުވާނެ. މި ސަރުކާރުން
މިލަންދޫގެ ތަރައްޤީ އަށް ޓަކައި ގެނެސްދޭ އެންމެހައި ކުރިއެރުންތަކަށް އަޅުގަ ނޑު ފަށްފަށުން ޝުކުރުދަންނަވަން.
އާދެ، މިލަންދޫގައި ޒަމާނުއްސުރެ ފެށިގެން ކަސްތޮޅުއެޅިފައި ހިސާރުކޮށްފަ އޮތް ކަސްތޮޅުތަކުން ނައްޓާލައި
އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަހެރިކޮށްފައި އޮތް އޮތުން ނިމުމަކަށް ގެނެސްދެއްވައި ސަރުކާރުން ޚާއްޞަ ސަމާލުކަމެއް ދީގެން
އެރަށް ތަރައްޤީކުރަމުންދާ ގިނަގުނަ މަސައްކަތްތަކުގައި އެ ރަށުގެ ރައްޔިތުންގެ ނަމުގައި ވެސް މި ސަރުކާރަށް
ޝުކުރުދަންނަވަންޖެހޭ. އެއީ ޙައްޤު ޝުކުރެއް.
މެދު ހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޒިމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ ފަށާނީ މުލަކު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله
ޔާމީނުގެ ނަސޭހަތުގެ ބަސްކޮޅަކުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
66

ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް މާވަށު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމީ މައްސަލަ އެއް މިނެގީ އަސްލުގަ އި މިލަންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ ވަރަށް ބޮޑަށް
އޮޅުވާލައިގެން ލިސްޓުތަކެއް ވިދާޅުވެއްޖެ. އެއީ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި ވާ އެއްޗެއް ނޫން. އެއީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ދައްކަވާ ވާހަކަފުޅާ ގުޅޭ ގޮތުން ނުނެންގެވޭނެ. އިށީނދެވަޑައިގަންނަވާ!
މެދު ހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށް ގެންދެވުމަށް.
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޒިމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ރައީސް ކުޑަ ކޮށް.. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަޅުގަ ނޑުގެ ބަޖެޓުގެ
ވާހަކަ ފަށާނީ މުލަކު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދު اله ޔާމީނުގެ ނަސޭހަތުގެ ބަސްކޮޅަކުން. ޢަބްދުاله ޔާމީން
ވިދާޅުވަނީ ޖިނާޢީ އެއްވެސް މައްސަލަ އެއް މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ މެންބަރެއްގެ އޮތް ނަމަ، އެ މައްސަލަ އެއް
ނިމެންދެން އެ މެންބަރަކު މި މަޖިލީހަށް ހާޒިރުނުވެ މަޑުކޮށްލަދެއްވުމަށް އެދޭ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑަށް ޔަޤީން ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސްގެ 5 މައްސަލަ އެއް ނުވަތަ 6 މައްސަލަ އެއް މިހާރު ވެސް ޖިނާޢީ ކޯޓުގައި ބަލަމުންދާކަމީ އަޅުގަ ނޑު އެ ކަމާ
ދޭތެރޭ ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. ވުމާ އެކު އަ ޅުގަ ނޑު ވަރަށް އިހު ތިރާމާ އެކު ދަންނަވަން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރައީސްގެ
ލީޑަރު އެ ވިދާޅުވި ގޮތަށް ކަންތައްތައް ތި ބޭފުޅާ ކުރެއްވުމަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓާ
ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަންޖެހެނީ މި ބަޖެޓަކީ ނާއުއްމީދުން ފުރިގެންވާ ކަރަޕްޝަން މީގައި އެކުލެވޭ
ރައްޔިތުންގެ އަތުން ފައިސާ ނެގޭ މަކަރުވެރި ވިސްނުމެއްގައި އެކުލަވައިލެވި ، ރައްޔިތުންނާ ހިސާބަށް ފޯރުކޮށްދީފައިވާ
ބަޖެޓެކޭ. އާދެ، ބަޖެޓެއް މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުއްވުމުގެ ބޭނުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ވަކި އުސޫލަކަށް
ވަކި ގޮތަކަށް ތަބާވެ، ވަކި ގޮތަކަށް ވިސްނުންތެރިކަމާ އެއްކޮށް ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ ފައިދާ
ހުރި ގޮތުގައި އެ ބަޖެޓެއް ފާސްކޮށް، މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ރައްޔިތުންނާ ހިސާބަށް ނުވަތަ ރައްޔިތުންނަށް
އެހީތެރިވެދިނުމަށް ނުވަތަ ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކޮށްދެއްވުމަށް ތިބި ފަރާތްތަކާ ހިސާބަށް ފޯރުކޮށްދޭ ވަސީލަތެއް ނުވަތަ
67

ފައިސާ އެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެން މި މަޖިލީހުން ފާސްނުކުރާ ނުވަތަ ފާސްކޮށްފައިވާ ގޮތާ ޚިލާފަށް
ކަންތައްތައް ކުރަމުން ދާ ކަމީ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިއަދުގެ ސަރުކާރުގެ ދޯހަޅިކަމާއި މިއަދުގެ ސަރުކާރުގެ
ޚުދުމުޚުތާރުކަން ވަރަށް ރީތިކޮށް ވަރަށް ސާފުކޮށް އެނގެންހުރި ކަންތައްތަކޭ. މިއަދު މި އޮތް ސަރުކާރަކީ ފަހަރެއްގައި
ވެސް ޤާނޫނަކަށް ޤާނޫނުއަސާސީ އަކަށް ތަބާވާ ސަރުކާރެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން މި މަޖިލީހުން ކޮންމެ ބަޖެޓެއް
ކޮންމެ ގޮތަކަށް ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާހުރި ގޮތްގޮތަށް އާދެ، މިދިޔަ އަހަރުގެ ، މި ނިމިދާ އަހަރުގެ ބަޖެޓު
އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ފައާިދުހރި ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅައިގެން
ފާސްކުރީމު. އެހެންނަމަވެސް، އޭ ގެން އެއްވެސް ކަމެއް ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާހުރި ރަނގަޅު ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން
ހުށަހެޅި ގިނަ ކަންތައްތައް އެއީ އިދިކޮޅު ފަރާތުން ހުށަހެޅި ކަމަށް ޓަކައި އެ ކަންތައްތައް ތަންފީޛުނުކޮށް، ނުވަތަ އެ
ފަރާތްތަކާ ހިސާބަށް ދޭންޖެހޭ ފައިސާ ނުދީ އޮތް ކަމީ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވަގުތު ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ ކަމެއް. މި
ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް އެކި ފަހަރު މަތިން އަޅުގަ ނޑުމެން ބެޖެޓުގެ، ނިމިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ އިޞްލާޙުހުށަހެޅުމުގެ
ތެރޭގައި ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ހުށަހެޅިން. އޭގެތެރެއިން އެއް ކަމެއް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން. އާދެ، ސިވިލް
ސަރވިސް މުވައްޒިފުންގެ މުސާރައިގެ އުނިކުރި ވަރު އަޅުގަ ނޑުމެން ދިނުމަށްފަހު އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވީމަ ، އެ
ފައިސާ ސިވިލް ސަރވިސް މުވައްޒިފުންނާ ހިސާބަށް ރައްދުކޮށްދިނުމަށް. އެހެންނަމަވެސް، އެ މަސައްކަތް ވެސް
މިއަދުގެ ސަރުކާރުން ނުކުރި. އެހެންވުމާއެކު، މި ބަޖެޓެއް މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅާ ފާސްކުރުމަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަން އެ ކަމަށް
އިޖާބަދޭންވީ ކަމެއް ވެސް ނޫން ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަ ދަންނަވާލަން ކެރިދާނެ. އާދެ، ބަޖެޓެއް ހުށަހެޅުމުގެ
ބޭނުމެއް ނެތޭ އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެއްބަސްވާ ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތަނުން ފާސްކުރާ
ގޮތަށް އެ ކަންތައްތައް ނުކުރެވޭނެ ނަމަ ބަޖެޓެއް ހުށަހެޅުމުގެ ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް ބޭނުމެއް ނޯންނާނެ. ނުވަތަ އެ
ކަމެއް ކުރުމުގެ ބޭނުމެއް އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑެއް ނުދެކެން. މި ޤައުމުގެ ، މި ޤައުމު ހިންގަން ތިބި ވެރިންނަށް
އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ އަބަދަކު ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް ތި ވެރިންނެއް މި ޤައުމުގައި ވެރިކަންކުރާކަށް
ނުތިބޭނޭ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ދެން ބާކީ އޮތީ ދެ އަހަރު. އެއަށްފަހު އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނާއި ޤާނޫނުއަސާސީން
ޚިލާފުވެފައި ވާ ފަރާތްތަކަށް އެ އަށް އެކަށީގެންވާ ނުވަތަ އެ އަށް އެކަށޭނަ ނުވަތަ އެ އަށް ދޭންޖެހޭ އަދަބު
އަޅުގަ ނޑުމެން ދީ ނިންމާނެ ކަމުގެ ޔަޤީންކަން ދިވެހިރައްޔިތުންނަށް ދެން. އެހެންވުމާ އެކު، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
ބޭނުން މިހާރު ހިންގަން ތިބި ވެރިން ވެސް ޤާނޫނާއި ޤާނޫނުއަސާސީތަކާ ޚިލާފުނުވާނެ ގޮތުގެ މަތީން އެ
ކަންތައްތައްކޮށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް. އާދެ، ނިމިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ގައި، އަޅު ގަ ނޑު ހަމަ ތަކުރާރުކޮށް
ދަންނަވައިލާނަން. ނިމިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ގިނަ ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާކުރަނިވި ކަންތައްތަކެއް
އަޅުގަ ނޑުމެން ހުށަހަޅައިގެން ޑީ.އާރު.ޕީގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅައިގެން ، އޭގައި ހިމެނީމު. އަދި އޭގެ ރިކޮމެންޑޭޝަންތަކަށް
68

ވަރަށް މުހިއްމު ވަރަށް ބޭނުންތެރި ޕޮއިންޓުތަކެއް ، ނުކުތާތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ލީމު. އެހެންނަމަވެސް، އެކަންތައްތަކަށް
މި ސަރުކާރުން އިޖާބަނުދޭކަން މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދުގެ ބަޖެޓާ ދޭތެރޭގައި ވިސްނާ ފިކުރުކުރާއިރުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓު މަރުޙަލާގައި ބަހުސްކުރަމުންދާއިރުގައި ބަޖެޓު ކޮމިޓީގައި ބަހުސްކުރަމުންދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން
ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަންތައް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން. އަޅުގަ ނޑުމެން އެހާފ ސޭިަހައިން ބަޖެޓު ކޮމިޓީގައި ވެސް
އަދި މި ފްލޯރގައި ވެސް ކަންތައްތައް މި ސަރުކާރު ބޭނުންވާ ގޮތަށް ދޫކޮށްލުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެއްބަސްވިޔަސް މި
ތަނުން ފާސްކުރި ނަމަވެސް ސަރުކާރު އެ ކަންތަ އްތައް ކުރާނެކަމުގެ ޔަޤީންކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދިން ކަމުގައި ވީ
ނަމަވެސް ކުރާނެ ކަމާ މެދު އަޅުގަ ނޑުމެން ސުވާލު އުފެދޭ. އެހެންނަމަވެސް، ހިތާމަޔާ އެކު ދަންނަވާލަންޖެހެނީ މިއަދުގެ
މި ސަރުކާރުން މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ ބައެއް މެންބަރުން ޢާއްމުކޮށް ރައްޔިތުންގެ ތެރޭގައި ދެކެވޭ ވާހަކަ އަކީ
ގަނެގެންނޭ. އެހެންނަނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑު އެ ވާހަކަ ސީދާ އެހެން ސާފުކޮށް ދަންނަވާކަށްނެތީމު، މި ބަޖެޓު ފާސްކޮށް
ނިންމާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ކިތަންމެ ވަރަކަށް އިދިކޮޅުހެދި ކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް
ފައާިދުހރި ވާހަކަތައް ދެއްކި ކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް އެ ކަންތައްތައްކޮށް ނިންމާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން މިދިޔަ އަހަރުގެ
ބަޖެޓުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ހުށަހެޅީމު މަސްވެރިންގެ ސަބްސިޑީ އެއްގެ ވާހަކަ. ހަމަ ބީރުކަންފަތެއް ދިނުމަށްފަހު އެ
ކަންތައްތައް ކުރާކަށް އެއްގޮތަކަށްވެސް މި ސަރުކާރުން ބޭނުމެއް ނުވި. ދަ ނޑުވެރިންނަށް ސަބްސިޑީ އެއް ދޭ ވާހަކަ
އަޅުގަ ނޑުމެން ހުށަހެޅީމު. ތެލަށް، މަސްވެރިންގެ ތެލަށް ސަބްސިޑީ އެއް ދޭ ވާހަކަ ހުށަހެޅީމު. ސިވިލް ސަރވިސްގެ
މުވައްޒިފުންގެ މުސާރަ އިތުރުކޮށްދިނުމަށް ހުށަހެޅުނީމު. މީގެން އެއްވެސް ކަމެއް ކުރެވިފައި ނެތް ކަމީ ނުވަތަ ކުރަން
ޚިޔާލުނުކުރި ކަމީ ނުވަތަ ކުރަން ބޭނުންނުވި ކަމީ މިއީ ރައްޔިތުންނާ ތެރޭގައި އޯގާތެރިކޮށް މި ދެކޭ ސަރުކާރު
އޯގާތެރިކޮށް ނުދެކޭ ކަމުގެ ވަރަށް ސާފު ހެއްކެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން. ހަމަ އެއާއެކު، މިއަދު މިއޮތް
ސަރުކާރު ދިފާޢުކޮށްދޭ، މިއަދުގެ މި އޮތް ސަރުކާރު ހިމާޔަތްކޮށްދޭ ހަމައެކަނި ވަސީލަތަކީ އެމް.އެން.ބީ.ސީކަން ތިޔަ
އެންމެ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ވެސް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އެ
ތަނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓުގައި އުނިކުރި ބައި ލޯނެއްގެ ގޮތުގައި ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީން ދީފައި ވާކަން މިއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓުގެ ދިރާސާކުރަމުން ދާއިރު، ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ ދެކެވެމުން ދާއިރު ވިސްނައި ފިކުރުކުރަންޖެހޭ ކަމެއް
ކަމުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން އެބަ ޖެހޭ. މިއަހަރުގެ ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަކި
ފަރުދަކަށް ވަކި ރައްޔިތަކަށް ނުވަތަ ވަކި ބަޔަކަށް ފައިދާކުރުވަނިވި މަދު ކަމެކޭ އޮތީ ދަންނަވާލަންކެރިދާނެ.
އޭގެތެރެއިން އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ތާއީދުކުރާ އަޅުގަ ނޑު ނުވަތަ އެ ކަމަށް ހަމައެކަނި އެންމެ އުއްމީދު ބޮޑު އެއް ކަމެއްގެ
ގޮތުގައި މި ދެކެނީ ފުލުހުންނަށާއި ސިފައިންނަށް 51%ގެ މުސާރައިގެ ކުރިއެރުމެއް ދޭކަން. ހަމަ އެއާއެކު ހިތާމަޔާ
އެކު ފާހަގަކުރަންޖެހެނީ ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވަ އްޒިފުންގެ މުސާރަ އުނިކުރި ބައި އަދިވެސް ހިމަނައި އިތުރަށް
ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ފިކުރުނުކޮށް ނުވިސްނާ އޮތްކަން. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އަޖައިބުވޭ ސަރުކާރު ހިންގާ
69

ފަރާތްތަކުން މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ ގިނަ މެންބަރުންތަކެއް ވާހަކަދައްކަމުން، މި ހުށަހެޅިފައި ވާ ބަޖެޓަކީ
އުއްމީދުން ފުރިގެންވާ ވަޢުދުތައް ފުއްދޭނޭ އަދި ރައްޔިތުންނަށް ތަނަވަސްކަން ގެންނާނޭ ބަޖެޓެކޭ ވިދާޅުވަމުންދާތީވެ
އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ހައިރާންވެ އަންތަރީސްވަން. ޤައުމު ތަރައްޤީކޮށް ކުރިއެރުވޭނީ ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް އެ ޤައުމެއްގައި
ތިބި މީހުންގެ އަދަދު ވެސް އެނގިގެން. ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް މި ސަރުކާރަކަށް ސާފުކޮށް މި ރާއްޖޭގައި މިއަދު ތިބީ
މިވެނި އަދަދަކަށޭ މީހުން ބުނުމުގެ ޤާބިލިއްޔަތު ވެސް ނެތޭ އަޅުގަ ނޑަށް ދަންނަވާލަން ކެރިދާނެ. ވޭތުވެދިޔަ ދިގު
މުއްދަތުގައި ، ވޭތުވެދިޔަ އަޅުގަ ނޑުމެން ފަޚުރުވެރިކަމާ އެކު މި ބުނާ ސަރުކާރު ރައްޔިތުންނަށް އޯގާތެރިކޮށް ހިންގި
ސަރުކާރުން ކުރި އެތައް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ނުކޮށް ވާކަން މިއީ އަޅު ގަ ނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ ކަމެއް.
ރައްޔިތުންނަށް އުއްމީދު ދެވޭ، ރައްޔިތުންނަށް އޯގާތެރި ބަޖެޓެއް ހުށަހެޅޭނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ޤައުމުގައި ތިބި
ރައްޔިތުންގެ އަދަދު އެނގިގެން. ގޭބިސީގެ އަދަދު އެނގިގެން. ގެއެއްގައި ދިރިއުޅެނި ކިތައް ޢާއިލާކަން އެނގިގެން.
ގެއެއްގައި ޢާއިލާ އަށް ސަޕޯޓު ކުރަނީ ނުވަތަ ފައިސާ ލިބެނީ ނުވަތަ މުސާރަ ލިބެނީ ކިތައް މީހުންކަން، ޢާއިލާއެއްގައި
ތިބީ އެނގިގެން. މި ކަންތައްތައް އެނގޭނީ އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ބޯހިމެނިގެން ނުވަތަ ރައްޔިތުންގެ އަދަދު އެނގޭނޭ
ޤައުމުގެ ޙާލަތު ދެނެގަންނާނޭ ގޮތަކަށް ކަންތައްތައް ކުރެވިގެން. އެހެންވީމާ، މިދިޔަ ވޭތުވެދިޔަ ދިގު މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި
މި ޤައުމު ބޯނުހިމެނި އަޅުގަ ނޑު ފަހަރެއްގައި ވެސް ދަންނަވާކަށް ބޭނުމެއް ނެތީމު، ރައްޔިތުންނަށް އުފާވެރި ،
ރައްޔިތުންނަށް ފާގަތި، ރައްޔިތުންގެ ކަންތައްތައް އެނގޭނޭ ބަޖެޓެއް މިއަދުގެ ސަރުކާރުން ހުށަހެޅިދާނެ ކަމަކަށް.
ކިތަންމެ މޮޅު ކިތަންމެ މަތީ ޑިގްރީ އެއް ފާހެއް ނަގައިގެން ހުރި ބޭފުޅަކަށް ވެސް ބަޖެޓެއް އެކުލަވައިލެވިދާނެ.
އެހެންނަމަވެސް އެ ބަޖެޓަކީ ޕްރެޓިކަލް މީހުން ބަލައިގަންނާނޭ، މީހުންނަށް ފައިދާކުރުވަނި ބަޖެޓެކޭ އަޅުގަ ނޑު
ނުދަންނަވާނަން މި ދެންނެވި ކަންތައްތައް މި ސަރުކާރުން ނުކޮށް، އެ ބެލޭނޭ ގޮތެއް ނެތި، ހަމަ ބަޖެޓެއް ހުށަހަޅާފައި
މިއީ ވަރަށް އުއްމީދީ ރައްޔިތުން އެކަން ބަލައިގަންނާނޭ ބަޖެޓެކޭ ދެންނެވުމަކުންނެއް. މިއަދުގެ މި އޮތް ބަޖެޓަކީ އެންމެ
ބޮޑަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެމް.ޑީ.ޕީގައި ތިބި ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ނުވަތަ އެމް.ޑީ.ޕީގައި މިއަދު ސަރުކާރުން
ބޮޑެތި ކޮންޓްރެކްޓު ނަގާފައި ވާ ފަރާތްތަކަށް ފަސޭހަކޮށްދިނުމުގެ ނިޔަތުގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޖެޓެއް. އެކަން އެންމެ
ބޮޑަށް އެނގޭ އެއް ސަބަބަކީ އެހެނިހެން، ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ގިނަ ތަންތާނގައި ވަރަށް ގިނަ އައިޓަމުތަކުގައި އެހެނިހެން
ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި އާދަޔާ ޚިލާފޭ އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ތަފުޞީލު ނުލިބޭ މިއީ ކޮންކަމަކަށް ކޮންރަށަކަށް ކީއްކުރަން
އޮތް ކަމެއްކަން ނޭނގޭ އެތައް ގިނަ ފައިސާ އެއް ހިމަނާފައި ވާ ކަމީ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިއީ މިއަދުގެ
ސަރުކާރުން ވަކި ކުލަ އެއް ޖެހިފައިވާ ފަރާތްތަކަށް ފައިސާ ދިނުމުގެ ނިޔަތުގައި ނުވަތަ ބޭންކްރަޕްޓު ވެގެން ދިއުން އެ
ކަންތައް ކުޑަކުރުމުގެ ނިޔަތުގައި ހުށަހަޅާފައި ވާ ބަޖެޓެކޭ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލާނަން ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމަށް.
ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމަކީ މި ޤައުމުގައި މިއަދުގެ ސަރުކާރުން ބުނާ ގޮތުގައި ޕީ.ޕީގެ ދަށުން ވިޔަފާރީގެ އުސޫލުން
ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ހަމަޖެހިފައި ވާ މަސައްކަތެއް، ނުވަތަ ރައްޔިތުންނަށް ދޭ ސަރވިސް އެއް. އެހެންނަމަވެސް
70

އެކަމަށް ވެސް މި ބަޖެޓުގައި މި ހުށަހަޅާފައި ވާ ބަޖެޓުގައި 332 މިލިއަން ހިމަނާފައި ވާ ކަމީ އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާ
ކަމުގެ އެއް ހެކި. މިއަދުގެ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމުގެ ބައެއް ދާއިރާތަކަށް ނިސްބަތްވާ ހިސާބުގައި ކޮންޓްރެކްޓު ގޮތުގައި
ނަގާފައި ތިބި ތަންތަނަކީ ނުވަތަ ކުންފުނިތަކަކީ މިއަދުގެ ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވާ މިއަދުގެ ސަރުކާރަށް އެހީތެރިވާ
މިއަދުގެ ސަރުކާރަށް އެކިއެކި ކަންކަން ކުރުމަށް ފައިސާ ދެމުންގެންދާ ފަރާތްތައް. އެ ފަރާތްތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ
ނިޔަތުގައި 332 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވާ ކަމީ ވިޔަފާރީގެ އުސޫލުން ހިންގަމުންގެންދާ ކަމަކަށް އެއްގޮތަށް ވެސް
ދެކޮޅުޖެހޭ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑެއް ދަންނަވާކަށް ނެތީމު. އާދެ، މި ބޭފުޅުން ދަންނަވަމުން މި ދަނީ މި ބޭފުޅުންގެ
މި މަސައްކަތަކީ ނުވަތަ މި ބަޖެޓަކީ އެ ބޭފުޅުންގެ ވަޢުދު ފުރިހަމަކުރުމަށް ހުށަހެޅިފައި ވާ ބަޖެޓެކޭ. އެންމެ
ފަޚުރުވެރިކަމާ އެއްކޮށް އެންމެ މޭގައި އަތްޖަހާލާފައި އެންމެ ބާރަށް ބުނަމުންދާ ވާހަކަ އަކީ ބޭސްފަރުވާގެ ވާހަކަ. ހެލްތު
އިންޝުއަރެންސެއް ގާއިމުކުރާ ވާހަކަ. 2 ލައްކަ އަށް ވުރެ ގިނަ އަދަދު އެންމެ މީހަކަށް ލިބޭ ވާހަކަ. ހިތާމައާ އެކު
ދަންނަވާލަންޖެހެނީ މި އިންޝުއަރެންސް ވެސް ރައްޔިތުންނާ ހިސާބަށް ނުކުންނައިރުގައި މީގައި އޮންނާނީ ހަމައެކަނި
ވަރަށް އާދައިގެ ބޭސިކު ކަންތައްތަކަކަށް ފައިސާ ޚަރަދުކުރެވޭނެ ވާހަކަ ނުވަތަ ކަންތައްތައް ކުރެވޭނެ ވާހަކަ ނުވަތަ
ޚިދުމަތްލިބޭނެ ވާހަކަ. ފަހަރެއްގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބޭނުންވާ ބޮޑެތި ކަންތައްތައް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން
ބޭނުންވާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އާދައިގެ ކަމެއް ކޮށްލެވިދާނެ. ބޭނުންވަނީ ހަމައެކަނި ޚިދުމަތެއް ނޫން.
އެކަށީގެންވާ ރަނގަޅު ޚިދުމަތެއް ބޭނުންވަނީ. އެ ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދޭނޭ ގޮތެއް ފަހަރެއްގައި ވެސް ނުލިބޭނެ. ހަމައެކަނި
އޮންނާނެ ކަމަކީ ޑޮކްޓަރަށް ދައްކާލެވިދާނެ. ރަނގަޅު ޑޮކްޓަރެއް މި ޤައުމަކު ނެތް. ޑޮކްޓަރުންނަށް މުސާރަ ނުދެވިގެން
ޑޮކްޓަރުންތައް ފުރައިގެން ހިނގައްޖެ. ބޭހެއް މި ޤައުމަކުން ލިބޭކަށް ނެތް. މި ކަންތައްތައް އޮއްވާ އުއްމީދުން
ފުރިގެންވާ ބަޖެޓެކޭ މި ބޭފުޅުން މި ވިދާޅުވަނީ ކޮން ހައިސިއްޔަތަކުން ކަމެއް އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަ ފަހަރެއްގައި ވެސް
ނޭނގެ. ދެން ދަންނަވަމުންދަނީ ރާއްޖޭގެ ރަށްތައް ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމަކުން ގުޅާލެވުން ވާހަކަ. އެއީ ވިޔަފާރީގެ
އުސޫލުން އެކަންތައް ކުރެވެމުންދާ ވާހަކަ. މި ދައްކާ ވާހަކަ އާއި މިއަދު ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޖެޓާ ފަހަރެއްގައި ވެސް
ގުޅުމެއް ނެތް. އެ ގުޅުމެއް ނެތޭ މި ދަންނަވަނީ ވިޔަފާރީގެ އުސޫލުން ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު މި ޤައުމަށް
ތަޢާރަފުކުރެވިފައި ވާ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން ދާއިރުގައި މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަ ނޑު ކުރިން މި ދެންނެވިހެން 332 މިލިއަން
ރުފިޔާ ހިމަނާފައި ވާ ކަމީ މިއީ ދެކޮޅުނުޖެހޭ، ރައްޔިތުންނަށް އޮޅުވާލުމުގެ ނިޔަތުގައި ކޮރަޕްޝަނަށް މަގުފަހިވާ ގޮތަށް
ހުށަހެޅިފައި ވާ ބަޖެޓެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ތަކުރާރުކޮށް އަދިވެސް ދަންނަވާލަން. މަސްތުވާތަކެއްޗަށް ހުޅުވިފައި ވާ
ދޮރުތައް ބަންދުވެފައި ވާ ވާހަކަ ތަކުރާރުކޮށް ދެން ދަންނަވަމުން ދަނީ. މި 6 ވަޢުދުގެ ވާހަކަ ތަކުރާރުކޮށް މި ބޭފުޅުން
ވާހަކަދައްކަވަމުން ދާއިރު މި ބޭފުޅުންނަށް އެނގިވަޑައިނުގަންނަވަނީ މިހާރު އެ ކަންތައްތައް ކުރުމަށް ތަންކޮޅެއް
ފަސޭހަވީމަ، ގެ އިން ބޭރަކަށް ނުކުންނާކަށްނުޖެހޭ. އެ ލިބޭލެއް ތަންކޮޅެއް ފަސޭހަ. ތޮއްޖެހިފައި މަގުމަތީ
އިންނާކަށްނުޖެހޭ. ގޭތެރެ އަށް ވަދެ އެ ކަންތައް ކޮށްލެވުމުގެ ފަސޭހަކަން މިއަދުގެ ސަރުކާރުން ވަނީ އެ ފަރާތްތަކަށް
71

ދީފަ. އެހެންވީމާ، މަގުމަތީ ތިއްބާ އެއް އެއީ ތެދެއް، މަގުމަތީ ތޮއްޖެހިފައި ތިއްބާ، މަގުމައްޗަށް ވެއްޓިފައި ތިއްބާ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނުފެންނާނެ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ ގޭގޭ ސިޓިންރޫމުގައި މި
ކަންތައްތައް ޢާއްމުވަމުން ދާ ތަން. ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑު މި ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ނުވަތަ ސަރުކާރުން މި
ހުށަހަޅާފައި ވާ 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ދަންނަވައިލާނީ މިއީ ހަމަ ސީދާ
ނާއުއްމީދުން ފުރިގެންވާ ރައްޔިތުންނަށް އޮޅުވާލުމުގެ ނިޔަތުގައި ކޮރަޕްޝަން މީގައި ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި އެކުލެވިގެންވާ
ރައްޔިތުން އަޅުވެތިކުރުވުމުގެ ނިޔަތުގައި ހުށަހަޅާފައި ވާ ބަޖެޓެކޭ. އެހެން މި ދަންނަވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި
ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި ހިމެނޭ ސަރުކާރުގެ ދާއިރާގެ މެންބަރުން ތަކުރާރުކޮށް ވިދާޅުވަމުން މި ދަނީ ރައްޔިތުންގެ
ވެރިކަން ރައްޔިތުންނާ ގާތަށް ގެންދާ ވާހަކަ. އެހެންނަމަވެސް ހަމަ ފެނިގެން މި ދަނީ ކައުންސިލަށް ހަމައެކަނި މުސާރަ
އާއި ކައުންސިލް މެންބަރުންނަށާއި، އަދި އިދާރީ މުވައްޒަ ފުންނަށް ހަމައެކަނި މުސާރަ އަށް ވާވަރުގެ އިތުރަށް މި
ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި ނުވާކަން. ރަށެއްގެ ތަރައްޤީ އާއި އެ ރަށެއްގެ ކުރިއެރުމަށް އެއްވެސް ބަޖެޓެއް އެ ކައުންސިލަކާ
ހަވާލުނުކޮށް ވާ ކަމީ ތަކުރާރުކޮށް ސަރުކާރަށް އާދޭސްކުރުވަން ވެގެން ހަމައެކަނި ކޮށްފައިވާ ކަމެއް ކަމަށް. އެހެންވުމާ
އެކު އަޅުގަ ނޑު ފަހަރެއްގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ނުދަންނަވާނަން އަޅުގަ ނޑަށް މަޖުބޫރުން ވޯޓުދޭންޖެހޭނެ އެކޭ.
އަޅުގަ ނޑު ކޮރަޕްޝަންގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑަށް ދަންނަވާލަން ކެރިދާނެ ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވިދާޅުވި ތިމަންނަ ވެސް މި ބަޖެޓަށް މި އޮތް ގޮތަކަށް އޮވެގެން ވޯޓު ދޭކަށް ބޭނުމެއް ނެތޭ.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑަށް އެބަ މަޖުބޫރުވޭ ކޮރަޕްޝަންގެ ވާހަކަ ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އެބަ ގެނޭ. ވަޒީފާގެ ބިރުގައި
ރައްޔިތުންގެ ވިސްނުމުގައި ރައްޔިތުންނަށް ރަނގަޅަ ކަށް ވާހަކަ ނުދައްކާކަން މީގެން ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގި
ސާފުވެގެން އެބަ ދޭ. ކޮންމެ މެންބަރަކު ވެސް ވާހަކަދައްކައި ނިންމާލަމުން އެބަ ވިދާޅުވޭ މި ބަޖެޓުގައި، ސަރުކާރަށް
ނިސްބަތްވާ މެންބަރުން ވެސް އެބަ ވިދާޅުވޭ މި ބަޖެޓުގައި މައްސަލަތަކެއް އެބަ ހުއްޓޭ. އެހެންނަމަވެސް އިތުރު
ފައިސާކޮޅެއް ބޭނުންވުމުގެ ނިޔަތުގައި މި ސަރުކާރުގައި މި ޕާޓީއާ އެއްކޮށް ދެމިހުންނަށް ބޭނުންވާތީވެ، އެބަ ޖެހޭ މި
ބަޖެޓަށް ވޯޓުދޭން. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ، މިހާ ހިސާބުން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް 41 މިނެޓުގެ ހުސްވަގުތުކޮޅެއް
އަޅުގަ ނޑު އަރުވަން. ދެން ޖަލްސާ ފަށާނީ 24;11 ޖަހާއި ރު. އަޅުގަ ނޑު ފުރަތަމަ ފުރުޞަތުއަރުވާނީ ފަރެސްމާތޮޑާ
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބަށް. ދެން ތުޅާދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ނާޒިމު ރަޝާދަށް.
[ހުސްވަގުތުކޮޅު 23;41 އިން 24;11 އަށް]
72

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓް ބަހުސް ކުރިއަށް މިގެންދަނީ މި ދަންފަޅީގެ އެންމެ ފުރަތަމަ، އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު މި
އަރުވަނީ ދުވާފަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޒުބައިރަށް.
ދުވާފަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޒުބައިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އައްސަލާމްޢަލައިކުމް ވަރަޙުމަތުاله ވަބަރަކާތުހޫ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަހަރުން އަހަރަށް
ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަކީ ރައްޔިތުންގެ ހިތްތަކަށް ފޮނި އުއްމީދުތަކެއް ގެނެސްދޭ އެއްޗަކަށް ވާންޖެހޭނެ.
މުސްތަޤުބަލު އުޖާލާކޮށްދޭ އެއްޗަކަށް ވާންޖެހޭނެ. މުޅި ޤައުމަށް ހަމަހަމަ އެއްޗަކަށް ވާންޖެހޭނެ. ގިނަ ފަހަރު ތިލަފަތް
ހަމަހަމަ އެއްޗަކަށް ވާންޖެހޭނެ. އެހެން ނޫނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވާނީ ދަރަނިވެރި. އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވަނީ އަރަނިވެރި
ބަޔަކަށް ވުމަށް. އަދި ފަޚުރުވެރި ބަޔަކަށް ވުމަށް. އެހެންކަމަށްވާނަމަ، ކުޑަ ވެސް ޝަކެއްނެތް ބަޖެޓު ޖެހޭނީ ތިލަފަތް
ހަމަހަމަ އެއްޗަކަށް ވާން. ސުވާލަކީ އެކަން އެ ގޮތަށް ކުރެވިދާނެހޭ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ނުކުރެވެންވީ
ސަބަބެއް ނެތޭ. ލިބޭ މިންވަރު ދަނެގެން، ޚަރަދުކުރަންވާ މިންވަރު ކަ ނޑައަޅައި ގެން ލިބޭ އެއްޗެއްގެ ނިސްބަތުން
ކަންތައްތައް ރާވައިގެން ކުރިއަށް ގެންދާ ނަމަ، އެކަން އެ ގޮތަށް ނުކުރެވެންވި އެއްވެސް ސަބަބެއް އޮންނާނެ ކަމަކަށް
އަޅުގަ ނޑެއް ނުދެކެން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަކީ އެއް ބަޔަކަށް ވަރަށް
ކަމުދާ ބަޖެޓަކަށް ވެގެން ތަޢު ރީފުކުރަމުން ދާއިރު، އަނެއް ބަޔަކު މި ދަންނަވަނީ މި ބަޖެޓަކީ ކަމުދާ ބަޖެޓެއް ނޫނޭ.
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ކީކޭތޯ. އާދެ، ފުރަތަމަ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރާނީ ތިލަފަތް ހަމަހަމަ ނޫންކަން. ހަމަ
އެހެންމެ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަމޭ ހުރިހާ ފަހަރަކު ތިލަފަތް ހަމަހަމަނުވެދާނެކަން. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ނަމަވެސް، ތިލަފަތް ހަމަހަމަނުވާ ފަހަރުތަކުގައި އާބާދީގެ ބޮޑު ބަޔަކަށް ލާބަޔާއި މަންފާހުރި ގިނަގުނަ
ކަންތައްތަކެއް އިހުނަށްވުރެ ބޮޑަށް ހަމަޖެހެންޖެހޭނެ ކަމަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 28 ވަނަ މާއްދާ ހަމަހަމަކަން. މި މާއްދާގެ (ހ) މި ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވާ ޙައްޤުތަކާއި
މިނިވަންކަން، މި ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން އެއްވެސް ގޮތަކުން ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި، ކޮންމެ މީހަކަށްމެ
ލިބިގެންވޭ. މި ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން ލިބުމުގައި އެ މީހެއްގެ ނަސްލަށް ނުވަތަ އުފަންވި ޤައުމަށް ނުވަތަ ކުލަޔަށް
ނުވަތަ ޖިންސަށް ނުވަތަ އުމުރަށް ނުވަތަ ޖިސްމާނީ ނުވަތަ ނަފްސާނީ ނުކުޅެދުންތެރިކަމަކަށް ނުވަތަ އެ މީހެއްގެ
ސިޔާސީ ނުވަތަ އެނޫންވެސް ވިސްނުމަކަށް ނުވަތަ މާލީ ފުދުންތެރިކަމަށް ނުވަތަ ނިސްބަތްވާ ޢާއިލާ އަށް ނުވަތަ
އުފަންރަށަށް ނުވަތަ މި ނޫންވެސް ކަމަކަށް ބަލައި ތަފާތުކޮށްގެންނުވާނޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 28
ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ)ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކުން ހަމަހަމަކަން ފޯރުކޮށްދެވޭ ނަމަ، އެއް
73

ކަމަކަށް ވެސް ދެބަހެއް ވެވޭނެ ތަނެއް އޮންނާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑެއް ނުދެކެމު. ނަމަވެސް، މި މާއްދާ އަށް ދިމާ
އިދިކޮޅަށް ކަންތައްތައް ކުރެވޭ ކަމަށް ވާ ނަމަ، ހުރިހާ ދިމާއެއްގައި ވެސް ނުރުހުމުގެ ޝުޢޫރު ފާޅުކުރާނެ ކަމީ
ޝައްކެއް ހުރި ކަމެއް ނޫން. މި ދެންނެވި ބީދައިން ކަންތައް ހިނގާނީކީ ހުސްއެކަނި މި މަޖިލީހުގެ ތެރޭ އެކަންޏެއް
ނޫން. މިއީ، ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓަކީ މިހާތަނަށް
ހުށަހެޅުނު އެންމެ ބޮޑު ބަޖެ ޓު. އެހެންކަމަށްވާއިރު އެމުނިއެތުރިފައި ވާ އަދަދުތަކުގެ ތަފްޞީލު ވަރަށް ސާފުކޮށް
އެނގެން އޮންނަންވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން. އެހެން މެންބަރުންނެކޭ އެއްފަދައިން އަޅުގަ ނޑު ވެސް
ތަމްސީލުކުރަނީ ދާއިރާ އެއް. ކެނޑިނޭޅި މަސައްކަތް ކުރަމުން މި ގެންދަނީ ދާއިރާގެ ކަންތައްތައް އެއް ދުވަހުން އަނެއް
ދުވަހަށް ރަނގަޅުކުރެވޭތޯ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދާއިރާގައި ނުވެ ހުރި ގިނަ ކަންތައްތަކެއްގެ ތެރެއިން ކޮންމެވެސް
ކަމެއް ރައްޔިތުން އަޅުގަ ނޑަށް ހަވާލުކޮށްފައި ވާ މަސްއޫ ލިއްޔަތުގެ ތެރެއިން ކުރެވޭނެ ގޮތެއްވޭތޯ އަބަދުވެސް މި
ގެންދަނީ ބަލަމުން. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ދާއިރާ އަށް ނިސްބަތްވަނީ މާޅޮސްމަޑުލު އުތުރުބުރި އަށް. މި އަތޮޅަކީ 6 ދާއިރާ
އަށް ބަހާލެވިފައި އޮތް އާބާދީ ބޮޑު އަތޮޅެއް. ރާއްޖޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކަށް ދަތުރުފަތުރުކުރާ ގިނަ އަދަދެއްގެ
މަސައްކަތްތެރި ތިބި އަތޮޅެއް. ނަމަވެސް މި އަތޮޅުގައި ވެސް އެއަރޕޯޓެއް ނެތް. އަންޒަމާނުއްސުރެ މި އަތޮޅުގައި ވެސް
އެއަރޕޯޓެއް ގާއިމުކުރުމުގެ ވާހަކަ ދެކެވޭ. މި މަޝްރޫޢަށް 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ތަނެއް ލިބިފައި ވޭތޯ ނުވަތަ
ނުވޭތޯ އެނގެން ބޭނުންވޭ. ޢި އްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެން، އޮތީ ސަރަހައްދީ ހަސްފަތާލުގެ ވާހަކަ. މިއީ، ވަރަށް މުހިއްމު
ވާހަކަ އެއް. ނ، ރ، ބ އަދި ޅ މި 5 އަތޮޅުގެ ސަރަހައްދީ ހަސްފަތާލު ހުންނަނީ ރ.އަތޮޅު އުނގޫފާރުގަ. ނަމަވެސް،
މި ހަސްފަތާލުން މައިގަ ނޑު ބޮޑު ބައްޔަކަށް ޚިދުމަތް ހޯދަންދާ ބަލިމީހު ން އެ ރަށަށް ދިޔަ އޮޑިން ދަތުރުފަށަންޖެހެނީ
މާލެ އަށް. މި ތަކުލީފު ރައްޔިތުން އުފުލަމުންގެންދާތާ މިހާރު ދެތިން އަހަރު ވެދާނެ. މިތަނުގެ ޚިދުމަތް
ރަނގަޅުކުރަންޖެހޭތާ ކިތަންމެ ދުވަހެއް، ނަމަވެސް ކީއްތޯ ކުރާނީ، ޒިންމާ އުފުލާ ފަރާތަކީ ނުވަތަ މަސްއޫލުވެރި
ފަރާތަކީ ކާކުކަން އެކަކު އަނެކަކަށް ނޭނގޭ. ހާލަތު މިހެން އޮތް ތަނެއްގައި ކަންތައްތައް ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި މި
ބަޖެޓުން ކަ ނޑައެޅިފައި ވާ އެއްޗަކާއި މިންވަރެއް ވަރަށް ސާފުކޮށް އެނގެން ބޭނުންވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގައި ހިމެނެނީ އެންމެ ރަށެއް ކަމަކު އެއީ ކުޑަ ރަށެއް ނޫން. މީސްމަދު ރަށެއް ވެސް ނޫން.
ރަށްފުށުގެ ހާލަތު، އިމެއް ދަންނަ މީހުން ބުނާ ފަދައިން އަދިވެސް އެ ރަށަކީ ޢާއްމު ހާލަތެއްގައި އޮތް ރަށެއް ނޫން.
އެއީ، ދުވާފަރު. ދުވާފަރުގައި އެކަށީގެންވާ ޞިއްޙީމަރުކަޒެއް ނެތް. އެ ތަނުގެ ހޯލު ފާރެއް ނެތް. އެ މަރުކަޒުގައި
އާބާދީއާ އެކަށީގެންވާ ޖާގަ އެއް ނެތް. 35 ގަޑިއިރު ޚިދުމަތްދެވޭނެ ގޮތެއް ނެތް. ޚިދުމަތްދޭނެ ފެންވަރު ރަނގަޅު
ފަންނީ މާހިރުންނެއް ނެތް. މި ސުވާލުތައް ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކުގައި ކެނޑިނޭޅި ކުރެވިފައި ވީ ނަމަވެސް ލިބިފައިވާ
ޖަވާބެއް ނެތް. 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގައި މިކަން ކަމަށް ސަމާލުކަމެއް ދެއްވާފައި ވޭތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ
އެނގެން ބޭނުންވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ތަޢުލީމީ ދާއިރާ އަށް ބަލާއިރު ދަންނަވަންޖެހެނީ ދުވާފަރު ދެ މަދުރަސާގެ
74

އާބާދީ އަކީ ގާތްގަ ނޑަކަށް އެގާރަ ސަތޭކަ ދަރިވަރުން ކަމު ގަ. ނަމަވެސް މިއަށްވުރެ އާބާދީ މަދު މަދްރަސާތަކުގެ ބަޖެޓު
ވަކިވެފައި އޮންނައިރު މި ދެ މަދުރަސާ ވަނީ އެކަމުން މަހުރޫމްވެފަ. ޕްރީމަރީ ސްކޫލެއް ނިހާޔަތަށް ބޭނުވެފައި ވާއިރު
ހޯލެއްގެ ކަންތައް އަދިވެސް ވަނީ ހަމަނުޖެހި. މަދްރަސާ ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ ގިނަގުނަ ވަސީލަތްތައް ދެ މަދްރަސާ އަށް
ވެސް ބަރާބަރަށް ލިބެމަކުން ނުދޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އާބާދީގަ އި ޒުވާނުން ގިނަ ދުވާފަރުގައި އެ އޮތް ހުވަފެނީ
ސްޓޭޑިއަމުގެ ހާލަތު ހުރި ގޮތުން އަވައްޓެރިންނަށް ވަނީ ނުރައްކަލަކަށް ވެފަ. އިޖުތިމާޢީ ބޮޑު ހަމަނުޖެހުމަކަށް ވެފަ.
މިހެން ގޮސް ކިތަންމެ ކިތަންމެ ކަމެއް އެބަހުރި. އަދި ހަނދުމައިން ފިލައިގެންނުދާނެ ދާދި މިދާކަށް ދުވަހުގެ ވާހަކަ
އެއް ދަންނަވައިލާނަން. އާދެ، ދުވާފަރުގެ ޗަކަ ބިންތަކުގައި އަޅާފައި ހުރި ގެތަކަށް ސާފު ފެން ނުލިބޭތީ އަދިވެސް އެ
މައްސަލަ އަށް ހައްލެއް ނުލިބޭ. ކުރިމަތިވެފައި އޮތް ނަމަ އޮތީ ހުރަހެއް. އެ ސަރަހައްދުގައި ދިރިއުޅޭ ޢާއިލާތަކަށް
އެކަމުގެ ސަބަބުން ލިބެމުންދާ ހިތްދަތިކަމާ އެކު ކެކުޅުންތަކަށް އެއްވެސް ލުޔެއް ނުލިބޭ. ސާފު ފެން ލިބުމުގެ
ނިޒާމަކަށް މި ބަޖެޓުން ދުވާފަރަށް ތަންދީފައި ވާ މިންވަރެއް ނިހާޔަތަށް އެނގެން ބޭނުންވޭ. މި ކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން
3122 އެޕްރީލް 38 ވަނަ ދުވަހު އަޅުގަ ނޑު މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅި ކުއްލި މައްސަލައެއްގެ ވާހަކަ ވެސް ހަނދުމަފުޅަށް
ގެންނަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނިންމާލުމުގެ ކުރިން އަދި އިތުރު ދެތިން ވާހަކަ އެއް ދަންނަވައިލާނަން. އާދެ، 3122
ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ދުވާފަރުގައި 56 ގެ އަޅައިދިނުމަށް ފައިސާ ހިމެނުނު ފަދައިން ބާކީ އޮތް 42 ގެ
އަޅައިދިނުމަށް ޓަކައި ބޭނުންވާ ފައިސާ، 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އޮންނާނެ ކަމަށް އުއްމީދުކުރަން.
އަދި މީހުން ބަދަލުކޮށްފައި ވާ އެހެނިހެން ރަށްރަށޭ އެއްފަދައިން ދުވާފަރު ގެތަކުގައި ވެސް ހޯލު ފާރު ލައިދިނުމަށް
ޓަކައި ކުރީ އަހަރެކޭ އެއްގޮތަށް މިފަހަރު ވެސް ފައިސާ ހިމަނުއްވާފައި އޮންނާނެ ކަމަށް އުއްމީދުކުރަން. އަދި ކުރީ
ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި ވާ ހޯލު ފާރުގެ ފައިސާ އެ ފަހަރު ނުލިބުނު ކަމުގައި ވިޔަސް މި ފަހަރު ލިބޭނެ ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކޮންމެ މެންބަރަކު ވެސް އެ މީހެއްގެ އަތޮޅާއި ރަށަށް، އަދި ދާއިރާ
އަށް ލަބަޔާއި މަންފާ ހުރި ކަންތައްތައް ގިނަގިނަ އިން ވުމަށް އެދޭ ފަދައިން އަޅުގަ ނޑު ވެސް އެދެން. ހަމަ
ގައިމުވެސް، އެދޭހާ ހުރިހާ ކަމެއް އެއްފަހަރާ ނުވާނެކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ހެޔޮ ހިތުން ޤަބޫލުކުރަން. އެހެނަސް،
އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ ހުރިހާ ރަ އްޔިތުންނަށް ހަމަހަމަ ފުރުޞަތުއޮތުން. ވަކި ރައްޔިތަކަށް ވަކި ޚާއްޞަ ގޮތެއް ނެތުން.
އެންމެން ހަމަހަމަވުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނިންމާލަމުން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ޚާއްޞަކޮށް ރ. އަތޮޅަށް އަދި
ދުވާފަރަށް މި ބަޖެޓުން ކަ ނޑައެޅިފައި އޮތް މިންވަރެއް އެނގިގެން މެނުވީ މި ބަޖެޓު މި އޮތް ގޮތަށް ފާސްކުރުމަކަށް
އާއެކޭ ވެސް އަދި ނޫނެކޭ މި ވަގުތު ދަންނަވާކަން ނެތީމޭ. ޝުކުރިއްޔާ.
ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު މުޙައްމަދު ޞާލިޙު ވާހަކަދެއްކެވުން:
75

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 3123 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހެޅިފައި މި ވާ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ސަރުކާރަށް
ނިސްބަތްވާ މެންބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން މި ވަގުތު އިތުރަށް އަޅުގަ ނޑު ދައްކާނެ މާ ގިނަ ވާހަކަ އެއް ނެތް. ބަޖެޓާ
ބެހޭ ގޮތުން ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވާ މެންބަރުން ވަރަށް ތަފްޞީލުކޮށް ވާހަކަ މިހާތަނަށް ވަނީ ދައްކަވާފަ. އަދި
އޭގެއިތުރުން ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން މާ ގިނަ ކަންތައްތަކެއް އަޅު ގަ ނޑު ޖަވާބުދޭ ވަރުގެ ކަމެއް
ހުށަހެޅިފައި ނެތްކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ މިއީ މި ބަޖެޓަކީ ފުރިހަމަ ބަޖެޓެއް
ކަމަށް އެ ބޭފުޅުން ވެސް ޤަބޫލުކުރައްވާތީ ކަމަށް. ފަށަމުން ވެސް މީގެ އިތުރުން، ފަށަމުން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ފުރަތަމަ
ކަމަކަށް މިއަދު ފާހަގަކޮށްލާނީ މި ބަޖެޓަކީ ލިބޭ އެއްޗަކުން ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓު ޚަރަދު ހަމަޖެއްސޭ ބަޖެޓެއް ކަމަށް.
މިއީ، މި ވޭތުވެދިޔަ ގާތްގަ ނޑަކަށް 8 އަހަރު، 9 އަހަރު ތެރޭގައި ވެސް ނުވެފައި އޮތް ކަމެއް. ދައުލަތަށް ލިބޭ
އާމްދަނީން ދައުލަތުގެ މުސާރަ އާއި އޮފީސްތަކުގެ ހިންގުމާއި ސަބްސިޑީޒްދިނުން މިއީ މިހާތަނަށް ކުރެވިފައި އޮތް ކަމެއް
ނޫން. މި ކަންތައްތައް ކުރަމުން ގެންދިޔައީ ޑޮމެސްޓިކު ލޯނު ނަގައި ގެން، ނޫނިއްޔާ ރާއްޖެ އިން ބޭރުން ލޯނު
ހޯދައިގެން، ނޫނިއްޔާ ޓީބިލް ވިއްކައިގެން. އެއާ ޚިލާފަށް މިއަހަރު އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވި ފަދައިން މިކަން މި އޮތީ
ފުރިހަމަކުރެވިފަ. މިއީ އަޅުގަ ނޑު ހިތުން ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ރަނގަޅު މަގަށް އެޅޭ ކަމުގެ ފުރިހަމަ ފާލެއް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދެން ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ އުފެދުނު
އެއް ސުވާލު. މިއީ ، 25 ބިލިއަން ބަޖެޓެއްތޯ ނޫނިއްޔާ 28 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއްތޯ؟ މި ސުވާލު ވަރަށް ގިނަ
ބޭފުޅުން ކުރިމަތިކުރެއްވި. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޖެޓު ހުށަހަޅަންވާ ގޮތް ވަރަށް
ތަފްޞީލުކޮށް އެބަ އޮތް. މިއަހަރު މި ބަޖެޓު ހުށަހަޅާފައި މި ވަނީ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތު ޤާނޫނާ އެއްގޮތަކަށް. އެ
ޤާނޫނުގައި ވާ ގޮތުން ކުރާ ޚަ ރަދާއި ލިބޭ އާމްދަނީ އޮންނަންޖެހޭ. އޭގެއިތުރުން އެކި އެކި ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ކުރާ ޚަރަދު
މި އޮންނަންޖެހޭނީ ވަކިން. މިއީ، ބަޖެޓު ހުށަހަޅާފައި އޮތް ގޮތަކީ. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ޕޭޖު 48 އަށް ވަޑައި ގެން
ތިއްބެވި ބޭފުޅުން ބައްލަވާ. 46 އާއި 48 .48 ގައި އެ އޮތީ 25 ބިލިއަން ރުފިޔާ، 25.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވާނެ
ކަމަށް. 47 ވަނަ ސަފުހާ އަ ށް ދާއިރުގައި ދެން މި އޮންނަނީ 28.17 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް. މިއީ،
ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ލިބޭ، އިތުރު ޕްރޮޖެކްޓުތަކާ އެކީގައި އެއަށް ދާ ޚަރަދުތަކާ އެކީގަ. އެހެންކަމުން މި ބަޖެޓު 28
ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަމަށް ބެއްޔަސް، 25 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަ މަށް ބެއްޔަސް ދައުލަތުގެ ޑެފިސިޓަކަށް އަންނާނެ އެއްވެސް
ބަދަލެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑުމެން ކިޔާނެ އަދަދެއް މީގައި ކިޔަންވީ. މި ދެންނެވި ވާހަކަ އަކީ 28 ބިލިއަން ރުފިޔާ
ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި އޮންނައިރުގައި ދެން 28 ބިލިއަނަށް އެ ބަދަލުކުރާ ކަމަށް ވަންޏާ އިތުރަށް އެ ދާ ޚަރަދު އެއީ 2.:
ބިލިއަން ރުފިޔާ، އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި އަނެއް ފަރާތުގައި ޖަހަންޖެހޭނެ. ޖެހީމަ ހަމައެވަނީ އެކައްޗަކަށް.
އެނގިވަޑަ އިގަންނަވާނެ މީގެ ކުރިން ބަޖެޓު ތައްޔާރުކޮށް ހުށަހަޅަމުންދާއިރުގައި ބެލެންސް ބަޖެޓު ހުށަހަޅުއްވާފައި އެބަ
ހުރި. ސަރޕްލަސް ބަޖެޓު ހުށަހަޅުއްވާފައި އެބަ އޮތް. އެންމެ ފަހުން ބެލެންސް ބަޖެޓެއް ނޫނިއްޔާ ސަރޕްލަސް ބަޖެޓެއް
76

މި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވާފައި އޮތީ 3116 ވަނަ އަ ހަރު. އެ އަހަރު ބަޖެޓު ސަރޕްލަސްކޮށްފައި އޮވެގެން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަ އެބަ އޮތް. އަޅުގަ ނޑު އަތުގައި މިއަދު ވެސް އެބަ އޮތް އެ ބަޖެޓު. ބައްލަވާ. ޚަރަދު އެބަ
އޮތް ހިނގާނެ ކަމަށް، 3115 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓު އަޅުގަ ނޑު ފުރަތަމަ ދަންނަވައިލާނަން. ޚަރަދު ހިނގާނެ،
އަޅުގަ ނޑަށް މި ނެގުނީ ތަންކޮޅެއް ކުރީގެ އެއްޗެއް. މާ ގިނަދުވަހު އުޅެވުނީމަ ކަންނޭނގެ. 3114 ވަނަ އަހަރުގެ
ބަޖެޓު ސަރޕްލަސް ބަޖެޓެއް. ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ހިނގާނެ ކަމަށް މި އޮންނަނީ 4.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އާމްދަނީގެ
ގޮތުގައި މި އޮންނަނީ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި އޮފީސްތަކަށް ލިބޭ ފައިސާ. އެ އީ ޓެކްސްގެ ގޮތުގަ އާއި އެހެން ގޮތްގޮތުން
ލިބޭ ފައިސާ. ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ފައިސާ، އަދި އޭގެއިތުރަށް ލޯނުގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ފައިސާ ވެސް.
ލޯނުގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ފައިސާ ވެސް އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ޖަހާފައި ޚަރަދުން ކެނޑީމަ ދެން އޮންނަ އެއްޗެއް މި ބުނަނީ
މިއީ ސަރޕްލަސް ބަޖެޓެކޭ. މި އެއް ނޫން މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓު ހަދާފައި އޮތް ގޮތަކީ. މި ގޮތަށް ބަޖެޓު
ހަދާފައި ހުށަހަޅާ ކަމަށް ވަންޏާ މިއަދުގެ ބަޖެޓުގެ ޑެފިސިޓަކީ އެންމެ 861 މިލިއަން ރުފިޔާ. 4 ބިލިއަނެއް ނޫން
އިނގޭތޯ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިއަދުގެ ބަޖެޓަކީ މި އުސޫލުން ބަލާ ކަމަށް ވަންޏާ އެންމެ 861 މިލިއަން ރުފިޔާގެ
ޑެފިސިޓު ބަޖެޓެކޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެން އެންމެ ކަންބޮޑުވެވަޑައިގެން ވާހަކަދެއްކެވީ ރިކަރަންޓު ޚަރަދު ބޮޑުވާ
ވާހަކަ. ޕޭޖު 54 އަށް ވަޑައިގެން ތި ބޭފުޅުން ބެއްލެވީމާ، ރިކަރަންޓު ޚަރަދަށް ވެފައި ހުރި ގޮތް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. ޖުމްލަ އަދަދު ބޮޑުވި ކަމަށް ވިޔަސް އޮފީސްތައް ހިންގުމުގެ ޚަރަދު މި ވަނީ، އޮފީސްތައް
ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ ޚިދުމަތުގެ ޚަރަދު މި ވަނީ 2.4 ބިލިއަނުން މި ހިނގާ އަހަރު ހިނގާނެ ޚަރަދު 3123 ވަނަ
އަހަރަށް 2.2 ބިލިއަނަށް ދަށްވެފަ. އެއީ މުޅި ޖުމްލަ ބަޖެޓުގެ 21% އިން 7.8% އަށް. ގާތްގަ ނޑަކަށް 5% މި ވަނީ
އޮފީސް ހިންގުމުގެ ޚަރަދު ދަށްވެފަ. އޭގެއިތުރަށް ޚިދުމަތްދިނުމުގެ ބޭނުމަށް ހޯދާ ތަކެތީގެ އަގު މި އަހަރު ހިނގަނީ
99.3 މިލިއަން ރުފިޔާ. 3123 ވަނަ އަހަރަށް އަންދާޒާކޮށްފައި މި އޮތީ 92.4 މިލިއަން ރުފިޔާ. މި ވެސް މި އޮތީ
ދަށްވެފަ. މާނައަކީ މުޅި ބަޖެޓުގެ 1.8% މި ހިނގާ އަހަރު ހޭދަކުރާއިރުގައި މި އަންނަ އަހަރު މި ހޭދަކުރަނީ 1.6%.
ހަމައެކަނި ޕަސަންޓެއް ނޫން އިނގޭތޯ މި ދަށްވީ. ޖުމްލަ އަދަދު ވެސް ދަށްވެފައި މި އޮތީ. 99 މިލި އަނުން 92
މިލިއަނަށް ދަށްވެފަ. އެހެންވީމާ، ސުވާލަކީ ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ މުޅި ޖުމްލަ އަދަދު ބޮޑުވެގެން މި އުޅެނީ
ކީއްވެގެންތޯއޭ؟ ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ މުޅި ޖުމްލަ އަދަދު ބޮޑުވެގެން މި އުޅެނީ އޭގެތެރޭގައި އެބަ ހިމެނޭ ރާއްޖޭގެ
ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ދޭ ޔުނިވާސަލް ހެލްތު ކެއަރ އެއްގެ ވާހަކަ. އެއަށް ލާފައި އިން 861 މިލިއަން ރުފިޔާ އިން އެ
އަށް ލީމަ ރިކަރަންޓު ޚަރަދު ބޮޑުވެގެން މި އުޅެނީ. ހިންގުމުގެ ޚަރަދެއް ނޫން ބޮޑުވެގެން މި އުޅެނީކީ. ވަރަށް ބޮޑަށް
އޮޅުވާލައިގެން އެ ބޭފުޅުން ދައްކާ ވާހަކަ އެއް މިއީ. ރަނގަޅަށް ކަރުދާސްތައް ބެއްލެވީމަ، ތަފުޞީލުތަކަށް ވަޑައިގަތީމަ،
އެކަން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އާދެ، ޓީބިލުގެ ވާހަކަ. ސަ ރުކާރުގެ ބަޖެޓު ފޫބެއްދުމަށް ޓީބިލު ނަގާ ވާހަކަ، ވިއްކާ
ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ދައްކަމު. ހަމަ ގައިމުވެސް މި ބަޖެޓުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބައެއް މެންބަރުން ވިދާޅުވި
77

ފަދައިން އެ އަދަދު މި ވަނީ ވަރަށް ބޮޑުތަން ކުޑަވެފަ. މި ހިނގާ އަހަރު 2.2 ބިލިއަންގެ ޓީބިލު ޑޮމެސްޓިކު މާކެޓުން
ނަގާއިރުގައި މި އަންނަ އަހަރު މި ވަނީ 838 މިލިއަނަށް ދަށްވެފަ. މާނަ އަކީ 583 މިލިއަން ރުފިޔާ ބޭންކުތެރޭގައި
އެހެން ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ދޫކުރަން ހުންނާނޭ. އޭގެއިތުރަށް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން އެއް ކަމެއް. މިހާތަނަށް
ނަގާފައި ހުރި ޓީބިލުގެ ތެރެއިން 2.3 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ޓީ ބިލު އަނބުރާ ބޭންކުތަކަށް މި އަންނަ އަހަރު ދައްކާނެ.
މާނަ އަކީ ބޭންކު ތެރޭގައި އަލުން ދައުރުވުމަށް އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވީ 583 މިލިއަން ރުފިޔާގެ އިތުރަށް 2.3
ބިލިއަން ރުފިޔާ ވެސް ހުންނާނެ. އަޅުގަ ނޑު ހިތުން މިއީ ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ލޯނު ދޫކުރުމަށް އެހީތެރިވުމަށް
ބޭންކުތަކަށް ލިބޭ ވަރަށް ރަނގަޅު ފުރުޞަތެއް. އޭގެއިތުރުން މި ވާހަކަ ވެސް ކުރިން ފާހަގަކުރެއްވި ކަންނޭނގެ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މެންބަރުން. އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީ ކަ ނޑާލުމުން ވިޔަފާރިވެރިންގެ އަތްމައްޗަށް ހުންނާނެ އިތުރަށް 811
މިލިއަން ރުފިޔާވަރު. މިއީ އިތުރަށް ވިޔަފާރިކުރުމަށް ރައްޔިތުންގެ ތެރޭގައި ތިބި ވިޔަފާރިކުރައްވާ ބޭފުޅުންގެ
އަތްމަތީގައި ހުންނާނެ ފައިސާ އެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން ޖީ.އެސް.ޓީ ނެގި ކަމަށް ވިޔަސް އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވިހެން
ކުރިއަށް އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީ އަށް އެ ދައްކާ ފައިސާގެ ތެރެއިން 811 މިލިއަން ރުފިޔާ ވިޔަފާރިވެރިންގެ ވަތްގަ ނޑު
ތެރޭގައި ވިޔަފާރިކުރުމަށް އަޅު ގަ ނޑުމެން އެބަ ދޫކޮށްލަން. ހެލްތު އިންޝުއަރެންސްގެ ވާހަކަ ދައްކާނެ ކަމެއް ނެތް.
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ 3123 ވަނަ އަހަރު ނިމިގެންދާނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ހެލްތު ކަވަރޭޖެއް ލިބިގެން.
އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ މިއާ ގުޅިގެން ދެން ނިކުންނާނެ މައްސަލަ އަކީ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ހޯދައި، ރަނގަޅު ޞިއްޙީ ފަރުވާ
ބޭނުންވެގެން އަންނަ ރައްޔިތުން ގިނަވެގެން ދިއުން. ވަރަށް ބޮޑު ޕްރެޝަރަކަށް ވާނީ. ސަރުކާރުން މި ތިބީ އެ ކަމަށް
ހޭލައި ތައްޔާރުވެގެން. އައި.ޖީ.އެމް.އެޗް އަޅުގަ ނޑުމެން ތަރައްޤީކުރާނަން. އައްޑޫގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އަޅާނަން އެ
ވަރުގެ ހޮސްޕިޓަލެއް. ކުޅުދުއްފުށީ ހޮސްޕިޓަލް އަޅުގަ ނޑުމެން ތަރައްޤީކުރާނަން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި އަންނަ އަހަރު
ނިމިގެންދާނީ މި ހުރިހާ ކަމަކާ އެކީގަ. އެއްކޮޅުން ފައިސާ ދޭއިރުގައި އެ ޚިދުމަތް ލިބޭނެ ގޮތް އަޅުގަ ނޑުމެން ހަދަމުން
މި ގެންދަނީ. ބޯހިޔާވަހިކަން ދައްކާނެ ކަމެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވަޢުދު ފުދެމުން އެ ދަނީ. މިއަންނަ އަހަރު
ނިމޭއިރުގައި ސޮއިކޮށް މަސައް ކަތުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށޭނެ : ހާސް އެތައް ފްލެޓެއްގެ ވާހަކަ. : ހާސް އެތައް
ފްލެޓެއް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަސައްކަތް ފެށޭނެ. ދަތުރުފަތުރުގެ ވާހަކަ މިތާ އެއްގޮތަކަށް އަޑެއް ނީވޭ މި އަކަށް.
އެއްވެސް ބޭފުޅަކު އެ ވާހަކަ އެއް ނުދައްކާ. އެހެންވީމާ، އެކަން އަޅުގަ ނޑު ނެތިން އެއްޗެއް ދަންނަވާކަށް. އާދެ،
ބައެއް ބޭފުޅުންގެ ވާހަކަތަކުގައި އެ ދާއިރާގައި ނުކުރެވިފައި ހުރި މަސައްކަތުގެ ވާހަކަ ދައްކަވަމުން ގެންދިޔައީ.
އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އިހުތިރާމު ކުރާ ބޭފުޅެއް ކަ ނޑިތީމު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޙުސައިނަކީ. އެ
ދާއިރާގެ ބައެއް ރަށްރަށުގެ ކަންތައް ވޭތުވެދިޔަ 4 އަހަރު އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރެވިފައި ހުރި ވާހަކަ ވިދާޅުވީ.
އަޅުގަ ނޑު ހިތުން އެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ވިދާޅުވެވޭނެ ވަރަށް އެ ވިދާޅުވީ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ 4 އަހަރެއް
ނޫނޭ. އެ ވިދާޅުވަނީ އޭގެ ކުރީގެ 41 އަހަރު ވެސް ލާފައޭ. އެކަމަކު އެ ވާހަކަ އެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް
78

ވިދާޅުނުވެވެނީ. އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ޔަޤީންކޮށް އެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް މި އަރުވަނީ އެ ދާއިރާގެ ކަންތައްތައް
ފުރިހަމަކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި ސަރުކާރު ތަމްސީލުކުރާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އަޅުގަ ނޑު
ހަވާލުވެއްޖައީމޭ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި 4 އަހަރު ނިމި، ބާކީ މި އޮތް 3 އަހަރު ނިމިގެން ދާނީ އެ
ދާއިރާގެ ކަންތައްތައް ވެސް ފުރިހަމަކުރެވިގެންނޭ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް މި އިންނެވީ، ދާއިރާއާ ބެހޭ ގޮތުން
އެއްވެސް އެއްޗެއް ވިދާޅުވުމުގެ ފުރުޞަތެއް ނޯވޭ. ކެޔޮދޫ، އަޅުގަ ނޑު ހިތުން ދެން ރަކީދޫ ކަންނޭނގެ އޮންނަނީ
ދެއްތޯ؟ އާދެ، ކެޔޮދޫގެ ބަނދަރު އޮތް ހާލު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ޔަޤީންކޮށް މި އަރުވަނީ
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ކަންބޮޑުވެވަޑައިނުގަންނަވާށޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަން ވެސް ކޮށްދޭނަމޭ. މިހާތަނަށް މި ވޭތުވެދިޔަ
4 އަހަރު ދުވަހު ތެރޭގައި މި ސަރުކާރުން ރާއްޖޭގެ ބަނދަރުތައް ހެދި ނިސްބަތުގެ ވާހަކަ މި ތަނުގައި ދައްކައިފި.
ގާތްގަ ނޑަކަށް އާބާދީގެ 59% އަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ވަނީ މި ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދީފައި، 4 އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގަ.
އަޅުގަ ނޑުމެން ބާކީ އޮތް 3 އަހަރު ނިމިގެންދާނީ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ހިތްހަމަޖެހޭ ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ކަހަލަ
ޚިދުމަތްތަކެއް ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމަށާއި ލަފާފުރުމުގެ ނިޒާމަށް ގެނެސްދީފަ. އާދެ، ވަރަށް ގިނަ ސުވާލު އެބަހުރި
އިނގޭތޯ. މަސްވެރިކަން ކުރިއަރާތީ މި ތަނުގައި ބޭފުޅަކު ކަންބޮޑުވެވަޑައިގެން ވާހަކަ ދެއްކެވި. މިދިޔަ ދެތިން އަހަރު
ދަށްވެފައި ކީއްވެގެންތޯ މި އަންނަ އަހަރު މަސްވެރިކަމުން ޖީ.ޑީ.ޕީ އަށް ކުރާ އަސަރު ބޮޑުވެގެން މި ދަނީ. އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާނީ ސިޔާސަތަށް ގެންނަ ކުޑަކުޑަ ބަދަލެކޭ. ކުރީގައި މި އޮންނަނީ ކަ ނޑުތައް ވިއްކާފަ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އަޑުއިވޭ އޭގެ ސަބަބުން ފައިދާތަކެއް ބައެއް މީހުންނަށް ލިބޭ ވާހަކަ، ގިނަ ރައްޔިތުންނަށް ނުލިބުނަސް. ދެން މި
އޮންނަނީ ރާއްޖޭގެ 4 ޒޯނަކަށް ނޫނިއްޔާ 5 ޒޯނަކަށް ބަހައިލާފަ. ވަކި ބަޔަކަށް މަސް ގަނެވެނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރި
ކަމަކީ ކަ ނޑުތައް ކުއްޔަށް ދީފައި އޮތް ދިނުން ހުއްޓުވައިލީ ފުރަތަމަ. ދާއެޅުން މުޅިން ނައްތާލީ. ރާއްޖެ އަށް ބޭރުން
އެ އަންނަ މަސް ވަންނަން ފުރުޞަތު އެ ލިބުނީ. ދެން ކުރި ކަމަކީ ބަހާފައި އެ އޮތް ޒޯނުތައް ދޫކޮށްލީ. ހުރިހާ
އެންމެންނަށް ހުރިހާ ތަނަކުން މަސްގަނެވޭ ގޮތް އަޅުގަ ނޑުމެން އިންތިޒާމުކުރީ. ދެން ފަހަރުގައި މި ކަމަށް
އިންވެސްޓު ކޮށްގެން ތިއްބެވި ބައެއް ބޭފުޅުން މީގައި ބޮޑެތި އިންވެސްޓުކޮށް ގެން ތިއްބެވި ބައެއް ބޭފުޅުން މީ ގައި
އެއްޗެއް ހީފުޅުކުރައްވަފާނެ ކަންނޭނގެ. އެހެންވިޔަސް ހަމަ ކަން އޮތް ގޮތް. މީގެ ސަބަބުން ނަތީޖާ އަކަށް ވީ
ކިހިނެއްތޯ؟ އަޅުގަ ނޑުމެން ވެރިކަމަށް އައިއިރުގައި މަސްކިލޯ އެއްގެ އަގުހުރީ 5 ރުފިޔާ ބައިގަ. 5 ރުފިޔާ ބައިގަ.
މިހާރު އެ އަދަދު މި ވަނީ 29 ރުފިޔާ އިން 33 ރުފިޔާ އިން 36 ރުފިޔާ އަށް. ބޮޑު ކަންނެލި ކިލޯ އެއްގެ އަގު މިހާރު
މި އުޅެނީ 91 ރުފިޔާ އަށް އަރާފަ. އޭގެއިތުރުން ރާއްޖޭގައި ބަންދުކުރާ މަސް ކޭއްހެއްގެ އަގު އޭރު ވިއްކަމުން
ގެންދަނީ 46 ޑޮލަރަށް. އެކަމަކު، މިއަދު ޔޫރަޕިއަން މާކެޓަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ވިއްކަމުން މި ގެންދަނީ 86 ޑޮލަރަށް.
މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ގެނައި ބަދަލަކީ އިނގޭތޯ. އޭގެ ސަބަބުން މަސްވެރިކަން ޖީ.ޑީ.ޕީގައި ކުރާ ނިސްބަތް ބޮޑުވެގެން މި
ދަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަފްރާޝީމް ޢަލީ އަޅުގަ ނޑަށް ދާއިރާ،
79

އުނގޫފާރު ދާއިރާ އިނގޭތޯ. އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަފްރާޝީމް ޢަލީ ވިދާޅުވި 3118 ވަނަ
އަހަރުގެ ރިކަރަންޓް ޚަރަދު އަޅާބަލާއިރު 3123 އަހަރުގަ ގާތްގަ ނޑަކަށް ޑަބަލްވެފައޭ މި އޮތީ. ވެދާނެ އިނގޭތޯ އެހެން.
އެކަމަކު، ކަން ވެފައި އޮތް ގޮތް ރަނގަޅަށް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ބެއްލެވި ނަމަ، އެނގޭނެ އެ ވެފަ އި އޮތް ގޮތް.
3118 ވަނަ އަހަރު ނުކުރާ ޚަރަދުތަކެއް މި އަހަރު އެބަ ކުރަންޖެހޭ. ލޯކަލް ކައުންސިލުތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ
ކުރަމު 2.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މިނިވަން މުއައްސަސާތަކެއް އޭރަކު ނުހުރޭ. މިއަދު 33 މިނިވަން މުއައްސަސާ
ކަންނޭނގެ އެބަހުރި. އެ އަށް އެބަ ކުރަން 12.16 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދު، ރިކަރެންޓު ޚަރަދު. މާނަ އަކީ 3.26
ބިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ރިކަރެންޓު ޚަރަދަށް އެބަ ކުރަމު. މާނަ އަކީ ކޮބައިތޯ، ސަރުކާރުގެ
އޮފީސްތައް ހިންގުމަކަށް އިތުރު ޚަރަދެއް ނުދޭ ނިސްބަތުން ބަލާއިރު 3118އާ އަޅާބަލާއިރު. މި ދާ ޚަރަދެއް ވަމުން މި
ދަނީ ލޯކަލް ކައުންސިލުތަކަށާއި މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަށް ކުރާ ޚަރަދަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ހިތުން ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ރަނގަޅަށް މި ބަޖެޓް ފޮތް ބެއްލެވި ނަމަ އެކަން ރަނގަޅަށް ސާފުވީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ހިސާބުން މަޖިލީހުގެ މި ދަންފަޅީގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންގޮސްދެއްވުމަށް
ކަ ނޑިތީމު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޙުސައިން ރިޔާސަތަށް ވަޑައިގެންދެއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) .` 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރައްވާ ދައު ލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސްގައި
ބައިވެރިވަޑައިގަންނަވަން އެދިވައިޑައިގެންފައިވާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ލިސްޓުން އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތުއަރުވަން
ފަށާނަން. މި ގޮނޑީގައި އިށީންނަ މީހަކީ އެ މީހެއްގެ އަމިއްލަ ޝުޢޫރެއް ފާޅުކުރުމުގެ އެއްވެސް ކަހަލަ ފުރުޞަތެއް
އޮންނަ މީހަކަށް ނުވާކަން ނަސީބު. އެއީ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން މި ދެކެވެމުންދާ ވާހަކަތައް އަޑުއިވިފައި ދެން އޮތް
ނަންފުޅު ކިޔަންއުޅޭއިރު ފަހަރެއްގައި އަޅުގަ ނޑުގެ ނަން ވެސް ކިއިދާނެ. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ
މަތިވެރި ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދަށް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދު.
މަތިވެރި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަމުން ސަރުކާރަށް
ނިސްބަތްވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުން އެބަ ވިދާޅުވޭ އެ ބޭފުޅުން ދައްކާ ވާހަކަ އަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެއް ބަހެއް ނުވާނޭ.
އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ފުރަތަމަ ވެސް ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުންގެ އެއް ވާހަކަ އަކަށް ތާއީދުކޮށްލާނަން.
އާދެ، އެ ބޭފުޅުން ވިދާޅުވޭ އަދުގެ ސިޔާސީ ޙަޤީޤަތަކީ މި ބަޖެޓު ކިތަންމެ ރަނގަޅު ވިޔަސް ކިތަންމެ ފުރިހަމަ
ވިޔަސް، ދެންމެ އަޅުގަ ނޑުމެން ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ދެންމެ ވާހަކަދެއްކެވި މެންބަރެއްގެ ވާހަކަފުޅު ދިޔައިރު އަޅުގަ ނޑު
80

ހިތަށްއެރީ ވަރަށް ރަނގަޅުވެއޭ. އަނެއް ދިވެހިރާއްޖެ ނުވަތަ އައު ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަލަމަތި ފެންނަން ފެށިއްޔޭ. ކިތަންމެ
ރަނގަޅު ބަޖެޓެއް ވިޔަސް އިދިކޮޅު ޕާޓީތަކުގެ މެންބަރުންނެއް ދައްކާ ވާހަކަ އެއް ޤަބޫލެއް ނުކުރާނޭ، ރަނގަޅު
އެއްޗަކަށް ނުވާނޭ. ހަމަ އެފަދައިން އޭގެ އަނެއްކޮޅަކީ އޭގެ އަނެއް ޙަޤީޤަތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކަމުދާ ވާހަކަ އެއް
ދެއްކިޔަސް އަދި އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން އޮއްޓަރު ހުރި ވާ ހަކަ އެއް ބުންޏަސް އަދި މީގައި ހުރި ކަމުނުދާ ނުވަތަ
ރަނގަޅުކުރަން ބޭނުންވާ ކަމެއް ދެއްކިޔަސް އެ ބޭފުޅުންނަށް ޤަބޫލެއްނުކުރެއްވޭނޭ. އެ ބޭފުޅުން އެއަށް ރައްދުދޭނޭ. މިއީ
ޙަޤީޤަތަކީ. އެހެންނަމަވެސް، ދަންނަވަންތޯ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނޯޅޭނެ އެއްޗެއް ވަކި އަތަކަށް ނުޖެހޭނެ އެއްޗެއް އެބަ
އޮތް. ކޮބައިތޯ ހިސާބުގެ އަދަދު. ސުމެއް ވާނީ ސުމަކަށް، 3 ވާނީ ދެއަކަށް. : ވާނީ ނުވަޔަކަށް. އެހެންވީމާ، 3
ބިލިއަން ވާނީ ދެ ބިލިއަނަށް، ސަރުކާރު ބޭފުޅުން ވިދާޅުވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެން ބުންޏަސް. އޭގައި މައިނަސް އޮތިއްޔާ
އެއީ ދަރަނި. ޕްލަސް އޮތިއްޔާ އެއީ އަރަނި. އެހެންވީމާ، މި ޙަޤީޤަތް އޮންނާނެ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން
އެއްގޮތުން ބަލާއިރު ބަޖެޓަކީ ސިޔާސީ އެއްޗެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް އަދުގެ ސިޔާސީ މާޙައުލުގައި މަލްޓިޕާޓީ
ޑިމޮކްރަސީ އެއްގައި އުޅޭއިރު ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާ ބަޖެޓެއްގަ އި ސަރުކާރު ސިޔާސަތުތަކަށް ތާއީދު ހޯދުމާއި އަދި
ސަރުކާރު ވެރިކަން ދެމެހެއްޓުމަށް މަސައްކަތްކުރާ ޕްރޮގްރާމު ތަކެއް ހުންނާނެ. ހަމަ އެފަދައިން އެކަންކަމަށް ފާޑުކިޔަން
އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކުރާނެ. މިއީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިޝޫ އަކީ. ވިސްނަންޖެހޭ ކަމަކީ މިންވަރު، ހައްދުތައް،
ކަންކަން ހުރީ މިންވަރަކުން އެކަށޭނަ ގޮތަކަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ މިންވަރަކަށްތޯ. އެހެނިހެން ތަންތަނުގައި ވެސް މިކަންކަން
ކުރާ ގޮތްގޮތަށް އުސޫލުތަކަށް ބެލިގެންތޯ. މިއީ ހުރިހާ ތަނެއްގައި ވެސް ހިނގާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، އެއީ ވިސްނަންޖެހޭ
ކަމަކީ. އާދެ، ހިސާބު އަދަދުތަކަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑު ކުރިން ދެންނެވި ހިސާބު އަދަދު ދޮގެއް ނުހަދާނޭ.
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވާހަކައިގައި ސްޕިންޖެއްސޭނެ. އެ ބޭފުޅުން ވެސް ސްޕިންޖައްސާނެ. ގޮތްގޮތަށް އަނބުރާނެ. ހިސާބު
އަދަދު އެހެންނަމަވެސް ދޮގެއް ނުހަދާނެ. އާދެ، ދެންމެއަކު ކޮންމެވެސް ބޭފުޅަކު އިޝާރާތްކުރެއްވި ފަދައިން ދައުލަތުގެ
މުޅި ބަޖެޓަށް ބަލަމާތޯ. 3115 ވަނަ އަހަރުގެ ޚަރަދުގެ ޖުމްލަ އަކީ 5 ބިލިއަން. އާދެ، އާމްދަނީ އަކީ 5.8 ބިލިއަން.
އެ އަހަރު ކޮންމެ ގޮތެއް ވިޔަސް 373 މިލިއަން އަރަނި ވެގެން އަރަނީގެ ގޮތުގައި ބާކީ ވެގެން އޮވެ އަހަރު ނިމިގެން
ދިޔައީ. ދެން 3116 ވަނަ އަހަރު ޚަރަދަކީ 7 ބިލިއަން. އާމްދަނީ އަކީ 6.3. އެހެންވީމާ، އެ އަހަރު 977 މިލިއަން
ދަރަނިވީ، ޑެފިސިޓްވީ. އާދެ، މިހެން ކިޔަމުން ކިޔަމުން ގޮސް އަޅުގަ ނޑު ވަގުތުކޮޅު ހިނގައިދާނެތީވެ އަޅުގަ ނޑު
3118 އަށް ޖެހިލާނަން. މި ބަޖެޓު ބޮޑުވާން ފެށި ހިސާބަށް މި ދަނީ. 3118 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ ޚަރަދުގެ ޖުމްލަ
އަކީ 23.4 ބިލިއަން. ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި އަންދާޒާ ކޮށްފައި ހުށަހެޅުއްވީ 23.4 ބިލިއަން. އެހެންވީމާ، ދެންމެ ވިދާޅުވި
ގޮތަށް ފާސްކުރެވުނީ ބެލެންސް ބަޖެޓެއް. އާޚިރުގައި ނިމިގެން ދިޔަ ގޮތެއް ނޭނގެ. އާދެ، ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން އެ
ބަޖެޓު ވާހަކަދެއްކިއިރުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ދެންނެވީ މި ބަޖެޓުގެ އަދަދުތައް ބޮޑެތި ޖަންޕުވަމުން ނިންކުންނާނެ
ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ އެކަތި. މި ދައްކަނީ ސިޔާސީ ވާހަކަ އެއް ނޫން. ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް މި ކަމުގެ ތެރޭގައި
81

އުޅެވިފައި ހުރި މީހެއްގެ ގޮތުން. ކުއްލިއަކަށް މިވަރު ބޮޑު ޖަންޕެއް އައުމުން ޔޫޓިލައިޒޭޝަން ކިހިނެއްހޭ ވާނީ.
ކުރެވޭނެހޭ، އޮބްޒޯވްކުރެވޭނެ ހެއްޔޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަމާ، ފިހާރަ އެއް އިނގޭތޯ. 3 ލައްކަ ރުފިޔާގެ ކެޕިޓަލަކުން
ވިޔަފާރި އެއް ކުރާ މީހަކު، އެ ވިޔަފާރި ވެރިޔާ ކުއްލިއަކަށް 2 މިލިއަން ރުފިޔާ އަށް ހަމަ އެ ފިހާރަ އަށް މުވައްޒިފުން
ލައިގެން އޭނަ އަށް ކުރެވޭނެ ހެއްޔޭ. ނުކުރެވޭނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ސުވާލު ނިކުންނާނެ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި މި ދެންނެވި އަހަރު ވެސް، އެއީ މި ބޭފުޅުންގެ ސަރުކާރު އައުމުގެ ކުރީގައި ކަމެއް، ފަހެއް ކަމެއް ނޭނގެ.
އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި ބަޖެޓުގެ ފައިސާ ރަނގަޅު ގޮތުގައި، ހެޔޮ ގޮތުގައި ކަ ނޑައެޅިފައި ކަންކަމަށް އެ
ކުރަންވީ ގޮތަށް އޭގެން ފައިދާކުރަނިވި ގޮތަކަށް ޔުޓިލައިޒެއް ނުކުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ފުރަތަމަ
ވެސް 22 ބިލިއަނުން، 25 ބިލިއަނަށް ނުވަތަ މިހާރު މި ކިޔާ ގޮތުން ވިއްޔާ 28 ބިލިއަނަށް ދިއުމުން މިއީ
ޔުޓިލައިޒްކުރެވޭ ހެއްޔޭ. ކަ ނޑައެޅިފައި އޮތް ޕްރޮގްރާމްތަކަށް ކަ ނޑައެޅިފައި ހުރި ގޮތަށް އެ ޚަރަދުކޮށް ނިންމޭ ހެއްޔޭ.
މިއީ ސިޔާސީ ސުވާލެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއީ ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތު ރާވާ ބޭފުޅުން އަދި
ތަންފީޛުކުރައްވާ ބޭފުޅުން ވެސް ވިސްނަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އާދެ، ދެންމެ ވާހަކަފުޅު ދެއްކި ބޭފުޅެއް، ދާއިރާތަކާއި
ކަންކަމާ ހަވާލުވެފައި ހުރީމަ، އަޅުގަ ނޑު ލިސްޓެއް ނުކިޔާނަން. އަޅުގަނޑު ޙަޤީޤަތުގައި އަސްލުގައި ލިސްޓެއް ނުވެސް
ކިޔަން. އެއީ ކިޔަސް ވާ ކަމެއް ނެތް. ކަ ނޑައެޅިފައި ހުރި ކަމެއް ކުރެވޭ ގޮތަކާއި ނުވަތަ ދާ ގޮތަކަށް. ބައެއް ބޭފުޅުން
ވިދާޅުވޭ މެންބަރު ލާ ގަމީހެއްގެ ކުލައިންނޭ. އަޅުގަ ނޑަކަށް ނޭނގެ އެ ވާ ގޮތެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅު ގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކަކީ ލަފާފުރުމަކީ، ޞިއްޚީ ޚިދުމަތްތަކަކީ، ތަޢުލީމީ
ޚިދުމަތްތަކަކީ އޭރަކު އޮންނަ ސަރުކާރަކުން ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ ކަމެއް. ކުލައަކަށް، މީހުންގެ އިސްކޮޅަކަށް،
ރަށްރަށުގެ ސައިޒަކަށް ބެލުމެއް ނެތި. މިއީ ކޮށްދޭންޖެހޭ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ ދެންމެ ވިދާޅުވި
ގޮތަށް އޯގާވެރި ސަރުކާރުން އެކަންކަން ކުރާނެ ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގެ ކަންކަމަށް ވެސް
މިދެންނެވި ގޮތަށް ހަވާލުވެވަޑައިގަތިއްޔާ ރަނގަޅު. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު މި ތާނގައި ދަންނަވާލާނަން، އަޅުގަ ނޑުގެ
ދާއިރާގެ ރަށަކަށް ބައްދަލުކޮށް އަޅުގަ ނޑުމެން ޕާޓީ، އެ ޕާޓީ އަށް ކިޔަނީ ޑީ.އާރު.ޕީ. އާދެ، އެ ޕާޓީގެ ބަޔަކާ
ބައްދަލުކުރިއިރުގައި އެ ރަށުގެ އާދައިގެ މަން މީހެއް އަޅުގަ ނޑުގެ ކައިރީގައި ބުނި އެއްޗެއް ޕްރޮގްރާމަށް މުޚާޠަބުކޮށް.
ބަލާށޭ ޖެހިގެން މި އޮތް ރަށު ގައި ހިނގަމުން އެބަ ދެއޭ 7 މެގަ ޕްރޮޖެކްޓު. ސަރުކާރުގެ ވަރަށް ބޮޑު 7 މަޝްރޫޢެއް
ހިނގަމުން އެބަ ދެއޭ. ތިމަންނަމެންނަށް އަދި ކަމެއް ނުވެއޭ. އެހެންނަމަވެސް، ތިމަންނަމެން ޕާޓީ އަށް ވެރިކަން ލިބޭ
ދުވަހަކުން އެ ގޮތަށް ކަންތައް ކުރާކަށް ތިމަންނަމެން ބޭނުމެއް ނޫނޭ. ތިމަންނަމެން ބޭނުންވަނީ ތިމަންނަމެން ޕާޓީގައި
ތިއްބަސް، މި ރަށުގެ އެންމެން ޕާޓީ އަށް ވޯޓު ދިނަސް، ހުރިހާ ތަނަކަށް ނިސްބަތުން ހަމަހަމަކޮށް އިންޞާފުވެރިކޮށް
ކަންތައް ކޮށްދީފައި މި ރަށަށް ބޭނުންވާ ކަންތައް ވެސް އެ އުސޫލުން ކޮށްދިނުމޭ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއީ
ގޮތަކަށް ވާނީ. ދެން މިއާއެކީގައި މެދު ރާއްޖެތެރޭގެ ވާހަކަ ވެސް މި ފުރުޞަތުގައި ދަންނަވައިލާނަން. އާދެ، މިއީ ވަކި
82

ކުލަ އަކަށް ، ވަކި ޕާޓީ އަކަށް ދަންނަވާ ވާހަކަ އެއް ނޫން. އަދި 3119ގެ ކުރިން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަ އްކާ ވާހަކަ އެއް.
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ މި ބަޖެޓު ފޮތުގެ ތެރޭގައި ވެސް، މި ފޮރުވިފައި ވާ ސަފުހާތަކުގެ ތެރޭގައި ވެސް ރާއްޖޭގެ
ބައެއް ސަރަހައްދަށް އެއް ބިލިއަނަށް ވުރެ ބޮޑެތި ލޯނު ނަގައިގެން ވެސް ހިންގާ މަޝްރޫޢު އެބަހުރި. އަޅުގަ ނޑު
މައްސަލަ އެއް ނެތް ހިންގަވައިލައްވާ އިނގޭތޯ. ތަރައްޤީ އާއި ކުރިއެރުން ހަމަ ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ހިސާބަކަށް އަންނަން
ބޭނުންވަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ މިހެން ހޭލާ އުޅެނިކޮށް، ބައެއް ހިސާބުތަކަށް ބޮޑެތި ރީޖަނަލް ސްކޫލްތައް، ރީޖަނަލް
ހޮސްޕިޓަލްތައް، ރީޖަނަލް އެއަރޕޯޓުތައް، ރީޖަނަލް ބަނދަރުތައް ހިނގައްޖެ، އިނގޭތޯ. ހިނގައްޖެ. އެހެންނަމަވެސް،
މެދު ރާއްޖެތެރޭގައި މިހިރަ ކުދި އަތޮޅުތަކާއި ކުދި ރަށްތަކަކީ ވެސް ހަމަ ދިވެހިން، ދިވެހި ރައްޔިތުން. މި ފެހި
ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބުނާ އެއް ޙައްޤުތަކެއް ލިބިގެންވާ މީހުން. އެންމެ ކުޑަމިނުން ބޭސިކު ނީޑްސް، ބޭސިކު ކަންކަން
ހަމަޖެއްސުމަކީ ދައުލަތުގެ އާދެ، ދައުލަތުގެ އެންމެ މަތީ ވެރިޔާ، ވެރިކަން ހިންގާ ފަރާތަށް ލާޒިމްވާ ކަމެއް ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑު ދެކެނީ. އާދެ، ލޯނު ނެގުމުގެ ވާހަކަ އެކި ބޭފުޅުން އެކި އަދަދުތަކުން މިހާރުގެ މި އިޤްތިޞާދީ ބަހުރުވައިން
އެކިއެކި އިންޑިކޭޓަރުތައް ބޭނުންކޮށްގެން ދައްކަވައިފި. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑު ހިތަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަންނަނީ ގެ އެއް، އިނގޭތޯ. ޢާއިލާގައި ތިބެނީ އާމްދަނީ ލިބޭ ދެ މީހުން. ލިބެނީ 6111 ރުފިޔާ. އެއީ ގޭގެ ކެއްކުމަށް
ބޭނުންވާ ތަކެއްޗާއި ފެންވެރުމަށް ބޭނުންވާ ސާމާނާއި ދޮންނަތަކެއްޗާއި މި ހިނގާ އާދައިގެ ބޭނުންތަކަށް ކުރާ ޚަރަދުތައް
ފޫނުބެއްދިގެން، ދެކޮޅުނުޖެހިގެން ލޯނު ނަގާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ އެއްމަހު 2111، ދެ ވަނަ މަހުގައި 3111، އަނެއްބައި
ދައްކާފައި ޚަރަދުކުރުމަށް. މިހެން ނަގަމުން ނަގަމުން ގޮސް ކޮންހިސާބަކުންތޯ މިކަން ނިމޭނީ. އެންމެ ރަނގަޅު،
އިމާރާތެއް ކުރަން ވިޔަފާރި އެއް ކުރަން ލޯނެއް ނަގަނީ. އަނބުރާދެއްކޭނެ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު މި ނަގާ ލޯނުތައް
އަސްލު 611 މިލިއަނުން، 911 މިލިއަނުން، 3 ބިލިއަނުން، އެންމެ ފަހުން 5 ބިލިއަނަށް ބަދަލުވަމުން ދާއިރުގައި
އެންމެ ފަހުން ގްރީސް އަށް ދިމާވީ ކޮންގޮތެއްތޯ. އާދެ، އެއް ލޯނު ނަގައިގެން އައިސް އޭތި ދައްކަންޖެހޭއިރަށް މި
ދައްޖެހެނީ 61 ބިލިއަން ޑޮލަރު ދެއްކުމަށް ޓަކައި ނަގަންޖެހެނީ 71 މިލިއަން ޑޮލަރު އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު
މި ދެންނެވީ ލޯނު ނެގުމުގެ ނިސްބަތަކީ ކޮބައި ހެއްޔޭ. އެކަން ނިމޭ ހިސާބަކީ ކޮބައިތޯއޭ. ލޯނުތަކެއް ނަގަމުން
ނަގަމުން ގޮސް ގާތްގަ ނޑަކަށް 7 ބިލިއަން ރުފިޔާ، 9 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަށް ވީމަ އޭގެތެރެއިން މިއަންނަ އަހަރު
ދައްކަންޖެހެނީ 4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދައްކަންޖެހެންޏާ އަނެއްކާ 5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ނަގައިގެން އެ ލޯނު ދައްކައިގެން
އަޅުގަ ނޑުމެން ރިކަރަންޓު ޚަރަދުތައް ކުރަމުން ގެންދާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ، ރިކަރަންޓު ޚަރަދުކުރުމަށް ބަޖެޓު
ދެކޮޅުޖެއްސުމަށް މި ބޭނުންކުރާ ކަމަށް ވެއްޖެ އްޔާ ކިހިނެއް ތޯއޭ އެކަން ނިމެމުންދަނީ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ކުރިން މި
ދެންނެވި ފަދައިން މީގެ ދެތިން އަހަރު ކުރީގައި ލޯނު ނަގައިގެން ބަޖެޓު ޑެފިސިޓުކޮށްގެން ކުރި ޚަރަދާ އެއްވަރު
އާމްދަނީ އެއް މި އަންނަ އަހަރު އެބަ ލިބޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑު މި ޖެހެނީ އަނެއްކާ ވެސް 5 ބިލިއަން ރުފިޔާ
ޑެފިސިޓުކުރަން. އެހެންވީމާ، ޑެފިސިޓާ މެދުގައި ލޯނު ނެގުމާ ބެހޭ ގޮތުން ވިސްނަންޖެހޭނެ މި ގޮތުން. އާދެ،
83

އަޅުގަ ނޑުމެން އަޑުއަހައިފިން ޑިއުޓީފްރީ ބަޖެޓެކޭ. ރައްޔިތު މީހާގެ ޖީބަށް 811 މިލިއަން ރުފިޔާ ވަންނާނޭ. އުފާވެރި
ޚަބަރެއް ނޫންތޯ. ތަކެތީގެ އަގު ހެޔޮވެފައި، ރައްޔިތުންނަށް އިތުރު ލާރި ލިބިފައި މިހެން މި ވަނީ، ޑިއުޓީފްރީ މި ވަނީ.
އެހެންނަމަވެސް، ޑިއުޓީ ފްރީ ވުމަކީ ވެސް ޙަޤީޤަތެއް ނޫން، ސްޕިން އެއް. އޭތި އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެންނަށް ވެސް
އެބަ އެނގޭ. ޑިއުޓީ ފްރީ އެއް ނުވޭކަން. ދެން ސުވާލަކީ ކިހާވަރަކަށްހޭ މި އަގުހެޔޮ ވަނީ ދެއްތޯ. މި އަންނަ އަހަރު
ތަކެތީގެ އަގު ހެޔޮވޭތޯ، ނުވޭތޯ. އެ ސުވާލު އަންނަނީ. މިއަންނަ އަހަރު ޖީ.އެސް.ޓީ 7% އަށް ބޮޑުވެ ، އާމްދަނީގެ މި
އަންނަ އަހަރު އިންކަމް ޓެކްސް ނަގާނެތީވެ އަދި އެކިއެކި ޑިއުޓީތައް، އެކިއެކި ޓެކްސްތައް ބޮޑުވާނެތީވެ އަޅުގަ ނޑަށް
އެނގިފައި އޮތްވަރުން ވެއްޖެއްޔާ ބައެއް ފިހާރަތަކުގެ މިހާރު ވެސް ކުލި 41% އި ން 61% އަށް ބޮޑުކޮށްފި.
ވިޔަފާރިވެރިޔާ މި ލާރި ހޯދަނީ ކޮންތަނަކުންތޯ. ތަކެތި އަގު ހެޔޮކޮށްގެންތޯ، ހުރި ވަރަށް ހިފަހައްޓައިގެންތޯ،
ބޮޑުކޮށްގެންތޯ. މިއީ ސުވާލަކީ. އާދެ، ތަކެތީގެ އަގު ހެޔޮކުރުމުގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރުގައި އާދެ، މިހާރު ޑިއުޓީ
ކުޑަކޮށްލުމުން ނުވަތަ ދިރިއުޅުމުގެ ޚަރަދު އަތްފޯރާފަށަށް ގެނައުމުގެ ވަޢުދު ފުއްދުމުގެ ސަބަބުން ކަންކަން ހުރި ގޮތް
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ބަލައިލަން އެބަ ޖެހޭ. މި ތާނގައި ލިސްޓު ވެސް ކިޔާ އެބަ އުޅޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް
ބައެއް އެއްޗެހީގެ އަގުތައް. 3119 ވަނަ އަހަރު، 2 ކިލޯގެ ބާސްމަތީގެ ހަނޑޫ ބަސްތާ އެއްގެ އަގު، 6 ކިލޯގެ 66
ރުފިޔާ އަށް. 3122 ވަނަ އަހަރު 239 ރުފިޔާ އަށް. ނޫޑްލުސް ޕެކެޓެއް، ވަރަށް ގިނަ މީހުން ކާ އެއްޗެއް ނޫޑްލުސް.
ނޫޑްލުސް 3119 ވަނަ އަހަރު 3.31 އަށް. 3122 ވަނަ އަހަރު 6 ރުފިޔާ އަށް. އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ އެއްވެސް
ވަރަކަށް އެހެން ބޭފުޅުން ލިސްޓު ކިޔާތީކީ ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން ގިނަ މީހުންނަކީ ތަންތަނަށް ފިހާރަފިހާރަ އަށް ގޮސް
ތަކެތި ނުގަންނަ މީހުންނަށް ވާތީ ފަހަރެއްގައި އަގުތަކަށް އައި ބަދަލު ނޭނގިދާނެ. ދެން އިވެންޏާ އިވޭނީ ކޮންމެވެސް
ޕަސަންޓެއްގެ ވާހަކަ. އެހެންވީމާ، އާދެ، ޓޮމާޓޯ ޕޭސްޓު 36 ގްރާމުގެ ، 3119ގައި 2.61 ލާރި އަށް. 3122 ވަނަ
އަހަރު 5 ރުފިޔާ އަށް. 511 ގްރާމު ޓޮމާޓޯ ޕޭސްޓު ގެ އަގު މި ކިޔަނީ. ކާ އްޓެއް، ކާ އްޓެއްގެ އެވްރެޖު އަގު 3119ގައި
3 ރުފިޔާ އަށް. 3122ގައި 9 ރުފިޔާ އަށް. ކްރީމްކޭކަރު ބިސްކޯދު، 3119ގައި 8 ރުފިޔާ އަށް ޕެކެޓެއް. 3122 ގައި
މާ ރަނގަޅު. 27 ރުފިޔާ އަށް. ގެރިކިރު ދަޅެއް، 3119ގައި 8 ރުފިޔާ އަށް. 28 ރުފިޔާ 3122ގައި. ކޯސްޓު ހިކިކިރު،
މިއިން ދުވަހަކު ބާޒާރަށް ވަޑައިނުގަންނަވާ ބޭފުޅުން އަ ޑުއައްސަވާ. 11: ގްރާމްގެ ކޯސްޓު ކިރު ދަޅެއް 3119 ގައި 61
ރުފިޔާ އަށް. އާދެ، 61 ރުފިޔާ އަށް ކޯސްޓުކިރު ދަޅެ އް 11: ގްރާމުގެ. 3122ގައި 246 ރުފިޔާ އަށް. ފެން މަސް
ދަޅެއް، 3119 ގައި 8 ރުފިޔާ އަށް. 3122 ގައި 29 ރުފިޔާ އަށް. ތެޔޮ މަސް ދަޅެއް 8.61 3119ގައި. މިހާރު
29.61. މިހާރު ނޭނގެ އަގު ބޮޑުނުވާ ކަމެއް ވެސް. 2 ކިލޯގެ ކުކުޅެއް، 3119ގައި 32 ރުފިޔާ އަށް. 3122ގައި 66
ރުފިޔާ އަށް. ސޮސެޖު ޕެކެޓެއް 3119ގައި 9 ރުފިޔާ އަށް. 3122ގައި 39 ރުފިޔާ އަށް. ކިޔަންވީތޯ؟ ކިއިދާނެ.
ރަނގަބީލުޖަހައިފި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދެން ކުރިއަށް ގެންދަން. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު ކުރިމަތީގައި އިންނެވި ބޭފުޅާ
އެނބުރިވަޑައިގަތީމަ އަޅުގަ ނޑު އެ ބޭފުޅާ ދެންނެވި ލިސްޓަށް އެއްޗެއް ދަންނަވާލާނަން ކުޑަކޮށް ބަދަލުކޮށްލާފަ.
84

ވިދާޅުވި ނަރުދަމާ ހަދާ ރަށްތަކުގެ ލިސްޓޭ. ސުރުޚީ ވިދާޅެއް ނުވޭ. ނަރުދަމާ ހިންގުމަށް މަޝްވަރާކުރެވެމުންދާ ފެނުގެ
މަޝްރޫޢުތައް. މަޝްވަރާކުރެވެމުންދާ ފެނުގެ މަޝްރޫޢުތަކުގެ ލިސްޓު ކިޔު އްވީ އިނގޭތޯ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން މިފަދަ
ވާހަކަތައް ދެއްކުމާ އި މިކަންކަމާ ގުޅިގެން މި ތާނގައި ވަރަށް ގިނަ އިން އެބަ އަޑުއިވޭ ހުރިހާ ކަމެއްގައި ވެސް ލޯނު
ނެގުމުގައި ވެސް، ޑެފިސިޓު ވިޔަސް، ކޮރަޕްޝަން ވިޔަސް، ކުރީގައި ވެސް މިކަން އޮތީ މިހެންނޭ. ކުރީގައި ވެސް
ލޯނު ނެގިއޭ. ޑެފިސިޓު ވެސް ވިއޭ. ކޮރަޕްޝަން ވެސް ހިންގިއޭ އިނގޭތޯ. އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ 3119 ވަނަ
އަހަރު ރާއްޖޭގައި އިންތިޚާބެއް ނުބާއްވާ ބާއޭ. 3119 ވަނަ އަހަރު އިންތިޚާބެއް ނުބާއްވާ ބާއޭ. އެ އިންތިޚާބުގައި ދިވެހި
ރައްޔިތުން ހޭލާ ތިބެގެން ރޯމާދުވާލު ވޯޓު މި ލެއްވީ ހަމައެކަނި ނަންބޯޑު ބަދަލުކޮށްލާފައި ކުރިން ކުރި ގޮތަށް ކަންކަން
ކުރަންތޯ. ކުރިން ކުރި ގޮތަށް އެކަންކަން އެއަށް ވުރެ ބޮޑު ސްކޭލެއްގައި އެއަށްވުރެ ފުޅާ ސްކޭލެއްގައި ރޯމާދުވާލު
އެންމެންނަށް ފެންނަ ގޮތަށް ކުރަންތޯ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ރައްޔިތުން ވޯޓު ދިނީ ކަންކަން އިޞްލާޙުކޮށް
ރަނގަޅުކުރުމަށް. އަނެއް ދިވެހިރާއްޖެ އަށް، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އައު ދިވެހިރާއްޖެ އަކަށް އައު މަންޒަރުތަކާ
އެކު ގެންދިއުމަށް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ދިވެހި ރައްޔިތުން ވޯޓު ދިނީ އިތުރު އުއްމީދީ އައު
ދިވެހިރާއްޖެ އަކަށް ދިއުމަށް. ކަންކަން ރަނގަޅުވެ، އިޞްލާޙުކުރެވޭ ސަރުކާރެއް އައިސްގެން އެކަން ކުރުމަށް.
އެހެންވީމާ، ކޮންމެ ކަމަކަށް ޢު ޒުރުދެއްކުމަށް ކުރީ ސަރުކާރުން ހެދީ މިހެންނޭ، އަނެއްހެއްނޭ ކިޔުމަކީ މިއީކީ އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ތާކުންތާކުޖެހޭ ކަމެއް ނޫން. ތި ބޭފުޅުން ޤަބޫލުކުރައްވަނީތޯ ތި ބޭފުޅުން އަނެއް ދިވެހިރާއްޖޭގައި
ގުލްޒާރުގައި ފޮޅުވި ނޫރާނީ މާތަކަކީ ހަމަ އަސުރަށް ފޮޅޭ އަސުރުމާތައްހެން އިރުއޮއްސުމާ އެކު ވަޅޯވެގެންދާ އެއްޗެއް
ކަމަށް. وانسالو عهيكى.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. މި ބަޖެޓުގެ ބަހުސްގެ ޖަލްސާގައި މެންދުރުފަހުގެ ދަންފަޅީގައި ވެސް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މިކަމަށް
ތިޔަ ދެއްވަމުން ގެންދެއްވާ މަތިވެރި ދަރަޖައިގައި، ތިޔަ އަޙައްމިއްޔަތު ދެއްވަމުންގެންދަވާ މަތިވެރި ދަރަޖައަށްޓަކައި
އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރުއަދާކުރަމުން، ދެންމެ ވާހަކަދެއްކެވި މަތިވެރި ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު
ޝުކުރުއަދާކުރަން. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތު އަރުވަނީ ޖުމްހޫރީ ޕާޓީގެ ލީޑަރު، މާމިގިލީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމަށް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޤާސިމް އބްރާހީމް.
މާމގިލި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` انسالو عهيكى ورححً هلا وتركاتو. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރައްވާ ދައުލަތުން
ހުށަހެޅުއްވި، އަދި ސަރުކާރުން ހުށަހެޅުއްވި ބަޖެޓުގެ، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ވާހަކަދައްކަން ފަށާނީ ކިހިނަކުންބާއޭ
85

އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރާ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑަކީ ވެސް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަންޖެހޭ ބައެއް ވާހަކަތައް އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، މާ ގިނަ ވާހަކަތަކެއް ދައްކާކަށެއް ނޫން.
އެހެނީ މި ބަޖެޓް ދިރާސާ ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރަކަށް މި މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ހޮއްވަވާފައި ވަނީ އަޅުގަ ނޑު
ކަމަށް ވާތީ، އެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރަމުންދާއިރު މާ ގިނަ ބުރަ ވާހަކަތައް މީގެން ފެންނަ ތަފާތު ގޮތްގޮތަށް
އަރިއަރިމައްޗަށް ދުއްވާލައި ވާހަކަދެއްކުމަކީ އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ އިންޞާފުކުރަން އިންނަ މީހެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން
ނުވަތަ އެ ގޮނޑި ޗެއަރކުރަން އިންނަ މީހެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން ވަރަށް ބޮޑު އުނދަގުލެއް އުފުލަންޖެހޭނެ ކަމެއްހެން.
އަޅުގަ ނޑު އިންޞާފު ޤަބޫލުކުރަން. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ޤަ ބޫލުކުރަން. އަޅުގަ ނޑު، ޢަދުލުއިންޞާފަކީ އަޅުގަ ނޑުގެ
ކުރިމަތީގައި އެއްވަނަ ދަރަޖައިގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރާ ކަންތައް. އަދި އިޤްތިޞާދީ ޢަދާލަތާއި އިޖްތިމާޢީ ޢަދާލަތަކީ
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ދެވަނަ އެއް ނެތް އެންމެ ފުރަތަމަ ކަންތައް. އެކަން އެހެން އޮތުމާ އެކީގައި އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން އޮތީ ފުރަތަމަ ވެސް ދައުލަތުން މި ހުށަހެޅުއްވި ބަޖެޓު މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީތީ
އެ މަނިކުފާނަށް ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު ޝުކުރުދަންނަވަން. އަދި އެ މިނިސްޓްރީގެ މުވައްޒަފުން ކުރެއްވި ބުރަ
މަސައްކަތްތައް ވެސް ނުހަނު އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު ޝުކުރުދަންނަވަން. ހަމަ މި ނޭވާގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން
މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނުގައި ވާ ފަދައިން މިދިޔަ އަހަރާއި އޭގެ ކުރީ އަހަރު ގެނެވުނު އިޞްލާޙުތަކާ އެއް ގޮތް ވާ ގޮތުގެ
މަތިން މި ބަޖެޓުގެ މަޢުލޫމާތުތައް ފުރިހަމަކުރެވިފައި ނުވާކަން އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ހިތާމައާ އެކީގައި ދަންނަވާލަން.
އާދެ، މާލިއްޔަތު ޤާނޫނުގައި ކަ ނޑައެޅި ބަޔާންވެގެންވޭ އިޞްލާޙުތަކުގައި މި ބަޖެޓު ހުށަހަޅުއްވާއިރު ބަޖެޓުގެ
ރިކޮމެންޑޭޝަނެއްގެ ގޮތުގައި ފާސްކުރެވޭ ކަންތައްތަކަށް ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް. އެހެން އެކަން އޮއްވާ މިދިޔަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް ތަފްޞީލް މަދުވެގެން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކުރެއްވި ޝަކުވާ އަޅުގަ ނޑުމެން މި މާލަމުން
އަޑުއަހަމުން ގެންދިޔަ ކެތްތެރިކަމެއް ނެތް ގޮތުގައި ތަފާތު ޝުޢޫރުތަކުގެ ތަފާތު ޖަޒުބާތުތަކުގެ އަޑު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އިހުސާސްވެގެން ދިޔަ. އާދެ، ކޮންމެ ކުލައަކުން ކަމަށް ވިޔަސް އަދި ކޮންމެ ކުލައެއްގެ ކޮންމެ ޕާޓީ އަކުން ކަމަށް
ވިޔަސް މިހެން މިކަން އޮއްވާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެނިގެން ދިޔައީ މިފަހަރުގެ ބަޖެޓު ވެސް މި ދެންނެވި މިދިޔަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓަށްވުރެ މަޢުލޫމާތު މަދު ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގަ. އެޝަކުވާ އާދެ، ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމީޓީގައި އުފުލިގެން ދާ
ތަން އެއީ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ހިތާމައާ އެކު ބަލައިގަންނަން ޖެހުނު ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް އެއާއެކުގައި ވެސް
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނީ ދިވެހި ދައުލަތަށް ކަ ނޑައަޅުއްވާފައި ވާ ބަޖެޓަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގަ އި ވަނީ ވޭތުވެދިޔަ
އަހަރާއި ހިނގަމުންދާ އަހަރާ ކުރިއަށް އޮތް އަހަރަށް ހިނގާނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ ޚަރަދާއި ލިބޭ އާމްދަނީގެ ޖުމްލަ
ހިސާބުތަކެއްގެ ވާހަކަ ކަމަށް މި ބަޖެޓުން މާނަކުރައްވާފައި މި އޮތީ. އެހެންކަމަށް ވެދާނެ. އެހެންނަމަވެސް މި ދެންނެވި
ބަޖެޓު ރިކޮމެންޑޭޝަނުގައި މިދިޔަ އަހަރު އެކަން އެގޮތަށް ފާހަގަކުރެވިފަ އި ވާތީވެ ޤާނޫނުގައި އެކަން ހިމެނިފައި އޮތް
ގޮތް އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ޙަޤީޤަތަކީ ހިތި އެއްޗަކަށް ވެދާނެ ނުވަތަ ޑައިޖެސްޓުކުރަން
86

އުދަނގޫކަމަކަށް ވެސް ވެދާނެ ކަންނޭނގެ. އެހެންނަމަވެސް ޙަޤީޤަތް ވާނީ ޙަޤީޤަތަށް. މި ޙަޤީޤަތަށް ބުރަވެ،
މިކަންކަމުގެ ވާހަކަ ދަންނަވާލުން އަޅުގަ ނޑު ބޭނުންވީ. އަޅުގަ ނޑު މާ ބޮޑު ފާޑުކިޔުންތަކެއް ގެންނާކަށެއް ނޫން. މިދިޔަ
އަހަރު ބަޖެޓު ނިމިގެން މި ހުށަހެޅުއްވީ މި އަހަރަށް. މި ދެންނެވީ މިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ހުށަހެޅިގެން ދިޔައިރު 3122
ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގަ އި ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތަކެއްގެ ތެރެއިން ހުރި މަޝްރޫޢުތަކެއް ނުފެށި ހުރިކަން
އަޅުގަ ނޑުމެން ފާހަގަކުރަން. އަދި ހަމަ އެހެންމެ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދޭން ކަ ނޑައަޅާފައި ވާ ފައިސާ ރައްޔިތުންނަށް
ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ދޭންޖެހޭ ދަ ނޑުވެރިކަމާ އި މަސްވެރިންނަށް ދޭންޖެހޭ ފައިސާ ނުދީ ހުރިކަން އަޅުގަ ނޑު ހިތާމައާ
އެކީ ކުށްވެރިކުރަން. އާދެ، އެ ފައިސާ ޖެހޭނީ ލިބިދޭން. އެއީ ސަރުކާރުން ދޭންޖެހޭ ޙައްޤެއް. ލާޒިމްވެގެންވާ ކަމެއް.
އެއްވެސް ބަހަނާ އެއް އޭގެ މައްޗަށް އޮންނާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން. އާދެ، މިހެން މި ދަންނަވާލީ
2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ބަހައި ދިޔައިރު 2.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ސަބްސިޑީއާ އެހެނިހެން
ކަންތައްތަކަށް ހުށަހެޅިގެން މިއަހަރަށް ހުށަހެޅިގެން ދިޔައިރު 311 މިލިއަން ރުފިޔާގެ އޭގެތެރެއިން އުނިކޮށް މިދެންނެވި
ކަންތައްތަކުގެ މައްޗަށް ބަހައި ބަޖެޓު ފާސްކޮށްގެން ދިޔައީ. އެކަން ނުކުރުމަކަށް ދެއްކޭނެ ހުއްޖަތެއް ނޯންނާނެ.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަންޖެހިފައިވާ މަސައްކަތްތަކަށް ބަލާއިރު މި
ދެންނެވި ދާއިރާތައް ތަރައްޤީކުރުމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ޚަރަދުކުރުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފައިމައްޗަށް ތެދުވެ ، އަމިއްލަ
ނަފްސަށް އަމިއްލަ ފުއްދުންތެރިކަމުގެ މައްޗަށް ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދުތަކެއް. އެ ޚަރަދުތައް ނުކޮށް އެހެން ބާވަތްތަކުގެ
ޚަރަދުތައް ކުރުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ހަމަތަކުގެ މަތިން ކޮށްގެންވާނެ ކަމެއް ނޫން. އާދެ، މި ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރު
ވެސް އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނަނީ މިދެންނެވި ގޮތަށް އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދު ހަރުދަނާކުރުމަށް ކުރެވޭ
މަސައްކަތްތައް މަދުކަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ވެސް މަދުކަން. އެ ގޮތަށް ކަންތައްތައް ކުރެވިގެންދަންޏާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
މުސްތަޤުބަލް އަޅުގަ ނޑުމެން މިދެކޭ ގޮތަކަށް އާރާސްތުވެގެނެއް ނުދާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިދާޅުވަމުން ގެންދަވަނީ ކޮންކްރީޓާ އި ދަގަ ނޑާ އަދި ބޮޑު ހިލަ އެއް ނޫނޭ ތިމަންނަމެން
ބޭނުންފުޅު ވަނީ. ވާހަކަފުޅުގަ އި އެހެން ވިދާޅުވި ކަމަކު ކަންތައް މި އަންނަނީ އެހެނޭ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަންޖެހެނީ.
ދެންމެއަކު ސަރުކާރު ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފާހަގަކުރެއްވި ފްލެޓުތަކުގެ
ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް އުފާކުރަން އެކަހަލަ ރަނގަޅު ވާހަކަތައް އަޑުއިވިގެންދާތީ ނުވަ ހާސް ފްލެޓެއްގެ ބިންގާ
ނޫނީ ދިހަހާސް ފްލެޓު އެޅިގެންދާ ވާހަކަ. މިއީ ކޯއްޗެއްތޯ. ކީއްތޯ މި ކުރަނީ. ދެން އަޅުގަ ނޑު ކޮންމެހެން އެ ވާހަކަ
ދައްކާކަށެއް ނޫން. މާ ބޮޑަށް އޭގެ ތެރެއަށް ވަންނާކަށެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑު ބަލައިލަން ބޭނުންވަނީ މި ބަޖެޓުގެ
ފިގަރތަކުގެ މައްޗަށް. އަޅުގަ ނޑު ދިރާސާކޮށްލަން ނުވަތަ އަޅުގަ ނޑު ވިސްނައިލަން ބޭނުންވަނީ އެކަން. އެ
މަޢުލޫމާތުތައް މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް މި ރައްޔިތުންގެ ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނަށް ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް
ވެސް ހުރިހާ މަޢުލޫމާތުތަކެއް ޤާނޫނުގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން ގެނެސްދެއްވުން. އެއީ އެ މަނިކުފާނަށް ލާޒިމުކަމެއް. އެކަން
87

ކޮށްދެއްވަން ޖެހިވަ ޑައިގަންނަވާނެކަން އަޅުގަ ނޑު ތަކުރާރުކޮށް މިހާރު ދަންނަވާލަން. މިހާރުވެސް އިއްޔެގަ އި ކޮމިޓީން
ނިންމާފައި ވާނީ ވެސް މި ދެންނެވި ތަފްޞީލުތައް ގެނެސްދޭން. އެކަމަކު މިއަދު މި މަޖިލީހުގައި ވެސް އެ އައިއްސަ
ނެތްކަން އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ. ވަރަށް ހިތާމަހުރި ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މި ބަޖެޓުގެ ޖުމްލަ
ޚަރަދާއި ނެޓު ލެންޑިންގެ ގޮތުގައި ދައްކަވާފައި މި ވަނީ 25.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ބޭރުގެ ހިލޭއާ
އެކީގައި ލިބޭނެ ކަމަށް މި ވިދާޅުވަނީ 22 ބިލިއަން. އާދެ، ގޮސް ނިންމައިލެއްވުން އެންމެ ފަހުން ދައުލަތުން ކުރެވޭ
ޚަރަދުގެ މުޅި ޖުމްލަ ކަމަށް 28 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދައްކާފައި އޮތީ މި އަދަދުތަކެއްގެ ގޮތުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފާހަގަކުރައްވަމުން އެ ގެންދަވަނީ އެހެންވެގެން. އާދެ މި އީ ޢިއް ޒަތްތެރި ފިނޭންސް
މިނިސްޓަރަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން އޮތީ މިހެންވީމައޭ މި ގޮތަށް މި ފާހަގަކުރަނީ. އާދެ، ދެން އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން އޮތީ އެ ވާހަކަ އެގޮތަށް ދާއިރު ނެގޭ ލޯނުގެ އަދަދަށް ބަލައިލާއިރު ބަޖެޓުގެ ފަހުގެ ގަ ނޑުތަކުގަ އި
ހާމަކުރައްވާފައި އެބަހުރި 469.57 މިލިއަން ޑޮލަރުގެ ދަރަނި މިއަންނަ އަހަރު ނަގަން. 469.57 މިލިއަން ޑޮލަރުގެ
ދަރަނި. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުސްތަޤުބަލަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މާދަމާގެ ޖީލުތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދަރިން
މިފަދައިން ދަރުވާލަން އަޅުގަ ނޑުމެން ހެޔޮވާނެތޯއޭ. އާދެ، ދެންމެއަކު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ވާހަކަދައްކަވަމުން
ވިދާޅުވި ، ލިބޭ މިންވަރު ނިކަން ދަނެގެން ވި ބޭނުންތައް ބަހާލައިގެން ތިބޭ ނަމައީ ފިކުރުކޮށް މި ބޭޒާރެއް ނުވެސް
ވާނޭ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން ދުވާފަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޒުބައިރު ފާހަގަކުރެއްވި އަދި އެނޫންވެސް އެހެން
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މި މޭރުމުން ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވި. އާދެ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން އޮތީ، އޭގެ އިތުރަށް ދައުލަތުން
ސުވެރިން ގެރެންޓީ ދީގެން މުޅި ދައުލަތް ވިއްކާލުމުގެ ބޭނުމުގައޭ އަޅުގަ ނޑު ނުދެންނެވިޔަސް 18: މިލިއަން ރުފިޔާގެ
ސުވެރިން ގެރެންޓީ ދިނުމަށް ހުށަހަޅާފައި މި ވަނީ ކޮންއުސޫލަކުން ކޮންހަމައަކުން ކިހިނެއްކަން އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާކަށެއް ނެތީމު. އަޅުގަ ނޑެކޭ އެއްފަދައިން ތި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ވެސް މަސްއޫލިއްޔަތެއް ވާޖިބެއް މިކަން
ދެނެގަތުމާއި ބަލައިގަތުން. ކުރީގެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަކަށް ހުންނެވި ބޭފުޅަކު އާދެ، މައުމޫނު
ޢަބްދުލްޤައްޔޫމު އެ މަނިކުފާނުގެ ސަރުކާރުގައި 261 މިލިއަނެއްތޯ 311 މިލިއަން ރުފިޔާއެއްގެ ލޯނު ދީފައި އޮތްއިރު
މިއަދުގެ ސަރުކާރުން ކަންތައްތައް ހިންގަމުންދާ ގޮތުގެ މައްޗަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލަމާތޯ؟ މިއީ ކޮންބަޔަކަށް ދޭން
ކިއްކުރާ ސުވެރިން ގެރެންޓީ އެއްތޯ ؟ މިއީ ކޯއްޗެއްތޯ؟ އަޅުގަ ނޑު ކޮންމެހެން އަޅާކިޔާކަށެއް ނެތީމު. އެ ހިސާބަށް
ދާކަށެއް ނެތީމު. އެހެންވީމާ، އެ މައުޟޫޢުގެ ތެރެއަށް ނުވަދެ، އަޅުގަ ނޑު ގެންދާނީ ކުރީގައި ވެސް ދަންނަވާލިހެން މި
ފިގަރސްތަކުގެ މައްޗަށް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ބަލައިލަން އޮތީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސްގެ އަރިއަހުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދޭން ބޭނުންވާ މަޢުލޫމާތުތަކެއް ބަޖެޓު ދިރާސާކުރުމުގެ ކަންތައްތައް ކުރިއަށް ގެންދެވުމުގައި އެ
މަނިކުފާނުގެ އެއްބާރުލެއްވުން ނިހާޔަތަށް ބޭނުން. އެހެންވީމާ، އެކަން ކުރެވޭނީ އެ މަނިކުފާނު މި މަޢުލޫމާތުތައް
ދެއްވައިގެން. އެ މަޢޫލޫމާތުތައް ޤާނޫނުގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބިދީގެން. އާދެ، އެއީ އޮފީސް
88

ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ ޚަރަދާއި ޚިދުމަތް ސަފުހާ ނަންބަރު 57 ބަޖެޓުގެ ބައްލަވައިލައްވާ. އިޢުލާނާ އި އިޝްތިރާކު،
އެންގުން އަދި އިޝްތިހާރުގެ ޚަރަދު. 3121 ވަނަ އަހަރު މި އޮންނަނީ 25.: މިލިއަން ރުފިޔާ. އެއީ ބަޖެޓުގެ 2%
ކަމަށް ދައްކަވާފައި މި އޮންނަނީ. ދެން 3122 ވަނަ އަހަރަށް މި އޮތީ 21.9 މިލިއަން ރުފިޔާ. އާދެ އެއީ ވެސް
ބަޖެޓުގެ 1.12% ކަމަށް. އާދެ ކުރީގަ އި ވެސް ހަމަ އެހެން އިނގޭތޯ. މާފުކުރައްވާ. އާދެ، މި އަހަރު މި އަންނަ
އަހަރަށް އާދެ، ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގައި މި އޮންނަނީ 244.6 މިލިއަން ރުފިޔާ. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ސުވާލުއުފެދޭ އިނގޭތޯ
މިއީ ކޮންކަމެއްތޯ. އެހާ ބޮޑު އިތުރުވުމެއް މި އަންނަނީ ކީއްވެގެންތޯ؟ އޭގެ ތަފްޞީލެއް ނެތް އިނގޭތޯ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ބޭނުން މި ތަފްޞީލް ހޯދަން. އަދި 3124 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރެވުނު 281 މިލިއަން.
އޭގެއިތުރަށް އަނެއްކާ 3125ގައި ވެސް 281 މިލިއަން އިނގޭތޯ. އާދެ، ދެން އޭގެއިތުރަށް އަޅުގަ ނޑު ހުރިހާ
އައިޓަމުތަކަކަށް ދެވޭކަށެއް ވަގުތެއް ނެތް. މަނިކުފާނު ތި ދެ އްވީ އެންމެ 6 މިނެޓު އިރު. އަޅުގަ ނޑު 2 ގަޑިއިރުގެ ވަގުތު
ބޭނުން. ނޫނީ 3 ގަޑިއިރުގެ ވަގުތު. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ އެ ކަމެއް ނުކުރެއްވޭނެކަން. ނުވެސް
ކުރައްވާނެކަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ކުރުކޮށްލާނަން. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު މި ވާހަކަތައް އިތުރަށް ހާމަކުރާނީ
ކިހިނެއްތޯ އަޅުގަ ނޑު އެބަ ހިތަށްއަރާ. މި ބޭނުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ދުސްތޫރީ ހަޔާތެއް ބިނާކޮށްގެން، ދުސްތޫރީ
އުސޫލުތަކެއްގެ މައްޗަށް މަސައްކަތްކުރުމުގެ ވިސްނުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި އަދި އަޅުގަ ނޑުމެން
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ ހިތްޕުޅުގައި، ހަމަ އެހެންމެ ސަރުކާރު ހިންގަވަން ތިއްބެވި ޢިއްޒަތްތެރިންގެ
ހިތްޕުޅުގައި އަށަގެންނެވުން އިނގޭތޯ މީގެ ބޭނުމަކީ. އެހެންވީމާ، މި މަގުސަދަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރާ
އަޅުގަ ނޑު ޓީވީގައި ވަގުތު ގަނެގެންގޮސް މި ވާހަކަތައް ދައްކާލަން އެބަ ޖެހޭ ނޫންބަވައޭ. އަޅުގަ ނޑު އެހެންނަމަވެސް
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން އޮތީ ސަރުކާރު ހަމަ އެ ޕޭޖުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން އޮތީ ، ސަރުކާރުން ބާއްވާ އެކިއެކި
އިމްތިހާނުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ކުރާ ޚަރަދު 35 މިލިއަނަށް އިތުރުވެފައި އޮތްކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ. ދެން ހަމަ
އެހެންމެ އަދި އޭގެއިތުރަށް ކޮންސަލްޓެންސީ ޚިދުމަތާއި ތަރުޖަމާކުރުން ފަދަ ޚިދުމަތްތަކުގެ އަގަށް ދޭ ފައިސާ 51.65
އަށް އިތުރުވެގެން އައިއްސަ އޮތް ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ. ދެން އެއާއެކީގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން އޮތީ
އެހެނިހެން އޮފީސް ހިންގުމުގެ ޚަރަދުގެ ޚިދުމަތުގެ ޚަރަދޭ ކިޔާފައި 6.6: މިލިއަން. މިއީ ހައްތަހާވެސް އަދި މި ނޫން
ވެސް އެހެން އައިޓަމުތަކަށް ތަފްޞީލު ބޭނުންވޭ. އެހެންނަމަވެސް ވަގުތު ނެތީމަ ކުރުކޮށްލާފައި އަޅުގަ ނޑު ހަމަ
ދަންނަވާލީ. ދެން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން އޮތީ 59 ވަނަ ސަފުހާގައި ބައްލަވައިލައްވާ. ސަރުކާރުންދޭ އެހީ އާއި
އިޝްތިރާކާއި އަދި ސަބްސިޑީ. އޭގައި މި އޮންނަނީ ބޭރުގެ އެކިއެކި ޖަމާޢަތްތަކާއި ތަންތާނގެ ޗަންދާ އާއި
މެމްބަރޝިޕް ފީ އަށް ދައްކާ ފައިސާ 33.7 މިލިއަން ރުފިޔާ. އެއީ 3121 ވަނަ އަހަރު 24 މިލިއަން. އަދި 3122
ވަނަ އަހަރު 26 މިލިއަން. މިހާރު 33 މިލިއަނަށް އިތުރުވެގެންދަނީ. އެކިއެކި އެސޯސިއޭޝަންތަކާއި އިޖުތިމާޢީ
ކޮމިޓީތައް ހިންގުމަށްދޭ ޚަރަދު 44 މިލިއަން 3121 ގައި އޮތްއިރު 3122ގައި 41 މިލިއަން. މި އަހަރަށް 2:
89

މިލިއަނަށް ދަށްވެފައި އެ އޮތީ. އެއީ ކީއްވެގެން، ކޮންބަޔަކަށްތޯ މި މަދުކޮށްލަނީ، ނުދެނީ. އާދެ، މުޅި ޖުމްލަ، މި
އައިޓަމުގެ ޖުމްލަ އަކީ ސަރުކާރުންދޭ އެހީ އާއި އިޝްތިރާކާ އަދި ސަބްސިޑީ 3451 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ވާހަކަ މި
ދައްކަނީ. އެހެންވީމާ، މީގެ ތަފްޞީލު އެބަ ޖެހޭ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބެން އިނގޭތޯ. މި ތަފްޞީލުތަކުގެ ވާހަކަ
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން މި އުޅެނީ. އަދި އޭގެއިތުރަށް ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތައް ހިންގުމަށް މުޅި ޖުމްލަ 227.4
މިލިއަން ރުފިޔާ މި ދެންނެވި ޕޭޖުގައި ވެސް އެބަ އޮތް. އަނެއްކާ ބޭރުގެ ހިލޭ، ބޭރުގެ އެހީގެ ދަށުން ހިންގާ ތަރައްޤީގެ
މަޝްރޫޢުތަކަށް ސަރުކާރުގެ ކުރާ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި، ސަރުކާރުގެ ލޯކަލް ކޮމްޕޯނަންޓުގެ ގޮތުގައި 31.9 މިލިއަން
ރުފިޔާ. އަދި އިޤްތިޞާދީ ފައިދާ އަށް ޓަކައި ކުރާ ޚަރަދު 687 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަމަށް މި އިންނަނީ ދައްކާފަ. އަދި
އެއީ ސަރުކާރުން ހިންގާ ފައިދާ ލިބޭ ގޮތަށް ހުންނަ ތަންތަނަށް ކެޕިޓަލް ދޫކުރުމަށްދޭ ފައިސާގެ ގޮތުގައި 687 މިލިއަން
ރުފިޔާ. އެއީ ކޮންތަންތަނެއްތޯ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައި ލަން ބޭނުން ތަފްޞީލު ވެސް. މިއަކުން އެނގޭކަށް ނެތް
އިނގޭތޯ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، ދެން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން އޮތީ އޮފީސް ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ ޚަރަދު ހޯދުމަށް
ކުރާ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި މަގާއި ފާލަން އަދި ބްރިޖު ފަދަ ތަންތަން ހެދުން. މި އައިޓަމުގެ 281 މިލިއަން އެއީ
ކޮންތަންތަނެއްތޯ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލަން ބޭނުންވޭ. އެ ތަފްޞީލުތައް އިނގޭތޯ. ދެން ލޯނު އަނބުރާ ދެއްކުން.
މީގެ އެބަ އުޅޭ 3454 މިލިއަން ރުފިޔާ. އާދެ، އެހެންގޮތަކަށް ދަންނަވަންޏާ 3.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އާދެ، މީގެ
ތަފްޞީލު ވެސް ލިބެން އެބަ ބޭނުންވޭ. ކޮން ލޯނަކުން ކޮންތާކަށް، ކޮންތަނަކަށް، ކިހިނެއް ދައްކާ އެއްޗެއްތޯ. އާދެ، އެ
ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޖަވާބު އެބަ ލިބެންޖެހޭ. ލިބިގެން މެނުވީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހީވަނީ މިއީ ވަރަށް
ބޮޑެތި މައްސަލަ އެބަ ނިކުމޭހެން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ދަންނަވާލަން ބޭނުން ވަނީ މި ބަޖެޓަށް މާ
ބޮޑަށް ފާޑުނުކިޔައި ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ ވާހަކަ ވެސް ނުދައްކާ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގެ މެންބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެ މެންބަރަކު ވެސް ކުރަންޖެހޭނީ މުޅި ޤައުމަށް، މުޅި
ރައްޔިތުންގެ ފައިދާ އަށް ކުރާ މަސައްކަތް. އެހެންވީމާ، އެ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު އެ ވާހަކަ ދަންނަވައިލާނީ. ދެން
އެހެންނަމަވެސް ސަރުކާރު ހިންގަވަން ހުރި ޕާޓީގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު
ޞާލިޙު ދެންމެއަކު އެ ވިދާޅުވި ފަދައިން ވަކި ދާއިރާ އެއް، ދެ ދާއިރާއެއްގެ ކަންތައްތަކާ ހަވާލުވެވަޑައިގަންނަވާނެއޭ
ވިދާޅުވީމާ އަޅުގަ ނޑު އުފާވަން. އެހެންނަމަވެސް ދެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާ އޭގެތެރޭގަ އި ނުހިމެނުއްވީ ކީއްވެގެންތޯއޭ
އަޅުގަ ނޑު އެ ސުވާލުކުރާކަށެއް ނެތީމު. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ އެ ވިދާޅުވި ދެ ދާއިރާގެ 3
ބޭފުޅުންނަކީ މި ސަރުކާރު ގެނެސްދިނުމަށް ޓަކައި މިހާރު މި އޮތް ސަރުކާރު ގެނެސްދިނުމަށް ޓަކައި ކޮންފަދަ
ޚިދުމަތެއް ކޮށްދެއްވި ބޭފުޅުންނަށް ވެދާނެތޯއޭ. އަދި ނުކޮށްދެއްވި ކަމަށް ވިޔަސް ބަޔަކަށް ރައްޔިތުންނަށް ކަންތައްތަކެއް
ވެގެންދާ ވާހަކަ އަޑުއިވުމުގެ ހިތްހަމަޖެހުން ލިބިގަންނަމުން އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރުދަންނަވަމުން މަނިކުފާނު ދެއްވި
90

ވަގުތުކޮޅަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަމުން އަޅުގަ ނޑު އިށީނދެލާނަން އަޅުގަ ނޑުގެ ވަގުތު ވެސް ހަމަވެއްޖެ ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާތީ. ވައްސަލާމްޢަލައިކުމް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ވާހަކަފުޅުގައި ބަޖެޓުގެ ބަހުސްގައި ބައިވެރިވެވަޑއިގަތުމަށް
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވަގުތު ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ވަގުތު ކަ ނޑައެޅުމަށް އިޝާރާތްކޮށްލެއްވި. ވަގުތު ކަ ނޑައެޅިފައި
ވާ މިންވަރަކީ ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން އެދިވަޑައިގަންނަވާ ކޮންމެ މެންބަރަކަށް ވެސް 26 މިނެޓުގެ ވަގުތު. މިހާރު
އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތު އަރުވަނީ ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުއްޠަލިބު.
ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` الحمد هل وانصالج وانسالو عهى رسول هلا އައްސަލާމްޢަލައިކުމް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސްގެ އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަދައްކަން ފަށާނީ ދިވެހި
ދައުލަތުގެ ފޮރިން ފައިނޭންސް އިންތިހާ އަށް ބޮޑުވަމުންދާ މައްސަލައިގައި ކަންބޮޑުވުން ފާޅުކުރަމުން. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ 36 ވަނަ ސަފުހާ އަށް ބަލާއިރު 3116 ވަނަ
އަހަރުން 3123 ވަނަ އަހަރާ ހަމައަށް އައިއިރުގައި 641%ގެ އިތުރުވުމެއް އެބަ އުޅޭ. މިހެން މި ދެންނެވީ 3116
ވަނަ އަހަރު ފޮރިން ފައިނޭންސް އޮތީ 346 މިލިއަނުގަ. 3117 ވަނަ އަހަރު 649 މިލިއަނުގަ. 3118 ވަނަ އަހަރު
3119 .7:8 ވަނަ އަހަރު 311: .858 އަހަރު 3123 .2117 ވަނަ އަހަރު 3:34. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި
ނިސްބަތަކީ ބޮޑު ވަރަށް ބޮޑު އެއްޗެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބޭރުގެ ދަރަނި ބޮޑުވަމުންދާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން
ކަންބޮޑުވާ ކަމަކީ ދަރަނި މި ނަގަނީ ބޮޑު މަހެއްގެ ކައިރިންކަން. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން މުސްކުޅިން އަޅުގަ ނޑުމެން
ކައިރީގައި ބުނާބަހެއް. މަސް އައިނަކުން ދަހިކޮށް މަސްބާނާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ އެ އައިނުގައި ބޮޑު ބަހެއް އޮވެދާނެތީ
ވިސްނަންވާނޭ. އިސާހިތު ބޮޑު މަސް ތިލަވެ އޭގެ ނިގޫ އަގަޔަށް ލައިފިއްޔާ މަސްބާނަން ތިބޭ ހުރިހާ އޮޑިތައް ހުރިހާ
މަސްވެރިން އެ ބޮޑު މަހުގެ ގައިދަށުވެ އެ ދޯނިތައް ނެތިގެން ހިނގައިދާނޭ. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން އަޑުއަހާ އަދި
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބުނެދޭ ވާހަކަ އެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެހެންކަމާ އެކީގައި މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ދަރަނި
ނަގައި އެ ދަރަނިތައް އަލުން އަނބުރާ ދެއްކުމަށް ޓަކައި ވެސް ދަރަނި ނަގަމުންދާ ކަމަށް ވާ ނަމަ، އެއީ އަޅުގަ ނޑު
މިދެންނެވި ފަދައިން އަޅުގަ ނޑުމެން ބޮޑުމަސް ދަށުގައި ވެދާނެ ކަމެއް. މިކަމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭނެ.
މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤައުމަށް ޓަކައި ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުސްތަޤުބަލަށް ޓަކައި ވިސްނަންޖެހޭ
ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދަރިންނަށް ޓަކައި ވެސް ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު މި ޤައުމުގެ
91

ދަރަނި ދޭ ފަރާތާ މެދު އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަމަކީ ފަހަރެއްގައި ވެސް ލޯނު ނުނަގާށެކޭ ބުނަނީ އެއް ނޫން.
އެހެންނަމަވެސް ލޯނު ނަގާއިރު ބޮޑުވަމުން ބޮޑުވަމުން އަނެއްކާ އެ ދައްކާ ލޯނު އަދާކުރުމަށް ޓަކައި ވެސް އެ ފަރާތުން
ލޯނު ނަގަމުންދާ ވާހަކަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އަށް ބަލާއިރު މި ބަޖެޓަކީ ޑިއުޓީ ފްރީ
ބަޖެޓެކޭ ވިދާޅުވި ނަމަވެސް މުޅިއަކުން އެހެން ދެންނެވޭކަށެއް ނެތް. ސަބަބަކީ 3122 ވަނަ އަހަރު 3511 މިލިއަން
ރުފިޔާ ލިބުނު ޑިއުޓީ ގާތްގަ ނޑަކަށް 3123 ވަނަ އަހަރު ވެސް 3111 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭ ގޮތަށް ބަޖެޓު
ކަ ނޑައެޅިފައި އޮތުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 3123 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތަށް ލިބޭ ފައިސާ އަށް ބަލާއިރު ޓެކްސް ގެ
ގޮތުގައި ލިބޭ ފައިސާގެ ތަފްޞީލު ހިމަނާފައި ވީ ނަމަވެސް ދައުލަތުން އުފައްދާފައި ވާ ސައްތަ އިން ސައްތަ
ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކާއި އިބްރާހީމް ނާޞިރު އިންޓަރ ނޭޝަނަލް އެއާރޕޯޓާއި ދިރާގު ފަދަ ކުންފުނިތަކުން ލިބޭ
ފައިސާގެ ތަފްޞީލެއް ހިމެނިފައި ނެތް. މި ފައިސާ އަށް ވަނީ ކިހިނެއް ކަމެއް އެނގޭކަށެއް ނެތް. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ދިރާގަކީ ގާތްގަ ނޑަކަށް އަހަރެއްގެ މައްޗަށް 561 މިލިއަން ރުފިޔާ ދިވެހި ދައުލަތަށް އެ ކުންފުނީގެ ފައިދާގެ
ގޮތުގައި ލިބެމުންދިޔަ ތަނެއް. އެހެންނަމަވެސް މިއަހަރު އެކަން ވެސް ވާ ގޮތެއް ނޭނގެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި
ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ ޖުމްލަ 22 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަމަށް ވާއިރު މިއަދު ޓެކްސް ގޮތުގައި ލިބޭ އާމްދަނީ މި ވަނީ 8.4
ބިލިއަން ރުފިޔާ އަށް އަރާފަ. އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ޖުމްލަ ފައިސާ އިން އެ ނޫން އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ
ކަމަށް މި ބަލަނީ 4.6 މިލިއަން ރުފިޔާ. މީގެ އިތުރުން ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި 721 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް
ސަފުހާ ނަންބަރު 65ގައި ބުނެފައި ވާއިރު 458 ވަނަ ސަފުހާގައި މަޝްރޫޢުތައް ހިންގުމަށް ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކޮށްފައި
ވާ ޖުމްލަ އާމްދަނީ އަކީ 676 މިލިއަން ރުފިޔާ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޤައުމީ އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ މިންވަރު ކުރިއަށް
ދާ ކަމަށް ބަޖެޓުގައި ބަޔާންކުރާއިރު ޤައުމެއްގެ އިޤްތިޞާދުގެ މޫނުބަލާ ލޯގަ ނޑަކީ އެ ޤައުމެއްގެ ބޭންކުތައް ކަމަށް
ވުމާ އެކު ބޭންކުތަކުގެ ފައިދާ 3123 ވަނަ އަހަރު ލިބޭ އާމްދަނީ 2% ވެސް އިތުރު ނުވުމުން އެ ދައްކައިދެނީ 3123
ވަނަ އަހަރު މި ޤައުމުގެ އިޤްތިޞާދު އެހާ ރަނގަޅުވެގެން ނުދާކަށް. ޤައުމުގެ އިޤްތިޞާދު ރަނގަޅުވެ، ވިޔަފާރި
ކުރިއަރާ ނަމަ، ބޭންކުން ލިބޭ ފައިދާ އިތުރުވެ، ބޭންކުން ދައުލަތަށް ލިބޭ ޓެކްސް ވެސް އިތުރުވެގެންދާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ އަސާސީ ޚިދުމަތް ކަމުގައި ވާ
ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ނުހަނު ދަށުދަރަޖައިގައި އޮއްވާ އަމިއްލަ ފަރާތްތަކާ ގުޅިގެން ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްދޭ ވަސީލަތްތައް
ރާއްޖެތެރޭގައި ޤާއިމުކުރުމަށް 654.: މިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި ވާތީ ސުވާލު އުފެދޭ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ މި ފައިސާ ރަނގަޅު ގޮތުގައި ދި ވެހި ސަރުކާރުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް
ދިނުމަށް ޓަކައި ބޭނުންކޮށްފި ނަމަ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ލުއިތަކެއް ލިބިގެންދާނެ. އެއީ މި ނިސްބަތަކީ
ގާތްގަ ނޑަކަށް ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށް، ރައްޔިތެއްގެ ބޮލަށް އެއީ 4 ލައްކަ މީހުންގެ ނިސްބަތުން ކިހާވަރެއް ޖެހޭ
އެއްޗެއްތޯ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޞިއްޙީ ފަރުވާ ދިނުމުގެ އިންޝުއަރެންސް ސްކީމު ޤާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި ބަޖެޓުގައި
92

749 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައި ވާތީ އެކަމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރުދަންނަވަން. އެހެންނަމަވެސް ސުވާލަކީ
މިދިޔަ 4 އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނުނު 61: މިލިއަން ރުފިޔާ އަށް ވީ ގޮތް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނޭނގެ. އެ ފައިސާ
ވަނީ ކޮންދިމާލަކަށްތޯ؟ އެ ފައިސާ އިން ރައްޔިތުންނަށް ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ދެވުނުތޯ؟ އާދެ، 81 މިލިއަން ރުފިޔާ ނޫނީ
237 މިލިއަން ރުފިޔާ ހެލްތު އިންޝުއަރެންސްގެ ގޮތުގައި ދެވުނު ވާހަކަ ވިދާޅުވާއިރު ކިހާވަރެއް ދައުލަތަށް
އިންޝުއަރެންސް އިން ލިބިފައި އޮތްތޯ. އަދި މިދެންނެވި 61: މިލިއަން ރުފިޔާ އަށް ވީ ކިހިނެއްތޯ. މި އީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ސުވާލު އުފެދޭ ކަމެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި ދައުލަތުގެ އެކިއެކި ޚިދުމަތްތައް ދިނުމުގެ ނަމުގައި
އެތައް ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރަމުންދާއިރު ރައްޔިތުންގެ ހިތްތަކުގައި އަޅާ ވޭން ވެސް ދަނީ އިންތިހާ އަށް
އިތުރުވަމުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރާއްޖޭގެ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު ޤާއިމުކުރުމާއި ހަވާލުވެކުރި ކޮންމެ ފަރާތަކަށް 2
ނުވަތަ 3 ރަށް ރިސޯޓު ހެދުމަށް ޓަކައި ދިވެހި ސަރުކާރުން ދީފައިވާއިރު އެ ފަރާތްތަކަށް ދިނުމަށް ޓަކައި މިއަހަރު
ބަޖެޓުގައި 332 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައި ވާތީ އެ ފައިސާ ބަޖެޓުގެ ކޮންޓެންޖެންސީ އިން އުނިކުރުމަށް، އެ ފައިސާ
އުނިކުރުމަށްފަހު އެ ފައިސާ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން އަމިއްލަ އަށް އިންޖީނުގެތައް ހިންގާ ފަރާތްތަކާއި އޮޑިދޯނި
ފަހަރު، އޮޑިދޯނި، މަސްވެރި އޮޑިފަހަރު ދުއްވާ ފަރާތްތަކުގެ ލޯނު އިންޓްރެސްޓު ދެއްކުމަށް ހިމެނުމަށް އަޅުގަ ނޑު
ހުށަހަޅަން. ސަބަބަކީ މަސްވެރިން ތިބޭނީ މަސްދޯނިފަހަރު ހުރެގެން މަސްދޯނިތައް ވިއްކާލައިފިއްޔާ ދެން މަސްވެރިންނެއް
ނުތިބޭނެ. ފިހާރަ އެއް ހުރެއްޖެއްޔާ ނޫނީ ވިޔަފާރިކުރާ މީހެއް ހުރެގެން ވަޒީފާ އަދާކުރާނެ މީހުން ތިބޭނީ.
އެހެންނޫންނަމަ ވަޒީފާ އަދާކު ރާނެ މީހުން ނުތިބޭނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ ތެލުގެ ސަބްސިޑީޒްގެ
ބަދަލުގައި ދޯނީގެ އޮޑިވެރިންނަށް މި ލާރި ދީފި ނަމަ، އެ މީހުން ސަލާމަތްވެ، ޔަޤީނުން ވެސް އެ މީހުންނަށް
ހިތްހަމަޖެހުމެއް ލިބިގެންދާނެ. އަދި ރާއްޖޭގެ މަސްވެރިކަން ކުރިއަށް ދާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސަރުކާރުން
އިސްލާމްދީން ކުރިއެރުވުމަށް މަސައްކަތްކުރާ ކަމަށް މިއަހަރުގެ ބަޖެޓުން ވެސް، ނުކުރާކަން މިއަހަރުގެ ބަޖެޓުން ވެސް
ވަރަށް ސާފުކޮށް ފެންނަން އޮތް ވާހަކަ ވަރަށް ހިތާމައާ އެކު ދަންނަވަން. މިހެން މި ދެންނެވީ، މި ބަޖެޓުގައި
އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލުތަކާ ޚިލާފުނުވާ ގޮތުގެ މަތިން ދީނީ މަޢުލޫމާތު ކިޔަވައިދިނުމުގައްޔާއި އަދި ޚަބަރު ފަތުރާ
ވަސީލަތްތައް މެދުވެރިކޮށް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި ވަނީ 4611 ރުފިޔާ. މަތީ ތަޢުލީމު
ހާސިލުކުރުމާއި ދީނީ ޢިލްމުވެރިން އުފެއްދުމަށް މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި ވަނީ 66 ހާސް 78: ރުފިޔާ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، މިއީ މި ދީން ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި ކުރެވޭ މަސައްކަތުގެ މިންވަރު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޢިލްމުވެރިންނާއި
އިސްލާމީ ޖަމުޢިއްޔާތަކާ ގުޅިގެން ދީނީ ހަރުކަށިކަން ނައްތާލުމަށް ޓަކައި ބޭނުންވާ ސެމިނަރ ސިމްޕޯޒިއަމް ފަދަ
ބައްދަލުވުންތައް ބޭއްވުމަށް ޓަކައި މި ބަޖެޓުގައި 2 ލައްކަ 65 ހާސް ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވޭ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި އެއީ މި އަންނަ އަހަރު ގދ. ތިނަދޫގައި ބޭއްވުމަށް އެ ވިދާޅުވާ މަހާސިންތާ ބޭއްވުމަށް. ދީނުގެ ނަމުގައި
އަންހެނުންނަށް ކުރަމުންދާ ތަފާތުތައް ނައްތާލުމަށް މިއަށް ވުރެ ބޮޑު ޚަރަދު ކުރުމަށް އެބަ އޮތް. ދީނުގެ ނަމުގައި
93

އަންހެނުންނަށް ކުރާ ތަފާތުތައް ނައްތާލުމުގެ ނަމުގައި 2 ލައްކަ 84 ހާސް ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި ވޭ.
ނަމަވެސް މިސްކިތެއް އެޅުމަށް ޓަކައި 79 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައި ވާތީ އެކަމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑު ސަރުކާރަށް
ޝުކުރުދަންނަވަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ތަޢުލީމީ ދާއިރާގެ ފާހަގަކުރެވޭ ވަރަށް ކަންތައްތައް ރަނގަޅުކަމަށް
ފާހަގަކުރެވޭ. ނަމަވެސް ސްކޫލްތަކުގައި ކިޔަވާކުދިން ގިނަވަމުންދާ ކަމަށް ބުނެ 78.6 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައި ވާތީ
ސުވާލުއުފެދޭ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަދި ރާއްޖޭގެ ތަފާސްހިސާބުތައް ބަލާއިރުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ކިޔަވާކުދިންގެ އަދަދު އަދި ދަނީ ދުވަހެއް ދުވަހަކަށް ދަށަށް. 3119 ވަނަ އަހަރަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކިޔަވާކުދިންގެ އަދަދު
އެންމެ ގިނަވީ އަހަރު. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރަމުންދިޔަ ކުދިން އެންމެ ގިނަވި އަހަރު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ތަޢުލީމީ ދާއިރާގެ ކާމިޔާބުތަކެއް ލިބެމުންދާ ކަމުގެ، ދާއިރު އެ ކަމުގެ ފަހަތުގައި ވެސް ނުރަނގަޅު ކަންތައްތަކެއް ހުރި
ކަމަށް ބަލަންޖެހޭ. މީގެތެރޭގައި ސްކޫލްތަކުގެ ކިޔަވާ ކުދިންގެ ތެރެއިން ފެންވަރު ދަށް ކުދިން ސްކޫލްކުދިންގެ ގޮތުގައި
އިމްތިހާނުތަކުގައި ބައިވެރިނުކޮށް އެ ކުދިން އަމިއްލަ ކެނޑިޑޭޓުންގެ ގޮތުގައި އިމްތިހާނުތަކުގައި ބައިވެރިކުރުމަކީ
ތަޢުލީމީ ދާއިރާ ކުރިއަރައި ނޫނީ ލިބޭނެ ނަތީޖާ ރަނގަޅު، ސްކޫލްތަކުން ނެރޭ ނަތީޖާ ރަނގަޅުކަން ދެއްކުމަށް ޓަކައި
ސަރުކާރުން ކުރަމުންދާ ކަމެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ގޮތަށް ހެދުމުގެ ސަބަބުން ތަޢުލީމީ ދާއިރާގެ އަސްލު ހާލަތު
ދެނެގަތުން އުނދަގޫވެ ، ތަޢުލީމީ ހާލަތު ދުވަހެއް ދުވަހަކަށް ދަށަށް ދިޔުމުގެ ފުރުޞަތު ވެސް އޮތް ވާހަކަ ދަންނަވަން.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކައުންސިލުތަކަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ބަޖެޓަކީ ޤަބޫލުކުރެވޭ ވަރަށްވުރެ ކުޑަ ބަޖެޓެއް ކަމުގައި
ދަންނަވަން. ސަބަބަކީ ކައުންސިލުތަކަށް ދީފައި ވަނީ ހަމައެކަނި ކައުންސިލުގެ އިދާރާ ހިންގާނެ ކުޑަކުޑަ ލާރިކޮޅަކާއި
ކައުންސިލް އިދާރާގައި ތިބި މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ އެކަނި ކަމަށް ވުން. އެ ކަ އުންސިލުތަކުން އަލަށް އެއްވެސް ކަމެއް
ކުރެވޭނެ ވަރަކަށް މި ބަޖެޓުގައި ފައިސާ ދީފަ އެއް ނުވޭ. ހަމައެކަނި އެ ރަށެއްގެ ރައްޔިތުންގެ ނިސްބަތަށް ބަލާފައި އެ
ރަށެއްގެ ކަންތައްތަކަށް ދީފައި ވަނީ ވަރަށް ކުޑަ ފައިސާކޮޅެއް. މި ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، އަޅުގަ ނޑު
ހިމެނޭ ދާއިރާގެ ރަށްރަށުގަ އި ވެސް، އެ ރަށްރަށުން ހުށަހެޅި ބަޖެޓުގެ ތިން ބައިކުޅަ އެއްބައި ވެސް މި ބަޖެޓުގައި
ހިމަނާފަ އެއް ނެތް. ގާތްގަ ނޑަކަށް ހަތަރު ބައިކުޅަ އެއްބައި އެއްވަރު އަދަދެއް ބަޖެޓެއް ލިބިފައި މި އޮތީ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ދައުލަތުގެ މި ސިޔާ ސަތުގެ ސަބަބުން ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކުރާ ލާމަރުކަޒީ އުސޫލު ހިންގުމަށް ޖެހިފައި،
ހިންގުމަށް ޖެހިފައިވާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ސިޔާސަތަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކުރާ ލާމަރުކަޒީ އުސޫލު
ހިންގުމަށް ޖެހިފައިވާ ބައްޔެއް ކަމުގައި ހިތާމައާ އެކު ދަންނަވަން. މިއަދު ވާނުވާ ނޭނގޭ ގޮތަށް އެތައް ސަތޭކަ
މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރާއިރު އަދި ފުލުހުންނާ ސިފައިންގެ މުސާ 51% ބޮޑުކުރުމަށް ފައިސާ ނަގަން ހުށަހަޅާފައި
ވާއިރު ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންނަށް މުސާރަ އިން ކުޑަކޮށްފައި ވާ 561 މިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގެ
އެހެން އައިޓަމަކުން އުނިކޮށްފަ އި އެ ފަރާތަށް ދެވޭނެ ގޮތަކަށް މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނައިދިނުމަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު އެދެން.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ފުލުހުންނާއި ސިފައިންނަށް މުސާރަ ބޮޑުކޮށްދިނުމުގެ ސަރުކާރުގެ ބޭނުމަކީ މި މަހުގެ 34 ވަނަ
94

ދުވަހު މި ޤައުމުގެ ދީނީ، މި ޤައުމުގެ ދީން ހިމާޔަތްކުރުމަށް އަޑު އުފުލުމަށް ރޭވެމުންދާ މުޒާހަރާތަކަށް ނުކުންނަ
މީހުން ތަޅައި ރޯނާގެންނެވުމުގެ ބޭނުމުގައި އެ ފަރާތްތަކަށް ހިތްވަރުދިނުމުގެ ގޮތުން ކަ ނޑައަޅާފައި ވާ ކަ ނޑައެޅުމެއް
ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ މި ރާއްޖޭގައި ފުލުހުންނާއި ސިފައިންނަކީ
اله ގަންދީ ހުވާކޮށްގެން ތިބި ބަޔަކަށް ވާއިރު، ދިވެހި ޤައުމާއި އިސްލާމްދީން ދެކެ އެއަށްވުރެ މާ ލޯބިވާ ބަޔަކަށް ވާނެ.
ފަހަރެއްގައި އޭގެތެރޭގައި، ވެރިންގެ ތެރޭގައި މި ކަމަށް ހެއްލޭ ނޫނީ މި ކަމަށް ސަމާލުކަން ދޭ ބައެއް ތިބެދާނެ.
އެހެންނަމަވެސް، މުޅި ޖުމްލަކޮށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ ރާއްޖޭގެ ފުލުހުންނާއި ސިފައިންނަކީ ޤައުމު ދެކެ ލޯބިވާ
ޤައުމަށް ވަފާތެރި ބައެއް ކަމަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ބޭރު ފައިސާގެ ސިޔާސަތުގެ ސަބަބުން
3123 ވަނަ އަހަރު ދިވެހި ފައިސާގެ އަ ގު ދަށްވާނެ ކަމީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަން އޮތް ޙަޤީޤަތެއް. މި ކަމަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވާންޖެހޭނެ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން ބިރުގަންނަންޖެހޭނެ ކަމެއް. ސަބަބަކީ ބޭރު ޤައުމުތަކުން
ނަގާފަހުރި ނޫނީ ބޭރުން ނަގަމުން މި ދާ ދަރަނީގެ އަދަދު 3 ބިލިއަނަށް އަރަން ގާތްވަމުން ދާއިރުގައި ނޫނީ 31111
މިލިއަނަށް، ނޫނީ 3111 މިލިއަނަށް އަރަމުންދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަމާ ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމަކީ މާދަން
ސަރުކާރަށް ލިބޭ ރެވެނިއުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ޑޮލަރު މާރުކުރާނެ ގޮތެއް ސަރުކާރުން ކަ ނޑައަޅާފައި ނުވުން. ސަރުކާރަށް
ދިވެހި ރުފިޔާ އިން އާމްދަނީ ބަލައިގަންނަ ގޮތަށް ހަމަޖެއްސިއިރު އެ ފައިސާ ބޭންކު ތަކަށް މާރުކުރެވޭނެ އުސޫލު
ހަމަޖެއްސި ނަމަ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އޭތި ވަރަށް ފަސޭހަ އިން ބަލައިގަނެވޭނެ. އަދި ވެސް ސަރުކާރަށް ފުރުޞަތު
އެބަ އޮތް އެ ފައިސާ ބޭންކު ތަކަށް މާރުކޮށްފައި މާރުކުރި ކަމުގެ ލިޔުން އިންލެންޑު ރެވެނިއު އޮތޯރިޓީ އަށް ގެންދާ
ކަމުގައި ވާ ނަމަ އެ ފައިސާ އެ ޑޮލަރުކޮޅު ވަންނާނީ ބޭންކަށް. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު މި އޮތް ގޮތުން އެ ޑޮލަރު
މާރުކުރަންޖެހެނީ ބްލެކު މާކެޓު ގައި ވިއްކާލުމުގެ ފުރުޞަތު އެ ޑޮލަރު ލިބޭ މީހުންނަށް އެބަ އޮތް. އެހެންވީމާ، މި
ގޮތަށް ނުހައްދަވައި ، މި ގޮތަށް ހެއްދެވުމުގެ ނަތީޖާ އަކީ ޑޮލަރު އެންމެ ފަހުން ދިވެހި ދައުލަތުގެ ލޯނު އަދާކުރުމަށް
ޓަކައި ދިވެހި ސަރުކާރު ބްލެކު މާކެޓަށް ނުކުންނަން ޖެހުން. ދިވެހި ސަރުކާރުން ލޯނު އަދާކުރުމަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ
ހޯދުމަށް ބްލެކު މާކެޓަށް ނުކުންނަންޖެހިއްޖެ ނަމަ ދެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމު ހާލަތު ދާނީ ކިހިނެއްތޯ ބަލަން އެބަ
ޖެހޭ. އެހެންވީމާ، މަނިޓަރީ ސިޔާސަތު އަދި ނޫނީ ޤައުމުގެ ފޮރިން ޕޮލިސީ ސިޔާސަތު މިއަށް ވުރެ ، ފޮރިން ކަރަންސީ
ސިޔާސަތު މިއަށް ވުރެ ހަރުދަނާކޮށް ކަ ނޑައެޅުމަކީ އަޅުގަނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ޤައުމަށް ޓަކައި މިއަދު
ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން މެންބަރުންގެ އަތުގައި މިއަދު ހުރިހާ ޒިންމާ އެއް
އޮތީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު اله ދެއްވާފައިވާ ބާރާ އެކީގައި މި ޤައުމުގެ ހުރިހާ ކޮންޓްރޯލެއް އޮތީ. އަޅުގަ ނޑުމެން
މެންބަރުން ބޭނުންވި ނަމަ ސަރުކާރު ބަދަލުކުރެވޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން މެންބަރުން ބޭނުންވި ނަމަ ސަރުކާރު ހަމަޔަކަށް
އަޅުވައި ހަމަ މަގުން ދިއުމަށް ފުރުޞަތު ވެސް ދެވޭނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ މި ހިސާބަށް
އައި އިރު އަޅުގަ ނޑުގެ ވަ ގުތު ވެސް ހަމަ ޖެހޭކަން އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އެހެންކަމާ އެކީގައި އަޅުގަ ނޑު
95

އުއްމީދުކުރަނީ ބަޖެޓު ކޮމިޓީން މި ބަޖެޓް އިޞްލާޙުކޮށްލައިގެން އަންނައިރު މިއަށް ވުރެ ރަނގަޅު ކަމަކަށް ވެގެންދާނެ
ކަމަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު ބޭރުގެ ދަރަނި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ހުރި ނިސްބަތުން ބަޖެޓު ފޮތުން
ބަލާއިރު 6.27%ގައި ނަމަވެސް ޙަޤީޤަތުގައި މި ޤައުމު ގެ ދަރަނި މިއަދު މިހިރީ 29%. ދައުލަތެއް ބަނގުރޫޓު ވުމަށް
ނޫނީ ސަރުކާރެއް ބަނގުރޫޓު ވުމަށް ބޭރު ޤައުމުތަކު ގައި ބަލާ ނިސްބަތަކީ 32 ކަމަށް ވާއިރު 29ގައި ހުރުމަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ބިރުގަންނަންޖެހޭނެ ކަމެއް. މި ކަމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަށް ވުރެ ބޮޑަށް ސަމާލުވެ، މިއަށް ވުރެ
ފުންކޮށް ވިސްނައި މިއަށް ވުރެ ރަނގަޅަށް ކަންތައްތައް ކުރުމަށް ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަ ނިންމާލަމުން އެހެން ބޭފުޅުން ވެސް ކުރައްވާ ކަމެއް އަ ޅުގަ ނޑު ކޮށްލާނަން. އެއީ މިރޭ ޝައިޚް
އިލްޔާސްގެ ދަރުސެއް އައްޑު އަތޮޅު ހިތަދޫގައި އޮތް ވާހަކަ ދަންނަވާލަމުން އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ ނިންމާލަން.
ވައްސަލާމްޢަލައިކުމް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރައްވާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ގެ ބަހުސް ހިނގަމުން މި
ދަނީ. އެ ބަހުސްގައި ބައިވެރިވަޑައިގަތުމަށް އެދިވަޑައިގެންފައި ވާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ލިސްޓުން އަޅުގަ ނޑު
اله
ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢަބްދު އަށް.
އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސްގެ މަރުޙަލާގައި
އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ ބައެއް ކަންތައްތައް ދަންނަވާލުމަށް އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތުގެ ބޭނުންކުރާނަން. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ފަށަ އިގަންނާނީ މި ބަޖެޓަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން އުއްމީދުކުރަމުންދާ
ކަންތައްތަކެއް ހާސިލުކޮށްދެވޭތޯ އެ ވިސްނުމުގައި އެކަށައެޅިފައި ވާ ބަޖެޓެއް ކަމުގައި ފާހަގަކުރަމުން. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބަޖެޓުގެ މަރުޙަލާގައި ކޮންމެ ފަހަރަކު ވެސް ވަރަށް ގިނަގިނަ ތަފާތު ވާހަކަތައް
އަޑުއިވިގެންދޭ. ހަމަ އެއާ އެކު ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ލިބެން ހުންނަ ވަސީލަތްތަކާއި ނޫނީ އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް ޓަކައި
ކުރަމުންދާ މަސައްކަތްތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ދައްކަމުންދާ ވާހަކަ ވެސް އަޑުއިވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ
ޖެހޭ ދެކޮޅުބަލައި ހޯދައި ވިސްނާލަން ކަންކަމުގެ ޙަޤީޤަތަކީ ކޮބައިތޯ. ނޫނީ ވެއްޖެއްޔާ މި ބަޖެޓުން އަޅުގަ ނޑުމެން
ހާސިލުކުރަން މި އުޅެނީ ކޮންކޮން ކަންތައްތަކެއްތޯ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ވަރަށް ކުޑަ ގޮތަކަށް
ބަލައިލަން ބޭނުންވޭ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމަކުން މުޅި ރާއްޖެ ގުޅުވައިލުމުގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން ދެއްކީމަ، ނޫނީ
ސަރުކާރު ބަދަލުވުމުގެ ކުރީކޮޅުގައި ބަދަލުވިތާ ކުރީކޮޅު ގައި ދައްކަމުންދިޔައިމަ ނޫނީ ކެމްޕޭނުގެ ތެރޭގައި ދައްކަމުން
96

ދިޔައިމަ އެކަން ޤަބޫލުކުރި އެއްވެސް ބޭފުޅަކު ނެތް. އެއީ ނުވާނެ ކަމަކަށް އަދި ބައެއް ބޭފުޅުން އޭރުގައި ވިދާޅުވަމުން
ގެންދެވީ އެކަން ވުން އެ ވާނީ މުޢުޖިޒާތަކަށޭ ވެސް. އެ ލެވެލްގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވިސްނުންހުރީ. އެހެންނަމަވެސް،
މިއަދު އުފަލާ އެކު އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަންޖެހެނީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދަތުރުފަތުރު ނިޒާމަކުން މުޅި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ
ރަށެއް މިއަދު މި އޮތީ ގުޅުވައިލެވިފަ. ނުފުދިފައި، އެއް ރަށުން އަނެއް ރަށަށް ނުދެވިފައި ދާނެ މިންވަރަށް ޖީބުގައި
ފައިސާ ނެތިފައި ތިބި މީހުން މިއަދު އެ ދަނީ ހަމަ އުފަލާ އެކު ދަތުރުކުރަމުން. އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ވެސް ހުރިހާ
މެންބަރުން ވެސް މިއަދު އެ ޙަޤީޤަތް އެބަ ޤަބޫލުކުރޭ. އެހެންވީމާ، އައު ކަމެއް ކުރަން އުޅޭއިރަށް ނޫނީ އައު
ވިސްނުމަކާ އެއްކޮށް ޤައުމުގެ މިސްރާބު ކުރިމަގު ބައްޓަންކުރަން ފެށީމަ، އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ އެއީ ހަމަ
ކުރެވިދާނެ ކަމެއްތޯ ނޫނީ ވެއްޖެއްޔާ އެއީ ކޮންގޮތަކަށް ޕްލޭނުކޮށްގެން ކޮންގޮތަކަށް ރާވާއިގެން ކުރަން އުޅޭ ކަމެއްތޯ
ބަލަން. އެކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ހިތްވަރުދޭން. އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ މިއަދު އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުން މިތާ
ތަމްސީލުކުރާ ދާއިރާތައް ވެސް އަދި ޑީ.އާރު.ޕީ ގެ މެންބަރުން ތަމްސީލުކުރާ ދާއިރާތަކުން ވެސް އެހެން މެންބަރުން
ތަމްސީލުކުރައްވާ ދާއިރާތަކުން ވެސް މި ދެންނެވި ރައްޔިތުން މިއަދު އެދަނީ އުފަލުގައި ދަތުރުކުރަމުން. 21 ރުފިޔާ
ދިއްކޮށްލާފައި، އެއް ރަށުން އަނެއް ރަށަށް ދަމުން. 31 ރުފިޔާ ދިއްކޮށްލައިގެން އެއް އަތޮޅުން އަނެއް އަތޮޅަށް ވެސް
ދަމުން. އަދި 61 ރުފިޔާ އިން އެހެން ކައިރީގައި އޮންނަ އަތޮޅުތަކުގެ ދަތުރުތައް ވެސް ކުރަމުން. މިއީ ކުރިއެރުމަކަށް
ވެގެންދިޔަ ކަމަކީ. މިއީ ރައްޔިތުންނަށް ކަމެއް ކޮށްދެވޭތޯ ކުރާ މަސައްކަތުން ނުކުންނަ ނަތީޖާ އަކީ. އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާނީ މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދަނީ އުފަލާ އެކު 2 މިލިއަން މީހުން މި ދެންނެވި ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު
ބޭނުންކޮށް ދަތުރުކުރާ މަންޒަރު ނޫނީ ދަތުރުކުރާ 2 މިލިއަން މީހުން ދަތުރަށް އެރިކަމުގެ އުފާ ހާސިލުކުރަމުން.
ކީއްވެގެންތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަން ކުރަން ހުރަސްއަޅަންވީ. އެހެންނަމަވެސް، މި ދެންނެވި ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމަށް
ފުރަތަމަ އަޅުގަ ނޑުމެން ކަ ނޑައަޅާ ބަޖެޓުގައި އެބައި ހިމަނަމުން ދިޔައިރުގައި އައި ފާޑުކިޔުންތައް ހަމަ އަޅުގަ ނޑުމެން
އަދިވެސް ހަނދާނުގައި އެބަހުރި. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން އެއް ރަށުން އަނެ އް ރަށަށް
ދާންފެށީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޢާއިލީ ގުޅުންތައް ވެސް އެބަ ބަދަހިކުރެވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވިޔަފާރި ގުޅުންތައް
ވެސް އެބަ ގާއިމުކުރެވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ރައްޓެހި ރަހުމަތްތެރިންނާ އެއްކޮށް ދުރުވެފައި އޮތް ގުޅުންތައް އެބަ
ގާއިމުކުރެވިގެންދޭ. އެކަކު އަތުގައި އޮންނަ އެތިކޮޅު އަނެކަކަށް އެބަ ފަސޭހަކަމާ އެއްކޮށް ފޯރުކޮށްލައިދެވޭ. މިއީ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ސިޔާސަތަށް ގެނައި ބަދަލަކުން ނޫނީ ފެށި އައު، ޤަބޫލުނުކުރެވުނު އައު ކަމެއްގެ ތެރެއިން ނިކުތް
ރަނގަޅު ނަތީޖާއޭ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން 2 މިލިއަން މީހުން ދަތުރުފަތުރަށް
އަރައިގެން ދިޔައިމާ މިއަދު މި ކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ ސަރުކާރަށް ހިތްވަރުދޭންވީ. އެ ޕުރޮގުރާމު ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި
ބަޖެޓު ވެސް ދޭންވީ. އަދި ރައްޔިތުންނަށް ލުއިފަސޭހަ ގޮތްގޮތަށް މި ދަތުރުކުރެވޭނެ ވަސީލަތެއް އޮތްތޯ އެންމެން
ވެގެން ބަލައި ހޯދާ އެ ފުރުޞަތު ތަނަވަސްކޮށްދޭންވީ. އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަމަށް ހުރަސް އަޅަންވީކީ ނޫން. ޢިއްޒަތްތެރި
97

ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ވަރަށް ކުރުކޮށް މި ދަންނަވާލީ މި މަސައްކަތްކުރުމުގެ ސަބަބުން ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދިޔަ
ފައިދާ އިތުރަށް ހަރުދަނާކޮށް ފެރީތަކުގެ ސިސްޓަމު ނޫނީ ފެރީ ނިޒާމު ރަނގަޅުކޮށް ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި މިއަހަރުގެ
ބަޖެޓުގައި ވެސް ހަމަ 42: މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައި އެ އޮތީ ހެޔޮ ނިޔަތުގައި ރަނގަޅު ކުރިއެރުންތަކެއް
ރައްޔިތުންނަށް ހޯދައިދެވޭތޯ އެ އިޚުލާޞްތެރި މަސައްކަތްކުރުމަށޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަޖެޓު
ފާސްކޮށްދިނުމުގައި މިފަދަ ކަން ތައްތަކަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ވިސްނައި ރިޢާޔަތްކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި
ފަހަކަށް އައިސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަޑުއިވިގެން މި ދަނީ މި ސަރުކާރަކީ ލާދީނީ ކަންތައްތަކަށް ހިތްވަރުދޭ
ސަރުކާރެކޭ. ނޫންނަމަ އިސްލާމްދީން ނައްތާލުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރާ ސަރުކާރެކޭ. ހަމަ ގައިމުވެސް އަޅުގަ ނޑެއް
އިސްލާމްދީން ޤަބޫލުކޮށްގެން ހުރީކީ އެއް މީހަކު ބުނި ބުނަމަކަށް ނޫން. މުސްލިމު މަންމައަކާއި ބައްޕަ އަކަށް އުފަންވެ ،
އަޅުގަ ނޑަކީ މުސްލިމެއްގެ ގޮތުގައި ދުނިޔެ އަށް އައިސް އަޅުގަ ނޑަށް އެ ދީނުގައި ހުރި ކަންތައްތައް ޤަބޫލުކުރެވި،
ނޫނީ އަޅުގަ ނޑު އެ ދީނުގައި އުޅެން ބޭނުންވާތީވެ. އަޅުގަ ނޑު ޢަޤީދާ ގުޑުވައިލެވޭނެ މީހަކު އެ ދައްކާ ވާހަކައަކުން
ހަމަ ގައިމުވެސް ނުހުންނާނެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަކީ ވެސް މި އަދު ހަމަ މި ދެންނެވި މަގުން
އިސްލާމްދީން ޤަބޫލުކޮށްފައި ތިބި މީހުން. އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރަނީ ބައެއް ފަރާތްތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އޮޅުވައިލަން
ނޫނީ ރައްޔިތުންނަށް އޮޅުވައިލަ އިގެން މިދެންނެވި މަގަށް މަސައްކަތްކުރަމުން ދާކަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު
އުފާ ވަނީ މިދިޔަ 4 އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދިވެހި ތާރީޚުގައި ވެސް ނާޅާ ވަރަށް މިސްކިތްތައް އިމާރާތްކުރަން
ފެށުނީމަ. 53 މިސްކިތެއްގެ ބިންގާ އެޅި، މަސައްކަތް ކުރަން ފެށުނީމަ އެއީ އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރާ ކަމަކީ. އިސްލާމްދީން
ނައްތާލުމުގެ ވާހަކަދައްކާއިރު މި ދެންނެވި އަދަދަށް މިސްކިތެއް މީގެ ކުރީގެ ތާރީޚެއްގައި އަޅާފަ އެއް ނުވޭ. އަދި ހަމަ
އެއާ އެކު އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ ހަމައެކަނި މި 3123 ވަނަ އަހަރު ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގައި ވެސް އިސްލާމްދީނު
ދެމެހެއްޓުމަށް ޓަކައި 8: މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައި އެބަ އޮތް. އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަމާ ހިނގާ، މީގެ ކުރީގެ
ބަޖެޓުތަކުގައި 3119 އިން ފެށިގެން ކުރީގައި އިސްލާމްދީން ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި ލީ ކޮން
މެންބަރެއްތޯ. އޭރުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ޙަޤީޤަތެއް ފެނިގެން ހިނގައިދާނެ ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޒުވާ ނުން މަގުމަތީގައި އާވާރާވެ ، ގޮތްހުސްވެ، ވަޒީފާގަ ނޑެއް
ވެސް ނެތިފައި ތިއްބާ އަޅުގަ ނޑުމެން އެ މީހުންނާ ދޭތެރޭ ވިސްނުންތަކެއް ގެންގުޅެން ފެށީ. މި ސަރުކާރުން އެ
މީހުންނަށް ހުނަރުތަކެއް ދަސްކޮށްދީގެން ވަޒީފާތަކަށް ނެރެވޭތޯ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަން ފެށީ. އަޅުގަ ނޑަށް މިއަދު މި
ވަނީ 9611 ޒުވާނުންނަށް ވަޒީފާދެވޭނެ ހުނަރުގެ ޕުރޮގުރާމެއް ފެށިފަ. އެ ޕުރޮގުރާމަށް ޓަކައި ބަޖެޓުގައި ލާރި ވެސް
ހިމެނިފަ. މި ދެންނެވި 9611 ދިވެހިންނަކީ ދިވެހި މަންމައަކާއި ބައްޕައަކަށް އުފަން، ދިވެހި ޢާއިލާތަކަށް ނިސްބަތްވާ
ކުދިން. އެ ކުދިން މަގުމަތީގައި އުޅޭއުޅުން ހުއްޓުވައިލާ ވާޒީފާތަކަށް ގެނެވުނީމާ، އެ ކަމުގެ ސަބަބުން ފައިދާ
ލިބިގެންދާނީ މި ސަރުކާރަށްތޯ، ނޫނީ ވެއްޖެއްޔާ ދިވެހި ޤައުމަށްތޯ، ދިވެހި ޢާ އިލާތަކަށްތޯ. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން
98

ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަމަކީ. އެކަމުގެ ސަބަބުން ހަމަ ގައިމުވެސް 9611 ކުދިންނަކީ 9611 ޢާއިލާ ނޫނީ ވެއްޖެއްޔާ
އެއަށްވުރެ ވެސް ގިނަ ބަޔަކަށް އެ ކަމުގެ ސަބަބުން ފައިދާވެގެންދާނެ ކުދިން. މި ކުދިން ތަރުބިއްޔަތުކޮށް ޓްރެއިނިންދީ
ރަނގަޅު މުސާރައަކާ އެއްކޮށް ވަޒީފާތަކަށް ނެރުނީމާ ޤައުމުގައި އެ ލިބުނީ އަގުހުރި ބޮޑު ރައުސުލްމާލެއް.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ގެނެވެނީ ޤައުމަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް. މި ކުދިން އުފެއްދުންތެރި ބަޔަކަށް އެ
ހެދެނީ ވަޒީފާ ނެތިފައި ތިބި ވަޒީފާ އެއް އެ ދެވެނީ، ޢާއިލާތަކަކަށް ދިރިއުޅުން އެ ގެނެސްދެވެނީ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މިހެން ދައްކަން ވެއްޖެއްޔާ ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަ ދައްކަން އެބަ ހުރި. 26 ވަރަކަށް މިނެޓަކީ
މި ވާހަކަތައް ދައްކާކަށް އެކަށީގެންވާ ވަގުތެއް ވެސް ނޫން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ
ކުރިއެރުންތަކަށް ހުރަސް އެޅިފައި އޮތް އެންމެ ބޮޑު އެއް ވަސީލަތަކީ މިއަދު ނޫނީ އޮތް އެންމެ ބޮޑު ހުރަހަކީ އިންސާނީ
ވަސީލަތް ތަރައްޤީވެފައި ނެތީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ވަސީލަތްތައް ތަރައްޤީކުރެވިފައި މިއަދާ ހަމައަށް އޮތް ނަމަ،
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިތުރު އެހެން ގޮތްތަކަކަށް އެ ފައިސާ ޚަރަދުކުރެވުނީސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ދެން އޮތް އަނެއް މައްސަލަ އަކީ ވަޒީފާތައް އުފެއްދުމާއި ވަޒީފާގެ ކުރިއެރުން ހޯދައިދިނުމާ ނޫނީ ވެއްޖެއްޔާ އައު
ވަޒީފާތަކަށް މީހުން ނެރެން ބަލައިލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ތިބީ ވަރަށް މަދު އަދަދެއްގެ ވިޔަފާރިވެރިންކޮޅެއް
ލިބިފަ. އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ވިޔަފާރީގެ ދާއިރާ އިތުރަށް ފުޅާކޮށް، އައު ވިޔަފާރިތައް އުފައްދަން. އެކަމަށް ޓަކައި
އައު ވިސްނުންތަކެއް އެބަ ގެންގުޅޭ. ސަރުކާރުން މިއަދު އައު ފިކުރުތަކެއް އެބަ ކުރައްވާ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން
ވިސްނަންވީ ކަމަކީ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން އުފާކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ކުދި
އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރި އަށް ހިތްވަރުދީ، އެ ވިޔަފާރިތައް ކުރިއަރުވައި، އެ ވިޔަފާރިތަކުން ވަޒީފާތައް އުފައްދައި،
އެ ވަޒީފާތަކުން ދިވެހި ޢާއިލާތަކަށް އާމްދަނީ ލިބޭނެ ގޮތް ހަދައިދިނުމަކީ އެއީ ސަރުކާރަކުން ކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ.
އެކަމަށް ޓަކައި ވެސް ބަޖެޓުގައި 62 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމެނިފައި ވާތީ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އެއީ ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި
ވެސް މިއަދު އުފާކުރަންޖެހޭ ކަމެކޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ހިތްވަރުދޭންޖެހޭ ކަމެކޭ. ސަރުކާރުން އެކަން ކުރުވަން
އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު މަޖުބޫރޭކުރުވަންވީ. ހުރަހެއް ނުނޭ އަޅަންވީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ އެއާއެކު އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން ބޭނުން އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެ ސިޔާސީ ފިކުރެއްގައި ތިއްބަސް ޤައުމަށް އިޚްލާޞްތެރިވާންޖެހޭ.
އަޅުގަ ނޑުމެން ސަރުކާރުން ކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް ރަނގަޅު ނިޔަތެއްގައި ޤައުމުގެ މަޞް ލަޙަތާއި، ލާބަ އަށް ކުރާ
މަސައްކަތްތަކަށް ހިތްވަރުދީ އެހީތެރިވާންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑަށް އަޑުއިވުނު އިދިކޮޅު ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
ފާހަގަކުރެއްވި ބަޖެޓުގައި ރަނގަޅު ކަންތައްތަކެއް އެބަ ހުއްޓޭ. ބަޖެޓު ހަމަ ވަރަށް ރަނގަޅަށް ތައްޔާރުކޮށްފައި އޮތް
ކަމަށް ވެސް އެ ބޭފުޅުން އެބަ ވިދާޅުވޭ. ހަމަ އިދިކޮޅަށް ވާހަކަދައްކަވަމުން ވެސް ބަޖެޓުގެ ރަނގަޅު ކަންތައްތަކާ
ދޭތެރެ އެބަ އެއްބަސްވެވަޑައިގަންނަވާ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އެ ބޭފުޅުން ވެސް ހިތުގެ އަޑިން އެބަ ޤަބޫލުކުރައްވައޭ
މި ދެންނެވި ޕްރޮގްރާމުތަކަކީ ކާމިޔާބު ރަނގަޅު މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަން ރާވާފައި އޮތް ޕްރޮގްރާމުތަކެއްކަން. އެކަމުން
99

ޤައުމަށް ފައިދާ ލިބިގެންދާނެކަން. އަދި އެ ބޭފުޅުންގެ ދާއިރާ އަށް މި ކަމުގެ ސަބަބުން ހަމަ ރަނގަޅު ހެޔޮ ބަދަލުތަކެއް
އަންނާނެކަން. އަޅުގަ ނޑަށް ފަހަތުން ރައްދުދެއްވަމުން ޑރ.އަފްރާޝީމް ނުކުރެއޭ ވިދާޅުވެ އެ ބޭފުޅާ ވެސް
އެއްބަސްވެވަޑައިގެންނެވި މި ކަމަށް. ދެންމެ ވެސް އެ ބޭފުޅާ އެ ވާހަކަ ވިދާޅުވި. ވާހަކަދެއްކެވިއިރު ވެސް އެ ވާހަކަ
ވިދާޅުވި. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ކަމުގެ ޙަޤީޤަތް ހާމަކުރަން ކެރިވަޑައިގަންނަވާށޭ ކޮންމެ ސިޔާސީ ފިކުރެއްގައި
ހުއްޓަސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާވީމާ، އެކަމުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވެސް ލިބޭނީ
ހިތްހަމަޖެހުން. މި ޤައުމުގެ ދުޅަހެޔޮކަން ވެސް ވާނީ އިތުރު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު
ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިތުރު ދާއިރާއަކުން މަސައްކަތްކުރަންޖެހިފައި އޮތްކަން ވިސްނައި މި ބަޖެޓުގައި އެކަމަށް ވެސް ފިކުރު
ހިންގާފައި އޮތްކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކޮމިއުނިކޭޝަނާއި ޓެކްނޮލޮޖީ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުރިއެރުމަށް ނޫނީ ތަރައްޤީ އަށް މިއަދު މި ވަނީ އިންތިހާ އަށް ބޭނުންވެފަ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
އިންޑަސްޓްރީތައް ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި އައު ޓެކްނޮލޮޖީ މި ވަނީ އެ އިންޑަސްޓްރީތަކަށް ތަޢާރަފުކުރަންޖެހިފަ.
އެކަމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޓެކްސް ނަގަންޖެހޭ. އެ ޓެކްސް ނަގައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ
ކަންތައް ކޮށްދޭންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޖީބުން 6 ރުފިޔާ ދިޔަޔަސް 6 ރުފިޔާ އިން އެހެން ނިކަމެތި ރައްޔިތަކަށް
އެހީތެރިވެވޭ ކަމަށް ވަންޏާ ނޫނީ ފައިދާ އެއް ލިބޭ ކަމަށް ވަންޏާ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެހާ ކަންބޮޑުވާންވީ ކަމެއް
ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ނުދެކެން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަމައެއާއެކު އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ދައުލަތުން ކުރާ ޚަރަދުގެ
ނަތީޖާނެރެވޭނެ ގޮތަކަށް ވެސް ވިސްނަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ދިރާގު ހިއްސާ ވިއްކާލީމާ، ނޫނީ ވިއްކަން ހުށަހެޅީމާ، އެކަމާ
ފާޑުކީން. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު 33 މިލިއަން ޑޮލަރު ޚަރަދުކޮށްގެން ފައިބަރ އޮޕްޓިކް ކޭބަލް އަޅަނީ މުޅި ރާއްޖޭގެ
ހުރިހާ ރަށަކަށް ހިއްސާ ވިއްކާ ލާރި ހޯދައިގެން އެކަން ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި. އެކަމުގެ ސަބަބުން އައު ގޮތްތައް
ހޯދޭނެ. ނޫނީ ވެއްޖެއްޔާ ޓެކްނޮލޮޖީގެ އައު ދޮރުތައް ހުޅުވިގެންދާނެ. ނޫނީ ވެއްޖެއްޔާ އައު މަޢުލޫމާތުގެ ޚަޒާނާ ނޫނީ
މަޢުލޫމާތުގެ ޚަޒާނާ މުއްސަނދިކުރެވިގެން ދާކަން އަޅު ގަ ނޑުމެންގެ ކިޔަވާކުދިންނަށާއި ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް ނޫނީ އެ
ފުރުޞަތު ތަނަވަސްވެގެންދާނެ. ދިޔައިމާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކުރިން ނޭނގޭ ކިތަންމެ ކަމެއް ދަސްވެގެންދާނެ. ދިޔައިމާ
އެކަމުގެ ފައިދާ މުޅި ޤައުމާއި ރައްޔިތުންނަށް ކުރާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވިޔަފާރި އާއި އިންވެސްޓުމަންޓުތައް
ހިމާޔަތްކުރުމަކީ އެއީ ވެސް ހަމަ ދައުލަތަކުން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް. މި ޤައުމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހުރިހާ ކަމެއް
ނުކުރެވޭއިރު ދިވެހިރާއްޖެ އިން ބޭރުން މި ޤައުމަށް އަ ންނަ އިންވެސްޓަރުން ރުޅިއަރުވާލައި، އެ މީހުންނަށް
ފިއްތުންތައް ކުރިމަތިކޮށް، އެ މީހުންގެ އިންވެސްޓުމަންޓުތައް ހަލާކުވާނެ ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކޮށްފިއްޔާ
އެއީ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ކުރެވޭ ރަނގަޅު ކަމަކަށް ނުވާނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޖެހޭނީ އިންވެސްޓުމަންޓުތައް
ހިމާޔަތްކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް ޤާނޫނުތަކާ އެއްޗެހި ހަދައި އެ އިންވެސްޓުމަންޓުތައް ރާއްޖެ ގެނައުމަށް ހިތްވަރުދޭން.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ އިންވެސްޓުމަންޓުތަކުން ޓެކްސް އެބަ ލިބޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ އިންވެސްޓުމަންޓުތަކުން
100

ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތު އެބަ ތަނަވަސްވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢާއިލާތަކަށް އާމްދަނީ ލިބޭނެ ފުރުޞަތުތައް އެބަ އޮތް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިފަދަ ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ޖެހޭނީ އެއްބާރުލުން ދޭންކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން.
ހަމަ އެއާއެކު އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ނޫނީ ދިވެހި ދައުލަތުން ކުރާ ކަންތައްތަކުގައި ވަރަށް ގިނަ
ފާޑުކިއުންތައް ނޫނީ ދެކޮޅަށް އެކަން ނުވާނޭ ހުރިހާ މަސައްކަތެއް ކުރަމުންދެއޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަމައެއާ އެކު
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، އަޅުގަ ނޑުމެން އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް ޓަކައި ވިސްނިވިސްނުމުގެ ނަތީޖާއަކުން
މިއަދު މި ވަނީ މި ޤައުމުގެ އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް ޓަކައި މީގެ ކުރިން އަޅުގަ ނޑުމެން ނުވިސްނާ ވިސްނުންތަކެއް
ވިސްނައި އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން އައު ގޮތްތަކެއް އީޖާދުކޮށްފަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަ ނޑު އުފަލާ އެކު މިއަދު ފާހަގަކުރަނީ، އަޅުގަ ނޑު އުފާވަނީ މިއަދު މި ޤައުމުގައި 21 ބިލިއަނުން
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އާމްދަނީ ނެއްޓިގެން ދާ ތަން ނޫނީ އެ މަންޒަރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނުނީމަ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
މީގެ ކުރީގައި ހަތަރުފަސް މިލިއަން ނޫނީ ހަތަރުފަސް ބިލިއަން ރުފިޔާ ހޯދަން ނޭނގުނީމާ އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަމާ
ކަންބޮޑުވާކަށްނުޖެހޭ. މިއަދު އައު ވިސްނުމާއި އައު ހޯދުންތަކުގެ އަލީގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އާމްދަނީ 23 ބިލިއަނަށް
22 ބިލިއަނަށް އަރުވައިލެވުނީމަ އަޅުގަ ނޑުމެން ވާންވީ ފަޚުރުވެރި. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެފަދަ ބަޔަކު ގެނެވުނީތީ އެކަމާ
އުފާކޮށް ދެން އަންނަ ދައުރު ވެސް ދޭންވީ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަންވީ ކަމަކީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާނީ މިއަދު އިކޮނޮމީގެ ވާހަކަ މާޒީގެ ދިގު ތާރީޚުގައި އެ ފުރުޞަތު ތަނަވަސްވެ ، އޮވެ އެކަން ނުކުރެވުނު ބަޔަކު
ދެއްކީމާ ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ކީކޭތޯ ކިޔާނީ. އަޅުގަ ނޑު މެންނަށް އެ ފުރުޞަތު ލިބި، ދިގު އެތައް އަހަރުތަކެއް
ވަންދެން އެ ފުރުޞަތު އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުން ގޮތަކަށް ބައްޓަންކުރަން ލިބި އެކަން ނުކުރެވުނު. އާމްދަނީ އިތުރުކުރާނެ
ގޮތެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނޭނގުނު. ޤައުމު އިތުރަށް ތަރައްޤީކުރާނެ ގޮތެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނޭނގުނު. ވެރިކަން
ގެއްލުނީމަ ނޫނީ ދެން އެހެން ކަމެއް ވީމަ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބުނަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ފުރުޞަތުދޭށޭ. އެކަން
ކުރާނަމޭ. ނޫނީ ވެއްޖެއްޔާ އެ ކުރި ބަޔަކު އެ ކުރި ގޮތް އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތޭ. މިއަދު އެކަން ކުރާ ގޮތް ގޯހޭ.
ކާކުތޯ އެކަން ކާކުތޯ ޤަބޫލުކު ރާނީ މިއަދު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިއީ ހަމަ އަޅުގަ ނޑުމެން
ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަމެކޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި ތާރީޚުގައި 3123 ވަނަ އަހަރު ވެގެން ދާނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް ލިބޭ އަހަރު ކަމުގަ. އަޅުގަ ނޑުމެން ގޮސް އައިޑީކާޑު ދައްކާލާފައި ހިލޭ
ބޭސްފަރުވާ ކުރެވޭ އަހަރަށް. މިއީ ސަރުކާރަކުން ރައްޔިތުންނަށް ކޮށްދޭންޖެހޭ ކަމަކީ. އެކަމަށް ޓަކައި 3 ބިލިއަން
ރުފިޔާ ބަޖެޓުގައި ހިމެނީމާ ނޫނީ ޞިއްޙީ ފަރުވާ ރައްޔިތުންނަށް ހިލޭ ދިނުމަށް ޓަކައި މި ޚަރަދު ދައުލަތުން ކުރީމާ
ނޫނީ ސަބްސިޑީއެއްގެ ގޮތުގައި ދިނީމާ އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވާކަށްނުޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ ރައްޔިތުންގެ
މަންދޫބުން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ މިކަން ކުރަން ތިބި މީހުން. ސަރުކާރުން އެކަން ކުރީމާ އަޅުގަ ނޑުމެން ޖެހޭނީ އެ
ކަމަށް ހިތްވަރުދޭން. އަޅުގަ ނޑުމެން ބުނަންޖެހޭނީ އަވަހަށް ތިކަން ކޮށްދޭށޭ ރައްޔިތުންނަށް. ރައްޔތުންގެ ޖީބުގައި
101

މިފަދަ ތަނަވަސްކަމެއް ނެތޭ. ރައްޔިތުންނަށް މި ފައިސާ ސަރުކާރުން ދައްކައިދޭށޭ. މިކަން ކުރާށޭ. އެކަން ކުރުމަށް
ޓަކައި ޓެކްސް ވެސް ނަގަން އެބަ ޖެހޭ. ޤައުމުގެ އާމްދަނީ އިތުރުވާނެ އެހެން ގޮތްތައް ވެސް ހޯދަންޖެހޭ. ޤައުމަށް އައު
ވިސްނުމާއި ކަންތައްތައް އެބަ ތަޢާރަފު ވެސް ކުރަންޖެހޭ. އެކަން ކުރީމާ އަޅުގަ ނޑުމެން ފާޑުކިއުމުގެ ބަދަލުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ދޭންޖެހޭނީ ހިތްވަރު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑަށް ލިބިފައިވާ ވަގުތުކޮޅު ނިމެނީ ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. ރަނގަބީލުޖައްސަވައިފި. އެހެންވީމާ ، އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ ނިންމާލަން ހިފާނަން. އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ މި ތާރީޚުގައި މި އޮތް ނޫނީ ދިވެހި ދައުލަތުގެ 3123 ވަނަ އަހަރުގެ
ބަޖެޓުގައި ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި ކޮށްދޭން ކަ ނޑައަޅާފައި މިހިރަ ކަންތައްތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަމާ ހިނގާށޭ.
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަޖެޓު ފާސްކުރާއިރުގައި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ނޫނީ ސަރުކާރުން މި ކަމަށް ޒިންމާވާ ގޮތަށް
އާމްދަނީ ނުލިބޭނެ ހުރިހާ ކަމެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ހަދާފައި ޚަރަދުކުރާނެ ގޮތްތައް ހެދުމަކުން ނުވާނެ. އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވަން މި އުޅޭ ވާހަކަ އަކީ، ބަޖެޓުގައި ހުށަހަޅާފައި މި އޮތް އަދަދުތަކާއި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ބާރު ލިބިގެން ވީ
ނަމަވެސް އުނިއިތުރު ގެންނަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޤާނޫނީ ގޮތުން ފުރުޞަތު އޮތަސް އެކަމާ އަޅުގަ ނޑުމެން ނޫޅެމާ
ހިނގާށޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނެއް ނޫނޭ އާމްދަނީ ލިބޭނެ ގޮތްތައް ހޯދަނީ އެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންނެއް ނޫނޭ ޤައުމުގެ އާމްދަނީ
މި ގޮތްގޮތަށް ބަދަލުކުރަނީކީ އެއް. ނޫނީ ވެއްޖެ އްޔާ ޚަރަދުކުރާނެ ގޮތްތައް ކަ ނޑައަޅަނީކީ. ސަރުކާރުން ކޮށްފައި އޮތް
ޚަރަދު ނޫނީ ސަރުކާރުން ކަނޑައަޅާފައި އޮތް ގޮތަށް އެކަން ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އަޅުގަ ނޑުމެން ދެމާ ހިނގާށޭ.
ބަޖެޓުގެ ޖުމްލަ އަދަދާ އަޅުގަ ނޑުމެން ކުޅުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑަށް އެހާ އެއްއިރަކު ވެސް ތާއީދުކުރެވޭ ކަމެއް ނޫން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ މި ބަޖެޓު މި ހުށަހެޅިފައި އޮތް އަދަދަށް ބަދަލުނާންނާނެ ގޮތަކަށް ފާސްކުރުމަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެންގެ ވެސް ވިސްނުން ބެހެއްޓުން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. ވައްސަލާމްޢަލައިކުމް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ބަޖެޓުގެ ބަހުސްގައި ބައިވެރިވާން އެދިވަޑައިގެންފައިވާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ
ލިސްޓުން އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޢާރިފަށް.
ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާރިފު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަކީ ވަރަށް މޮޅު ބަޖެޓެއް
ކަމަށް މިއަދުގެ ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭބޭފުޅުން ތަފާތު ވާހަކަފުޅުތައް ދައްކަވައިފި. 482 ސަފުހާގެ
މައްޗަށް އެކުލެވޭ ހީލަތާއި މަކަރާއި ދޮގު ނޫން އެއްޗެއް އޮތް ފޮތެއް ނޫން މިއީކީ. އެހެން މި ދަންނަވަނީ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ހަމަ ސުރުޚީ އެ އް ޖަހައިލާފައި އެހެނިހެން ޖަހައިލާފައި އެބަ އޮތް 2.2 ބިލިއަ ން ރުފިޔާ، 447 މިލިއަން
102

ރުފިޔާ. މި ބަޖެޓަކީ ޙަޤީޤަތުގައި މިނިމަސްގަ ނޑަކަށް ބަލަހައްޓައިގެން އޮންނަ މިނިކާވަގެއް މި ދިވެހި ދައުލަތުގެ
ފައިސާތަކަށް ބަލަހައްޓައިގެން އޮތުމަށް ދޭ ބޮޑު ފުރުޞަތެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލާނަން 5.162
ބިލިއަން ރުފިޔާ އެހެނިހެން ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި އެއްވެސް ތަފުޞީލެއް ނުދީ ޖަހާފައި އެބަ ހުރި. 5.162 ބިލިއަން ރުފިޔާ
މި ދައްކަނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ޖުމްލަ އަކީ 25 ބިލިއަނޭ ކިޔަސް، 28 ބިލިއަނޭ ކިޔަސް ހެޔޮ
ކަމަށް މިއަދު ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވާ ޕާޓީގެ ލީޑަރު ވިދާޅުވި. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
ބޭނުންވަނީ ދިވެހި ދައުލަތަށް އެތައް ހާސް މިލިއަން ރުފިޔާ އެއް އެބަ ލިބޭ. ބިލިއަނަށް އަރައިގެން މި ދިޔައީ.
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވާހަކަދައްކަނީ މިއީ ވަރަށް މޮޅު ބަޖެޓެކޭ އެއް ބަޔަކު ދައްކާއިރު، އަނެއް ބަޔަކު މި ބުނަނީ މިއީކީ
ތާކުންތާކުޖެހޭ އެއްޗެއް ނޫނޭ. ތާކުންތާކުޖެހޭ އެއްޗެއް ނޫނޭ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދަންނަވަނީ ބޮޑެތި އަދަދުތަކެއް ޖަހާފައި
އޭގެ ތަފުޞީލު ދީފައި ނުހުންނާނެތީވެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވެސް ހިސާބު ނަންބަރުތައް އެނގޭ.
އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ ގޮތުގައި މި ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވާ ގިނަ ބޭފުޅުންނަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ސަރުކާރަށް
ނިސްބަތްވާ ބޭފުޅުންނަކީ އެ ބޭފުޅުންގެ އަމިއްލަ ސިކުނޑިފުޅަށް ފެންނަ އެއްޗެއް ވިދާޅުވާ ބޭފުޅުންނެއް ނޫންކަން
ވަރަށް ޞަރީޙަ އިބާރާތުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ތަފާތު ފަހަރުމަތިން އެ ބޭފުޅުން ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅުތަކުން އެނގެން އެބަ
އޮތް، ދޭހަވާން އެބަ އޮތް. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ފާހަގަކުރަން ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކީ އަބަދުވެސް އެ
މަނިކުފާނުގެ އަމިއްލަ ސިކުނޑިފުޅު ބޭނުންފުޅުކުރައްވައިގެން ވާހަކަފުޅުދައްކަވާ ބޭފުޅުން. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދުގެ
ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވާ ގިނަ ބޭފުޅުން މިއަދު މިތާ ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅުތަކަކީ އެ ބޭފުޅުންގެ އަތަށް ޓައިޕްކުރައްވާފައި
ދެއްވި އެއްޗެއްގައި އޮތް އެއްޗެއް. ޙަޤީޤަތަކީ މި ބޭފުޅުން ނޫންތޯއޭ އަސްލުގައި، މަތިވެރި ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ވެސް ވިދާޅުވި ފަދައިން ކުރީގެ ސަރުކާރުން ކަންތައްތައް ކުރި ގޮތް ގޯސްވެގެން އޭރުގެ ތީމުގޭ ބަޖެޓުގައި
ނޫނީ ރިޔާސީ ގަ ނޑުވަރުގެ ބަޖެޓުގައި 211 މިލިއަން، 61 މިލިއަން، 71 މިލިއަން ރުފިޔާ ބެހުމަށް ޖަހާފައި ހުރީ.
ހުރެގެން އޭރު އެ ކަންތައްތައް ގޯސްވެގެން އައި މީހުން. ޕޭޖު ނަންބަރު 59 ބައްލަވާ. އެހެނިހެން ކަންތައްތަކުގައި މި
އޮތީ އެކެއް ޕޮއިންޓު، އެހެނިހެން ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ބަލަމާ ހިނގާ 59. އަޅުގަ ނޑު މީތި ބަލައިލާފައި ކިޔާނީ ވެސް.
ޕޭޖު 59 ގައި މި އޮންނަނީ ކޯޑު ނަންބަރު 339114، އަމިއްލަ ފަރާތްތަކަށް ދޭ އެހީގެ ފައިސާ. ކޮން ފަރާތްތަކަށްތޯ
އަޅުގަ ނޑު ބަލައިލަން ބޭނުންވޭ. ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ދިނުމަކުން މައްސަލަ އެއް ނެތް. އެއީ ކޮން ފަރާތްތަކަކަށްތޯ
އަޅުގަ ނޑުމެން އަހާލަން ބޭނުން. އެ ކޯޑުގައި މި އޮންނަނީ 22:4.5 މިލިއަން ރުފިޔާ. 2 ބިލިއަން 2 ސަތޭކަ 4:
ހާސް މިލިއަން ރުފިޔާގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު މި ދައްކަނީ. މިއީކީ ޖޯކެއް ނޫން. 211 ރުފިޔާގެ 311 ރުފިޔާގެ ވާހަކަ
އެއް ނޫން. ހަމަ އެ ސަފުހާގެ ކޯޑު ނަންބަރު 339:::ގައި މި އޮންނަނީ އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން ދޭ އެހީގެ ފައިސާ
އަނެއްކާވެސް. އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން ދޭންވީ ކާކަށްތޯ، ކީއްކުރަންތޯ. 447 މިލިއަން ދިވެހި ރުފިޔާގެ ވާހަކަ މި
ދައްކަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ފައިސާގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. މިއީކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ
103

ފައިކޭޓުން ނަންގަވާފައި ބަހާ އެއްޗެއްގެ ވާހަކަ އެއް ނޫން މި ދައްކަނީ. ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ފައިސާގެ ވާހަކަ މި
ދައްކަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފައިސާގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. ޖީ.އެސް.ޓީ ދައްކަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން. ކޯޕަރޭޓު ޓެކްސް
ދައްކަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން. ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީ ދައްކަނީ ވެސް ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ވަކި ބަޔަކު ހިންގާ
ކުންފުނިތަކަކުން ހަދާފައި ހުރި ރިސޯޓުތަކަށް. މި ހުރިހާ ފައިސާ އެއް ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި ދައުލަތަށް މި ވަންނަނީ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ނަމުގަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑަކަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަކަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަކަށް
ބޭނުންފުޅުހާ ގޮތެއް މިއަކަށް ނުހެއްދެވޭނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން މި ވިދާޅުވަނީ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަކީ މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އުފާކުރަންޖެހޭ ބަޖެޓެކޭ. ތެދެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން އުފާކުރަންޖެހޭ ދިވެހި ދައުލަތަށް ކުރިއެރުމެއް އަންނަ
ކޮންމެ ފަހަރަކު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ މިނިވަންކަމުގެ ބާބު ޙައްޤުތަކުގެ ބާބު ތި ބޭފުޅުން ބައްލަވާ.
މީގައި ބުނަނީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިޔަސް ކޮންމެ މީހަކު ވިޔަސް ދައުލަތުގެ މަޤާމުތަކުގައި އިސްކޮށް ތިއްބެވި ކޮންމެ
ބޭފުޅަކު ވެސް ދިވެހި ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ހަމަހަމަ ގޮތެއްގެ މަތިން ފަހިވާނެ ގޮތަށް ކަންތައްތައް ކޮށްދޭންޖެހޭނޭ.
އަޅުގަ ނޑު ބޭނުންވީމަ އަޅުގަ ނޑު ޕާޓީ ނޫން މީހަކަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިދާޅުވެފައި އޮތީ ތިމަންނަގެ ޕާޓީ ނޫން
މީހަކަށް އެއްވެސް ކަމެއް ނުވާނޭ. އެހެން ވިދާޅެއް ނުވެވޭނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ
އަމިއްލަ މުދަލުގެ ވާހަކަ އެއް ނޫން މި ދައްކަނީކީ. ދިވެހި ހުރިހާ ރައްޔިތުންގެ މުދަލުގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. ދިވެހި
ހުރިހާ ރައްޔިތުންގެ ފައިސާގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަޖަލަކަށް ޖޯކަކަށް ހައްދަވައިގެނެއް ދިވެހި
ރައްޔިތުންގެ ފައިސާގެ ވާހަ ކަ އެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނުދެއްކެވޭނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މާފާ
އެއް ކޮށް ދަންނަވަން އަޅުގަ ނޑުގެ އަޚް، ށ.އަތޮޅު މިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ.
ޢަލީ ރިޟާ ވިދާޅުވި ބޮޑު ލިސްޓެއް އިނގޭތޯ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ލިސްޓުގައި ހުރި ރަށްތަކެއްގެ ވާހަކަ މަތިވެރި
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވެސް ވިދާޅުވި. މިހިރީ މަކާރާއި ހީލަތޭ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދައްކަނީ އެހެންވީމަ. ބޮޑު
ލިސްޓެއް ކިޔައި ނިމުނުއިރު އެ ލިސްޓުގެ ސުރުޚީގައި އޮތް އެއްޗެއް ކިޔައެއްނުލައޭ. މަޝްވަރާކުރެވެމުންދާ ރަށްތަކޭ
ކިޔާފައި ބަނދަރު ހެދުމަށް 72 ރަށް. ނަރުދަމާ ހެދުމަށް 51 ރަށެއްގެ ވާހަކަ. މަޝްވަރާ. މަޝްވަރާ އަޅުގަ ނޑުމެން
ވެސް މިތާ ތިބެގެން ކުރަންވީ. ދިވެހިރާއްޖެ އެއަރކޯންކޮށްލަންވީ ނޫންތޯ. ހިނގާ މަޝްވަރާކުރަމާ. މަޝްވަރާ އާ އި
ޢަމަލީ މަސައްކަތާ އެކަން ކުރުމާ ހާސް ތަފާތު އެބަ ހުއްޓޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދޮގުހެދިޔަސް ތަންފުކެއް ބޮޑުވަރު.
ދެން އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ވަރަށް އިހުތިރާމުކުރާ ބޭފުޅެއް މިއަދުގެ ވެރިކަމުގައި އޮތް ޕާޓީގެ ޕާލިމެންޓަރީ ގްރޫޕުގެ ލީޑަރަކީ.
އެ މަނިކުފާނު ވެސް މިއަދުގެ މި ދައުލަތުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަމުގެ މަޤާމުގައި ހުންނެވި ބޭފުޅާގެ ވާހަކަފުޅުތައް
ހުންނަހެން، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ރީތި އިބާރާތުން އާދައިގެ ދިވެހިބަހުން ބުނާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ ދަންނަވާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ
ދޮގުހެދުން މިއަދު އެ މަނިކުފާނު ވެސް. އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރަން. ވަޒީރަކު މިތަނަށް ވަޑައިގަތަސް، އިއްޔެގައި މިތަނަށް
ވަޑައިގެންނެވި ވަޒީރު ޑޮކްޓަރ މަރިޔަމް ޒުލްފާ ވިދާޅުވި އިއްޔެގައި މި ތަނުގައި އެ ކަމަނާއާ ކުރެވުނު ސުވާލުގެ
104

ޖަވާބުގައި ވިދާޅުވީ އެ ސުވާލު، ޤާނޫނުގައި އެ ގެނެވުނު އިޞްލާޙުގައި މި އޮންނަނީ ބޭސިސް އޮފް ކަލްކިއުލޭޝަނޭ.
ނޫނިއްޔާ ހިސާބު ހަދަންވީ ގޮތަށް ދީފައި އޮތް މިންގަ ނޑެކޭ. ތެދެއް، އެ މިންގަ ނޑު އެ ޤާނޫނުގައި އޮތް ގޮތަށް
އަޅުގަ ނޑު ކިޔައިލާނަން. މި މާއްދާގެ (ނ)ގައި ކަ ނޑައަޅާފައި ވާ ފީ ދައްކާނީ އިތުރުކުރެވޭ މުއްދަތުގެ މައްޗަށް
ބަހާލުމަށްފަހު. އެ ދިޔައީ ބޭސިސް އޮފް ކަލްކިއުލޭޝަން. އަހަރަކަށް ޖެހޭ ވަރު އެ އަހަރަކަށް ދައްކާ
ޚަލާސްކުރަންޖެހޭނޭ އޮތް ވާހަކަ އެކަމަނާ ހަނދުމަފުޅެއް ނެތް. ވަޒީރަކު ވަޑައިގަތަސް ދޮގުހަދަނީ. ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕްގެ
މެންބަރަކު ވަޑައިގަތަސް ދޮގުހަދަނީ. ޕާލިމެންޓަރީ ގްރޫޕުގެ ލީޑަރު ވެސް ދޮގުހަދަނީ. އެންމެ މައްޗަށް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވެސް ތާއަބަދު އިތުރުފުޅުހައްދަވަނީ. މިއީ ބޮޑުވަރު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ
އަމިއްލަ ފައިކޭޓުން ނަގައި ބަހާ ރުފިޔާގެ ވާހަކަ އެއް ނޫން މި ދައްކަނީކީ. މިއީ ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ލޭ. ދިވެހި
ރައްޔިތުން މި ޤައުމަށް ވައްދާ ފައިސާގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ބޭނުންހާ މީހަކަށް
ބެހޭނެ އެއްޗެއް ނޫން ދައުލަތުގެ ފައިސާ އަކީ. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ބޭނުންފުޅުހާ ގޮތަކަށް ބެހޭނެ އެއްޗެއް ނޫން
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި ދައުލަތުގެ ފައިސާ އަކީ. އަޅުގަ ނޑު ދައްކާނީކީ އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ އެއް ނޫން. މި ފޮތް
މޮޅުވެގެން އެ ދައްކާ ވާހަކަ. ޕައިޗާޓުތަކާއި ބާޗާޓުތަކާ ކުރެހިދާނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެންނަށް
ވެސް އެނގޭ ޕައިޗާޓާއި ބާޗާޓާ ކުރަހަން. އެހެންނަމަވެސް، މީތި ޙަޤީޤަތަކަށް ބަދަލުކުރުން އެއީ މުޅިން އެހެން ވާހަކަ
އެއް. މުޅިން އެހެން ވާހަކަ އެއް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޕޭޖު ނަންބަރު ބަލައިލަމާ ހިނގާ. ދައުލަތުގެ ޑެފިސިޓު
ބޮޑުވެގެން 3119 ވަނަ އަހަރުގެ ކުރީގައި ވާހަކަދެއްކެވި މެންބަރުން، މިއަދު މި ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވާ މެންބަރުން
މިތާ ގިނައީ. މި ސަރުކާރު އަޅުގަ ނޑުމެން ގެނައީ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ޑެފިސިޓު ބޮޑުވެގެން ދިވެހިން ފަޤީރުވެގެންދާތީ
ދިވެހިންގެ މައްޗަށް އޮތް ދަރަނި ބޮޑުވެގެން ދާތީވެ ، އަޅުގަ ނޑުމެން ގެނައި ސަރުކާރެއް. ދިވެހި ރައްޔިތުން ގެނައި
ސަރުކާރެއް މިއަދު މި ޤައުމުގައި މި އޮތީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަލައިލަމާ ހިންގަވާ. ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުއްޠަލިބު ވެސް ވާހަކަފުޅުދައްކަވަމުން ވިދާޅުވި، ނަންބަރުތަކަކަށް ރިޢާޔަތްކުރެއްވީ. 3116 ވަނަ
އަހަރު މި ޤައުމުގެ ޑެފިސިޓަކީ 2155 މިލިއަން. މިއަދު 3122 ވަނަ އަހަރުން 3123 ވަނަ އަހަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން
މި ލަފާކުރަނީ އެ އަދަދު 4.19 ބިލިއަނަށް މައްޗަށް ދާނެ ކަމަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ ޖޯކެއް ނޫން. މިއީ ޖޯކެއް
ނޫން، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އޭރުގައި އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބުނު ފައިސާ އަށް ވުރެ އެތައް ހާސް
މިލިއަން ރުފިޔާ އެއް މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން އިތުރުކޮށްފީމު. އެހެންނަމަވެސް، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިހާރު
އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި ކުރަން ހުރި ޕްރޮގްރާމުތައް މި ފޮތުގައި ވަރަށް ރީއްޗަށް
ޕްރޮގްރާމުތަކެއްގެ ވާހަކަ ލިޔެފައި އެބަ ހުރި. އެހެންނަމަވެސް، މި ޕްރޮގްރާމުތަކުގެ ތެރެއިން 1%: ޕްރޮގްރާމަކީ
ބޭރުގެ ލޯނު ލިބިއްޖެއްޔާ ކުރެވެންހުރި ކަންތައްތައް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެއްކަލަ އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން ބަހަން
ބާއްވާފައި އޮތް 5 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ތެރެއިން ކީއްވެގެންތޯ ނުކުރެވެންވީ. އެކަން ކުރަންވީނު. އެ ވިދާޅުވީ އެއީ
105

އަހަރެމެންނަށޭ. ތެދުފުޅެއް އެއީ. ތެދުފުޅެއް އެއީ. އެއީ އެ މީހުންނަށް ހުރި ފައިސާ. ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ހުރި
ފައިސާ އެއް ނޫން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މައްޗަންގޮޅި ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އެ ވިދާޅުވީ މި 5 ބިލިއަން ރުފިޔާ
އަކީ އެ ބޭފުޅުންނަށް ހުރި ފައިސާއޭ. ތެދުފުޅެއް. ބަހައި ނަގަނީ. ބަހައި ނަގަނީ. ދިވެހި ދައުލަތުގެ ފައިސާ މީގެ 4
އަހަރުވީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 4 އަހަރުވީ އޮޑިޓުކޮށްނުލައޭ. ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީ އޮޑިޓުކޮށްލާފަ އެއް ނެތޭ 4
އަހަރުވީ. އޮޑިޓު ކުރަން ބުނީމަ އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލަށް ދޭ ޖަވާބަކީ މަނިކުފާނު ހުށަހަޅުއްވާފައި އޮތް ބަޖެޓެއް ނުލިބޭނޭ.
ކިހިނެއް ދޭނީ. ދީފިއްޔާ އޮޑިޓު ވިއްޔާ ކުރާނީ. ކޮށްފިއްޔާ ކިހިނެއް ވާނީ. އޮރިޔާން ވާނީ. ބިތުފަންގި ނެގީމަ ކެޔޮކޭވަރު
އެނގޭނީ. އެހެންވީމާ، ނުދޭނެ. ދެން އޮތީ އެންޓި -ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަން. މިނިވަން މުއައްސަސާތައް ގިނަ ވެގެން އެ
ވާހަކަ މިއަދު މި ދެއްކެނީ. އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގައި ވެސް ބަލާހާ މައްސަލަ އެއް ހިންގަވާ، ކުރީ ދުވަހަކު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް، އަޅުގަ ނޑަކީ ވެސް ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީގެ މެންބަރަކަށް ވާތީ އެ ތަނަށް ވަޑައިގެން އެ
ބޭފުޅުން ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅުތަކުގައި މި ޤާނޫނުއަސާސީގައި އެ ބުނާ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ތެރެއިން
އަޅުގަ ނޑުމެން ކަ ނޑައަޅާފައި ހުރި ބާވީހަކަށް މުއައްސަސާގެ ތެރެއިން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހުރިހާ ބޭފުޅުން
ވިދާޅުވަނީ ކީކޭތޯ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިނިވަން މުއައްސަސާ ނުކިޔާށޭ. ތިމަންނަމެން މިނިވަނެއް ނޫނޭ. ހަމައެކަނި
ނަން ބޯޑެކޭ ހުރީ. މިނިވަން ވާނީ ކިހިނެއް ހެއްޔޭ. ތިމަންނަމެންނަށް ތި ބޭފުޅުން ފާސްކޮށްދީފައި އޮތް ބަޖެޓުގައި ލާރި
އެއް ނުދެއޭ. 6111 ރުފިޔާ އަށް ވުރެ ބޮޑު އަދަދެއް ޚަރަދުކުރަންޏާ މި ޖެހެނީ ހުއްދަ ހޯދަން. އެ ހުއްދަ އެއް ނުދޭ.
ދެން ކޮބައިތޯ މިނިވަންވެފަ. ޚަރަދުކުރުމުގެ މިނިވަންކަން ނެތިއްޔާ މިނިވަނެއް ނޫނޭ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަ ނޑުމެން ގާތުގައި މި ބުނަނީ ހިނގާށޭ ކިޔާފައި ދެފައި މި ބުރިކޮށްލަނީ. ނުހިނގޭނެ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން
ޖެހޭނީ ދަމާކޫއްތާފައި ގެންދަން. ޤައުމަށް ގޮވަންވީ އިނގޭތޯ. މިނިވަންވާންވީ. އަޅުގަ ނޑުމެ ން އެންމެން މިނިވަންވާންވީ.
ދިވެހި ހުރިހާ ރައްޔިތުން 34 ޑިސެމްބަރުގައި މި އޮންނަ ބޮޑު މުޒާހަރާގައި ނުކުމެ، މި ޤައުމު ފަސާދައިން،
ކޮރަޕްޝަނުން ސަލާމަތްކުރުމަށް ޓަކައި އެންމެން ނުކުމެ، މިކަން ރަނގަޅުކުރެވޭތޯ ބަލަންވީ. އަޅުގަ ނޑުމެން،
އެންމެންގެ ވާޖިބެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު މި ވާހަކަދައްކަނީ އަޅުގަ ނޑުގެ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަ ނޑު މި ވާހަކަދައްކަނީ އަޅުގަ ނޑުގެ އަމިއްލަ ބޭނުމެއް މީގައި އޮވެގެނެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުގެ ޤާނޫނީ ވާޖިބު
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނަން، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ޤާނޫނީ ވާޖިބު މި ފެހި ޤާނޫނުއާސާސީ، މި އަށް
ވަނަމަކަށް މި ކިޔަނީ ފެހި ޤާނޫނުއަސާސީ. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީ. މި ޤާނޫނުއަސާސީގެ
81 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ 4 ވަނަ ނަންބަރުގައި މި އޮންނަނީ، ވެރިކަން ހިންގުމުގެ ބާރުގެ ފަރާތުން ކުރާ ކަންތައްތައް
ހިނގާ ނުހިނގާ ގޮތް ބެލުމާއި ވެރިކަން ހިންގުމުގެ ބާރު ޖަވާބުދާރީކުރުވުން. އަދި މިކަންކަން ކުރުމަށް ޓަކައި
ޤާނޫނުއަސާސީ އާއި ޤާނޫނުގައި ވާ ގޮތުގެ މަތީން ފިޔަވަޅުތައް އެޅުން. މިއީ މެންބަރުންގެ ޒިންމާ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު އަދާކުރެވޭތޯ މި ބަލަނީ މި މަސައްކަތް. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ސަރުކާރު ޖަވާބުދާރީކުރުވޭތޯ މި ބަލަނީ
106

ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ހު ރިހާ ބޭފުޅުންގެ ވެސް ޙައްޤުގަ. މި ސަރުކާރު ވެސް ދެމިއޮތުމަށް ވެސް ޓަކައި.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހިރައްޔިތުން ސަރުކާރެއް ގެނައީ 6 އަހަރަށް. ނުޖެހޭ ދުވާލަކު ތިން ފަހަރު ބަދަލުވާކަށް.
އެހެންނަމަވެސް، ގޯސްކޮށް ކަންކުރަންޏާ އެ ވާހަކަ ދައްކާނެ ބަޔަކު ވެސް އެބަ ތިބެންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، މަލްޓި ޕާޓީ
ޑިމޮކްރަސީ އަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އާއެކޭ ބުނީ. އެތައް ހާސް، އެތައް މިލިއަން ރުފިޔާ އެއް ހޭދަކޮށްގެން ދިވެހި
ރައްޔިތުން އެތައް ބުރަ މަސައްކަތެއް ކޮށްގެން މި އޮތީ މަލްޓިޕާޓީ ޑިމޮކްރަސީ އެއް ގެނެވިފަ. އެހެންނަމަވެސް،
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހިންގެ ރޫހާ ޚިލާފަށް މިނިވަން މެންބަރުންގެ ގޮތުގައި ތިބި މީހުންގެ ތެރެއިންނާއި އެހެން
ޕާޓީތަކުން އައި މީހުން ގަނެގެން މި ސަރުކާރަށް ގެންގޮސްގެން ވެސް މި އުޅެނީ އެއްކަލަ އެ ބޭފުޅުން ބޭނުންފުޅުވި
ކަމަށް ބުނި، އެ ބޭފުޅުން ބޭނުންފުޅުވި ކަމަށް ބުނި ޑިމޮކްރަސީ ހަލާކުކޮށްލަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުގެ
ދާއިރާގެ ވާހަކަ ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދައްކައިލާނަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބަޖެޓު ފޮތުގައި ބޮޑު ލިސްޓެއް ޖަހާފައި
އޮތްއިރުގައި މިވެނި އެވެނި ކަމެއް ކުރާނަމޭ ބުނިއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގެ މައި ރަށް، ވައިކަރަދޫ ދާއިރާ އަކީ މި
އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރަށް ވެސް އެނގޭނެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވެސް ވިދާޅުވޭ ތިމަންނަގެ ސޭފް ހޭވަން އެކޭ، އިނގޭތޯ.
މި ސަރުކާރުން އޮތް ވަރަށް ތާއީދު ބޮޑު ރަށެއް. އެކަމަކު މިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ވެސް
ވޯޓުދީގެން ފާސްކުރި ބަޖެޓުގައި ވެސް އޮންނާނެ ވައިކަރަދޫ އަށް ނަރުދަމާގެ ނިޒާމެއް ގެނެސްދިނުން. އެ ކަމެއް ވެސް
ނައި، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވައިކަރަދޫ ރައްޔިތުން މިއަދު ހޭލަން ވެއްޖެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ހުރިހާ ދިވެހި ރައްޔިތުން
ހޭލަން ވެއްޖެ. މި ސަރުކާރުން ބުނާހާ ކަމެއް ކޮށްދެމަކު ން ނުދޭ. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ވާހަކަދައްކަން އެބަހުރި.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުގެ އަމިއްލަ ވާހަކަ އެއް ނޫން. މި ބަޖެޓު ފޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްފައި ހުރި
ބައިވަރު ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑަށް އެއްކޮނެއް ވަގުތެއް މިއަދަކު އެއް ނެތް. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ބުނަމުން ދިޔައީ މީ ޑިއުޓީފްރީ ބަޖެޓެކޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކޮންފަދަ ބޮޑު ދޮގެއްތޯ.
ކޮންފަދަ ބޮޑު ދޮގެއްތޯ. ބައްލަވާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީގެ ގޮތުގައި 3122 ވަނަ އަހަރު 3563
މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބުނުއިރު، 3123 ވަނަ އަހަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ލަފާކުރަމޭ 2:72 މިލިއަން ރުފިޔާ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ތަފާތު އެނގިވަޑައިގަންނަވާތޯ. ތަފާތަކީ އެންމެ 511 އެއްހާ މިލިއަން ރުފިޔާ. 5:2 މިލިއަން 7
ލައްކަ 99 ހާސް 9 ސަތޭކަ 47 ޓު ބީ އެގްޒެކްޓު އިނގޭތޯ. ކޮންފަދަ ބޮޑެތި ދޮގުތޯ. ތި ބޭފުޅުން ތިއީ اله ގަންދީ
ހުވާކޮށްގެންނޭ ތި ތިއްބެވީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުން ވެސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވާހަކަފުޅު ދައްކަވާއިރު ކޮންމެވެސް
ވަރަކަށް ބަލައިލާން އެއީ އޮންނަ ކަމެއް. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އާމްދަނީ އިތުރުވެގެންދިޔަ މިންވަރާއި
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބޭ އެއްޗަކުން އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރާ ހޭދަ އާއި ހެޔޮ ގޮތުގައިތޯ ހޭދަކުރެވެނީ ބަލާއިރުގައި
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ބަޖެޓަކީ ވަރަށް މަކަރުވެރި ހީލަތްތެރި ބަޖެޓެކޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގެ މަކުނުދޫގެ މިސްކިތެއް އަޅަން ބަޖެޓުކޮށްފައި އޮންނަތާ ކިތަންމެ ޒަމާނެއް. ފްރެންޗު އެއިޑުގެ
107

އެހީގެ ފަރާތުން އަޅުގަ ނޑުމެން މަކުނުދޫގައި ބަނދަރެއް ހެދުމަށް 3119 ވަނަ އަހަރު ލިބުނު ފައިސާ 311: ވަނަ
އަހަރު މި ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި އޮތް. އެ މަސައްކަތެއް ނުކޮށްދެއްވި. އެ ފައިސާ ވެސް ގެންދިޔައީ އެހެން
ތަނަކަށް. 28 މިލިއަން ޔޫރޯ އިން އެހެން ތިން ރަށެއްގައި ބަނދަރުއަޅާ ނިންމީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން
ވެސް ހަމަ ކަންތައްތައް ބޭނުން. އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގެ ހުރިހާ ރަށެއްގެ ސްކޫލްތަކުގެ ހާލު އެހާ ގޯސް. އަޅުގަ ނޑު
ދާއިރާގެ ޞިއްޙީ ޙާލަތު އެހާ ގޯސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނޭކުރެންދޫގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ
ނޭކުރެންދޫގައި ވެސް ބޭރު ތޮށީގެ ފައިކަށި ރަނގަޅުކޮށްލަދޭށޭ ބުނެގެން އުޅޭތާ ވެސް ކިތަންމެ ދުވަހެއް. އެ ތަނަށް ހަމަ
ދޯނިތައް ބިއްވަނީ މޫސުން ބަދަލުވާއިރު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެން އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގައި އޮތް މާވައިދޫ ރައްޔިތުން
މިއަދު ތިބީ ގެންގޮސް ނޮޅިވަރަންފަރަށް ލާފަ. އެ ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން 4 ރަށުގެ ރައްޔިތުންނަށް 58ގެ އެބަ މަދުވޭ.
މި ބަޖެޓަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނާކަށް ނެތް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެން ތި ވިދާޅުވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ގާތުގައި މި ސަރުކާރުން އެ ވިދާޅުވަނީ ވޯޓުލައިދޭށޭ މި ބަޖެޓަށް. ކިހިނެއްތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން ތަފްޞީލެއް ނެތި 5
ބިލިއަން ރުފިޔާ އެހެނިހެން ޖަހައިލާފައި އަޅުގަ ނޑުމެން ފާސްކުރާނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ
ޒިންމާދާރު މީހުން ކަމުގައި ވަމާތޯ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުންނަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ގޮވާލަނީ
ތި ބޭފުޅުން ކަމުނުގޮސްގެން އެހެނިހެން ޖަހާފައި އޮވެގެން ތީމުގޭ ބަޖެޓުން 287 މިލިއަން ރުފިޔާ އެންމެ ފަހުން
މައުމޫނު ހުންނެވިއިރުގައި ބަޖެޓުގައި އޮތީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަމުގެ މަޤާމުގައި ހުންނެވިއިރު 287 މިލިއަން. އެއީ
ރިކަރަންޓާއި ކެޕިޓަލާއި އެހެނިހިނަށް ތިޔަ ވިދާޅުވާ އެހީތެރިކަމެއް ފޯރުކޮށްދިން. މިއަދު މި ދައްކަނީ 5.7 ބިލިއަން
ރުފިޔާގެ ވާހަކަ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއިން ގަ ނޑެއް އެއްޗެއް ވެސް ނުފެންނާނެ. 5.162 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ވާހަކަ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓާ ބެހޭ ބަހުސް، މި ޖަލްސާގައި ގެންދިއުމަށް
ހަމަޖައްސާފައިވާ ތާވަލު ދައްކާ ގޮތުން 4 ޖަހާއިރު ޖަލްސާ މެދުކަ ނޑާލުމަށް ހަމަޖެހިފައިވޭ 2 ގަޑިއިރުގެ ވަގުތަށް.
އޭގެ ފަހުން 5 ޖަހާއިރު انشاءهلا 5 ޖަހާއިރު ޖަލްސާ ފަށާ ގޮތަށް ހަމަޖެހިފައި މި އޮތީ. އެހެންވީމާ، އެ ވާހަކަ
ދަންނަވާލުމާ އެކީގައި އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މަޑަވެލި ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޒިމަށް.
މެންބަރަކަށް ވަގުތު ޚާއްޞަވެގެން ވަނީ 26 މިނެޓަށް. އެހެންނަމަވެސް އެ 26 މިނެޓު ހަމަވުމުގެ ކުރިން 4 ޖެހުމާ
ހަމައަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދަތުރުކުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ، ބާކީ އޮންނަ ވަގުތެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ބޭނުންފުޅުވާ
ކަމަށް ވަނީ ވިއްޔާ 5 ޖެހުމުގެ ފަހުން ފަށާ ދަންފަޅީގައި ލިބޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދު ކުރަން.
މަޑަވެލި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޒިމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
108

.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތަށް ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ އާމްދަނީ
އާއި އަދި ދައުލަތުގެ އެހެނިހެން ޚަރަދުތައް ހިމެނޭ ގޮތަށް ތަފްޞީލީ ބަޖެޓެއް މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ސަރުކާރުގެ
ފަރާތުން އާދެ، ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީތީ އެކަމަށް ޓަކައި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރ އަޙްމަދު ޢިނާޒަށް
ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު ޝުކުރުދަންނަވަން. އާދެ، މިއަދު މި ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑާ ހަމައަށް
ވާހަކަދައްކަން މި ލިބުނުއިރުގައި ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން އެކި ވާހަކަތައް ވަރަށް ތަފްޞީލީ ގޮތަކުން ދައްކުވާފައިވޭ.
އޭގެތެރޭގައި ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިގަންނަވާ މެންބަރުންނާއި އަދި އަމިއްލަ ގޮތުން މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް
ހޮވިވަޑައިގެން ތިއްބެވި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނާއި އަދި މިހާރު އެއް ޕާޓީއަކުން އަނެއް ޕާޓީއަކަށް ނަޤުލުވެފައި ތިބި
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް މީގެތެރޭގައި ހިމެނޭ. އެހެންނަމަވެސް މިއަދު މި ދެކެވޭ ވާހަކަތަކަކީ ތިމާމެން އަމިއްލަ
މަޞްލަޙަތުގެ އޭގެތެރޭގައި ހިމެނި އަދި ސިޔާސީ ނުފޫޒުން ތަޣައްޔަރުވެ އޭގެ އެންމެ ފުންމިނުގައި ވެއްޓިގެން ދައްކާ
ވާހަކަތަކެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަންޖެހެނީ. އާދެ، ބަޖެޓުގައި ތަފްޞީލެއް ނެތް ވާހަކަ އެބަ ދައްކަވާ.
އެހެންނަމަވެސް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ހިތާމައާ އެކީގައި މީގައި ފާހަގަކޮށްލަނީ މި އޮތީ މިފަހަރު ހުށަހެޅި
ބަޖެޓު. މީގައި އެބަ ވިދާޅުވޭ 482 ސަފުހާ އޮތް ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑު ދެން ބަލައިލަން އެބަ ބޭނުންވޭ 3118 ވަނަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓު ވެސް އަޅުގަ ނޑު އަތުގައި އެބަ އޮތް. މިއޮތީ، ދުއިސައްތަ އެއްހާ ޕޭޖު ހިމެނޭ. ތިޔަ ވިދާޅުވި މިހާރު
ވެސް ފިނޭންސް މިނިސްޓަރުގައި ހުންނަވާހެން ހީފުޅުވެލައްވާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ވާހަކަފުޅު ދައްކަވައި އެ
މަނިކުފާނަށޭ ހުށަހެޅި ބަޖެޓު، 3118 ވަނަ އަހަރުގެ. 311، ކޮން ތަފްޞީލެއްތޯ އޮތީ. އާދެ، 3115 ވަނަ އަހަރު މި
އޮތީ ތިން ހީރަސް ޖައްސަވާލައްވާފައި މި އޮތީ. ވިއްސަކަށް ގަ ނޑު 3115 ވަނަ އަހަރު. އާދެ، 3116 ވަނަ އަހަރުގެ
ބަޖެޓުގައި މި އޮތީ ދެތިން ހީރަސް ޖައްސަވައިލައް ވާފައި ވިއްސަކަށް ގަ ނޑު އެއްކޮށްލައްވާފައި ކޮން ތަފްޞީލެއްތޯ
އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އުފާކުރަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރުން ހުށަހެޅި ބަޖެޓު މި އޮތީ ކަރުދާސްރީމެއް
އެބަ އޮތޭ. ކޯއްޗެއްތޯ މީގެން ތަފްޞީލުނެތިގެން މި އުޅެނީ. މި ހުރިހާ އެއްޗެއް އެއްކޮށްލެވޭނީ ތަފްޞީލެއް އޮވެގެންތާ.
އެހެންވީމާ، ވާހަކަދައްކާފައި ދެން ތަފްޞީލެއް ނެތޭ، ތަފްޞީލެއް ނެތޭ ވިދާޅުވީމާ އެއަކަށް ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭނެ. މިއީ
ދިވެހި ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ހިމެނޭ ގޮތަށް އަދި މާލިއްޔަތު ޤާނޫނުގައި ވާ ގޮތަށް އެކުލެވިފައި ވާ މުހިއްމު
ބަޖެޓެއް. އާދެ، މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެންމެ އުފާވެރިކަމެއް ލިބެނީ މި ބަޖެޓުން އެބަ ދައްކުވަ އިދޭ ވަރަށް
ތަފްޞީލީ ގޮތެއްގައި ދައުލަތަށް ލިބޭނެ އާމްދަނީ އާއި އަދި ދައުލަތުން ކުރެވޭނެ ޚަރަދު. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން
އުފާކުރަނީ 3122 ވަނަ އަހަރު ރާއްޖޭގެ އުފެއްދުންތެރިކަން ނުވަތަ ރިއަލް ޖީ.ޑީ.ޕީ އަކީ 31.162 މިލިއަން ރުފިޔާ.
ރިޔަލް ޖީ.ޑީ.ޕީ ނިސްބަތްވާ ބަލާ ނަމަ މިއީ 8.6% ކުރިއެރުމެއް. އެއީ 8.6% ބިލިއަން ކުރިއެރުމެއް. މީގެ ތަފާތު
ހިސާބުތަކަށް ބެލީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި އަންދާޒާކުރެވޭ 6 އަހަރުގެ ދުރުރާސްތާ ބަޖެޓު. އަޅުގަ ނޑުމެން މި
އެކުލަވާފައި މި އޮތީ 2 އަހަރު، 3 އަހަރަކަށް ނޫން. މި ޤައުމު ސަލާމަތްކުރުމަށް ޓަކައި 3124 ވަނަ އަހަރު
109

އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތިބީ ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި އުފާވެރިކަމާ އެކީގައި ޕްރޮގްރާމު ބަޖެޓެއް ގެނެސްގެން. އެއީ 311:
ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން އައިސް 3124 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް، 3125އާ ހަމައަށް. އޭރުގައި ރައްޔިތުން ތިބެނީ
އުފާވެފަ. މިއަދު މި ދެކެވޭ ވާހަކަ އަކީ ރައްޔިތުން އަތުން ޓެކްސް ނަގަނީއޭ. ރައްޔިތުން އަތުން ޖީ.އެސް.ޓީ ނަގަނީއޭ.
މިއީ ރައްޔިތުންގެ ވެރިކަމޭ. މި ދައުލަތުގައި ދުވަހަކު ނުދެކޭ ގޮތަށް އާދެ، ޑިމޮކްރެޓިކު ހަމަތަކުގެ މަތީން މި ރާއްޖެ
ދްުށ ފުރަތަމަ ވެރިކަން މިއީ . މިއީ ރައްޔިތުންގެ ބައިވެރިވުން އޮތް ސަރުކާރެއް. އެހެންވީމާ، ކުރީގެ ކަން ހިނގި
ގޮތަކަށް ނޫން މިހާރު ކަންތައްތައް ހިނގަމުންދާންޖެހޭނީކީ. އެއީ ރައްޔިތުންގެ ހިއްސާ އެއް އޮތް ސަރުކާރެއް ވެއްޖެ އްޔާ
ރައްޔިތުން ޖީބުން، ރައްޔިތުންގެ ސަރުކާރަށް އެހީތެރިވާންޖެހޭނެ. އެހެންވީމާ، ކުރީގެ ދައުލަތް ހިނގި ގޮތާއި މި
ދައުލަތާ ތަފާތުވެގެން މި އުޅެނީ މިދެންނެވި އުސޫލުން. މިއީކީ އައު ކަމެއް ނޫން. ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ޤައުމުތަކަކަށް
ކުރީގައި އެންމެ ފަޤީރު ނިކަމެތި ހާލުގައި މި ޤައުމު ޖައްސުވައިގެން އެއީ ޙަޤީޤަތެއް ނޫން. ގޮސް މުޅި ދުނިޔޭގައި
ސަލާންޖެހި. ސަލާންޖަހަމުން ޖަހަމުން ގޮސް ދުނިޔެ މީހުން ވިދާޅުވެއްޖެ އެމެރިކާ ފަދަ ބޮޑެތި ޤައުމުތަކުން
އައި.އެމް.އެފުން ވިދާޅުވެއްޖެ ތި ބޭފުޅުން ތިބެންޖެހޭ ހާލަތަކީ ތިއެއް ނޫނޭ. ތި ބޭފުޅުން މާލީ ނިޒާމު އެހެން ގޮތަކަށް
ބައްޓަންކުރާށޭ. ދުނިޔޭގެ ތަހުޒީ ބުވެފައި ހުރި ޤައުމުތަކަކީ އެއީ ޖީ.އެސް.ޓީ އާއި ޓެކްސް ނަގައިގެން ހިންގާ ޤައުމުތަކޭ.
އަމިއްލަ ފައިމަތީގައި އުޅެން ދަސްކުރާށޭ. އެކަން މިއަދު ކުރަން މި އުޅެނީ. މިއަދު ދިވެހިރާއްޖެ އަކަށް ނުލިބޭނެ
އެންމެ ފަޤީރު ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި އޮވެގެން ލިބުނު މާލީ އެހީތެރިކަމެއް. ސަލާންޖެހިޔަކަސް އެ ކަމެއް ނުވާނެ. އެ
ދަރަޖަ އިން ނެއްޓި، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމު މި އޮތީ މިހާރު ދެވަނަ، ދުނިޔޭގެ ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ޤައުމަކަށް
ބަދަލުވެފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ދުނިޔޭގެ ތަރައްޤީވެފަ އި ހުރި ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ޤައުމުތައް
ބައްޓަންކުރާ ގޮތަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ މާލީ ސިޔާސަތު ހަރުދަނާކުރަން އެބަ ޖެހޭ. އެއީ މި ބަޖެޓުން ކުރާ ކަމަކީ. މި
ބަޖެޓުގައި އެކަން ކުރުމަށް ޓަކައި ދައުލަތުގެ އިޤްތިޞާދީ މާލީ ހަރުދަނާ ސިޔާސަތުތަކެއް މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް
ވާނީ ހުށަހެޅިފަ. އޭގެތެރެއިން މުހިއްމު ބިލުތަކެއް ވަނީ މިހާރު ވަނީ މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގަ. އެއީ ދުނިޔޭގެ މީހުން
ކަންކުރާ ގޮތަކީ. އެހެންވީމާ، އެކަން ނުކޮށް އަނެއްކާވެސް މި ޤައުމު ދަރުވާލައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެވެސް ބައެއްގެ
ގާތަށް ގޮސް ސަލާންޖެހުމުގެ ނިޒާމެއް ގެންގުޅުމަކީ އެއީކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. މި ޢިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުގައި ވަރަށް ފުންނާބު އުސްކަމަށް ދަޢުވާކުރާ އަދި އިކޮނޮމިސްޓަކު ވެސް ވާހަކަދައްކައިފި. އެ ބޭފުޅާއާ މި ޤައުމު
ހަވާލުކުރީ އެތައް އަހަރެއް ވަންދެން މާލީ ސިޔާސަތުތައް ހަރުދަނާކުރުމަށް ޓަކައި. ޓެކްސް ނިޒާމެއް ތަޢާރަފުކުރުމަށް
ޓަކައި. ކޮންކަމެއްތޯ ކުރެވުނީ. އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރެވުނު. އެ ބޭފުޅާ އަށް ނުކުރެވުނު އިޖްތިމާޢީ ބޮޑެތި
ގޮންޖެހުންތައް މި ސަރުކާރުން ކާމިޔާބުކަމާ އެކީގަ އި މި ކުރަމުން މި ދަނީ. މި ބަޖެޓުތެރެއިންނާއި އަދި ނިމިދިޔަ ތިން
އަހަރު ދުވަހުގެ ބަޖެޓު ތެރެއިން ސަރުކާރުން ކާމިޔާބުކޮށްފައި ހުރީ އެ ސަރުކާރަށް ނުކުރެވުނު ބޮޑެތި ގޮންޖެހުންތައް
ހުރި އަދި ތިޔަ ވިދާޅުވާ ގޮތަށް ރައްޔިތުންގެ ލޮލުގައި އަނދުން އަޅުވައިގެން މި އަންނަ އަހަރު ވެރިކަމަށް އަންނަން
110

ތިބޭ ބަޔަކު ކުރާނެ ކަހަލަ ކަންތައްތަކެއް ނޫން. އެއްވެސް ސަރުކާރަކުން ބޭނުމެއް ނުވާނެ އެއްވެސް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަކަށް އިންތިޚާބުވެ ވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅަކު ބޭނުމެއް ނުވާނެ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން
ރުޅިއަރުވައިލާކަށް. ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން އަތުން ޓެކްސް ނަގާކަށް ވެސް. ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން އަތުން އެ ނޫން އެހެން
ގޮތަކުން އެއްވެސް ނަގާކަށް ވެސް. އެހެންނަމަވެސް ވެރިކަމުގެ ދަހިވެތިކަން ދޫކޮށްލައްވާފައި ޤައުމުގެ
މަޞްލަޙަތުކުރިއަރުވައި ޤައުމަށް ޓަކައި ބަޖެޓަށް ޓަކައި އަންނާން ތިބި ދަރިންގެ ދަރިންނަށް ޓަކައި ކަމެއް ކުރާ ކަމަށް
ވަނީ ނަމަ، މިއަދު މި ޤުރުބާނީ ވާންޖެހޭނެ މި ޤައުމުގެ ކޮންމެވެސް އެއް ޙާލަތެއްގަ. އެ ޙާލަތު މި އޮތީ އައިއްސަ.
މިއަދު ރަނގަޅު ވާހަކަފުޅެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން ހުރިހާ ކަމެއް ޤައުމު ހަމަ މަގަށް އެޅުނީމަ ޒިންމާދާރުކަމާ އެކީގައި
ކަންކުރެވޭ ގޮތަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަންތައްތައް ކުރަމުން މި ދަނީ ތިޔަ ވިދާޅުވާ ކަހަލަ ވާހަކަފުޅަކަށް ބެއްލެވުމެއް
ނެތި. އަދި ތިޔަ ފޮނުވާ ސިޓީފުޅުތަކަށް ވެސް ބެއްލެވުމެއް ނެތި ޤައުމަށް ޓަކައި ހަރުދަނާކުރަމުން ދަނީ.
އަޅުގަ ނޑުވެސް މިކަހަލަ ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ އިވި ، އަދި ރައްޔިތުންގެ ކަންބޮޑުވުން ހުރީމަ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއާ ސުވާލުކުރިން މި ޓެކްސްތަކާ އެއްޗެހި ނަގައިގެން ކިހިނެއްތޯ ވާނީ. ރައްޔިތުން ކަންބޮޑުވުންތައް
އޮތޭ. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިދާޅުވަނީ ތިމަން މަނިކުފާނަށް އެއްކޮޅުން ޤައުމުގެ ވެރިކަން ދޫކޮށްލާފައި އަނެއް ކޮޅުން
މާލީ ސިޔާސަތު ހަރުދަނާކުރަން ދޫކޮށްލައިފި ނަމަ، ތިމަން މަނިކުފާނު ހިއްޕަވާނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ މާލީ ސިޔާސަތުގައޭ
ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ޓަކައޭ. ވެރިކަމެއް ނޫނޭ. ވެރިކަން ދޫކޮށްލާނީއޭ. އެހެންވީމާ، އެކަން ކުރަމުން މި ދަނީ. މިކަން
ކުރަންޖެހޭނެ. މި ޤައުމުގެ ހާލަތު ކޮންމެވެސް އެއް ހިސާބަކުން ކޮންމެވެސް އެއް ބަޔަކު މިކަން ކުރަންޖެހޭނެ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކުރަނީ. އަޅުގަ ނޑު އުފާވޭ. ޖީ.އެސް.ޓީ ނަގަން ވޯޓު އަޅުގަ ނޑު ދިން މީހެއްގެ
ހައިސިއްޔަތުން ކޮންމެވެސް ޗެނަލަކަށް އެބަ އަރާ ފޮޓޯތައް. އަޅުގަ ނޑު އުފާވޭ. އަޅުގަ ނޑުގެ ދަރިންނަށް ޓަކައި
ދަރިންގެ ދަރިންނަށް ޓަކައި އެކަން ދާނެ ފާހަގަވަމުން. އަޅުގަ ނޑު ވޯޓު ދިނީ ފިލައިގެން ހުރެގެނެއް ނޫން. ރާއްޖޭގެ
ލޮބުވެތި ރައްޔިތުންގެ އެންމެންނަށް އަޑު އިވޭ ގޮތަށް މިއަދު މި ބުނަނީ އަޅުގަ ނޑު ވޯޓު ދިނީމޭ. އެއީ ދަރިންނަށް
ޓަކައޭ، ދަރިންގެ ދަރިންނަށް ޓަކައޭ. ކޮން ޤައުމެއްގަތޯއޭ ޖީ.އެސް.ޓީ ނުނަގަނީ. ކޮން ޤައުމެއްގަތޯއޭ އިންކަމް ޓެކްސް
ނުނަގަނީ، ކޮން ޤައުމެއްގައިތޯ ވިޔަފާރީގެ ފައިދާ އިން ޓެކްސް ނުނަގާ ތަހުޒީބު ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި ހިނގާފަ އި އޮތީ.
ދެން ބަލަމާ ހިނގާ. ރިޔާސީގަ ނޑުވަރަށް ކުރި ޚަރަދުގެ ވާހަކަ ވެސް ދެންމެ ޢިއްޒަތްތެރި އެއް މެންބަރަކު
ފާހަގަކޮށްލައިފި. އަޅުގަ ނޑަށް ފެނުނީ މި ދެތިން ސަފުހާ ގެ ބަޖެޓުން އަޅުގަ ނޑަށް ފެނުނީ ރިޔާސީގަ ނޑުވަރު ކިޔާ
ތަނަކަށް އެބަ އޮތް 411 މިލިއަން ރުފިޔާ. 411 މިލިއަން ރުފިޔާ. މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ 211
މިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ އިން މިކަން ކުރެވެމުން ދާ ތަން. 237 މިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ އިން މިކަން ކުރެވެމުން ދާ ތަން.
ވޭތުވެދިޔަ ތަނުގަ އި ކޮށްފައި އޮތީ ފަންސާހަކަށް މިލިއަން ރުފިޔާ އިން. މިކަން އެބަ ކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، އެކަން
ކުރުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތް މި ކުރަނީ. ދެން މި ވިދާޅުވީ އެމް.ޑީ.ޕީ ކުލަޖެހިފައި ތިބި މީހުންނަށޭ ކަންތައްތައް
111

ކޮށްދެނީ. އަޅުގަ ނޑު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ސަރުކާރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކީގަ އި މި އިލްތިމާސްކުރަނީ މި މަޖިލިސް
އިޢުތިރާފު އެބަ ވަޑައިގަންނަވައޭ މި ތަނުން ކަންތައް ކުރަމުން ދަނީ ސަރުކާރުން ކަންތައް ކުރަމުންދަނީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ
މީހުންނަށޭ. އަޅުގަ ނޑަކީ އުފަލާ އެކީގަ އި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ އަޣް ލަބިއްޔަތު އޮންނަ ރަށަކަށް
ނިސްބަތްވާ މީހެކޭ. އެ ރަށުގައި ފުރަތަމަ ބުރުގައި ވެސް ރައީސް ނަޝީދަށް އާދެ، މި ސަރުކާރަށް ތާއީދުދެއްވިއޭ
ކުރީގެ ޚުދުމުޚުތާރު ވެރިކަން ބަދަލުކުރުމަށް ޓަކައި. އެހެންނަމަވެސް އަދި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ދެ ގޮނޑި ވެސް
ކާމިޔާބުކޮށްދިނޭ. އަދި ލޯކަލް ކައުންސިލް އިންތިޚާބުން : ގޮނޑި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ކާމިޔާބުކޮށްދިނޭ. އެއްވެސް
ކަމެއް އަދި ނުކޮށްދޭ. އެއްވެސް ކަމެއް ނުކޮށްދޭ. ނައިފަރުގައި ވެސް އަޅާފަ އި އެބަހުރި 36ގެ. ތިނަދޫގައި ވެސް
އަޅާފައި ހުރީ 36ގެ. އަދި އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާ ހިމެނޭ އަނެއް ތިން ރަށަށް ވެސް އެއްވެސް ކަމެއް ކޮށެއް ނުދޭ.
އެހެންވީމާ، ލަދުގަންނަންޖެހޭނެ އެ ވާހަކަދައްކަން. އެހެންނަމަވެސް މިއަދު އަޅުގަ ނޑު އިލްތިމާސްކުރަން އެ ކަންތައް
ކޮށްދޭންޖެހޭނެ ދެން. އެއީ މި ތަނުގައި ނެތް އިންޞާފުވެރިކަމާ އެކީގައި ވާހަކަދެއްކުމެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑަކީ
އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ނިސްބަތްވާ މީހެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި އެދެނީ އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގެ ރަށްތަކަށް ކުރަންޖެހޭ
އެންމެހައި ކަންތައްތައް މި ސަރުކާރުން އަވަސްވެގަންނާށޭ މި ބަޖެޓުން ވެސް އަދި ކުރިއަށް އޮތް ބަޖެޓުތަކުގައި ވެސް
ހިމަނައިގެން ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގައި ހިމެނޭ 5 ރަށަށް ކަންތައް ކޮށްދޭންޖެހޭނޭ. ހިތާމަޔާ އެކީގައި
ފާހަގަކޮށްލަންޖެހެނީ އެމް.އެން.ޑީ.އެފްގެ ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ ވެސް މި ތާނގައި ދައްކަވައިފި. ފުލުހުންގެ ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ
ދައްކައިފި. އަދި ހަމަ އެހެންމެ، ލޯކަލް ކައުންސިލްތަކަށް ދޭ ބަޖެޓު ކުޑަ ވާހަކަ ވެސް ދައްކައިފި. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރަން. އަޅުގަ ނޑު ލަދު ވެސް ގަނޭ. ޤައުމެއް ހިފަހައްޓަން ތިބި ބަޔަކު ޤައުމުގެ މުޅި
ކަ ނޑާ އި އެއްގަމާ އި މަތިންނާއި ތިރިންނާ އަންނަ ހުރިހާ ހަމަލާތަކުން ސަލާމަތްކުރަން އޮތް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިފާޢީ
ބާރަށް އޮތީ ކިތައް މިލިއަން ރުފިޔާތޯ މި ބަޖެޓުގަ. 811 މިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ. އެހެންނަމަވެސް އެ ވިދާޅުވާ އެއްޗެއް
ނުލިބޭ ކަމަށް ވިދާޅުވާ ލޯކަލް ކައުންސިލްތަކަށް ކިހާވަރެއްތޯ އޮތީ. 2.2 ބިލިއަން. 2.2 ބިލިއަން އަދި އިތުރަށް އެބަ
އޮތް އެހެނިހެން ޕްރޮގްރާމުތައް ހިންގަން ވެސް 37 މިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ. އަޅުގަ ނޑު ވެސް އެދެން އަޅުގަ ނޑު ރަށުގަ އި
ތިބީ އެމް.ޑީ.ޕީ ކައުންސިލަރުން. ގިނަ އިން ދޭން އަޅުގަ ނޑު ބޭނުންވޭ. އެހެންނަމަވެސް އެ ބޭފުޅުން ކުރަންޖެހޭ
ކަންތައްތައް ކުރުމަށް ޓަކައި އެ ބޭފުޅުންގެ ކަންތައްތައް ކު ރުމަށް ޓަކައި ކުރެވޭނީ ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ އަކާ
އެކަށީގެންވާ އަދަދަކަށް. އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ ވާހަކަ ނިންމާލުމަށް އިޝާރާތެއް އެބަ
އަންނަކަން. އަދި އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ މެދުކަ ނޑާލަންޖެހޭތީ ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދެރަވޭ. އެއީ މި ވާހަކަ އެއްވާހަކައާ
ގުޅިލާމެހިގެން އަނެއް ވާހަކަ ގޮސް ނިންމާލުމުގެ ފުރުޞަތެއް ނުލިބުނު. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ދެރަވަނީ މި
ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި ޤަދަރުވެރި ބޭފުޅަކަށް ކުރީގައި މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުކަން ކުރެއްވި ބޭފުޅެއްގެ
ޢިއްޒަތްތެރި ބޭފުޅެއްގެ ދަރިފުޅަކު މިކަހަލަ އިތުރުފުޅު ހައްދަވައިގެން ވާހަކަދައްކަވާތީ. އަދި އަޅުގަ ނޑު ދެރަވަނީ ހިތާމަ
112

ވަނީ އެންމެ ފަހުން ވެސް ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީން އޭރުގަ އި ހުންނެވި ވަޒީރު ލަންޑަނުގައި ހިނގި ބޮޑު
އެކްސި ޑެންޓެއްގައި ފައިސާ ދޫނުކުރީމަ އަމިއްލަ އަތުން ފައިސާ ހިފައިގެން ދިޔަ މެންބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން ހުރެގެން
އެ ވާހަކަ ދައްކާތީ ވެސް އަޅުގަ ނޑު ލަދުގަނޭ. އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރަން އެކަމާ ވެސް. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ވާހަކަފުޅުގައި ހޭދަކުރެއްވުނީ ގާތްގަ ނޑަކަށް 21 ވަރަކަށް މިނެޓު ނުވަތަ 22 މިނެޓާ، 22
މިނެޓާ ގާތަށް. 22 މިނެޓު ކަމަށް ވިދާޅުވަނީ. އެހެންވީމާ، ޖަލްސާ އަލުން ފަށާއިރު 5 ޖަހާއިރު ފެށުމަށްފަހުގައި
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް 5 މިނެޓުގެ ވަގުތު ލިބިވަޑައިގަންނަވާނެ. މިހާ ހިސާބުން އަޅުގަ ނޑު ޖަލްސާ 2 ގަޑިއިރުގެ
ވަގުތަށް މެދުކަ ނޑާލީ، ޝުކުރިއްޔާ.
[ހުސްވަގުތުކޮޅު 26;11 އިން 27;11 އަށް]
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އަޅުގަ ނޑުމެން 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރައްވާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓްގެ ބަހުސް ކުރިއަށް ގެންދާއިރު
މަޖިލީހުގެ މިއަދުގެ މަސައްކަތް އިންތިޒާމުކޮށްފައި އޮތްއިރު މި އޮތީ މިއަދުގެ ހަވީރުގެ 7 ޖަހާއިރު މި ޖަލްސާ ނިންމާ
ގޮތަށް. އެހެންނަމަވެސް، ވާހަކަ ފުޅުދައްކަވަން އެދިވަޑައިގެންފައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުންގެ ލިސްޓަށް ބަލާއިރު 7 ޖަހާއިރަކަށް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް މިއަދަކު މަސައްކަތެއް ނުނިންމޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތް ތާވަލު ކޮށްގެން ގެންދިޔައީ އިއްޔެ
ވެސް އަދި އޭގެ ކުރީ ދުވަހު ވެސް ކޮންމެ ދުވަހަކު : އިން 7 އަށް ޖަލްސާ ކުރިއަށް ގެންދާ ގޮތަށް. އެހެން ކަމަކު
އެ 3 ދަވަހުމެ އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލްސާ ނިންމާލަން ޖެހުނީ ޖަލްސާ އަށް ކަ ނޑައަޅާފައި ވާ ވަގުތު ފުރިހަމަ އަށް
ބޭނުންނުކުރެވި. އަޅުގަ ނޑު ގަސްތުކުރަނީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަހުސް ނިންމަން ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން ތިއްބެވި
ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވާ ނިމެންދެން މިއަދުގެ ޖަލްސާ ކުރިއަށް ގެންދަން. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަހުސް
ނިންމަންޖެހޭ ސަބަބީ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގައި ވާ ގޮތުން މަޖިލީހަށް ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓު އަހަރު ނިމުމުގެ 8 ދުވަސް
ކުރިން އެބަ ގެންނަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް އެކަން ކުރެވޭނީ މި ބަހުސްގައި ދެކެވޭ ވާހަކަތައް އަނބުރާ ކޮމިޓީ
އަށް ގެންދަންޖެހޭނެ ކަމަށް ވެސް މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގައި ބުނޭ. އެހެންވީމާ، މި ބަހުސް މިއަދު ނިންމައިގެން މަޖިލީހުގެ
ބަޖެޓު ކޮމިޓީން މަސައްކަތް މި ދަންނަވާ ގިއުގަ ނޑުގެ ތެރޭގައި ނިންމަވައި ގެން ގެނެސްދެއްވޭނީ. އެހެންވީމާ، އެގޮތުގެ
މަތިން އަޅުގަ ނޑު މިއަދުގެ ޖަލްސާ ކުރިއަށް ގެންދަން ގަ ސްތުކުރަން. މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު ބުނާ ގޮތުން މަޖިލީހުގެ
113

ޖަލްސާގެ ވަގުތު އިތުރުކުރަންޖެހޭނީ، އިތުރުކުރެވެނީ ނަގާ ވޯޓަކުން. އެހެންނަމަވެސް، ބަޖެޓު ޖަލްސާގެ ވަގުތު މި
އޮންނަނީ ޢާއްމު މިންގަ ނޑުން އިތުރުކޮށްފަ. އެއީ މަޖިލީހުގައި ޢަމަލުކުރަމުން ގެންދާ އުސޫލުގެ މަތިން. އެހެންވީމާ،
މިއަދުގެ ޖަލްސާ ނުނިންމާ ކުރިއަށް ގެންދަން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ގަސްތުކުރަނީ އިތުރު ވޯޓަކަށް ދެންނެވުމަކާ ނުލައި
އެއްވެސް މެންބަރަކު އިޢުތިރާޟުނުކުރައްވާތީ އެގޮތުގެ މަތިން އަޅުގަ ނޑު ނިންމީ. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މިހާރު
ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަޑަވެލި ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޒިމަށް. އަދި ވާހަކަފުޅުގައި ބާކީ 5
މިނެޓު އެބަ އޮތް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މަޑަވެލި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޒިމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަ ނިންމާލި ހިސާބުން ފެށޭތޯ ބަލާނަން. އާދެ،
ފުލުހުންނާއި ސިފައިން، ފުލުހުންނާއި އަދި އެމް.ޑީ.އެފަށް ޚަރަދުކުރުމަށް ޓަކައި ބޮޑު އަދަދެއްގެ، ޕަސެންޓެއް އޮތް
ވާހަކަ އެ ބޭފުޅުންގެ އެ ވާހަކަ އެއް ވަރަށް ވަރު ގަދަ އަށް މި ތަނުގައި ދެކެވުނީމާ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން
ބޭނުންވަނީ 471 މިލިއަން ރުފިޔާ ފުލުހުންނަށް. އަދި ސިފައިންނަށް 811 މިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ޖެހިފައި
އޮތްއިރު ކުރީގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލިހެން ލޯކަލް ކައުންސިލުތަކަށް އެއްވެސް އެ އްޗެއް ނެތްކަމުގައި ވިދާޅުވާ
ބޭފުޅުންނަށް ދަންނަވާލަން އޮތީ މި ބަޖެޓު ބައްލަވާށޭ. 2.2 ބިލިއަން އެއީ މި 3 މުއައްސަސާގެ މުހިއްމުކަން ތިޔަ
ބޭފުޅުން ހަނދުމަ ބަހައްޓަވަންޖެހޭނޭ. އެއީ ރާއްޖޭގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމަށް ޓަކައި އަދި ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މި
ހިނގާ އެހެން ކަންތައްތަކުގައި އެ ބޭފުޅުންގެ ދައުރު މުހިއްމުކަމުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ދެކޭތީވެ. އަދި މިއަދު ފުލުހުންނާއި
ސިފައިންނަކީ ކުރީގައި އަދި ޒަމާނެއްގައި އިރެއްގައި ކަންކުރި ގޮތަށް ކުރި ބައެއް ނޫން. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ އެންމެ
ފަހުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީ އަށް ޓަކައި އެ ބޭފުޅުން ވެވަޑައިގެންނެވި ޤުރުބާނީ. ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި އެކަމަށް ޓަކައި
ވެސް އެ ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ތަނަވަސްކަމާއި އުފާ ފާގަތިކަން ގެނުވަން އެބަ ޖެހޭ. އެއީ ރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީ އަށް
ޓަކައި، މި ޤައުމުގެ ތަރައްޤީ އަށް ޓަކައި. އެއީ މިއީ ހަނގުރާމަ އެއް ހިނގާ ތަނެއް ނޫން. މި ޤައުމު ތަރައްޤީ އަށް
ގެންދިއުމަށް ޓަކައި އަނެއް ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަންޖެހޭނީ ފުލުހުންނާއި ސިފައިން
ވެސް އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކީގައި ޤައުމު ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަސައްކަތް. މިއީ ހަނގުރާމަކުރާ ތަނެއް ނޫން. ހަނގުރާމައިގެ
ޖަރީމާ ވެސް އޮތް ތަނެއް ވެސް ނޫން. އެހެންވީމާ ، ދުނިޔޭގެ އެހެން މީހުން ކަންތައް ކުރާ ގޮތަކަށް ނޫން
އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަންޖެހޭނީކީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަގުތަކެއްގެ ވާހަކަ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދެކެވިއްޖެ.
ބައްލަވަންވީ މުޙައްމަދު އަމީނުގެ ދައުރުގައި ބޮޑު އިސްޓޯރުން މަސައްކަތްކުރާ މީހަކަށް ލިބުނީ އެއް ފުށަށް ޗާޕު ކޮށްފައި
އޮންނަ ރުފިޔާ ފޮއްޗެއް. ބައި ރުފިޔާ ފޮއްޗެއް. އެ ހިފައިގެން ދިޔައިމާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 4 ވައްތަރުގެ 4 ބަސްތާ
އާއި އަދި ދުންފަތް ކިލޯއަކާ ލިބޭ. އެހެންނަމަވެސް 3119 ވަނަ އަހަރުގައި 4 ވައްތަރު 4 ބަސްތާ އާ އި ދުންފަތް
114

ކިލޯގެ އަގު ހުރީ ކިހިނެއްތޯ، 2111 ރުފިޔާ އަކަށް ވެސް ނުލިބޭނެ. އެހެންވީމާ، މާނަ އަކީ އިންފްލޭޓު
ވެއްޖެއޭ 2111% މައްޗަށް އަރައިފިއޭ. ދެން މިއަދު ކޮން ވާހަކައެއްތޯ ދައްކަންވީ. އެ ދުވަހުގެ ވާހަކަ އާއި މިއަދުގެ
ވާހަކަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރައީސް ނަޝީދަކަށް އެ ކަމެއް ނުހުއްޓުވޭނެ. ދުނިޔެ އަށް އަންނަ އިޤްތިޞާދީ މާލީ
ހީނަރުކަމުގެ ތެރެއަކަށް ރައީސް ނަޝީދަކަށް އަތެއް ނޭޅުއްވޭނެ. މަނިކުފާނު ވެސް ކުރީ ދުވަހެއްގެ ވާހަކަފުޅުގައި
ވިދާޅުވި އެވަރުގެ އަތެއް ނެތް ކަމަށް. އެއީ މި މަޖިލިސް އެއްކޮށް ކަވަރުކުރެވޭ ވަރުގެ އަތެއް ނެތް ކަމަށް. އެހެންވީމާ،
އެ މަނިކުފާނުގެ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސްގެ ވެސް ނެތް މުޅި ދުނިޔެ މަތީގައި އަތް އަޅާލައިގެން އިޤްތިޞާދު
ހިފެހެއްޓޭވަރުގެ އަތެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، އެކަން ވެގެންދާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވެސް ބޭރުގައި އެބަތިބި ޢާއިލާ އާއި
އަނބިދަރިން. މިދިޔަ އަހަރުގައި މެލޭޝިއާގައި ކުކުޅަކުން މިހާރު ކުކުޅުގެ އަގު ހުރީ 2 ރިންގިޓަށް ވުރެ މަތީގައި
މިދިޔަ އަހަރަށް ވުރެ. އެހެންވީމާ، އަގުތަކަކީ ޠަބީޢީ ގޮތުން ވެސް ވެގެންދާނެ. އަދި އަގުތައް ނުވެސް ހިފެހެއްޓޭނެ.
ދުނިޔޭގެ ބޮޑެތި ޤައުމުތަކުން އިންޒާރުދެމުން އެ ދަނީ، އަދި ޔޫ.އެން ކަހަލަ ތަންތަނުން އިންޒާރުކުރަމުން އެ ދަނީ
ދުނިޔޭގެ ކާބޯތަކެތީގެ އަގުތައް އުފުލިގެންދާނޭ، ދުނިޔޭގެ އާބާދީ މި އޮތީ 8 ބިލިއަނަށް އަރާފަ. އެހެންވީމާ، އެކަން
އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަންޖެހޭނެ. އެހެންވީމާ، މި ވާހަކަތައް ދެކެވޭއިރު ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ވެސް ވާހަކަދެކެވޭއިރު
އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކީގައި މިކަން ކުރަން އެބަ ޖެހޭ. މިކަން ނުކޮށްފި ކަމަށް ވަނީ ނަ މަ އަޅުގަ ނޑުމެން އަބަދުމެ
ސަލާންޖަހާ ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި އޮންނާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނިންމާލަމުން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
ބޭނުންވަނީ ރައީސް ނަޝީދުގެ ޖީބުފުޅަށް ލެވޭ ފައިސާ އެއް ނޫނޭ ޓެކްސްނެގޭ ނިޒާމަކީ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތުންނަށްޓަކައި ކޮށްދޭ ކަމެކޭ އެއީ. އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހެއޭ ތަހްޒީބު ޤައުމަށް ބަދަލުވާން. އަޅުގަ ނޑުމެން
ސަލާންޖަހަމުންނެއް ދެނެއް ނުދުވޭވޭނޭ. ދިޔަޔަކަސް އެ ފައިސާ އެއް ނުވެސް ދެއްވާނެ އެ ބޭފުޅުންނެއް. އެއީ މިހާރު
ރާއްޖެ އޮތް ހާލަތު، އެހެން ހާ ލަތަކަށް މި އޮތީ ބަދަލުވެފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން އަމިއްލަ ފައި މައް ޗަށް ތެދުވެ،
އަދި އަމިއްލަ އަށް އުޅެވޭ ޤައުމަކަށް ވާންޖެހޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ އަބަދު ދަރާ ދަރަނީގެ މައްޗަށް ދަރަނީގެ
ޗޭނެއްހެން އޮވެގެންނުވާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކޮރަޕްޝަނުގެ ވާހަކަދެއްކީމަ އަޅުގަ ނޑު ހިތާމައާ އެކީގައި
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ ކުރީގެ ވަޒީރުކަން ކުރެއްވި ބޭފުޅެއްގެ އަރިއަހަށް 3 ބޭފުޅަކު ދިޔައޭ ކޮރަޕްޝަނުގެ
ވާހަކަދެއް ކީމަ. ވިދާޅުވަނީ ދަންނަވަންތޯއޭ ތި ކަމެއް ނުހުއްޓުވޭނޭ. ތިއީ އެންމެ މަތިން ފެށިގެން އައިސް ތިރިއަށް
ޖެހެންދެން ޗޭނެއްހެން މިހެން ބޮޅުއެޅިފައި އޮތް ކަމެކޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކޮން ބޭފުޅެއްގެ ވާހަކަތޯ އޭރުގައި މައްޗޭ
މި ދެންނެވީ. ދަންނަވަންތޯއޭ އަދި، އަދި އޮވެއޭ ސަޢޫދީ ޢަރަބިއްޔާގައި ވެސް ކޮރަޕްޝަން އޮވޭ. އަދި އޮވެޔޯ
މިޞްރުގައި އަދި އެއަށް ވުރެ މާ ބޮޑޭ. އަޅުގަ ނޑު ކޮރަޕްޝަނަކަށް ތާއީދުކުރަނީކީ ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، މި ނިޒާމުގެ
ތެރެއިން ކޮރަޕްޝަން ފިލުވައި ލެވޭނީ އެންޓި -ކޮރަޕްޝަން ބޯޑު ފަންކުޝަންކުރީމާ. ރައްޔިތުން އަތުން މި ނެގޭ....
115

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަގުތު ހަމަވެއްޖެ އިނގޭތޯ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙީމު
ޢަބްދުاله އަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙީމު ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އައްސަލާމްޢައިކުމް. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރައްވާ ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅި ބަހުސްކުރެވެމުންދާ ވަގުތު އަޅުގަ ނޑު ވެސް މި ބަހުސްގައި ބައިވެރިވެ އެއްޗެއް
ދަންނަވާލަން ގަސްތުކުރަން. އެންމެ ފުރަތަމަ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިހާރު މި
ބަޖެޓު މި އޮތް ގޮތަށް އޮއްވާ މި ބަޖެޓުގެ ފުރަތަމަ ސަފުހާ އިން ފެށިގެން 482 ވަނަ ސަފުހާއާ ހަމައަށް އަޅުގަ ނޑު
ބަލައިލިއިރު ވެސް އަޅުގަ ނޑަކަށް ނުފެނުނު ހައްދުންމަތީގެ ތަރައްޤީ އަށް ޓަކައި މީގައި އެއްވެސް ކަމެއް ހިމެނިފައި
އޮތް ތަނެއް. އެހެންވީމާ، މިހެން މި ބަޖެޓު އޮވެގެން މިއަށް އަޅުގަ ނޑު ވޯޓުދޭން ގަސްތު ނުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވާލާފައި
ދެން އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ ފައްޓާނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މުޅި މި މަޖިލީހުގައި މި ތިއްބެވި
88 ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ތެރޭގައި ވެސް މި ބަޖެޓު އަޅުގަ ނޑަށް ވުރެ ރަނގަޅަށް ދިރާސާކޮށްގެން މި ތަނަށް
ވަޑައިގެން ހުންނެވި ހަމަ އެއްވެސް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ނުހުންނަވާނޭ. އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއަށް ދާކަށް
އަޅުގަ ނޑު ގަސްތެ އް ނުކުރަން. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ރަނގަޅަށް މި ދިރާސާކޮށްފިން. މީގައި ހުރި އެއްޗެއް ބަލައިފިން،
ކިޔައިފިން، ހޯދައިފިން. އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަޖެޓުގެ ބަހުސްގެ ވާހަކަދައްކަމުންދާއިރު މުޅި
ދުނިޔެ މިއަދު މި ވަނީ އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ވަރަށް ނާޒުކު މާޙައުލެއްގަ . ޤައުމުތަކުގެ ރިކަރަންޓު ޚަރަދު ބޮޑުވެ، ދަރަނި
ބޮޑުވުމުގެ ނަތީޖާ އެހެރީ ގްރީކުންނާއި ޕޯޗު ގަލުން ފެންނަން. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވާހަކަދައްކަމުން ދާއިރު އިޓަލީވިލާތުގެ
ރައްޔިތުން މަގުމަށްޗަށް ނުކުމެ، މުޒާހަރާކުރަމުން ގެންދަނީ ކީއްވެގެންތޯ އެބަ ބަލައިލަންޖެހޭ. އާދެ، މި ދެންނެވި
ޤައުމުތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާ ވަގުތު ގެންދަނީ އިތުރުކުރަމުން. މުސާރަ ގެންދަނީ ކުޑަކުރަމުން. މުސްކުޅިވާ އުމުރު
މައްޗަށް ޖައްސަނީ. ކީއްވެތޯ. ލިބޭ މިންވަރަށް ވުރެ ކުރެވޭ ޚަރަދު ބޮޑުވަމުންދާތީ މި ކަންތައް މިހެން ކުރަން މި
ޖެހެނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ހިތާމައާ އެކީގައި ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު މި
ވާހަކަ މިތާނގައި ދެއްކީމާ، ހީހީފައި، ސަކަރާތްޖަހާފަ އި، މަލާމާތްކޮށްފައި ކަންތައްތައް ކުރާ ވަރަށްވުރެ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ޤައުމު މިއަދު މި އޮތީ މާ ދަށު ދަރަޖަ އެއްގަ އޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން މި ތިބީ ބިކަވެފަ.
ކާން ނުލިބިފަ. ނިދާނެ ތަނެއް ނުލިބިފަ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑަކަށް ހިއެއް ނުވޭ މި ތަނަށް ތެދުވެވަޑައިގެން މިއަދުގެ
ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިގަންނަވާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކިތަންމެ ރީއްޗަށް ރާގުރާގަށް ރައްޔިތުންނަށް އޮޅޭ ގޮތަށް
ހެޔޮވެރިވެރިކަމޭ، އޯގާތެރި ސަރުކާރޭ ކިޔަކަސް މިއަދަކު އެ ކަމެއް ޤަބޫލެއް ނުކުރާކަން ، ދާދި ފަހުން ފުވައްމުލަކުގައި
116

ނެގުނު އިންތިޚާބުން އެ އޮތީ ސާބިތުވެ އެނގެން. މިއީ ޙަޤީޤަތް. މިއީ އަޅުގަ ނޑު ހަދައިގެން ދައްކާ ވާހަކަ އެއް ނޫން
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ މަނިކު ވާހަކަފުޅު
ފައްޓަވަމުން ވިދާޅުވި ވޭތުވެދިޔަ 41 އަހަރުގެ ސަރުކާރު ފެއްޓެވީ 51 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓަކުންނޭ. ވަރަށް ބޮޑު
ޙަޤީޤަތެއް. 3119 ވަނަ އަހަރު އެ ސަރުކާރު ނިމިގެން ދިޔައިރު ބަޖެޓުގެ ޖުމްލަ އަކީ 23 ބިލިއަނޭ. އެ މަނިކުފާނަށް
އަމިއްލަ އަށް އެ އިޢުތިރާފުވެވަޑައިގެންނެވީ 41 އަހަރުގެ ސަރުކާރުގައި މި ޤައުމަށް ލިބުނު ކުރިއެރުން. 51 މިލިއަން
ރުފިޔާ އިން ފެއްޓި ބަޖެޓެއް 23 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަށް އެ ގެންދެވުނީ އެ ވިދާޅުވާ ކަހަ ލަ ކަމެއް ނުކޮށް، ތަރައްޤީ
އެއް ނުކުރެވިގެންނެއް ނޫން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ފުދުންތެރިކަން އިތުރުކޮށްދެވުނީމަ އެ
ހިސާބަށް އެ ދިޔައީ. މިއަދު އެކަން ޤަބޫލުނުކޮށް މި ތާނގައި ރައްޔިތުންނަށް އޮޅޭ ގޮތަށް ރައްޔިތުންނަށް ޙަޤީޤަތް
އޮޅުވާލުމަށް ޓަކައި ކިތަންމެ މަސައްކަތެއް ކުރިއަސް މިއަދު ދިވެހި ރައްޔިތުންނަކީ އެއަށްވުރެ ހޭލުންތެރި، އެއަށްވުރެ
ހަރުދަނާ އެއަށްވުރެ ޤާބިލު ، އެއަށްވުރެ ދުރުވިސްނޭ ބައެއް. މިއަދު ދިވެހި ރައްޔިތުންނަކަށް އޮޅުވަ އެއް ނުލެވޭނެ
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، މި ބަޖެޓަކީ ނަސްލީ އިމްތިޔާޒުގެ ބަޖެޓެކޭ. ރައީސް،
ހަމަ ކޮމާކޯޅިއެއްގެ ތެރޭގައި މި ދަންނަވަނީ މިއީ ނަސްލީ އިމްތިޔާޒުގެ ބަޖެޓެއް. އެހެން މި ދަންނަވަނީ މި ބަޖެޓުގައި
ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް މިހިރީ ބޭރުގަ ނޑުން ފެންނަން މިހިރަ ރީނދޫކުލަ އަށް ފަހިވާ ގޮތަށް ކޮށްފަ. އެ ބޭފުޅުން އެ
ވިދާޅުވަނީ މި ބަޖެޓަކީ ޤައުމަށް ވަރަށް ފައިދާހުރި ބަޖެޓެކޭ. އެ ބޭފުޅުން ޤައުމު މާނަކުރައްވަނީ އެމް.ޑީ.ޕީ އަކީ ޤައުމު
ކަމަށް ބައްލަވައިގެން. އެއީ މުޅި މިދިވެހި ޤައުމަށް ބައްލަވައިގެންނެއް ނޫން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ޤައުމަކީ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ފުނޑާލުމަށް ޓަކައި ހަދާފައި އޮތް ބަޖެޓެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދަންނަވަންތޯ ވަރަށް
ހިތާމައާ އެކީގައި މި ދަންނަވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދިވެހި ޤައުމު މިއަދު މި ވޭތުވެދިޔަ 4 އަހަރެއްހާ ދުވަހު ތެރޭގައި
މި އޮތީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު ލޮލުން ކަރުނަ އޮހޮރަންޖެހޭ ހިސާބަށް އައިއްސަ. މުޅި އިޤްތިޞާދު އޮތީ ހަލާކުކޮށްލާފަ.
އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް މެންބަރުން ހޯދުމަށާއި އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވެރިކަން ދެމެހެއްޓުމަށާއި މިދެންނެވި ފަދަ ކަންތައްތަކަށް
ނާޖާއިޒުގޮތުގައި ޚަރަދުކުރަމުން ގެންދާކަން އެއީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ދަންނަ ޙަޤީޤަތެއް. މި ތަނަށް ބައެއް
ބޭފުޅުން ތެދުވެވަޑައިގެން ހެޔޮނުވާނޭ ހުވާކުރައްވައިގެން ތިއްބަވައިގެން ތިފަދަ ވާހަކަދައްކަވާކަށް ހެޔޮނުވާނޭ
ވިދާޅުވާ އިރު އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ އެ ބޭފުޅުން ކުރައްވައިގެން ތިއްބެވި ހުވާ އެ ބޭފުޅުންނަށް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާބާވައޭ؟ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު އެކަންޏެއް ނޫން އަޅުގަ ނޑުމެން އުޅެން އޮތީކީ. މާ ފަހަތުގައި
ނޫނީ ހަމަ މާދަމާ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ދާންޖެހޭނެ އެހެން ތަނެއް އެބަ އޮތް. އެ ވަރުގެ ދޮގު މިތާ ތިބެގެން ހަދައި
ރައްޔިތުންނަށް އޮޅުވާލައިގެން ހަދާއިރު، މާދަމާ މަޙުޝަރު މައިދާނުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަވާބުދާރީވާންޖެހޭނެކަން މި
ތިއްބެވި ޢިއްޒަތްތެރި އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުންނަށް އެނގިވަޑައިނުގަންނަވަނީތޯ؟ މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު
ހައިރާންވާންޖެހޭ ކަމެއް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، ދެން މިހާރު މި ކުރައްވަން އުޅޭ ކަމަކީ، އަޅުގަ ނޑު މިއަދުނޫސް
117

ބަލައިލިއިރު މި އޮންނަނީ ޤާސިމް އިބްރާހީމާއި ޢަބްދުاله ޔާމީން ހައްޔަރުކުރަން އަނެއްކާ ވެސް މަސައްކަތް ފައްޓައިފިއޭ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޤާސިމް އިބްރާހީމާއި ޢަބްދުاله ޔާމީނަކީ އެ މީހުން އެހެން ހައްޔަރުކުރަން ރޭވިޔަކަސް އަދި
އެކަމާ ބިރުން ފަސްޖެހިގެން އެ މީހުންގެ ދަޅައިގައި ޖެހި، އެ މީހުންގެ އަވައިގައި ޖެހި، ހެއްލި، ގެއްލިގެންދާނެ ބައެއް
ނޫން. އެއަށް ވުރެ މާ ހަރުދަނާ ބައެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދަކު ދިވެހި ރައްޔިތުންނެއް އެ މީހުން ދައްކާ
ދަޅައަކަށް ނުހެއްލޭނެ. އެ މީހުން ދައްކާ އަ ވާމެންދުރަކަށް ނުހެއްލޭނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ
އަޅުގަ ނޑު ދެންނެވިން، އަޅުގަ ނޑު މި ބަޖެޓު ވަރަށް ރަނގަޅަށް ދިރާސާކޮށްލީމޭ. އާދެ، ދަންނަވަންތޯ ބަޖެޓު ފޮތުގެ
479 ވަނަ ސަފުހާ އަށް ތި ބޭފުޅުން ބައްލަވައިލެއްވީމަ ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ 41 މިލިއަން ޑޮލަރެއްގެ ވާހަކަ. އެއީ
ރިސޯޓުތައް ނިންމުމަށް ދިނުމަށް ހަމަޖެހިފައި ވާ ފައިސާ އެކޯ. އެ ފައިސާގެ އެންމެ ބޮޑު ބައި ލިބިވަޑައިގަންނަވާ އެއް
ބޭފުޅަކު މިހާރު މަޖިލީހުގެ ޗެމްބަރުން އެ ނިކުމެވަޑައިގަންނަވަނީ. ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ޙަމްޒާ. ހަމަ މުޅިން މި ގޮތްގޮތަށް މި ބަޖެޓު ފަރުމާކޮށްފައި މި އޮތީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މީގައި އެބަ އޮވޭ ދިވެހި
ދައުލަތުގެ ހަރުމުދަލުން ލިބޭ ފައިސާ އެއްގެ ވާހަކަ. އާމްދަނީ އެއްގެ ވާހަކަ. އެއީ ކޮންގޮތަކުން ހޯދާ ފައިސާ އެއް
ކަމެއް ނެތް. މިއީ ސުވާލުއުފެދޭ ކަމެއް. އުފައްދަންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުގެ ހިތަށްއަރާ މި އުޅެނީ އަނެއްކާ މިހިރަ އިސްލާމީ މަރުކަޒު ވިއްކާލަން ނޫންބާވައޭ. ހަމަ
ވިއްކާލުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް. ފޭދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަލްހާނު ފަހުމީ ވިދާޅުވަނީ، ބުދު ބަހައްޓާނަމޭ.
އެހެރީ ބަހައްޓާފައޭ. ދެން ކުރާނެ ކަމެއް ކޮށްބަލަ. އެހެންވީމާ، އެފަދަ ބޭފުޅުން އިސްލާމީ މަރުކަޒު ވިއްކާލާނެ.
މުންނާރު ވެސް ވިއްކާލާނެ. އަދި އެނޫން އެއްޗެހި ވެސް ވިއްކާލާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެން މި ވިދާޅުވަނީ 41
އަހަރުގެ ސަރުކާރަކުން ނަރުދަމާ އެއް ނޭޅުނޭ. މި ބޭފުޅުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާތޯ 41 އަހަރުގެ ސަރުކާރު
ފެށުނުއިރު ނަރުދަމާ އަޅަން މީހަކު ނުކުންނަމަ، އެމ ހަިީކު ވާނީ މޮޔަޔަކަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ޤައުމު އޮތީކީ
އޭރު ނަރުދަމާ އަށް ބޭނުންވެފަ އެއް ނޫނޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނެއް އޭރު ނަރުދަމާ އަކަށް ވިސްނުމެއް ނެތް.
އެއަރޕޯޓަކަށް ފިކުރެއް ނެތް. އެއަށްވުރެ މާ ދަށު ދަރަޖަ އެއްގައި ދިވެހި ރައްޔިތުން ތިބީ. އެއަށްވުރެ މާ ހާލުގައި ތިބީ.
އެހެން ތިއްބާ އޭރު މި ވިދާޅުވާ ރަން 41 އަހަރުގެ ބާނީ އަލްއުސްތާޛު މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމު، ކިތަންމެ އަސަރެއް
ކުރިއަސް، ކިތަންމެ ހިތްދަތިވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެން ދަންނަވާނީ މިއީ ޙަޤީޤަތް. ދިވެހި ރައްޔިތުން ޤަބޫލުކުރާ ޙަޤީޤަތް
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ މަނިކުފާނު ރާއްޖޭގެ ވެރިކަމާ ހަވާލުވެވަޑައިގެން 41 އަހަރު ދުވަހު ތެރޭގައި ގެންނެވި
ތަރައްޤީ މިއަދު ހަމައެކަނި މިތަނަށް ބަލައިލިޔަސް މިއޮތީ ފެންނަން. މި އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުގެ 3 އަހަރު
ދުވަހުތެރޭގައި ހަދާފައި ހުރި ތަނެއް ނޫނޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، ޤަބޫލުކުރައްވާ. މިއީ ވޭތުވެދިޔަ ސަރުކާރުން މި
ޤައުމަށް ގެނައި ތަރައްޤީ މި އޮތީ ފެންނަން. މިއަދު މި 4 އަހަރު ދުވަހުގެ ސަރުކާރުން މި ކުރާ ކަމަކީ ވޭތުވެދިޔަ
ސަރުކާރުން މި ޤައުމަށް ގެނައި ތަރައްޤީ ފުނޑާލަނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ޙަޤީޤަތް. އިސްލާމްދީން ކުރިއަރުވާށޭ
118

ކިޔާފައި އެބަ އޮވޭ ހައެއްކަ މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފަ. އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ އެއީ ކޮންގޮތަކުން
ކުރިއަރުވަން ބާވައޭ؟ އަދި އިތުރު ބުދުކޯލުތަކެއް ހަދަންވީ ބާވައޭ؟ ހަމަ އެއާ އެކީގައި ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، މި
ބޭފުޅުންގެ 6 ވަޢުދު ތެރޭގައި ހިމެނޭ އެއް ވަޢުދެއް ކަންނޭނގެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މަސްތުވާތަކެއްޗަށް ހުޅުވިފައިވާ
ދޮރުތައް ބަންދުކުރުން. ބަންދުކުރަން ބަލާއިރު ކިތައް މިލިއަން ރުފިޔާ މީގައި އެބަ އޮތްތޯ؟ ހަމ އެިަންމެ ހައެއްކަ
މިލިއަން ރުފިޔާ މި އޮތީ މުޅި މި ކަމަށް ކަ ނޑައަޅާފަ. ދެން ކޮންގޮތަކުންތޯ އެ ދޮރުތައް ބަންދުކުރާނީ. އާދެ،
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދައްކާ ވާހަކަ އަކީ، ދެން މި ވިދާޅުވަނީ މިއީ ޑިއުޓީފްރީ އަހަރެކޯ.
ޑިއުޓީފްރީ މި ވާ ގޮތް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ. އެއީ ހޮސްޕިޓަލްތަކުގައި ޑޮކްޓަރުންގެ ބަދަލުގައި ޑިއުޓީކުރަމުން
މި ގެންދަނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކަރަންޓު ބުރުމާ ހިއްޕަވައިގެން ތިއްބެވި ކާޕެންޓަރުން. މިއީ ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ
ޙަޤީޤަތެއް. މިއީ އަޅުގަ ނޑު ހަދައިގެން ދައްކާ ވާހަކަ އެއް ނޫން. އެ އޮތީ ފެންނަން. ކަރަންޓު ބުރުމާ ހިފައިގެން
މީހުންގެ ހުޅުހުޅު ތޮރުފާލަނީ. އެއީ ޑިއުޓީ ފްރީކޮށްގެން މި އުޅޭ ގޮތަކީ. ޑޮކްޓަރުން ޑިއުޓީން ބޭރުކޮށްފައި އެ
ތަންތަނަށް މި ވެއްދީ މޭންސަނުންނާއި ކާޕެންޓަރުންނާ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ ހައިރާންވާންޖެހޭ ކަހަލަ ކަމެއް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި މަންޒަރުތައް މުޅި ޤައުމަށް ފެތުރެމުންދަނީ. ހޮސްޕިޓަލްތަކުގެ ޑިއުޓީ މި އޮތީ، އަޅުގަ ނޑު
ކުރިން ދެންނެވިހެން ނަރުހެއް ނެތް. ޑޮކްޓަރުންނެއް ނެތް. ބޭސްފަރުވާ ކޮށްދެވޭނެ ވަސީލަތެއް ނެތް. އެންމެ
ދެރަވެގެންގޮސް ބޭސްމަލަންކޮޅެއް އައްސައިލެވޭނެ ގޮތެއް ވެސް ނެތް، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކޯޓުތަކުން ކުރާ އަމުރަކަށް
މި ސަރުކާރަކުން ބޮލެއް ނުލަނބާ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ހަދާ ޤާނޫނަކަށް ކިޔަމަނެއް ނުވޭ. ދެން މި ކުރާ ކަމަކީ
ދިވެހި ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނުން ތި ބޭފުޅުން ކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުވެވަޑައިގަންނަވާ ބައެއް ކަންތައްތައް ކުރަން
ޖާގަނުލިބޭތީ އޮޅުވައިލުމެއްގެ ތެރޭގައި މި ބަޖެޓުގެ ކޮންމެވެސް ތަނެއްގައި މި ކަމަށް މަގުފަހިކޮށްގެން އަނެއްކާ މި އޮތީ
އަދަދުތަކެއް ހިމަނާފަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތާނގައި މި ތިބީ އޭދަފުށި ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމު އެ ވިދާޅުވި ފަދައިން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތިބީ ވަރަށް ބޮޑަށް ހޭލާ. މި ދައުލަތުން، މިއަދުގެ
ސަރުކާރުން މި ހުށަހަޅާ ބަޖެޓު، އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަ ފަށަމުން ވެސް ދެންނެވިން، މި ބަޖެޓު ވަރަށް ރަނގަޅަށް
ދިރާސާކޮށްގެންނޭ މި ވާހަކަދައްކަނީ. ތި ބޭފުޅުން، އަޅުގަ ނޑު އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ދަންނަވާލަން
ބޭނުން. 3119 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ތި ބޭފުޅުން ބައްލަވައިލައްވާށޭ. އޭރުން މީހުން ބަޖެޓު ހަދާ ގޮތް ތި ބޭފުޅުންނަށް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނޭ އިނގޭތޯ. އޭރުން ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ މީހުން ބަޖެޓު ހަދާފައި ހުރި ގޮތް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ދެން މި ތަނަށް ތެދުވެވަޑައިގެން ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މި ވިދާޅުވަނީ ތިމަންނާމެން 71 ނަރުދަމައްޔާ
އަޅާނަމޭ. ނަރުދަމައްޔާ. 51 ބަނދަރު. މިހެން ވިދާޅުވާއިރު މި ތާ ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން މި ވާހަކަ ދައްކައިފި.
މަޝްވަރާކުރަމުން ގެންދާ ކަންތައްތަކެއްގެ ވާހަކަ މި ވިދާޅުވަނީ. ޙަޤީޤަތެއް ނޫން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު
ހަމަ ވަރަށް އިހުތިރާމާ އެކީގައި، ވަރަށް އިޚުލާޞްތެރިކަމާ އެކީގައި މި ދަންނަވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެންނަކީ ވެސް
119

މި ޤައުމު ދެކެ ލޯބިވާ މީހުންނަށް ވާން އެބަ ޖެހޭ. ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ހެޔޮ އެދޭ މީހުންނަށް ވާން އެބަ ޖެހޭ. ދިވެހި
ޤައުމަށް އިޚުލާޞްތެރި ބަޔަކަށް ވާން އެބަ ޖެހޭ. އެހެންކަމަށްވަންޏާ އަޅުގަ ނޑުމެން ހިނގާށޭ، އެންމެން އެކުވެގެން
ޤައުމަށް އިޚުލާޞްތެރިވަމާ. މިކަހަލަ ޙަޤީޤަތާ ޚިލާފު، ކޮރަޕްޝަނަށް މަގުފަހިވެފައި ވާ، އެ މީހުން ބޭނުން ގޮތަކަށް މި
ދައުލަތުގެ ފައިސާ ބޭނުންކުރަން މަގުފަހިވާ ކަހަލަ ބަޖެޓުތައް ހަދައިގެން މި ތަންތަނަށް ނުގެންނާށޭ. މިއީ ދިވެހި
ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ހަދާފައި އޮތް ބަޖެޓެއް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެން މި ދަންނަވާލަންޖެހެނީ
މީގެ އެކިއެކި އައިޓަމުތަކަށް އަދަދު ކަ ނޑައަޅާފައި، ބޮޑެތި އަދަދުތައް ޖަހާފައި ހުރިއިރު ތަފްސީލެއް ނެތް. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ބަޖެޓުގައި މީގައި އެބަ އޮތް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނު، އާދެ، މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނު ބުނާ ގޮތުގައި ބަޖެޓާ
އެކީގައި އެބަ ޖެހޭ ތަފްސީލުތަކެއް ހުށަހަޅަން. އަދި ކުރިއަށް އޮންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ހުށަހަޅާއިރު، ވޭތުވެދިޔަ އަހަރުގެ
ބަޖެޓުން ޚަރަދުކުރި ގޮތުގެ ތަފްޞީލުއެބަ ޖެހޭ ދޭން. މިއިން އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރޭ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން
މަސްވެރިންނަށް ސަބްސިޑީޒް ދޭން ނިންމީމަ ކޮބައިތޯ އަހަރު ނިމިގެންދިޔައީ. އަދި އަދަށް ވެސް ވީ ތަނެއް ނޭނގެ.
އެއިން ކުރި ކަމެއް ނޭނގެ. ދެން މި ތަނަށް ވަޒީރަކު ގެނެސްފިއްޔާ މި ވިދާޅުވަނީ، މިއީ ޤައުމީ ތަރައްޤީގެ
އޮނިގަ ނޑުގައި އޮތް ގޮތަށޭ މި ގެންދަނީ. އެ އޮނިގަ ނޑެއް ވީ ތަނެއް އެނގެނީކީ ނޫން. ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
ބޮޑެތި ލިސްޓުތައް މި ތަނަށް އަރައިގެން ކިޔުއްވާއިރު، އެ ބޭފުޅުންނަށް އެއް މިލިޔަން ޑޮލަރުގެ ޔޮޓުތައް ބަންނާނެ
ފުރުޞަތު ފަހިވެގެންދިޔައިމަ، ދެން ރައްޔިތުންގެ މަތިން ހަނދާންނައްތާލާފައި ހިތަށްއެރިހާ ވާހަކަ އެއް މި ތާނގައި
ދެއްކުމަކީ އެއީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޢިޚުލާޞްތެރިކަމެއް ނޫން. އާދެ، މިއީ ޙަޤީޤަތް. ހަމަ އެއާއެކީގައި ދަންނަވާލަން
ބޭނުންވަނީ، މެގަޗްޕި ކަހަލަ ކުންފުނިތަކުން މިއަދުގެ ސަރުކާރުން ބޭނުންވަރަކަށް އެ މީހުންނަށް ފައިސާއާ އެއްޗެހި
ޚަރަދުކުރަން ފެށީމަ ދެން މި ޤައުމުގައި ކުރެވޭ ނުކުރެވޭ ކަމެއް ނޭނގި، ރައްޔިތުންނަށް ވާނުވާ އެއް ނޭނގި،
ސަރުކާރުން ކޮންމެ ކަމެއް ކުރިޔަސް، ކޮންމެ އެއްޗެއް ހުށަހެޅިޔަސް، އެއަށް ތާއީދުކޮށް ވާހަކަދެއްކުމަކީ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ހަމަ ވަރަށް ހިތާމައާ އެކީގައި މި ދަންނަވަނީ އެއީ އެއްވެސް ކަހަލަ އިޚުލާޞްތެރިކަމެއް ނެތީ. އެހެން
ނަހައްދަވާ އިނގޭތޯ. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތަނަށް އައިސް މި ތިބެނީ ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުގަ. ދިވެހި ޤައުމުގެ
ޙައްޤުގަ. މާތްވެގެންވާ އިސްލާމްދީނުގެ ޙައްޤުގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހެޔޮނުވާނެ އެ ގޮތަށް ކަންތައްތައް ކުރާކަށް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ހަމަ ބޭނުން ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަތައް އެބަހުރި. ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރަށް
ދޫކުރުމަށް ހަމަޖެހިފައި އެބަ އޮތް 611 މިލިޔަން ރުފިޔާއަކާއި 411 މިލިޔަން ރުފިޔާއަކާ ބަޖެޓު ފޮތުގެ 478 ވަނަ
ސަފުހާގަ. ދޭ މީހުންނަށް ބަލައިލާއިރު މި އޮންނަނީ ހެވީލޯޑު ކިޔާ ކުންފުންޏަކާއި މެގަޗްޕި ކިޔާ ކުންފުންޏެއް. ދެން
ހަމަ އެއާއެކީގައި އަނެއް ވާހަކައަކަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މިހެން ތިއްބާ އަނެއްކާ ނޭނގެ މި 611 މިލިޔަނުގެ
ތެރެއިން ޓެޕް ކިޔާ ކޮންމެވެސް ތަނަކަށް ދީގެން، މިއިން ކޮންމެވެސް ބޭފުޅެއްގެ މަންމަ އަށް، ނޫނީ ބައްޕަ އަށް
ގޯއްޗެއް ނުގަންނާނެ ކަމެއް ވެސް. މިއީ ކަން ހިނގަމުންދާ ގޮތް، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ދައްކާ ވާހަކަ އެއް
120

ނޫނޭ. މިއީ ޙަޤީޤީ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބޭސްސިޓީ އަށް ސަލާންޖަހަންނުޖެހޭ ވާހަކަ މިއަދު
ކޮންމެވެސް ބޭފުޅަކު ދެއްކި. އާނ، ބޭސްސިޓީ އަށް ސަލާންޖަހާކަށް ނުޖެހޭނެތާ މިހާރަކު ނެތިއްޔަ ބޭސްސިޓީ އަށް
ސަލާންޖަހަން ދާނެ ތަނެއް. އެހެންވީމަކާ ބޭސްސިޓީ އަށް ސަލާންޖަހާކަށް، ބޭސް ލިޔާނެ ޑޮކްޓަރެއް ހުރީކީ ނޫން.
ފަރުވާދޭން ބަލާނެ ނަރުހަކު ހުރީކީ ނޫން. ޚިދުމަތްހޯދަން ދާނެ ތަނެއް ހުރީކީ ނޫން. އެހެންވީމާ، ބޭސްސިޓީ އަށް
ސަލާންޖަހާކަށްނުޖެހޭނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މައުމޫނު ކައިރިއަށް ދިޔަ ޒަމާނުގައި ދިޔައިމަ އޮންނާނީ އެހީތެރިވެދީފަ.
ހުރިހާ ގޮތަކުން ވެސް. މިއަދު އަޅުގަ ނޑު މިތާ ހުރެ ދަންނަވާލަން ބޭނުން، ފޭދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަލްހާން ފަހުމީ އަކީ އެ ވިދާޅުވާ، އެ މަލާމާތްކުރާ، އޭނަ ބަދުބަސް ބުނަމުންގެންދާ މައުމޫނުގެ އެހީގައި މި ސިޔާސީ
މައިދާނަށް ނުކުތް މީހެއް. މިއަދު ރައްޔިތުންނަށް ހަރާންކޯރުވެފައި ޑީ.އާރު.ޕީގެ ޓިކެޓު ވިއްކާލާފައި އެމް.ޑީ.ޕީ އިން ގިނަ
އަދަދެއްގެ ފައިސާތަކެއް ނަގައިގެން އައިސް މި ތާ އިނދެގެން ފުރަގަހުންނާއި ކުރިމަތިންނާއި އަރިއަރިމަތިން
ހަޅޭއްލެވިޔަކަސް އަޅުގަ ނޑުމެން ދައްކާ ވާހަކަ އެއް މި ތާނގައި ތިބެ ސާބިތު ކަމާ އެކީގައި ދައްކަމުން ގެންދާނަން
އިނގޭތޯ. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތިބީ އަޅުގަ ނޑު ހޮވުނީ ރައީސް އަލްއުސްތާޛު މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމުގެ ސިޓީއަކަށް.
ސިޓީ އެއް ފޮނުވީމަ، އެއަށް ދިން ވޯޓުގަ. މިހާރުވެސް މި ތިބީ އެ ފިކުރުގަ. އެ ވިސްނުމުގައި، އެ ޚިޔާލުގަ. ވަރަށް
ސާބިތުކަމާ އެކީގައި އަލްހާނަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، އަލްހާނޭ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ނަފްސެއް ނުވިއްކާނަމޭ،
ނުގަނެވޭނޭ. އެއަށްވުރެ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތިބީ މާ ސާބިތުކަމާ އެކީގައޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ތިބޭނީ ދިވެހި ޤައުމުގެ
ޙައްޤުގައޭ. ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުގައޭ. މާތްވެ ގެންވާ އިސްލާމްދީނުގެ ޙައްޤުގައޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި އަރުން،
ނޭފަތުން ވައި ހިނގާހާ ހިނދަކު މި ޤައުމުގައި ތިބި ބުދުކޯލު އަޅައިގެން، ފައްޅިއަޅައިގެން ތި ބޭނުންވާހާ ކަމެއް
ކުރާކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނެއް ފުރުޞަތެއް ނުދޭނަން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ޙަޤީޤަތް. ޤަބޫލުކުރައްވާ. ކޮންފަދަ
ބޮޑެތި ޚިޔާނާތްތެރިންތޯ މި ތިއްބަވަނީ. ޚިޔާނާތަކީ ހަމައެކަނި ބޭންކަކަށް ވަދެ ތިޖޫރީ އެއް ފަޅާލުމެއް ނޫނޭ،
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރައްޔިތުންނަށް ވެވޭ ޚިޔާނާތް މާ ބޮޑެއް ނޫންތޯ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަމަ ވަރަށް އިހުތިރާމާއި
އިޚުލާޞްތެރިކަމާ އެކީގައި އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، މާތްކަލާކޯއޭ
އަޅެ ހެޔޮނުވާނޭ، މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމޭ، މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނޭ، މިމ ހުިީން ފަނާވެދާން
ދޫނުކޮށްލާށޭ. މާތްރަސްކަލާނގެ ރަސްކަންފުޅަށް ޓަކައި މި ޤައުމަށާއި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންނަށް ތިޔަ ބޭފުޅުން
އިޚުލާޞްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށޭ. އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ 3123 ވަނަ
އަހަރަށް މި ހުށަހެޅި ބަޖެޓު ދައްކާ ގޮތުން، މި ބޭފުޅުން ކުރީގައި ވިދާޅުވަމުން އަންނަނީ 41 އަހަރުގެ ސަރު ކާރުން
ވަނީ ޤައުމާއި ރައްޔިތުންނާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދަރިންނާއި ދަރިންގެ ދަރިން ވިއްކައި ދަރަނިވެރިކުރުވާފައޭ.
ބައްލަވައިލައްވާ...
121

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަގުތު ހަމަވެއްޖެ. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ރަޝީދު.
ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ 28 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި
މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި ބަހުސްކުރެވެމުން މި ދަނީ 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވާދަވެރި ފަރާތްތަކުން މި ވިދާޅުވަނީ މި ބަޖެޓަކީ ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ގެއްލުންހުރި،
ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް އަނިޔާ ލިބެނިވި ގޮތަކަށް، އަމިއްލަ މަގުސަދެއްގައި ލިޔެ ތައްޔާރުކުރެވި، ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޖެޓެކޭ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެހެންކަމަށްވަންޏާ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން އޮތީ، ވާދަވެރި ފަރާތްތަކަށް. އަވަހަށް އުފަލުން
ހޭށޭ، އަވަހަށް ނަށަން ފަށާށޭ. އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ބަޖެޓެއް ކަމުނުގޮސް
ރައްޔިތުންނަށް އެ ތަކުލީފާއި ތަހައްމަލު، ދެރަ، ތަހައްމަލުކުރަން ޖެހިއްޖެއްޔާ އޭގެ ފައިދާކުރާނީ ވާދަވެރި އިދިކޮޅު
ފަރާތަކަށޭ. އެހެންނަމަވެސް، ޙަޤީޤަތަށް ރުޖޫއަވެ، މި މައްސަލައިގެ އަސްލަށް ރުޖޫޢަވެ، އެއްޗެއް ދަންނަވާލަންޏާ ހަމަ
އަޅުގަ ނޑަށް ދަންނަވާލަންޖެހެނީ މި އުޅެނީ ހަމަ 3124ގެ ވެރިކަން އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ކަށަވަރުވީކަން، އިދިކޮޅު، ވާދަވެރި
ފަރާތްތަކަށް ޔަޤީންވުމުން ހިތަށް ކެތްނުވެގެންނޭ. ތަހައްމަލުނުކުރެވިގެންނޭ. އެ ދައްޗާއި އެ ކެކުޅުން އެ ބޭފުޅުންނަށް
އެބަ އެނގޭ، ކުރީގައި އޮތް ޤަބީލާ ސްޓައިލުގެ ވެރިކަން ގޮސް، އަޅުގަ ނޑު އުފާކުރަން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިހާތަނަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚު ދުއް، ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ފާގަތިކަމާއި އަމާންކަމާއި
އަމަންއޮމާންކަމާއި ހިތްހަމަޖެހުމާއި ޞުލްޙަމަސަލަސްކަމާ ލިބިގެންދާނީ މި ބަޖެޓުންކަން އަޅުގަ ނޑަށް ސާބިތުވެގެންދާތީ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިހެން އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ލޮބުވެތި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މުޙައްމަދު
ނަޝީދުގެ އަރިހުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދުއިސައްތަ އެއްހާ ރަށަށް ދެވިއްޖެ. ކޮންމެ ރަށެއްގައި ވެސް
ރައްޔިތުން، އެ ރައްޔިތުންގެ ހާލުގެ ދުލުން ގޮވަމުން ގެންދަނީ އެ ބޭފުޅުންނަށް ސާފު ބޯފެން ނުލިބޭ ވާހަކަ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހަމަ ކޮންމެ ރަށެއްގެ ރައްޔިތުންނަށް، ނަރުދަމާ އެއް ބޭނުންވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ހަމަ އެހެންމެ ލަފާފުރާނެ ރީތި ބަނދަރެއް ބޭނުންވޭ. ހަމަ އެހެންމެ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށް އެ
ރައްޔިތަކަށް ސަލާންނުޖަހާ ބޭސްފަރުވާކުރެވޭނެ ގޮތް ބޭނުންވޭ. ހަމަ އެހެންމެ ތަޢުލީމު ބޭނުންވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އެންމެ ބޮޑަށް ބޭނުންވާ އެކަތި ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ލޮބުވެތި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވެސް ޤަބޫލުކުރައްވާ،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ސިކުނޑިތައް ތަނަވަސްވެ، އެ ބޭފުޅުންނަށް މަޢުލޫމާތު ވެސް ލިބެންޖެހޭ. އެހެންކަމުން
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބަޖެޓުގައި ޤައުމަށް ލިބުނު އާމްދަނީގެ ހަމަ އެއްކޮށް މި އޮތީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
122

އެ ރައްޔިތުން ބޭނުންވާނެ ޚިދުމަތްތަކަށް ހުޅުވާލެވިފަ. މިހެންކަމުން އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މިއަދުގެ ސަރުކާރަށް ވަރަށް
އިޚުލާޞްތެރިކަމާ އެއްކޮށް ޝުކުރުދަންނަވަން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ހާލަތު ހަމައެކަނި ބަދަލުކުރުވާނެ ބަޖެޓަކީ
މި ބަޖެޓު ކަމަށް ވީތީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ބައެއް ސިޔާސީ ބޭފުޅުން އެބަ ވިދާޅުވޭ މިއީ ސިޔާސީ
ބަޖެޓެކޭ. ވަރަށް ތެދުވާހަކަ އެއް އެއީ. މި ބަޖެޓަކީ ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ސިޔާސީ ވިސްނުމެއްގެ ސިޔާސީ ބަޖެޓެއް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު މިހެން ދަންނަވާލަންޖެހުނު ސަބަބަކީ މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތުންނަށް ޓާގެޓުކޮށް، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައި މި އޮތީ ރައްޔިތުންގެ ވަރަށް ގިނަ އިހުސާސްތަކަކަށް،
ކެކުޅުންތަކަކަށް ލުއި ލިބޭނެ ގޮތަކަށް. އޭގެ ނަތީޖާ އެއްގެ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން މިހާރު މި ބަޖެޓު
ޗާޕުކޮށްފައި ނެރުނީމާ އިންޓަރނެޓުން ވިދާޅުވެގެން ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ތާއީދުނުކުރާ،
ޝައްކެއްގެ، ވަހުމެއްގެ ތެރޭގައި ތިބި އެތައް ބަޔަކު މިހާރު އެ ބޭފުޅުންނަށް ވިސްނިވަޑައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ތާއީދުކުރަމުންދަނީ. މިހާ ހަމަ ޔަޤީންކަމާ އެއްކޮށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ދަންނަވަނީ، އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގެ
ރަށްތަކާ ދޭތެރޭގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ސަމާލުކަމެއް ދީފައި ބަޖެޓުގައި އެބަ އޮތް. ހަމަ ބަނދަރާއި ނަރުދަމާގެ
ކަންތައްތަކުގަ. މީގެ ނަތީޖާ އެއްގެ ގޮތުން މިހާރުން މިހާރަށް އަޅުގަ ނޑު ޔަޤީންކަން މި އަރުވަނީ، ދެނެއް ޕީ.ޕީ.އެމެއް،
ޑީ.އާރު.ޕީ އެއް، ވާދަވެރި އެއްވެސް ޕާޓީ އެއް ހއ.ހޯރަފުށީ ދާއިރާ އަކު ނުދިރޭނެ. ނުވެސް ދިރޭނެ. ޖަލްސާ އެއް
ވެސް ނުބޭއްވޭނެ. އެ ކަމެއް ނުވާނެ. އެއީ ރައްޔިތުން ހަނދާންނައްތާލައިފި. ބޭނުންނުވަނީ އެނބުރި މާޒީގެ ތެރެއަށް
ދާން. އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދަކު އެދޭކަށް ނެތީމު، އަގުހެޔޮކުރަން އަޅުގަ ނޑާ އެކު ހިނގާ ށޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން
ކައިރީ ބުނާކަށް އަޅުގަ ނޑު ނެތީމު މާޒީގެ ތެރެއަށް. އޭރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބޭނެ 3 ރުފިޔާ އަށް ހަ ނޑޫ ކިލޯ. އޭރު
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހުންނާނީ ސޯޓުބުރި އެއް ލާފައި ކުޑަ ގަމީސްކޮޅެއް ލާފަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވެސް ހުންނާނީ
އެހެން ގޮތަކަށް. އެ ޒަމާނުގައި ލިބޭނެ އެ އަގަށް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމަށް ތަރައްޤީ އެއް
ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަމަށް، ޤައުމަށް ވެރިއަކު އިސްވެ ރައްޔިތުން ދެކެ ލޯބިވާ ކަމަށް ވަންޏަކާ
ނުބުނާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ހިނގާށޭ މާޒީގެ ތެރެއަށް، އަގުހެޔޮ ކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ހިނގާށޭ ބޮޑު ފާންތިލަ
ދަނގަޑެއް ހިފައިގެން އަތިރި މައްޗަށް ފާޚާނާކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދަކު އެހެން ބުނެވޭކަށް ނެތް. ޒާމާނީ
ތަހުޒީބާއި ދުނިޔޭގައި ތަރައްޤީވެފައި އޮތް ޤައުމުތަކުގައި ފާޚާނާކުރެވޭނެ ނިޒާމު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
ގެނެސްދޭންޖެހޭނެ. މިއީ މިއަދުގެ ވެރިކަމުގެ ފަރާތުން ޤަބޫލުކުރާކުރުން. މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ސާފު ފެން
ލިބެންޖެހޭނެ. މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ދުނިޔޭގެ ތަހުޒީބީ ޤައުމުތަކުން ލިބެންހުރި ތައުލީމު އެ ދަރަޖައިގައި އެ
ގޮތަށް ލިބެންޖެހޭނެ. އެހެންނަމަވެސް، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހިތާމައާއެއްކޮށް ދަންނަވަން މި އުޅެނީ މި ހުރިހާ ކަމެއް
ނުވެގެން، ވާދަވެރި ފަރާތްތަކުން ތިމަންނަމެން ރަށުގައި ބަނދަރެއް ނެތޭ. ތިމަންނާމެންގެ ރަށުގައި ޞިއްޙަތެއް ނެތޭ.
ތިމަންނަމެންގެ ރަށުގައި އަންހެނަކު ވިހޭނެ ގޮތެއް ނެތޭ. މިހެން ވިދާޅުވެ އެ ބޭފުޅުން މި ދުވަނީ އެއްކަލަ ޤަބީލާ
123

ސްޓައިލުގެ ވެރިއާގެ ފަހަތުންނޭ. ދުވާއިރަކު ހަނދުމަފުޅެއް ނެތް، 41 އަހަރު ލިބުނީ ކަމެއް، މިއިން އެއްވެސް ކަމެއް
ނުކޮށްދިނީ ކަމެއް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ހާލުގެ ދުލުން، މިއަދު ހިތުން ތަހައްމަލުކުރަމުންދާ ކެކުޅުންތަކަކީ
ކޮބައިކަމެއް މި ބޭފުޅުންނަށް އެނގުނީކީ އެއް ނޫން. އަދި ވެސް މި ފެނުނީ ކުރީގައި އަމިއްލަ އަށް އެއްކަލަ
ބޮނޑިކޮށްގެން ގެންގުޅުނު ބައިވަރު، ނުޙައްޤު ގޮތުގައި ނުލިބެން ފެށުމުން، އަނެއްކާ ވެސް ވެރިކަމާ ދިމާލަށް
ދުއްވައިގަތީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރަ އީސް، ސާފުކޮށް މި ދަންނަވަނީ އިނގޭތޯ. މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުން، ޚުދު އަޅުގަ ނޑުގެ
ހިތަކަށްނާރާ ތަނެއްގައި ބުދެއް ބޭންދުނީމާ އަޅުގަ ނޑަށް އިހުސާސްވޭ اله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ބޮޑުކަމާއި މާތްކަމާއި
ބާރުވެރިކަމާއި ހައިބަތުވަންތަކަމާއި މި ކާއިނާތު އުފެއްދީ އެ ކަލާނގެ ކަމާއި މީތި އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ. އެނގޭ
ސަބަބަކީ އަޅުގަ ނޑު އުފަންވީ މުސްލިމު މައަކާއި ބަފައަކަށް ކަމަށް ވާތީ. އެ މައިންބަފައިންގެ، ކާބަފައިންނަކީ ވެސް
މުސްލިމު ބަޔަކަށް ވާތީ އަޅުގަ ނޑަކީ ފުރިހަމަ މުސްލިމަކަށް ވާތީ. ވީމާ، އަޅުގަ ނޑުގެ ހިތަށް އެ ސުވާލުނުއުފެދޭ
އެންމެ ބޮޑު ސަބަބަކީ އެކަލާނގެ މަތިވެރިކަމާއި ދަރަޖަގެ ބޮޑުކަން އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭތީ. އެހެންވީމާ، މުސްލިމެއްގެ
ހިތަކަށް ނާރާނެ ތަނެއްގައި ސިމެންތިން ހަދާފައި އިން ސިންގާ އެއް ފެނިގެން އެއީއްޔޭ ތިމަންނަގެ ކަލަކީ. ތިމަންނަ
އުފެއްދި ކަލާނގެ އަކީ. އެހެންވީމާ، އެ ދަރަޖަ އަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ އީމާންތެރިކަން ދަށްވެގެން ދިޔައިމާ،
މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި އޮތީ ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއް މި ކަންތައްތަކަށް ފާހަގަކޮށްފަ. މިހާރުވެސް
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވިއްސަކަށް ރަށުގައި މިސްކިތްތައް އަޅަމުން މި ގެންދަނީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިގޮތުން އެންމެ
ގިނައިން އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ދިމާއަށް އެންމެ ގިނައިން ވާދަވެރި ބަސްތައް ބުނަމުންގެންދާ އިބްރާހީމް މުއްޠަލިބުގެ
ކުންފުނިން އެންމެ ގިނަ މިސްކިތްތައް ހަމަދަމުން ގެންދަނީ ވެސް. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން މިސްކިތްތައް
އަނެއްކާވެސް ބުނދުފަޅީގެ ސިފައިގައި މުއްޠަލިބު ނާޅާނެ ކަމަށް. އެކަމަށް ޓަކައި ލިބެންވާ އަދަބެއް ނުލިބުމަށް ޓަކައި
އަޅުގަ ނޑު މުއްޠަލިބަށް އިލްތިމާސްކުރަން. އެއްވެސް ހާލެއްގައި މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންގެ ދީނީ ޢަޤީދާ ބަލިކަށިކުރުވާނެ
ގޮތަކަށް މިސްކިތުގެ ޑިޒައިން ބަދަލުކޮށްގެން އެކަން ނުކުރައްޗޭ. މަނިކުފާނު ލާރި ހޯދަން، ސަރުކާރުން ހަމަ
ކަ ނޑައެޅިގެން މިސްކިތްތައް ބިނާކުރަމުން ގެންގޮސް ރައްޔިތުންނާއި ސަރުކާރާ ޖެއްސޭނެ ވާހަކަދައްކަވަމުންނޭ
ގެންދަވަނީ. އެ ކަންތައް ތަކުރާރުކޮށް އެކަން ނުކުރައްވާށޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް މި ފަހަރު
ލިބިފައި މި އޮތް ދިވެހިރާއްޖޭގެ 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަކީ މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ އަތްމަތިތައް
ތަނަވަސްވެގެންދާނެ ބަޖެޓެއް. މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އެތައް ގޮތަކުން ފައިދާ އާއި އެތައް ގޮތަކުން މޮޅު
ލިބިގެންދާނެ ބަޖެޓެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބަޖެޓުގެ ތަފްސީލެއް ނެތް ވާހަކަ ވިދާޅުވީމަ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ
ހައިރާންވޭ. އަޅުގަ ނޑު ސުވާލުކޮށްލަން ބޭނުން، ކޮން ތަފްސީލެއްތޯއޭ ނުލިބިގެން ތި އުޅެނީ. މިއަދު ވާދަވެރި
ފަރާތްތަކުން މިއަދު ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީގައި އެދުނު ތަފްސީލުތައް ވެސް ވާނީ އެދުނުތާ 2 ގަޑިއިރު ތެރޭގައި އެ
ބޭފުޅުންނަށް ފޮނުވައިދީފަ. އެހެންވީމާ، ތަފްސީލެއް ނުލިބިގެން، މީގައި ވާނުވާ އެއް ނޭގިގެންނެއް ނޫން މި އުޅެނީކީ.
124

ހަމަ އެހެންމެ ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީ ދައުލަތުގެ ކުރެވޭ ޚަރަދާއި ކުރަމުންގެންދާ ޚަރަދު ކޮންމެ ހަފްތާއަކު އެއް ފަހަރު
މި ދަނީ ޝާއިޢުކުރަމުން. އެހެންނަމަވެސް، ނެޓަށް ވަދެ ކިޔަން ނޭގެންޏާ ކީއްތޯ ކުރާނީ. މިއީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެގެން މި
އުޅޭ އެއްޗަކީ. ލިޔެފައި އޮންނަ އެއްޗެއް ކިޔާކަށް ނޭނގެ. މީހަކު ކިޔާ އެއްޗެއް ފަހުމްވާކަށް ނޭނގެ. މިހެންނޫންތޯ
ވާނީ. މި ތިއްބަވަނީ ގޮސް އަނެއްކާވެސް 4 ވަނަ ޤަރުނުގެ ތެރޭގަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބޭފުޅުންނަށް ދަތްއުގުޅަން
ބޭނުންވަނީ އިރާކު ދަ ނޑިކޮޅެއް. އަޅުގަ ނޑުގެ ސުވާލަކީ ހަމަ ސީރިއަސްކޮށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ ވަރަށް
ސީރިއަސްކޮށް އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ޙަޤީޤަތުގައި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާކުރުވަ ނިވި ގޮތަކަށް ރައްޔިތުންގެ
އިހުސާސްތައް ދަނެގަނެގެން، ބަޖެޓެއް މި ތަނަށް ހުށަހެޅީމަ، މަލާމާތުގެ ރާގަކުން މި ގޮތަށް ދިމާކޮށް މިކަންކުރުމަކީ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ކަމާއި ކަމުގެ ޙަޤީޤަތް އޮޅިގެންދާނެ ކަމެއް. މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ 71%
ނަރުދަމާ މި ބަޖެޓުން އެޅިގެންދާ މަންޒަރު މި އޮތީ ފެންނަން. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ 91% ނަރުދަމާ
މި ބަޖެޓުން އެޅިގެން، ފުރިހަމަވެގެންދާނެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ 4 ހިސާބެއްގައި ދުނިޔޭގެ އިންޓަނޭޝަނަލް ފެންވަރުގެ
ހޮސްޕިޓަލްތައް ހުޅުވިގެންދާނެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ އަތްމަތިތަނަވަސްވާނެ ، އަތަށް ރުފިޔާ ލިބޭނެ އެތައް ގޮތެއް
މީގައި ހުންނާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޓެކްސް ނަގާ ވާހަކަ ކޮންމެހެން ދައްކައިގެން ރައްޔިތުން ރުޅިއެއް ނާދޭ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސާފުކޮށް މި ދަންނަވަނީ. މި ޤައުމަށް ޓަކައި މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުން ލެއިން ޤުރުބާންވެއްޖެ. މި
ޤައުމަށް ޓަކައި މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުން ފުރާނަ އިން ޤުރުބާން ވެއްޖެ. މި ޤައުމަށް ޓަކައި މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުން
ދާއޮހުރައިފި. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ޤައުމަށް ޓަކައި މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތަކު މިއަދަކު ކަންބޮޑެއް ނުވޭ ތިމާގެ
އަމިއްލަ މަސައްކަތުން ހޯދާ އެއްޗަކުން ކުޑަކުޑަ މިންވަރެއް ޤައުމަށް ޓަކައި ދޭކަށް. އެއްގޮތަކަށްވެސް ޤައުމީ ލޯބި މި
ޤައުމުން ތިރީސް އަހަރު ފިލުވައިލި ގޮތަށް ދެން ފިލުވައިލަން ނަހަދާތި. ޤައުމީ ލޯބި ދާނީ އާލާވަމުން.
އާލާވެ އުޖާލާވަމުން. ދިވެހި ހިތްތަކުގައި ހެދެމުން. ރޯޝަންވަމުން. މި ކަމެއް ދެން މި ޤައުމަކުން ނުފިލާނެ. ސަބަބަކީ މި
ޤައުމުގައި މިއަދު ހުރީ ދިވެހިރައްޔިތުން ދެކެ ލޯބިވާ އިޚްލާޞްތެރި ވެރިއަކަށް ވާތީ. މިކަން އަޅުގަ ނޑުމެން މިދަނީ
ސާބިތުކޮށްދެމުން. އަޅުގަ ނޑު ރާއްޖޭގެ ރަށްތަ ކަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަރިހުގައި ކުރި ދަތުރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ތާއީދުލިބެމުންދާ މިންވަރު މި ދަނީ ފެންނަމުން. މިއީ އިދިކޮޅު ފަރާތްތައް މިއަދު ހިތަށް ކެތްނުވެގެން މި އުޅޭ މައްސަލަ
އަކީ. ޙަޤީޤަތުގައި މިއީ މިހާރު މި ހިސާބުން ފެށިގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަންނަން އޮތް ދައުރު، ދެ ދައުރު ގެ ވެރިކަން
ވެސް އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ޔަޤީންވެއްޖެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ޔަޤީންކަން މި އަރުވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވާދަކުރަމުން މި އަންނަ 3124ގެ އިންތިޚާބުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން اله އިރާދަފުޅާ އެކު
އަޅުގަ ނޑުމެން 86% ފުރަތަމަ ބުރުގައި ވެސް ނަގާނަން. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކިހިނެއްތޯ މިއަދު މި އޮތް ވާދަވެރި ޕާޓީ
އަށް ވޯޓެއް ދޭނީ. މި ޤައުމު ސާކު ހުރިހާ ޤައުމުތަކާ ޖެހިއްޖެ. ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ބޮޑެތި ޤައުމުތަކާ ޖެހިއްޖެ. މިއީ
ތާކުންތާކުނުޖެހޭ ކަމެއްގަ. މި ޤައުމަށް އާމިނާ ވަދޫދާއި އަނެކަކާއި އަނެކަކާ މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމު ގެނައީ 46
125

ފޫޓުގެ ބޮޑު ބުދެއް ގެނައީ. އަޅުކަން ވެސް ކުރީ. އެ ތާނގައި ބެއިންދީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ވާހަކަ ދައްކާނެ
މީހަކު ނުވި. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު ޢަދާލަތު ޕާޓީ އަރައި މި ވާހަކަ ދައްކަންވެއްޖެ މާ އިސްލާމްދީނަށް ލޯބިކުރާ
ބަޔަކަށް ވެ ގެން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވަގުތު އޮތީ، އެބަ އޮތްތޯ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ހަމަ ބޭނުން ޙަޤީޤަތުގައި
ޢަދާލަތު ޕާޓީ އުފެދިގެން އައި ދުވަސްވަރެއް ގައި އުފެދުނީ ވަރަށް މާތް މަގްސަދެއްގަ. އެހެންނަމަވެސް، މަގްސަދު
ދޫކޮށްލާފައި ވެރިކަމާ ދިމާލަށް ދިޔައިމާ، އޭގައި ތިއްބެވި ދީނަށް ލޯބިކުރާ ބޭފުޅުން މިއަދު އެ ތިބީ އެނބުރި ސަރުކާރާ
އެއްކޮޅަށް ޖެހިފަ. އެހެންވީމާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން، ޤައުމުގައި ތިބި
ޢިލްމުވެރިންނަށް ވެސް އެއީ އިސްލާމްދީނަށް ޓަކައި މި ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ބޮޑު އެއްޗެއް ކަ ނޑައެޅިފައި އޮތީމަ
އަޅުގަ ނޑު މިހެން ދަންނަވަން ބޭނުންވެގެން މި އުޅެނީ. ދީނީ ޢިލްމުވެރިންގެ އަގު ސިޔާސީ ވެގެން ގޮސް
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ކުރިމަތީގައި ވެއްޓެނީއޭ. މި ޤައުމަށް މި އަންނަނީ ވަރަށް ބޮޑު ނުބައި ފައްތަރެއްގެ މައްޗަށޭ.
ސަބަބަކީ އެ ބޭފުޅުން އެކިޔެވި އެއްޗެއްގެ ބޭނުން، އެކިޔެވި ރޮނގުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އަންގައިދިނުމުގެ
ބަދަލުގައި ވެރިކަމާއި އާހަތާއި އަމިއްލަ މުދަލާއި ޖާހަތުގެ ބޭނުމުގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޖާހަތުގެ ބޭނުމުގައި
ސިޔާސީ ފިކުރެއްގައި ނުކުމެ ދީނީ ޝޭޚުން ވާހަކަދެއްކުމުގެ ނަތީޖާ އަކަށް ވެގެންދާނީ މި ޤައުމުގައި ޝޭޚަކު ނެތިގެން
ރައްޔިތުން އިތުރުބާރުކުރެވޭ ގޮތަށް ބަސްބުނާނެ ޝޭޚަކު ނެތް ދަ ނޑިވަޅު އައިސްފާނެ. ސިޔާސީ މަގް ސަދުން ދުރުވެ
އެއްކިބާވެ ދީނީ ކަންތަކާއި ސިޔާސީ ކަންތަކާ ނުގުޅުވާން މަސައްކަތްކުރުމަކީ މިއަދު ދީނީ ޝޭޚުންނަށް މި ޤައުމުގައި
އެ ބޭފުޅުން އެކިޔެވި ޢިލްމު، އެ ބޭފުޅުންގެ މައްޗަށް ލާޒިމު އަދި ވާޖިބުކުރާ ކަމެއް. މިކ މުިަން އެއްކިބާވެ ، މިއަދު
އެހެން ބަޔަކަށް ނޫނީ ވެރިކަމުގެ ދަހިވަތިކަމުގައި ތިމާގެ މުދާވެރިކަން ބޭނުމުގައި މިހެން ހެޔޮނުވާނެ ދޮގުހަދަން. ތިމާ
އީމާންވެގެން ހުރި ދީނާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކައި ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި ފިތުނަފަސާދަ އުފައްދައި، ހަސަދަވެރިކަން
އުފެއްދުމަކީ ދީނުގައި ކޮންކަހަލަ ކަމެއްތޯ މި ޤައުމުގައި ތި ނުކުމެވަޑައިގެން އުޅުއްވާ ހުރިހާ ޝޭޚުންކުރެ އަޅުގަ ނޑު
ހަމަ އަހާލަން ބޭނުން. މިއީ ދީނުގައި ހުއްދަކަމެއްތޯ ފިތުނައުފެއްދުމާއި ދޭތެރޭޖެއްސުމާއި ފުރައްސާރަކުރުމާ. ތި ބޭފުޅުން
މީޑިއާގަ އާއި އެކި ތަންތަނުގައި އެކި ދުވަސްވަރު ދެއްކެވި ވާހަކަތަކަށް ބަލާއިރުގައި މި ބަޖެޓުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ 3123
ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިސްލާމްދީނަށް ސަމާލުކަން ދީފައި އޮތް މިންވަރު ވަރަށް ސާބިތުކޮށް އެނގެން
މި އޮތީ. އެހެންވީމާ، ލިޔެފައި ހުންނަ އެއްޗެހި ކިޔައި، ކަން ހިނގައި ވަމުން ދާ ގޮތް ބަލަމުން، ޙަޤީޤަތާ އެއްގޮތަށް
ވާހަކަދެއްކުމަކީ މިއަދު 28 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ވެސް ހަމަ ކުރައްވަންޖެހޭނޭ ކަމެއް
ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަންޖެހޭ. ސަބަބަކީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ޤައުމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ވެރިކަމަށް
އެރިއިރުގައި ވެސް މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުން ހަމަ ގޮވަނީ ސާފު ބޯފެނަށް. އޭރުގައި ވެސް ގޮވަނީ ހަމަ ތަޢުލީމަށް.
އޭރުގައި ވެސް ހަމަ ގޮވަމުންގެންދަނީ ކަންމަތީ ފިހާރަ އަށް ދަރާ އޮތް ވާހަކަ. އޭރުގައި ވެސް ގޮވަމުން ގެންދަނީ އެ
ބޭފުޅުންގެ ބޯހިޔާވަހިކަމެއް ނެތް ވާހަކަ. އަނބިފިރިކަމުގެ ގުޅުން ހިންގާނޭ ގޮތެއް މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންނަށް ނެތް
126

ވާހަކަ. މިއީ މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންގެ ހާލުގެ ދުލުން ބުނަމުންގެންދާ އާހުގެ އުދާސްތަކުގެ އަޑު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މިކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ވެރިކަމާ ހަވާލުވީ މި ކަންތައްތަކުން މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުން
ސަލާމަތްކުރަން. އެކަން ކުރާނަން ކިތަންމެ ހަޅޭކެއްލެވިޔަސް. ކިތަންމެ ފެލުނަސް، ފެލުނަސް. މިކަން ކުރުމުގެ
ފުރުޞަތު މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުން އަޅުގަ ނޑުމެން އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް މިއަދު ވަނީ ދީފަ. ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދަށް މި
ޤައުމުގެ ރައްޔިތުން ކުރާ އިތުބާރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު ފެންނަމުންދާކަމުގެ އަލިގަދަ އެއް ހެއްކަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން
ރަށްރަށަށް ދިޔުމުން ރައްޔިތުން އެ ތިބެނީ ވަރަށް އުފަލުން އިނގޭތޯ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއްގޮތަކަށްވެސް މި
މަންޒަރު ދެކޭގޮތަކަށް ނޫން. އަޅުގަ ނޑު މި އައީ ގޮސް މުރައިދޫއޭ ކިޔާ ރަށަކަށް ވެސް. އެ ރަށުން ވެސް ވައިކަރަދޫން
ނުކުތް ޖުމްލަ 9 މީހުން. އަޅުގަ ނޑު އެހިން އެ ބޭފުޅުން ކައިރީގައި މުޅި ވައިކަރަދޫގަ އި ތިބި މުސްލިމުންގެ އަދަދަކީ 9
މީހުންތޯއޭ. ބުނީމަ ބުނީ ނޫނެކޭ އަދި ތިބޭނޭ ނައައިސް 5 މީހުން އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ޖުމްލަ މި ވީ 23 މީހުންތާ.
އެހެންވީމާ، މުޅި ވައިކަރަދޫގައި 23 މީހުން ފިޔަވައި އެ ނަންބޯޑަކާއި ފިލާގަ ނޑެއް ހިފަހައްޓައިގެން ތިބި 23 މީހުން
ފިޔަވައި ދެން ތިބި އެންމެންނަކީ ޣައިރު މުސްލިމުންނަށް ވާނޭ ގޮތެއް ނޯންނާނެ. އެއްގޮތަކަށްވެސް އެހެން އެއްވެސް
ބޭފުޅަކު ހީފުޅުނުކުރައްވާތި. މިހެންކަމުން އަޅުގަ ނޑު ނިންމާލަމުން ދަންނަވަން އޮތީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅިގެން މި ދާ ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް އަ ޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންގެ
އިހުސާސްތައް ދެނެގަނެގެން ހުށަހެޅިފައި އޮތް ބަޖެޓެ ކޭ. މި ބަޖެޓުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ އަތްމަތި
ތަނަވަސްވާނޭ. މި ބަޖެޓުން މި ރާއްޖޭގެ ޒުވާނުންނަށް ތަޢުލީމު ލިބިގެންދާނޭ. މި ބަޖެޓުން މި ރާއްޖޭގެ އުމުރުން
ދުވަސްވީ ބޭފުޅުންނަށް އިނާޔަތާއި ހިމާޔަތާއި ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންދާނޭ. މި ބަޖެޓުން އެކަނިވެރި މައިންނަށާއި އަދި
މައިންބަފައިން ނެތް، އަޅާނުލައި ކުޑަކުޑަ ކުދިންނަށް އެހީތެރިކަން އޮންނާނޭ. މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންގެ ޙާލަތު
ބަދަލުކުރުވާނޭ، ހަމައެކަނި ދިވެހިރާއްޖޭގެ މި ދިގު ތާރީޚުގެ ތެރެއިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުނު
ފުރަތަމަ ބަޖެޓޭ މިއީ. މި ބަޖެޓަށް އަޅުގަ ނޑު ސެލިއުޓުކުރަމޭ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ވެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރިމައްޗަށް ހުށަހެޅިފައި މި ވާ 3123 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓާ ބެހޭ
ގޮތުން އެއްޗެއް ދަންނަވާލުމަށް އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުގެ ބޭނުންކުރާއިރުގައި މިހާތަނާ ހަމައަށް ވަރަށް ގިނަ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންވަނީ ވަރަށް ގިނަ އޭރިއާ އިން، ދާއިރާ އިން ވާހަކަދައްކަވާފަ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑު
ވެސް ވާހަކަދައްކަން ބޭނުންވާ ދެތިންހަތަރު ނުކުތާ އެއް، ނޫނީ ދެތިން ހަތަރު ދާއިރާ އެއް އޮތީމާ އެ ވާހަކަ
ދައްކާލުމަށް ޓަކައި މި ފުރުޞަތުގެ ބޭނުންކުރަމުން މި ގެންދަނީ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރިމައްޗަށް ހުށަހެޅިފައި މި
ވަނީ 25.6 ބިލިއަނުގެ ބަޖެޓެއް. އެއީ ކުރިއަށް މި އޮތް 3123 ވަނަ އަހަރަށް. މި ބަޖެޓު ހުށަހަޅާފައި ވާއިރުގައި
127

އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ވެސް ޤަބޫލުކުރޭ އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ހިތްހަމަޖެހޭ ވަރަށް ހުރިހާ މަޢުލޫމާތުތަކެއް މީގައި
ހިމެނިފައިނުވާ ވާހަކަ. އެއީ ހުސްއެކަނި މިއަދަކު ނޫން. 25 ވަނަ މަޖިލީހުގައި ވެސް، 26 ވަނަ މަޖިލީހުގައި ވެސް ،
އަދި 27 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖލީހުގައި ވެސް، އަދި މި މަޖިލީހުގައި ވެސް މި ކަންތައްތައް މި ދަނީ އެކަހަލަ
ގޮތަކަށް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ބޭނުންވާ ހުރިހާ މަ ޢުލޫމާތެއް ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފަ އެއް ނުވޭ އެއްވެސް ފަހަރެއްގަ.
އެހެންނަމަވެސް، މި މަޢުލޫމާތުތައް އަބަދުވެސް ކޮންމެ ފަހަރަކު ވެސް ލިބޭނެ ގޮތެއް ހަމަޖެހިފައި ވޭ. މި ދެންނެވީ
ބަޖެޓަށް މަޝްވަރާކުރުމަށްފަހު ވާހަކަދެއްކުމަށްފަހު ބަޖެޓު ކޮމިޓީ އަށް ދާއިރުގައި މި މަޢުލޫމާތުތައް ލިބި، އަދި ވަރަށް
ގިނަ ސުވާލުތަކަ ކަށް ޖަވާބުލިބިގެންދޭ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަ ނޑު ވެސް އަޅުގަ ނޑުގެ ހަޤީޤީ ވާހަކަ ބިނާކުރަން
ގަސްތުކުރަނީ ބަޖެޓުގެ ރިޕޯޓު ލިބުމަށްފަހުގަ. އާދެ، 3123 ވަނަ އަހަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރިމައްޗަށް މި
ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޖެޓު ހުށަހަޅަމުން ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ވިދާޅުވެފައި ވަނީ މިއީ ރާއްޖެ އަށް ކުރިއެރުން ލިބޭނެ
ބަޖެޓެއް ކަމަށް. އާދެ، ރާއްޖޭގެ ޖީ.ޑީ.ޕީ 8.6% އިން ކުރިއަރާފައޭ. ޓޫރިޒަމް ދަނީ 8% އިން ކުރިއަރާފައޭ. އަދި ހަމަ
އެހެންމެ ރިއަލްސްޓޭޓްގެ ދާއިރާ ފިޔަވައި އެހެން ހުރިހާ ދާއިރާއަކުން ކުރިއެރުން ލިބިފައިވާ ކަމަށް ވަނީ ވިދާޅުވެފަ.
އަދި ހަމަ އެހެންމެ މި ބަޖެޓު ފޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަން އެބަހުރި. މިއީ ބަޖެޓު ފޮތުން އަޅުގަ ނޑަށް ލިބިފައި
ހުރި މަޢުލޫމާތުތައް. އާދެ، އެ ންމެ ކުޑަ ގޮތަކަށް ކުރިއެރުން މި ފެންނަނީ މަސްވެރިކަން. އެހެންނަމަވެސް، ފުރަތަމަ މި
އަންނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ 7 މަސް ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ވެސް 5.9 ކުރިއަރާނެ ކަމަށް ހާމަކުރައްވާފައިވޭ. އަހަރު ނިމިގެން
ދާއިރުގައި މާ ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް ނުލިބުނު ކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް އެހެން ހުރިހާ ދާއިރާއަކުން އެކަށީގެންވާ ރަނގަޅު
ކުރިއެރުމެއް ލިބިގެންދާ ކަމަށް ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ހާމަކުރެއްވި. މި ބަޖެޓަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ކެޕިޓަލް ޚަރަދު ،
ކެޕިޓަލް އިންވެސްޓުމަންޓަށް 49% ކަ ނޑައަޅާފައި ވާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ކެޕިޓަލް އިންވެސްޓުމަންޓު ބޮޑުވެގެން
ދިޔުމަކީ އެއީ ތަރައްޤީ އަށް، ދެމެހެއްޓެނިވި ތަރައްޤީ އަށް މުހިއްމުކަމެކޭ. ރާއްޖޭގެ އެތަން މިތަނުގައި އެ ހިންގާ
ޕްރޮޖެކްޓުތައް ޒަމާނަށް ދިގު މުއްދަތަށް ދެމިގެންހުންނާނެ ކަމަށް. އެހެންކަމުން، މި ބަޖެޓުގައި ކެޕިޓަލް
އިންވެސްޓުމަންޓު ބޮޑުވެފައި ވާކަން އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ބަޖެޓަށް އޮތް ހެޔޮ ފާލެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. މި
ބަޖެޓު މިއީ ޑެފިސިޓް ބަޖެޓެއް. ޑެފިސިޓް ބަޖެޓެއް ކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް ޑެފިސިޓު ކަވަރު ކުރުމަށް ޓަކައި އެބަ ހަތަރު
ދާއިރާއަކުން ހަތަރު ގޮތަކަށް ފައިސާ ހޯދަން މަސައްކަތްކުރާ ވާހަކަ މި ބަޖެޓުގައި ހުށަހެޅިފައިވޭ. އެހެންކަމުން، މި
ބަޖެޓުގެ މަސައްކަތް ނިމިގެން ދާއިރުގައި ބަޖެޓު ކަވަރު ކުރުމަށް ޓަކައި ބޭނުންކުރާނެ ހުރިހާ ފައިސާ އެއް ވެސް މި
ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވާ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން. އާދެ، ތަރައްޤީ އަށް ބަލާއިރުގައި ތަރައްޤީ ގެ ފަސް
ދާއިރާއަކުން ފަސް އޭރިޔާ އަކުން 42 ޕްރޮގްރާމެއް ހިމަނައި، އެ ޕްރޮގްރާމުތަކުން ތަފާތު ގިނަ ތަރައްޤީގެ
މަޝްރޫޢުތަކެއް، ޕްރޮގްރާމުތަކެއް ހިމެނިގެން ދާކަން މި ބަޖެޓުން ފާހަގަވެގެންދޭ. އެހެންކަމުން، ރާއްޖޭގެ އެތަން
މިތަނުގައި ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތައް ހިންގިގެންދާނެކަން އެއީ އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ކަމެއް. މިކަންތައްތަކުގެ
128

އަލީގައި، މި މަޢުލޫމާތަކުގެ އަލީގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ބަޖެޓަކީ އުއްމީދީ ބަޖެޓެކޭ. އާދެ، ތަޢުލީމަށް
ބެލިކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް ތަޢުލީމީ ދާއިރާ އަކީ ރާއްޖޭގެ އެންމެންގެ ހިތުގައި ވަރަށް ބޮޑު އަހަމިއްޔަތުކަމެއް ދީފައިވާ
ދާއިރާ އެއް. މި ދެންނެވި ދާ އިރާތަކާ އަޅާބަލާއިރުގައި ވަރަ ށް ގިނަ ކުރިއެރުންތަކެއް ލިބިފައިވާ ދާއިރާ އެއް ކަމަށް
ޤަބޫލުކުރެވޭ. މިހެން މި ދެންނެވީ ރާއްޖޭގެ ސްކޫލްތަކުން ނުކުންނަ ދަރިވަރުން ކޮންމެ އަހަރެއްގައި އެ ހަދާ ބޭރުގެ
އިމްތިހާނުތައް ހެދުމަށްފަހުގައި މުޅި ދުނިޔޭގެ ވަނަތައް ހޯދާ ކުދިން ދަނީ އިތުރުވަމުން. އޭގެ މާނައަކީ ސްކޫލްތަކުގެ
ހިންގާ ސިސްޓަމާއި އަދި ސްކޫލްތަކުން ކިޔަވައިދޭ ގޮތް ރަނގަޅުވީމައޭ މުޅި ދުނިޔޭގެ އެތަން މިތަނާ ވާދަކޮށް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުދިން އެ ހޯދާ މަތީ މަޤާމުތައް ހޯދަމުން އެ ގެންދަނީ. އާދެ، ޞިއްޙަތު، ޞިއްޙަތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން
އެންމެން ވެސް ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ފުރިހަމަ ޞިއްޙަތެއްގައި ދުޅަހެޔޮ ޞިއްޙަތެއްގައި ހުރެގެން ނޫނިއްޔާ އެއްވެސް
ކަމަކަށް ރަނގަޅު ގޮތެއްގައި ކުރިއަރަމަކުންނެއް ނުދާނެ. އަދި ވަޒީފާ އެއް އަދާކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް އާމްދަނީ އެއް
ހޯދަން ކުރާ މަސައްކަތެއް ކުރި ކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް އަދި އެހެން ކަމެއް ކުރި ކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް ފުރިހަމަ
ޞިއްޙަތެއްގައި ހުރެގެން ނޫނީ ނުދާނެ. އެހެންކަމުން، މި ބަޖެޓުން އަޅުގަ ނޑަށް އެންމެ އުފާވެރިކަން ހާސިލުކުރެވޭ
ކަމަކީ، ލިބޭ ކަމަކީ މިއަންނަ އަހަރު މުޅި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް ދިނުމަށް
ކަ ނޑައަޅާފައި ވާކަން. އާދެ، މި ބަޖެޓު ފޮތުގައި އެކަން ހިމެނިފައި ވާތީ އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު އުފާކޮށް،
އަދި ވަރަށް ހިތްހަމަޖެހޭ ކަމެއް ކަމުގައި ދަންނަވައިލަން. އަޅުގަ ނޑުމެން އަދި ހެލްތު އިންޝުއަރެންސެއް
ޤާއިމުކުރިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެން ފެށި ކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް ހުސްއެކަނި އެ ހިސާބަކުން ނިމުނީކީ ނޫން. ހެލްތު
އިންޝުއަރެންސް އިން މުޅި ރާއްޖޭގެ އެންމެންނަށް ޞިއްޚީ ފަރުވާގެ އެހީތެރިކަން ހިލޭ ލިބެމުން ދިޔަކަމުގައި ވީ
ނަމަވެސް އެ ފަރުވާ ލިބެމުންދާ ގޮތާއި ލިބޭ ތަންތަނުން ލިބޭ ޚިދުމަތްތަކާ މި ކަންތައްތައް ވެސް ބަލަންޖެހޭނެ.
ފުރަތަމަ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު ހެލްތު އިންޝުއަރެންސާ ބެހޭ ގޮތުން ކޮމިޓީތަކުގެ
މަސައްކަތް ނިމި، މަޖިލީހުގެ ފްލޯރއާ ހަމައަށް އައިސްފައިވާ މި ބިލުގެ މަސައްކަތް ނިންމައި ޤާނޫނަކަށް ވެގެން
ދިއުމަކީ އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި މި ޕްރޮގްރާމު ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ގެނެސްދިނުމަށް ޓަކައި ކުރެވޭ ވަރަށް މުހިއްމުކަމެއް
ކަމުގަ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ މި ދައުރު ނިމިގެންދާއިރުގައި އެ ބިލު ފާސްވެގެން ގޮސް ޤާނޫނަކަށް
ވެގެންދާނެ ކަމުގަ. އެހެން މި ދެންނެވީ ހުރިހާ އެންމެންނަށް ވެސް ދެމެހެއްޓެނިވި ރަނގަޅު ގޮތެއްގައި އަދި ހަމަ
އެހެންމެ ފެއިލްނުވެ މި ޕްރޮގްރާމު ހިންގުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ގެނެވޭ އެންމެ މުހިއްމު އެއް ޓޫލަކީ އެއީ
ޤާނޫނު. އެ ޤާނޫނު އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަނޫނަކަށް ވެގެން ދާނެ ކަމުގެ އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތްކަމުގައި ދަންނަވަން. އާދެ،
ޞިއްޙީ ދާއިރާގައި ފަރުވާންދޭން ހުރި އެންމެ މުހިއްމު އެއް ތަން އައި.ޖީ.އެމް.އެޗް. އައި.ޖީ.އެމް.އެޗާ ދޭތެރޭގައި މީހުން
ދެކެމުންގެންދާ ވާހަކަ އަކީ މިހާރު އެންމެ ހިތްހަމަޖެހޭ ގޮތަކަށް ދެކެވިގެންދާނެ ވާހަކަ އެއް ނޫންކަން ދިވެހި ރައްޔިތުން
ޤަބޫލުކުރާނެ. އެހެންކަމުން، މި ތަނުގައި ކުރިން ވާހަކަދެއްކެވި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވެސް ވިދާޅުވެފައި ވާ ފަދައިން
129

އެ ތަން ވަރަށް ބޮޑުތަން ރަނގަޅުކުރެވި، އެ ތަނަކީ މީހުންގެ އިތުބާރު އުފެދޭ ތަނަކަށް ހެދިގެންދާނެ ކަމަށް. އަދި ހަމަ
އެހެންމެ ރަށްރަށުގަޔާއި އަތޮޅުތަކުގަޔާއި އަދި ރީޖަނަލްތަކުގައި މި ދެންނެވި ރީޖަނަލް ހޮސްޕިޓަލްތަކުގައި ދެމުންގެންދާ
ޚިދުމަތްތަކުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި ގިނަގުނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވޭނެ. އަދި މިކަން ކުރުމަށް މިހާރު ވަނީ
ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުންޖެހިފަ. މަޖުބޫރުވެފަ. ހެލްތު ކޯޕަރޭޝަން ދަށުން ނަމަވެސް، ހެލްތު މިނިސްޓްރީގެ ދަށުން
ނަމަވެސް މި ކަންތައްތައް އެބަ ޖެހޭ ކުރަން. އެކަން ކޮށްގެން ނޫނިއްޔާ ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް މުޅި ރާއްޖޭގެ
އެންމެންނަށް ދިން ކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް ރަނގަޅު ޞިއްޙީ ޚިދުމަތެއް ލިބުމަކުންނެއް ނުދާނެ. ދެން، އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ އަނެއް ވާހަކަ އަކީ ތަކެތީގެ އަގު. ތަކެތީގެ އަގު ތިރިކުރުމަށް ޓަކައި އެއްގޮތެއްގައި
ހިފެހެއްޓުމަށް ޓަކައި މީހުންގެ ޖީބަށް ބުރަވިޔަނުދިނުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ސަރުކާރާއި ރައްޔިތުން
ގުޅިގެން މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްގެން ނޫނިއްޔަކާ އެކަމެއް ނުކުރެވޭނެ. އެއްކޮޅުން މި ޖީ.އެސް.ޓީ ނަގަން ފެށެނީ.
އަނެއްކޮޅުން ޑިއުޓީ، ކަސްޓަމްސް ޑިއުޓީ އުވާލި ގިނަ މުދަލުން މި އޮންނަނީ 1% ޑިއުޓީ ނަގާ ގޮތަށް.
އެހެންކަމަށްވާއިރުގައި މި ވަނީ ތަކެތީގެ އަގަށް ވަރަށް ބޮޑު ހެޔޮ ބަދަލެއް އައިސްފަ. މި ދެންނެވީ ޖީ.އެސް.ޓީ އަދި
ނެގި ކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ސަރުކާރާއި ރައްޔިތުންނާ ނޫނީ އެ ތަކެތި ވިއްކާ ފަރާތްތަކާ
ގުޅިގެން މި ކަމަށް ރަނގަޅު ހައްލެއް ގެނެވިދާނޭ، އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް މިހާރަށްވުރެ ހެޔޮ އަގުގައި ވެސް
އަދި ތަކެތި ދެމުން ގެންދެވިދާނޭ. އާދެ، މި ވާހަކަދައްކާއިރުގައި އިތުރު ވާހަކަތަކެއް ވެސް އެބަހުރި ދައްކަން.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑު ވަގުތު ހަމަވުމުގެ ކުރީގައި އަޅުގަ ނޑު ބޭނުންވޭ އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާއާ ބެހޭ ގޮތުން ވެސް
އެއްޗެއް ބުނެލަން. އާދެ، ދާއިރާގައި ހިމެނޭ ތިން ރަށް ތެރެއިން މުޅި އެ އަތޮޅުގައި އޮތް އެންމެ މީހުން ގިނަ އެންމެ
ބޮޑު ރަށަކީ އެންމެ މީހުން ގިނަ ރަށަކީ ވެލިދޫ. ވެލިދޫގެ ބަނދަރު ހަލާކުވެގެން އެ މަސައްކަތްކުރަމުންގެންދާތާ ވަރަށް
ގިނަ ދުވަސް ވެއްޖެ. އެހެންކަމުން، އެ ބަނދަރު ހެދުމަށް ޓަކައި ސަރުކާރާއި އަދި ހަމަ އެހެންމެ މި މަޖިލީހަށް ވެސް
އެތައް ގިނަ ފަހަރަކު ސުވާލުއުފައްދާ މައްސަލަ ހުށަހަޅާ އަދި ހަމަ އެހެންމެން އެ ވާހަކަތައް ވަނީ މިނިސްޓަރުންނާ
ހަމައަށް ވެސް ގެންދެވިފަ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި މިހާރު އެ ހަވާލުކުރާ ބަނދަރު ވެސް ހެދުމަށް ޓަކައި
މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވެމުންދާނެ ކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ. ނަރުދަމާ ނިޒާމު އެއީ ޕަބްލިކު ޕްރައިވެޓް ޕާޓްނަރޝިޕްގެ ދަށުން
ކުރިއަށް ގެންދާ ކަމެއް. އެހެންކަމުން، އެކަންތައް ވެސް ކުރިއަށް ދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އަދި ރަށް
ބޮޑުކުރުމުގެ މަސައްކަތް ވަނީ މިހާރު ވަރަށް ބޮޑު މަސައްކަތެއް ކޮށްދެއްވާފަ. އެކަމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑު ޙަޤީޤަތުގައި
ވެސް ސަރުކާރަށް ޝުކުރުއަދާކުރަން ބޭނުންވޭ. ދެން އޮތް އަނެއް ރަށަކީ ހޮޅުދޫ. ހޮޅުދޫގެ ބަނދަރަށާއި އަދި ގިރާ
ސަރަހައްދަށް ދިމާވާ މައްސަލަ އަކީ ސުނާމީ އަށް ފަހު 3115 އަހަރުން ފެށިގެން މިއަދާ ހަމައަށް ވެސް ގިރާ
ސަރަހައްދުގައި ހުރި ގެތަކުގެ މީހުން އުޅެންޖެހެނީ ވަރަށް ނިކަމެތި ހާލެއްގަ. އަބަދު ގޭގެ ބުޑަށް ރާޅުޖަހައި އަދި ހަމަ
އެހެންމެ ބަނދަރު ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ހަލާކުވެފަ. ކުރީގެ ސަރުކާރަށް ވެސް އަދި މި ސަރުކާރުގައި ވެސް
130

ދަންނަވައިގެން އަދި މި މަޖިލިސް މެދުވެރިކޮށް ވެސް ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮށްފިން.
އެހެންނަމަވެސް، އަދި މި ކަމަކަށް ހައްލެއް ނާދޭ. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެ ބަނދަރު
ހެދުމަށް ވެސް އެބަ އޮތް ހިމަނާފަ. އެހެންކަމުން، މާ ގިނަދުވަސްތަކެއް ނުވެ މިކަން ފުރިހަމަވަމުންދާނެ ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. އަދި ހަމަ އެހެންމެ ބޯފެނުގެ މަސައްކަތް މިހާރު ވަނީ، އެ ޕްރޮޖެކްޓު
މިހާރު ކުރިއަށް ދާ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އުފަލާ އެކު ދަންނަވަން. އެއާއެއްކޮށް ނަރުދަމާގެ މަޝްރޫޢަކީ ވެސް ހަމަ
ރާއްޖޭގެ ގިނަ ތަންތަނުގައި މި ކުރިއަށް ދާ ގޮތަށް، ޕަބްލިކު ޕްރައިވެޓް ޕަރޓްނަރޝިޕްގެ ދަށުން ކުރިއަށްދާ
މަސައްކަތަކަށް ވާތީ އެ މަސައްކަތް ވެސް މާލަސްތަކެއް ނުވެ، ކުރިއަށް ދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން. ދެން
އަނެއް މައްސަލަ އަކީ ތަޢުލީމީ ދާއިރާ އަށް ބަލާއިރު ރަށުގައި އަތޮޅުގެ ވަރަށް މުހިއްމު އެއް ސްކޫލެއް މޭނާ ސްކޫލަކީ.
އެ ސްކޫލް ބޮޑުކުރުމަށް ޓަކައި މިއަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވޭ. އަދި ވަނީ ބިންގާ އެކަނި އެޅިފަ. އޭގެ ބިންގަލުގެ
މައްޗަށް އިމާރާތްތަކެއް ހެދިގެން، އަދި އެ ތަނުން ލިބޭ ޚިދުމަތްތައް އެ ސްކޫލްގެ ދަރިވަރުންނަށް ލިބިގެންދާނެ
ގޮތްވުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑު އެދޭ ވަރަށް ބޮޑު އެދުމެއް. ކުޑަ ރަށެއް، އެހެންނަމަވެސް 611 އެއްހާ އާބާދީ އުޅޭ ރަށެއް
ފޮއްދޫ އަކީ. ލަފާފުރުމުގެ ދަތިކަން ޒަމާނުއްސުރެ ކުރަމުން އަންނަ، އަދި މިހާތަނާ ހަމައަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދަނީ
ކުރީގެ ސަރުކާރުގައި ވެސް އަދި މި ސަރުކާރުގައި ވެސް ވަރަށް ގިނަ ފަހަރު އެދެމުން، ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް
ވަރަށް ގިނަ ފަހަރު އެ ރަށުގެ އެކަން ހައްލުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި އެހީތަކަށް އެދިފައި ވޭ. އެހެންނަމަވެސް އަދި އެ
ކަމަކަށް އަދި ހައްލެއް ނާދޭ. އެއީ އެ ރަށުގައި ވެސް ރައްޔިތުންގެ ވެސް އާމްދަނީ ހޯދުމަށާއި އަދި އެކި އެހެނިހެން
މަސައްކަތްކުރުމަށާއި އަދި އެހެން ރަށްރަށުން އެ ރަށަށް ޒިޔާރަތްކުރާ މީހުންނަށާ އަދި އެ ރަށު މީހުން އެހެން
ތަންތަނަށް ފުރައިގެން ދިއުމަށް ޓަކައި ބަނދަރު ނޫނިއްޔާ ފަޅު ފުންކުރެވިގެން ރަނގަޅު ގޮތެއްގައި އޮވެގެން ނޫނިއްޔަކާ
އެ ރަށްރަށަކުން ނެތް އެ ރަށުގެ ރައްޔިތުންނަށް އެކަން ކުރެވޭކަށެއް. ސްކޫލްގެ ކުދިންކޮޅު މަދުކަމުގައި ވީނަމަވެސް
ސާޅީހަކަށް ކުދިން ތިބެނީ. އެހެންނަމަވެސް އެ ރަށު ކުދިންނަށް ވެސް ތަޢުލީމު ލިބޭނެ މަގެއް ތަނަވަސްވެފައި އޮތުމަކީ
އެއީ މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި އަދި ކޮންމެހެން ކޮށްދޭންޖެހޭ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. މި ގޮތުން 51 ކުދިން
ސްކޫލްގައި ތިބީމާ ހުރިހާ ގްރޭޑުތަކަށް ކިޔަވައިނުދެވިދާނެ. އެހެންނަމަވެސް ރަށާ ކައިރީގައި ނޫނީ އެހެން
ހިސާބުތަކުގައި ހުރި ސްކޫލްތަކަށް އެ ކުދިންނަށް ދެވޭނެ ގޮތެއް، އަދި އެ ކުދިންނަށް އެ ރަށްރަށުގައި ކިޔަވަން
ތިބެވޭނެ ގޮތެއް، ނޫނިއްޔާ ފެރީގެ ނިޒާމަކުން ނަމަވެސް ގޮސް އައިސް ކިޔެވޭނެ ގޮތެއް ހަމަޖެހިފައި އޮތުމަކީ އެއީ
ހަމަޔަޤީނުން ވެސް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި ދެކޭތީވެ އެ ރަށުގެ ރައް ޔިތުންނަށް އެ ކަންތައް ތަނަވަސްވެފައި އޮތުމަކީ
ވަރަށް މުހިއްމުކަމެއް. އާދެ، ދެން އަޅުގަ ނޑު އެއްޗެއް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އެބަ ވޭ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އެންމެ ބޮޑުވެފައި އޮތް މައްސަލަ، މިއީ މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލަ. މި ކަމަށް އެބަ އޮތް
ބަޖެޓު ކަ ނޑައެޅިފަ. ބަޖެޓު ކަ ނޑައެޅިފައި ވާއިރުގައި ހަމަ އެހެންމެ އަޅުގަ ނޑުމެން މަޖިލީހުގައި އެބަ އޮތް މި ކަމާ
131

ބެހޭ ވަރަށް ތަފުޞީލު، ވަރަށް ބޮޑު ބިލެއް. އެ ބިލުގެ މަސައްކަތް މިހާރު ވަރަށް ބާރަށް ކުރިއަށް އެބަ ގެންދޭ.
ޙަޤީޤަތުގައި ބޭނުންވަނީކީ މި ކަމުގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ ދަލުގައި ޖެހިފައިވާ ކުދިންނަށް އަދަބުތަކެއް ދިނުމެއް ނޫން. އެ
ކުދިންނަށް ރަނގަޅަށް، އެކަން ކުރާ ބަޔަކަށް ރަނގަޅަށް ކައުންސިލިން ދީގެން، އަދި ދޭންޖެހޭ ފަރުވާ އެއް ދީގެން
މުޖުތަމަޢަށް ރަނގަޅު ގޮތުގައި ގެނެސް، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެއީ ވެސް ހަމަ މުޖުތަމަޢުގެ އެހެން މީހުންނެކޭ އެއްގޮތަށް
ބޭނުންކުރެވޭނެ ބައެއް ގޮތުގައި ތަރުބިއްޔަތުކޮށް، ކަންތައްތައް ކުރަމުން ގެންދިއުން އެންމެ މުހިއްމު ކަމަކީ.
އެހެންކަމުން މި ބައަށް ވެސް އެބަ އޮތް. ރިހިބިލޭޝަނަށާއި އަދި މި ކަމާ ބެހޭ ގޮތުން އެހެން ކަންތައްތައް ކުރުމަށް
ވެސް ކަ ނޑައެޅިފައި އެބަ އޮތް ހަމަޖެހިފަ. އާދެ، ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތަކީ އެއީ ހުރިހާ ތަނެއްގައި ވެސް ހުޅުވެންޖެހޭނެ
ކަމެއް. އެންމެ މުހިއްމު އެއް ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެނީ. މިހާރު ރާއްޖޭގެ އެތައް މިތަނުގައި ހެދުމަށް ޓަކައި
ދޫކޮށްފައިވާ ރަށްރަށުގައި ރިސޯޓުތައް ހެދިގެން ދިއުން. އެހެންވެ ނ.އަތޮޅުގައި ވެސް އެބަ ހަތަރުފަސް ރަށް ހަދަމުން
އެބަ ގެންދޭ. މި ރަށްރަށް ހެދެމުން ދިއުމަކީ، ހަދައިގެން އޮޕަރޭޝަނާ ހަމައަށް އައުމަކީ އެއީ އަތޮޅުގެ ގިނަ ބަޔަކަށް
ވަޒީފާ ލިބިގެންދާނެ ކަމަކަށް ވާތީ، މިހާރު ރަށްތައް ހަދަމުންގެންދާ ފަރާތްތަކަށް އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން ބޭނުންވަނީ،
ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ތި ބޭފުޅުން ރަށްތައް ހަދައި ނިންމާ އަތޮޅުގެ ގިނަ ބަޔަކަށް ވަޒީފާ ލިބޭނެ
މަގު ތަނަވަސްކޮށްދެއްވުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑުގެ ވަރަށް ބޮޑު އެދުމެކޭ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ މި ކަމަކީ ހަމަ ހުސްއެކަނި
އެ އަތޮޅުގެ ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި ނޫނީ ވިއްޔާ އެހެންވެސް ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި ކޮށްދޭންވީ ކަމެއް ނޫން. އެ ބަޔަކަށް
ވެސް އެ ރަށްތައް ވީހާވެސް އަވަހަކަށް އޮޕަރޭޝަނާ ހަމައަށް ގެނައުމުގެ މަސައްކަތް ނިމި، އެ ތަނުން މަސައްކަތް
ފެށުނީމާ އާމްދަނީ ލިބެންފަށާނެ. އެހެންކަމުން އަޅުގަ ނޑު މި ކުޑަ ވާހަކަކޮޅަށްފަހު އަޅުގަ ނޑު އިށީނދެލާނީ. އަޅުގަ ނޑު
ޙަޤީޤީ ވާހަކަ ދައްކާލަން ބޭނުންވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުރިމައްޗަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެންގެ ހިތުގައި މި ވާ
ޝުޢޫރުތަކާއި އަދި މައްސަލަތަކުގެ މައްޗަށް ތައްޔާރުކުރެވިގެން އަންނަ ބަޖެޓު ރިޕޯޓަށްފަހުގަ. ބަޖެޓު ރިޕޯޓު ލިބުމުން
އަޅުގަ ނޑު އިތުރަށް މި ވާހަކަ ދައްކަމުން ގެންދާނެ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން، ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރުއަދާކުރަމުން އިށީނދެލާނަން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. ދެން ލިސްޓުގައި އޮތް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތުއެރުވުމުގެ ކުރިން އަޅުގަ ނޑު އިދާރީ ގޮތުން ދެ
ވާހަކައެއް ދަންނަވާލަން. އެއް ވާހަކަ އަކީ މިއަދު މަޣްރިބު ނަމާދަށް މި ގޮވަނީ 67;6ގަ. އަދި ޢިޝާ ނަމާދަށް ގޮވަނީ
24;8ގަ. އެހެންވީމާ، އަޅު ގަ ނޑުމެން 7 ޖަހާއިރު ޖަލްސާގައި ވާހަކަދައްކަވަން ތިއްބެވި ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ވެސް ފުރުޞަތު ލިބި ނުނިމޭނެ ކަމަށް ވާތީއާ އެކީގައި އަޅުގަ ނޑު ގަސްތުކުރަނީ މިހާރު މި ދާ
ދަންފަޅި 56;6ގައި ނިންމާލާފައި 26;7ގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އަލުން މަސައްކަތް ފަށަން. އަދި 26;7ގައި ފަށާ ދަންފަޅި،
132

އަޅުގަ ނޑުމެން 11;8ގައި ނިންމާލާފައި އަލުން މަސައްކަތް ފަށާ ގަޑި އަކީ 8;41 ކަމަށް ހެދުން. އެހެންވީމާ، އެ ގޮތުގެ
މަތިން އަޅުގަ ނޑު މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދާނަން. މިހާތަނަށް 33 މެންބަރަކު ވަނީ މި ބަހުސްގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގެން ވާހަކަދައްކަވާފަ. ކޮންމެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ވެސް ގާތްގަ ނޑަކަށް 26 މިނިޓު. މިއަދު 33.
މިއަދު 33 މެންބަރަކު ވަނީ ވާހަކަފުޅު ދައްކަވާފަ. އަޅުގަ ނޑު މި ބަހުސްގެ މި ދަންފަޅި ދެން ބާކީ އޮތް ބައި ކުރިއަށް
ގެންގޮސްދެއްވުމަށް ވެލިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ މުޙައްމަދު ރިޔާސަތަށް ވަޑައިގެން ދެއްވުން އެދޭ ވާހަކަ
ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) .` އަޅުގަ ނޑު 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާ ބެހޭ
ބަހުސްގައި މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު. މުޙައްމަދު ރަޝީދު
ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް.
ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` انسالو عهيكى. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އުފާވާ ޒަމާން މި އޮތީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އައިއްސަ. 3123 ވަނަ އަހަރަކީ ޑިއުޓީފްރީ އަހަރެއްކަން އެއީ ކަށަވަރު އެއްޗެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވެސް ވަނީ އެ ގޮތަށް ވިދާޅުވެފަ. އަދި 3123 ވަނަ އަހަރަކީ ރައްޔިތުން އަތުން ނެގެމުން އައި
ނުސީދާ ޓެކްސް، ސީދާ ޓެކްސްއަކަށް ބަދަލުވެ، ނުވިއްކާ އެއްޗަކުން ޓެކްސް ނޫނިއްޔާ ނުނެގި ދާނެ އަހަރެއް. އަދި
ހަމައެއާއެކު އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ، މި ބަޖެޓަކީ މިއީ ޕްރޮގްރާމް ބަޖެޓެއްކަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަ ނޑު މިއަދު އުފާވަނީ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެންމެ މުހިއްމު އެއް ކަންތައް ކަމަށް ވަންޏާ ޞިއްޙީ ދާއިރާގެ ހާލަތު
އެހާ ދަށްކޮށް އޮވެފައި 3123 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓުގައި އެ ކަމަށް ވަރަށް ބޮޑު އިސްކަމެއް ދެއްވާފައި ވާތީ. އަޅުގަ ނޑު
މިއަދު އުފާވަނީ، ޚިދުމަތް ލިބިގަންނަ ފަރާތްތަކާއި ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދޭ ފަރާތްތަކުގެ ރައްކާތެރިކަމަށް ޓަކައި ޚިދުމަތް
ފެންވަރު ރަނގަޅުކޮށް އެ ކަމުގެ ޔަޤީންކަން ލިބިގަތުމަށް، ބޭސްފަރުވާ އަށް ސަލާންޖެހުން ނައްތާލުމަށް ޓަކައި އެ
ހަރަކާތްތަކަށް 11: މިލިއަނަށް ވުރެ ގިނަ ރުފިޔާ އެ ބަޖެޓުގައި ކަ ނޑއެޅިފައި ވާތީ. ޙަޤީޤަތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ޞިއްޙީ ދާއިރާގައި ވަރަށް ގިނަ މައްސަލަތަކެއް އެބަހުރި. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި 11: މިލިއަން ރުފިޔާގެ
އެހީގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އުފައްދާފައިވާ ހެލްތު ކޯޕްރޭޝަންތައް ވެސް ރަނގަޅަށް ހިނގައިގަންނާނެ. އަދި ހަމަ އެއާއެކު
ރައްޔިތުންނަށް ލިބެންޖެހޭ ޞިއްޙީ ފަރުވާ ލިބިގަތުމުގައި ހަމަ ގައިމުވެސް ބޮޑެތި ފަސޭހަތަކެއް ވެގެންދާނެ. އަޅުގަ ނޑު
ނިސްބަތްވާ އައްޑޫ އަކީ މިހާރު ވެސް ބޮޑު ހާދިސާ އެއް ނޫނިއްޔާ ނުރައްކަލެއް ދިމާވެގެން މީހަކަށް ފަރުވާދޭންޖެހިއްޖެ
ނަމަ އެ ބޮޑެތި ފަރުވާތަކެއް ނުދެވޭ ތަނެއް. ހަމަ ގައިމުވެސް އެ ރައްޔިތުން ކުރަމުން އެ ގެންދާ ހޭދަތަކާއި
ޚަރަދުތަކަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ވަރަށް ބޮޑު ޚަރަދުތަކެއް. ހަމަ ގައިމުވެސް މި 11: މިލިއަން
ރުފިޔާގެ ސަބަބުން އެބައި ފޫބެދިގެންދާނެ ކަމީ ޝައްކެއް އޮތް ކަމެއް ނޫން. ދެން އޮތީ ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ ވާހަކަ.
133

ބޯހިޔާވަހިކަމަށް މި ބަޖެޓުގައި 2.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަށް ވުރެ ގިނަ ފައިސާ ހިމެނިފައި އެބަ އޮތް. ޕްރޮގްރާމުން
ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ ނަތީޖާތަކުގެ ތެރޭގައި ގެދޮރު އިމާރާތްކުރުމަށް ފައިސާ ލިބޭނެ ގޮތް، ފަސޭހައިން ލިބޭނެ ގޮތް
ފުޅާކުރުން އެބަ އޮތް. އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް އެދެނީ މި ގޮތް. ސަބަބަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން، އައްޑޫ އަކީ ޚާއްޞަކޮށް ބިމުގެ
ދަތިކަން، ނޫނިއްޔާ ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ ދަތިކަން ބޮޑުވެފައި ވާ ތަނެއް. ބިންތައް އެބަހުރި. ނަމަވެސް ގެދޮރު އެޅޭނެ ގޮތް
ނެތިފައި އެބަ ތިބި. އެހެންކަމުން، މި ޕްރޮގްރާމުގެ ތެރެއިން ރައްޔިތުންނަށް އެ ޚިދުމަތް ލިބި، އެ ފަސޭހަތައް
ލިބިގެންދިއުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބޭނެ ވަރަށް ބޮޑު އުފަލެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން. އަދި ހަމަ
އެއާއެކު ސަރުކާރަށް އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން. މި ޕްރޮގްރާމުގެ ތެރެއިން ބޯ ހިޔާވަހިކަން ލިބޭ ލިސްޓުގެ ތެރޭގައި އައްޑޫ
ރައްޔިތުން ހިމެނިގެން ދިއުން. ދެން އަޅުގަ ނޑު ޖެހިލާނީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަބައިގައި މުޖުތަމަޢު ސަލާމަތްކުރުމުގެ
ވާހަކަ. މި ޕްރޮގްރާމު ވަނީ މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފަ. ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މީގެ ކުރީގައި ނެތް ނަމަވެސް، މިހާރު
އައްޑޫގައި ވެސް ޖަމުޢިއްޔާތަކެއް އުފެދި، މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވެމުންދާކަން. މީގެ ކުރީގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް
ނޭނގޭ އެ ކަމެއް. އެ ޖަމުޢިއްޔާތަކުން ދެއްވާ ތަފާސްހިސާބުތަކަށް ބަލާއިރުގައި މިހާރު ވެސް ހިތަދޫގައި އެކަނި ވެސް
651 ޑްރަގު އެޑިކްޓުން އެބަ އުޅުއްވާ. އެއީ މަދު އަދަދެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން އެ މީހުންނަށް ނޫނިއްޔާ އެ
ކުދިންނަށް ޑިޓޮކްސް ދިނުމުގައި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ހަމަ އެއާއެކު އެކަން ކުރަން ބަލާއިރުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހުރި ވަސީލަތްތައް މަދު. ޖަމުޢިއްޔާތަކެއް އުފެދި، އަދި ތަފާސްހިސާބުތަކެއް ނެގުނަސް ވެސް،
ވަސީލަތްތައް ނެތި އެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ކުރިޔަކަށް ނުދެވޭނެ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަ ނޑު އުފަލާ އެ ކު ފާހަހަކުރަން.
މި ބަޖެޓުގައި އެ ވަސީލަތްތައް ގާއިމުކުރުމަށް ބަޖެޓުކުރެވިފައި ވާތީ. އަދި ހަމަ އެއާއެކު މަސްތުވާތަކެއްޗަކީ ރާއްޖެ
އިން ނައްތާލާނެ ކަމުގެ ހުވާ، ނޫނިއްޔާ ވަޢުދެއް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރުން ވެފައި އޮތް ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ ވަޢުދާ އެއްގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސިޓީ ނުވަތަ އައްޑޫ އިން ވެސް މަސްތުވާތަކެތި ނެތިގެން،
ދާންޖެހޭނެ. އަދި އެ ވަބާގައި ޖެހިފަ ތިބި ކުދިން ހަމަ މަގަށް އަޅުވައި، މުޖުތަމަޢު ތެރެއަށް އަލުން ނެރެވެންޖެހޭނެ.
އެކަމަށް ޓަކައި ހިތަދޫގައި ވެސް މިހާރު ވެސް ބިމެއް އެބަ އޮތް. ނަމަވެސް، އެ ތަން ތަރައްޤީކުރެވިގެނެއް އަދި ނުދޭ.
އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ވަރަށް އަވަހަށް އެ ކަންތައް ވެސް އިރާދާކުރެއްވިއްޔާ ވެގެންދާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަ ނޑު މިއަދު އުފާކުރަނީ އިސްލާމްދީން ދެމެހެއްޓުމަށް ޓަކައި މި ބަޖެޓުގައި ބޮޑު އަ ދަދެއް ހިމެނިފައި ވާތީ. އަދި
ހަމަ މިހެން ދަންނަވާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، އަޅުގަ ނޑު ނިސްބަތްވާ އައްޑޫ، ހިތަދޫގައި
ސަރުކާރުން އަޅާފައި ހުރި މިސްކިތެއް ނެތްކަން. އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މި އަދަދުގެ ތެރޭގައި، 8: މިލިއަން ރުފިޔާ
މި ކަންތަކަށް ކަ ނޑައެޅިފައި ވާއިރުގައި އައްޑޫގައި ނޫނިއްޔާ ހިތަދޫގައި މިސްކިތެއް ވެސް އެޅިގެންދާނެ ކަމަށް. އަދި
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ އައްޑޫ ރައްޔިތުންނަކީ ދީނީ ހޭލުންތެރިކަން ބޮޑު، އަދި އެ މީހުންގެ ޢަޒުމަށް ނޫނިއްޔާ
ދީނީވަންތަކަން ގުޑައިގެން ނުދާނެ ބައެކޭ. އަޅުގަ ނޑު މިހެން ދަންނަވާއިރުގައި ތިޔަ ބޭފުޅުންނަށް ދަންނަވާލަން
134

ބޭނުންވަނީ އައްޑޫ އަކީ އިނގިރޭސިން ނުވަތަ ކްރިސްޓިއަން ދީނުގެ ބަޔަކު އެތައް ޒަމާނެއް ވަންދެން އުޅުނު ތަނެއް.
ފައްޅި ވެސް އެޅި. އަޅާފައި ހުރި. އެންމެ އައްޑޫ ރައްޔިތަކު ވެސް ބަދަލެއް ނުވެއޭ ދީނެއް. ޢަޤީދާ ވަރުގަދައީ އިނގޭތޯ.
އައްޑޫ ރައްޔިތުންގެ ޢަޤީދާ ވަރުގަދަވާނެ. އަޅުގަ ނޑަށް ދަންނަވާލަން އެނގޭނީ އައްޑޫ ރައްޔިތުން. ސަބަބަކީ އަޅުގަ ނޑާ
ގާތުން ކައިރިން އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނާނީ އައްޑޫ ރައްޔިތުން ކަމުގައި ވާތީވެ. އެ ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ޝައްކެތްނުކުރަން.
އަދި ހަމަ އެއާކު ތަޢުލީމު ދިނުމަށް ޓަކައި އެއް ބިލިއަނަށް ވުރެ ގިނަ ފައިސާގެ އަދަދެއް މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވޭ.
މިއީ ވެސް ހަމަ ގައިމުވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބިގެންދާ އުފަލެއް. ސަބަބަކީ މީގެ ކުރީގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ފެންނަނީ މިލިއަނުން. މިހާރު ބިލިއަނަށް މި އަދަދުތައް އަރައިގެން ދިޔައިމާ، މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން އުފާކުރަންޖެހޭ
ކަމެއް. މި ތާނގައި ކޮންމެވެސް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ވާހަކަދައްކަވަމުން ވިދާޅުވި، ސްކޫލްތަކެއް އެއްކުރާ ވާހަކަ.
އެއް ކުރީމާ، ސްކޫލްތަކެއް އެއްކުރީމާ އެއީ ލިބިގެންދާ ފައިދާ އަކަށް ވަނީ، އެއް މެނޭޖުމަންޓަކުން ސްކޫލް ހިންގުމަކީ
އެއީ ހަމަ ގައިމުވެސް އެކަން ކުރުވާ ފަރާތަށް ލިބިގެންދާނެ ފަސޭހަކަމެއް. އަދި އެއް ދަންފަޅިއަށް ކިޔަވައިދިނުމަކީ އެއީ
ސްކޫލަށް ކިޔަވަންދާ ކުދިންނަށާއި އަދި ބެލެނިވެރިންނަށް ވެސް އޭގެ ފަސޭހަކަމާއި ފައިދާ ލިބިގެންދާނެ ކަމެއް. މި
ބަޖެޓުގައި ޒުވާނުން ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި ޕްރޮގްރާމުތަކެއް ކަ ނޑައެޅިފައި އެބަހުރި. މި ސަރުކާރުން ހިތްވަރުދެނީ
ތަރައްޤީގެ އެންމެހައި ކަންކަމުގައި ޒުވާނުން ބައިވެރިކުރުން. ޒުވާނުން ތަރައްޤީ އަށް ބޭނުންވާ މިންވަރު އިތުރުކޮށް،
ތަރައްޤީ އަށް އިތުރު ވަސީލަތްތައް ވަނީ ބޭނުންވެފަ. މި ގޮތުން ތަޢުލީމާއި ވަޒީފާ އާއި ޞިއްޙީ އަދި އިޖުތިމާޢީ ހާލަތު
ޒުވާނުން ތަރައްޤީ އަށް އިންތިހާއަށް ބޭނުންވެފައި މި އޮތީ. މި ޕްރޮގްރާމުން ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ ނަތީޖާ އަކީ
މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަބާ އިން ސަލާމަތްކުރުމަށާއި މި ވަބާގައި ޖެހިފައި ފަރުވާ ހޯދުމަށް ޒުވާނުންނަށް އަމާޒުކޮށްގެން
ހިތްވަރުދިނުމުގެ ގޮތުން ޕްރޮގްރާމުތައް ހިންގުން. އަދި ހަމަ އެއާއެކު ޒުވާނުންގެ މެދުގައި ޞިއްޙީ ދުޅަހެޔޮ
ދިރިއުޅުމުގެ އާދަތައް ޕްރޮމޯޓުކުރުން، ވަޒީފާ އާއި ކުދި ވިޔަފާރީގެ ފުރުޞަތުތައް ޒުވާނުންގެ މެދުގައި ޕްރޮމޯޓުކުރުން.
މިއީ ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަތަކެއް މީގައި މިހިރީ. އެންމެ ސެންޓެންސް އެއް މީގައި އޮތަސް ވެސް ޙަޤީޤަތަކީ މިއީ ވަރަށް
ބޮޑެތި ވާހަކަތެއް. އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ރާއްޖޭގެ މުސްތަޤުބަލަކީ ޒުވާނުން ކަމުގައި ވީހިނދު، ޒުވާނުންނަށް މިވަރުގެ
އިސްކަމެއް މި ބަޖެޓުގައި ދެވިފައި ވީ ކަމީ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ގައިމު ވެސް ޒުވާނެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އުފާކުރާ ކަމެއް.
ޒުވާނުންގެ މެދުގައި ސަގާފަތް ކުރިއެރުވުމާއި އުފެއްދުންތެރިކަން ކުރިއެރުވުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިކަންކަމަށް
ވެސް 9.7 މިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވޭ. ކުޅި ވަރުގެ ކަންތަކަށް ބަލާއިރުގައި ޒުވާނުންނަށް ހުރި
ފުރުޞަތުތައް ވަރަށް ވެސް ގިނަ. ކުޅިވަރުގެ ހަރަކާތްތައް ޕްރޮމޯޓުކޮށް އަދި އެ ކަންތައްތައް ޒުވާނުންގެ ތެރޭގައި
ހަރުދަނާކުރުމަށް ޓަކައި 3: މިލިއަނަށް ވުރެ ގިނަ ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާ ވާހަކަ ވެސް ދަންނަވަން.
ޕްރޮގްރާމުން ހާސިލްކުރަން ބޭނުންވާ ނަތީޖާތަކުގެ ތެރޭގައި ރައްޔިތުން ކުޅިވަރުގައި ބައިވެރިކުރުމާއި ދުޅަހެޔޮކަން
އިތުރުކުރުމާއި ޒުވާނުންނާއި ސްކޫލް ކުދިން ކުޅިވަރުގައި ބައިވެރިވުން އިތުރުކުރުން. ދިވެހި ޖޫނިޔަރ އަދި ސީނިޔަރ
135

ލެވަލްގެ އެތުލީޓުންނަށް ބައި ނަލްއަޤްވާމީ މުބާރާތްތަކުގައި ކާމިޔާބުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ހުޅުވައިދިނުމުގެ ގޮތުން
އެތުލީޓުންނަށް އަމާޒުކޮށް ފެންނަވަރު ރަނގަޅު ކުޅިވަރުގެ ނިޒާމެއް ޤާއިމުކުރުން. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން އުފާކުރަންޖެހޭ
ކަންތައްތައް. ހަމަ އެއާއެކު އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުގައި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ މަސްވެރިންނަށް ޚާއްޞަކޮށްގެން
މަސްވެރިންގެ ކަންތައްތައް ނޫނިއްޔާ ރާއްޖޭގެ މަސްވެރިކަން ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި 232 މިލިއަނަށް ވުރެ ގިނަ ރުފިޔާ
މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި ވާކަމީ އެއީ ހަމަ ގައިމުވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ތިއްބެވި މަސްވެރިންނާއި އަދި އެ
ޢާއިލާތަކަށް ލިބިގެންދާނެ ހިތްހަމަޖެހުމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން. ހަމަ އެހެންމެ ދަ ނޑުވެރިކަން.
ދަ ނޑުވެރިކަމަށް 47 މިލިއަނަށް ވުރެ ގިނަ ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ކަ ނޑައެޅިފައި ވާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑު ކުޑަކޮށް
މިއަދަދާ ދޭތެރޭ ހިތްހަމަނުޖެހޭ ވާހަކަ ވެސް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ. ސަބަބަކީ ދަ ނޑުވެރިކަމަކީ މި ރާއްޖޭގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރިއަރުވަންޖެހިފައި އޮތް ކަމަކަށް ވީ ހިނދު، މިއަދަދު ކުޑަ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭތީ. ކުދި
އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރި ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި މި ޕްރޮގްރާމު ބަޖެޓުގެ ތެރޭގައި 62 މިލިއަނަށްވުރެ ގިނަ ރުފިޔާ
ވަނީ ހިމެނިފަ. ހާސިލްކުރަން ބޭނުންވާ ނަތީޖާތަކުގެ ތެރޭގައި ހެކީގެ މައް ޗަށް ރޭވޭ ސިޔާސަތުތައް އެކުލަވައިލައި
އިންތިޒާމެއް ޤާއިމުކުރުން. ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތަކުން އިންސާނީ ވަސީލަތްތަކުގެ ދާއިރާ ހަރުދަނާކުރުން.
މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ ކަންތައްތައް. ފެނާއި ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު މުޅި ރާއްޖޭގައި ޤާއިމުކުރުމަށް މި
ބަޖެޓުގައި 294 މިލިއަން ރުފިޔާ އަށް ވުރެ ގިނަ އިން ހިމެނިފައި ވާ ކަމީ އެއީ ހަމަ އަޅުގަނޑު ވެސް އަދި ރާއްޖޭގެ
އެންމެހައި ލޮބުވެތި ރައްޔިތުން ވެސް އުފާކުރާނެ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅު ގަ ނޑު ދަންނަވަން. މި ޕްރޮގްރާމުގެ ބޭނުންވާ
ނަތީޖާ އަކީ ރައްކާތެރި ބޯފެން ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދިނުން. ތިމާވެށި ރައްކާތެރިކުރުމަށް 375 މިލިއަން ރުފިޔާ އަށް
ވުރެ ގިނަ ފައިސާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި ވާ ކަމީ ހަމަ ގައިމުވެސް ރާއްޖޭގެ ތިމާވެއްޓަށް މިއަދުގެ ސަރުކާރުން
ދެއްވާ އިސްކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދޭހަވާ ހެއްކެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑަށް ދެން ބާކީ އޮތީ 4 މިނެޓު
ކަމުގައި ވީތީވެ އަޅުގަ ނޑު މިހާ ހިސާބުން ނިންމަން މި ހިފަނީ. ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ އަޅުގަ ނޑު މިއަދު އުފަލާ
އެކު ފާހަގަކޮށް އަދި ސަރުކާރަށް ޝުކުރުއަދާކުރަން ބޭނުންވަނީ އައްޑޫ އަށް ތި ބޭފުޅުން ނޫނިއްޔާ މި ސަރުކާރުން
މިއަދު ކޮށްދެއްވަމުން ގެންދަވާ ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރަން. ސާކު ސަމިޓް ބޭއްވުމަށް ޓަކައި އައްޑޫގައި ކުރި
މަސައްކަތްތަކަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ދުވަހަކު ވެސް ހަނދާންނެތިގެންދާނެ މަސައްކަތްތަކެއް ނޫން. އެ ކުރެއްވި
ޚަރަދަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ގުނަން ވެސް ދަތި އަދަދުތަކެއް. ސަބަބަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް މި ވީހާ ތާނގައި
އައްޑޫ އަށް ޚަރަދުކުރި ތަން ފެނިފައި އޮތް އަދަދުތަކެއް ނޫން. ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން
ބަލައިލާއިރުގައި 42 ބަނދަރު މުޅި ރާއްޖޭގައި ނިމިފައި ވީއިރު އެ ބަނދަރުތަކުގެ ތެރޭގައި އައްޑޫގެ ދެ ބަނދަރެއް
ހިމެނިފައި ވާތީ. ފޭދޫ ބަނދަރާއި އަދި ގަމުގެ ބަނދަރު. ފޭދޫ ބަނދަރަކީ މިހާރު އެއްކޮޅުގައި ހުރެ ބަލައިލީމަ
އަނެއްކޮޅު ނުފެންނަހާ ބޮޑު ބަނދަރެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކޮށްދެއްވާ
136

ރަނގަޅު ކަންތައްތަކޭ. އަދި ހަމަ އެއާއެކު ނިންމަން ހުރި ބަނދަރުތަކަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑަށް މީގެން އެބަ ފެނޭ
ހިތަދޫ ބަނރަދާއި އަދި ހުޅުދޫ ބަނދަރު. 3123 ވަނަ އަހަރުގެ މެއި މަހަށް ނޫނިއްޔާ 3123 ވަނަ އަހަރު ތެރޭގައި
ނިމޭނެކަމަށް ލަފާކޮށްފައި ހުރި ބަނދަރުތަކުގެ އަދަދު 42 އަށް އަރާއިރު އެ ބަނދަރުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިތަދޫ ބަނދަރު
އޮތުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑަށް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު ހިތްހަމަޖެހުމެއް. އައްޑޫގެ މަގުތައް ރަނގަޅު ފެންވަރެއްގައި ހެދިގެން އެ
ދަނީ. މިހާރު އެ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ވަނީ ހަވާލުކުރެވ، މަސައްކަތް ފެށިފަ. އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓުގައި ނެތް ނަމަވެސް އެ
މަސައްކަތްތައް ކުރިއަށް ގެންގޮސް ނިންމައިދެއްވުމަށް ސަރުކާރުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން. އަދި ހަމަ އެއާއެކު މި
ބަޖެޓުގެ ކައުންސިލުތަކަށް ދެއްވާފައިވާ ބަޖެޓަށް އަޅުގަ ނޑު ބަލައިލާއިރުގައި އައްޑޫ ސިޓީ ކައުންސިލަށް، ކައުންސިލް
އިދާރާ ހިންގުމަށް 28 މިލިއަން 8 ލައްކަ 73 ހާސް 627 ރުފިޔާ، މުވައްޒަފުންގެ ޚަރަދަށް 59 މިލިއަން ރުފިޔާ،
ޕްރީސްކޫލް ހިންގުމަށް 3 މިލިއަން. ޕަބްލިކު ހެލްތު ހިންގުމަށް 2 މިލިއަން، ޖުމްލަ 7: މިލިއަން 3 ލައްކަ 9: ހާސް
439 ރުފިޔާ ކަ ނޑައެޅިފައި ވާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ބަޖެޓު ކޮމިޓީ އަށް ވެސް އަދި ފިނޭންސް
މިނިސްޓްރީ އަށް ވެސް މި ކަމާ މެދު ވިސްނާވަޑައިގެން އައްޑޫ ކައުންސިލުން އެދިލެއްވި ޤާނޫނު، އެ ބޭފުޅުންގެ ޤާނޫނީ
ވާޖިބުއަދާކުރުމަށް ޓަކައި އަދި ކުރެވޭނެ ވަރުގެ ބަޖެޓެއް ކަމަށް އެ ބޭފުޅުން ލަފާކުރެއްވި ބަޖެޓު އެ ބޭފުޅުންނަށް
ދެއްވޭނެ ހުރިހާ މަގެއް ތަނަވަސްކޮށްދެއްވުން...
ކުޅުދުއްފުށީ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއް ޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓުގެ ބަހުސް ހިނގަމުން މި ދާ މޫސުމަކީ ވަރަށް ޚާއްޞަ މޫސުމެއް. ދާދި
ފަހުން ޑޮލަރުގެ ރަސްމީ ރޭޓަށް ގެނެވުނު ބަދަލާ ގުޅިގެން ދިވެހި ރުފިޔާގެ އަގަށް ވަނީ ވަރަށް ބޮޑު ދަށްވުމެއް
އައިސްފަ. އެކަން ދިވެހި ރައްޔިތުން ދަނީ ތަހައްމަލްކުރަމުން. ޑޮލަރު ރުފިޔާ ހުރި ނަމަވެސް މާރުކުރަން ފަސޭހަކަމާ
އެކު ނުލިބި، ޑޮލަރުގެ ކަޅު ބާޒާރެއް އުފެދުމުގެ ސަބަބުން ދިވެހި ރުފިޔާގެ އަގު ވަނީ ރަސްމީ ރޭޓުން ދަށްވި
ދަށްވުމަށްވުރެ ވެސް އެތައް ގުނައަށް މައްޗަށް އިތުރަށް ދަށްވެފަ. ލިބޭ މުސާރަ އެއްވަރެއްގައި ހުރިއިރު ޑޮލަރަށް ގެނައި
ބަދަލާއި ރުފިޔާގެ އަގު ދަށްވުމާ އެކުއެކީގައި މުދަލުގެ އަގާއި ޚިދުމަތުގެ އަގަށް އައި ބޮޑުވުމުގެ ސަބަބުން ރުފިޔާގެ
ޙަޤީޤީ ވެލިއު، ޙަޤީޤީ އަގު މިހާރު ވަނީ ވަރަށް ބޮޑު ތަން ދަށްވެފަ. އަދި އޭގެ އިތުރަށް ޕެންޝަން ޤާނޫނުގެ ދަށުން
ކަ ނޑަންޖެހޭ ކެނޑުންތައް ކަ ނޑައި އިންފްލޭޝަނަށް ޚަރަދުކުރަންޖެހޭ އިތުރު ބައި ޚަރަދުކުރުމަށްފަހު އަތުގައި
ޖަމާވެފައި އޮންނަ ފައިސާގެ އަގު ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މި ވަނީ ޢާއްމުކޮށް ދަށްވާން ފަށައިފަ. އެކަމުގެ އަސަރު
މީހުންނަށް ކުރަން ފަށާ ފަ. އަޅުގަ ނޑުގެ އުއްމީދަކީ ކުރިއަށް މި އޮތް އަހަރަށް މި ބަޖެޓު ފާސްވެ، ތަންފީޛުކުރެވެމުން
ދާއިރު ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުތަކާއި ރައް ޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޤާނޫނުތަކާ ގުޅިގެން އެއް ތައްގަ ނޑަކަށް ފެތިގެން
ދިވެހިރާއްޖެ މިހާރު މި ދިމާވެފައިވާ މާލީ އިޤްތިޞާދީ ދަތިކަން އިތުރަށް ދެން ތަހައްމަލުނުޖެހޭނެ ރަނގަޅު
137

އުސޫލުތަކަކާއި ހަމަތަކެއް ތަޢާރުފުކުރެވިގެން އޭގެ ފައިދާ ރައްޔިތުންނަށް ފެންނަން ފެށުން. އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ
ކުރިއަށް ގެންދާއިރުގައި ޤައުމީ ނަޒަރަކުން ވިސްނި ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުގެ ތަމްސީލުކުރާ ދާއިރާއާ ބެހޭ ގޮތުން ވެސް
އެއްޗެއް ނުދަންނަވައި ކުރިއަށް ދިޔުމަކީ އަޅުގަނޑަށް ދަތިކަމެއް. އެހެންކަމުން، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ
އަޅުގަ ނޑަށް އިވޭއިވުންތަކާއި ފެންނަފެނުންތަކަށް ބަލާއިރުގައި މި ވަގުތު އެންމެ މުހިއްމު އެއް ޝަކުވާ އެއް އަމާޒުވާ
އެއް ދާއިރާ އަކީ ސަރަހައްދީ ހޮސްޕިޓަލާއި ޢާއްމު ޞިއްޙީ ޚިދުމަތުގެ ފެންވަރު ދަށްވުން. އެތައް މަސައްކަތްތަކެއް
ކުރެވިއްޖެ ރައްޔިތުންގެ ފެންވަރުގައި ވެސް އަދި ސަރުކާރުގެ ފެންވަރުގައި ވެސް އެ ޙާލަތު ބަދަލުކުރެވޭތޯ.
އެހެންނަމަވެސް، އެއީ އަދިވެސް އެކަށީގެންވާ ނަތީޖާ އެއް ފެނިފައިވާ ދާއިރާ އެއް ނޫން. ދާދި މިދާކަށްދުވަހު އެހެން
މެނޭޖުމެންޓަކާ ހޮސްޕިޓަލް ހަވާލުކުރާ ވާހަކަ ދެކެވުމަށް ފަހު އެކަން ވެސް މާކަ ވައިގައި ހިފާ ގޮތެއް ނުވި.
އަޅުގަ ނޑުގެ އުއްމީދަކީ މިހާރު އިތުރަށް އެ ކުރަމުންދާ މަސައްކަތުގެ ސަބަބުން ސަރަހައްދީ ހޮސްޕިޓަލްގެ ޚިދުމަތުގެ
ފެންވަރު ރަނގަޅުވެ، ޑޮކްޓަރުން ގިނަވެ، ހަމައެކަނި އެ ދާއިރާ އެއް ނޫން، އެ ދާއިރާ ނިސްބަތްވާ އެހެން އަތޮޅުތަކަށް
ވެސް އެ ހޮސްޕިޓަލްގެ ޚިދުމަތުގެ ހެޔޮކަން ނަސީބުވުން. ދާދި ފަހުން މީގެ ހަފްތާއެއްހާ ދުވަސް ކުރިން ސަރުކާރުގެ
އެންމެ އިސް ފަންތީގެ ދެތިން ބޭފުޅަކާ އެކު ބައްދަލުވެ ވާހަކަދެއްކުމުގެ ފުރުޞަތު އަޅުގަ ނޑަށް ލިބުނުއިރު، އެ
ބޭފުޅުންގެ ވިސްނުންފުޅުގައި އަންނަ އަހަރާ ދިމާކޮށް، ކުޅުދުއްފުށީގައި ހިންގެވުމަށް ބޭނުންވާ ގިނަ ތަރައްޤީގެ
މަޝްރޫޢުތަކެއްގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑާ ހިއްސާކޮށްލެއްވި. އަދި މިހާރު ވެސް ސަރުކާރުގެ އިސް ބައެއް ބޭފުޅުން
ކުޅުދުއްފުށީގައި ހަރަކާތްތެރިވަ މުން ގެންދަވާކަން އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ އަޅުގަ ނޑުގެ
ފަރާތުން ވެސް ކުޅުދުއްފުށީގެ ތަރައްޤީ އަށް ރާއްވަވަމުން އެ ގެންދަވާ ޕްރޮގްރާމްތައް ޙަޤީޤަތަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި
އެހީތެރިކަން ދެވެން އޮތް ވަރަކަށް އެ އެހީތެރިކަން އަޅުގަ ނޑު ދޭނަމޭ. ދެން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މި
ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާ މުހިއްމު ހަރަކާތްތަކުގެ ތެރެއިން މަސްތުވާތަކެއްޗާ ދެކޮޅަށް ކުރެވޭ މަސައްކަތް އިތުރު
މަޤާމަކަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި ޚާއްޞަ ޚަރަދުތަކެއް ކުރުމަށް ހަމަޖެހިފައި އޮތްކަން. އަޅުގަ ނޑު އެކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވާ ގޮތުގައި މަޖިލީހުގެ އިޖްތިމާޢީ ކޮމިޓީގައި އޮތް
ޑްރަގާ ބެހޭ ބިލު އެ ކޮމިޓީން ނިންމައި މި ދައުރު، މި ބާކީ ޑިސެމްބަރު މަހުގެ ތެރޭގައި މި އޮތް ދުވަސްކޮޅު ތެރޭގައި
ފާސްކުރުމަށް ޓަކައި އިޖްތިމާޢީ ކޮމިޓީން އެ ބިލު މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުމުގެ މަސައްކަތް މިހާރު އެބަ ކުރައްވާ. އެ ބިލު
ފާސްވެގެން ދިއުމަކީ ރާއްޖޭގައި މަސްތުވާތަކެއްޗާ ދެކޮޅަށް މި ކުރެވޭ މަސައްކަތުގެ މުޅި ނިޒާމު އ. އިން ޔ. އަށް
ބަދަލުކުރާނެ މުޅިން އައު ވިސްނުމަކާއި އައު އުސޫލުތަކަކާއި އައު ދޮރުތަކެއް މިކަމާ ދެކޮޅަށް މަސައްކަތްކުރާ
މީހުންނަށް ހުޅުވިގެންދާނެ ބިލެކޭ. ޤާނޫނަކަށް ވެއްޖެ ނަމަ އޭގެ ނަތީޖާ ވަރަށް އަވަހަށް ފެންނަން ފަށާނޭ. އެ ބިލު
ފާސްވެ ހިންގަން ފަށާއިރުގައި ސަރުކާރުން ޚަރަދުކުރަންޖެހޭ އަދަދުތަކެއްގެ ފައިސާ ވެސް އޭގައި ހުންނާނެ. އެ ޤާނޫނު
ޙަޤީޤަތަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި އެ ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރުމަށް ޓަކައި ގިނަ ޚަރަދުތަކެއް ކުރު މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ކުރަން
138

ހުންނާނެ. އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީން އެ ބިލާ ގުޅޭ ގޮތުން ދެން ޚަރަދަށް އަންނާނެ ބަދަލަކީ ކޮބައިތޯ
ވެސް ބައްލަވައިލައްވައި އެ ޤާނޫނު ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ހިންގަން ފެށުމަށް ބޭނުންވާ މިންވަރެއްގެ އެކަށޭނަ އަދަދެއްގެ
ފައިސާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިގެން ދިޔުމަކީ އެ ޤާނޫނު ހިންގުމުގެ ކާމިޔާބީ އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން. ދައުލަތުގެ މައިގަ ނޑު ސިޔާސަތު ކަ ނޑައަ ޅާ ފަރާތަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި އެ
ކަމަށް ވަރަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންކުރޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ސިޔާސަތަކީ މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވާ ނަމަ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ތިމަން ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް ދެއްވަން ބޭނުންފުޅޭ. އެއީ ދައުލަތުގެ ސިޔާސަތު
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަ ނޑައެޅުއްވުން. ދެން އެ ސިޔާސަތުގެ ޢަމަލީ ބައިތަކަކީ ކޮބައިކަމާއި އެ ސިޔާސަތު ހިންގާނީ
ކޮން އުސޫލުތަކެއްގެ މަތިން ކަމާއި އެ ސިޔާސަތު ނިސްބަތްވާ ފަރާތްތަކަކީ ކޮބައި ކަމާއި އެ ސިޔާސަތަށް
ހިންގަންޖެހޭނެ ޚަރަދުތަކަކީ ކޮބައި ކަމާއި އެ ތަންފީޛުކުރުމަށް ޓަކައި ހަވާލުކުރެވޭ ފަރާތްތަކަކީ ކޮބައިކަން އޭގެ
ތަފުޞީލުތައް ކަ ނޑަ އެޅިގެންދަނީ އެހެން ލިޔުމެއްގަ. އެ ލިޔުމަށް ކިޔަނީ ޤާނޫނެކޭ. އެހެންވީމާ، ދައުލަތުގެ
އިސްވެރިޔާގެ ހައިސިއްޔަތުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ސިޔާސަތެއް އޮވެފައި، އެ ސިޔާ ސަތު ތަންފީޛުކުރުމަށް ޓަކައި
ބޭނުންވާ ޢަމަލީ އުސޫލުތަކާއި ތަފުޞީލު ހަމަތައް ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނެއް އޮތީމަ އެ ފުރިހަމަވީ ސިޔާސަތެއް
ތަންފީޛުކުރުމުގެ މައިގަ ނޑު ދެ ޝަރުތު. އަނެއް ޝަރުތަކީ ބަޖެޓު. މިއަދުގެ ބަޖެޓުގައި އެންމެ ބޮޑަށް މެންބަރުން
ފާހަގަކުރައްވާ އެއް ކަމަކީ 741 އަށް ވުރެ ގިނަ މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކޮށްގެން އަންނަ އަހަރުން ފެށިގެން ދޭން
ފެށުމަށް ގަސްތުކުރާ ހެލްތު އިންޝުއަރެންސްގެ ނިޒާމު. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ސިޔާސަތެއް އެބަ އޮތް. ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގައި އެކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން އެ ކަމަށް ޖާގަދީ މަގުފަހިކުރާ ބިލެއް ނިންމުމުގެ މަގުމަތީގައި އެބަ އޮތް. ބަޖެޓުގައި
މިހާރު އެ އޮތީ އެ ފައިސާ ހިމެނިފަ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ ޤާނޫނީ ޙުކޫމަތެއް، ޤާނޫނީ ވެރިކަމެއް
ހިންގުމުގައި މި 4 ރުކުން ފުރިހަމަވުން ވަރަށް މުހިއްމޭ. މައްސަލަ ޖެހެނީ ސިޔާސަތެއް އެކަނި އޮވެފައި ، އެކަން
ކުރާނެ ހަމަޖެހޭ އުސޫލުތަކެއް ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނެއް ނެތިފައި، ބަޖެޓުގައި ހަމައެކަނި އަންދާޒާ ހިސާބުތަކެއް ފެންނަ
ގޮތަށް ޖަހާފައި އެ ފާސްކުރުމުންނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާތަނަށް، މި ސަރުކާރު އެކަންޏެއް ނޫން. ފެށުނީއްސުރެ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ހިނގަނީ ކޮންކަމެއްކަން އެނގެން ފެށުނީއްސުރެ އަބަދުވެސް އާދައަކަށް ވެފައި އޮންނަނީ
ޤާނޫނުތައް ވީހާވެސް މަދުކޮށްފައި، ސަރުކާރުގެ ތެރެއިން ހެދޭ ގަވާއިދުތައް ވީހވެސް ގިނަކޮށްފައި، ބަޖެޓުގައި އެކަނި
އަދަދެއް ޖަހައިގެން ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތު ހިންގުން. އެހެންނަމަވެސް، 3119ގައި ޤާނޫނުއަސާސީ އެ މަގަކަށް ތަނެއް
ނުދޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރުގެ ނުވަތަ ދައުލަތުގެ މައިގަ ނޑު ސިޔާސަތު ކަ ނޑައެޅުމަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ
ވާޖިބަކަށް ހަދައިފައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ކަމާ ގުޅޭ ޤާނޫނުތައް ފާސްކޮށްފައި، އެ ޤާނޫނުތަކާ އެއްގޮތަށް
ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތު ހިންގުމަށް ޓަކައި ބޭނުންވާ ބަޖެޓު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށް، މި ތިން ކަންތައް އެބަ
ލާމެހި ގުޅެންޖެހޭ. އޭރުން ރައްޔިތުންގެ ތެރޭގައި އެ ސިޔާސަތަށް އޮންނަ އިތުބާރު ވެސް ބޮޑުވެފައި އެ ސިޔާސަތު
139

ހިންގާ ގޮތަށް އޮންނަ އުސޫލުތަކަށް ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް އިތުބާރު އާލާވެގެންދާނެ. ހެލްތު އިންޝުއަރެންސްގެ ނިޒާމު މި
އަންނަނީ އެ ބީދައިން. އެއަށް އެންމެންގެ ތާއީދުލިބެމުން އެދާ އެއް ސަބަބަކަށް ވާނެ އެ އޮންނަ އިތުބާރު އެ ކަމަށް
އާލާވެގެން ދިއުން. އެހެންވީމާ ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ މި ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ގިނަ ކަންތައްތައް
ބަދަލުކުރެވޭ ނަމަ ވަރަށް ބޮޑު ހިތްހަމަޖެހުމެއް ލިބި، ވަރަށް ބޮޑު ކާމިޔާބީ އެއް އެ މަސައްކަތަށް ލިބޭނޭ. ސަރުކާރުން
ނިންމެވީ ވަކި ގިންތިތަކެއްގެ މީހުންނަށް ވަކި ކަހަލަ ސަބްސިޑީތަކެއް ދެއްވަން އެއީ ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތެއް. އެކަމަށް
ޓަކައި ބަޖެޓުގައި ވެސް އަދަދުތަކެއް އެބަ ޖައްސަވާ. އެހެންނަމަވެސް އެ ކަމަށް ބޭނުންވާ އަދިވެސް ޤާނޫނީ
އޮނިގަ ނޑެއް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާހެއް ނުކުރޭ. އިދާރީ އުސޫލުތަކެއްގެ ތެރެއިން ދާއިރުގައި ނިކުންނަ ޝަކުވާތައް
މިހުންނަނީ ވަކި ބަޔަކަށޭ ދެނީ. ވަކި ޝަރުތުތަކަށޭ ދެނީ. މިއީ އެއްގޮތަކަށް ވެސް ސާބިތުކުރެވިފައި ހުންނަ
ކަންތައްތަކެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް ސިޔާސީ މައިދާނުގައި ވާދަވެރި ސިޔާސީ މާޙައުލެއްގައި އަބަދުވެސް
އިނގިލިދިއްކުރެވޭ ކަންތައް. އެހެންވީމާ، ސިޔާސަތު ކަ ނޑައަޅުއް ވާ ފަރާތްތަކާއި ޤާނޫނު ހައްދަވައި ބަޖެޓު ދޫކުރައްވާ
ފަރާތްތަކާ ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރައްވާ ނަމަ، ޒިންމާ ވެސް ހިއްސާކުރައްވާނެ. އަދި ބަދުނާމު ވެސް ހިއްސާކުރައްވާނެ.
ވީހާވެސް ގިނަ ބަޔަކު އެއްވެގެން އެއް ކަމެއް ކުރާ ކަމަށް ވާ ނަމަ، ގިނަ ބައެއްގެ މައްޗަށް ޒިންމާ ބެހިގެންދާނެ. އަދި
އެކަމެއްގެ ކާމިޔާބީގެ ފަޚުރު ވެސް އެންމެންނަށް ލިބިގެންދާނެ. އަދި އެކަމަކާ ގުޅޭ ގޮތުން އަންނަ ބަދުނާމު ވެސް
އެންމެން ހިއްސާކުރާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ ސަބްސިޑީއާ ގުޅޭ
ގޮތުން ވެސް ތަފާތު އެކިއެކި ސަބްސިޑީތައް ދެއްވަން ރާއްވަވާއިރުގައި އަވަސް މަގަކުން ނަމަވެސް އޭގެ ޤާނޫނީ
އުސޫލުތައް މަޖިލިސް ތެރެއިން ފާސްކޮށްލެއްވުމަކީ ސިޔާސަތާއި ޤާނޫނާއި ބަޖެޓާ މިތިން ކަންތައް އެކުގައި ގުޅިގެންދާނެ
ކަމެކޭ. އޭރުން އެއާ ދޭތެރޭގައި އޮންނަ އިތުބާރު އެތައް ދަރަޖައަކަށް އުފުލިގެންދާނެ. މިކަން މި މަގަށް ކުރެވޭތޯ
ބެލުމަށްޓަކައި ޙަޤީޤަތުގައި ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތު ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙެއް ގެނައީ 3121ގަ. އެހެންނަމަވެސް އެ
ޤަބޫލުކުރެވުނީ އެ ބަލައިގަނެވުނީ އެއީ ސަރުކާރު ހުއްޓުވުމަށް ކުރެވުނު މަސައްކަތެއްގެ ގޮތުގަ. އަދި އެ ޤާނޫނު އޮތީ
ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި ޗެލެންޖުކުރެވިފަ. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވީ އޭގެ ޙަޤީޤީ މަގްސަދު އަޅުގަ ނޑަށް ވިސްނޭ
ގޮތަށް. ދެން ހަމަ އެއާ ގުޅިގެން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ އަނެއް ނުކުތާ އަކީ ބަޖެޓު ފޮތް ބަލައިލުމުން ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފާހަގަވޭ 3121 ނިމިގެންދާއިރުގައި 9 ބިލިއަން ރުފިޔާ އާ ހަމައަށް ބޭރުގެ ދަރަނި އަރާނެކަން.
3122 ނިމިގެން ދާއިރުގައި 22 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަށް ބޭރުގެ ދަރަނި އަރާނެކަން. އަދި 3123 ގައި 25 ބިލިއަނަށް
ބޭރުގެ ދަރަނި އެރުމަކީ ، އަރާނެ ކަމަށް ލަފާކޮށްފައި އޮތްކަން ބަޖެޓު ފޮތުން ފެންނަން އެބަ އޮތް. އަޅުގަ ނޑުގެ
ހަމައެކަނި ނުކުތާ އަކީ އަޅުގަ ނޑު ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޚަބަރުން އިވޭ އެކި އަދަދުތަކަށް
ލޯނު ނަގާ ޚަބަރު. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޚަބަރުން އެނގޭ ދަރަނި އަދާކުރުމަށް ޓަކައި ދަރަނި ނަގާ ވާހަކަ ވެސް.
އެކަންކަން 3122 ވަނަ އަހަރު ހިނގަމުން އެބަ ދޭ. ޚަ ބަރުން ފެނޭ އެކިއެކި ސޮއިތައް ކުރާ ތަން. މިދެންނެވި
140

ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތު ޤާނޫނަށް ގެނެވުނު އިޞްލާޙުގައި ލޯނު ނެގުމުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ދައުރެއް އޮންނަ
ގޮތަށް އޮތީ ހަމަޖައްސާފަ. އެ ޤާނޫނަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ތަޞްދީޤުކުރައްވާފައި އޮތް ޤާނޫނެއް. ދައުލަތުގެ ފަރާތުން
ތަޞްދީޤުކުރެއްވުމަށްފަހު އެ ޤާނޫނު ގެންދެވީ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް. އެ ޤާނޫނަކީ ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފަށް ބައެއް
ކަންތައްތައް ހުރި ޤާނޫނަކަށް ވާތީވެ ބާޠިލުކޮށްދެއްވުން އެދި. އެ މައްސަލައިގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ޙުކުމެއް ނުދެއްވާ.
3121 ވަނަ އަހަރުގެ ޑިސެމްބަރު މަހުގެ ތެރޭގައި ގާތްގަ ނޑަކަށް މީގެ އަހަރެއްހާ ދުވަސް ކުރިން
ތަޞްދީޤުކުރެވުމަށްފަހު އެ ޤާނޫނާ ގުޅ ގޮތުން ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ދައުލަތުން މައްސަލަ ހުށަހެޅުއްވި. ސުޕްރީމް ކޯޓުން
ވިދާޅުވެފަ އި އަމުރުގައި އޮންނަނީ އެންމެ ވާހަކަ އެއް. 27 ޑިސެމްބަރޭ އަޅުގަނޑު ހަނދާންވަނީ. 27 ޑިސެމްބަރ
3121ގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނެރުއްވި އަމުރެއް. އޭގައި ވިދާޅުވެފައި އޮންނަނީ ސަރުކާރުން ހުށަހެޅުއްވި މައްސަލަ
ގޮތަކަށް އެ ކޯޓުން ނިންމަވަންދެން ދެއްވަމުން ގެންދަވާ ސަބްސިޑީ އާއި ލުޔާއި އިނާޔާތްތަކާއި މަންފާތައް އެ ގޮތުގައި
ކުރިއަށް ގެންދަވާށޭ. އެއީ ވަގުތީ އަމުރެއް ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނެރުއްވާފަ. ސުޕްރީމް ކޯޓަކުން ނެތް ދައުލަތުގެ
މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނަށް ގެނެވުނު އިޞްލާޙު ހިންގުން ހުއްޓުވާފައި، އެކަން އިޢުލާނުކުރައްވާފަ އެއް. ހިންގުން ހުއްޓުވާފަ.
އެއީ ނުހިނގާ ޤާނޫނެއް ކަމަށް ކަ ނޑައަޅުއްވާފަ އެއް. ފައިސަލާކުރުވަނިވި ޙުކުމެއް އަންނަންދެން އެ ނުހިންގާށެކޭ
ވިދާޅުވެފަ އެއް ނެތް. ހަމައެކަނި އޮތީ ސަބްސިޑީތައް ކުރިއަށް ގެންދަވާށޭ. ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ލުޔާއި އިނާޔަތާއި
މަންފާތައް ކުރިއަށް ގެންދަވާށޭ ޙުކުމެއް ކުރައްވަންދެން. ދަންނަވަން މި އުޅޭ ނުކުތާ އަކީ އެހެންކަމަށްވާނަމަ،
އަޅުގަ ނޑަށް މި ވިސްނެނީ ރަނގަޅަށް ކަމަށް ވާ ނަމަ، ނަގާ ލޯނުތައް ނެގުމުގައި މިހާރު ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތު
ޤާނޫނަށް 3121 ވަނަ އަހަރު ގެނެވުނު އިޞްލާޙާ އެއްގޮތަށް ޢަމަލުކުރައްވަން ސަރުކާރަށް ޖެހިވަޑައިގަންނަވާނޭ.
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މަޝްވަރާ އެއް ހޯއްދަވާފައި ސަރުކާރާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހާ ގުޅިގެންނޭ މި ލޯނުތައް
ނެގެންވާނީ. އެނޫން ގޮތަކަށް ސަރުކާރުން ޢަމަލުކުރައްވާ ކަމަށް ވާ ނަމަ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް އަޑުއަހާލާ ހިތްވޭ ކޮން
ޤާނޫނީ މަސްދަރެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކުރައްވައި ، ކޮން ޤާނޫނީ އަސްލެއް ގެ މައްޗަށް ބިނާކުރައްވައި އެކަން އެ
ނުކުރައްވަނީ. މިއީ އަސްލު ސީރިޔަސް މައްސަލަ އެއް. ސަބަބަކީ އެ ލޯނުގެ ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތު ބޭރު ބައެއްގެ އަތުން
އަޅުގަ ނޑުމެން ދަރަންޏަށް ފައިސާ ނަގާއިރުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުތަކުގައި ކިރިޔާ ވެސް އޭގެ ޞައްޙަކަމާ މެދު
ޝައްކެއް އުފެދޭ ކަމަށް ވަންޏާ އެ ލޯނާ ގުޅޭ ގޮތުން އެ އުފެދެނީ ވަރަށް ނުރައްކާ ސުވާލުތަކެއް. އެހެންވީމާ، ސައްތަ
އިން ސައްތަ ކަށަވަރު ޤާނޫނެއްގެ ދަށުން ނޫނިއްޔާ މިފަދަ ބޮޑެތި އަދަދުތައް ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ލޯނުގެ ގޮތުގައި
ނަގާކަށް ނުވާނެ. ސަރުކާރުގެ ވިސްނުމަކީ އެއީ ކުރެވިދާނެ ކަމެއް ކަމަށް ވަންޏާ އެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު އަޑުއަހާލަން
ބޭނުންވޭ ކޮންމެވެސް މަސްއޫލު ފަރާތެއްގެ ދޫފުޅުން. ކައުންސިލުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ވެސް އެއްޗެއް ދަންނަވާލަން ބޭނުން.
މައިގަ ނޑު ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން މި ކޮށްދެވޭހާ ވެސް ކަމަކީ މުސާރަ އާ އި އިދާރާތަ އް ހިންގުމަށް ޓަކައި ދެވޭ ފައިސާ އެއް
ދިނުން. އެކަމަކު އެއަކުންނެއް ކައުންސިލުތަކުން ހިންގަން ބޭނުންވާ މަޝްރޫޢުތައް ހިންގައި ކައުންސިލުތަކުން
141

ރަށްރަށުގެ ފެންވަރުގައި އަތޮޅުތަކުގެ ފެންވަރުގައި ސިޓީތަކުގެ ފެންވަރުގަ އި ކުރަން ހިންގަން ބޭނުންވާ އެކިއެކި
ހަރަކާތްތަކަކަށް މާ ބޮޑު ޖާގައެއް ނެތް. ކިރިޔާ މުވައްޒަފުންނާއި ކައުންސިލަރުންނާ އި އެ މީހުންގެ މުސާރަދީފައި ދެން
ރިކަރަންޓު ޚަރަދަށް އޮންނަ އެއްޗެއް މި ދެވެނީ. ކައުންސިލު ތަކުގެ ޤާނޫނު ނުވަތަ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކިޔާ ލާމަރުކަޒީ
ޤާނޫނު ބަލައިލީމަ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ ޚަރަދުގެ ނިޒާމު މި އޮންނަނީ ފާޑެއްގެ ގޮތަކަށް އޭގަ އި ޑިޒައިންކޮށްފައި
ބައްޓަންކޮށްފައި ކަން. ކޮންމެ ކައުންސިލެއްގެ ދާއިރާގެ ތެރޭގައި އެ މީހުން އަމިއްލަ އަށް ފީތަކެއް ނަގައިގެން އެ މީހުން
އަމިއްލަ އަށް އާމްދަނީ ހޯދައިގެން، އާމްދަނީގެ ވަސީލަތްތައް އިތުރުކޮށްގެން، ހޯދަންޖެހޭ އަދަދުތަކެއް ހުންނަކަން. އަދި
ސަރުކާރުގެ މައި ބަޖެޓުން ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް ދޭނީ އެ ކައުންސިލުތައް ހިންގުމަށް ޓަކައި ކޮންމެވެސް ނިސްބަތެއްގެ
ފައިސާ އެއްކަން ވަކި މިންގަ ނޑުތަކަކަށް ބަލާފައި އާބާދީ އާއި އެހެން ބައެއް ޝަރުޠުތަކަށް ބަލާފައި ވަކި މިންވަރެއްގެ
ފައިސާކަން ދޭނީ. ބާކީ ފައިސާ ހޯދުމުގެ އަސާސީ ޒިންމާ އަކީ އެ ކައުންސިލު ގެ އިޚްތިޞާޞްގެ ތެރޭގަ އި ހިމެނޭ
ޒިންމާ އެއް ކަން. އެކަމަށްޓަކައި ނަގަންޖެހޭ ބައިވަރު ފީތަކާ އެއްޗެހި ނެގޭނެ ގޮތް އޭގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެބަ ހުރޭ.
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރެއިން ކޮންމެވެސް ބަޔަކު އެބަޖެހޭ ސީރިޔަސް ވިސްނުމަކުން ވިސްނާފައި ބަލައިލަން
ކައުންސިލުތަކުން މިހާރު އެބަ އާމްދަނީ އުފައްދަން ފަށާތޯ؟ ކައުންސިލުތަކުން އެއްވެސް ފީތަކެއް އަމިއްލަ އަށް އެބަ
ނަގާތޯ؟ އެ މީހުންގެ އާމްދަނީ އަށް އެ ފައިސާ ޖަމާވޭތޯ؟ އެ މީހުންނާއި ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީއާ ފައިސާ
ބަދަލުކުރުމުގެ މި އޮންނަނީ ކޮން ގުޅުމެއްތޯ؟ ކާކަށްތޯ އޭގެ ކޮންޓްރޯލް މި އޮންނަނީ؟ ކައުންސިލުތަކުންތޯ އެ އެ
ކޮންޓްރޯލްކުރަނީ؟ ފިނޭންސުން ތޯ ކޮންޓްރޯލްކުރަނީ؟ ނުވަތަ އެ މީހުން އުޅެން މި ޖެހެނީ މި ބަޖެޓުން ދޫކުރާ ފައިސާގެ
ތެރެއިންތޯ؟ އެހެންވީމާ، މިކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ހައްލުނުކުރާހާ ހިނދަކު ކައުންސިލުތައް އޭގެ ޑިމޮކްރެޓިކު ގޮތުގަ އި
ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްދީފަވާ ހަމަތަކާ އެއް ގޮތް ވާ ގޮތުގެ މަތިން ހިންގުމަކީ ދަތިކަމަކަށް ވާނެ. އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު
ލިބިފައިވާ ގޮތުގައި މިދިޔަ ޖުލައި މަހުގެ ނިޔަލަށް ދިވެހި ދައުލަތުގެ ކުންފުނީގެ ގޮތުގައި ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ހިއްސާ އާ
އެކު 73 ކުންފުނި މިހާރު ވަނީ އުފައްދަވާފަ. އަދި އެ ކުންފުނިތަކުގައި 26111އާ ގާތްކުރާ އަދަދަކަށް މުވައްޒަފުން
އެބަ ތިބި. މިއީ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީ އަށް ޕެމެބު ގެ ޗެއަރގެ ހަ އިސިއްޔަތުން މުޙައްމަދު ޝިހާބު ދެއްވި
މަޢުލޫމާތުތަކެއް ކަމަށް އެ ކޮމިޓީގެ މެންބަރެއްގެ ފަރާތްޕުޅުން އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި ވަނީ. 73 ކުންފުނި...
ނޮޅިވަރަމް ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ވަރަށް ގިނަ އޮޅުންތަކެއް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުންނަށް އެބަ ހުއްޓޭ އަރާފަ. އޭގެ އެންމެ ބޮޑު އެއް އޮޅުމެއް އަރާފަ އި މި ވަނީ
ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ ލިބޭނެ މައިގަ ނޑު ވަސީލަތެއް ކަމުގައި ބަޔާންވެފައި މިވާ ޓެކްސް ނެގުމުގެ ނިޒާމާ ބެހޭ ގޮތުން.
ޙަޤީޤަތުގައި ޓެކްސް ނަގާއިރު ޓޫރިޒަމް ޖީ.އެސް.ޓީ އެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ނަގަމުންދާއިރުގައި މި ޖީ.އެސް.ޓީގެ އަދަދު
142

3123 ވަނަ އަހަރު 7% އަށް އިތުރުވެގެންދާނެ. ދާއިރުގައި މި ކަމާ ކަންބޮޑުވާ ފަރާތްތަކުން އެބަ ބުނޭ ހަމައެކަނި
ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ އިތުރުކުރަމުންނޭ މި ދަނީ. ވިޔަފާރި އަށް ފަހި މާޙައުލެއް ދައުލަތުން ޤާއިމެއް ނުކޮށްދޭ.
އެހެން ދަންނަވާ ދެންނެވުމަކީ އިންޞާފުވެރި ދެންނެވުމެއް ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން. އެހެން މި
ދަންނަވަނީ ޖަނަވަރީ 2 އިން، 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ޖަނަވަރީ 2 އިން ފެށިގެން އެނދުކުލީގެ ގޮތުގައި ދައުލަތުން
ނަގަމުންދާ 9 ޑޮލަރު އެބަ މާފުކުރެވިގެންދޭ. އަދި ހަމަ އެހެން ކުރީގައި ވަރަށް ބޮޑެތި އަދަދުތަކުގެ ގޮތުގައި
ފަތުރުވެރިކަމުގެ ދާއިރާގެ ރަށްތަކުން ސަރުކާރަށް ދައްކަމުންދިޔަ ލޭންޑު ރެންޓު މިހާރު ރެންޓުގެ ގޮތުގައި
ދައްކަމުންދިޔަ އަދަދުގެ ބަދަލުގައި މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން ދައްކަން މި ޖެހެނީ ބިމުގެ އަކަފޫޓަކަށް ކަ ނޑައެޅިފައިވާ
މިންވަރެއް. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ ލުއިތަކެއްވުމުގެ އިތުރުން ރާއްޖެ އަށް އިމްޕޯޓުކުރާ ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ މުދަލުން
ޑިއުޓީ ކަ ނޑާލެވިއްޖެ. އެހެން ވީމާ، ފަތުރުވެރިކަމުގެ ދާއިރާ އަށް ވެސް ބޭނުންކުރާ ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ މުދަލުން
ޑިއުޓީ ކެނޑިގެން މި ދިޔައީ. އެހެންވީމާ، މިފަދަ އެތައް ލުއިތަކެއް ފަތުރުވެރިކަމުގެ ދާއިރާ އަށް ވެސް އެބަ ލިބޭ
ޓޫރިޒަމް ޖީ.އެސް.ޓީގެ އަދަދު ބޮޑުވަމުންދާއިރު. ހަމަ އެހެން ޢާއްމު ފަރުދުންގެ އަތުން ނެގޭ ޖީ.އެސް.ޓީގެ ނިސްބަތް
3123 ވަނަ އަހަރު އިތުރުވެގެން ދާއިރުގައި 31% އިން 36% އިން ، 26% އިން ޑިއުޓީ ނެގެމުންދިޔަ ވަރަށް ގިނަ
އަދަދެއްގެ ބާވަތެއް ގެ އެއްޗެހިން އަޅުގަ ނޑުމެން ޑިއުޓީ އެއްކޮށް ކަ ނޑައިލައިފީމު. އަދި ހަމަ އެހެން ޟަރޫރީ
ބޭނުންތަކަށް ބޭނުންކުރާ ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ ބާވަތްތަކުގެ އެއްޗްިއސަކީ 1% އިން ޖީ.އެސް.ޓީ ނެގޭ އެއްޗެހި.
އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި ތަކެތީގެ އަގު ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގަ އި ހެޔޮވާން ފަށާނެ ކަމަށް
އިޤްތިޞާދީ މާހިރުން މި ދެންނެވި ބަދަލުތަކުގެ ސަބަބުން ބުރަވެވަޑައިގަންނަވާ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް
އެނގޭ ޑޮލަރު ލިބުމުގައި ދެންމެ ކުޅުދުއްފުށި ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދު އެ
ވިދާޅުވިފަދަ ދަތިތަކެއް އެބަހުރި. އެހެން އެކަން ވެގެން މި އުޅެނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މޮނިޓަރީ ޕޮލިސީގައި ހުރި ބައެއް
ކަހަލަ މައްސަލަތަކެއްގެ ސަބަބުން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ އަޅުގަ ނޑުމެން ރާއްޖޭގައި
މި ވަގުތު 3 ލީގަލް ޓެންޑަރެއް އެބަ ބޭނުންކުރެވޭ. ރުފިޔާއާ އެއް ހަމައެއް ގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޑޮލަރު އެބަ
ބޭނުންކުރަން. އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ވެސް މާލޭގެ ފިހާރަ އަކަށް ގޮސް ޑޮލަރުދީފައި އެ ޑޮލަރުން މުޢާމަލާތްކޮށްގެން
އެއްޗެތި ގަނެވޭނެ. އެހެންވީމާ، މިކަން ހުއްޓުވިގެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފައިސާއާ ބެހޭ ސިޔާސަތުތައް އެމް.އެމް.އޭ އިން
އެކަށައަޅުއްވައިގެން މި ސިޔާސަތުތައް ތަންފީޛުކުރެވިގެން ނޫނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޑޮލަރުގެ މައްސަލަ އަށް ދާއިމީ
ހައްލެއް ނާންނާނެ. ދެން މި މައްސަލަ އަށް ދާއިމީ ހައްލެއް ގެނައުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖެ އަކީ އިމްޕޯޓުގެ
މައްޗަށް ބަރޯސާވެފައިވާ ޤައުމެއް ކަމަށް ވާތީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެކްސްޕޯޓު އިތުރުކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ކިހިނެއްތޯ
އަޅުގަ ނޑުމެން އެކްސްޕޯޓު އިތުރުކުރާނީ. މަސްވެރިކަމުގެ ދާ އިރާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކަ ނޑުތަކުން، ކަ ނޑުން ސިއްރުގެ
އިލާހީ ބައެއް މުތް އަޅުގަ ނޑުމެން ފީނައި ހޯދީމާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެކްސްޕޯޓު އިތުރުކުރެވޭނީ.
143

އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހުއިފިލަ ނޑާ އާއި އިތާމުތާއި ގާހަކަ އާ މި އެއްޗެހި އާލާކުރެވިގެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަސްވެރިކަމުގެ
ސިނާޢަތުން ލިބޭ އެއްޗެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިތުރުކުރެވިގެންދާނެ. ފަތުރުވެރިކަމުގެ ދާއިރާގައި ނުހެދި ހުރި ރަށްތައް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހެދިގެން، އެ ރަށްރަށުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދަށް އާމްދަނީ އެއް ލިބޭނެ ގޮތްތައް ފަހިވެގެން
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދަށް ބޭރު ފައިސާ ވަދެގެންދާނީ. އެހެންވީމާ، މި ހުރިހާ ކަންތައްތަކަށް ފޯކާސްޓު ކުރެވިފައިވާ
ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިއަހަރު ބަޖެޓު ފެންނަނީ. އެހެން މި ދެންނެވެނީ މަސްވެރިކަމުގެ ސިނާޢަތުން
ކުރިއެރުންތަކެއް އަންނާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވިފައިވޭ 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގަ. މިއީ މީގެ ކުރިން އަޅުގަ ނޑުމެން
ނުކުރާ ޒާތުގެ ބައެއް ކަހަލަ މަސްވެރިކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަން ފަށާފައިވުމުގެ ސަބަބުން އައިސްފައިވާ ބަދަލުތައް.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން، އިޤްތިޞާދީ ދުވެލި 3122 ވަނަ އަހަރަށް ވުރެ 3123 ވަނަ އަހަރު
ދަށްވެފައި އޮތް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެނަށް ވެސް އެބަ ފެނޭ. މިއީ ރަނގަޅު ރައްކާތެރިކަމުގެ ފިޔަވަޅެއްގެ
ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނަނީ. މިއަދު ދުނިޔޭގެ މަޝްރަހުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބައެއް
މިލިޓްރީ ބޭފުޅުން އެބަ ފޯކާސްޓުކުރައްވާ 3123 ވަނަ އަހަރު ދުނިޔޭގައި ބޮޑު ހަނގުރާމަ އެއް ފެށިގެން ހިނގައިދާނެ
ކަމަށް. މެދުއިރުމަތީގައި ބޮޑު ހަނގުރާމަ އެއް ފެށިގެން ހިނގައިދާނެ ކަމަށް. އެހެންވީ މާ، މި މައްސަލަތައް މިހެން
ހުރުމާ އެކުގައި އަދި ދުނިޔޭގެ އިޤުތިޞާދަށް ގްރީސް އަށް ދިމާވި މައްސަލަ، މުޅި ޔޫރަޕްގެ ތެރެއަށް ފެތުރިގެންދާ މި
ދަ ނޑިވަޅުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ރައްކާތެރިކަމުގެ ގޮތުން ފިޔަވަޅުތަކެއް އަޅަން. ސަބަބަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން
އިކޮނޮމީ ބޫމްކޮށްލަން ވެގެން އަޅުގަ ނޑުމެން އެތައް ބައިވަރު ފައިސާ އެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ޕަމްޕުކޮށްފިއްޔާ ދެން މި ވާ
ގޮތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެތައް ޕްރޮޖެކްޓެއް ވަކި ހިސާބަކަށް ގޮސް ހުއްޓިފައި ހުންނާނީ. އެތައް ބަޔަކު
ބޭންކްރަޕްޓުވެގެންދާނެ. އެތައް ބަޔަކަށް އޭގެ ނޭދެވޭ އަސަރުކޮށްގެންދާނެ. އަދި ހަމަ އެހެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖެ
އަކީ ކުޑަ އާބާދީ އެއް އޮތް ޤައުމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިކޮނޮމީ ވަކިވަރަކަށް ވުރެ ބާރު ދުވެއްޔެއްގައި ގެންދަން
ބޭނުންވެއްޖެއްޔާ އިޤްތިޞާދީ ކޮންމެ މަސައްކަތެއް ކުރަން ވެސް ޢިއް ޒަތްތެރި ރައީސަށް ވެސް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ
ލޭންޑާއި ލޭބަރާއި ކެޕިޓަލް ބޭނުންވާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ކެޕިޓަލް މި ބޮރޯކުރަނީ ބޭރުގެ ބޭންކުތަކުން. އެހެންވީމާ، މި
ކެޕިޓަލަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އިންޓްރެސްޓާ އެއްކޮށް އެ ފައިސާ އަޅުގަ ނޑުމެން ރިޓާންކުރަން އެބަ ޖެހޭ. އަދި ހަމަ އެހެން
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ލޭބަރ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ގެންނަންޖެހެނީ ރާއްޖެ އިން ބޭރުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ރާއްޖޭގައި ދައުރުވާ ހުރިހާ ފައިސާ އެއް، ލޭބަރުންގެ މުސާރައިގެ ގޮތުގައި ވެސް ރާއްޖެ އިން ބޭރަށް ދާނެ. އެހެންވީމާ،
މިފަދަ ދަ ނޑިވަޅެއްގައި ފައިސާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ހިފެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
އިޤްތިޞާދު މަޑުޖައްސާލާފައި އޮތުމަކީ ދުނިޔޭގެ އިޤް ތިޞާދު ހަމައަކަށް އެޅެން މި ދާ ދަ ނޑިވަޅުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކޮންމެހެން މުހިއްމުކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލު މި ކުރެވެނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން
މި އިޤްތިޞާދީ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
144

ކޮންމެ ބަޖެޓަކީ ވެސް މައިގަ ނޑު 4 ނަޒަރަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބެލިދާނެ ބަޖެޓެއް. ބަޖެޓުގައި، ތެދުފުޅެއް،
އިޤްތިޞާދީ ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަތަކެއް ހިމެނިގެންވާނެ. ހަމަ އެއާއެކޮށް ކޮންމެ ބަޖެޓަކުން ވެސް އިޖުތިމާޢީ ގޮތުން
ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ ލަ ނޑުދަ ނޑިތަކެއް ހުންނާނެ. އަދި ޤަބޫލުފުޅުކުރެއްވިޔަސް، ނުކުރެއްވިޔަސް ކޮންމެ ބަޖެޓެއްގައި
ވެސް ސިޔާސީ ގޮތުން ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ ކަންތައްތަކެއް އެކުލެވިގެންވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް
ސިޔާސީ ގޮތުން ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ އެއް ކަމެއް އެއީ އިޖުތިމާޢީ ޢަދާލަތު މި ޤައުމުގައި ގާއިމުވުން. އިޖުތިމާޢީ
ޢަދާލަތު ގާއިމުވާނީ ލިބޭ މީހުން އެފަދަ ފޯރުންތެރިކަމެއް ނެތް މީހުން އިޖުތިމާޢީ ބިސީގައި ދަމައިލެވޭ ރޮނގުގެ
ތިރީގައި ތިބި މީހުންނަށް އެ ރޮނގާ ހަމައަށް އާދެވޭނެ ވަރުގެ ޕުޝް އެއް އަޅުގަ ނޑުމެން އެ މީހުންނަށް ދީގެން. އެ
މީހުންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އޯގާތެރިކަމުގެ އަތެއް ދިއްކޮށްލައިގެން. އެހެންނޫންނަމަ މި ދެންނެވި މީހުންނަށް އިޖުތިމާޢީ
ގޮތުން މި ހަރުފަތާ ހަމައަށް ނާދެވުނީމާ ދެން ދިމާވާ މައްސަލަ އަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ސޯޝަލް އެތައް
ޕްރޮބްލަމްތަކެއް އުފެދިގެންދަނީ. އެކަމުގެ ސަބަބުން ދައުލަތުން މި މީހުން ބެލެހެއްޓުމަށް ޓަކައި މިސާލަކަށް، ޑްރަގު
ނެގީ. ނޫންނަމަ މާރާމާރީ ހިންގީ. މި ހުރިހާ ކަމެއް ކުރީމަ އެ މީހުން ޖަލަށް ލައިގެން ބަލަހައްޓަންވީމާ މިއަށް ވުރެ
ބޮޑު ހޭދަ އެއް އެ ކަމަށް ކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ނޫންނަމަ ހަމަ މިއާ އެކު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދިމާވާނެ އަނެއް މައްސަލަ
އަކީ މިކަންކަން މޮނިޓަރކުރުމަށް ޕޮލިހުންގެ ޚިދުމަތުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކޮށް އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަލާމަތީ
ކަންތައްތައް ރަނގަޅުކޮށް، ސެކިއުރިޓީ އަށް ކުރަންޖެހޭ ހޭދަ އިތުރުވެ މިހުރިހާ ކަންތައްތަކަށް ޓަކައި ބޭކާރު
ފައިސާތަކެއް ދައުލަތުގެ ތެރެއިން ބޭކާރުވެގެންދާނީ. އެހެންވީމާ، މި ސަބަބުތަކަށް ޓަކައި އިޖުތިމާޢީ ޢަދާލަތު
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ގާއިމުވެފައި އޮންނަންޖެހޭނެ ކަމަށް އިޤްތިޞާދީ ހުރިހާ މާހިރުން ވެސް ވިދާޅުވޭ ދުޅަހެޔޮ
އިޤްތިޞާދެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރިއަށް ގެންދަން ބޭނުންވާ ކަމަށް ވާ ނަމަ. ދެން ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި ބޭފުޅުން މި
ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަފުޅުދެއްކެވިއިރުގައި ޙަޤީޤަތް އޮޅޭ ކަހަލަ ބައެއް ވާހަކަފުޅުތައް ދައްކާފައި އެބަ ހުރި.
މިސާލަކަށް އެމް.އެން.ޑީ.އެފް އަދި ޕޮލިހުގެ މުސާރަ 51% ބޮޑުވެގެންދާ ވާހަކަދެއްކެވީމާ ޙަޤީޤަތުގައި އަޑުއައްސަވަން
އިންނަ ބޭފުޅަކަށް ހީފުޅުވާނީ ފުލުހެއްގެ ޢާއްމު، ފުލުހެއްގެ މުސާރަ އޭނަގެ މުސާރަ އެ ލިބޭ އެ ބްރެކެޓުގެ ތެރެއިން
ބޮޑުވަނީ އޭ. ނޫން، އެހެންނޫން ވަނީކީ. ފުލުހުންގެ ދާއިރާގެ އިތުރު އެތައް ބަޔަކު އެބަ ރެކްރޫޓުކުރެވޭ. މުޅި
ދިވެހިރާއްޖެ ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ޤައުމު ހިންގުމުގެ ކަންތައްތައް އިތުރުވެގެން ދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވެސް މިއަދު ބައިނަލްއަޤުވާމީ ފެންވަރު ގެ ކުށްވެރިން އެބަ ތިބި. ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ކުށްވެރިން އެބަ
ތިބި. މި އެންމެންނާ ފޭސްކުރެވޭނެ ވަރުގެ މިލިޓްރީ އެއް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އޮންނަން އެބަ ޖެހޭ. އަދި
ސިފައިންގެ ޚިދުމަތެއް ވެސް އެބަ އޮންނަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އެ އަދަދުތައް އިތުރުވެގެން ދިއުމާ އަދި އެ ބޭފުޅުންގެ
ތެރެއިން ޕްރޮމޯޝަން ލިބިވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅުންގެ މުސާރަފުޅަށް އަންނާނެ ބަދަލުތަކުގެ ވާހަކަ ހިމެނިފައި މި ވަނީ.
އެއްވެސް ހާލެއްގައި ފުލުހުންގެ މުސާރަ ބޮޑުކުރަނީކީ ނޫން. އަދި ޑިފެސް ބޭފުޅުންގެ މުސާރަ މި ވަގުތު މި އިޤުތިސާދީ
145

ޚާއްޞަ ހާލަތުގައި ބޮޑު ކުރަނީކީ އެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ޤަބޫލުކުރަން ތާއީދު ވެސް ކުރަން،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފުލުހުންނަށާއި ޚާއްޞަކޮށް ސިފައިންނަށް ދެވެނީ ވަރަށްކުޑަ ރަމްޒީ މުސާރަ އެއް. ރެއާއި ދުވާލު،
އަތްވާއި ވާރޭގައި އެ ބޭފުޅުން އެ އަދާކުރައްވާ މަސައްކަތްޕުޅަށް އެކަށީގެންވާ ވަރުގެ ވެސް މުސާރަ އެއް އެ
ބޭފުޅުންނަކަށް ނުދެވޭ. އަނބިދަރިންނާ ވަކިން ރާއްޖޭގެ ތަފާތު ކަންކޮޅުތަކުގައި އެ ބޭފުޅުން އެ ކުރައްވާ މަސައްކަތްޕުޅު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަގު ވަޒަނެއް ވެސް ނުކުރެވޭ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ވަގުތުގައި އެ ބޭފުޅުންގެ
އިސްތަށިފުޅުގައި އެ އެޅުވޭ އިލްޒާމަކީ ޞައްޙަ އިލްޒާމެއް ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑެއް ޤަބޫލެއް ނުކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ބަޖެޓު ހަވާލުވިއިރުގައި އާދެ، ދައުލަތް ހަވާލުވިއިރުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖީ.ޑީ.ޕީގެ
ނިސްބަތުން 32 އިންސައްތައިގައި އޮތް ދަރަނި، އަޅުގަ ނޑުމެން މަޑުމަޑުން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ 3123 ވަނަ
އަހަރު 8%:. އަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ކުޑަކުރާނަން. އުފެދޭ ސުވާލަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދީ އިސްލާޙީ
ޕްރޮގްރާމުގެ ސަބަބުން އިތުރު 4 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބުނީމާ، އެ ވެސް ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ ތެރެއަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ލައި ގެއްލުވައި ލީއޭ. އެހެން އެކަންވި ނަމަ، އަޅުގަ ނޑު އެކަން ކުށްވެރި ވެސް ކުރަން. އެހެންނަމަވެސް
މީގެ ކުރިން އަޅުގަ ނޑުމެން ނުގެންނަ އެތައް ބަދަލުތަކެއް މިއަދު ގެނެއްސި. ސަބްސިޑީތަކެއް އެތައް ގިނަ
މީސްމީހުންނަށް އެހީތެރިކަން ޑިރެކްޓްރީ އަޅުގަ ނޑުމެން ދެމުން މި ގެންދަނީ. ދެން ހަމަ އެހެން އަޅުގަ ނޑުމެން މި
އަންނަ އަހަރު، ވެލިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ މުޙައްމަދު އަދި އަޅުގަ ނޑު މި މަޖިލީހަށް އޮންނާނެ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ލިބޭނޭ އިންޝުއަރެންސް ނިޒާމެއް ޤާއިމުކުރުމާ ބެހޭ ބިލެއް
ހުށަހަޅުއްވާފަ. ސަރުކާރުން ވެސް މިކަން ބަލައިގެންފި މިހާރު. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުން އެ މަސައްކަތްކުރައްވަނީ
ޖަނަވަރީ 2ގައި ހެލްތު އިންޝުއަރެންސްގެ ނިޒާމުގައި މުޅި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
އެއްކަލަ އުއްމީދީ ތަޞައްވުރު ހާސިލުކޮށްދޭން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، އެކަމަށް ޓަކައި 2 ބިލިއަން ރުފިޔާ
އިތުރަށް އެބަ ދައުލަތުން ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރޭ. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ކަންތައްތަކަށް ޓަކައި ހޭދަކުރެވޭ
ރިކަރެންޓު ޚަރަދަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ތާއީދުކުރާނޭ ރިކަރަންޓު ޚަރަދުތަކެއް. ދެން މިފަދަ ދަ ނޑިވަޅުގައި އިޤުތިސާދި
ޚާއްޞަ ހާލަތްތަކުގައި ވެސް ލޯނު ނަގައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން އެވާ ގޯތިގެދޮރުގެ ޕްރޮގްރާމު، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
އެބަ ހަމަޖައްސަން. އެހެން މިކަން ދިމާވާންޖެހޭ ސަބަބަކީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ބޯހިޔާވަހިކަން ނެތުމުގެ އެތައް
މައްސަލަ އެއް މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ކުރިމަތިވެގެން މި އުޅެނީ. ޑްރަގު ބޯ ކުދިން، މަސްތުވާތަކެތި
ބޭނުންކުރާ ކުދިން އެކަން އެ ކުރަނީ ވެސް ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ ސަބަބުންނޭ ދެންނެވިދާނެ. މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ރާއްޖޭގައި މި އޮތް އިޖުތިމާޢީ ހުރިހާ ބަލިމަޑުކަމަކީ ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ ސަބަބުން ދިމާވަމުން އަންނަ ކަންތައް. މާލޭގައި
މިއަދު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފާނުބަސަންދާއި ލޮލުރޯގާ އާއި ގައިންގަޔަށް އަރާ ބަލިތައް،
ޗަިކންގުންޔާ ފަދަ ބަލިތައް ދުވަހަކު ވެސް މެދުކެނޑިގެން ނެއް ނުދޭ. އަބަދުވެސް ރޯގާ ބަލިމަޑުކަމެއްހެން
146

އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ފެތުރެމުން މި ދަނީ. ވަރަށް ކުދިކުދި ތަންކޮޅުތަކުގައި ޞިއްޙީ ގޮތުން ދުޅަހެޔޮ ނޫން
ތަންތަނުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އުޅެމުން ގެންދާތީ ދިމާވާ މައްސަލަތަކެއް މި މައްސަލަތަކަކީ. އެހެންވީމާ، މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ޑޮލަރުގެ ހާލަތު ރަނގަޅުކުރަން ބޭނުންވާ ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދަ ނޑުވެރިކަމުގެ ދާއިރާ އަށް އިންވެސްޓުކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިޤްތިޞާދީ ދާއިރާ
އަޅުގަ ނޑުމެން ފުރިހަމަކުރަން ބޭނުންވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންޖެހޭނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަމިއްލަ ލާރިން،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަސްވެރިކަމާއި ދަ ނޑުވެރިކަން ކަހަލަ ޕްރައިމަރީ އިންޑަސްޓްރީޒް އަށް ޚަރަދުކުރަން. ބޭރުގެ އެހެން
އިންވެސްޓަރުން އަތުން ގެންނަ ލާރި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޚިދުމަތްދިނުމުގެ ދާއިރާތަކަށް ޓާޝަރީ އިންޑަސްޓްރީތަކަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ޚަރަދުކުރަން. އޭރުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދު ކޮޅަށްޖެހޭނީ. ދުނިޔެ އަށް އަންނަ ލޮޅުމެއްގެ
ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިންވެސްޓަރުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖެ ދޫކޮށްލާފައި ދިޔަޔަސް ރާއްޖޭގައި އޮންނަ ރިސޯޓު
ހިފައިގެން ނުދެވޭނެ. އެހެންނަމަވެސް މާދަމާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަސްވެރިކަމާއި، ދަ ނޑުވެރިކަމަށް އިންވެސްޓުކޮށްގެން
ދިޔައިމާ އަޅުގަ ނޑުމެން ބަ ނޑުފުރާނަ މުއްތިކުރެވޭނެ ގޮތެއް ނޯންނާނެ. އެހެންވީމާ، މި ގޮތަށް ވިސްނާލާއިރުގައި މި
ބަޖެޓަކީ އުއްމީދީ ބަޖެޓެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން. ނޮޅިވަރަމް ދާއިރާ ތަމްސީލުކުރާ މެންބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން
ކުޅުދުއްފުށީ ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދުގެ ވާހަކަފުޅުގައި ވިދާޅުވި، ކުޅުދުއްފުށީ
ހޮސްޕިޓަލް ތަރައްޤީވުމުގެ އުއްމީދަކީ އަޅުގަ ނޑު ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ އެދުމެއް. ސަރުކާރުން މި އަހަރުގެ
ބަޖެޓުގައި އެކަމަށް ވަޢުދުވެވަޑައިގެންފައިވާ ކަމީ އެކަމަށްޓަކައި އަޅުގަ ނޑު އުފާކުރާ ކަމެއް. އަދި އެކަމަށް އަޅުގަ ނޑު
ބާރުއަޅައި އަދި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރާ އެކު ފުރިހަމައަށް މަސައްކަތްކުރާނެ ވާހަކަ ވެސް ދަންނަވަން. ނޮޅިވަރަމްފަރުގައި
އާބާދުކުރެވުނު 4 ރަށުގެ ތެރޭގައި ކުބުރުދޫގެ ރައްޔިތުން ހިމެނޭ. އެމީހުންގެ 58 ގެ މަދުވާ ވާހަކަ ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޢާރިފު ވެސް އެ ހިއްސާކުރެއްވީ ، އެ މަނިކުފާނުގެ ދާއިރާގެ ރަށެއް ވެސް އަޅުގަ ނޑުގެ
ދާއިރާގެ ތެރެއަށް މިއަދު ވަ ދެފައި ވާތީވެ. އެހެންވީމާ، އެ 58 ގެ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބޭނެ ކަމަށް ވޭތުވެދިޔަ
އަހަރުގެ، މި އަހަރުގެ 3122 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އެބަ ވޭ. 211 ގެ ނޮޅިވަރަމްފަރުގައި އެޅުމަށް
ބަޖެޓުކުރެވިފައިވޭ. ނަމަވެސް މި މަސައްކަތް އަދި ފަށައިގަނެވިފައި ނުވޭ. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ 3123 ވަނަ
އަހަރު މި މަސައްކަތް ފެށި، ހަލުއިކަމާއެކު މި މަސައްކަތް ނިމިގެންދިޔުން. ހަމަ އެހެން ނޮޅިވަރަމުގައި ނަރުދަމާ އާއި
ބޯފެނުގެ ނިޒާމްތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޤާއިމުކުރެވޭނެ ކަމުގެ އުއްމީދީ ސިގްނަލްތަކެއް ވެސް މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުން
ލިބޭކަމީ އަޅުގަ ނޑު އުފާކުރާ ކަމެއް. ކްލައިމެޓު ޗޭންޖު އެންޑް އެޑޮޕްޓޭޝަން ޕްރޮގްރާމުގެ ދަށުން ނޮޅިވަރަމްގައި ސޯލާ
ހަކަތަ ބޭނުންކޮށްގެން މަގުބައްތި ޖެހޭނޭ ޕްރޮގްރާމެއް 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިގެންދާނެ ކަމުގެ އުއްމީދީ
ބައެއް ވާހަކަތައް ވެސް އަޅުގަ ނޑާ ހިއްސާކުރައްވާފައިވާތީ އަޅުގަ ނޑު އެކަމަށްޓަކައި ދައުލަތަށް ޝުކުރުދަންނަވަން
ބޭނުންވޭ. މިއަދު ނޮޅިވަރަމް ސްކޫލް ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ބާވެފަ. ތަނެއް ކުރިއަރައިދާނީ އެ ތަނުގެ ތައުލީމީ ޞިއްޙީ
147

ހާލަތު ރަނގަޅުވެގެން. އެ ތަނުގައި އެތަން ނަގާ ކޮޅަށްޖެހޭނެވަރުގެ ދަރިންތަކެއް ބިނާކުރެވިގެން. އެހެންވީމާ،
މިހިނދުން މިހިނދަށް ނޮޅިވަރަމަށް 31 ކްލާސްރޫމުގެ އައު ސްކޫލެއް ބޭނުންވާ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ދަންނަވަންޖެހޭ.
އެހެންވީމާ، މި ކަންތައްތައް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނަންޖެހޭނޭ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. ހަމައެހެން
ނޮޅިވަރަމްފަރުގައި އަލަށް އާބާދުކުރެވުނު 4 ރަށާ އެކު އިތުރުކުރެވުނު 8 ކްލާސްރޫމް މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން އެއް
ދަންފަޅި އަށް ސްކޫލްތައް ހިންގަން ބަލައިލާއިރުގައި އަދިވެސް ތަންކޮޅެއް މަދުކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ. އޭރު
އަޅުގަ ނޑު އެ ރަށުގެ މީހުންނާ ވާހަކަދެއްކިން. ރަށުގެ މީހުން ބޭނުންވަނީ 3 ކްލާސްރޫމް އިތުރުކުރަން. ނަމަވެސް
އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީއާ މަޝްވަރާކުރެވި، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް 8 ކްލާސްރޫމް ނޮޅިވަރަމްފަރުގައި އިތުރަށް
ޤާއިމްކުރެވުނު. ނަމަވެސް މި އަދަދު އަޅުގަ ނޑަށް 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި 23 ކްލާސްރޫމަށް އިތުރުވެގެން
ދިއުމަކީ ފެންވަރު ރަނގަޅު ތަޢުލީމީ ނިޒާމެއް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ދާއިރާގައި ޤާއިމްކުރުމަށް މަގުފަހިވެގެންދާނޭ ކަމެއް
ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. ކުމުންދޫގެ ބަނދަރުގެ ވާހަކަ އަކީ މިއަދު މީޑިޔާތަކަށް ޢާއްމުވެފައިވާ ވާހަކަ އެއް. މި
މައްސަލަ އަކީ އަޅުގަ ނޑު އެއްވެސް ހާލެއްގައި އެއްވެސް ބޭފުޅަކު ކުށްވެރިކުރާކަށް ނޫން މި އުޅެނީކީ. މިއީ ވަރަށް
ހިތާމަވެރި ޙާދިސާތަކެއް ހިނގާފައިވާ ކަމެއް. ކުމުންދޫގެ ބަނދަރު މިއަދު ރަނގަޅުކުރެވެން އެބަ ޖެހޭ. ފައިކަށި ވެސް
އެބަ ރަނގަޅުކުރަންޖެހޭ. ބަނދަރުގައި ދިމާވެފައިވާ އެތައް އެތައް މައްސަލަތަކެއް އެބަހުރި. އޮޑިޓު ރިޕޯޓުން މިކަން
މިއަދުވަނީ ސާބިތުވެފަ. އެހެންވީމާ، މި ބަނދަރު އަލުން މަރާމާތުކޮށްދެއްވައި އަލުން ބަލުން މި ބަނދަރު
ހައްދަވައިދެއްވުމަށް ދިވެހި ސަރުކާރަށް އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން. ހަމަމިއާއެކު ކުރިނބީގެ ބަނދަރު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަހަރު ނިމިގެންދާނެ. އެހެންނަމަވެސް ކުރިނބީގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ އިތުރު
ކްލާސްރޫމްތަކާއި އަދި އެހެނިހެން ބައެއް ވަސީލަތްތައް ޤާއިމްކުރަން. ދެން މި ތާނގައި ވަރަށް ގިނައިން ދެކެވޭ ވާހަކަ
އެއް މީ ރީފައިނޭންސްގެ ވާހަކަ. ރީފައިނޭންސްކުރަނީ މައިގަ ނޑު 5 ސަބަބަކަށް ޓަކައި. އެއް ސަބަބަކީ އިންޓްރަސްޓު
ކުޑަ ލޯނަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަދަލުވުމަށް ޓަކައި. 3 ވަނަ ސަބަބަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ލޯނު ދައްކަންޖެހޭ މުއްދަތު
ބަހާލުމަށް ޓަކައި. 4 ވަނަ ސަބަބެއް ކަމަށް ޢިލްމުވެރިން ވިދާޅުވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން، 4 ވަނަ ސަބަބެއް ކަމަށް
ޢިލްމުވެރިން ވިދާޅުވަނީ އެއް ފުރާޅެއްގެ ދަށުގައި ހުރިހާ ލޯނެއް ހުރެއްޖެއްޔާ އެއްކަލަ ލޯނުތައް ސާރވިސްކުރަން
ފަސޭހަވާނެ ކަމަށް ޓަކައި. އަދި 5 ވަނަ ސަބަބެއް ކަމަށް ޢިލްމުވެރިން ވިދާޅުވަނީ އެހެން މަސައްކަތްތައް ކުރުމަށް
ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފައިސާ އޭރުން ރައްކާކުރެވޭނެ ކަމަށް ޓަކައި. އެހެންވީމާ، ޢިލްމީ ނަޒަރަކުން މި ބަޖެޓުގައި
ބައްލަވައިލައްވާށޭ އޭރުން އަޅުގަ ނޑަކަށް ނޭނގެ ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތުން ނަޝީދަށް އަރުވާނެ ޖަވާބެއް. އެހެންނަމަވެސް
އިޤްތިޞާދީ މާހިރުން ވިދާޅުވަނީ ލޯނު އަދާކުރުމަށް ޓަކައި ރީފައިނޭންސްކޮށްގެން ލޯނު ހޯދީމާ، މި ދެންނެވި ފިސްކަލް
ސްޕޭސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބިގެންދާނޭ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
148

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު ދެން ފުރުޞަތުއަރުވަން އޮތީ ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު މަޚްލޫފު. ކޮންމެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކަށް މި ހުށަހަޅަނީ 26 މިނެޓުގެ ފުރުޞަތެއް.
މަޣްރިބު ނަމާދު ވަގުތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މެދުކަ ނޑާލަން އެބަ ޖެހޭ 56;28ގައި. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މި ވަގުތުކޮޅު،
ބޭނުންކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުތޯ. މި ދެންނެވީ އަޅުގަ ނޑުގެ ލިސްޓުގައި މި ވަނީ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ނަންފުޅު.
އެހެންކަމުން 5 މިނެޓު ދެން ހުރީ. 5 މިނެޓު ވާހަކަދައްކަވާފައި ބާކީ ވަގުތު އަޅު ގަ ނޑަށް އެރުވޭނީ 26;29ގައި.
ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މަޚްލޫފު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، އަޅުގަ ނޑުގެ ކުރިން އެހެންވީމާ، މުޖުތާޒަށް ފުރުޞަތުދީފައި އޭގެ ފަހުން އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަދައްކާ ގޮތަށް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު މިހާރު މިތާ އިންދަ ހަމަ ލިސްޓު ހަމަ ހިތުހުރި ގޮތަކަށް އެބަ ދޭ ބަދަލުވެގެން.
އެހެންވީމާ، ވަރަށް މަޑުމަޑުން މިއިނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އެދެން، އެ ކޮޅުން އެދޭތީ އެކޮޅަށް
ފުރުޞަތުދޭން. މައްސަލަ އެއް ނޫން ދެއްތޯ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ތި ވިދާޅުވީ މުޅިން ރަނގަޅަކަށް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން ޢިއްޒަތްތެރި 3 މެންބަރުން
ވާހަކަދައްކަވާފައި އިސްކޮށް، ފަސްކޮށްލުމުގެ ފުރުޞަތު އަޅުގަ ނޑުމެން އަރުވަމުން ގެންދަން. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ބޭނުންފުޅު ކަމަށްވަންޏާ އަޅުގަ ނޑު ދެންމެ ތިވިދާޅުވި މެންބަރަށް ފުރުޞަތު އަރުވަފާނަން. އެހެންނަމަވެސް،
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވާނީ އެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތު އޮތް ގަޑީގަ އި.
ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މަޚްލޫފު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ އަޅުގަ ނޑު ވެސް މިހިރީ ހަމަ ވަރަށް ގިނައިރު ވެއްޖެ އިނގޭތޯ. މިތާ ހަމަ ހެނދުނު އައި
ގޮތަށް ކިތަންމެ އިރެކޭ. އިންދާ ހަމަ އަޅުގަ ނޑަށް ވުރެ ފަހަތުގައި ތިބި ބައެއް މީހުންނަށް ފުރުޞަތު ލިބެމުން އެބަ ދޭ.
އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް ވަކި މީހެއް ވީމަ، އަޅުގަ ނޑު ނިކަމެތިވީމަތޯ. ނޫނީ އަޅުގަ ނޑު މި ތަނަށް އަލީތޯއޭ އެ ގޮތަށް އެ
ކަންތައް އެ ކުރަނީ. އެހެންވީމާ، ކޮންމެވެސް ހަމައަކާއި އުސޫލެއް އިންޞާފެއް ގެންގުޅުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް
149

އެދޭ އެދުމެއް. އާދެ، ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ފުރުޞަތުދެއްވީތީ. އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ފުރަތަމައިނުން ވެސް ހަމަ
އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ ފެށުމުގެ ކުރިން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ އެމް.ޑީ.ޕީން މިހާރު...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މިހާރު ކޯރަމެއް ނެތް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ކުރިއަށް ގެންދަވާ!
ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މަޚްލޫފު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ. އާދެ، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުގެ ލީޑަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ
ވަރަށް އަދަބުވެރިކަމާ އެކު ދަންނަވާލަން ބޭނުން، ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ ކަންތައްތަކާ ވެސް ހަމަ
ހަވާލުވެވަޑައިގެންދެއްވުމަށް. އެއީ މިއަދު އެ މަނިކުފާނުގެ ވާހަކަފުޅުގައި އިދިކޮޅު ޕާޓީތަކަށް ނިސްބަތްވާ ބައެއް
މެންބަރުންގެ ދާއިރާތަކާ ހަވާލުވެވަޑައިގެން އެ ތަންތަނުގައި ނުކުރެވި ހުރި މަސައްކަތްތައް ކޮށްދެއްވާނެ ކަމުގެ
ޔަޤީންކަމެއް ދެއްވާފައި ވާތީ އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް ހަމަ މީގެ ކުރިން ސަރުކާރުގެ ތެރެއިން އަޑުއިވިފައި ހުރި ބައެއް
ވާހަކަތަކުން، ނޫންނަމަ ސަރުކާރު ނިސްބަތްވާ ބައެއް ފަރާތްތަކުން ދައްކާ ވާހަކަތަކުން، އިދިކޮޅު ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްވާ
މީހަކަށް އޭނާގެ ދާއިރާގައި ހުރި ރައްޔިތުންނާ ގުޅުންހުރި ކަންތައްތައް ނުކޮށްދެނީ އިދިކޮޅުގައި ހުރީމަ ކަމަށް ވާތީ
އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް ޤަބޫލުކުރެވޭ. އެމް.ޑީ.ޕީން އެކަންކަން ކޮށްދޭން އުޅެފި ކަމަށް ވާ ނަމަ އެ ކަންތައްތައް ކޮށްދެވިދާނެ
ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި އެކަމަށް އެދޭ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން. އާދެ، 3123 ވަނަ އަހަރަށް
ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަކީ އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ ދަންނަވާލަނީ މަކަރާއި ހީލަތާއި އޮޅުވާޅުމާ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކިޔާ
ލޮލުގައި އަނދުންއެޅުވުމާއި ތާކިހާ އެޅުވުމާ މި ކަންކަމާ އެއްވެސް ތަފާތެއް ނެތް ކަމެކޭ. ނަމަވެސް، ރައްޔިތުންނާ
ގުޅުންހުރި ކަންކަމުގައި އޮޅުވާލައިގެން ކޮށްދޭނަމޭ ބުނިކަމުގައި ވިޔަސް، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އުއްމީދަކާ
އެކީގައި އަޅު ގަ ނޑު ހަމަ ގައިމުވެސް މިހިރީ އެކަމަށް އެއްބާރުލުން ދޭން ތައްޔާރަށް. ހަމަ އެހެންމެ ރައްޔިތުންނަށް
ގެއްލުންވާނެ ކޮންމެ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ދެކޮޅުހަދާނެ ވާހަކަ ވެސް ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
ބޭނުން. މިތާ އެހެން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ޚާއްޞަކޮށް އިދިކޮޅު ޕާޓީތަކަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިގަންނަވާ މެންބަރުން
ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވުން ފާޅުކޮށްފި، މި ކަމާ ގުޅޭ ތަފްޞީލުތައް ނުލިބޭ ވާހަކަ. އެ އަށް ރައްދުދީ އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް
ނިސްބަތްވާ ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ މެންބަރުންތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުރިމަތީގައި އެބަ ބުނޭ ނޫނެކޭ މީގައި އެބަ އޮތޭ
ވަރަށް ބައިވަރު ތަފްޞީލު....
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
150

ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ކުރިން އަޅުގަ ނޑު ދެންނެވި ފަދައިން މިހާރު ވަނީ ހުސްވަގުތުކޮޅު އަރުވާ ގަޑިޖެހިފަ.
އެހެންކަމުން ދެން އަޅުގަ ނޑު މި ޖަލްސާގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދާނީ 26;29ގައި.
[ހުސްވަގުތުކޮޅު 28;56 އިން 29;26 އަށް]
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދާނަން. އެ ގޮތުން ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު މަޚްލޫފު ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށް.
ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާ ގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މަޚްލޫފު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ކުރިން ވެސް ދެންނެވިހެން މި 3124 ވަނަ އަހަރަށް
ލަފާކޮށް މި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައި މި ވާ ބަޖެޓަކީ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި، 3123 ވަނަ އަހަރަށް. އާދެ،
3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކޮށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައި މި ވާ ބަޖެޓަކީ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ކުރިން ވެސް ފާހަގަކޮށްލިހެން
މަކަރާއި އޮޅުވާލުމާއި ހީލަތާ މި ހުރިހާ އެއްޗެއް އެކުލެވޭ ގޮތަކަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޖެޓެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ
ޤަބޫލުކުރަމޭ. ހަމަ އެހެންމެ ކިތަންމެވަރަކަށް އޮޅުވާލައިގެން މިކަންކަން މިހެން މިތަނުން ފާސްކުރަން
މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ކަމުގައި ވިޔަސް އެއީ ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާވާނެ ކަންތައްތަކެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ސާބިތުކޮށްދެވިއްޖެ ކަމަށް ވާ ނަމަ ރައްޔިތުންނަށް އޭގެން ފައިދާތަކެއް ވާނެ ކަންތައްތަކެއް ކަމަށް މި ބަޖެޓުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ސާބިތުކޮށްދީފި ނަމަ އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަމަށް އެއްބާރުލުންދީ އަދި ގެއްލުންވާނެ ހުރިހާ ކަމެއްގައި
ދެކޮޅުހަދާނެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ތަކުރާރުކޮށްލަން. އާދެ، އެހެން ޢިއްޒަތްތެރި ހަމަ މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވިހެން
ބަޖެޓާ ބެހޭ ތަފްޞީލުތައް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނަށް ފުރިހަމަ އަށް ލިބެމުން ނުދާތީ ނޫންނަމަ ދީފައި
ނުވާތީ އެކަން އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ ކުށްވެރިކޮށް އެ މަޢުލޫމާތު ވީހާވެސް އަވަހަށް ހަމަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
މެންބަރުންނަށް ލިބޭނެ ގޮތެއް ހަމަޖައްސައިދިނުމަށް އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން. އާދެ، ކޮންމެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ވެސް
އެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރެއްގެ ދާއިރާއާ ގުޅުންހުރި ކަންތައްތައް ނުކުރެވިވާކަން ޚާއްޞަކޮށް އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން
ފާހަގަކޮށްފައިވޭ. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާގައި ހުރި ދެތިން ކަމެއްގެ ވާހަކަ ހަމަ މި
ފުރުޞަތުގައި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. އެންމެ ކަމަކަށް ފުރުޤާނު މިސްކިތުގެ މަސައްކަތް އަދިވެސް މިހާތަނަށް އައިއިރު
ވެސް ނިމިފައި ނުވާތީ އަޅުގަ ނޑު އެކަމާ ހިތާމަކުރަން. މިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް އެކަމަށް ހަމަ ފައިސާތަކެ އް
ކަ ނޑައެޅިފައިވޭ. ނަމަވެސް މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެ އޮތްތޯ ނެތްތޯ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ތަފްޞީލު ލިބިފައި
151

ނުވާތީ އެނގޭކަށެއް ނެތް. އެ ތަނުގެ މަސައްކަތް އެންމެ ބާރު ސްޕީޑުގައި އަދި ވެސް ކުރިއަށް ނުދާތީ ރައްޔިތުންގެ
ކަންބޮޑުވުން އެބަ އޮތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން ފުރުޤާނު
މިސްކިތުގެ މަސައްކަތް ވީހާވެސް އަވަހަށް ނިންމާލަދިނުމަށް. އަދި ހަމަ އެހެންމެ ސިނަމާލެ އާއި މާލެހިޔާގައި
ދިރިއުޅުއްވާ ރައްޔިތުންނަށް އެ ތަނުގެ މެއިންޓަނަންސް ކަންތަކާއި އެ ތަނުގެ ސެކިއުރިޓީ ކަންކަން ހަރުދަނާކޮށް
ރަނގަޅުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި އެންމެ ފުރަތަމަ 28 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ދައުރުގައި އަޅުގަ ނޑު މިތަނުން
ފާސްކުރި ޤަރާރު އަދި މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ ހުރިހާ މެންބަރުން ވޯޓު ދެއްވައިގެން ފާސްކުރި ޤަރާރާ އެއް ގޮތް ވާ
ގޮތުގެ މަތިން އެ ތަނުން އެ ކަންކަން ވެސް ކޮށްދިނުމަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ އެދެން. މި ފަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް މި
ކަމަށް މީހުން ދިރިއުޅޭ ގޮތަށް އިމާރާތްކޮށްފައިވާ ތަންތަން މަރާމާތުކުރުމުގެ ގޮތުން ހަމައެކަނި އެންމެ 6 މިލިއަން
ރުފިޔާ ޖަހާފައި އޮތީމަ، ހަމަ ގައިމުވެސް އެ ފައިސާއަ ކަށް އެކަން ނުކުރެވޭނެ. އަދި މިހާރުވެސް އެ މީހުން އަތުން ކުލި
ނަގާއިރުގައި މެއިންޓަނަންސް އަށް ވަކި އަދަދެއް ނެގެމުންދާއިރު އޭގެ ބަދަލުގައި އެ ތަނުގައި ދިރިއުޅޭ ރައްޔިތުންނަށް
އޭގެ ސަބަބުން އެއްވެސް ކަމެއް، ނޫންނަމަ އެއްވެސް ފައިދާ އެއް ނުވާކަން އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. އާދެ، މި ބަޖެޓަކީ 3124 ވަނަ އަހަރުގެ އިންތިޚާބާއި އަދި އެހެންމެ މި ޢިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުގައި ތިއްބެވި އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިގަންނަވާ އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުން 3125 ވަނަ އަހަރު އޮންނަ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އިންތިޚާބު ކާމިޔާބުކުރުމަށް ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ސިޔާސީ ކެމްޕޭނު ބަޖެޓެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު
ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. އާދެ، އެހެން އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އަޑުއިވޭ މި ޢިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުގައި މި ތިއްބެވި އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުން ހަމަ ކޮޅަށް ތެދުވެވަޑައިގެން އެބަ ވިދާޅުވެ އިރާދުކުރެއްވިއްޔާ
ތިމަންނަ ދާއިރާގެ މިވެނި ރަށަކާއި އެވެނި ރަށަކާއި އެވެނި ރަށެއްގެ ނަރުދަމާ އާއި ފެނާއި ކަރަންޓާ މި ހުރިހާ ކަމެއް
ހަމަޖެހޭނޭ. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއިން އެއްވެސް ކަމެއް ފެންނާކަށެއް ނެތް. ހަމަ އެހެންމެ އެމް.ޑީ.ޕީގެ
ސަރުކާރުގެ ބައެއް ކެބިނެޓު މިނިސްޓަރުން ޙަސަން ލަޠީފު މެންފަދަ ބޭފުޅުން އެމް.ޑީ.ޕީގެ ހަރުގޭގައި ވިދާޅުވެފައި އެބަ
އޮތް 3124 ވަނަ އަހަރުގެ ރިޔާސީ އިންތިޚާބު ކާމިޔާބުކުރުމަށް ޓަކައި 3123 ވަނަ އަހަރާއި 3124 ވަނަ އަހަރުގެ
ބަޖެޓުގައި ގިނަ އަދަދެއްގެ ފައިސާ ހިމަނައިގެން ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ކޮށްދީގެން ނޫން ގޮތަކަށް 3124 ވަނަ
އަހަރުގެ ރިޔާސީ އިންތިޚާބު ކާމިޔާބުކުރެވެން ނެތްކަން. އެހެންވީމާ، އެކަންކަމަށް ގުޅުވައިގެން މި ބަޖެޓު
ތައްޔާރުކުރައްވާތީ އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ ހަމަ ސީދާ މިއީ 3124 ވަނަ އަހަރުގެ ރިޔާސީ އިންތިޚާބު
ކާމިޔާބުކުރުމުގެ މަގުސަދުގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޖެޓެއް ކަމަށް. އާދެ، މީގެ ކުރިން ވެސް މި ތަނަށް 4 ބަޖެޓެއް
ހުށަހެޅިގެން ގޮއްސި. ޖުމްލަ ގާތްގަ ނޑަކަށް 56 މިލިއަނަށް ވުރެ، ޔަޤީން އަޅުގަ ނޑުމެން މަތީ އަދަދަކުން އެ
ބަޖެޓުތައް ވާނީ ފާސްކޮށްދީފަ. ކުދިކުދި ބަދަލުތަކެއް ގެނެއްސަ. ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ހިސާބަށް
އާދެވުނުއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނާލަންވީ އަޅުގަ ނޑުމެން ފާސްކޮށްދިން ބަޖެޓުން އެ ފައިސާތަކުން ރައްޔިތުންނަށް ވީ
152

ފައިދާތަކެއްތޯ ގެއްލުންތަކެއްތޯ. ރައްޔިތުންގެ ޖީބަށް އެއްޗެއް ވަންތޯ ނުވަދޭތޯ ހަމައެކަނި ބެހުނީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ
މީހުންނަށްތޯ ނޫނީ މުޅި ރައްޔިތުންނަށް ޖުމްލަކޮށް ބެހިގެން ގޮސްފައިވޭތޯ. ހަމަ ގައިމުވެސް އަޅުގަ ނޑު ވިސްނާއިރު
އެކަން ހަމަހަމަ ގޮތެއްގައި ބެހިގެން ގޮސްފައިވާ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން. ހަމަ އެހެންމެ އަޅުގަ ނޑުމެން
މި ހިސާބުން ހިތަށް ގެންނަން އެބަ ޖެހޭ މި ސަރުކާރު ވެރިކަމަށް ގެނައީ ރައްޔިތުން ވަރަށް ފޮނި އުއްމީދެއްގަ. ހެޔޮ
ބަދަލަކަށް އެދިގެން. ދުވަސްވީ ސަރުކާރެއް ބަދަލުކުރީ އިތުރު ކަންތައްތަކެއް ވާނެ ކަމަށް، މަގުފަހިވާނެ ކަމަށް،
ދޮރުތަކެއް ހުޅުވޭނެ ކަމަށް، ފުރުޞަތުތަކެއް ލިބޭނެ ކަމަށް. ނަމަވެސް އަދި އެ ސަރުކާރު ގެނައީ 6 އަހަރު ދުވަހުގެ
މުއްދަތައް ކަމަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ. 4 އަހަރު ފާއިތުވެގެން ގޮއްސި. 4 އަހަރު
ފާއިތުވެގެންދިޔައިރު ރައްޔިތުންނަށް އުޅެންޖެހިފައި ވަނީ ހިތްދަތި، ނިކަމެތި ދިރިއުޅުމެއްގައިކަން ހަމަ ގައިމުވެސް
ދިވެހި ރައްޔިތުން ޤަބޫލުކުރާނެ ކަމާ މެދު އަޅުގަ ނޑު ޝައްކެތްނުކުރަން. ނަމަވެސް ބާކީ މިއޮތް ދެ އަހަރު ދުވަހު
އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު ބަލައިލާއިރު މި ފެންނަނީ ރައްޔިތުން ފެލައިލައިގެން ފާޑުފާޑު ޓެކްސްތައް ނަގަން ތައްޔާރު ވާ
ތަން. ރައްޔިތުންގެ ނަމުގައި އެތައް މިލިއަން ޔޫ.އެސް ޑޮލަރުން އެތައް މިލިއަން ފައިސާތަކެއް ރައްޔިތުން
ދަރަނިވެރިކޮށްލާފައި ވަޢުދުފުއްދައިދިނުމަށް ކަމަށް ބުނެ މި ސަރުކާރުން ނަގަން ތައްޔާރުވަމުން ދާކަން. އާދެ،
ރައްޔިތުންނަށް އޮޅުވާލުމުގެ ގޮތުން މި ބަޖެޓަކީ 25 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ކަމަށް ވިދާޅުވި ކަމުގައި ވިޔަސް
އެހެން ގިނަ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވިހެން މި ބަޖެޓަށް ޖުމްލަ 28 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވެގެންދާނެކަން
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. ޑެފިސިޓު ކުޑަ ބަޖެޓެއް ކަމަށް ބުނާއިރު ރަ އީސް މައުމޫނުގެ ވެރިކަމުގެ
އެންމެ ފަހު 6 އަހަރު ޑެފިސިޓުގެ ގޮތުގައި 6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވެފައި ވާއިރު، 6 ބިލިއަނަށް އެރިއިރު މި
ސަރުކާރުގެ 6 އަހަރު ނިމޭއިރު އެ އަދަދު 31 ބިލިއަނަށް އަރައިގެންދާނެ ކަމާ މެދު ގިނަ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެ
ދަނީ ފާހަގަކުރަމުން. އެހެންކަމަށްވުމާ އެކު މިއީ މި ސަރުކާރުގެ އިޤްތިޞާދީ ސިޔާސަތު ފެއިލްވެފައިވާ ކަމުގެ އަލިގަދަ
ހެއްކެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން. އާދެ، ވަރަށް ހަރުއަޑުން ރައީސް ނަޝީދު ވެސް އަދި ޢިއްޒަތްތެރި އެމް.ޑީ.ޕީގެ
ބައެއް މެންބަރުން ވެސް އެބަ ވިދާޅުވޭ ، މިއީ ޑިއުޓީ ފްރީ ބަޖެޓެއް ކަމަށް. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަޖެޓު
ބަލައިލާއިރު ޑިއުޓީ ފްރީ ވަނީ ކިހިނެއް ކަމެއް ހަމަ ގައިމުވެސް ފެންނާކަށެއް ނެތް. ޑިއުޓީގެ ގޮތުގައި މިދިޔަ އަހަރު
3122 ވަނަ އަހަރު 3.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ނަގާފައި ވާއިރު އެ އަދަދު ހަމަ މިއަހަރު 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި
2.: ބިލިއަން ޑިއުޓީގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓުގަ އި ހިމެނިފައިވާ ކަމީ ޑިއުޓީ މާފުވެގެންދާ ނޫންނަމަ ޑިއުޓީ ފްރީ އަހަރަކަށް
ވެގެންދާ ކަމެއް ނޫންކަން ވަރަށް ސާފުކޮށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަން އެބަ އޮތް. އަދި ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އިތުރުވާ
ކަމަށް އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުން ތަކުރާރުކޮށް ބުނަމުން ގެންދާއިރު ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އިތުރުވެގެންދަނީ އެކި
ނަންނަމުގައި 8.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި ނަގަމުން ދާތީކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން.
އާދެ، އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކުން ދައުލަތަށް ލިބޭ ފައިސާ އިންތިހާ އަށް މި ވަނީ
153

މަދުވެގެން ގޮއްސަ. އެ ކުންފުނިތަކުން މިއަދު މި ވަނީ އެއްވެސް ފައިސާ އެއް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ނުވަންނަ ހިސާބަށް
ގޮއްސަ . ކުންފުނިތައް ބަނގުރޫޓުވަނީ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ މިއަދު މި ފެންނަނީ ރައްޔިތުން ހިއްސާވާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
މެޖޯރިޓީ ޝެއަރ އޮތް ކުންފުނިތައް ބޭރުގެ ފަރާތްތަކަށް ވިއްކަމުން ދާތަން. މި ކަމާ ވެސް އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރާ
ވާހަކަ ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުން. ސިޔާސީ މަޤާމުތައް އިންތިހާ އަށް އިތުރުކޮށް، ސިވިލް ސާރވަންޓުންގެ މަޤާމު،
ސިވިލް ސާރވަންޓުންތައް މަޤާމުން ވަކިކުރަމުންދާއިރު ވެސް ހަމައެކަނި މުސާރައިގެ ގޮތުގައި 8 ބިލިއަން ރުފިޔާ
ހިމެނިފައި ވުމީ މި ސަރުކާރުން ރީނދޫކުލަ ޖެހިފައި ތިބި މީހުންނަށް ސިޔާސީ މަޤާމުތައް ދީ ބޮޑެތި މުސާރަތައް
ދީފައި، މަޤާމުތަކަށް ޢައްޔަންކުރަމުންދާ ކަމުގެ އަލިގަދަ ހެއްކެއްކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. ހަމަ އެހެންމެ
މުވައް ޒަފުންގެ ޕޮކެޓު މަނީ، މަތީ ތަޢުލީމު އެލަވަންސް، ފަންނީ އެލަވަންސް، ދިގު މުއްދަތަށް ޚިދުމަތްކުރުމުގެ
އެލަވަންސް، މެޑިކަލް އެލަވަންސް، މުސާރައިގެ ކުރިއެރުމުގެ އެލަވަންސް ފަދަ އެލަވަންސްތައް ކަ ނޑާލާފައި ވާ ކަމީ
އަޅުގަ ނޑު ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. މި ފުރުޞަތުގައި ސިވިލް ސަރވަންޓުންގެ މުސާރަ އިން ސަރުކާރުގެ އުނިކޮށްފައިވާ ބައި
މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނައި އެ ފައިސާ ވެސް ސިވިލް ސަރވަންޓުންނަށް ދިނުމަށް އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން. އާދެ، ފުލުހުންނާއި
ސިފައިންނަށް 3119 ވަނަ އަހަރާ ހިސާބަށް އައިއިރު ލިބެމުން އައި މުސާރަ އާއި އިނާޔަތްތައް 311: ވަނަ އަހަރު
ކަ ނޑާލުމަށްފަހު ސިފައިންނާއި ފުލުހުން ކޮންމެ ވަގުތަކު ވެސް މި ސަރުކާރު ވައްޓާލަފާނެ ކަމުގެ ބިރުހީވެގެން،
ނޫންނަމަ 3124 ގައި އެ މީހުންގެ ފަރާތުން ލިބެންޖެހޭ ވޯޓު ނުލިބިދާނެ މަިަށް ބަލާފައި ނޫންނަމަ އެ ތަންތަނުގައި
ތިބި ފުލުހުންނާއި ސިފައިންގެ ތެރޭގައި ތިބި ސިޔާސީ ކުލަޖެހިފައި ތިބި އިސް އޮފިސަރުންތަކެއްގެ އޯޑަރަށް
ތަބާނުވެދާނެ ކަމުގެ ބިރަށް ބަލާފައި ސިފައިންނާއި ފުލުހުންގެ ވޯޓު ހޯދުމުގެ ނިޔަތުގައި ނަމަވެސް އެ މީހުންނަށް
މުސާރައިގެ ކުރިއެރުމެއް ހޯދައިދީފައި ވާތީ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ގައިމުވެސް އެކަމާ އުފާކުރަން. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މިކަން މި
ގޮތަށް ކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް ހަމަ ގައިމުވެސް އަޅުގަ ނޑަށް 211% ޔަޤީންކަން އެބަ އޮތް މި ސަރުކާރަށް ފުލުހުންނާއި
ސިފައިންގެ ތާއީދު ނެތްކަން. ނުވެސް އޮންނާނެކަން. ވޯޓު ވެސް ނުވެސް ލިބޭނެކަން. މުސާރަ ބޮޑުކޮށްދިނަސް
ނުދިނަސް ފާޚާނާތަކުގައި ހަމަ ރައީސް ނަޝީދުގެ އިސްތިޢުފާ އަށް ވެސް އެމް.ޑީ.ޕީ ގެ ސަރުކާރަށް ވެސް ފާޚާނާތަކުގައި
ހަމަ ލިޔުންތައް ލިޔަމުން ގެންދާނެ ސިފައިންނާއި ފުލުހުންގެ ތެރެއަށް އެ އަޅާ ލިޔުންތައް މިހާރު ވެސް އަޅަމުންދާނެ
ކަމާ މެދު އަޅުގަ ނޑު އެއްވެސް ޝައްކެތްނުކުރަން. އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކަސްޓަމްސް އަށް 268 މިލިއަން މި
ބަޖެޓުގައި ކަ ނޑައަޅާފައި ވާއިރު 3122 ވަނަ އަހަރު ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވެނީ 231 މިލިއަން ރުފިޔާކަން
ފާހަގަކޮށްލަން. މިއަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ތައްޔާރުކުރެވިފައި ވާއިރު ވެސް މުސާރަތައް ހަމަ ރޭވިގެން ގޮސްފައި ވަނީ
ހިމެނިފައި ވަނީ ކުރީގައި ވެސް މުސާރަ ހުރި އަދަދަށް. އެހެންވީމާ، މި އަދަދު އިތުރުވެގެން ދާންޖެހޭ ސަބަބު އެއްވެސް
ވަރަކަށް ނުވިސްނޭ. އިތުރުވާ ކަމަށް ވާ ނަމަ، ކަސްޓަމްސްގެ މުވައްޒަފުންނަށް ވެސް ހަމަ މުސާރައިގެ ކުރިއެރުން
ލިބެންޖެހޭނެ ކަމަށް ނޫންނަމަ ހޯއްދަވައިދެއްވަންވާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. ހަމަ އެހެންމެ އިމިގްރޭޝަން
154

ފަދަ ތަންތަނުގެ މުވައްޒަފުންނަށް ވެސް މި މުސާރަ އިތުރުކޮށްދީ އަދި ދައުލަތުގެ އެހެނިހެން ވަޒީފާތަކުގައި ތިބި
ފަރާތްތަކުގެ މުސާރަ ވެސް ބޮޑުވާންޖެހޭނެ ކަމަށް ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި ބޮޑުކޮށްދޭންވާނ ކަިެމަށް އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރަން. އާދެ، ރައްޔިތުން އިންތިހާ އަށް ދަރަނިވެރިކުރުވުމަށް 3123 ވަނަ އަހަރު ލޯނުގެ ގޮތުގައި 2:11
މިލިއަން ރުފިޔާ ނެގުމަށް ހިމަނާފައި ވާތީ ވެސް އަޅުގަނޑު ކަންބޮޑުވެ، އެކަން ފާހަގަކޮށްލަން. 3118 ވަނަ އަހަރު
ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ރައީސް މައުމޫނު 2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހޯއްދަވައިދެއްވާފައި ވާއިރު 3123 ވަނަ އަހަރު ހިލޭ އެހީގެ
ގޮތުގައި އެންމެ 611 މިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކޮށް ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި ވާތީ މިއީ ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި
އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ކަންބޮވާ ކަމެއް. ސަބަބަކީ ބޭރު ދުނިޔޭގެ ޤައުމުތަކާއި ރާއްޖެއާ މި ބަދަހިކުރަމުންދާ ގުޅުން މި
ބަދަހިކުރެވެނީ އެންމެ ރަނގަޅަށްތޯ ނޫންތޯ މިއީ އަބަދުވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު ސުވާލުއުފައްދާ ކަމެއް. މިކަމާ ހެދި
އެމްބަސީތަކުން މިކުރާ މަސައްކަތަކީ އެންމެ ރަނގަޅު މަސައްކަތްތޯ ވެސް މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ސު ވާލުކުރަންޖެހޭ
ކަމެއް. ފޮރިން މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތްތައް މި ކުރެވެނީ އެންމެ ރަނގަޅަށްތޯ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ސުވާލުކޮށްލަން
އެބަ ޖެހޭ. އާދެ، ކުރީގެ ސަރުކާރުން އަޅުގަ ނޑު ހަނދާން އެބަ ހުރި ހަމަ ލޯނުގެ ގޮތުގައި ސަރުކާރުން ލޯނުތަކެއް
ދީގެން ވަރަށް ބޮޑު ފާޑުކި ޔުންތަކެއް އެމް.ޑީ.ޕީ ގެ ތެރެއިން އައިކަން އަ ޅުގަ ނޑުމެން އެންމެންނަށް ވެސް އެނގޭ.
އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް އެނގޭ އޭގައި ސިޔާސީ އިސް މަޤާމުތަކުގައި ތިއްބެވި ބަޔަކަށް ވެސް އެ ލޯނު ލިބިފައި އެބަ ހުރި.
ނަމަވެސް، އޭރު އެ ކީ ހުރިހާ ފާޑުކިއުމެއް މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ އަނގަޔަށް އަލުން
ވަދެ، އެމް.ޑީ.ޕީން އެތައް، ފަސް ސަތޭކަ މިލިޔަން ލޯނުގެ ގޮތުގައި މީގައި މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި ވާކަން. އަދި
އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ކަންބޮޑުވަނީ މި ފައިސާ ލިބިގެންދާނީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުންތޯ ނޫންތޯ. އެހެން މި ދެންނެވި
އެމް.ޑީ.ޕީގެ އިސް މަޤާމުތަކުގައި ތިއްބެވި ފަރާތްތަކެއް ވަނީ ކޮންސްޓްރަކްޝަން ދާއިރާގައި ފެއިލްވެފަ. އެ މީހުންގެ
ކުންފުނިތައް ވަނީ ބަނގުރޫޓުވެފަ. އެހެންވީމާ، މިއީ އެ މީހުން އެކަމުން ސަލާމަތްކުރުމަށް ހިމަނާފައިވާ ފައިސާ އެއްތޯ
އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. އާދެ، 3124 ގެ އިންތިޚާބު ކާމިޔާބުކުރުމުގެ ބޭނުމުގައި ރައްޔިތުންނަށް ފައިސާ
ދީގެން ރައްޔިތުން އަވައިގައި ޖެއްސުމުގެ ނިޔަތުގައި ބަޖެޓުގައި އަމިއްލަ ފަރާތްތަކަށް ދޭ އެހީގެ ގޮތުގައި 2.4 ބިލިއަން
ރުފިޔާ އާއި އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން ދޭ އެހީގެ ގޮތުގައި 1.4 ބިލިއަން އޮތުމުން އެ ފައިސާ ބޭނުންކުރާނީ ކިހިނެއް
ކަމާއި އެ ފައިސާ ބަހާނީ ކޮން ބަޔަކަށް ކަމާއި އަދި ކިހިނެއްކަން އެނގެން ނެތުމަކީ ދައުލަތުގެ ފައިސާ އެމް.ޑީ.ޕީ ގެ
ކެމްޕޭނަށް ބޭނުންކުރަން ޖަހާފައިވާ މަޅި އެއް ކަމަށް ވާތީ މިކަން މި ގޮތަށް ހިނގާދާއިރު އެންޓި -ކޮރަޕްޝަނުން ވަރަށް
ގާތުން މި މައްސަލަތައް ބައްލަވައިދެއްވުމަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ވަރަށް އިޚުލާޞްތެރިކަމާ އެކު އެންޓި -ކޮރަޕްޝަން
ކޮމިޝަނަށް ގޮވާލަން. އާދެ، ރައީސް އޮފީހުގެ ބަޖެޓު، މުލިޔާގެ ބަޖެޓު، ސިޔާސީ މަޤާމުތަކުގެ މުސާރަ، ރާއްޖެ އިން
ބޭރަށް ކުރާ ދަތުރުތައް އިންތިހާ އަށް ބޮޑުވެފައި ވާކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. އަދި ސަބްސިޑީ އާއި
އެހެނިހެން އެހީގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ އަދަދުތައް ކިތަންމެ ބޮޑުވެފައި އެ އަދަދުތައް ކިތަންމެ ރީތިކޮށް ހުރި ކަމުގައި
155

ވިޔަސް އެ ފައިސާ ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭނެ ކަމާއ މެދު ވެސް އަޅުގަ ނޑު ޝައްކުއުފައްދަން. މިހެން މިދެންނެވީ މީގެ
ކުރިން ވެސް ބަޖެޓުތަކުގެ ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ހިމެނިފައިވާ ފައިސާ އިން ރައްޔިތުންނާ ހަމައަށް އެކި ކަންކަމުގައި އެ
ފައިސާ ފޯރާފައި ނުވާކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެންމެންނަށް ވެސް އެނގިފައި ވާތީ. އާދެ، މި ބަޖެޓު ތައްޔާރުކުރުމުގައި
ހަމަ މި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނަށް އޮޅުވާލުމުގެ ގޮތުން އައިޓަމުތަކެއް ހިމަނާފައި ވާކަން ވަރަށް ގިނަ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުން ވަނީ ފާހަގަކުރައްވައިފި. އެގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ ދެތިން ކަމެއް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. އެއްކަމަކަށް
އޯޕެކުން ނަގާ 9.5 މިލިއަން ޑޮލަރުގެ ލޯނަކަށް ސ. ހިތަދޫގައި ހޮސްޕިޓަލެއް ގާއިމުކުރާ ވާހަކަ އެބަ އޮތް. މިހާރު
ވެސް ސ. ހިތަދޫގައި ހޮސްޕިޓަލެއް އެބަ ހުރި. ހަމަ އެހެންމެ ސަޢޫދީ ފަންޑުން 23.6 މިލިއަން ޑޮލަރު ނަގަން ހަމަ
ސ. ހިތަދޫގައި ހޮސްޕިޓަލެއް އިމާރާތްކުރުމުގެ ވާހަކަ އެބަ އޮތް. ހަމައެކަނި ތަފާތުވެފައި މި އޮންނަނީ ހޮސްޕިޓަލެއް
ގާއިމުކުރުމާއި އިމާރާތްކުރުމާ. އެހެންވީމާ، މިއީ ހަމަ ގަސްތުގައި އޮޅުވާލައިގެން ލިޔެފައިވާ ކަންތައްތަކެއްކަން
އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. އޭގެ އިތުރުން ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމަށް 471 މިލިއަން ވަރަކަށް ރުފިޔާ ހިމަނާފައި
ވާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަޑުއިވެނީ އެ ކަންކަން ކުރަނީ ޕްރައިވެޓު ޕާޓީތަކަކާ ހަވާލުކޮށްގެން ކަމަށް. އެކަމަކު،
އެއިން ފަރާތަކަށް ހަމަ ގައިމުވެސް އެ ފައިސާ ދީފައި އޮތް ކަމެއް ދުވަހަކު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭކަށް ނެތް.
އެ ފަރާތްތަކާއި ބަޖެޓުގެ ކުރިން ވާހަކަދައްކާލީމަ އެ މީހުންނަށް މިދިޔަ އަހަރު ވެސް އެ ފައިސާ ދީފަ އެއް ނެތް.
އެހެންވީމާ، މި ފައިސާ ވެސް މިހިރީ މީގައި ކޮންގޮތަކަށް، ކިހިނެއްކަން އޮޅު ވާލަން ހުށަހެޅިފައިވާ ކަމެއް ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ. ހަމަ އެހެންމެ ނަރުދަމާގެ ވާހަކަ މިތާ ފާހަގަކޮށްލިއިރު އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުން
ނަރުދަމާގެ މައްސަލައިގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މީގެ ކުރިން އަބަދުވެސް އަޑުއިވިގެންދަނީ މި ސަރުކާރުން ނަރުދަމާތަކެއް
އަޅައިދޭ ވާހަކަ. އެކަމަކު، މި ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް ލިޔެދީފައި އެބަ އޮތް ރާއްޖޭގައި މި ވަގުތު ނަރުދަމާގެ
ނިޒާމު ގާއިމުކުރެވިފައި ވަނީ ޖުމްލަ 37 ރަށުގަ. އަދި ފެނުގެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރެވިފައި ވަނީ 5 ރަށުގައޭ. އިތުރު 25
ރަށުގައި ނަރުދަމާގެ މަޝްރޫޢާއި 25 ރަށުގައި ފެނުގެ މަޝްރޫޢުތައް މިހާރު ހިންގަމުން އެބަ ދެއޭ. މީގެތެރެއިން ގިނަ
މަޝްރޫޢުތަކަކީ ސުނާމީއާ ގުޅިގެން ހަމަޖެހިފައިވާ ބޭރުގެ އެހީން ހިންގާފައިވާ އަދި ހިންގަމުންދާ މަޝްރޫޢުތައްކަން
ލިޔެފައި ވާކަމީ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ހަމަ ވަރަށް ސާފުކޮށް މީގެ ކުރީގެ ސަރުކާރުން ހޯއްދަވާފައިވާ ފައިސާ އިން
މިހާތަނަށް ހިންގާފައި ވާ ކަންތައްތަކެއްކަން. އަދި ނަރުދަމާގެ ވާހަކަ މިއަދު ދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން ހިތަށް
ގެންނަންވީ ކުރީގައި ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ނަރުދަމާ އެއް މި ޤައުމަށް ބޭނުންވެފައި ނުވާކަން. އޭރު އެންމެ ފުރަތަމަ
މީހުން ގޮސް އުޅުނީ އަތިރި އަށް. ދެން ގޭތެރޭގައި ވަޅުޖަހައިގެން. އޭގެ ފަހުން ތިރި ފާޚާނާތަށި އައިސް އުސް
ފާޚާނާތަށި އައިސް ސުނާމީ އެރި ހިސާބުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި އެނގުނީ ނަރުދަމާ އަކީ ކޯއްޗެއްކަން. އެ ހިސާބުން
ސަރުކާރުން މަސައްކަތްކުރި. އެކަން މިއަދު ކޮށްދެމުން އެބަ ދޭ. އެ ވަގުތު ޤައުމަށް ދިމާވި އެންމެ މުހިއްމު އެއް ކަމަކީ
އައު ޤާނޫނުއަސާސީ އެއް ހެދުން. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ރައްޔިތުންގެ ޚާއްޞަ މަޖލީހުގައި ރައީސް މައުމޫނުގެ ވަރަށް
156

ބޮޑު އަޣްލަބިއްޔަތެއް އޮވެގެން ކުރި މަސައްކަތުން އަޅުގަ ނޑުމެން ހިމަނައިދީފައި ވާނެ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ފެނާއި
ނަރުދަމާ މި ކަންކަމަކީ ސީދާ ބޭސިކު ނީޑެއް ގޮތަށް. އެހެންވީމާ، އެ ޙައްޤު ރައްޔިތުންނަށް ހޯދައިދިނުމަށް ވެސް
މަސައްކަތްކޮށްފައި އެ ވަނީ. އަޅުގަ ނޑު އޮޅުވާލަން ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން މީގައި މިހާރު
ސޮއިކުރެވި ފަށާފައި ވާ ފެނުގެ މަޝްރޫޢުތައް. -2ފ.މަގޫދޫ. -3 ނ.ހޮޅުދޫ. އަނެއްކާ ވެސް މިހާރު ސޮއިކުރެވި ފަށާފައިވާ
ފެނުގެ މަޝްރޫޢުތައް. ނ.ހޮޅުދޫ، ކ.ގާފަރު، ފ.މަގޫދޫ. ހަމަ އެއް ވާހަކަ އެއް. އެންމެ ރަށެއް އިތުރުކޮށްލާފަ.
އެހެންވީމާ، މިއީ އޮޅުވާލުމުގެ ގޮތުން ލިޔެ ވިފައި ހުރި ކަންތައްތަކެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން.
އާދެ، ޞިއްޙީ ދާއިރާގެ ކަންތައްތަކަށް، މިދިޔަ އަހަރު ވެސް ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއްގެ ފައިސާތަކެއް ބަޖެޓުގައި ލިޔެވިފައި
އެބަ އޮތް. އެކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ފޮނި އުއްމީދެއްގައި އެ ބަޖެޓު ފާސްކޮށްދިނީ. އެކަމަކު، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ކިހިނެއްތޯ ދިމާވީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު އަޑުއިވެނީ ތުއްތުކުދިން ވިހާއިރު އެ މީހުންގެ ބޯ ބުރިކޮށްލާ ވާހަކަ. މިތާ
އެހެން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ފާހަގަކުރެއްވިހެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަޑުއިވެނީ ފައި
އޮޕަރޭޝަންކުރަން ދިޔައިމަ، ފައި ބިނދިގެން ދިޔައިމަ ކަރަންޓު ބުރުމާ އިން ފައި ތޮރުފާލާ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އަޑުއިވެނީ ރަށްރަށަށް ދިޔައިމަ ތުއްތުކުދިން ފުޅިމަދުފޮއްޓަށް ލާފައި ފޮނުވައިލާ ވާހަކަ. މިކަހަލަ އެތައް ކަމެއް މިއަދު
ހިނގަމުން ދާކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. އެހެންވީމާ، ޞިއްޙީ ދާއިރާ އަނެއްކާވެސް ހަމަ ވަރަށް ފޮނި އުއްމީދެއްގައި
ރަނގަޅުވާނެ ކަމަށް ބަލާފައި އަޅުގަ ނޑުމެން މިފަހަރު މި ހުށަހެޅިފައި އޮތް ބަޖެޓު ވެސް ހަމަ މިކަމާ ގުޅިގެން
ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާތަކެއް ވާ ނަމަ އެކަން ފާސްކޮށްދިނުމަށް އަޅުގަ ނޑު މިހިރީ ތައްޔާރަށްކަން ހަމަ ދަންނަވާލަން
ބޭނުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހުޅުމީދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިލްޔާސް ލަބީބަށް. އެއަށްފަހު އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު އަރުވާނަން ވިލިމާފަންނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ނިހާނު ޙުސައިން މަނިކަށް.
ހުޅުމީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު މަޚްލޫފު ވިދާޅުވީ
މަކަރާއި ހީލަތާއި އޮޅުވާލުމުގެ ބަޖެޓެއް ކަމަށް. އެ ބޭފުޅުން ސަރުކާރުގައި ތިއްބެވިއިރު މަކަރާއި ހީލަތާއި އޮޅުވާލުންތަ އް
އޮޅުވާލާފަ އި ސަރުކާރުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅާ ގޮތަށް ހުށަހެޅި ބަޖެޓެއް ކަމަށް އެ ބޭފުޅާ އަށް
ހީވެދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެން ސަރުކާރުން ބަޖެޓު ހުށަހަޅާފައި ވަނީ ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ ފައާިދުހރި
157

އެންމެ މަންފާ ލިބޭ ގޮތަށް. ރައްޔިތުންނަށް ސާފުވާ ގޮތަށް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، 311: ވަނަ އަހަރާއި 3121 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަކީ ދިވެހިން ފަޚުރުވެރިވާ ދިވެހިރާއްޖެ ބަނގުރޫޓު ވަމުން
ދަނިކޮށް ސަލާމަތްކުރި ދެ ބަޖެޓު. މި ސަރުކާރު އައިސް ފުރަތަމަ ހުށަހެޅީ 311: ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓު. އަދި 3121
ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓު. އަދި މި ދެ ބަޖެޓުން ދިވެހި ޤައުމު މި ދައުލަތް ބަނގުރޫޓު ވަމުން ދަނިކޮށް މި ސަރުކާރުން މި
ޤައުމު ސަލާމަތްކޮށްދިނީ. 3122 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓު ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައި ވަނީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާކުރާނެ
ގޮތަށް. މި ހިނގާ 3122 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ހަރުދަނާވެ،
އާމްދަނީ އިތުރުވެ ދުވަހުން ދުވަހަށް ބަޖެޓުގެ ޑެފިސިޓު ކުޑަވަމުން ދާ ތަން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ ޤައުމު
ކުރިއަރަމުން ދާ ތަން. ވިޔަފާރިތައް ތަރައްޤީވަމުން ދާ ތަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 3122 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓު
ހުށަހެޅުއްވީމަ ވެސް އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން ބުނީ މިއީ ބޭކާރު ބަޖެޓެކޭ. އެއްވެ ސް ކަމެއް ނުވާނޭ. ހުސް
އޮޅުވައިލުންތަކެކޭ. އެހެން ކިޔާފައި ބަޖެޓުގައި ހިމެނޭ ސާކު ސަމިޓަށް ކަ ނޑައެޅި 342 މިލިއަން ރުފިޔާ ވެސް
ކަ ނޑަން އެ ބޭފުޅުން މަސައްކަތްކުރި. އެ ބޭފުޅުން ވޯޓު ވެސް ދިން. އެހެންނަމަވެސް، އެކަން ކާމިޔާބުނުވީ.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދި ޔައީ މި 3122 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓު ފާސްވުމާ ގުޅިގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން
ދިޔައީ ރާއްޖޭގެ ދެކުނުގައި ސާކު ސަމިޓް ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ބޭއްވި ތަން. އޭގެ ސަބަބުން އައްޑޫ އާއި ފުވައްމުލަކުގައި
ގިނަގުނަ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތައް ހިނގައިދިޔަ ތަން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނުނީ ހިތަދޫގައި ދުނިޔޭގެ ފެންވަރުގެ
ކޮންވެންޝަން ސެންޓަރެއް ގާއިމްވެގެން ދިޔަ ތަން. މަގުތައް ހެދިގެން ތަރައްޤީވަމުން ދިޔަ ތަން. ނަރުދަމާ އާއި
ފެނުގެ މަސައްކަތް ފެށިގެންދިޔަ ތަން. ފުވައްމުލަކު ރައްޔިތުން ދުނިޔެ އުމުރު އުއްމީދުކުރި ހުވަފެން ބަލަބަލާ ތިބި
އެއަރޕޯޓު މި ސަރުކާރުން ގޮސް ކުޑަދުވަސްކޮޅެއްގެ ތެރޭގައި އަޅައި ނިންމި ތަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ ހަމަ
ފުވައްމުލަކު ރައްޔިތުން ރޮވިފައި އާދޭސްކޮށްފައި ދެއްކި ވާހަކަ. މި ސަރުކާރުން މިދިޔަ ބަޖެޓާ ގުޅިގެން ހާސިލުކޮށްދިނީ.
ފުވައްމުލަކުގައި މަގުތައް ވެސް އިތުރަށް ތަރައްޤީކުރި ތަން. ފުވައްމުލަކުގައި ނަރުދަމާ އާއި ފެނުގެ މަސައްކަތް ވެސް
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރިއަށް އޮތީ. މި ސަރުކާރުން އެކަން ކޮށްދޭނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 3123 ވަނަ އަހަރުގެ
ބަޖެޓަށް ބަލާއިރު އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ މައިގަ ނޑު 4 ކަމެއްގެ މައްޗަށް ބަޖެޓު ހުށަހެޅިފައި ވާކަން. ފުރަތަމަ
ކަމަކީ ކުރީ އަހަރުތަކެކޭ ވެސް އެއް ފަދައިން މި އަހަރު ވެސް ހުށަހެޅިފައި ވަނީ ޕްރޮގްރާމު ބަޖެޓެއް. ސަރުކާރުން
ހާސިލުކުރައްވަން ބޭނުންވާ މަގްސަދު ހާސިލުކުރުމަށް ޓަކައި 42 ޕްރޮގްރާމު ގެ މައްޗަށް އެކުލެވިފައިވާ ބަޖެޓެއް
ހުށަހެޅިފައި ވާކަން އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަވެގެން މި ދަނީ. މި ބަޖެޓުން ހާސިލުކުރުމަށް ކަ ނޑައަޅާފައިވާ އަމާޒަކީ
ތަރައްޤީގެ ޕްލޭނާއި ބަޖެޓުގައި ހިމެނޭ ޚަރަދުތައް އެއްގޮތްކޮށް ދައުލަތުގެ އެންމެހައި ޚަރަދަކީ ކަ ނޑައެޅޭ ނަތީޖާ
ހާސިލުކުރެވޭނެ ޚަރަދުތަކެއް ކަމުގައި ހެދުން. އެއީ ބަޖެޓެއްގެ އެންމެ މުހިއްމުކަން. ކުރާ ޚަރަދަކުން ނަތީޖާ
ހާސިލުކުރުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއާއެކު ދައުލަތުގެ އެންމެހައި މުއަ އްސަސާތައް ގުޅިގެން މަސައްކަތްކޮށް މި
158

ޕްރޮގްރާމުތައް ހާސިލުކުރުމަށް އެއް ލަ ނޑުދަ ނޑިއަކަށް މަސައްކަތްކުރުމަކީ ކޮންމެހެން މުހިއްމުކަމެއް ކަމުގައި
އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދަނީ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުން ވެސް އެބ ފުިޭޅުންގެ ޕްރޮގްރާމުތައް
ބާއްވާފައި އެއް ދުވަހުން އަނެއް ދުވަހަށް މުސާރަ އިތުރުވަމުން ދާ ތަން. މިސާލަކަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލާނަން
އެންޓި -ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނާއި މީރާ އާއި އަދި ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީ އާއި އޮޑިޓު އޮފީހާ މިއީ އެއް ބާވަތެއްގެ
މަސައްކަތްކުރާ ތަން. އެއްދުވަހު އެއް ތަނެއްގައި މުސާރަ ބޮޑުކުރީމަ، އެއް ތަނެއްގައި ތިބި މުވައްޒަފުން އަނެއް ތަނަށް
ދާ ގޮތަށް މަގުފަހިވާ ގޮތަށް އެ އޮނިގަ ނޑު އެކުލަވައިލާ ތަން. އޭގެ އަނެއް ދުވަހު އަނެއް ތަނުން މަޖުބޫރުވަނީ އެ
މީހުންގެ މުސާރައިގެ އޮނިގަ ނޑު ބަދަލުކުރަން. އޭގެ ސަބަބުން އަނެއްކާ މުވައްޒަފުން، އެއް ތަނުން އަނެއް ތަނަށް އެބަ
މޫވްކުރޭ. އޭގެ ސަބަބުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ބުރަވާ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ. އަޅުގަ ނޑު މި ވަގުތު
ގޮވާލަން މިކަހަލަ ހުރިހާ މިނިވަން މުއައްސަސާތައް އެކީ ގުޅިގެން މި ފަރާތްތަކުން އެއް ހަމައެއްގައި އެ ބޭފުޅުންގެ
މުސާރަތައް އެކުލަވައިލުމަށް. އޭރުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދާނީ އެ ބޭފުޅުން ކޮންމެ ތަނެއްގައި
މަސައްކަތްކުރެއްވި ކަމުގައި ވިޔަސް ޕްރޮފެޝަނަލް ބޭފުޅުންނަށް އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބެންވާ ހަމަ މުސާރަ އެ އިން
ކޮންމެ ތަނަކަށް ދިޔަކަމުގައި ވިޔަސް ހަމަޖެހިގެންދާނެ ކަމަށް. އޭރުން އެ ތަންތަން ހިންގުން ހަރުދަނާވެ ޕްރޮގްރާމުތައް
ކާމިޔާބުކުރުމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފަހިވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ ގިނަ ރައްޔިތުން ކަންބޮޑުވަމުންދާ، ޝަކުވާކުރަމުންދާ ކަމަކީ ޞިއްޙީ ދާއިރާކަން އަޅުގަ ނޑު
ވެސް ޤަބޫލުކުރަން. މި ސަރުކާރަކީ ރައްޔިތުން ކަންބޮޑުވާ ކަންތައް ބަލައި، އެ ކަންތައް ހައްލުކޮށްދޭ ސަރުކާރު. މި
ބަޖެޓު ބަލައިލީމާ އަޅުގަ ނޑަށް އެންމެ ހިތްހަމަޖެހޭ ކަމަކީ އެންމެ އުފާވާ ކަމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެހައި
ރައްޔިތުންނަށް ފުރިހަމަ ޔުނިވާސަލް ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް ޕެކޭޖަކުން ހެލްތު އިންޝުއަރެންސްގެ އިނާޔަތްތަކެއް
ޚިދުމަތްތަކެއް ދެވޭ ގޮތަށް އެކުލެވިފައި ވާކަން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔަ މިހާރު މި މަޖިލިސްގައި
މަސައްކަތްކުރައްވާ ދެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ސަރުކާރުގެ ދެ ވުޒާރާގައި ތިބެގެން ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީ އާއި އޭރުގެ
ލޭބަރ މިނިސްޓްރީ އަޅުގަ ނޑު ހަނދާންވާ ގޮތުގައި، ތިބެގެން އެމެރިކާ ބަޔަކު ގެނެސްގެން ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް ދޭންވެގެން 3 އަހަރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން އެތައް ޚަރަދެއް ކޮށްގެން މަސައްކަތްކުރި ތަން.
އެހެންނަމަވެސް، އެކަންތައް ދިޔައީ ފެއިލްވެގެން. މި ސަރުކާރު އައިސް މަދަނަ އިންޓްރޮޑިއުސްކޮށް، މަދަނައިގެ
ޕްރޮގްރާމެއް ފަށައި، މިހާރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އާބާދީގެ 33%، ކޮންމެ ސަތޭއަކުން ބާވީސް މީހުންނަށް މަދަނައިގެ ޚިދުމަތް
ދޭކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. މިއަންނަ އަހަރު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަދަލުކުރަނީ 33% އިން 211% އަށް. ދިވެހި
ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް މަދަނައިގެ ޚިދުމަތް ދޭން އަޅުގަ ނޑުމެން ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް ދޭން އަޅުގަ ނޑުމެން
ސަރުކާރުން މި ވަނީ ނިންމާފަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަމައެކަނި ހެލްތު އިންޝުއަރެންސެއް ދެނީކީ ނޫން. އަޅުގަ ނޑު
ވެސް ޤަބޫލުކުރަން މިއާ އެކީ ހޮސްޕިޓަލްތަކަށް ބާރު ބޮޑުވެގެން ދާނެކަން. މި ބަޖެޓުން އަޅުގަ ނޑަށް މި ފެންނަނީ
159

ހެލްތު ކޯޕްރޭޝަންތައް ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި 211 މިލިއަން ރުފިޔާ، ކެޕިޓަލްގެ ގޮތުގައި 211 މިލިއަން ރުފިޔާ
ކަ ނޑައެޅިފައި ވާ ކަން. ޕަބްލިކު ހެލްތުގެ ދާ އިރާ ފުޅާކުރުމަށް ޓަކައި 31 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަ ނޑައެޅިފައި ވާތަން.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑަށް ހިތްހަމަޖެހުން ލިބެނީ އައި.ޖީ.އެމް.އެޗް މިހާރު ހުރި ވަރަށްވުރެ އެތައް ގުނައަކުން
ތަރައްޤީކުރުމަށް މި ބަޖެޓުގައި ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ތަން. އައްޑޫ އަތޮޅު، އައްޑޫ ސިޓީގައި ހޮސްޕިޓަލެއް އެޅުމަށް ޓަކައި
ދެ ފަރާތެއްގެ ލޯނެއް ލިބިފައި ވާކަން. އެއީ 23.6 އާއި 9.5 މިލިއަން ޑޮލަރު. ޖުމްލަ 31.: މިލިއަން ޑޮލަރު. އެއީ
436 މިލިއަން ރުފިޔާ. ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ހޮސްޕިޓަލެއްގެ އަގު، ހޮސްޕިޓަލެއް އަޅަން
ހިނގާނެ ޚަރަދާއި ޑޮކްޓަރުންނަށް ހިނގާނެ ޚަރަދާއި އިކުއިޕްމަންޓުތަކަށް ހިނގާނެ ޚަރަދު ނޭނގުނަސް، މި ސަރުކާރުން
އެކަން ބައްލަވާފައި އެ ކަމަށް ބޭނުންވާ ވަރަށް ފައިސާ ދެ ފަރާތެއްގެ ލޯނުގެ ދަށުން ކަ ނޑައެޅިފައި ވާކަން އަޅުގަ ނޑު
އުފަލާ އެކީ ފާހަގަކުރަން. އަދި މިއާއެކީ އަޅުގަ ނޑު ހިތްހަމަޖެހެނީ ރާއްޖޭގެ އުތުރުން ކުޅުދުއްފުށީގައި ވެސް ހޮސްޕިޓަލް
ތަރައްޤީކުރުމަށް ސަރުކާރުން ކަނޑައަޅުއްވާފައި ވާކަން. ހަމަ އެއާއެކީ ރާއްޖޭގެ އަތޮޅުތަކުގައި ވާ ހޮސްޕިޓަލްތަކާއި
ޞިއްޙީމަރުކަޒުތައް ތަރައްޤީކުރުމަށް ވެސް ސަރުކާރުން ކަ ނޑައަޅުއްވައި ފައިސާ ހަމަޖައްސަވާފައި ވާކަން. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ދެވަނަ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަ ކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ މި ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަކީ
ޑެފިސިޓު ކުޑަ، ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ވިދާޅުވާހެން، ސިންގަލް ޑިޖިޓު ޑެފިސިޓު ބަޖެޓެއް ކަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ،
311: ވަނަ އަހަރު 33% ޑެފިސިޓުގައި ވަނީ. 3121 ވަނަ އަހަރު 3122 .27% ވަނަ އަހަރު ލަފާކުރީ
ގާތްގަ ނޑަކަށް 26% ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، ސަރުކާރުގެ ޚަރަދުތައް ކުޑަކޮށްގެން މި އަދަދު ވަނީ 21.3% އަށް
ކުޑަކުރެވިފަ. އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން އަބަދުވެސް ދައްކާ ވާހަކަ އެއް ސަރުކާރުން ޚަރަދެއް ކުޑަ އެއް ނުކުރެއޭ .
ސަރުކާރުގެ ޚަރަދު ދުވަހުން ދުވަހަށް އިތުރޭ ވަނީ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ކަންތައް މި ބަޖެޓުގައި ވާ މަޢުލޫމާތުތައް
ބަލައި، މި ތާވަލުތައް ބަލައި ، ހިސާބުކުރީމަ އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކަށް ވެސް ފެނިގެންދާނީ ޑެފިސިޓު 21.3 ގައި ވާ ތަނޭ.
އޭގެ މާނަ އަކީ ސަރުކާރުން ޚަރަދުތައް ކުޑަކޮށްފިއޭ. ކުޑަކުރަމުންދަނީ. މިހާރު މި ހުށަހެޅިފައި ވާ ބަޖެޓަކީ 3123 ވަނަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓު ހުށަހެޅިފައި ވަނީ 8%:. ޑެފިސިޓުގަ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ޔަޤީންކުރަން މި އަހަރު ނިމޭއިރު ޑެފިސިޓު
މިއަށްވުރެ ވެސް ކުޑަކުރެވޭނެކަން. އަދި ސަރުކާރުން މަސައްކަތްކޮށްގެން ކުޑަކުރާނެ ކަމީ އަޅުގަ ނޑު އެއްވެސް
ޝައްކެތްކުރާނެ ކަމެއް ނޫން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިއަށްވުރެ ކުޑަ ޑެފިސިޓެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި އަހަރު، މިއަންނަ
އަހަރު 3123 ވަނަ އަހަރު ނިންމައިލާނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަކީ 25.6
ބިލިއަން ރުފިޔާ. ބަޖެޓު 25.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރާއިރު އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި 21.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ
ކަމުގައި އަންދާޒާކުރެވޭ. މީގެތެރެއިން 8.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަކީ ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި މި ސަރުކާރަށް ލިބޭނެ އާމްދަނީ.
ޓެކްސް ނޫން އެހެން ގޮތްގޮތުން 4.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް މި ލަފާކުރެވެނީ. ސަރުކާރުން މިހާރު ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވާފައި ވާ ސީ.ޕީ.ޓީ ބިލާއި ފަރުދުންގެ އާމްދަނީން ޓެކްސް ނެގުމުގެ ބިލާއި މި ބިލުތައް
160

ނިމިގެންދާއިރު 3125 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީގެ 86% ކަވަރު ކުރާނީ ޓެކްސްގެ ގޮތުގަ. މިއީ ޒަމާނީ
އިޤްތިޞާދެއް އޮންނަ ޤައުމުތަކުގައި، ދުނިޔޭގައި ތަރައްޤީވެފައިވާ ޤައުމުތަކުގައި އާމްދަނީ ވެސް ބައްޓަންކުރެވިފައިވާ
މިންގަ ނޑު ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މާމިނގިލީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމު ވިދާޅުވި މި ފޮތުގެ ޕޭޖު 47 ވަނަ ސަފުހާގައި އަދި އަ ޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ،
ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު މަޚްލޫފު ވެސް ދެންމެ ވިދާޅުވި 28 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރާ
ވާހަކަ. މާލިއްޔަތު ޤާނޫނުގައި އެބަ ބުނޭ ބަޖެޓު ތައްޔާރުކުރަންވާ ގޮތް. ކުރީގައި ނޯވޭ ވަކި ގޮތެއް ފޮތެއް. އޭރަކު
ފިނޭންސް މިނިސްޓަރަކަށް އިންނަވާ ބޭފުޅަކު ހިތަށްއެރި ގޮތަކަށް ބަޖެޓު ހަދާފައި މިތަނަށް ފޮނުވަނީ. ބޭރުގެ އެކި
ފަރާތްފަރާތުން ނަގާ ލޯނު ވެސް އެއީ ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ ކަމުގައި ބަޖެޓުގައި ކަ ނޑައަޅައިގެން ރައްޔިތުންނަށް
އޮޅޭ ގޮތަށް ސަރޕްލަސް ބަޖެޓެއް ކަމުގައި ދައްކާފައިވާ މަންޒަރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް 3116 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން،
3115 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓުން ފެނިގެންދޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 28 ބިލިއަން ޚަރަދުކުރެވޭ ބުނާއިރު އިތުރަށް މި ދާ
3.6 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ތެރެއިން 2.: ބިލިއަން ރުފިޔާ އަކީ އެކި އެކި މަޝްރޫޢުތަކަށް ބޭރުގެ އެކި އެކި ފަރާތްފަރާތުން
ލޯނުގެ ގޮތުގައި ދިވެހި ދައުލަތަށް ހަދިޔާކުރާ އެކިއެކި ވަސީލަތްތައް. އޭގެތެރޭގައި ހައުސިން އާއި ނަރުދަމާ އާއި
ބަނދަރުތަކާއި ހޮސްޕިޓަލުތަކާ އެކި ތަންތަން ހިމެނޭ. އެއީ ދިވެހި ދައުލަތަށް ވަންނަ ފައިސާ އެއް ނޫން. އެ މީހުން
އައިސް އެ މީހުން އެ ބުނާ ކަމެއް އެ ތަނެއްގައި އަޅައިދީ، އެ ކަމެއް ތަރައްޤީކޮށްދެނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ ނޫނީ ދައުލަތުން ކުރާ ޚަރަދެއްގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓު ފޮތުގައި ކަ ނޑައެޅިފައި ވާނީ ދިވެހި ދައުލަތުގެ
އެކައުންޓަށް ފައިސާ ވަދެ ، އެކައުންޓުން ފައިސާ ޚަރަދުކުރާ ނަމަ. އެހެންނޫނިއްޔާ އެ ފައިސާ އެއް ބަޖެޓު ތެރެއަކު
ނުހިމަނާނެ. އެއީ މާލިއްޔަތު ޤާނޫނު މިހާރު ބުނާ ގޮތް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ އަރަތެއް ނޫން. ބައެއް ބޭފުޅުންނަށް
މިއީ އަރަތެއް ކަމުގައި ހީވިޔަސް، މިއީ އަސްލު މި ކަމުގައި ޙަޤީޤަތް. އެ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
އޮތީ މާލިއްޔަތު ޤާނޫނު އަލުން ބައްލަވައިލައްވާށޭ. އޭރުން ސާފުވެވަޑައިގަންނަވާނޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބައެއް
ބޭފުޅުން ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ރައްޔިތުންނަށް އޮޅޭ ގޮތަށް އެކި ވާހަކަތައް ދައްކަވަމުންދިޔަ. މުލަކު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޔާމީން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމު ވިދާޅުވި ، އިޤްތިޞާދު ރަނގަޅުވާ ނަމަ، ބޭންކު ޕްރޮފިޓު އިތުރުވާނޭ. 3121 ވަނަ
އަހަރު ބޭންކު ފައިދާގެ ގޮތުގައި ލިބިފައި ވަނީ 314 މިލިއަން ރުފިޔާ. 3122 ވަނަ އަހަރު 33: މިލިއަން ރުފިޔާ.
މިހިނގާ އަހަރު ލިބޭނެ ކަމަށް ބެލެވޭ ގާތްގަ ނޑަކަށް 41 މިލިއަން ރުފިޔާ ނޫނީ 3: މިލިއަން ރުފިޔާ ފައިދާވޭ. މީގެ
މާނަ އަކީ ކޮބައިތޯ. މިއީ ފައިދާ އެއް ނޫންތޯ. 3122 ވަނަ އަހަރާއި 3123 ވަނަ އަހަރު ތެރޭގައި 2 މިލިއަން ރުފިޔާ
ކަމަށް އިތުރަށް ފައިދާވާނެ ކަމަށް މި ޤަބޫލުކުރެވެނީ، 341 މިލިއަން ރުފިޔާ. އެހެންނަމަވެސް، 3124 ވަނަ އަހަރު
އެބަ ލަފާކުރެވޭ 375 މިލިއަ ން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް. އަދި 3125 ވަނަ އަހަރު 426 މިލިއަން ރުފިޔާ ފައިދާގެ
ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް އެބަ ލަފާކުރެވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު މި ކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ދަންނަވާލަން
161

ބޭނުންވަނީ ކީއްވެގެންތޯ އެ މަނިކުފާނު 3121 އާއި 3124 އާއި 3125ގެ ވާހަކަ ނުދައްކައި އެންމެ ތަންކޮޅެއްގައި
ހިފައި ދައްކަނީ. މިއީ ރައްޔިތުންނަށް އޮޅުވައިލުމަކީ. ދިވެހި ރައްޔިތުން ތިބީ ހޭލާ ބަލައި މި ކަންތައްތައް
ރިސާރޗްކުރުމުގަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ވެސް އަޅުގަ ނޑު އެއްޗެއް ދަންނަވައިލާނަން. ބޭންކިން
ދާއިރާ ފުޅާނުކުރެވި، އަދި ފު ނިޖެހިފައި ވާ މައި ގަ ނޑު ސަބަބަކީ ބޭންކުތައް ރެގިއުލޭޓުކުރުމުގައި ފެއިލްވެފައި ވާކަން.
ބޭންކުތައް ރެގިއުލޭޓު ކުރުމުގެ ޒިންމާ އުފުލަންޖެހޭ ފަރާތަކީ އެމް.އެމް.އޭ، މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރީ އޮތޯރިޓީ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ބޭންކުތަކުން ލިބޭ އާމްދަނީ އިތުރުކުރެވޭނީ އެމް.އެމް.އޭ އިން ބޭންކުތަކަށް ވިޔަފާރިކުރުމަށް ޖާގަދީގެން.
އެހެންނޫނިއްޔާ އެ ކަމެއް ނުކުރެވޭނެ. ދިވެހި ރުފިޔާގެ އަގުވެއްޓި ޑޮލަރުގެ ދަތިކަން ފިލައިގެން ނުދަނީ އެމް.އެމް.އޭގެ
ފޮރިން އެކްސްޗޭންޖުގެ ސިޔާސަތެއް ނެތުމުގެ ސަބަބުން. އެހެންނޫނިއްޔާ އެ ސިޔާސަތު ކަމުނުދާތީ. އަޅުގަ ނޑު މިއަދު
އެމް.އެމް.އޭ އަށް ގޮވައިލަނީ އެ ބޭފުޅުންގެ ސިޔާސަތު އަލުން މުރާޖަޢާކުރައްވާށޭ. އެހެންނޫނީ އައު ސިޔާސަތެއް
އެކުލަވައިލައްވާށޭ. އޭރުން މި ޤައުމުގެ ބޭންކިން ސެކްޓަރ ތަރައްޤީވެގެން ކުރިއަރައިގެންދާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ޤައުމުގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރާކަމުގެ ހެއްކަކީ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ރިޒާރވަށް 58 މިލިއަން ޑޮލަރު އިތުރުވާކަން މިހިނގާ
އަހަރު، މި އަންނަ އަހަރު. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން އުފާކުރާ ކަމެއް. ބަޖެޓުގެ ޕޭޖު 46 ވަނަ ސަފުހާގައި މީގެ ތަފްޞީލު
އެބަ ހިމެނޭ. ބަޖެޓުގެ ޑެފިސިޓް 4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރުމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ކަ ނޑައަޅާފައިވާ ގޮތްތައް ވެސް މި
ބަޖެޓުގައި ސާފުކޮށް އެނގިގެ ން އެބަ ދޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން 2.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުން ޑެފިސިޓު ވާއިރު
އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހި ބޭންކުތަކުން ޓީބިލުގެ ގޮތުގައި ގަންނަން ނިންމާފައި ވަނީ 838 މިލިއަން ރުފިޔާ. މިދިޔަ އަހަރު،
މިހިނގާ އަހަރު 2.3 މިލިއަން ރުފިޔާ. ގާތްގަ ނޑަކަށް 511 އެއްހާ މިލިއަން ރުފިޔާ ބޭންކުތަކުގައި އިތުރަށް ވާނެ.
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަޖެޓުގައި ވާ ގޮތުން 3123 ވަނަ އަހަރު ފެށޭއިރު މިދިޔަ އަހަރު ގަނެފައިވާ ޓީބިލުތަކުގެ ތެރެއިން،
ވިއްކާފައި ވާ ޓީބިލުތަކުގެ ތެރެއިން 2.3 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަނބުރާ ބޭންކުތަކަށް ދައްކާނެ. އެހެންވީމާ، އޭގެ މާނަ އަކީ
އިތުރަށް ބޭންކުގައި ހުންނަ 511 މިލިއަން ރުފިޔާ އާއި މި 2.3 މިލިއަން ރުފިޔާ ވީމަ ގާތްގަ ނޑަކަށް 2.7 މިލިއަން
ރުފިޔާ ބޭންކުތަކުގައި އިތުރަށް ހުންނާނޭ ޢާއްމު ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ފައިދާވާނެ ގޮތަށް ވިޔަފާރިތަކަށް ލޯނު ދެވޭނެ
ގޮތަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަދި ޑީ.އާރު.ޕީގެ ލީޑަރު މަސްއޫލިއްޔަތު ވާ ކުންފުނިތަކުން ދައްކަންޖެހޭ 2 ބިލިއަން
ރުފިޔާ ދައްކައިފި ނަމަ، 4.5 ނޫނީ 4.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހުންނާނެ ކަމުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ހަމަހަމަގޮތުގައި ބެހުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން
ބޭނުންވާ ގޮތެއް. އިހަށްދުވަހު އިމްޕޯޓު، އެކްސްޕޯޓް ޤާނޫނަށް ގެނެވުނު ބަދަލުގެ ސަބަބުން ދިވެހި ވިޔަފާރިވެރިން
ރާއްޖެ އަށް އެތެރެކުރާ މުދަލުން 711 މިލިއަން ރުފިޔާ ލުއިވެގެންދާނެ. 711 މިލިއަން ރުފިޔާ. މިސާލަކަށް މަޖީދީ
މަގުގައި ހެދުން ފިހާރަ ހިންގާ ބަޔަކު 31111 ޑޮލަރުގެ ހެދުން ރާއްޖެ އަށް ގާމެންޓްސް އެތެރެކުރަންޏާ މިހާރު އެ
ބޭފުޅުންނަށް ގާތްގަ ނޑަކަށް އޭގެ 36% އިތުރަށް ހެދުން ގެނައުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެ. 36% އިތުރަށް
162

އިންވެސްޓު ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެ. އޭގެ މާނަ އަކީ އިތުރަށް 61111 ރުފިޔާގެ ނޫނިއްޔާ ޑޮލަރުގެ މުދާ އިތުރަށް
ގަނެވޭނެ ގޮތަށް އެ ބޭފުޅުންނަށް ވެގެންދާނޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ވާހަކަދައްކަން، އިތުރަށް މި
ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ ވާހަކަ އެބަ ހުރި. އެހެންނަމަވެސް، ދެން އަޅުގަ ނޑަށް ލިބޭ ދެ ވަނަ
ފުރުޞަތުގައި އިތުރަށް ވާހަކަދައްކާނެ ކަމުގައި ދަންނަވަމުން އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަ ނިންމާލާނަން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ވިލިމާފަންނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާނު ހުސައިން މަނިކަށް. މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވަގުތު ގެ މަސައްކަތް އޮތީ 8 ޖަހަންދެން
ކުރިއަށް ގެންދާ ގޮތަށް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަކޮޅު ނުނިމޭ ކަމަށް ވަންޏާ 6 މިނެޓު އެރުވޭނެ. އެހެންވީމާ،
ވާހަކަކޮޅު ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ދަންނަވަން.
ވިލިމާފަންނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާނު ޙުސައިން މަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، ބަޖެޓުގެ މަރުޙަލާ އަކީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރަކަށް އެ
ދާއިރާއާއި މުޅި ޤައުމަށް ޓަކައި އެ މެންބަރަކު ކުރެވެންޖެހޭ އެންމެ މުހިއްމު މަސައްކަތުގެ ނަތީޖާ ނިކުންނަ ވަގުތު.
ޙަޤީޤަތުގައި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބަޖެޓު ފޮނުއްވީމަ ބަޖެޓުގައި ހުރި އުނިއިތުރުކަމުގެ މައްޗަށް
ވާހަކަދައްކާއިރު، ރިޢާޔަތްކޮށް ރަނގަޅު ގޮތްތައް ގެނައުމަކީ ހަމަ މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ
ކޮންމެ މެންބަރެއްގެ ވާޖިބު ވެސް މެ. ބައެއް މެންބަރުންތައް ސިޔާސީ ފިކުރުގެ އޮއިވަރުގައި ޖެހި، ވަރަށް ދުރަށް
ވާހަކަ އައިގެން އެބަ ވަޑައިގަންނަވާ. ކޮންމެހެން އަޅުގަ ނޑު އެ ފުރުޞަތުގެ ބޭނުން އެ ގޮތަށް ކުރާކަށް ނެތީމު.
ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ އެއްޗަކީ މިހާތަނަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހަމައަށް ގެނެސްދެވުނު ބަޖެޓުތަކާއި
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ދިވެހި ދައުލަތުގެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިކަން ހިންގުމުގެ ބާރު ގ. ކެނެރީގޭ މުޙައްމަދު ނަޝީދު މި
ހިންގަވާ ސަރުކާރަށް މި ބަޖެޓު ނިންމައި ފާސްކޮށްދީފި ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިހާތަނަށް އެ ދެވުނީ
65 ބިލިއަން ދިވެހި ރުފިޔާ ކަމުގަ. އަދިވެސް އެއްފަހަރު ނޯޓުކޮށްލާނަން، 65 ބިލިއަން ރުފިޔާ ވާ ގޮތް
ދަންނަވައިލާނަން. 311: ވަނަ އަހަރު 23.2 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ވަނީ މި މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްދީ ނިންމާފަ.
3121 ވަނަ އަހަރު 22.9 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ވަނީ ފާސްކޮށްދެއްވައި ނިންމާފަ. އަދި 3121 ވަނަ އަހަރު، މި
ނިމިގެންދާ އަހަރަށް، އަޅުގަ ނޑުމެން ނިންމައިދިން 24.6 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓާއި އަދި 3123 ވަނަ އަހަރަށް
ކަ ނޑައެޅިފައި މި އޮތް 28 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓު އެއްކޮށްލީމަ ޖުމްލަ 65 ބިލިއަން އެބަ އާދޭ. މީގެތެރެއިން
163

މިހާތަނަށް ވަނީ 47 ބިލިއަން ރުފިޔާ އޭގެ ޒާތުގައި ކޮށް ނިންމާފަ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން މީގެ މުޤާބިލުގައި
މި ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ 4 ލައްކަ މީހުންގެ ތެރެއިން، ދިރިތިބި ހުރިހާ ރައްޔިތުންގެ
ތެރެެ އިިން، ކޮންމެ މީހެއްގެ ބޮލަށް ކިތަކެއް ރުފިޔާތޯ އެޖެހުނީ ސުވާލުކޮށްލަވަބައްލަވާ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިރިތިބީންގެ
ތެރެއިން 3119 ވަނަ އަހަރުން ފެއްޓިގެން މިއަދާ ހަމައަށް ހަމަ ތިބި ކޮންމެ ދިވެހި ރައްޔިތެއްގެ ބޮލަށް 2 ލައްކަ 91
ހާސް ރުފިޔާ ގ. ކެނެރީގޭ، މުޙައްމަދު ނަޝީދުގެ މި ރީނދޫ ސަރުކާރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ވަނީ ދީފަ. މި ޢިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ އިދިކޮޅު ހަމަ ކޮންމެ މެންބަރަކު ވަނީ އެ ބޭފުޅެއްގެ ދާއިރާ އަށް، އެ ސަރަހައްދަށް،
މުޅި ދިވެހި ޤައުމަށް، މުޅި މި ޖައްވަށް ޓަކައި ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރި އެދުންތަކާ އެކު މި ބަޖެޓުތަކަށް ވޯޓުދީފަ.
އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓަށް ފާޑު އެބަ ކިޔަމު. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދައުރު. އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ ޤާނޫނީ، ދުސްތޫރީ
މަސައްކަތެއް. އެ މަސައްކަތަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޖޯކުޖަހަމުންދާ ފަރާތްތަކަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން
އެނގިވަޑައިގެން ތިއްބަވާށޭ ޤާނޫނީ ޒިންމާ. މި ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
މި ބަޔާންކޮށްދޭ 81 ވަނަ މާއްދާގައި މެންބަރެއްގެ ދައުރު ވަރަށް ތަފްޞީލުކޮށް އެބަ އޮތް. ދޮގުނުހަދާ ވާހަކަ.
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވަރަށް ތަފްޞީލުކޮށް މި އޮޅުވައިލައްވައި، މަކަރާއި ތާކިހަލުގެ
ބަޖެޓެއް ކަމަށް ވިދާޅުވަމުން ގެންދަވަނީ ތަފްޞީލު ހެއްކާއި ޤަރީނާ އާއި ކާފީ ހުއްޖަތާ އެކުގަ. އެއަށް ބަދަލުދެއްވަމުން
ބައެއް ބޭބޭފުޅުން ވާހަކަދައްކަވަމުން ހައްދަވާ އިތުރުފުޅުގެ ވާހަކަ މި ތަނުގައި ނޯޓުކޮށްލާނަން. ދެން އެންމެ ފިަަ ހުން
ވާހަކަދެއް ކެވި ހުޅުމީދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ތިމަންނާމެންގެ މި އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން 3119 ވަނަ
އަހަރުގެ ނޮވެމްބަރު މަހުގެ 22 ވަނަ ދުވަހުގެ ފަހުން ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް މަދައިގެ ނަމުން ޚިދުމަތެއް ދެއްވާ ވާހަކަ
ވިދާޅުވީމާ، އެއީ ރޯމާދުވާލު ހެދި ބޮޑުވެގެންވާ ދޮގެއް. 3119 ވަނަ އަހަރުގެ ޖުލައި މަހުގެ ފަހުކޮޅުގައި ކުރީގެ
ސޯޝަލް ސެކިއުރިޓީގެ މިނިސްޓަރަކަށް ހުންނެވި ޑޮކްޓަރ ޗަބީ އިސްވެ ހުންނަވައިގެން ދަރުބާރުގޭގައި އެ މަންޒަރު
މުޅި ދިވެހި ދައުލަތުގެ ރައްޔިތުންގެ ކުރިމައްޗަށް ވާނީ ފެނިފަ. އެހެންވީމާ، އެ ވަރުގެ ބޮޑެތި ދޮގު ރޯމާދުވާލު ހަދާ
ބަޔަކު ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުގައި ދުވަހަކު ވެސް ތެދެއް ނުހަދާނެ. ދުވަހަކުވެސް އެ ނޫން ގޮތެއް ނުވާނެ. އެކަން
ކުށްވެރިކުރަން، އިންތިހާ ދަރަޖައިގެ އިބާރާތުން. އާދެ، މި ތަޞައްވުރާ މެދުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލާ ހިތް އޮތީ
ބައެިެ އް ބޭބޭފުޅުން، އެ ބޭފުޅުން ބޭނުންފުޅުވާ ގޮތަކަށް މި ވާހަކަތައް ދައްކަވައިފި. އަޅުގަ ނޑަށް މި ބަޖެޓު ސިފަ
ވަނީ، އަދި މި ނޫން އެހެންވެސް އެމް.ޑީ.ޕީން ހުށަހަޅާފައި ވާ ބަޖެޓުތައް ސިފަވެގެންދަނީ ސަރުކާރުކާ މާލު، ޑަރިއާމޭ
ޑާލު. މި ސަރުކާރުގެ ފައިސާ އެއް ނޫންހޭ. މޫދަށް އަޅައިލާށޭ. ހަމަ އެ ބީދައިން. ތަފާތު ރީތި އަކުރުތަކާއި
ތަޞައްވުރުތަކެއް މީގައި ކުރައްސަވާފައި ހުރި ކަމާ މެދު އަޅުގަ ނޑު ދެބަހެއް ނުވަން. އެ ވިދާޅުވާ 482 ސަފުހާ މީގައި
ހިމެނިގެންދަނީ ހަމަ ކޮންމެ ރައްޔިތަކު އެ ބޭފުޅުންގެ ބަހުރުވައިން ނަމަ، ފުނަށް ފީނިޔަސް، އެންމެ ފުޅާމިނާއި އެންމެ
ފުންމިނަށް ވަޑައިގަތަސް އެއްޗެއް ނޭނގޭ ބީދައިން. ރަނގަޅު، ދިވެހި ތަރުތީބުން ލިޔެފައި، ދިވެހި އަކުރާއި ހިސާބުގެ
164

އަކުރު މީގައި އެބަހުރި. އެ ވިދާޅުވާ 29 ވެސް މީގައި އެބަ އޮތް. އަދި އެހެން ސަފުހާތައް ވެސް މީގައި އެބަހުރި.
ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ހާސިލުވި މިންގަ ނޑު ދެންމެ އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވި ބީދައިން އަޅާކަ ނޑައި
ކިޔާލާ ކަމަށް ވާ ނަމަ ފާއިތުވެދިޔަ 4 އަހަރުގެ ތެރޭގައި މިއަހަރާ އެއްކޮށްލީމާ، ކޮންމެ ދިވެހި ރައްޔިތެއްގެ ބޮލަށް 2
ލައްކަ 911 ހާސް ރުފިޔާގެ މުޤާބިލުގައި އެއްޗެއް ލިބެނީ ކޮން ރައްޔިތަކަށްތޯއޭ ސުވާލުއުފައްދަން އަޅުގަ ނޑު ބޭނުން
މި ތަނުގަ. އަދި ޚާއްޞަކޮށް މާލޭގެ 22 ގޮނޑީގެ ތެރެއިން، ވިލިމާފަންނު ގޮނޑީގައި މި ތަނުގައި ދަންނަވާލެވެން އެބަ
އޮތް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާ އާއި އަޅުގަ ނޑުމެން މާލޭގައި މި އުޅޭ ސަރަހައްދުގައި ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި އެންމެ
ރައްޔިތުން އެ ބައެއްގެ އަސާސީ ހުރިހާ ޚިދުމަތްހޯދުމަށް ޓަކައި މަގުހިނގުމާއިިި ދުއްވުމުގައި އެބަ ހިމަނަންޖެހޭ.
ދަތުރުފަތުރު އެބަ ބޭނުންވޭ. މުޅި މާލޭގައި ދިރިއުޅޭ 2 ލައްކަ ވިއްސަކަށް ހާސް މީހުންގެ ތެރެއިން ކިތަކަށް
ބަޔަކަށްތޯއޭ މިއަދު މި ދިވެ ހިރާއްޖޭގެ މަގުމަތީގައި، ފުރަމާލޭގެ މަގުމަތީގައި ހުރި ގާތަކުގައި ހުރި ދަތި އުނދަގޫ
މިންގަ ނޑު އިހްސާސްކުރެވެނީ. ދުއްވާ އެއްޗެހި ކިތަކަށް އެކްސިޑެންޓުވެ ދަނީ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މި ދެންނެވި މޭރުމުން،
މި ވާހަކަދައްކަމުން، މ ދެިިންނެވި 65 ބިލިއަންގެ މަތީގައި އަދި ޚާއްޞަކޮށް ފާސްކޮށްދެވިފައި ހުރި 47 ބިލިއަނުގެ
ވާހަކަ ދައްކަވަމުން ދަންނަވަން. މާލޭ މުނިސިޕަލްޓީގެ ނަމުގައި 311: ވަނަ އަހަރު، 3121 އަދި ހިނގަމުން މި ދާ
3122 ވަނަ އަހަރުގެ ފެބްރުއަރީ މަހުގެ 6 ވަނަ ދުވަހާ ހަމައަށް ހުރި މާލޭ މުނިސިޕަލްޓީއާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ކިތަކެއް މަސައްކަތްތޯއޭ ހަވާލުކުރީ. ކިތަކެއް ފަހަރުތޯއޭ ބަޖެޓު ފާސްކުރީ މާލޭގެ މަގުހެދުމަށް. ރޯޑް ކޯޕަރޭޝަންގެ
ނަމުގައި ކޯޕަރޭޝަނެއް އުފައްދަވާފައި މި ތަނުން ކޮންމެވެސް އެިެ މް.ޑީ.ޕީގެ އެކްޓިވިސްޓަކަށް އެމް.ޑީކަން ދެއްވާފައި
ބެހެއްޓުމަކުން މާލޭގެ މަގުތަކެއް ނުހެދޭނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިކަހަލަ ވާހަކަ އަިަ ޅުގަ ނޑުމެން ދައްކަންޖެހެނީ މި
ޙަޤީޤަތުގެ މައްޗަށް ބުރަވެ ތިބެގެން. މީކީިީ ކޮންމެހެން އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރާ އަޅުގަ ނޑުމެން ޖެހިގަނެގެން
އަޅުގަ ނޑުމެން ދައްކަންޖެހޭ ވާހަކަ އެއް ނޫން. އާދެ، މީގެއިތުރުން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނަން، ދެންމެ އަޅުގަ ނޑު މި
ދެންނެވި ވާހަކަތަކުގެ އަނެއް ހުއްޖަތަކީ 311: ވަނަ އަހަރު މުޅި ދައުލަތަށް ލިބުނު ފައިދާ އަކީ، އާމްދަނީއަކީ 7.3
ބިލިއަން. 3121ގައި 7.6 ބިލިއަން. 3122ގައި : ބިލިއަން. އަދި 3123ގައި ލިބޭނެ ކަމަށް 22.5 ބިލިއަން. ޖުމްލަ
44.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ވީމަ މިއީ 31 ބިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރަށް ޚަރަދުކޮށްފަ. ދަރަންޏަށް ޚަރަދަކޮށްފައި، ދަރަންޏަށް.
ކޮން ވާހަކަ އެއްތޯ މި ބޭފުޅުން މި ދައްކަނީ. ދަރަންޏަށް ޚަރަދުކޮށްފައި މި ހުރީ. މި ބަޖެޓު ހެކިދޭ މި ކަމަށް.
ދަރަންޏަށް 31 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ތިމަންނާމެން ލޯނެއް ނުނަގާނަމޭ. ހަމަ އަންނަ ގޮތަށް ލޯލާރި އެއް ނެތަސް މިކަން
ކުރާނަމޭ. ހަމަ އެންމެ ރިސޯޓަކުން ހިންގާނަމޭ. އެންމެ ލެޕްޓޮޕެއް ބަހައްޓައިގެން ހިންގާނަމޭ. ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް
އައިސްކްރީމް ކާންދޭނަމޭ. ބޭނުންއިރަކު ދެވޭނޭ ވިދާޅުވި ސަރުކާރުން، އޮޅުވާލަމުން ދާތީވެ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވާހަކަ
ދައްކަންޖެހެނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މަރުޙަލާ އަކީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި
ވާހަކަދައްކަންޖެހޭ މަރުޙަލާކަމުގައި ވާތީ އަޅުގަ ނޑު މި ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. އާދެ، ދެން އޮތީ 6 ވަޢުދު. މީ އިހުނަށް
165

ވުރެ މާ މަޖާ، މާ ބޮޑުވެގެންވީ ޖޯކެއް. އާދެ، އަތްފޯރާފަށަށް ބޯހިޔާވަހިކަން، ދަތުރުފަތުރު، ކަންމަތީ ފިހާރަ، ޑްރަގު
އަދި ބޭސްސިޓީ އަށް ސަލާންޖެހުމުގެ ވާހަކަ ތަކުރާރުކޮށް ދަންނަވަމުން މި ދަނީ. އަދި އެންމެ ބޮޑު ވާހަކައަކަށް، މި
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިތިބި 4 ލައްކަ އެތަކެއް ރައް ޔިތުންގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މީހަކަށް، ކުޅެދޭ މީހަކާ އަދި
ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުރި ކޮންމެ މީހަކަށް ވެސް ތިމަންނާމެން މަދަނައިގެ ޚިދުމަތްދޭނަމޭ ވާހަކަދައްކަމުންދާއިރު
ލަދުގަންނަންޖެހޭނެ އެބަ ތިއްބޭ ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ކުދިންނަށް ކުރިން ދިން ބޭސް މިހާރު ނުދެވި، މޮޔަވާ
ހިސާބަށް ޢާއިލާތަކުން ގޮއްސަ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކިތަކެއް ރައްޔިތުންތޯ ބޭރުގެ ހޮސްޕިޓަލުތަކުގައި ތި ވިދާޅުވާ މަދަނައިގެ
ޚިދުމަތް ނުލިބި، އެލައިޑް އިންޝުއަރެންސުން ލާރި ނުލިބިގެން އުޅެން އެ ޖެހެނީ. ލަދުގަންނަންޖެހޭނެ މި ވާހަކަ
ދައްކަން މި ތަނުގަ. ތިމަންނާމެންނަކީ އޯގާތެރި ސަރުކާރޭ ވިދާޅުވެ، ބޮޑު ބަޖެޓެއް އެ ގޮތް މި ގޮތަށް ލިޔެގެން އައިސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ދެއްކުމަކުން ހަމަ އެއް ނޫން އިނގޭތޯ. މި އޮތީ އަހުލީ ހަނގުރާމަ އެއް މި ޤައުމުގައި ފައްޓަންޖެހޭ
ހިސާބުގަ. ރީދުލާއި ނުލާ އަދި ދެން ހުރި ކުލަތަކުގެ މައްޗަ ށް ތަފާތުކުރުން އިންތިހާ އަށް މި ޤައުމުގައި އެބަ އޮތް.
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޤާނޫނު ހަދާ މަޖިލީހަކުން ހަދާ ޤާނޫނަކާ ރިޢާޔަތެއް ކޮށްލަނީކީ ނޫން. އެއް ފަހަރު ވިދާޅުވާނެ، މީ
ތި ބޭފުޅުން ގެންނަވާހާ ބަޖެޓުތައް ތިމަންނާމެން ފައިސާ ދޭކަށްނުޖެހެއޭ. ޤާނޫނެއް މި ތަނުން އަޅުގަ ނޑުމެން
ހެދުމަށްފަހު، ދިވެހި ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ހެކިދޭ ގޮތުން ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ
ދާއިރާތައް ހިންގުމުގެ ޤާނޫނު ހަދާ ނިންމީމަ، އެ ޤާނޫނު ހަދާ މަޖިލީހުގެ އެ މަސައްކަތަށް ރިޢާޔަތްނުކޮށް ދެންމެ
ކުޅުދުއްފުށީ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު އެ ވިދާޅުވީ މި ސަރުކާރު ޢަމަލުކުރަމުންދާ ގޮތް. ކޮބައިތޯ
އިޚްތިޞާޞްތަކުގައި ހިމެނޭ މަސައްކަތްތައް. މީގެތެރެއިން އެންމެ ކަމެއް އެބަ ހިމެނޭ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނަން.
ޕްރީސްކޫލުގެ މަސައްކަތްތަކުގެ ވާހަކަ އެބަ އޮތް. އިދާރީ ދާއިރާތަކުގެ ތެރެއިން ކައުންސިލްތަކުން ހިންގެވުމަށް ޓަކައި
ޕްރީސްކޫލުގެ ވާހަކަތަކުން ބައެއް މީގައި އެބަ އޮތް. އޮތިއްޔާ އޮތް އެއްޗެއްގެ ވާހަކަ ދަންނަވަން ކެރޭނެ އަޅުގަ ނޑަށް
ވެސް. ނަމަވެސް މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންގެ، މި ޤައުމުގެ އުއްމީދުތަކުގައި ކޮޅުފައިން ޖަހައި ދިވެހިރާއްޖެ އަށް
ގެނެވިފައި މި އޮތް ޑިމޮކްރަސީ ފަހަތަށް ދުއްވާލައި ގުންޑާމާރީ ވެރިކަމެއް މި ޤައުމުގައި ކުރުމަށް ތައްޔާރަށް.
ތިމަންނާމެން ކުރާނަމޭ، ތިބޭނަމޭ، ހަދާނެ އެއްޗެކޭ ހަދާނީ ރައްޔިތުން ކުރިމަތީ ބުނެލަން ކެރޭނެ. ބައެއް މީސްމީހުން
ރައްޔިތުން ކުރިމަތީ ބުނެލާފައި ހުރީ ދިވެހިންގެ އަސާސީ އެންމެ ވަރުގަދަ އެއް އުސޫލު ޝުޢޫރު ކަމުގައި ވާ
ދިވެހިންގެ އިސްލާމީ ފިކުރާއި ވަހުދަތުގެ މައްޗަށް ޖޯކުޖެހުމަށް ޓަކައި ބުދު ވެސް ބަހައްޓާފައޭ ހުންނާނީ. ދެން ތިބެހެރޭ
ބަލައިލަން. އެ ވަރުގެ ގޮތެއް ފޮތެއް ނެތް، ލަދެއް ހަޔާތެއް ނެތް، ސަރުކާރަކުން ހުށަހަޅާ ބަޖެޓެއްގެ ވާހަކަ
އަޅުގަ ނޑުމެން ދައްކަން މި ތިބެނީ މި ތާނގަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ މި ނުދީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ދިޔަޔަސް ބުނާނެ ވޯޓެއް ނުދިނޭ. އެންމެ ފަހުން ނިމުނީ ކިހިނެއްތޯ. މި ތަނުން އަޅުގަ ނޑުމެން
ފާސްކުރި އިމްޕޯޓު، އެކްސްޕޯޓު ޑިއުޓީ އަށް ގެނައުމުގެ އިޞްލާޙު ޤާނޫނަށް. އަދި ބައެއް އެ ނޫން ކަހަލަ ޤާނޫނުތަކުގެ
166

މަސައްކަތްކޮށްފައި އިމްޕޯޓު މުދަލުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ސިނގިރޭޓުގެ ޑިއުޓީގެ ވާހަކަ ދައްކާ ނިމިގެންދިޔައިރު ވީ
ކިހިނެއްތޯ؟ އަޅުގަ ނޑުމެން ބޮލުގައި އެންމެ ފަހުން އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް ދިޔައީ ވޯޓުދީފައޭ. ވޯޓު އަޅުގަ ނޑުމެން
ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި ދެނީއޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ ދިވެހިރާއްޖެ ބޮއިކޮޓުކޮށްގެން، މިވެރިން އުޅުނު
ފާޑަށް އުޅެ، ވެރިކަން ބޭނުންވެގެން އުޅޭ ބައެއް ނޫން. މާލޭ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ވައިގެ ބަނދަރު، ހަމަ ކެރިގެން
އަޅުގަ ނޑުމެން ހިފައިލާނަން. ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުމެއް ނުވޭ އެހެން ހަދައިލާކަށް. އެއީ ދިވެހި ރައްޔިތުން
ބަ ނޑަށް ޖައްސަން އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންނުވަނީ. ވެރިކަމުގެ ބޭނުމަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންނުވަނީ އެކަން ކުރަން
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މިހެން ބަޖެޓު ހަދާފައި އަޅުގަ ނޑުމެން އަތަށް ގެނެސްދިނުމަކުން އަދި
އަޅުގަ ނޑުމެންނެއް އެ ގޮތަކަށް ނުގުޑާނެ. ދެން ތިބީ އަޅުގަ ނޑުމެން ތެރޭގައި ތިބި އަޑުގަދަ ފަރާތްތައް. ބައްޕަ
ބޯޓުދަތުރުކުރަން ދިޔުމުގެ ނަމުގައި ވިއްކާލުން. ބޮޑެތި އާމްދަނީތަކާއި އަދި އެ ބޭފުޅުން ބޭނުންފުޅުވެވަޑައިގަންނަވާ ކާރު
އެއްޗެހި ހަމަ ގުޅިވަޑައިގަންނަވާ ދުވަހު، މަތިން ފައިބަނީ ދޮރުމައްޗަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ގޮތަށް ކުލީ
ސިފައިން ގެންގޮސްގެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަސައްކަތް ހުއްޓުވޭނެ ކަމަށް ހީކޮށްފިއްޔާ ލާހިކު ކުޅަދާނަ ކަމެއް ނޫން اله
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ 3124 ވަނަ އަހަރު ގ.ކެނެރީގޭ މުޙައްމަދު ނަޝީދަށް އެނބުރި މި ޤައުމުގެ ވެރިކަމަށް އަންނާކަށް.
ލާހިކު ކުޅަދާނަ ކަމެއް ނޫން. އަވާމެންދުރާއި ހުވަފެންތަކާ، ދައްކާނެ ވާހަކަ އެއް ދައްކަވައިގެން ދިވެހި ރައްޔިތުން
ހައްލަން އުޅުއްވުމުގެ މަޤްޞަދު، އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެ ގޭބީސީ އަކަށް، ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ކިޔައިދޭނަން. ތިއިން
ކޮންމެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައްޔިތެއްގެ ބޮލަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންގެ ބޮލުން އެއް ލައްކަ އަށްޑިހަ
ހާސް ރުފިޔާ އަދި އެތަކެއް ލައްކަ ޑޮލަރެއްގެ ފައިސާ ދަރަނިވެރިކުރުވައި ނެތް އެއްޗެހިތަކެއް ރައްޔިތުންނަށް ޖަހައިގެން
ވިއްކަމުން މި ގެންދަނީ. މި ވާހަކަ ބަލާކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނެއް މާ ގިނަ ދުވަހަކު ނުތިބޭނެ ވާހަކަ ދަންނަވަން.
ތަޢުލީމުގެ ވާހަކަތަކާއި އަތޮޅުތަކުގައި ކިޔަވައިދިނުމާއި ބޭރުގައި ތިބި ކިޔަވާކުދިންގެ މައްސަލަތަކާއި ވިސާ އަދި
ފައިސާގެ މައްސަލަތަކުގެ ވާހަކަ ހުރިއިރު ހަމަ މި ބަޖެޓުގައި އެބަ އޮތޭ ސިޔާސީ މަޤާމުތަކުގެ ތެރެއިން 48 މަޤާމެއް
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒްގެ އޭރިޔާގެ ތެރޭގަ. އެންމެ މިނިސްޓަރަކާއި އެންމެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރަކު
ހުންނަންޖެހޭނީ. ކޮން 48 އެއްތޯ. 49 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކޮށްގެން ދުނިޔޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކުގައި ބައިތިއްބަވާފައި
ތިބި ވާހަކަ ދެންމެ ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މަޚްލޫފު ވިދާޅުވި. ކީއްކުރައްވަން ދޭ ފައިސާ އެއްތޯ؟
މެލޭޝިޔާ އަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި އައީ އިހަކަށްދުވަހު ދަތުރުކޮށްފަ. އެތާގައި ކިޔަވާކުދިން އުޅޭ ހާލު
އެނގިވަޑައިގަންނަވާތޯ؟ މި ބަޖެޓުގެ ކޮން ހިސާބަކުންތޯ އެ މީހުންނަށް ލުޔެއް ލިބިފައި އޮތީ. އެންމެ ކުޑަމިނުން އެ
މީހުންގެ މައިންބަފައިން ބޭންކު އޮފް މޯލްޑިވްސްގައި ބަހައްޓާ ޑޮލަރުކޮޅު، ފައިސާކޮޅަކަށް ހޯދޭނެ ގޮތެއް ނެތިގެން
މަގުމަތީ ސަލާންޖަހަން ދުވާ ހިސާބުގައި ދިވެހި ރައްޔިތުން އެ ތިބީ. މިއީ މި ޤައުމު ބިނާކުރުމަށް، މާދަމާ މި ޤައުމު
ހިންގަން ތިބި ކުދިންގެ ހާލު ހުރި ގޮތް. އިންޑިޔާ އަދި ސްރީލަންކާގެ ހާލު އޮތީ މިހެން. އެ ޤައުމުތަކުގެ
167

އެމްބަސީތަކުން ދިވެއްސަކަށް އަޅައިނުލާތީ ކިތަކެއް މީހުންތޯ ހައްޔަރުކޮށްފައި އެ ތިބީ. އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު ބަލައި
ވިސްނައި ފިކުރުކުރަންޖެހޭނެ. މި ބަޖެޓު ނިންމާފައި ދާއިރު ބޭރުގެ ކަންތައްތަކަށް ޚަރަދުކުރަން މި ލިޔުއްވާފައި ހުރި
ފައިސާ ކިހިނެއްތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން ދޭނީ. ކޮބައިތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން ދޭނެ ހުއްޖަތަކީ. ކޮން ގޮތަކަށްތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން އެ
ފައިސާ ދޭނީ، މިވަރުގެ އަނިޔާވެރިކަމާ އެކު ޤައުމު ހިންގަމުންދާއިރުގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވަރަށް ދެރަކަމެއް ތީ
ވާހަކަ ހުއްޓާލުން. ވަގުތު ޖެހުނީތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަދި 21 މިނެޓު ވާހަކަދެއްކެވުނީ. 6 މިނެޓު ބާކީ އެބަ އޮތް. ދެން މަޖިލިސް ޖަލްސާގެ
މަސައްކަތް ކުރިއަށް ދާނީ 41;8ގައި. 41;8ގައި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތު އެރުވޭނެ.
[ހުސްވަގުތުކޮޅު 00:11 އިން 00:91 އަށް]
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަ ނޑުމެން 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސް މިއަދު މި ކުރިއަށް ގެންދަނީ. މިހާރު
އަޅުގަ ނޑުމެން ފަހު ދަންފަޅި ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، ފަތިސް ނަމާދަށް ގޮވާ ގަޑީގެ މަޢުލޫމާތެއް
ތި ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ނާރުވާނަން. އަޅުގަ ނޑު ކުރީ 3 ނަމާދުގެ ވަގުތުގެ ގަޑި ދަންނަވައިލަންޖެހުނު.
އެހެންވީމާ، ފަތިސް ނަމާދުގެ ވަގުތުގެ ވާހަކަ ތި ބޭފުޅުންނަށް ކޮންމެހެން ދަންނަވައިނުލައި އަޅުގަ ނޑު މި
ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ވިލިމާފަންނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، އަޙްމަދު ނިހާނު ޙުސައިން މަނިކަށް. ބާކީ 6
މިނެޓުއިރު އެބަ އޮތް.
ވިލިމާފަންނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާނު ޙުސައިން މަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަދެއްކުން ނިންމާލިއިރު އަޅުގަ ނޑު ފޯކަސްކުރަމުން ދިޔައީ
އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާ އަށް މި ބަޖެޓުގައި ހުރި ބައެއް ކަންތައްތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކާލެވޭތޯ. އާދެ، މި ގޮތުން
ވިލިމާލޭގައި ވާހަކަ އަކީ ހަމަ ތަފާތު މަރުޙަލާތަކުގައި އަޅުގަ ނޑު މި ތަނުގައި ދައްކާފައި ވާނެ ވާހަކަ އެއް. ވަކިން
އޮންނަ ރަށަކަށް ވެފައި މާލޭގެ އަވަށެއް ކަމަކު، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހުރި ތަކްލީފްތަކުގެ އަދަދު އިންތިހާ އަށް އޮތް
ކަމުގައި ދަންނަވަންޖެހޭ. ހެލްތުކެއަރގެ ނިޒާމު ނުވަތަ ޞިއްޙީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން އަޅުގަ ނޑުމެން ރަށުގައި ހުރި
ޞިއްޙީމަރުކަޒުގެ ޙާލަތު ވަރަށް ބޮޑަށް ދައްވެފައި ވާކަން ތަކުރާރުކޮށް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން
168

ޢިއްޒަތްތެރި ހުރިހާ މެންބަރުން އަޅުގަ ނޑުމެންނާ އެހީތެރިވެދީ، މާލޭގެ އަވަށެއްގެ ގޮތުގައި މި އޮތް ވިލިމާލޭގެ
ޞިއްޙީމަރުކަޒު ރަނގަޅުކުރުމަށް އެހީތެރިވެދިނުމަށް މަސައްކަތް. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި ޝުކުރުއަދާކޮށްލަން
އެޑިއުކޭޝަން މިނިސްޓަރަށް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރަށުގެ ޕްރީސްކޫލްގެ މަސައްކަތްތައް ފައްޓާފައި ވާތީ. އެކަމަކު
ދަންނަވާލާ ހިތް އެބަ އޮތް އަޅުގަ ނޑު. އަދި މިއާއެކުގައި ދަންނަވާލާ ހިތް އެބަ އޮތް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މާލޭގެ 22
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ތެރެއިން، ކޮންމެ މެންބަރެއްގެ އިސްތަށިފުޅުގައި އެޅިފައި އޮތް ޤާނޫނީ ޒިންމާ އެއް އެބަ
އޮތޭ. މާލޭ މުނިސިޕަލްޓީގެ ޚާއްޞަ ދަފުތަރުގެ ނަމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ބައެއްގެ ވޯޓު ލިބިގެންދިޔަ، އަދި އެ
ބަޔަކު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާ އަށް ޝާމިލުވެގެންދާ ރައްޔިތުންނާ ބެހޭ ގޮތުން ގޮތްތަކެއް ނިންމުމަށް.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ހިންގުމުގެ ޤާނޫނު އެކަށައެޅި، މާލޭ
ސިޓީ ކައުންސިލް އެކަށައެޅިގެން ދިޔަތާ 7 މަސް ވެގެން ދިޔައީ. އަދި މިހާތަނަށް މާލޭ ރައްޔިތުންގެ ދަފުތަރު
އެކަށައަޅާފައި ނުވާ ކަމީ ހިތާމަހުރި ކަމެއް. އެ ބޭފުޅުންނަށް ބަޖެޓު، މިދިޔަ އަހަރު ވެސް ލިބިގެން ދިޔަ. އަދި މި
އަހަރު ވެސް މި އޮތީ ބަޖެޓުކުރެވިފަ. އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން، މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލަށް މިކަން އަވަހަށް ކުރައްވައި ދަތި
ހާލުގައި މި ތިއްބެވި، މާލޭ މުނިސިޕަލްޓީގެ ޚާއްޞަ ދަފުތަރުގެ ނަމުގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުންނަށް، މާލޭގައި
އިމާރާތްކުރެއްވުމަށް މި ބަޖެޓުގެ އެކި ހިސާބުތަކުގައި ކަ ނޑައަޅުއްވާފައި އެ ވާ، އަދި ދައުލަތުން ލޯނު ނަންގަވައިގެން
ކުރެއްވުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރައްވާ ފްލެޓުތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް އެ ބޭފުޅުންނަށް ހިއްސާވެގެން ދިއުން. އަދި
ޚާއްޞަގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑު އެ ދާއިރާ އަކަށް ނިސްބަތްވާ ވިލިމާފަންނުގެ މާފަންފުކޮޅުގެ ސަރަހައްދަކީ ދަތި
އުނދަގުލާއި ނިކަމެތިކަމުގައި ރައްޔިތުން ދިރިއުޅޭ ގޯތިގެދޮރުގެ ދަތިކަން އިންތިހާ އަށް އޮތް ތަނެއް ކަމުގައި
ދަންނަވަންޖެހޭ. މާލޭގެ ހިއްކި ބިމާއި ކުރީގައި ގިރާވަރު ސަރަހައްދުންނާއި ހުޅުލެ އިން ގެނެވުނު އެތައް ސަތޭކަ ބަޔަކު
އަދި ވެސް އެތާނގައި ދަތި ހާލުގައި ތިބި ކަމީ އެއީ ހިތާމަކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އެ ފަރާތްތަކުގެ 3 ވަނަ ޖެނަރޭޝަނުގެ
ކުދިންނަށް ދިރިއުޅެވޭނެ މަގެއް ހޯއްދަވައިދެއްވުމަށް މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން އަޅުގަ ނޑަށް، ކަ ނޑައެޅިގެން އެ ވިދާޅުވާ
ތަފުސީލުގެ ތެރެއިން ނުފެނުނެއްކަމަކު އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން އެ އަންނަ ފްލެޓުތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް، އަދި މިހާރު
ވެށިފެހި މާލޭ ޕްރޮގްރާމުގެ ދަށުން އެކި ކެޓަގަރީތަކަށް ބަހައިގެން އެ ދިޔަ ބައިން މި ބަޔަށް ޚާއްޞަ ސަމާލުކަމެއް
ދެއްވައިގެން ކުރިޔަށް ގެންދާނެ. އަޅުގަ ނޑު މިހާރުއްސުރެ ތައްޔާރުކޮށްފައި އޮންނާނެ ފަރުމާކޮށްފައި ބިލެއް. އެ ބިލު
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި މަޖިލީހަށް އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅާނަން. މާލޭ މުނިސިޕަލްޓީގެ ދަފުތަރުގައި ތިބި ރައްޔިތުންނާ މެދު
ޚާއްޞަ ގޮތަކަށް ޢަމަލުކުރުމަށް. އެއީ ޚާއްޞަ ކަންތައްތަކެއް ދޭންޖެހޭނެ ކަމެއް ކަމުގައި ދަންނަވަން. ބައެއް
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މި ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަވައި އަދި މި ސަރުކަރުގެ ކުރިއެރުމާއި އޯގާތެރިކަމާއި
ޑިމޮކްރަސީގެ ވާހަކަ ވަރަށް އަޑު ބާރުކޮށް ދައްކަމުން ވިދާޅުވެއްޖެ، ކުރައްވަންވީ ކަމަކީ ރާއްޖޭގެ އެންޓި -ކޮރަޕްޝަނުގެ
ކަންތައް. ކޮރަޕްޝަން އޮތް ވާހަކަ ހަމަ ކޮންމެ މެންބަރަކު، އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުން ވެސް، މިނިވަން މެންބަރުން
169

ވެސް، އެހެން ޕާޓީތަކުގެ މެންބަރުން ވެސް ވަނީ ދައްކަވާފަ. އަޅުގަ ނޑު ހިތާމައާ އެކު ފާހަގަކުރަން. 3123 ވަނަ
އަހަރުގެ ނިޔަލަށް ހިންގަވާ ޕްރޮގްރާމުގެ ޚުލާސާ އަރިމަތީ ސުރުޚީ، ބަޖެޓުގައި ހިމެނޭ ޕްރޮގްރާމުތަކުގެ ތަފުސީލު 3123
ވަނަ އަހަރުގެ ސަމަރީގައި ހިމަނުއްވާފައި ވާއިރުގައި ހެޔޮ ވެރިކަމުގެ ބައިގެ ތެރެއިން 3.5ގައި ކޮރަޕްޝަން ނައްތާލުން
ސުން ރުފިޔާ އަށް އޮތްކަން އެއީ ހިތާމަހުރި ކަމެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެންޓި -ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ބަޖެޓުގެ
ރިކަރަންޓު ޚަރަދާއި އަދި އެ ބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތުގެ މުސާރަ ކަންތައްތައް ފިޔަވައި އިތުރު އެއްވެސް ކަމަކަށް މި
ބަޖެޓުގައި އެއްޗެއް ނެތް ކަމީ ހިތާމަހުރި ކަމެއް. އެހެންވީމާ، ދިވެހިރާއްޖެ އެފްރިކާގައި ތިބި އެންމެ ދެރަ ޤައުމުތަކުގެ
ޙާލަތަށް ވުރެ ދަށަށް ގޮސްގެން މި އުޅެނީ ކޮރަޕްޝަން އިންޑެކްސް އިން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހެޔޮ ވެރިކަމެއް
ޑިމޮކްރަސީ އެއް ގާއިމެއް ނުކުރެވޭނެ ކޮރަޕްޝަންގެ ކަންތައްތައް ހުއްޓިގެން ނޫނީ. މި ތަނުގައި ގައްދޫ ދާއިރާގެ
މެންބަރު ވިދާޅުވެއްޖެ، މި ސަރުކާރުން ކޮރަޕްޝަންގެ މިންވަރު އޮތީ މިލިއަނުންނޭ. ތެދެއް އިނގޭތޯ. މިލިއަނުން ވަގަށް
ނަގަނީ ރޯމާދުވާލު ވައްކަންކުރަނީ އެ ކަމުން. އެހެންވީމާ، އެކަން ހުއްޓުމަށް ޓަކައި އެއްޗެއް ނެތް ކަމީ،
ފުރުޞަތުދެއްވައިގެން ތިބޭ. ދެން ވާހަކަދެއްކެވި ބޭބޭފުޅުން ވާހަކަދެއްކެވީ ޒުވާނުންނާ ބެހޭ ގޮތުން. ހިތާމަކުރަން
ޒުވާނުންނާ ބެހޭ ގޮތުން އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީގެ އަރިމަތީ ސުރުޚީގެ އިޖުތިމާޢީ އިންޞާފުގައި ހިމެނޭ 4.5ގައި
ބަޔާންކުރެވިފައި އޮތީ ހަމައެކަނި 9.7 މިލިއަން ޒުވާނުންގެ ކަންތަކަށް. އަޅުގަ ނޑު އެ ސަރަހައްދަކަށް ހިމެނޭ
ވިލިމާފަންނު ދާއިރާގައި 3119 ވަނަ އަހަރު ނިމުނުއިރުގައި ނުލާހިކު ރަނގަޅަށް ފަންކުޝަންކުރާ ޒުވާނުންގެ
މަރުކަޒެއް އިން. އެތާނގެ ދަ ނޑު އޮތް. އެ ކުދިންނަށް ކުޅެވޭނެ ގޮތް އޮތް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މަގުމައްޗަށް ނުކުމެ
ހަޅޭއްލަވައިގެން މި ދޭތެރެއަކުން އެ ތާނގައި 5 ވަރަކަށް ބޮކިދަ ނޑި ދިއްލުނީ. މިހާރު އިން ކުޅިވަރާ ބެހޭ މަރުކަޒުގެ
ޙާލަތު ލޮލުން ދެކެއްޖެ މީހަކު ކަރުނައަޅައި ރޯނެ. އޭރުގައި ހުންނެވި ޔޫތު މިނިސްޓަރު، މުޙައްމަދު ވަޙީއްދުއްދީނަށް
އަޅުގަ ނޑު ފޯނުން ދަންނަވައިލިން، ވަޙިއްދީނޭ މި މަސައްކަތް ނިންމެވިއިރު ކަންތައް އޮތް ގޮތަކީ ކޮބައިތޯއޭ. އެ
މަނިކުފާނަށް އަޅުގަ ނޑު އެ ތަނުގެ ޙަޤީޤަތް ކިޔައިދިން ނަމަ ކަރުނައަޅާ ރޯވަރުގައި އެ ކަންތައް އޮތީ، ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވާހަކަދައްކަންޖެހޭ ސަބަބަކީ. މިއީ މާލެ. މިއީ ގްރޭޓަރ މާލެ. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ވެރިކަންކުރާ ރަށް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ އެންމެ ބޮޑު ޕަސެންޓޭޖު ސަރުކާރެއް ގެނައުމަށް ޓަކައި އަދާކުރާނެ މީހުން. މީގެ
އެއްވެސް ހަމައަކުން ބަލައިފި ކަމަށް ވާ ނަމަ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަކި އިތުރަށް ނުލިބިއްޖެ ޚިދުމަތެއް އެހެން
ދިމާލަކަށް ނުދާނެ. އަޅުގަ ނޑު ދަޢުވާ މި ކުރަނީކީ ރާއްޖޭގެ އެއްވެސް ރައްޔިތަކު ތަފާތުކުރުމަކަށް ނޫން.
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 28 ،27 ވަނަ މާއްދާތަކުގައި މިހިރަ މަފްހޫމްތަކުގެ މައްޗަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެ މެންބަރަކު
ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭނެ. ދެން ވާހަކަދެއްކެވި ޢިއްޒަތްތެރި ބައެއް މެންބަރުން ބަޖެޓުގައި ހުރި މޮޅުމަކާއި ނިޔަނެތިކަމާއި
ކީރިތިކަމާއި މޫރިތިކަމުގެ ވާހަކަދައްކަމުން ވިދާޅުވެދެއްވައިފި ދީނުގެ ވާހަކަ. ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑުގެ އަޚް،
އަޙްމަދު ރަޝީދު ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު މި ތަނުގައި ދީނަށް ވަރަށް ރަނގަޅަށް އޮތް ބަޖެޓެއް ކަމަށް ވިދާޅުވިއިރު
170

އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރަން. އިސްލާމްދީން ދެމެހެއްޓުމުގެ ނަމުގައި 4.12، ސަފުހާ ނަންބަރު 256ގައި ޕީ 2- ދީނުގެ
ނަމުގައި ހިންގަމުންދާ ހައްދުފަހަނައަޅައިދާ ހަރަކާތް ހުއްޓުވުމުގެ ނަމުގައި ހަތަރު ލައްކަ ފަސްދޮޅަސް ހަތް ހާސް
ރުފިޔާ، ދުއިސައްތަ ހަތްދިހަ ހަތް ރުފިޔާ ޖަހާފަ. މިއީ ތުނބުޅި ލާފއި ތިބި މީހުންނަށް ޓޮމާޓޯ ސޯސް ލާފައި ތުނބުޅި
ބޭލުމަށް ޖަހާފައި އޮތް އަދަދެއްތޯ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ޤައުމުގެ ދީނާއި މި ޤައުމުގެ ސަގާފަތާއި މި ޤައުމުގެ
މިނިވަންކަމާ ނަގައި ނައްތާލުމުގެ ވާހަކަ މި ތަނުގައި ބައެއް މެންބަރުން ދައްކަވަން ހަމަ ކެރިވަދައިގެން
ވަކާލާތުކުރައްވަނީ އެ ކަންތައް ދިފާޢުކުރުމަށް. ލަދެއް ހަޔާތެއް ނެތި، ރޯމާދުވާލު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ ހިސާބުން
ދާ ބައެއް ހަރަކާތްތަކާއި ބައެއް ވާހަކަތަކުގެ އަލީގައި ދަންނަވަންކެރެނީ މިއީ އަނެއްކާވެސް ސަރުކާރުކާ މާލް ޑަރިއާމޭ
ޑާލޭ. ސަރުކާރުގެ މުދާ ނޫންހޭ މޫދަށް އަޅައިލާށޭ. ކާކު ކީކޭހޭ ހީކުރާނީ. އަހަރުމެންނަށް އަތުޖެހުނު އެއްޗެއް،
އަތުޖެހުނުގައި ހިސާބުގައި ހިފައިގެން ބަޗާނިއްޔޭ. އެ ގޮތަކަށް ނުނިންމޭނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ޤައުމެއް މިއީ
މުސްތަޤިއްލު މިނިވަން ޤައުމެއް. މިނިވަން ގޮތުގައި މި ޤައުމު ބާއްވަންޖެހޭނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަމައެކަނި
މަޝްވަރާގެ މަތިން ބައެއް ބޭބޭފުޅުން ވިދާޅުވި ވާހަތަކާއި އަދި ބަޖެޓުގެ ތަފުސީލުތަކުގެ މައްޗަށް ބަލާކަމުގައި ވާ ނަމަ
އިންސާނަކު ނުކުޅަދާނަވެގެންވާހާ ވަރަށް މި އޮތީ ވާހަކަތަކާ އެއްޗިހި ލިޔެފައި ހުރި ކަމުގައި ދަންނަވަންޖެހޭ.
ނަމަވެސް، ޙަޤީޤަތް ހާމަވަމުންދާ މިންވަރުން އަޅުގަ ނޑުމެން އަޅައިކިޔާލާއިރުގައި މި އެއްޗަށް ރިއަލައިޒްވާނެ މިންވަރު.
އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާތަނަށް ވިސްނަންޖެހޭ. ބައެއް ބޭބޭފުޅުން ވާހަކަފުޅުގައި މި ތަނުގައި ދައުލަތުގެ ޚަރަދުގެ
ގޮތުގައި ނަގަންޖެހޭނެ ބައިތަކާއި ނަގަންޖެހޭނެ މިންވަރުގެ މައްޗަށް ވާހަކަދެކެވިގެން ދިޔައިރު ހަމަ އަދި ވެސް
ޓްރެޜަރީ ބިލު ވިއްކުމުގެ ކަންތައްތަކުގައި 2.: މިލިއަން ރުފިޔާ މި އަހަރު، މި ހިނގަމުންދާ 3122 އޮތްއިރު 838
މިލިއަން ރުފިޔާ ޖެހިގެން މި އަންނަ އަޅުގަ ނޑުމެން ފާސްކުރާ ބަޖެޓަށް އެބަ އޮތް. އަދި، ޕީ.ޕީ.ޕީގެ ދަށުން، މިއީ
އިންތިހާއަށް ބޮޑުވެގެންވީ ވާހަކަ އެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެއެއް މިއެއް، ކޮޅެއް، މެދެއް، ދޮރެއް، ދޮރާއްޓެއް، ފެށުނު
ހިސާބެއް، ނިމުނު ހިސާބެއް ނޭނގޭ ކަމެއް މި ޕީ.ޕީ.ޕީގެ ކަންތައް މިއީ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ވަ އިގެ
ބަނދަރު ދިނީ ކޮންގޮތަކަށްތޯ ވެސް އެނގޭކަށް ނެތް. އޭގެ އެގްރީމެންޓުގައި ހުރި ސަފުހާތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް
އެނގޭކަށް ނެތް. މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނުގެ އުސޫލުތަކާއި އަސްލުތަކާއި އަޅުގަ ނޑުމެން ޢަމަލުކުރަމުން ދާ ގޮތާއި ދައުލަތުގެ
ފައިސާ އަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އިހުމާލުވާންނުޖެހޭ މިންވަރު ކަންތައްތައް ބަޔާންކޮށްފައި ހުރި އެއްވެސް ޤާނޫނަކާ
އެއްގޮތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައި މިއިން ކަމެއް ނިމިފައި ނެތް. މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެނަށް އެނގެނީ އެ މީހުން ވެސް އިތުރަށް
ބޭނުންހާ ވަރަކަށް އެއަރޕޯޓު ޑިވެލޮޕްމަންޓު ޗާޖުގެ ނަމުގައި ޗާޖު ނަގަންޖެހޭ ވާހަކަ. މިކަހަލަ ބިރުވެރިކަމެއްގވައި
ތިބެގެން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
171

ވަގުތު ހަމަވެއްޖެ. ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފޭދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަލްހާނު ފަހުމީ އަށް.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަލްހާނު ފަހުމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 3123 ވަނަ އަހަރަށް ދިވެހި ސަރުކާރުން ދައުލަތް ހިންގުމަށް ޓަކައި
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ބަޖެޓަކީ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އިސްލާމީ، އިޤްތިޞާދީ ސިޔާސަތާ އެއް ގޮތް ވާ ގޮތުގެ މަތިން
ހުށަހެޅިފައިވާ ވަރަށް ފުރިހަމަ، 3 ވަނަ އެއް ނެތް، ލާމަސީލު ބަޖެޓެކޭ. އެންމެ ފުރަތަމަ އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުންވަނީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިކަމާ ހަވާލުވުމަށްފަހު އިސްލާމީ ކަންތައްތައް ކުރިއެރުވުމަށް
ޓަކައި އަދި އިސްލާމްދީން ހިމާޔަތްކުރުމަށް ޓަކައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮންނަ ދީނީ ވަހްދަތާއި ދީނީ ދައުިު ލަތް
ހިމާޔަތްކުރުމަށް ޓަކައި ވުޒާރާ އެއް އުފެދިގެން ދިޔަކަން ފާހަގަކުރަންޖެހޭ. 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެ ވިދާޅުވާ
ދީން ނައްތާލުމަށް ޓަކައި އެއްވެސް ފައިސާ އެއް ހިމެނިފަ އެއް ނުވާނެ. އެހެންނަމަވެސް އިސްލާމީ ކަންތައްތައް
ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި 212 މިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި ވާކަން އަޅުގަ ނޑު ތިޔަ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންގެ މަޢުލޫމާތަށް ޓަކައި ދަންނަވާލަން. އަދި މީގެތެރެއިން 1: މިލިއަން ރުފިޔާ އަކީ އެއީ ހަމައެކަނި
އިސްލާމްދީން ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި، އިސްލާމީ ޝިޔާރު ފާޅުކުރުމަށް ޓަކައި، އިސްލާމީ ޢަޤީދާ ހަރުދަނާކުރުމަށް ޓަކައި
ޚަރަދުކުރުމަށް ޚާއްޞަކުރެވިފައިވާ ފައިސާ އެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ހިތާމަކުރަން ކޮންމެ މިފަދަ
ފުރުޞަތެއްގައި ވާހަކަދައްކާލަން އެ ލިބޭ ކޮންމެ ދަ ނޑިވަޅެއްގައި އިނދިކޮޅު ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ މީހުން، ވަކިން
ޚާއްޞަކޮށް މާޒީވެގެންދިޔަ 41 އަހަރުގެ ވެރިކަމުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢަޤީދާ ފާސިދުކޮށްލި ވެރިކަމުން
ނިކުމެގެން އަންނަ އެކިއެކި ފަރާތްތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބޮލުގައި މި ބަނދުނާމުއަޅުވަން އުޅޭކަން އަޅުގަ ނޑު ހަރުކަށި
އިބާރާތުން ކުށްވެރިކުރަން. އަދި އަޅުގަ ނޑު މިއަދު، މި ރޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެހައި ލޮބުވެތި ރައްޔިތުންނަށް
ޔަޤީންކޮށް އަރުވަން ބޭނުންވޭ، މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވަކާލާތުކުރަމުން ގެންދާ އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި
ހާސިލުކޮށްދޭން ބޭނުން މި ވާ ބަޖެޓަކީ ސީދާ ވަރަށް ސާފު ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑު ކުރިން ވެސް ދެންނެވި ފަދައިން
އިސްލާމްދީނުގެ އިޤުތިސާދީ ސިޔާސަތު، އޭގެތެރެއިން ވަރަށް ފުރިހަމަ އަށް ތަންފީޛުވެގެންދާނެ ގޮތަކަށް
ބައްޓަންކޮށްފައިވާ ބަޖެޓެކޭ. މިހެން މި ދަންނަވާ ސަބަބަކީ އިސްލާމީ ސިޔާސަތުގެ، އިސްލާމީ އިޤުތިޞާދީ
ސިޔާސަތުގައި އިސްރާފުކުރުމަކީ ކަ ނޑައެޅިގެން މާތް ރަސްކަލާންގެ ޙަރާމްކުރައްވާފައިވާ ކަމެއް. އެކަލާނގެ
ވަޙީކުރައްވައި އަންގަވާފައިވޭ إِنَّوُ اال يُحِ ةُّ انًُْ سْ رِ فيِ ان . ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ކަލާނގެ އިސްރާފުކުރާ މީހުން ދެކެ
ލޯބިވެވޮޑިނުގަންނަވަމެވެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފާއިތުވެގެންދިޔަ 41 އަހަރުގެ ވެރިކަމުގެ ތެރެއިން ފެނިގެން
ދިޔައީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ހައްދުފަހަނައަޅާ ވަރަށް އިސްރާފުކުރަމުންދިޔަ މަންޒަރު. ވެރިކަމުގެ ޖާހަތާއި އެކި
172

ބާވަތްބާވަތުގެ ޒީނާތްތެރި ކަމަށް ޓަކައި މައުމޫނުގެ ވެރިކަމުގެ މި ރާއްޖޭގެ ހޭދަކުރި ފައިސާގެ އަދަދު، ދިވެހި
ރައްޔިތުން އަދި ކުރިޔަށް އޮތް 41 އަހަރުގައި ވެސް ގުނައި ކޮޅުންނުލާހާ ގިނަ. މި ޙަޤީޤަތްތައް ފަހަތަށް އަޅައި
ދިޔައީތޯ. މި ޙަޤީޤަތް ނެތިގެން ދިޔައީތޯ. އެ ކަމެއް ނުވާނެ. ދިވެހި ތާރީޚުން މިއަދު އެބަ ހެކިދޭ، މި މީހުން
ޢަމަލުކޮށްފައި އޮތް ގޮތް. ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހުށަހަޅައި އެ ބަޖެޓު ހިންގައި ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އޮޅުވާލި ގޮތް
މިހިރީ ބަޖެޓުން ފެންނަން. މި އޮތީ 3115 ވަނަ އަހަރަށް މައުމޫނުގެ ސަރުކާރުން، ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ލީޑަރު، ވިލިމާފަންނު
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާނު ޙުސައިން މަނިކުގެ ސިޔާސީ ލީޑަރު ހުށަހެޅުއްވި ބަޖެޓު. 3115 ވަނަ
އަހަރު. މި އޮތީ. މި ފޮތް ހީވަނީ ބޮޑު ޖޯކެއްހެން. މީގައި ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމުދަނީގެ ތެރޭގައި އެ އަހަރު ނެގިހާ
ލޯނެއް ވެސް އެބަ އޮތް ލާފަ. އެ ލޯނުތަކާ ހުރިހާ އެއްޗެއް ހިމަނައިގެން މި ސާރޕްލަސް ބަޖެޓެއް ދައްކާފައި މި އޮތީ.
އޮތްއިރު އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، މިއަދު ދިވެހި ދައުލަތުގެ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ރަނގަޅަށް ނުދެވޭ ވާހަކަ،
މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިންލައިގެން ޞިއްޙީ ކަންތައްތައް ރަނގަޅުކުރާނެ ފައިސާ ނެތް ވާހަކަ ދައްކާފައި އޮތްއިރު، މި
ބަޖެޓުގައި މި އޮތީ ރީޖަނަލް ހޮސްޕިޓަލް އަޕްގްރޭޑުކުރުން ކިޔާ ހެޑިން އެއް. މީގައި މި އޮތީ މި މަޝްރޫޢަކީ
އަތޮޅުތަކުގައި ދެވޭ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތައް އިތުރަށް ފުޅާކުރުމުގެ މަގުސަދުގައި ހިންގޭ މަޝްރޫޢެކެވެ. މި ގޮތުން މި
އަހަރުގެ ތެރޭގައި މަސައްކަތް ކުރިޔަށް ގެންދެވިފައި ވަނީ ލ. ގަމު ހޮސްޕިޓަލްގަ އެވެ. އެ މަޝްރޫޢުގެ ދަށުން އެންމެ
ހޮސްޕިޓަލެއްގެ މަސައްކަތްކުރެވުނީ އަހަރެއްގެ ތެރޭގަ. ދެން މި އޮތީ ހެލްތު ސެންޓަރު، އަތޮޅު ހޮސްޕިޓަލަށް
އަޕްގްރޭޑުކުރުމުގެ މަޝްރޫޢު. މީ ވަރަށް ބޮޑު މަޝްރޫޢެއް. މި މަޝްރޫޢުގެ ދަށުން ހިންގާފައި އޮތީ ހަމައެކަނި ދ.
ކުޑަހުވަދޫ ހެލްތު ސެންޓަރުގެ މަސައްކަތް. އެހެންވީމާ، މި ފެންވަރުގައި ސަރުކާރު ހިންގި މީހުން ކޮންވާހަކަ އެއް
ދައްކާކަށްތޯ މި ތަނުގަ. ކޮބައިތޯ ލަދުހަޔާތް ރައްޔިތުން ކުރިމައްޗަށް ނިކުމެ، މި ވާހަކަތައް މި ގޮތަށް ދައްކާއިރު.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ފަޚުރުވެރިކަމާ އެކީގައި މި ބަޖެޓު ދިފާޢުކުރަން
ނިކުމެ މި ތިބީ ސަބަބުތަކެއް ހުރީމައޭ. ދިވެހި ތާރީޚުން ވަރަށް ސާފުކޮށް ފެންނަން އޮތް ޙަޤީޤަތެއް މީ. 3123 ވަނަ
އަހަރަށް ސަރުކާރުން ހުށަހެޅި ބަޖެޓަކީ މިއަދާ ހަމައަށް ދިވެހި ދައުލަތަށް އެންމެ ގިނަ އާމުދަނީ ވަންނަ ކަމަށް
ދައްކާފައި އޮތް ބަޖެޓު. މީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި ހުވަފެނީ ވާހަކަތަކެއް ނޫން. މީ ޙަޤީޤަތްތަކެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް
ހުށަހެޅިފައިވާ އެއްޗެހިތަކެއް. ހަމަ އެއާއެކީގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ފާހަގަކުރަން އެބަ ޖެހޭ. މި ބަޖެޓަކީ މީ މިއަދާ ހަމައަށް
ދިވެހި ތާރީޚުގައި ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމުދަނީ އިން ރިކަރަންޓު ޚަރަދު ފޫބެއްދޭ ގޮތަށް ހުށަހެޅުނު ފުރަތަމަ ބަޖެޓު. އެއީ
އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާ އިސްލާމީ ސިޔާސަތާ އެއްގޮތަށް އައިއްސަ އޮންނަ ބަޖެޓަކީ. އިސްލާމީ ސިޔާސަތުގެ ކީރިތި
ރަސޫލާ ޙަދީޘްކުރައްވައި އަންގަވަނީ االقتصاد فنفقت نسفم يعيسو. ތިޔަ ބައި މީހުން ހޭދަކުރުމުގައި އިޤުތިޞާދުކުރުމަކީ
ދިރިއުޅުމުގެ ދެބައިކުޅަ އެއް ބަޔޭ. މައުމޫނުގެ ސަރުކާރުން ފާއިތުވެދިޔަ މާޒީގެ 41 އަހަރު މި ރާއްޖޭގެ އިޤުތިޞާދީ
ސިޔާސަތު ބައްޓަންކޮށްފައި އޮތީ ދުވެދުވެ އިންނަ ދޫނި ވިއްކައިގެން ލާރި ހޯދާ ގޮތަށް. ކަ ނޑުއަޑީގައި އިންނަ މަސް
173

ނުބޭނެނީސް އެއަށް ވެސް ލާރި ނަގާ ގޮތަށް. ދަރަނިވެރިކުރުމުގެ ސަގާފަތެއް އޮތީ މި ރާއްޖޭގައި ޤާއިމުކުރުވާފަ.
އަޅުގަ ނޑަކީ 2:91ގައި އުފަންވި މީހެއް. އަޅުގަ ނޑު އުފަންވިއިރު އަޅުގަ ނޑުގެ ބޮލުގައި ދަރަނިހުއްޓޭ ދައުލަތުން
އަޅުވާފަ. ކޮންވާހަކައެއްތޯ މި ދައްކަނީ. މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ފަޚުރުވެރިކަމާ އެކީގައި ދަންނަވާލަންޖެހެނީ
އެކިއުމިލޭޓުވަމުން، ބޮޑުކުރަމުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދަރީންގެ ދަރީންގެ ބޮލުގައި އަޅުވަމުން އައި ދަރަނި މިހާރު މި އޮތީ
ކުޑަކޮށްފައޭ މި އޮތީ. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުން 41 އަހަރު ވެރިކަންކޮށްފިއްޔާ ދުވަހަކު ވެސް ދަރަންޏެއް ނޯންނާނެ މި
ރާއްޖެ އަކު. އެހެންވީމާ، ދަރަނީގެ ވާހަކަ ދައްކާނެ ކަމެއް ނެތް. ނުބައިކޮށް ކަންކަން ހިންގާ ވާހަކަ ދައްކާނެ ކަމެއް
ނެތް. ސަބްސިޑީޒް ލައިގެން ރައްޔިތުންނަށް އޮ ޅުވާލައިގެން ރިޝްވަތުހިފައިގެން ވޯޓު ނަގަން އުޅެނީއޭ ކިޔައިގެން އެ
ދައްކާ ވާހަކަތަކަކީ ތާކުންތާކުޖެހޭ ވާހަކަ އެއް ނޫން. ދެން އަޅުގަ ނޑު އިޝާރާތްކޮށްލާނީ އެންމެ ބޮޑު އިދިކޮޅު ޕާޓީ
ކަމަށް މި ދަޢުވާކުރާ އިދިކޮޅު ޕާޓީ، ޑީ.އާރު.ޕީގެ ލީޑަރު ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅުތަކަށް. މި ވާހަކަތަކަށް ބަލާއިރު އެންމެ
މުހިއްމު ނުކުތާގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެއްވީ، އަދި މިއަދުގެ ހެނދުނު ދަންފަޅީގައި ދެކެވުނު ވާހަކަތަކުގައި ވެސް
ނޫސްތަކުގެ ފަލަ ސުރުޚީ އަށް އަރައިގެންދިޔައީ، މީ އެއްވެސް ހަރުދަނާކަމެއް ނެތް ސިޔާސީ ކުލަޖެހިފައިވާ، އެއްވެސް
އިޤުތިޞާދީ އަމާޒަކަށް ދަތުރުނުކުރާ ބަޖެޓެކޭ. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ސާފުކޮށް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މި ބަޖެޓަކީ
ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ވަރަށް ސިޔާސީ ބަޖެޓެކޭ. މީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކަ ނޑައަޅާފައި އޮތް ސިޔާސަތުތަކެއް ތަންފީޛުކުރުމަށް
ޓަކައި ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ސިޔާސީ ބަޖެޓެކޭ. މި ބަޖެޓުގެ ނަތީޖާ އަކަށް ވެގެންދަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ހުށަހެޅި
ސިޔާސަތުތައް ތަންފީޛުވެގެން ދިޔުން. މި ބަޖެޓު ތަންފީޛުކުރެވުނީމާ ދިވެހިރައްޔިތުން އެ އެދޭ ދިރިއުޅުމާއި އެ އެދޭ
އޯގާތެރި ސަރުކާރުގެ ހެޔޮވެރިކަމުގެ ލާބަ އާއި މަންފާ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، މިހާތަނަށް
ކެނެރީގޭ މުޙައްމަދު ނަޝީދާ ހަވާލުކުރެވިއްޖޭ ވަރަށް ހުތުރު އިބާރާތުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ކަރާމަތާއި ޢިއްޒަތް
ކަ ނޑާލާ ގޮތަށް ބޮލަކަށް 2 ލައްކަ 91 ހާސް ރުފިޔާ. ހަވާލުކުރީމާ ވީ ކޮންކަމެއްހޭ ސުވާލުކުރީމަ، އެ ސުވާލުގެ
ޖަވާބުގައި ދަންނަވާލަންޖެހެނީ 2 ލައްކަ 91 ހާސް ރައްޔިތުންނަށް، މީހަކަށް 2 ލައްކަ ރުފިޔާގެ ހެލްތު
އިންޝިއުރެންސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރުން އޮންނާނީ ދީފައޭ. އެހެންވީމާ، ކޮންވާހަކައެއްތޯ ތި ދައްކަނީ. ދެން
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދައްކަނީ 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ހުށަހަޅައިގެން ޖެނުއަރީ 2 އިން ފެށިގެން ޢާލަމީ ފެންވަރުގެ
ޞިއްޙީ ރައްކާތެރިކަމެއް ދިވެހިރައްޔިތުންނަށް އެންމެންނަށް ދޭ ވާހަކަ. އެހެންވީމާ، މިހިރީކީ އޮޅުވައިލެވޭނެ
ކަންތައްތަކެއް ނޫން. ތަފްސީލުނެތިގެން، ވާނުވާ ނޭނގިގެން ވާހަކަދައްކާ ސަބަބަކީ، ޙަޤީޤަތުގައި ތަފްސީލު ދީފިއްޔާ
އަދި މާ ބޮޑަށް އޮޅޭނެ. ވާނުވާ ނޭނގޭ ބަޔަކަށް ތަފްސީލުދީފިއްޔާ މާ ބޮޑަށް އޮޅިގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، މިހިރަ
ބަޖެޓުތަކުގައި ނެތް ތަފްސީލެއް މި ބަޖެޓަކުން އަޅުގަ ނޑަކަށް ނޭނގެ ދެން އިތުރަށް ހޯދާނެ ގޮތެއް. އެހެންވީމާ،
މިހާލަތެއްގައި ކަންކަން ކުރަމުން އައި ޤައުމެއްގައި މިއަދު ހަމަ މަގަށް، ދުނިޔޭގެ އެންމެން ކަންކުރާ ގޮތަށް
ކަންކުރަމުން ދާންފެށީމަ ނިކުމެ ވާހަކަދެއްކީމަ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަރަށް އެ ވާހަކަތައް ބަލައިގަންނަން އުނދަގޫވޭ.
174

ދިވެހި ރައްޔިތުން މި ވާހަކަ ޤަބޫލެއް ނުކުރާނެ. 41 އަހަރުން ނޭޅުނު 41 ބަނދަރު، 41 އަހަރުން 41 މިސްކިތެއް
ނެހެދުނު. 41 އަހަރުން 41 ކުދިންނަށް ކިޔަވަ އެއް ނުދެވުނު. އަޅުގަ ނޑުމެން އަބަދުވެސް މި ދައްކަމުން އަންނަ
ވާހަކައަކީ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދައްކާ ވާހަކައަކީ ޤައުމެއް ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި އެންމެ މުހިއްމުކަމަކީ ޤައުމެއް
ތަރައްޤީކުރުމުގެ އެންމެ މުހިއްމު އެއްބަހާ އަކީ އިންސާ ނާ ތަރައްޤީކުރުމޭ. އިންސާނާ ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި
ދިވެހިރާއްޖެ އަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކުރާ އުއްމީދުތަކުގެ އަލީގައި 3123 ވަނަ އަހަރަށް ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވޭ
ބަރާބަރު 3 ބިލިއަން ރުފިޔާ އިންސާނާ ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި ހިމެނިފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދައްކާ ވާހަކަ
އަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުމެއް ނެތޭ އެއްވެސް އުފެއްދުންތެރިކަމަކާއި ނުލައި ދިވެއްސަކު ޖަލުގެ ތޭރިތަކުގެ ތެރޭގައި
ބަންދުކުރެވި ހައްޔަރުކުރެވިފައި އިންނާކަށް. އެހެންވީމާ، ދެވަނަ ފުރުޞަތު ދެނީ. ދެވަނަ ފުރުޞަތުދީގެން އެ ކުދިންނަށް
ތަމްރީނު މިދެނީ މި ދަންނަވާ މަގުސަދު ހާސިލުކުރުމަށް ޓަކައި. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤައުމެއްގެ އިޤްތިޞާދު ބިނާކުރާއިރު
ކޮންމެ ވަކި ފަރުދަކީ އެއީ އެ ޤައުމެއްގެ އިޤްތިޞާދު ބިނާކުރުމަށް ޓަކައި ހިއްސާކުރަންޖެހޭ މީހެއް. މާޒީ ވެގެން ދިޔަ
41 އަހަރު ދުވަހުގެ ވެރިކަމުގެ ތެރޭގައި ނުރައްކާތެރި ރައުސްމާލީ އިޤްތިޞާދީ ނިޒާމެއް މި ތަނުގައި ގާއިމުކޮށް
ބަރާބަރު 7 ވިޔަފާރިވެރިންގެ އަތްދަށަށް މުޅި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން އަޅުވެތިކުރުވިއިރު ކޮބައިތޯ މި ރާއްޖޭގައި އޮތް
ސަރުކާރު. އަހަރަކު ރަށެއްގައި މީހެއްގެ ދަތެއް ސާފުކޮށް ނުލެވުނު ސަރުކާރެއް މި ދައްކަނީ 41 އަހަރުގައި
ވެރިކަންކުރީ. އެހެންވީމާ، އެ ވާހަކަތަކެއް ދައްކާކަށް މިއަދަކު ޖާގަ އެއް ނެތް. މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހެނީ
މި ބަޖެޓު ތަންފީޛުކޮށްގެން މި ހާސިލުކުރާ މަގުސަދުތަކަކީ ކޮބައިތޯ. އަޅުގަ ނޑު މިދެންނެވީ 7 ކެޕިޓަލިސްޓުން އުފެއްދި
ވާހަކަ. އެ މީހުންގެ އަޅުވެތިކަމުގެ ދަށުގައި ބޭސްސިޓީ ހިފައިގެން ސަލާންޖަހަމުން، ކުދިންނަށް ކިޔަވައިދެމުން، އަނެއް
ކަމެއް ކުރަމުން އުޅެމުންއައި އަޅުވެތިކަމުގެ ތެރެއިން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ސަލާމަތްކުރަނީ މި ސަރުކާރުން މި ބަޖެޓާ
އެކީގައި މި ގެންނަ ސިޔާސަތުތަކުން. މިދަންނަވާ އިޤްތިޞާދީ ގެޕް، މަތީ ފަންތީގެ މީހުންނާއި ރަށްރަށުގައި ދިރިއުޅޭ
ރައްޔިތުންނާ ދެމެދުގައި އެ ވާ ގެޕް ފިލުވައިލުމަށް ޓަކައި ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ސިޔާސަތަކީ ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ
ވިޔަފާރިތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ލާފައި ފައިނޭންސްކޮށް ، މަގުފަހިކޮށްދިނުން. އެ ގޮތުން މީގެ
ތެރެއިން 62 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރެވިފައި މި ވަނީ ހަމައެކަނި މިދަންނަވާ ގޮތަށް ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ
ވިޔަފާރިތައް ތަރައްޤީކޮށް ، މި ދަންނަވާ ރައުސްމާލީ ކެޕިޓަލިސްޓުންގެ ބޮޑު މި މަހުޖަނުންނާއި ޢާއްމު ރައް ޔިތުންނާ
ދޭތެރޭގައި މިވާ އިޤްތިޞާދީ ގެޕް ކުޑަކުރުމަށް ޓަކައި ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ސިޔާސަތުތަކެއް. އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓަކީ
ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ދަންނަވާނަމަ މިހާތަނަށް މި ރާއްޖޭގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިގެންދިޔަ އެންމެ ފުރިހަމަ
އެންމެ އުއްމީދީ ބަޖެޓު. މި ބަޖެޓުން އެބަ ހާސިލުވެގެންދޭ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޞިއްޙީ ރައްކާތެރިކަން ލިބިދޭ،
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބޯހިޔާވަހިކަން އެބަ ލިބިދޭ. މި ބަޖެޓް ތަންފީޛުކުރެވިގެން ދާއިރު ދިވެހިންނަށް ތަޢުލީމީ ހުރިހާ
ފުރުޞަތުތަކެއް ފަހިވެގެން އެބަދޭ. މި ބަޖެޓު ނިމިގެން ދާއިރު އަޅު ގަ ނޑުމެންނަށް އެއް ރަށުން އަނެއް ރަށަށް
175

ދަތުރުކުރާނެ ވަރުގަދަ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރެވިގެން އެބަ ދޭ. އަދި ހަމަ އެންމެ މުހިއްމުކޮށް
ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ މި ބަޖެޓް ތަންފީޛުކޮށް ނިމިގެން ދާއިރު މުޅި ދައުލަތުގެ ދަރަނި ކެނޑި، ކުޑަވެގެން އެބަ ދޭ.
އެހެންވީމާ، ދެން މި ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން މިދައްކާ އެންމެހައި ތާކުންތާކުނުޖެހޭ ވާހަކަތައް ނަފީކުރާ ހާލުގައި އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ވާނުވާ ނޭނގޭ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ ކިތަންމެ ވަރަކަށް ކިޔައިދިނަސް ނޭނގޭނޭ. ކުކުޅު ހޭވީމަ
އަބަދުވެސް ކޮށްޖެހޭނީ ގުޔަށޭ. އެހެންވީމާ، އެ ހާވައިގެން ގުޔަށް ކޮށްޖަހަނީ. އިތުރުކަމެއް ކުރެވޭ ކަމަކަށް ނުއެއް ފެނޭ.
އިދިކޮޅު ލީޑަރު ވިދާޅުވަނީ ކުންފުނިތަކުން ލިބޭ ފައިސާގެ އަދަދޭ، ކުންފުނިތަކުން ލިބޭ އާމްދަނީ އެއް ބަޖެޓުން
ފެންނާކަށް ނެތޭ. ކުންފުނިތަކުގެ އާމްދަނީ ފެންނާނީ ކުންފުނިތަކުގެ ފައިނޭންޝަލް އިން. ކުންފުނިތަކުގެ މާލީ
ހިސާބުތަކުން ކުންފުނީގެ ފައި ސާ ފެންނަން ހުންނަނީ. އެހެންވީމާ، އެ ފައިސާ ދެން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ވަންނާނީ
ދައުލަތަށް ޑިވިޑެންޑު ބަހައިގެން ފައިދާ ލިބޭ ހިސާބުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން އެ ފައިސާ ފެންނާނީ. އެހެންވީމާ، އެހާ
ހިސާބަށް ދިޔައިމަ ފެންނާނެ. މިއަދުގެ ސަރުކާރާއި ކުރީގެ ސަރުކާރާ ހުރި ތަފާތަކީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން އެއަރ
މޯލްޑިވްސް ފެންނާނެ. ބަޖެޓު ތަންފީޛުކޮށް ނިމޭއިރު އެއަރމޯލްޑިވްސް ވެސް ނުހުންނާނެ. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ފެންނާނެ
މޯލްޑިވްސް ފިޝިން ކޮމްޕެނީ. ކޮންނަމެއްތޯ އެއަށް ކިޔަނީ. އެ ފެންނާނެ. މިފްކޯ ފެންނާނެ. ބޯޓުތައް ގެންގުޅޭ
ކުންފުންޏަށް ކޮންނަމެއްތޯ ކިޔަނީ. އެމް.އެސް.އެލް މި ހުރިހާ ކުންފުނިތަކެއް ފެންނަން ހުރީ. ބަޖެޓު ތަންފީޛުކޮށް
ނިމުނުއިރު ހަރާން ކުންފުނިގަ ނޑެއް ވެސް ނެތް. އެހެންވީމާ، މި ފެންވަރުގައި ސަރުކާރު ހިންގި ބައެއްގެ
ކޮންވާހަކަތަކެއްތޯ މިއަދު މި ތަނުގައި ދައްކަން އޮތީ. 41 އަހަރު ވެރިކަމުގައި 211 ބޯޓު އޮތް ކުންފުންޏެއް
ހަވާލުކުރީމަ އެއިން ބޯޓެއްގެ ފަށަންގަ ނޑު ވެސް ނެތް ކަ ނޑުއަޑިން ވެސް ފެންނާކަށް. އެހެންވީމާ، މި ފެންވަރުގައި
ކަންތައްތައް ހިންގާފައި ތިބި ބަޔަކަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިއަދު މި ތަނުގައި ވާހަކަދައްކާކަށް ފުރުޞަތެއް ނެތޭ.
ޖާގަ އެއް ނެތޭ. ހަމައެކަނި ދަންނަވާލަން އޮތް ވާހަކަ އަކީ، ކިތަންމެ ގިނަ ވާހަކަ އެއް ދެއްކިޔަސް ކިތަންމެ ބާރަށް
ކަރަށް ނާރު އަރުވާފައި ހަޅޭއްލެވިޔަސް، މޭކަށިގަ ނޑާ ހަމައަށް ބެގީކޮށްގެން ތިބެ ބާރުބާރަށް ވާހަކަދެއްކުމަކުންނެއް އަދި
މިކަމެއް ހައްލެއް ނުވާނެ. އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަ ވަރަށް ސާފުކޮށް ދަންނަވާލަން ކެރޭ ދިވެހި ރައްޔިތުން ވޯޓު ދިނީ
އެމް.ޑީ.ޕީގެ މި ސިޔާސަތުތައް ތަންފީޛުކުރުމަށް ޓަކައި. އަޅުގަ ނޑުމެން ހުށަހަޅާފައި މި އޮތް ބަޖެޓަކީ މިއީ ސީދާ
ދިވެހި ރައްޔިތުން އެދޭ ގޮތަށް ބަޖެޓު، ޤައުމުގެ ކަންކަން ތަންފީޛުކުރުމަށް ޓަކައި ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޖެޓެއް. އެހެންވީމާ،
މި ބަޖެޓުގެ އެންމެ އަކުރަކަށް ވެސް އެންމެ ތިއްކަކަށް ވެސް އެކައްޗަކަށް ވެސް ހަމަ ހިލާ ބަދަލެއް ނުގެންނާނަން.
ނުގެނެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މީތި ތަންފީޛުކުރާނަން. އަޅުގަ ނޑު ފޭދޫގެ ރައްޔިތުންނަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ބަޖެޓަކު
ނޯންނާނެ ބަނދަރު ފުންކުރާނެ ވަރަކާއި ބަނދަރުގެ ދިގުމިނެއް. މިއަދު އެކަމަކު އެއީ މުޅި ރާއްޖޭގައި އޮތް އެންމެ ބޮޑު
ބަނދަރު. އެހެންވީމާ، މި ސަރުކާރަށް ކަން ކުރެވޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ކަން ކުރާނަން. އެހެންވީމާ، މިއީ ކަން ކުރާ
ސަރުކާރެއް. މިއަކީ ނުފޯރާ ފޮތިން ފޫގަޅައިގެން މާ ބާރުބާރަށް އެ ވައްތަރަށް 41 އަހަރުގައި އުޅުނު ވައްތަރަށް އުޅޭ
176

ސަރުކާރެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑު މެން ކަންތައްތައް މި ކުރަނީ ޒަމާނީ އިޤްތިޞާދީ ސިޔާސަތުތަކުގެ އަލީ ގައި ކަންކަން
ރަނގަޅަށް ރާވައިގެން، ދުރަށް ވިސްނައިގެން، ދިގު މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކަންކަން ހާސިލުކުރެވޭ
ގޮތަށް. ހަމަ އެއާ އެކީގައި ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ސުވާލުއުފައްދައިފި މި ލޯނުތަކުގެ ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތާ
ދޭތެރޭގަ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މި ބަޖެޓުގައި ލިޔެވިފައިވާ ކޮންމެ އެއްޗަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކަމާ ބެހޭ
އެންމެހައި މާލީ ޤާނޫނުތަކާއި އުސޫލުތަކާ އެއް ގޮތް ވާ ގޮތުގެ މަތިން އައިސްފައިވާ އެއްޗެކޭ. ދެން ފަހަކުން އަލުން
އެޕްރޫވްކުރަންޖެހޭނެ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޯންނާނެ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން މީތި ފާސްކުރެވުނީމަ އެހެރީ ލޯނުތައް
އެޕްރޫވްކުރެވިފަ. އެއީ މީގެ ޤާނޫނީ އުސޫލަކީ. އަލުން އަނބުރާ ބިލެއް ހަދައިގެން ފޮތެއް ލިޔެގެން މި ތަނަށް
ހުށަހަޅާކަށްނުޖެހޭނެ. އެހެންވީމާ، މިއަށް ވޯޓު ދެއްވާއިރު ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އެނގިވަޑައިގަންނަވަންވާނެ މިހާރު
ލޯނުތައް ވެސް މި އެޕްރޫވްކުރަނީކަން. ހުރިހާ އެއްޗަކަށް އެންޑޯޒްމަންޓު ދިނީކަން. އެހެންވީމާ، ދެނެއް އަލަކުން
މިތަނަކަށް ލޯނު ހޯދާކަށް ނާންނާނެ. އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާ ވާހަކަ އަކީ، މިއަދު މި މަޖިލީހުގައި ތިއްބެވި ކޮންމެ
މެންބަރަކަށް ލާޒިމްވާނޭ، މަޖުބޫރުވާނޭ މި ބަޖެޓަށް ވޯޓުދޭން. ބަލަ މިއީ ރައްޔިތުން ވޯޓުދިން ބަޖެޓޭ. މިއީ ރައްޔިތުން
ވޯޓުދިން ތަރައްޤީގެ ޕްލޭނޭ މިއީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މިރޭ ރައްޔިތުންނަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މި ބަޖެޓަށް
ވޯޓު ނުދޭ މީހުންނާ ދޭތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ސީރިޔަސްކޮށް ވިސްނަންޖެހޭނެ.
އެއީ މުޅި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ޢާއްމު މަޞްލަޙަތުތަކާއި ގުޅިފައިވާ ހަމައެކަނި ސިޔާސަތުތައް ތަންފީޛުކުރުމަށް
ކަ ނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލުތައް މުގުރާލަން މަސައްކަތް ކުރާ ބަޔަކީ އެއީ ރައްޔިތުންނާއި ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތައް މުގުރާލަން
މަސައްކަތްކުރާ ބައެއް. އެހެންވީމާ، އެފަދަ ބަޔަކަށެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ޖާގަ އެއް ނުދޭނަން. އަދި ވަކިން ޚާއްޞަ
ގޮތެއްގައި އިސްލާމްދީނަށް މިހާ ބޮޑު ސަމާލުކަމެއް ދެވިގެން އެ ދައްކާ ބުދުތަކާއި އަނެއް ކަމަކާއި އަނެއް ކަމަކާ މިއީ
ހައްތަހާވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބޮލުގައި ކަންކަން އަޅުވަން ވެގެން ދައްކާ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑަށް ޔަޤީންކަން އޮތީ މި
ބަޖެޓު އަޅުގަ ނޑުމެން ތަންފީޛުކުރާނެކަން. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރަކުން ފަހަތަކަށް ނުޖެހޭނެ. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރު ކާރުން
ރައްޔިތުންނަށްވީ ވަޢުދުތައް ފުއްދައިދޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ 3124 ވަނަ އަހަރުގެ ރިޔާސީ އިންތިޚާބު
ކާމިޔާބުކުރާނީ ހަމަ މި ބަޖެޓު ތަންފީޛުކޮށްގެން. މި ބަޖެޓު ތަންފީޛުކޮށްގެން އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަން ކުރާނީ.
އަޅުގަ ނޑުމެން މިއީ ރާއްޖޭ ގެ ރައްޔިތުންގެ ސަލާންޖެހުމުގެ ސަގާފަތު ނައްތާލައި ވެރިން ރައްޔިތުން ކައިރިއަށް
ސަލާންޖަހަން އަންނަންޖެހޭ ހިސާބަކަށް މި ޤައުމު ގެ އިޤްތިޞާދު ބިނާކޮށްދޭނަން. ހަމަ އެއާ އެކީގައި މި ފުރުޞަތުގައި
އަޅުގަ ނޑު ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ހިތްވަރުދީ އަދި މަނިކުފާނު
އަޅުގަ ނޑުމެންނާ އެކީ މި މަ ސައްކަތް މިހާ ފުރިހަމަ އަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި ތިޔަ ކޮށްދެއްވާ މަސައްކަތްޕުޅު ވެސް
ބަލައިގަންނަން. އަދި ހަމަ އެއާއެކީގައި މަނިކުފާނުގެ ޕާޓީން އެ ދައްކަވާ ވާހަކަތައް ދުރަ ށް ޖައްސަވައި މި ބަޖެޓަށް
ވޯޓުދެއްވުމުގައި ޕާޓީގެ އެތެރޭގައި މަސައްކަތްކޮށްދެއްވުމަށް ވެސް އިލްތިމާސްކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
177

ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްމުޙްސިން ޙަމީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން އެއްޗެއް ދަންނަވާލުމުގެ ކުރިން އިންޑިއާގައި މިހާރު
ހަރަކާތްތެރިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ފުޓުބޯޅަ ޓީމު އެ ކުރައްވާ ބުރަ މަސައްކަތް ފާހަގަކުރައްވައި އެ ޓީމަށާއި އެ
ޓީމަށް އެހީތެރިވެދެއްވާ ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް ޝުކުރުދަންނަވައި ވަރަށް ހޫނު މަރުޙަބާ އެއް ދަންނަވަން. އާދެ، ދެންމެ
ވާހަކަދެއްކެވި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފޭދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތް ތެރި މެންބަރަކީ ދާދި މިދާކަށް ދުވަހު ވާހަކަ އެއް ދައްކަމުން
ބުދު ވެސް ބަހައްޓާނަމޭ ބުނެ، މިހާރު މިއަދުގައި ވާހަކަދައްކަމުން އިސްލާމްދީނަށް ލޯބިކޮށް ވާހަކަ ދެއްކެވީތީ
އަޅުގަ ނޑު އެ ކަމާ އުފާކުރާ ވާހަކަ ވެސް ދަންނަވަން. އެ މަނިކުފާނަކީ އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ބަދަލުވަންދެން ސީދާ ރައީސް
މައުމޫނުގެ ޚާއްޞަ އެހީގެ ދަށުން އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ބަދަލުވަންދެން، ސީދާ ރައީސް މައުމޫނުގެ ޚާއްޞަ އެހީގެ ދަށުން
އެއްޗެހިތައް ހޯދައި މަސައްކަތް ކުރަމުން ދިޔަ ބޭފުޅެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުގައި ފާހަގަކުރަން. އަޑަށް
ބާރުލައްވާފައި ކިތަންމެ ވަރުގަދަ އަށް ވިދާޅުވި ކަމުގައި ވިޔަސް މި ބަޖެޓަކީ އޮޅުވާލުމާއި މަކަރާއި ހީލަތާ އެއްކޮށް
ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޖެޓެއްކަން އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުން ވެސް އެބަ ޤަބޫލުކުރޭ. 25 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ރެކޯޑު ބަޖެޓެއްގެ
ގޮތުގައި އޮޅުވައިލުމެއްގެ ތެރޭގައި ޙަޤީޤަތުގައި ހުށަހަޅާފައި މި ވަނީ 28 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް. ޚަރަދުކުރެވޭނެ
ތަންތަނާއި ޚަރަދުކުރެވޭނެ ގޮތުގެ އެއްވެސް ތަފްޞީލެއް މި ބަޖެޓުގައި އެނގޭކަށް ނެތް. ހަމައެކަނި ކުރެވޭ ކަމަކީ
ފިނޭންސް މިނިސްޓަރާ އެކު މަޝްވަރާތައް ކުރަމުން ދަނީ. ޚަރަދުތައް ކުރެވޭނެ ތަންތަނަކީ ކޮބައިތޯ އެ މަޝްވަރާތައް
ކުރަމުން ދަނީ. ކުރެވޭނެ ތަންތަނުގެ ތަފްޞީލެއް އެއްވެސްވަރަކަށް ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފަ އެއް ނެތް. އެކިއެކި
ދިމަދިމާލުގައި އެހެނިހެން ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި 5 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބޮޑު އަދަދެއް އެބަ އޮތް. މި ޚަރަދުތައް ކުރެވޭނެ
ގޮތުގެ ތަފްޞީލު ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙީމު ޢަބްދުاله ވަނީ ވިދާޅުވެފަ. މި ތަކެތި، މިފައިސާ
ދޭނީ ކޮންފަރާތްތަކަށް ކަމަށާއި މި ފައިސާ ޚަރަދުކުރާނެ ގޮތުގެ ތަފްޞީލު ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުއްރަޙީމު ޢަބްދުاله ވަރަށް ރަނގަޅަށް ސާފުކޮށްދެއްވައިފި. ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ޤައުމު ހިންގާނެ ކަމަށް
ވަކާލާތުކުރި މީހުން ރައްޔިތުންނަށް ބާރުތައް ފޯރުކޮށްދޭނެ ކަމަށް ބުނި މީހުން، މިއަދު ކައުންސިލުތަކަށް މި ބަޖެޓުގައި
ހަމައެކަނި ދޭނެ ކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައި ވަނީ ހަމައެކަނި ކައުންސިލުތަކުގެ މެންބަރުންގެ މުސާރަ އެކަނި. މި ވެސް ހިޔެއް
ނުވޭ އަޅުގަ ނޑަކަށް ހިޔެއް ނުވޭ ދޭނެހެންނެއް. އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން މި ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތާ ދެކޮޅު ތަނަކަށް
އަޅުގަ ނޑު ހިމެނޭ ދާއިރާ ނިލަންދޫ ދާއިރާ ވާތީ މާދަމާ ކަންނޭނގެ އެ ދާއިރާ މި ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުގެ ތެރެއިން
ފޮހެލާނީ. އެއްވެސް އެއްޗެއް މި ފާއިތުވެދިޔަ 4 އަހަރުގެ ތެރޭގައި މި ސަރުކާރުން ހުށަހެޅި ބަޖެޓުގައި ނިލަންދޫ
ދާއިރާގައި ހިމެނޭ ދެ ރަށް، ނިލަންދޫ އަދި ދަރަނބޫދޫ އަށް ލިބޭނެ ކަމަށް ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފަ އެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑަށް
އެނގޭ ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި ވެސް ނުލިބޭނެކަން. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
178

އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އައު ހިތްވަރެއް ދެއްވައިފި. އެ މަނިކުފާނު ސަރުކާރާ އިދިކޮޅު
މެންބަރުންގެ ދާއިރާގެ ބައެއް ކަންތައްތައް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ވެސް ހިމެނޭ ގޮތަށް ކޮށްދެއްވާނެ ކަމަށް ވަނީ
ވިދާޅުވެފަ. އެހެންވެ އަޅުގަ ނޑު އެ މަނިކުފާނު ކިބައިން ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭކަމެއް އަޅުގަ ނޑު ހިމެނޭ ދާއިރާ ނިލަންދޫ
ދާއިރާގައި ފ.އަތޮޅުގައި ނިލަންދޫގައި ޚާއްޞަކޮށް ބޭންކެއްގެ ގޮތްޕެއް 3123 ވަނަ އަހަރުގައި ހިމެނޭ ގޮތަށް ބަޖެޓުގައި
ހިމަނައިދިނުމަށް. އާދެ، 41 އަހަރެއްގެ ވާހަކަ އަބަދު މި ތާނގައި އެބަ ދެކެވޭ. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި 41 އަހަރެއްގެ ވާހަކަ އެދެކެވެނީ އަބަދު އަބަދު އެ 41 އަހަރަކުން ނެއްޓެއް ނޭގިގެން މި އުޅެނީ ރަންގަ ނޑެއް
އަތަށް ލިބިއްޖެއްޔާ ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުންވާނީ އަބަދު ދައްކާނީ ރަންގަ ނޑުގެ ވާހަކަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރާ
ގޮތުގައި ރަން 41 އަހަރެއްގެ ވާހަކަ މި ދެއްކެނީ އޭގެ އަގުބޮޑުކަމުން. އޭގެން ނެއްޓެއް ނޭނގިގެން. ރަން 41 އަހަރުގެ
ކޮށްފައި ހުރި ކަންތައްތަކާއި ޚިދުމަތްތަކާއި ރަން 41 އަހަރުގެ ބާނީ އޭގެ އަގުބޮޑުކަމުން އެ ރަންގަ ނޑުން ނެއްޓެން
ނޭނގިގެން އަބަދު 41 އަހަރެއްގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. މިދަންނަވާ 41 އަހަރުގެ އެންމެފަހު 6 އަހަރު 3115 އިން
3119 އަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެންމެ ޚަރަދު ބޮޑުވެގެންދާނެ 6 އަހަރެއް ކަމަށް ވާނީ އެ ސަރުކާރުން
ނިމުމުން އެ އާއި ނޫނީ 3115 އިން 3119 އަށް މި ބުނާ 6 އަހަރު. އެ 6 އަހަރުގެ ތެރޭގައި ވެސް ބަޖެޓު
ޑެފިސިޓުގެ ގޮތުގައި 6 ބިލިއަން، އެ 6 އަހަރުގެ ދައުރުގަ. ބަޖެޓު ޑެފިސިޓުގެ ގޮތުގައި ވަނީ 6 ބިލިއަން.
އެހެންނަމަވެސް، މި ސަރުކާރު ވެރިކަމާ ހަވާލުވި ފަހުން، މި ސަރުކާރު ވެރިކަމާ ހަވާލުވި ފަހުން އަހަރަކަށް އެބަ ޖެހޭ
ޑެފިސިޓުގެ ގޮތުގައި 5 ބިލިއަން. މާނަ އަކީ 6 އަހަރުގެ ދައުރެއް ނިމޭއިރު 31 ބިލިއަނަށް ވުރެ މައްޗަށް
އަރައިގެންދާނެކަން. ހިތާމައާ އެކު ދަންނަވާލަންޖެހެނީ 3122 ،3121 ވަނަ އަހަރު މަޖިލީހުން ފާސްކުރި ބަޖެޓާ
އެއްގޮތަށް ޢަމަލުކޮށްފައި ނުވާކަން. އެމް.ބީ.ސީ އަށް ބަޖެޓުދީފައި ނުވާކަން. މަސްވެރިންނަށް ސަބްސިޑީ ދީފައި
ނުވާކަން. ދަ ނޑުވެރިންނަށް ސަބްސިޑީ ދީފައި ނުވާކަން. އަތޮޅު ކައުންސިލުތަކާއި ރަށްރަށުގެ ކައުންސިލުތަކަށް ބަޖެޓުގެ
ގޮތުގައި ހަމަޖެއްސި ފައިސާ އެ ކައުންސިލުތަކަށް ދީފައި ނުވާކަން. ސިވިލް ސަރވިސް މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ
ކޯޓުތަކުން ދިނުމަށް އަމުރުކުރުން ވެސް، އަމުރުކުރުމުން ވެސް އެ ދީފައި ނުވާކަން. މިއީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 7: ވަނަ
މާއްދާގެ (ނ)އާ ޚިލާފަށް ކުރާ ކަމެއް. މި ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންގެ ގޮތުގައި ޤަބޫލުކުރާ އެމް.ޑީ.ޕީގެ
އެކްޓިވިސްޓުންނަށް ކުންފުނިތައް އުފައްދަވައި ބަޖެޓުން ބޭރުން ފައިސާތައް ބަހަމުން ދާކަމީ ހިތާމައާ އެކު މި ވަގުތު
ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އެމް.އެން.ބީ.ސީ އަށް 76 މިލި އަން ރުފިޔާ ދިނީ ބަޖެޓުގެ ކޮންކޯޑަކުން ކޮންތަނަކުން
ނެރެގެންކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭކަށް ނެތް. ސާކު ސަމިޓަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައިވާ
ބަޖެޓުގެ އަދަދަކީ ޖުމްލަ 342 މިލިއަން. އެހެންނަމަވެސް، ތަޖުރިބާކާރުން ބުނާ ގޮތުގައި ގާތްގަ ނޑަކަށް 2 ބިލިއަން އެ
ތަނަށް ޚަރަދުކުރެވުނު ކަމަށް އެބަ ލަފާކުރެވޭ. އަޅުގަ ނޑަކަށް ނޭނގޭ ކޮންދިމާލަކުން ކޮންގޮތަކަށް ހޯދައިގެންކަން މި
ޚަރަދުތައް ކުރީކީ. ޤައުމީ އިދާރާތައް ހަދާ އެކިއެކި ފެންވަރުގެ މަޤާމުތައް އުފައްދާ އެ މަޤާމުތަކަށް އެމް.ޑީ.ޕީގެ
179

އެކްޓިވިސްޓުން ލާ އެ މީހުންނަށް ބޮޑެތި މުސާރަތައް ދީ ހަދަނީ ކޮންތަނަކުން ފައިސާ ހޯދައިގެން ކަމެއް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް އެނގޭކަށް ނެތް. އަޅުގަ ނޑު ނިންމާލަމުން ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދުވަސްވީ ދިގު
ތާރީޚެއްގައި ޤައުމެއްގެ ވެރިކަންކުރަން ތިބި ބަޔަކު ، އެ ޕާޓީގެ، އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ނިސްބަތްވާ ޕާޓީގެ މެންބަރުން އާދެ،
މި ސަރުކާރުގެ ވެރިން ޤައުމެއްގެ ދިގު ތާރީޚު ގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިގު ތާރީޚު ގައި ބަޔަކު ޤައުމު ހަލާކުކޮށްލައި ޤައުމު
ފުނޑުފުނޑުކޮށްލައި ފިލައިގެން ދާނެ ކަމަށް ވާ ނަމަ މިއީ އެ މީހުންނޭ. މި މީހުން ދާނެ ޤައުމު ހަލާކުކޮށްލާފައި
ފިލައިގެން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ފުވައްމުލަކު އުތުރު ދާއިރާގެ މެ ންބަރު މުޙައްމަދު ރަފީޤު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ކުރިމައްޗަށް ހުށަހެޅިގެންދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑު ހިތުން އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނާލަން އެބަ ޖެހޭ ޤައުމެއްގެ ބަޖެޓެއް،
ބަޖެޓަކީ އެ ޤައުމަކަށް ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރާ އާމްދަނީ އެންމެހައި ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ ފައިދާކުރުވަނިވި ގޮތަކަށް
ހަމަހަމަކަމާއި އިންޞާފުވެރިކަމާ އެކުގައި ޒިންމާދާރު ގޮތެއްގައި ބޭނުން ހިފަންޖެހޭނެ އެއްޗެއް ކަމުގައި ވާންޖެހޭނެ.
އަޅުގަ ނޑު ހިތުން މިއީ ޢިއްޒަތްތެރި އެންމެހައި މެންބަރުން ޤަބޫލުކުރައްވާނެ ޙަޤީޤަތެއް. އާދެ، ގިނަ ޤައުމުތަކުގެ
ދައުލަތްތަކުގެ ބަޖެޓަކީ އެ ޤައުމުތަކުގެ އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ނިސްބަތުން 51% ވުރެ މައްޗަށް ދިޔަނުދީ ހިފަހައްޓަމުން
އަންނަ އެއްޗެއް. އެ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ސަރަހައްދުގެ ދެކުނު އިރުމަތީ އޭޝިޔާގެ ޤައުމުތަކަށް ބަލާއިރު ވެސް
ޢާއްމު ގޮތެއްގައި 31% ނޫނީ 36% އަށް ވުރެ ދަށުގެ ގިނަ ޤައުމުތައް މި ދެންނެވީ ޖީ.ޑީ.ޕީ ހިފަހައްޓާފައޭ.
އެހެންނަމަވެސް، ޙަޤީޤަތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމު ވޭތުވެދިޔަ 3 އަހަރެއްގެ ތެރޭގައި ނޫނީ 4 އަހަރުގެ ތެރޭގަ އި މި
އޮތީ 61% ނޫނީ 71% އަށް މި ދެންނެވި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ނިސްބަތުން މައްޗަށް ގޮސްފައޭ. އާދެ، އެހެންކަމުން އެއީ
ވަރަށް ނޭދެވޭ ގޮތަކަށްކަން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަންޖެހެނީ. އާދެ، ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އަށް 26 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ
ކަމަށް ގާތްގަ ނޑަކަށް ލަފާކުރި ނަމަވެސް މި އަދަދު ލިބިދާނެ ކަމަށް އެއީ ހަމަ އުފެދޭ ސުވާލެއް. އާދެ، އެހެން މި
ދެންނެވީ، މީގެތެރެއިން ގާތްގަ ނޑަކަށް 4.7 ބިލިޔަން ރުފިޔާ އެއީ ފޮރިން ފައިނޭންސް އިންނާއި ޑޮމެސްޓިކު
ފައިނޭންސް އިން ހޯއްދަވަން ނިންމަވާފައި ވާ އެއްޗަކަށް ވާތީ. އާދެ، މީގެ މާނައަކީ ކޮބައިތޯ. މި ބަޖެޓު
ހުށަހަޅުއްވާފައި އޮތް ގޮތުން ކެޕިޓަލްގެ ގޮތުގައި ޚަރަދުކުރައްވަން ނިންމަވާފައި ހުރި ޕްރޮގްރާމުތަކަށް ކުރަންޖެހޭ
ޚަރަދަކީ އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި މިދެންނެވި ފައިސާ ލިބިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ ކުރެވިގެންދާނެ ޚަިަ ރަދުތަކެއް. އާދެ، އެ
ނުލިބިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ މި ދެންނެވި މުހިއްމު ޕްރޮގްރާމުތައް ނުހިންގޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ. އާދެ،
ދައުލަތުގެ އާމްދަނީން ގާތްގަ ނޑަކަށް ދިހަވަރަކަށް ބިލިޔަން އެއީ ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ބައްލަވާފައި މި އޮތީ.
އަޅުގަ ނޑުގެ ކުރިން ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވި ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި، ރިކަރަންޓު ޚަިަ ރަދު
180

ކުޑަކުރެއްވުމުގައި އެބަ ހުއްޓޭ ބައެއް ދާއިރާތަކުން މިސާލަކަށް، ސަރުކާރުގެ މުވައްޒިފުންނަށް ނޫނީ ސަރުކާރު
ހިންގުމަށް ކުރައްވާ ޚަރަދުގެ ގާތްގަ ނޑަކަށް މިދިޔަ އަހަރަށް ވުރެ މި ދެންނެވީ 3122 އަށްވުރެ 3123 ވަނަ
އަހަރުގައި ފަހެއް ނޫނީ ހައެއްކަ މިލިޔަން ދަށަށްދާނޭ. ޙަޤީޤަތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ދައުލަތުގެ ގިނަ މުއައްސަސާތައް
ހިންގުމަށް ޓަކައި މިދިޔަ ދެއަހަރެއްހާ ދުވަހު ތެރޭގައި އާދެ 3121ގައި އަޅުގަ ނޑު ހަނދާންވާ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ވަރަށް ބޮޑެތި އޮފީސް ބިލްޑިންގުތަކެއް ނިމިގެންދިޔަ މާލޭގައި. އާދެ، އެ ނިމިގެން ދިޔުމުގެ ސަބަބުން ވެލާނާ
ބިލްޑިންގަށް ގިނަ އޮފީސްތައް ބަދަލުކުރައްވައި އަދި ކުރިން އެ އޮފީސްތައް، މި ދެންނެވީ ބަދަލުކުރި އޮފީސްތައް
ހިނގަމުންދިޔަ އިމާރާތްތަކަށް ވަނީ ގިނަ އޮފީސްތަކެއް ބަދަލުކުރައްވާފަ. އެހެންކަމުން، ބައެއް މިނިސްޓްރީތަކުން
އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ ގާތްގަ ނޑަކަށް ދެ ލައްކަ ނޫނީ ތިން ލައްކަ ރުފިޔާ، މި ދެންނެވީ އެ ތަންތަނުގެ ކުއްޔަށް
ކުރައްވަމުންގެންދެވި ޚަރަދު ކުޑަވެގެން ގޮސްފައި ވަނީ. އެހެންކަމުން، އެއީ އެތައް މިލިޔަނެއްގެ ރުފިޔާ މަހެއް ގެ
މައްޗަށް ކުޑަވެގެންދާ ދިޔުމެއް. އެހެންކަމުން، އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި ފަސް މިލިޔަނެއްހާ ރުފިޔާ މުޅި އަހަރެއްގެ
ބަޖެޓުން ކުޑަވުން އެއީކީ އެކަށީގެންވާ ކުޑަވުމެއް ކަމުގައި ނުދެންނެވޭނެ. އާދެ، މި ރިކަރަންޓުގެ ޚަރަދުގެ ތެރޭގައި
ހިމެނޭ، ދައުލަތުން ކުރައްވަން ނިންމަވާފައި ހުރި ދަތުރުތަކަށް ބަލާއިރު ވެސް ގާތްގަ ނޑަކަށް 3123 3122 3121، މި
ތިން އަހަރާ އަޅައިބަލާއިރު ވަރަށް ބޮޑު ތަން އަހަރުން އަހަރަށް މައްޗަށް ގޮއްސަ. އާދެ، 3121 އަށް ވުރެ 3122ގައި
ބޮޑުވެފަ. އަދި 3123 ވަނަ އަހަރު މި އޮތީ ގާތްގަ ނޑަކަށް 3121 ގެ ތިން ގުނަ، އާދެ، 6: މިލިޔަން ރުފިޔާ އެބަ
އިން އެތެރޭގެ ދަތުރުފަތުރަށް ހަމައެކަނި ކަ ނޑައަޅުއްވާފަ. އާދެ، އެއީ އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި 3123 އެއީ ބައެއް
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، އެތެރޭގެ ދަތުރުފަތުރު އެހާ ބޮޑުކުރައްވާފައި މި އޮތީ، ހަމަ
މުޅި ރާއްޖެ އަށް ދަތުރުތަކެއް ކުރައްވަން އޭގެ ހަމަ ކެމްޕޭނު ދަތުރުކުތަކެއް ކުރައްވަން ޚަރަދުކުރައްވާ އެއްޗެއްގެ
ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ. އާދެ، ދައުލަތުން އުފައްދަވާފައި ވާ ވަރަށް ގިނަ ކުންފުނިތަކެއް ހުރިއިރުގައި 73
ކުންފުނި ކަންނޭނގެ މިހާރު އެބަ އޮތް. އޮތްއިރުގައި މީގެތެރެއިން ގިނަ ކުންފުނިތަކަކީ އަދި މިހާތަނަށް އޮޑިޓުކުރުމެއް
ނެތި، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ވަރަށް ބޮޑު ހޭދަ އެއް ކުރައްވައިގެން ހިންގަވާ ކުންފުނިތައް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ސަރުކާރަށް އާމްދަނީ ލިބޭ ކުންފުނިތަކަށް ބަލާއިރު ސްޓެލްކޯ ފަދަ އަދި އެއަރޕޯޓު ހޮޓެލް ފަދަ މުހިއްމު ފަރާތްތަކުން
ލިބޭ އާމްދަނީ ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީގެ ތަފްސީލުދެއްވާފައި ހުރިއިރު ނެތްކަން އެއީ ހަމަ އަޅުގަ ނޑަށް ވަރަށް ބޮޑަށް
ފާހަގަކޮށްލެވޭ ކަމެއް. އާދެ، ރާއްޖޭގެ އިންފްލޭޝަން މިހާރު މި ވަނީ 48% އަށް ވުރެ މައްޗަށް ގޮއްސަ. އަދި
ޖީ.އެސް.ޓީ އަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު 4.6% ނަގަމުން ދިޔަ ކަމުގައި ވިޔަސް އަންނަ ޖެނުއަރީން ފެށިގެން 7%
އަށް ބޮޑުވެގެން ދާއިރުގައި ހަމަ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ކަންބޮޑުވުން ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ، ވަރަށް ބޮޑަށް އަޅުގަ ނޑުމެން
ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވާހަަ ކަިފުޅު ދެއްކެވި ކަމެއް ދައުލަތުގެ އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީ ވަރަށް ބޮޑަށް ކުޑަވެގެންދާ
ވާހަކަ. ތެދެއްމެ، ވަރަށް އައިޓަމުތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ ފްރީކޮށް، އަޅުގަ ނޑުމެން 1% އަށް ވެސް ޖެއްސީމު.
181

އެހެންނަމަވެސް، ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ ލަފާކުރެއްވިއިރު އެ އޮތީ 3123 ވަނަ އަހަރު 2.: ބިލިޔަން އިމްޕޯޓު
ޑީއުޓީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ބައްލަވާފަ. އާދެ، މާނައަކީ މި ހިނގާ އަހަރަށް ވުރެ ގާތްގަ ނޑަކަށް 61 މިލިޔަން
ރުފިޔާއޭ ކުޑަވެގެން ދާނީ. އެހެންނަމަވެސް، ޖީ..އެސް.ޓ އަިީށް ލިބޭ، ހަމައެކަނި ޖީ.އެސް.ޓީ އަށް ލިބޭ އާމްދަނީ
ވެސް 8 ބިލިޔަނަށް ވުރެ ބޮޑު. އެހެންކަމަށްވާނަމަ އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ ވިޔަފާވެރިން އަތުން މި ނަންގަވާ އެއްޗެއް
ކުޑަތޯއޭ ޙަޤީޤަތުގައި އެ ވަނީ. ވަރަށް ބޮޑު ތަން ބޮޑުވެގެން އެ ދަނީ. ދެން ބައެއް ބޭފުޅުން ވިދާޅުވި، މީގައި ކުޑަވާ
ވާހަކަ އާއި އަދި ބޮޑުވާ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ އެންމެ ބޮޑަށް މިސާލަކަށް ޞިއްޙީ ދާއިރާ އަށް
ބަލާއިރުގައި މިހާތަނަށް މި ވޭތުވެދިޔަ ގާތްގަ ނޑަކަށް އަށް އަހަރު އެއީ ބޭހަށް 6% އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީ އޮންނަ އެއްޗެއް.
އެހެންނަމަވެސް، މި އަހަރު ތެރޭގައި އެ 6% ނަންގަވަމުން ގެންދިޔަ ބޭހުގައި ރާއްޖެ އަށް އިމްޕޯޓުކުރެވޭ ބޭހުގައި
ގާތްގަ ނޑަކަށް 51% އެއްހާ ބޭސް އެއީ ވިޓަމިންސްގެ އެއްޗްިއސަށް ބައްލަވާފައި އެ ބޭހުން ނަންގަވާ ޑިއުޓީ 6%
އިން 26% އަށް ބަދަލުކުރައްވައިފި. ޙަޤީޤަތުގައި އެއީ ދެން ހުންނަ ބޭސް އަދި ޑިއުޓީ މާފުކުރެވިގެން ދިޔަ ކަމުގައި
ވިޔަސް 1% އަށް ދިޔަ ކަމުގައި ވިޔަސް 26% އަށް ބަދަލުވެގެން ދިޔައިމަ މި ދެންނެވީ ގާތްގަ ނޑަކަށް ހަމަ އޭގެ 91
ނޫނީ 1: ޕަސަންޓާ ކައިރިކޮށް އެބަ ނެންގެވޭ އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީ. ދެން އަނެއްކާ އޭގެއިތުރަށް އަޅުގަ ނޑު ކަންބޮޑުވާ
އަނެއް ކަމަކީ މިހާރު ހުށަހަޅުއްވާފައި އޮތް ބިލެއް މުވާސަލާތީ ޚިދުމަތްތަކާއި ބޭހުގެ ތަކެތިން ޖީ.އެސް.ޓީ ނަންގަވާ
ގޮތަށް އޮތް އޮތުން އެއީ. އާދެ، އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ 7% ގައިމުވެސް އެ ގޮތަށް ފާސްވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ
ނަންގަވަން ފައްޓަވާނެ. އެހެންކަމުން، ޙަޤީޤަތުގައި ބޭހަށާއި މުވާސަލާތީ ޚިދުމަތްތަކަށް އެ ދަނީ ކުރިން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ޚިދުމަތްތައް ލިބެމުންދިޔަ އަގަށް ވުރެ މާ ބޮޑު ބައެއް އިތުރުވެގެން މި ދަނީ. އެއީ ކުރިން
އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވި 26% އާއި އަދި އޭގެ ކުރިން މި ޖީ.އެސް.ޓީ 7% އިތުރުވެގެން ދިޔައިމަ އެ ދަނީ ވަރަށް
ބޮޑު، ދެ ގުނަ އަށް ވުރެ ބޮޑުވެގެންދާނެ. ދެން އަނެއްކާ މީގެ އަނެއް ޙަޤީޤަތަކީ ޞިއްޙީ ދާއިރާ އަށް ބޭނުންކުރެވޭ
ގިނަ ސްޕެއަރޕާޓްސް އާއި މެޝިނަރީޒާ މި އެއްޗްިއސަކީ އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީ ދައްކާފައި އަނެއްކާ އެ އެއްޗްިއސަށް ދެވޭ
ޚިދުމަތްތަކުން އެބަ ޖީ.އެސް.ޓީ ނަންގަވާ. އެހެންކަމުން، ނުސީދާ ގޮތެއްގައި އެއިން ވަރަށް ބޮޑު އެއްޗެއް އެބަ
ދައުލަތަށް ނެންގެވުމުންދޭ. ޙަޤީޤަތުގައި ޞިއްޙީ ދާއިރާގެ މި ކަންތައްތަކަކީ އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި އަސާސީ ވަރަށް
މުހިއްމު ޚިދުމަތަކަށް ވާއިރުގައި މިއީ އެންމެ ލުއިފަސޭހަ ގޮތަކަށް އޮންނަންޖެހޭ ޚިދުމަތްތަކެއް. އާދެ، ދެން މި ބަޖެޓު
ފޮތުގެ 6: ވަނަ ސަފުހާ އިން ފެށިގެން 77 ވަނަ ސަފުހާއާ ދޭތެރޭގައި ކޯޑު ދީފައި ނުވާކަން ހަމަ އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން. އަދި އެހެންނަމަވެސް، އޭގައި އަތޮޅު ކައުންސިލުތަކަށް ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ގާތްގަ ނޑަކަށް
ޕްރީސްކޫލްތަކަށާއި އަދި ޕަބްލިކުިު ހެލްތު ޕްރޮގްރާމުތަކަށް އެބަ އޮތް 73 މިލިޔަން ޖައްސަވާފަ. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ މި ދެންނެވި ޚިދުމަތްތައް ދިނުމަށް ޓަކައި އެކަށީގެންވާ އަދަދެއް ބާއޭ މިހާ ބޮޑު ބަޖެޓެއްގެ
ތެރެއިން މީ. ޙަޤީޤަތުގައި ޕަބްލިކު ހެލްތު ޕްރޮގްރާމުތަކަށް ބަލާއިރު ރާއްޖޭގައި އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަހަކަށް އައިސް
182

މި ދަނީ ހަމަ ވަރަށް ބާރުމިނެއްގައި ގައިންގަޔަށް އަރާ ބަލިތައް ފެތުރެމުން. އާދެ، ވިހެއުމުގެ ތެރޭގައި ދިމާވާ
މައްސަލަތަކުން ކުޑަކުދިން ވިހެއުމުގެ ތެރޭގައި މަރުވާ މަރުވުން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. މި އހަިަ ރުގެ ތެރޭގައި
މިހާރުވެސް ގާތްގަ ނޑަކަށް 24 ވަރަކަށް މަރު، އެ ވަނީ މަރުވެފަ. އެއީ ކުރިން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެވްރެޖު 2 ނޫނީ
3ގައި ހިފަހައްޓަމުން އައި ނިސްބަތެއް. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު ވަރަށް ބޮޑު ތަން މި ވަނީ މިދިޔަ ދެ އަހަރެއްހާ
ދުވަހު ތެރޭ މައްޗަށް ގޮަ އްިސަ. ދެން ހަމަ އެހެންމެ ދާދި ފަހުން ޔުނިސެފުން ވަޑައިގެންނެވި ކޮންސަލްޓެންޓެއް، އޭނަ
ވަރަށް ކަންބޮޑުވުން ފާޅުކުރެއްވި ރާއްޖޭގެ އިމިނައިޒޭޝަން ޕްރޮގްރާމަކީ މި ސަރަހައްދުގައި އަދި ދުނިޔޭގެ ނިސްބަތުން
ވެސް އެންމެ ރަނގަޅަށް ހިންގޭ އެއް ޕްރޮގްރާމު. ނަމޫނާ ޕްރޮގްރާމެއް ގޮތަށް ބައްލަވަމުން ގެންދެވި ޕްރޮގްރާމެއް.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެން ރާއްޖޭގައި މިހާރު މި ދާ ގޮތުން އެ ބޭފުޅުން ވަރަށް ކަންބޮޑުވޭ ބައެއް ކަހަލަ
ބަލިތައް، ޓިބީ ފަދަ ބަލިތައް އަދި ޕޯލިޔޯ ފަދަ ބަލިތައް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ޢާއްމުވެގެން ހިނގައިދާނެތީ.
ޙަޤީޤަތުގައި މި ދެ އަހަރެއްހާ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި މި ދެންނެވި ބަލިތައް ވެސް ނިސްބަތުން އެ ދަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް
އިތުރުވަމުން. މިއަހަރު ވެސް އަޅުގަ ނޑަށް އެނގިފައި އޮތް ގޮތުން މިހާތަނަށް 23 ވަރަކަށް ލެޕްރަސީ ކޭސް ވަނީ
ފެނިފަ. އާދެ، އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެހާ ރަނގަޅަށް ސާރވޭތައް ނުކުރެވޭއިރެއްގައި ޙަޤީޤަތަކީ މި ފެންނަ ކޮންމެ
މީހަކަށް އެވްރެޖުކޮށް ދިހަވަރަކަށް މީހުން ތިބޭނޭ ރަނގަޅު ސާރވޭ އެއް ހަދައިފި ކަމަށް ވަންޏާ. އެހެންވީމާ، މި
ދެންނެވި ޢާއްމު ޞިއްޙަތާ ގުޅޭ ކަންތައްތަކަށް މިކުރަން ހުރި ހޭދަ ނިސްބަތުން ކުޑަވުމާއި އަނެއްކާ އެކަން ކުރުމަށް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވަސީލަތްތައް މިހާރު މި އޮތް ގޮތުން ވަރަށް ދެރަވަރު ގޮތަކަށް އޮތުމުން އޭގައި ކަންބޮޑުވުން ވަރަށް
ބޮޑަށް އެބަހުރި. ދެން އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް އެނގޭ މިހެން ދަންނަވާއިރުގައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ޞިއްޙީ ދާއިރާ އަށް
ކަ ނޑައަޅުއްވާފައި އޮތް ބަޖެޓަކީ ހަމަ ރަނގަޅު ވަރެ އްގެ ބަޖެޓެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުގެ ހިތުގައި އުފެދޭ
ސުވާލަކީ ހަމަ ކުއްލިއަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ގެއްލިގެން ދިޔަ ތަން އަނބުރާ ގެނައުމަށް ޓަކައި ހާދަ ބޮޑު ހޭދަ
އެއް ކުރަންޖެހޭނޭ. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ގިނަ ހޮސްޕިޓަލްތަކުގައި ޞިއްޙީ މަރުކަޒުތަކުގައި މިހިރަ މެޝިނަރީޒް އާއި
އަދި ލޯންޗު ފަދަ، އެމްބިއުލާންސް ފަދަ ތަކެތި އެ ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ގިނަ އަތޮޅުތަކުގައި ބޭނުންނުކުރެވި އެތައް
މަސްދުވަހެއް ވެފައި ނޫނީ އަހަރުތަކެއް ވެފައި އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، މި ތަކެއްޗަކީ ގަވާއިދުން އެ އެއްޗެހި
މެއިންޓެއިންނުކުރެ ވިއްޖެއްޔާ އެއިން ކޮންމެ އެއްޗަކީ ބައެއް އެއްޗްިއސަކީ މިލިޔަނުން އަގު ހުންނަ އެއްޗެހި.
ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑަކަށް ނޭނގޭ ގިނަ ބޭފުޅުން ވިސްނާވަޑައިގަންނަވާނެ ގޮތެއް. ޞިއްޙީ ދާއިރާތަކުގެ ދައުލަތުގެ
އެއް މުއައްސަސާ ނޫނީ އެއް މިނިސްޓްރީ އަކަށް އެންމެ އަގު ބޮޑެތި މުދާ ހުރި އެއް މިނިސްޓްރީ އެއީ.
އެހެންނަމަވެސް، މި ދެންނެވި ގޮތަށް އޭގެ ވަރަށް ގިނަ އަގު ބޮޑެތި މެޝިނަރީޒް އެ ވަނީ މިހާރު ވަރަށް ބޮޑަށް
ވީރާނާވެ، ހަލާކުވެފައި ނުބެލެހެއްޓުމުގެ ސަބަބުން. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި ދެންނެވީ ހަމައެކަނި ފައިސާ
ހޯދާފައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެ އެއްޗެހި މަރާމާތުކުރަން އުޅުނަކަސް ނޫނީ އަލުން މެޝިންތައް ހޯދުމަކުން ވެސް
183

އަޅުގަ ނޑަ ކަިަށް ހިއެއް ނުވޭ މި 3 ބިލިޔަނެއްހާ ރުފިޔާ ހަމައެކަނި އެ ކަންތަކަށް ޚަރަދުކުރިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
މިހާތަނަށް މި ގެއްލިގެންދިޔަ ބައި ފޫބެއްދޭނެހެނެއް. އާދެ، ކޮންމެއަކަސް ދާދި ފަހުން ސާކު ސަމިޓެއް އަޅުގަ ނޑުމެން
އައްޑޫ އާއި ފުވައްމުލަކުގައި ބޭއްވި ކަމަށް އެބަ ދައުލަތުން ވާހަކަިަ ފުޅުދައްކަވާ. އާދެ، 342 މިލިޔަން އަޅުގަ ނޑުމެން
މިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނި ކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް އެނގިފައި އޮތް ގޮތުން އެއީ ވަރަށް އޭގެ
އެތައް ގުނައެއް އިތުރު ޚަރަދުވެ، އަދި އޭގެތެރޭގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ކޮރަޕްޝަން އެކުލެވިގެން ހިންގަވާފައިވާ
ކަންތައްތަކެއް. އާދެ، އޭގެ ހެއްކެއްގެ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނަން. މިސާލަކަށް އޭގެ އެންޓަރޓެއިންމެންޓު
ޕްރޮގްރާމަށް އައްޑޫ އަތޮޅުގެ ކްލަބު ޖަމުޢިއްޔާތަކާ ވާހަކަދައްކަވާފައި 3.7 މިލިޔަން ރުފިޔާ އެއްބަ ސްިަވެފައި
އޮތްއޮތުން، ފަހުން ކޮންމެވެސް އެ ބޭފުޅުންގެ ގާތް ބޭފުޅަކަށް 7.3 މިލިޔަން ރުފިޔާ އަށް ދެއްވުމާ ގުޅިގެން ދިމާވި
މައްސަލަތަކަކާ ހެދި، އަނެއްކާ ހޯމް މިނިސްޓްރީގެ ބަޖެޓުން މި ދެންނެވި އަދަދު ވަނީ އެ ބޭފުޅުންނަށް ވަނީ ދެއްވާފަ.
އެއީ އެ ވަގުތުގައި އެ މަޞްލަޙަތު އެ މަސައްކަތް ކޮންމެހެން ނިންމުވަންޖެހޭތީ، އަދި ގިނަ ރައްޔިތުންތަކެއް ނުރުހޭ
ކަމަކަށް ވާތީ އިތުރަށް ހޭދަކުރަންޖެހުނު ހޭދަކުރުމެއް. އާދެ، މިކަހަލަ އެތައް ކަންތައްތަކެއް ހިނގާފައި ވާއިރުގައި މިއާ
ބެހޭ އެއްވެސް ތަފްސީލެއް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ފެންނާކަށެއް ނެތް. އެހެންވީމާ،
މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވާ ކަންތައްތަކެއް. ދެން، ދެންމެ ހުޅުމީދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތްތެރި
މެންބަރު ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަމުން އެ ވިދާޅުވީ ފުވައްމުލަކުގެ އެއަރޕޯޓުގެ ވާހަކަ، މިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި
ހިމެނިގެން. އަޅުގަ ނޑަކަށް ނުފެނޭ އެއްގޮތަކަށްވެސް ބަޖެޓުން އެންމެ ރުފިޔާ އެއް ވެސް އެއަރޕޯޓަށް ކަ ނޑައެޅިފައި
އޮތް ތަނެއް. ޙަޤީޤަތަކީ އެއީ ކެޕިޓަލް ޕްލެޓްނަމް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް ދައުލަތުން 3118 ވަނަ އަހަރު ހައްދަވާފައި
އޮތް އެގްރިމެންޓުގެ ދަށުން، އެ ބޭފުޅުން އޭގެ ދަށުން ނިންމެވި އެއަރޕޯޓެއް އެއީ. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން
ޚަރަދުކުރައްވައިގެން ނިންމެވި އެއަރޕޯޓެއް ނޫން އެއްގޮތަކަށްވެސް. ޙަޤީޤަތުގައި ސާކު ސަމިޓުގެ ތެރެއިން
ފުވައްމުލަކަށް އަޅުގަ ނޑަށް އެނގިފައި އޮތް ގޮތުން ޚަރަދުކުރައްވާފައި ގާތްގަ ނޑަކަށް 29 މިލިޔަނެއްހާ ރުފިޔާ މުޅިއެކު.
އާދެ، ކޮންމެއަކަސް މި ބަޖެޓަކީ މީގައި ހަމަ އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ހުރި ބަޖެޓެއް.
އާދެ، ވަރަށް ގިނަ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، މީގައި އަތޮޅުތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާތަކަށް
ކަ ނޑައެޅިފައި އޮތް އެއްޗެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގެން ނެތުން އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން މީގައި އެންމެ ކަންބޮޑުވާ
ކަމަކީ. އާދެ، އާބާދީ އާއި ބިމުގެ އޭރިއާގެ ގޮތުން ބަލާއިރު ވެސް ފުވަ އްމުލަކު ކަހަލަ ބޮޑެތި އާބާދީތަކަކީ އެއީ ހަމަ
އެންމެ 35 މިލިޔަނެއްހާ ރުފިޔާ އިން އެއީކީ އެކަށީގެންވާ ބަޖެޓަކަށް ނުވާނެ. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ކުދި ރަށްތަކާ
ވަރަށް ތަފާތުވާނެ މި ބޮޑެތި ރަށްތަކުގެ މަގުތައް އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ނެހެދުމުގެ ސަބަބުން ވެހިކަލްތަކަށް ލިބެމުންދާ
ގެއްލުމާ އެއްޗެހި. ޙަޤީޤަތުގައި ވެހިކަލްތަކަކީ ސަރުކާރަށް އެއިން އާމްދަނީ ލިބިވަޑައިގަންނަވާ ބޮޑު ހޭދަ އެއް އެ
ފަރާތްތަކުން ކުރަންޖެހޭ އެއްޗެއް. އެހެންނަމަވެސް، ކުދި ރަށްރަށާއި ބޮޑެތި ރަށްރަށާ އެއްހަމައަކުން މި ބަޖެޓު ދެއްވީމަ
184

ޙަޤީޤަތުގައި އޭގައި މި ދެންނެވި ގޮތުން، ރައްޔިތުންނަށް އޭގައި މި ދެންނެވި އެ އުޅަނދުފަހަރު ބޭނުންކުރާ ފަރާތްތަކަށް
ލިބޭ ގެއްލުން އެއީކީ ވެސް ފޫބެއްދޭނެ ކަންތައްތަކެއް ނޫން. އަދި ހަމަ އެހެންމެ ނަރުދަމާ އާއި މަގުހެދުމުގެ
ކަންތައްތައް މިއީ 3119 ވަނަ އަހަރު ވެރިކަން ބަދަލުވެގެން ދިޔައިރު ވެސް ގާތްގަ ނޑަކަށް 9 މިލިޔަނެއްހާ ރުފިޔާގެ
ލޯނު އެހީ ލިބިފައި އޮތް ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، ސަދަން ޔޫޓިލިޓީ ކުންފުންޏަށް އެ ބަދަލުކުރައްވައި އަދި މިވީހާ
ތަނަށް މި ތިން އަހަރު ވެގެން ދިޔައިރު ވެސް އޭގެ އެއްވެސް ކަމެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނާކަށެއް ނެތް. އާދެ،
ޙަޤީޤަތުގައި ފުވައްމުލަކަކީ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ރާއްޖޭގެ ނިސްބަތުން އެންމެ ތިމާވެށީގެ މައްސަލަ ބޮޑު، ބޮޑުސިންގާ
ކަ ނޑެއްގެ މެދުގައި އޮންނަ ބިޔަ ރާޅުތަކެއްގެ ހަމަލައިގައި އަބަދު ކޮންމެ ދުވަހަކު އޮންނަ ރަށެއް. އާދެ، ރަށުގެ
ބަނދަރު ހެދި ފައި އޮތްކަމުގައި ވިޔަސް ރަށުގެ އެއީ އެންމެ ނާޒުކު ތިމާވެއްޓެއް ރަށަކަށް ވެފައި ވަރަށް ބޮޑަށް ރަށް
ގިރަމުންދާ ރަށަކަށް ވާއިރު ވެސް މިހާތަނަށް އެ ކަމަށް ހައްލެއް ހޯދޭނެ އެއްވެސް ގޮތަކަށް އެއްވެސް ކަމެއް އަދި
މިހާތަނަށް ކުރެވިފަ އެއް ނެތް. އެހެންނަމަވެސް، ނެރުތައް ކުރިން ހެދިފައި ހުރި ނެރުތައް ބަންދުކުރުމަށް ޓަކައި
ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ މަސައްކަތެއް ކުރެވިފައި ހުރިކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑަށް
ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި މި ބަޖެޓުން މި ދެންނެވީ އެ ރަށް ގިރުމުގެ މައްސަލަ އަށް ހައްލެއް ހޯދައިދިނުން އެއީ
އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި އެއީ ފުވައްމުލަކަށް މި ވަގުތަށް އެންމެ ބޮޑަށް މުހިއްމުވާ ކަންތައްތައް. ޙަޤީޤަތުގައި މި
ބަޖެޓަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ދަންނަވާލަންޖެހެނީ މިދެންނެވި ފަދަ ކަންތައްތައް ކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް، ހުރިހާ ކަމެއް ނޫނަސް
ބޮޑަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވާ ކަންތައްތަކަށް ހައްލެއް ހޯދައިނުދެވޭ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަ ނޑު ވެސް މި ބަޖެޓަށް
ވޯޓުދިނުމާ މެދު އެއީ އަޅުގަ ނޑު ވިސްނަންޖެހޭނެ ކަމެކޭ. އާދެ، މީގެއިތުރުން މަދަނައިގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް
ބޮޑަށް ދައްކާއިރުގައި މީގެ މަދަނަ އަކީ 3119 ވަނަ އަހަރު ޖުލައިގައި ފެށުނު ހެލްތު އިންޝުއަރެންސެއް. އާދެ،
މިހާތަނަށް އައިި އިިރުގައި އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ މި އަހަރު ހަ ސަތޭކަ އެތައް މިލިޔަނެއް ރުފިޔާ އެބަ އޮތް މި ކަމަށް
ކަ ނޑައެޅިފަ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި މީގެތެރެއިން މިހާތަނަށް މަދަނައިން
ޚިދުމަތްހޯއްދަވާފައި ތިއްބެވި ފަރާތްތަކަށް އާދެ، ބޭސްފިހާރަތަކަށާއި ކްލިނިކުތަކަށާއި ހޮސްޕިޓަލްތަކަށް އެބަހުރި އެތައް
މިލިޔަން ރުފިޔާ އެއް ފައިސާ ނުދައްކާ. އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި މި...
ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޙަމްޒާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
،` ޢިއްޒަތްތެރި ރައީ ސް. އާދެ، ބަޖެޓަކީ ކުރާ އުއްމީދުތަކެއް. ބަޖެޓަކީ މި ދެންނެވި އުއްމީދުތަކަށް
ހިސާބުތަކެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަހާ ޖެހުމެއް. އާދެ، ބަޖެޓަކީ ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންނަށް ދޭން ގަސްތުކުރާ
ޚިދުމަތްތައް ނުވަތަ ސިޔާސަތުތައް އެކަށައަޅައިދޭ ވަރަށް މުހިއްމު ލިޔުމެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު އެންމެ
ފުރަތައިނުން އަޅުގަ ނޑު ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދެއްކުމުގެ ކުރީގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު މި
185

ބަޖެޓު ހުށަހެޅުއްވައިދެއްވި ކަމަށްޓަކައި ޝުކުރުދަންނަވަން. އަދި ހަމަ އެއާއެކު، އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާ، ބިލެތްދޫ
ދާއިރާގެ ރައްޔިތުން އަޅުގަ ނޑަށް މި ފުރުޞަތު މި ބަޖެޓަށް އެބައި މީހުންގެ ފަރާތުން އެއްޗެއް ދަންނަވާލަން ދެއްވި
ކަމަށް ޓަކައި އެ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ފުރަތަމައިނުން އަޅުގަ ނޑު މުޅި
ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ދެތިން އެއްޗެއް ދަންނަވައިލާނަން. އޭގެތެރެއިން ފުރަތަމަ އަޅުގަ ނޑު ބަލައިލަން ބޭނުންވަނީ
ސަރުކާރުގެ ނުވަތަ ދައުލަތުގެ ނުވަތަ އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުން އިޚްތިޔާރުކޮށްފައިވާ ސަރުކާރުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަޖެޓާ
ބެހޭ ގޮތުން ދެކޭ ސިޔާސަތު. ފުރަތަމަ ކަމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބޭ އާމްދަނީ ން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރިކަރަންޓު ޚަރަދު
ހަމަޖެއްސުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މީގެ ކުރީގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ނުހަނު ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބޭ
އެއްޗަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދުވަހުން ދުވަހަށް ކުރަންވީ ޚަރަދުތައް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދެކޮޅުނުޖެއްސިފައި އޮތްކަން.
މިއަދު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު އެ ވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެ ންނަށް އެކަން ކާމިޔާބުކުރެވިފަ. އާދެ، އެހެންކަމުން އެއީ
މުހިއްމު ސިޔާސަތެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. ދެވަނަ ކަމަކީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސަރުކާރުން ނިންމަވާފައިވާ
މުހިއްމު ނިންމެވުމެއް އާދެ، އެއްވެސް ލޯނެއް ނަގައިގެން ކުރާ މަސައްކަތަކީ އެ ކުރެވޭ މަސައްކަތަކުން އެ ލޯނު
އަނބުރާ ދެއްކޭ ގޮތަށް ކުރެވޭ މަސައްކަތަކަށް ވުން. މާނަ އަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދުވަހުން ދުވަހަށް ކުރާ ޚަރަދުތަކަށް
ލޯނު ނަގައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަންކަމެއް ނުކުރާނެކަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިހިރީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނާލަން
މުހިއްމު ސިޔާސަތުތަކެއް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދުރު މުސްތަޤުބަލަށް ޓަކައި ސަރުކާރުން މިހާރު އެ ވަނީ ބުރަ އަދި
ނުހަނު ބޮޑު މަސައްކަތްތަކެ އް ފަށާފަ. އެގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދަރަނީގެ ނިސްބަތް ދަށްކުރުމަށް ޓަކައި މިއަދު
މަސައްކަތްކުރަމުން އެ ދަނީ. ނުވަ އެއް ޕޮއިންޓު ކޮންމެވެސް އިންސައްތަ އަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖީ.ޑީ.ޕީގެ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދަރަނި މަދުކުރުމަށް ޓަކައި ސަރުކާރުން ކުރާ މަސައްކަތް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީގައި ހިމެނުނުއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި
އަޑުއިވިގެން ދިޔައީ ކޮންމެ މިނިވަން މުއައްސަސާ އަކުން ވެސް އެބައި މީހުންގެ ޚަރަދުތައް އިތުރުކުރުމަށް ބަޖެޓު
ކޮމިޓީ އަށް ހުށަހަޅަމުން ދިޔަކަން. އަދި ހަމަ އެއާއެކު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަޑުއިވިގެން މި ދަނީ މި ޢިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް ޚުދު އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހިމެނޭ ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާ އަށް ކުރަންވީ
މަސައްކަތްތަކުގައި އެ ކަމުގައި ޚަރަދުކުޑަވެގެން އަދި އިތުރަށް ޚަރަދުކޮށްދިނުމަށް ސަރުކާރުގައި އަޑުއުފުލަ އި
ދަންނަވަމުން ދާ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، މި ކަންކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކުރެވޭނީ އާމްދަނީ
ލިބިގެންނޭ. ނުވަތަ ލޯނު ނަގައިގެންނޭ. އެއްކޮޅުން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދައްކަނީ ޚަރަދުބޮޑުވާ ވާހަކަ. އަނެއްކޮޅުން
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދަންނަވަނީ އާމްދަނީ ހޯދަންހުރި ގޮތްގޮތަށް އާމްދަނީ ހޯދައިގެން ނުވާނެ ކަމަށް. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި ގެނައި މަލްޓިޕާޓީ ޑިމޮކްރަސީ އަށް އެންމެ
މުހިއްމު އެއް އަސާސެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެނީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބިންގާ އެޅި ޓެކްސްގެ
186

ނިޒާމު. އާދެ، ދިވެހި ރައްޔިތުން ޓެކްސް ދައްކަން ފެށުމުން ދިވެހި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ރައްޔިތުން ނުވަތަ ސަރުކާރުގެ
ފަރާތުން ކުރާ ކޮންމެ ޚަރަދަކީ އެބައި މީހުން ވަރަށް ކައިރިން ބަލަމުންދާނެ. އާދެ، ކޮންމެ ރައްޔިތަކު ވެސް ދައުލަތުން
ކުރާ ޚަރަދަށް ވަރަށް ގާތުން ބަލާނެ. އަދި އެ ކަމާ ސުވާލުކުރާނެ. މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ކުރާ ޚަރަދު ވެސް އަދި
ލޯކަލް ގަވަމަންޓް އޮތޯރިޓީން ކުރާ ޚަރަދު ވެސް، މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުން ކުރާ ޚަރަދު ވެސް ރައްޔިތުން
ބަލަމުންދާނެ. އެހެނީ މިއަދު އެކުރަނީ ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ ސީދާ ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި ނެގިގެން ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ
އިން ކުރެވޭ ޚަރަދުކަން މިއަދު ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށް ވެސް ޔަޤީންވާކަން. އެހެންކަމާއެކު އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިއަދު
މި ހުޅުވާލެވިފައިވާ ދިވެހިރާއްޖެ އަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖެ ހިންގުމުގައި ކުރެވޭ ޚަރަދަކީ މިއަދު ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ
ރައްޔިތުން ބައިވެރިވެގެން ކުރެވޭ ޚަރަދެކޭ. އެހެންކަމާއެކު މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ލާބަ އާއި މަންފާއަށް
ޓަކައި ރައްޔިތުން މި ދައްކާ ޓެކްސްގެ ކޮންމެ ސަރުކާރެއް އޮތަސް އެ ސަރުކާރަކުން އެ ކަންތައްތައް ކުރަނީ
ރަނގަޅަށްތޯ ވަރަށް ގާތުން ބަލަމުންދާނެ. އާދެ، މި ދެތިން ނުކުތާ އެއް ދަންނަވާލުމަށްފަހު އަޅުގަ ނޑު އެނބުރިލާނަން
އާދެ، ދިވެހި ސަރުކާރުން ޚާއްޞަކޮށް މުޙައްމަދު ނަޝީދުގެ ސަރުކާރުން މި ރައްޔިތުންނަށް ހުށަހަޅުއްވާފައި ވާ
ވަޢުދުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 27 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި އަޅުގަ ނޑަކީ ހަރުކޮށް ވަކާލާތުކުރި
މީހެއް. އަޑުގަދަކޮށް ވަކާލާތު ކުރި މީހެއް. ރާއްޖޭގެ އެންމެހައި ރައްޔިތުންނަށް ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް ދިނުމަށް
އަޅުގަ ނޑު އެ މަޖިލީހަށް ވާނެ ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހަޅާފަ. އާދެ، އެ ދުވަހު އެ ބަލައިނުގަތް. އެހެންނަމަވެސް މިއަދަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ހުވަފެން އަޅުގަ ނޑު އެ ޕާޓީ އެއްގައި ހިމެނޭ، އަޅުގަ ނޑު އެ ޕާޓީ އަށް ނިސްބަތްވާ
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ސިޔާސަތުގެ ދަށުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް ދިނުމުގެ ފޮނި
އުއްމީދުތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަމުންދަނީ. 2 ޖެނުއަރީ އިން ފެށިގެން އެ ދުވަހަކީ އަޅުގަނޑު ދުނިޔޭގައި ލެހެއްޓެވިއްޔާ
އަޅުގަ ނޑު އުފާކުރާނެ ދުވަހެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނވާލަން ބޭނުން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ
ހަނދުމަފުޅަށް ޓަކައި، އާދެ، ކޮންމެ ކަމެއް ކުރާއިރު އެކަމުގައި އުނިކަންކަން ހުންނާނެ. އިތުރަށް ކަންކަން
ރަނގަޅުކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ހުންނާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ސައްތަ އިން ސައްތަ
ރައްޔިތުންނަށް އިންޝުއަރެންސް ދޭއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިނގިރޭސިވިލާތުގައި ނުވަތަ އެމެރިކާގައި އެ ދޭ
ފެންވަރަކަށް ނުދެވޭނެ ހެލްތު ކެއަރ އެއް. މިކަން ޤަބޫލުކުރައްވާ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މާލީ ފުދުންތެރިކަން ހުރިވަރުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެކަން ކުރެވޭނީ. މީގެން ދައްކުވައިދޭ އެއްޗަކީ ދިވެހި ސަރުކާރުން މިއަދު މުޙައްމަދު ނަޝީދުގެ
ސަރުކާރުން މިއަދު ބޭނުންފުޅު ވަނީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ސައްތަ އިން ސައްތަ އިންޝުއަރެންސް ދިނުމަށޭ. އެބައި
މީހުން ގޮސް ސަލާންޖަހަންނުޖެހޭ ގޮތަށޭ. އެ ވަޢުދުވެވަޑައިގެން މިހާރު ވެރިކަން އެ ކުރައްވަނީ. އަޅުގަ ނޑު ހިތުން މި
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ކޮންމެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރެއްގެ ވާޖިބެއް ރައްޔިތުން ބަލައިގެންފައިވާ ވަޢުދުތައް ފުއްދުމަށް އެ
މަނިކުފާނަށް ފުރުޞަތުދިނުން. އާދެ، އެހެންކަމާއެކު އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މިއަދު އެ
187

ދައްކަވާ ވާހަކަފުޅަށް އަޅުގަ ނޑު ބަލައިގަންނަން ތަންކޮޅެއް ދައްޗޭ. މި ކަންކަން ތަންކޮޅެއް ފުންކޮށް
ވިސްނާވަޑައިގަތުމަށްފަހުގައި ބަސްފުޅެއް ވިދާޅުވުމަކީ ހަމަ އެންމެ އެކަށީގެންވާ ކަމެކޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބިލެތްދޫ
ދާއިރާގެ މި ސަރުކާރުގެ ކުރިން ބިލެތްދޫ އިން ނިލަންދޫ އަށް ދަނީ 611 ރުފިޔާ ދީފަ. ބިލެތްދޫ އިން މަގޫދޫ އަށް ދަނީ
411 ރުފިޔާ ދީފަ. ބިލެތްދޫ އިން ފީއަލީ އަށް ދަނީ 811 ރުފިޔާ ދީފަ. މިއަދު އެއިން ކޮންމެ ރައްޔިތަކީ 31 ރުފިޔާ
އަށް މިއިން ކޮންމެ ރަށަކަށް ދެވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި
ދެކޭ ހުވަފެނަކީ ރައްޔިތުންނަށް އަގު ހެޔޮކޮށް ކަންކަންކޮށްދިނުމުގެ ނިޒާމުތައް ގާއިމުކުރުމޭ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލާނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުރީގެ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެކި ޖީލުތަކަށްފަހުގައި މިހާރު މި އޮތް ޖީލުގައި ވެރިކަން
ކުރަމުން ދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ދެކެމުން އައި އައު ހުވަފެންތައް މިއަދު ޙަޤީޤަތަކަށް ހެދުމަށް
މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި ކުރީ ގެ މާޒީގައި ހުވަފެންތައް ދްުށ ފަރާތްތަކުން އެ ހުވަފެންތައް ދޫކޮށްލައި، އައު ހުވަފެންތައް
ދުށުމަކީ މުހިއްމުކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިޖްތިމާޢީ ޢަދާލަތުގެ ވާހަކަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި މި ނެގޭ އާދެ،
އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލާއިރު ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީގެ ގޮތުގައި 2.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ، އަދި ޖީ.އެސް.ޓީގެ ގޮތުގައި 2.7 ބިލިއަން
ރުފިޔާ ރައްޔިތުން އަތުން އެބަ ނެގޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކިހާވަރެއްތޯ ހެލްތު އިންޝުއަރެންސަށް ދަނީ. ހެލްތު
އިންޝުއަރެންސަށް ގާތްގަ ނޑަކަށް 831 މިލިއަން ރުފިޔާ ސަރުކާރުން ދާނެ ކަމަށް. އަދި ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން ފުދޭ މީހުންނާއި ނުފުދޭ މީހުންގެ ދޭތެރޭގައި މިއޮތް
ނަހަމަކަން ނައްތާލުމަށް ޓަކައި މިއަދު ސަރުކާރުން ދެއްވާ ސަބްސިޑީ، އާދެ، ކަރަންޓު 974 މިލިއަން ރުފިޔާ. އާދެ،
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، މި ސަރުކާރު ގެނައުމުގައި ރައްޔިތުން ނުހަނު އެދިގެން ތިބި ކަމެކޭ ރައްޔިތުންގެ
މެދުގައި ހަމަހަމަކަން އިތުރުވެގެން ދިއުން. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ފ.އަތޮޅު ތަމްސީލުރާ މެންބަރެއްގެ ގޮތުގައި 27 ވަނަ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ހުރިއިރުގައި އަޅުގަ ނޑު ހުށަހެޅީމު ފ.އަތޮޅުގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ހެލްތު
އިންޝުއަރެންސެއް ދިނުމަށް. އާދެ، އޭރުގައި ހުންނެވި ރައީސް ބަލައިނުގަތް އެ ހުށަހެޅުން. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
މި ބޭނުންވީ އޭރު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ ނުވަތަ ފ.އަތޮޅުގެ ރައްޔިތުން އެދިއެދި ތިބި ކަމެކޭ މި
ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި އޮންނަ ހަމަހަމަކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ގާއިމުކޮށްދިނުން. ހަމަ އެއާ އެކު އަޅުގަ ނޑު އޭރު ވެސް
ދަންނަވަމުން ދިޔައިން މީހުން މަދު އަތޮޅަކަށް ވުމާ އެކު އެ އަތޮޅުގެ ދާއިރާ އަށް އަޅާނުލައި އޮތްކަން. އަޅާނުލެވި އޮތް
ކަމަކީ ބަޖެޓު ބެހިގެންދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ މީހުންނަށް މާ ބޮޑު ކަމެއް ނޯވޭ. މިއަދު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
މަދަނައިގެ ދަށުން މިހާތަނަށް އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނަށް ސަރުކާރުން ދެ މިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ
ޚަރަދުކުރައްވައިފި. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ތަމްސީލުކުރާ ދާއިރާގެ
މީހުން މަދުކަމުގައި ވިޔަސް އެ ވެސް ދިވެހި ރައްޔިތުންނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވޭ މި ބަޖެޓުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
188

ރައްޔިތުންނަށް ވެސް ފައިދާ ލިބިގަންނަން. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ، މިހާރު ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޖެޓުގެ ޕްރޮގްރާމުތަކުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިދެންނެވި ކަންކަން ހާސިލުވެގެން ދާކަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަދި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
ބޭނުންވާ އިތުރު ނުކުތާ އެއް އެބަ އޮތް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، ޚާއްޞަކޮށް މިނިވަން
މުއައްސަސާތަކާ ބެހޭ ގޮތުން. އާދެ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކުރިމަތިވެފައިވާ އެންމެ ބޮޑު
ގޮންޖެހުމަކީ މި ދެންނެވި މިނިވަން މުއައްސަސާތައް އެބައި މީހުންގެ މަސައްކަތްކުރަން ޖާގަދޭ ހިނދު، އެބައި މީހުން
ކުރާ ޚަރަދުތައް ކޮންޓްރޯލުކުރުން. މިއީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ދިމާވެފައިވާ އެންމެ ބޮޑު ގޮންޖެހުން. އާދެ،
އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވަނީ އޮޑިޓު އޮފީސް ހަރުދަނާކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވަނީ އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަން
ހަރުދަނާކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރަން މި ވަގުތު ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު މިތާ ވަޑައިގެން
ނެތްކަން. ސުވާލުކުރައްވައިފިއްޔާ ވިދާޅުވާނެ އެ ބޭފުޅުން ވިދާޅުވަނީ ހުރިހާ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުން ވެސް މުސާރަ
އާއި އިނާޔަތުގެ ވާހަކަ. މިއަށް ވުރެ ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކުރުމަށް ޓަކައި އެކިއެކި ޕްރޮގްރާމް ހިންގުމަށް ޓަކައި
ކުރައްވަންވީ މަސައްކަތަށް ފައިސާ ހޯއްދަވަން މަސައްކަތް ކުރުން މުހިއްމުކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އަޅުގަ ނޑު
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، ތަފްޞީލު މަދުކަމުގައި ދަޢުވާ ކުރައްވަމުންދާ ބޭފުޅުންނަށް
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ ވާހަކަ އަކީ މިދިޔަ އަހަރު ބަޖެޓު ދިރާސާކުރެވުނުއިރު ކޮންމެ ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ ކޮންމެ
މެންބަރަކަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ 7 ރީމުގެ ކަރުދުާހގެ ތަފްޞީލު ހުއްޓޭ ބަރިބަރިއަށް އަތްނުލާ ކޮޕީ ހަދާފައި
ބަހައްޓާފައި ކޮމިޓީގަ . އާދެ، މިފަހަރު ވެސް ހަމަ އެ ގޮތަށް އެބަ އޮތް އެކަންތައް. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާފައި ވާނެ
އަޅުގަ ނޑަށް ބޭނުމެއް ނޫނޭ ކަރުދުާހގައި ޗާޕުކުރެވިފައި އޮންނަ އެއްޗެއް. އަޅުގަ ނޑަށް އެންމެ ރަނގަޅޭ ކޮމްޕިއުޓަރުގެ
ޒަރީޢާ އިން ފޮނުއްވާފައި ހުންނަ ލިއުން އަޅުގަ ނޑަށް މާ ރަނގަޅޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
ބޭނުންވަނީ އަޅުގަ ނޑަށް އެ ތަފްޞީލު ލިބޭ ހިނދު ވެސް އަޅުގަ ނޑުގެ ނެތޭ ހިތްވަރެއް. އަޅުގަ ނޑުގެ ނެތޭ ވަގުތެއް
މި ކަންކަން ދިރާސާކުރަން. ޚުދު މި ފޮތް ލިބިފައި ވާއިރު މި ފޮތުގައި ވާ އެއްޗެއް ވެސް އަޅުގަ ނޑަށް މި ވަނީ
ފަހުމްނުވެއޭ. އެ ހިނދު، އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މަނިކުފާނު މަސައްކަތެއް ނުކުރައްވައޭ.
އަޅުގަ ނޑަކަށް ތަފްޞީލެއް ނުދެއްވައޭ. ވީހިނދު އަޅުގަ ނޑު މިހެން ދަންނަވާއިރު އަޅުގަ ނޑަށް ނޭނގޭ މީގައި އޮތް
އެއްޗެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަކޮޅު ނިންމާލުމުގެ
ކުރިން އަދި ދެތިން ވާހަކަ އެއް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނަކީ ވެސް އެހެނިހެން ރައްޔިތުންނެކޭ އެއްފަދައިން ނުހަނު ކަންކަން ތަރައްޤީ އަށް
ބޭނުންވެފައޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ބިލެތްދޫގައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ބަނދަރު ދަނީ ހެދެމުން. އަޅުގަ ނޑުމެން ނަރުދަމާގެ
ނިޒާމެއް ވެސް ބޭނުން. ފެނުގެ ނިޒާމެއް ވެސް ބޭނުން. އަޅުގަ ނޑުމެން މަގޫދޫގައި ހަމަ ނުހަނު ބަނދަރެއް
ބޭނުންވެފައި އޮތީ. އަދި ފެނާއި ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު އިސާހިތަކު އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ ގާއިމުވެގެން ހިނގައިދާނެ. އަދި
189

އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ފީއަލީގެ ބަނދަރު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ 3123 ވަނަ އަހަރު ފެށޭއިރު އޮންނާނެ ހަދަން
ފެށިފަ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނަރުދަމާ އާއި ފެނުގެ ނިޒާމު ވެސް ބޭނުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ދެންނެވި ޖުމްލަ
ވާހަކަތަކުގެ މާނަ އަކީ ޚަރަދުކުރަން ނުހަނު އިންތިހާ އަށް ބޭނުންވެފައޭ މި ތިބީ. އެހެންނަމަވެސް ދިވެހި ދައުލަތަށް
ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާ އާއި މަންފާ އާއި ލާބަ ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި އާމްދަނީ ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭނެ ދައުލަތަށް
ލިބޭނެ ގޮތް ފަހިކޮށްދިނުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ވާޖިބެކޭ. އަޅުގަ ނޑުގެ ދުޢާ އަކީ އެއް ދުވަހުން
އަނެއް ދުވަހަށް މި ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ކުރިއެރުމާއި ފާގަތިކަން ލިބުން. އަޅުގަ ނޑުގެ ދުޢާ އަކީ ދިވެހި ސަރުކާރަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ފާސްކޮށްދޭން އުއްމީދުކުރާ ބަޖެޓު ހިންގުމަށް ޤާބިލުކަން ދެއްވައި، އެންޓި -ކޮރަޕްޝަނަށާއި އަދި
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހަށް މި ފައިސާ ހެޔޮގޮތުގައި ސަރުކާރުން ހޭދަކުރާ ކުރުން ބަލައިގަތުމުގެ ތައުފީޤުދެއްވުމަށް އެދި
ދުޢާކުރާ ހާލު އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަކޮޅު ނިންމާލަން. ވައްސަލާމްޢަލައިކުމް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ހިސާބުން ވެލިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ މުޙައްމަދު ރިޔާސަތަށް
ވަޑައިގެންދެއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) .` 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ލަފާކުރާ ބަޖެޓަށް
ވާހަކަދެއްކުމަށް ޓަކައި މި ފުރުޞަތު އަރުވަނީ ގަމު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޔޫސުފް ޢަބްދުލްޣަފޫރަށް.
ގަމު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔޫސުފް ޢަބްދުލްޣަފޫރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓަކީ އުއްމީދީ ބަޖެޓެއް ކަމަށް
ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވިދާޅުވަމުން ދާއިރު އަނެއްބައި މެންބަރުން ވިދާޅުވަމުން ގެންދަވަނީ މިއީ ޑިއުޓީ ފްރީ
ބަޖެޓެއް ކަމަށް. އަދި ޑިއުޓީ ފްރީ ބަޖެޓެއް ކަމަށް ބައެއް މެންބަރުން ވިދާޅުވަމުން ދާއިރު އަނެއްބައި މެންބަރުން އެބަ
ވިދާޅުވީ މިއީ ނާއުއްމީދުން ފުރިގެންވާ ބަޖެޓެކޭ. އަޅުގަ ނޑު މީގެ ވަކި ކޮޅަކަށް ބުރަވާކަށް ނެތިން. އަޅުގަ ނޑުމެން
ބުރަވާން މި ޖެހެނީ މި ބަޖެޓުގެ ސަބަބުން ލިބޭ ނަފާ އެއްގެ މައްޗަށް. ބަޖެޓު ބޮޑުވާ ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ ކުރެވޭ
ކަންތައް ވެސް އިތުރުވާންޖެހޭ ނޭ. އެހެންނަމަވެސް ވޭތުވެދިޔަ 4 އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް ބަލާއިރު އެ އިތުރުވުން ހަމަ
ގައިމުވެސް އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާ އިން ފެންނާކަށް ނެތް. 4 އަހަރު ވެގެންދިޔައިރު އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގައި މި
ސަރުކާރުން މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިގެން އެއްވެސް ކަމެއް ހިނގާފަ އެއް ނުވޭ. އެހެންކަމަށްވުމާއެކު މި ދެންނެވި ޑިއުޓީ
ފްރީ އުއްމީދީ، ނާއުއްމީދީގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑަށް ދާން މި ޖެހެނީ ނާއުއްމީދީއާ ދިމާލަށް. އާދެ، ގިނަ މުދާތަކަކުން
ޑިއުޓީ ކަ ނޑާލެވިފައި ވާ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި ވީ ނަމަވެސް 3122 އަދި 3124 ،3123
ވަނަ އަހަރަކު ޑިއުޓީގެ ގޮތުގައި ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީގެ މާ ބޮޑު ފަރަގެއް ބަޖެޓު ފޮތުން ފެންނާކަށް ނެތް.
190

އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޑިއުޓީ ފްރީ ބަޖެޓެއް ކަމަށް ދަޢު ވާކުރަމުން ދާއިރު ޑިއުޓީ އަޅު ގަ ނޑުމެން
މާފުކޮށްފި ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ އެކަން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ބަޖެޓުން ފެންނަންޖެހޭނެ. އާދެ، 3123 ވަނަ އަހަރު ލިބޭ
އާމްދަނީގެ ތެރެއިން މަސްވެރިކަން ކުރިއަށް ދާނެ ކަމަށް ނުވަތަ މަސްވެރިކަމުން ލިބޭ އާމްދަނީ އިތުރުވާނެ ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި ވަނީ ސިޔާސަތަށް ގެނައި ކުޑަކުޑަ ބަދަލެއްގެ ތެރެއިން ކަމަށް ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުން ވިދާޅުވާއިރު އެ ސިޔާސަތަށް އެ ބަދަލު ގެނެސްފައި މިދިޔަ އަހަރު ވެސް އޮތީ. އެ ވިދާޅުވާ ބަދަލެއް މިދިޔަ
އަހަރު ވެސް އޮތީ އެ ސިޔާސަތުގެ ތެރެއިން ގެނެވިފަ. އެހެންކަމަށް ވަނީ ނަމަ މިދިޔަ އަހަރަށް ވުރެ ވަކި ރަނގަޅުވާނެ
ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑަކަށް ލަފަ އެއް ނުކުރެވޭ 3123 ވަނަ އަހަރަކު. އާދެ، ވަރަށް ގިނަ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެބަ
ވިދާޅުވޭ ލިބޭ އާމްދަނީގެ ތެރެއިން ދައުލަތުން އުފައްދާފައި ހުރި ކުންފުނިތަކަށް ލިބޭ އާމްދަނީ އެއްވެސް މިންވަރަކަށް
ފެންނަން ނެތް ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑު ވެސް މި އަށް އެއްބަސް. 71 އަށް ވުރެ ގިނަ ސަރުކާރު ކުންފުނި ސަރުކާރުގެ
ފަރާތުން ދައުލަތުން ތަކެތި ދީގެން ނުވަތަ ދައުލަތުގެ މުދާ ދީގެން ނުވަތަ ދައުލަތުން ޚަރަދުކޮށްގެން 71 އަށް ވުރެ
ގިނަ ކުންފުނި އުފައްދާ އެ ކުންފުނިތައް ހިންގަމުން ދާކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، ދައުލަތަށް އޭ ގެ ސަބަބުން ކޮންމެވެސް ނަފާ
އެއް ލިބެންޖެހޭނެ. އެތަނަކީ ހަމައެކަނި ބަޔަކަށް ވަޒީފާ އެއް ދިނުމުގެ ބޭނުމުގައި ހިންގާ ތަނަކަށް ވެގެންނުވާނެ.
އެތަނުގެ ސަބަބުން ލިބޭ އާމްދަނީ ވެސް އިތުރުވެގެންދާންޖެހޭނެ. އެތަނަކުން ލިބޭ ނަފާ ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކުރުމަށް
ހުންނަންޖެހޭނެ. މި ގޮތަށް އުފެއްދި ކުންފުނިތަކުގެ ތެރޭގައި އުފައްދާފައި މި ހުންނަ ޔުޓިލިޓީ ކުންފުނިތަކަކީ
ކުންފުނިތަކަށް މިހާރު ވަނީ ރައްޔިތުންގެ ގިނަ އިންޖީނުގެތަކެއް ހަވާލުކުރެވިފަ. ރައްޔިތުންގެ ގިނަ އިންޖީނުގެތައް
ހަވާލުކުރެވިފައި ހުރިއިރު މިހާރު އެ އިންޖީނުގެތަކުގެ ޙާލަތު ދުވަހެއް ދުވަހަށް ދަށަށްދަމުން ގޮސް ހަތަރު ފަސް
ޖަނަރޭޓަރު ހުރި ބައެއް އިންޖީނުގެތަކުގައި މިހާރު އެންމެ ޖަނަރޭޓަރަކަށް ވާ ހިސާބަށް ދިޔައިރު ވެސް އެކަންކަމާ ވެސް
އިތުރަކަށް މަސައްކަތް ކުރެވޭނެ ގޮތެއް ނެތް. އަދި ރައްޔިތުންގެ ނަމުގައި ހިންގާ އިންޖީނުގެތަކަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި
ހިމަނައިގެން މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ބަޖެޓު ދޭން ނިންމީމަ ވެސް އެ ފައިސާ އެ ތަންތަނަށް ލިބޭ ގޮތެއް ނުވޭ.
ވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ބަޖެޓު ކުރިއަށް ދިއުމަކުން ނުވަތަ ބަޖެޓު ބޮޑުވުމަކުން ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ މާ ބޮޑު
ނަފާ އެއް ހުރި ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑަކަށް ހަމަ ގައިމުވެސް ދެންނެވޭކަށް ނެތޭ. އަޅުގަނޑުމެން ކުރިން ހީކުރީ ކަރަންޓު
ޔުނިޓެއްގެ އަގު ވެސް ދާނީ ދަށަށްކަމަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރިން ހީކުރީ މުސާރަ ހަމަޖެހިފައި އޮތް މިންވަރަށް
ލިބޭނެކަމަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރިން ހީކުރީ މިހުރިހާ ކަމެއްގެ މިކަންކަމުގެ ތެރެއިން ޚިދުމަތްތައް އައިސް ދިވެހި
ރުފިޔާގެ އަގު ވެސް ދާނީ މައްޗަށް ކަމަށް. އެކަމަކު މި ހުރިހާ ކަމަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ވޭތުވެދި ޔަ 4 އަހަރު
މިފެންނަނީ ހައްތަހާވެސް ދެރަ ގޮތްތައް. ކަރަންޓު ޔުނިޓު ގެ އަގު ވެސް ރާއްޖެތެރޭގައި ވެސް 4 ރުފިޔާ ބައި ނަގަމުން
ދިޔަ ތަންތަން މިހާރު އެބަހުރި 8 ރުފިޔާ އަށް ވެސް ބަދަލުކޮށްފަ. އަޅުގަ ނޑަކީ އެކަން ތަޖުރިބާކުރާ މީހެއް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑަކަށް އެކަން ޤަބޫލުކުރެވޭކަށް ނެތް. އަޅުގަ ނޑު އެއްގޮތަކަށް ވެސް ނުދަންނަވަން ކުޑަ ނުކުރާ
191

ތަނެއް ވެސް ނެތެކޭ. އެހެނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑަށް މިކަން ތަ ޖުރިބާކުރެވުނީ ކަރަންޓު ޔުނިޓުގެ ވެސް އަގު ބޮޑުވެގެން
ދިޔަ ތަން. އާދެ، މި ބަޖެޓަކީ ބައެއް ބޭފުޅުން ވިދާޅުވަނީ 25.6 ބިލިއަންގެ ބަޖެޓެކޭ ވިދާޅުވަމުން ގެންދަވާއިރު އަނެއް
ބައި ބޭފުޅުން އެބަ ވިދާޅުވޭ މިއީ 28 ބިލިއަންގެ ބަޖެޓެއް ކަމަށް. އަޅުގަ ނޑު މިކަމުގައި މާ ބޮޑު ބަހުސަކަށް ދާކަށް
ނެތިން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަޖެޓުން ލިބޭ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކޮށްފައި މި އޮތް
22 ބިލިއަން ރުފިޔާ މި ހިމެނިފައި މި އޮތީ ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ ގޮތުގަ. ވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ކެޕިޓަލް ޚަރަދުގެ
ގޮތުގައި ކުރަން ހުރި މަސައްކަތްތައް ކުރުމަށް މި އޮތީ ލޯނެއް ނުވަތަ ލޯނު ލިބިގެން. ލޯނު ނުލިބިއްޖެ ކަމުގައި ވަނީ
ނަމަ ދެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެ މަސައްކަތްތަކަށް، ދެން ހުރި މަސައްކަތްތައް ކުރެވޭނެ މަގެއް މި ބަޖެޓަކުން ފެންނާކަށް
ނެތް. ދެން ހެލްތު އިންޝުއަރެންސްގެ ވާހަކަ އުފާވެރިކަމާ އެކު ބައެއް ބޭފުޅުން އެބަ ދައްކަވާ. އަޅުގަ ނޑު ވެސް
ވަރަށް އުފާވާ ކަމެއް އެއީ. ހެލްތު އިންޝުއަރެންސްގެ ކަންތައް ހަމަޖެހިގެން ދިއުމަކީ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި
ވޭތުވެދިޔަ ދުވަސްތަކުގައި މަދަނައިގެ ތެރެއިން ކަންތައް ކުރަންޖެހުނީމަ ރައްޔިތުން އުޅެންޖެހުނު ގޮތުގެ ވާހަކަ
އަޅުގަ ނޑުމެން ގާތު މީހުން ދައްކާ. ތެދެއް، ބައެއް ބޭފުޅުން ވިދާޅުވޭ ވަރަށް ފަސޭހަ ކަމެކޭ. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑަށް އެ
އަށް އިންކާރުކުރަންޖެހޭ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެކަން ކުރާކަށް ފަސޭހައެއްނުވި. އެއީ ފަހަރުގައި ވެދާނެ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސިޔާސީ ފިކުރުހުރި ގޮތަކުން ކަމަށް ވެސް. އެހެންވީމާ، މިއަންނަ އަހަރު މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ނުވަތަ
ޤާނޫނެއްގެ އެހީގައި ނަމަވެސް މުޅި އެންމެންނަށް، ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ހެލްތު އިންޝުއަރެންސްގެ ކަންތައް
ހަމަޖެހިގެން ހިނގައްޖެ ނަމަ އަޅުގަ ނޑު ހިތުން މިއީ ހަމަ އެންމެން ވެސް އުފާކުރާނެ ކަމެއް. އާދެ، އެހެން
ބޭފުޅުންނެކޭ އެއްފަދައިން އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާ އަށް ބަލައިލާއިރު އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާ އަކީ މި
ސަރުކާރު ވެރިކަމަށް އައިއިރު ޞިއްޙީ ގޮތުން ވަރަށް ދުޅަހެޔޮ ހޮސްޕިޓަލެއް ހުރި ތަނެއް. ޞިއްޙީ ގޮތުން މީހުންނަށް
ވަރަށް ގިނަ ޚިދުމަތްތަކެއް ދެމުން ދިޔަ ތަނެއް. އެހެންނަމަވެސް، ސަރުކާރު އައުމަށްފަހު ސަރުކާރު ސިޔާސަތަށް
ގެންނެވި ބަދަލާ ގުޅިގެން އަދި ހޮސްޕިޓަލްތައް ހިންގުމުގައި ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތު ގެންގުޅުއްވި ގޮތަކުން ނަމަ ވެސް
ހޮސްޕިޓަލު ދުވަހެއް ދުވަހަށް ދަށަށް ދަމުން ދަމުން ގޮސް މިއަދު ހޮސްޕިޓަލަށް ދާނެ މީހަކު ނެތް. ފަހަރުގައި އެއީ
ބޭސް ސިޓީ އަށް ސަލާންޖެހުން ހުއްޓުނީ ކަމަށް ވެސް ވެދާނެ. އެއީ ބޭސްސިޓީ ލިޔާނެ މީހަކު މިއަދަކު ނެތް.
ބޭސްސިޓީ ލިޔާ އެންމެން ގޮސްފި. މުސާރަ ކުޑަވެގެން ނޫނީ އެހެންކަމެއް ނުވެގެން ނުވަތަ އެހެން އިނާޔަތެއް
ކުޑަވެގެން ނަމަވެސް މިއަދަކު ބޭސްސިޓީ ލިޔާނެ މީހަކު ނެތް. މިހާރު ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވިދާޅުވި
ފަދައިން މޭސަނުންނާއި ކާޕެންޓަރުން ލައިގެން ދެން ހޮސްޕިޓަލް ހިންގާނެ ވަރަކަށް ހިންގަންވީ. މިހާރު އަޅުގަ ނޑަށް
މަޢުލޫމާތު ލިބޭ ގޮތުން އަނެއްކާ ހޮސްޕިޓަލަށް މިހާރު އެ އިންޑިއާ ގެ ބަޔަކު އައިސް އެބަ ބުނޭ މިހާރު ހޮސްޕިޓަލް މިއީ
ތިމަންނަމެންގެ ތަނެކޭ. ހޮސްޕިޓަލް ހިންގާނީ ދެން ތިމަންނަމެންނޭ. އެކަމަކު ހޮސްޕިޓަލަށް އަދި ތިމަންނަމެން ހަވާލުވާ
ހިސާބަށް ނުދެއޭ. އެއީ މިތާ މިހާރު މާ ބޮޑު، މާ ޚަރަދު ބޮޑުކޮށޭ ކަންކަން ކޮށްފައި ހުރީ. މިތާނގެ ހުރީ ހުސް ބިލޭ
192

ދަށްކަން. އެހެންވީމާ، ތިމަންނަމެން އަދި އެ ތަނަށް ވަންނާނީ މިއަންނަ އަހަރު ބަޖެޓް ލިބުނީމައޭ. އެހެންވީމާ،
އެހާތަނަށް މި އޮތީ އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓު ލިބެންދެން ނުވަތަ އެ މީހުން ހަވާލުވަންދެން ނުވަތަ ދެން މިކަންކަން
ހަމަޖެހެންދެން މިތިބީ ބަލިނުވެ ތިބެން މި ޖެހެނީ. ބަލިވެގެން ވާކަށް ނެތް މިހާރަކު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި
ދަންނަވަނީ ބަޖެޓް އަދި ބޮޑުވުމަކުން ވެސް ރައްޔިތުންނަކަށް ހުރިހާ ފައިދާ އެއް ނަފާ އެއް ނުލިބޭ. ދެން މި އޮތީ
ތަޢުލީމު. އަތޮޅުތަކުގެ ތަޢުލީމު، ރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމު ކުރިއަށްދާ ވާހަކަ އެބަ ދައްކާ. 2:89 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން
ގަމުގެ ކޮންމެ އަވަށެއްގައި އާދެ، 4 އަވަށުގައި 4 ޕްރައިމަރީ ސްކޫލް އައީ ހިނގަމުން. އެހެންނަމަވެސް، މި ސަރުކާރު
ވެރިކަމާ ހަވާލުވި ހިސާބުން ފެށިގެން 2 ސްކޫލް ބަންދުކޮށްފި. އޭގެ ކުރިން 4 ސްކޫލް ހިނގަމުން އައިސް 2::4 ވަނަ
އަހަރުން ފެށިގެން 5 ވަނަ ސްކޫލެއް ވެސް ގަމުގައި އައީ ހިންގަމުން. މިހެން މިކަން ދަމުން އައިސް ސަރުކާރު
ވެރިކަމާ ހަވާލުވިތާ ފުރަތަމަ އަހަރު ތެރޭ 2 ސްކޫލް ބަންދުކޮށްފި. މިހާރު މި އަހަރު މި އޮތީ 3 ވަނަ ސްކޫލް ވެސް
ބަންދުކޮށްފަ. މިހާރު ރަށުގައި ހިންގާ އެންމެ ސްކޫލަކަށް ވީ. އަނެއްކާ ދެން ހުރި ސްކޫލް، ޤަތަރު އަމީރު ސްކޫލް
ނުވަތަ ޤަތަރު ސަރުކާރުގެ އެހީގައި އަޅާފައި ހުރި ސްކޫލް މިހާރު އަނެއްކާވެސް އިންޑިއާ ބަޔަކު އައިސް ބުނަނީ، އޭ
މިއީ މިހާރު ތިމަންނަމެންގެ ސްކޫލެކޭ. ކަލޭމެން މި ތަނުން ނުކުންނަންވީއޭ. ކޮންމެ ބަޔަކު ވަދެގެން ޚިދުމަތްދީފިއްޔާ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މައްސަލަ އެއް ނެތް. އެކަމަކު އެ ހޮސްޕިޓަލަށް ވެގެން ދިޔަ ގޮތް ސްކޫލަށް ވެސް މާދަމާ ވެސް
ސްކޫލް ކިޔެވުން ފެށޭއިރު ސްކޫލްގެ ބަޖެޓު ހުރި ގޮތުން ނުވަތަ އެ ތަނަށް ޚަރަދުކޮށްފައި ހުރި ގޮތުން ސްކޫލްގައި
ކިޔެވޭނެ ގޮތެއް ނެތް ކަމަށް ވަންޏާ އަނެއްކާވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވާ ހިސާބަށް އެ ދިޔައީ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ބަޖެޓު ބޮޑުވުމަކުން ވެސް ރައްޔިތުންނަށް ނަފާ އެއް ނުލިބޭ ކަމަށް ވަންޏާ ބަޖެޓް ކޮންމެހެން
ބޮޑުކުރުމުގެ ބޭނުމެއް ނެތޭ. ދެން އަޅުގަ ނޑު ދާއިރާ ފުރަތަމަ ހަވާލުވިއިރު ކަޅައިދޫ އަކީ ވެސް މީހުން ދިރިއުޅެމުން
އައި ރަށެއް. އެހެންނަމަވެސް، ކަޅައިދޫން މިހާރު ސަރުކާރުން ފަޅުރަށެއްގެ ގޮތުގައި ކަ ނޑައަޅާފައި ވީއިރު، ޤާނޫނުގައި
އެބަ ބުނޭ ރަށެއް ފަޅުރަށެއްގެ ގޮތުގައި ކަ ނޑައަޅަންވާނީ އެ ރަށުގައި ތިބި އެންމެން އެހެން ރަށެއްގައި
ވަޒަންވެރިކޮށްފައޭ. އެހެން ރަށެއްގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައޭ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރުވެސް ކަޅައިދޫގެ ނަމުގައި އެ މީހުން
އެއީ ކޮން ތަނެއްގެ ބައެއްކަން ނޭނގޭ ގޮތަށް ކަޅައިދޫ ފަޅުރަށެއް ގޮތުގައި ސަރުކާރުން ކަ ނޑައެޅިއިރު އެ މީހުން
ވަޒަންވެރިވާންޖެހޭ ތަނެއް، އެ މީހުން ވަޒަންވެރިވެ އުޅޭނެ ތަނެއް ނޭނގޭ އެތައް ބަޔަކު އަދިވެސް އެބަ ތިބި. މިހާރު
އެ މީހުންނަކީ ކޮންތަނެއްގެ ބައެއް ކަމެއް ނޭނގެ. އެހެންވީމާ، މިހުރީ ފިކުރު ބޮ ޑުވާވަ ރު ކަންތައްތައް. ފްރެންޗު
ރެޑްކްރޮސް ޚަރަދުގައި އެބ ހުއްޓޭ އެމީހުން ދާނެ ގެތައް ގަމުގައި އަޅައިދީފަ. އެކަމަކު ސަރުކާރުން ނެތޭ ގެތައް ވެސް
އެ މީހުންނާ ހަވާލުކޮށްގެންވާކަށެއް. މިހާރު އޭގެތެރެއިން އެތައް ގެ އެއް ވީރާނާވެ ހަލާކުވެގެންދަނީ. ޒިންމާވާނެ
އެއްވެސް ފަރާތެއް ނެތް. ގެ ނުލިބިގެން އުޅޭ މީހުން ގެ ނުލިބިގެން ދުވަނީ. މި މީހުން އެއްވެސް ތާކު
ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައި އޮތީކީ ނޫން. އެ މީހުންގެ އައި.ޑީ.ކާޑުގައި އޮންނަނީ ކަޅައިދޫ. ކަޅައިދޫ މި އޮތީ ސަރުކާރުން
193

ފަޅުރަށެއް ގޮތުގައި ކަ ނޑައަޅާފަ. މިހުރީ ފިކުރުބޮޑުކުރަންޖެހޭ ކަންތައް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން ފްރެންޗު
ރެޑްކްރޮސްގެ ޚަރަދުގައި ގަމުގެ ރައްޔިތުންނަށް އަޅައިދީފައި އޮތް ސްޓޭޑިއަމް. މިހާރު އެއްކަލަ އިންޑިއާ މީހުން އެ
ބުނަނީ އޭ، ސްޓޭޑިއަމް ތިއީ ތިމަންނަމެންގެ ތަނެކޭ. މިހާރު ނެތް އެހެން މީހެއްގެ ތަނެއް. އެހެންވީމާ، މިހާރު މި
ކަންތައްތައް މި ދާ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ފިކުރުބޮޑުވެ ކަންބޮޑުވާ ހިސާބަށް މި ކަންތައްތައް ހިނގައްޖެ. ދެން މި
އޮތީ ރައްޔިތުންގެ ދަ ނޑުބިންތައް. އިހަށްދުވަހަކު މީހަކު ދަ ނޑަށް ވަދެފައި އޮއްވައި ޓަސްލާފައި އިންޑިއާ މީހަކު ވަދެ
ކޮއްޓާލާފައި ބުންޏޯ އޭ، ތި އީ ތިމަންނަމެންގެ ތަނެކޭ. ތި ތަނުން ނުކުންނާށޭ. އެއްގޮތަކަށްވެސް މި ދަ ނޑާ
ބެހިގެންނުވާނޭ. ދަ ނޑު ނަގާށޭ. މިއީ ތިމަންނަމެންގެ ތަނެކޭ. ތިމަންނަމެންނަށް އޮންނާނޭ މި ރަށުން 211 ހެކްޓަރުގެ
ބިން ދީފަ. އެހެންވީމާ، މިހާރު އަވަހަށް ނުކުންނާށޭ އަވަހަށް ނުކުންނާށޭ އެއްޗެހި ބަހައްޓާފަ. ބުނީމާ ދެން ކީއްތޯ
ކުރާނީ ނުނިކުމެ. އެ މީހުން ނުކުންނާކަށްނޫންތޯ ޖެހޭނީ. މިހުރީ މިއަދު ޤައުމުގެ ޙާލަތު ހުރިވަރު. އެހެންވީމާ،
ބަޖެޓުތަކުން ވެސް މި ކުރާ ފައިދާ އެއް އަޅުގަ ނޑަކަށް ނޭނގެ. ކާފަދަރިންނެއް ކަމެއް މާމަދަރިންނެއް ކަމެއް ނޭނގެ.
އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ އެއްޗަކީ މިހާރު އެތާނގެ ރައްޔިތުންނަށް ވުރެ ބޭރުން މި އަންނަ މީހުންގެ ކަންތައްތައް މިހާރު މާ
މަތީގައި މި އުޅެނީ. ހޮސްޕިޓަލެއް ހުރީތީ އެ މީހުން ބުނަނީ އެ މީހުންގެ ތަނެކޭ. މި ހޮސްޕިޓަލް މިއީ ކޮންތާކުންތޯ.
ފްރެންޗު ރެޑްކްރޮސްގެ ޚަރަދުގައި ގަމު ގެ ރައްޔިތުންނަށް އަޅާފައި އޮތް ތަނެއް. މިހާރު އެ މީހުން އައިސް ބުނަނީ އޯއޯ
ތިމަންނަމެންގެ ތަނެކޭ މިއީ. ގަތަރު އަމީރުގެ ޚަރަދުގައި އަޅާފައި ހުރި ސްކޫލާއި ސްކޫލްގައި ހިމެނޭ އިމާރާތްތައް
ދަނާލު ހިމެނޭ ގޮތަށް ހުރިހާ ތަނެއް، މިއަދު އައިސް އެ މީހުން އެ ބުނަނީ އޯއި، ސްކޫލުން ނުކުންނާށޭ.
ތިމަންނަމެންގެ ތަނެކޭ. ދެން މި އޮތީ ދަ ނޑުބިންތައް. ދަ ނޑުބިމަށް ވަދެ ހަމަ ދަ ނޑުގައި ނެތް ހަމަ އެއްވެސް ކަމެއް
ކުރެވޭކަށް. މިހާރު އެ ބުނަނީ އޭ ދަ ނޑުބިންތައް އެއީ ތިމަންނަމެންގެ ތަނެކޭ. ތި ތަނުން ނުކުންނާށޭ. މި ގޮތަށް މިކަން
ދާ ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ ގެ އަށް ދާއިރު، އަނބިމީހާ ކައިރީގައި ވެސް ބުނެފާނެ އިނދެދާނެ ބޯޑެއް އަޅުވާފައި އޭ މިއީ
އިންޑިއާ މީހެއްގެ އަނތްބެއް. އެހެންވީމާ، މި ދަރަޖަ އަށް މި ކަންތައް މިހާރު މި ހުރީ ގޮއްސަ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑަކަށް އެއްގޮތަކަށްވެސް ނޭނގެ މި ބަޖެޓުން ލިބޭނެ ކަމެއް. މި ސަރުކާރު އައިއްސުރެ ގަމުގެ މަގު
ހަދާ ވާހަކަ ދައްކާ. ސަރުކާރު އައިއްސުރެ. އެ ތާނގައި ތިއްބެވި އެމް.ޑީ.ޕީ ބޭފުޅުން ވިދާޅުވޭ މި އަންނަ ހޮނިހިރު
ދުވަހު މަގު ހަދަން ފަށާނެ. މި އަންނަ އަންގާރަ ދުވަހު މަގު ހަދަން ފަށާނެ. ދެން މި އޮތީ ނަރުދަމާގެ ވާހަކަ.
ނަރުދަމާގެ ވާހަކަ އަކީ ވެސް މީ ހަމަ އަރަތެއް ކަހަލަ ކަމެއް. 3118 ވަނަ އަހަރުއްސުރެ ފްރެންޗު އެއިޑްގެ އެހީގައި
ގަމުގައި ނަރުދަމާއެޅުމަށް ޓަކައި ސާރވޭތައް ކުރެވޭ. ކޮންސަލްޓެންސީ ދޭނެ މީހުން ހޯދާ. އެހެންނަމަވެސް، އަދި
މިހާތަނަށް ދިޔައިރު އިހަށްދުވަހު މިތަނަށް ވަޒީރު ވަޑައިގެން ވިދާޅުވީ ކުރީގައި އައި މީހުން އެކަން ކުރި ގޮތެއް
ކަމަކުނުދިޔައޭ. އެ މީހުން ދިޔައީ 9 ލައްކަ ޑޮލަރު ހިފައިގެންނޭ. ދެން އެ މަސައްކަތްކުރަން އައި ބަޔަކު. ކޮންމެއަކަސް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް މިއިން ހަމަ އެއްވެސް ކަމެއް ކުރެވޭނެ އެއްވެސް ތަނެއް ނުފެނުނު. ނަރުދަމާ އެއް ވެސް ނުދިޔަ
194

ކުރިއަކަށެއް. މިހާރު ރަށުގެ ތަންތަންކޮޅުން ތަންތަންކޮޅުން ތަންތަންކޮޅުން ގޮސް ބަރާބަރު 311 ހެކްޓަރުގެ ބިން
މީސްމީހުން ގެންދިޔައީ. އެހެންވީމާ، މިހާރު އަޅުގަ ނޑަކަށް މި ބަޖެޓުން ވެސް ވާ ކަމެއް ނެތް. އަދި ކުރިން ލިބިފައި
ހުރި ކަންތައްތައް ވެސް މިހާރު މި އޮށްގެން ބީވެގެންދަނީ. ރަށްތައް އުވިގެން ދިޔައީ. އެތާ ތިބި މީހުންނަށް ވީ ގޮތެއް
ނޭނގުނު. މިހާރު ރަށުން މީހުން އުޅެމުންދާ ރަށް މި އޮތް ތަންތަންކޮޅުން ތަންތަންކޮޅުން ކަ ނޑަމުން ކަ ނޑަމުންގޮސް
މިހާރު ރައްޔިތުންނަކަށް މަގެއްގައި ހިނގައިލެވޭ، މާދަމާ ކަމެއް ނޭނގެ މަގުތައް ކަމެއް ވެސް ނަގާނީ. އައިއްސަ
ބުނެފާނެ އޭ، މިހާރު ތި މަގު ތިއީ ތިމަންނަމެންގެ ތަނެކޭ. ތި ތާ އުޅެންޖެހޭނީ ލާރި ދީގެނެއް ނޫނޭ. އެހެން ގޮތަކަށޭ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ބަޖެޓު ބޮޑުވެގެން ވެސް ރައްޔިތުންނަށް ނަފާ އެއް ނުކުރަންޏާ ރައްޔިތުން މި
ބަޖެޓާ މެދު ހިތްހަމަ އެއް ނުޖެހެއޭ. އަޅުގަ ނޑެއް ވެސް ހިތްހަމަ އެއް ނުޖެހޭނެ. ދެން މި އޮތީ މަސްވެރިންނަށް ދޭ
ސަބްސިޑީ. މަސްވެރިންގެ ކަންތައް. އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާ އަކީ ވެސް ވަރަށް ގިނަ މަސްވެރިން ތިބި ތަނެއް.
މަސްވެރިންނަށް ސަބްސިޑީ ދިނުމަށް ޓަކައި މިދިޔަ އަހަރު 211 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން މި
އަހަރު މި އޮތް ނިމެނީ. ދެން މި އޮތީ ކުޑަ ދުވަސްކޮޅެއް. އަދިއަދަށް ވެސް ސަބްސިޑީ އެއް ނުލިބޭ. ދެން މި އޮތީ
ދަ ނޑުވެރިންގެ ކަންތައް. ދަ ނޑުވެރިން ބުނަނީ މިހާރު ދަ ނޑުވެރިންނަށް ސަބްސިޑީ ދޭ ގޮތަށް ހަމެޖެހުނީމާ އެ ދޭ
ވައުޗަރެއް ހިފައިގެން ދިޔައި މަ ސަބްސިޑީ ލިބޭނެ ގޮތެއް ނުވޭ. ވައުޗަރުތަކަށް ލާރި ލިބޭލެއް ލަސްވީމަ، އެކަން
ކޮށްދޭނެ މީހަކު ވެސް ނެތް. އަނެއްކާ އެކަން ކުރަން ވެސް ވީ ބަޔަކު ހޯދަން. ގެންނަންވީ އިންޑިއާ އިން މީހުން.
އެހެންވީމާ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ
ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު މުޖުތާޒަށް. އެއަށްފަހު އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތުއަރުވާނީ މާފަންނު
އުތުރު ދާއިރާގެ ޢި އްޒަތްތެރި މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ އަށް.
ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު މުޖުތާޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން މީހަކަށް ނުވަތަ ބަޔަކަށް ޝުކުރުއަދާކޮށް މަރުޙަބާ
ކިޔަންޖެހޭނީ އެ މީހަކު ނުވަތަ ބަޔަކު އަޅުގަ ނޑުމެން އުފާވާ ކަހަލަ ނުވަތަ އަޅުގަ ނޑުމެން ހިތްހަމަޖެހޭ ކަހަލަ ކަމެއް
ކޮށްފައި ވާ ނަމަ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމީ ޓީމު މިހާރު އެ ކުރަމުންދާ މަސައްކަތްތަކަކީ އެ ހޯދަމުންދާ
ކާމިޔާބީތަކަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން އުފާކޮށް އެ ކަމަށް މަރުޙަބާކިޔަންޖެހޭ ކަންކަން. އެހެންނަމަވެސް، ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު
މި ތަނަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޝުކުރުއަދާކޮށް މަރުޙަބާ ކިޔަންޖެހޭނެ ބަޖެޓެއް ނޫން. އެ ކަމަކަށް
195

އަޅުގަ ނޑުމެން ނުޖެހޭ އުފާކުރާކަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން އެއްގޮތަކަށްވެސް ހިތްހަމަޖެހޭ ގޮތަކަށް ނޫން މި ބަޖެޓު ހުށަހަޅާފައި
މި އޮތީކީ. އަޅުގަ ނޑު މިހެން މި ދެންނެވީ ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާވާ ގޮތަކަށް ހުށަހަޅާފައި އޮތް ބަޖެޓެއް ނޫނޭ މި
ބަޖެޓަކީ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރާ ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު މި ތަނަށް ވަޑައިގެން ކީއްކުރަން ބާވައޭ ބަޖެޓު މި
ތަނަށް މި ހުށަހެޅީ. ޖަވާބަކަށް ވެދާނެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 7: ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން
ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކަމަށް ވާތީވެ. އާދެ، އެހެންކަމަށްވާނަމަ 7: ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) މި އޮންނަނީ ފިނޭންސް
މިނިސްޓަރު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ބަޖެޓު ހުށަހަޅަންޖެހޭނޭ. 7: ވަނަ މާއްދާ ފުރިހަމަވާނީ 7: ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)،
7: ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)، 7: ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ފުރިހަމަވުމުން. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ހިތާމައާ އެކު
ދަންނަވާލަން މިޖެހެނީ އަޅުގަ ނޑު ތަކުރާރުކޮށް ކިޔާލަން ވެސް ބޭނުންވޭ 7: ވަނަ މާއްދާގެ (ށ). މިނިސްޓަރ އޮފް
ފިނޭންސް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅާ ބަޖެޓަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ގެންނަން ފެންނަ އުނިއިތުރެއް ގެނެވިދާނެ
އެވެ. ނުވަތަ އުނިއިތުރެއް ނުނެގެނެސް ފާސްކުރެވިދާނެ އެވެ. އެހެން ވެގެން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ކީއްކުރަން
ބާވައޭ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދުވާލު ހެނދުނާއި މެންދުރާއި ހަވީރާއި ރޭގަ ނޑު ވަގުތު ބޭކާރުކުރަން މި ތަނުގައި މި ތިބެނީ.
ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ކީއްކުރަން ބާވައޭ ބުރަ މަސައްކަތަކުން ބަޖެޓު މި ހުށަހެޅީ. 7: މާއްދާގެ (ށ) އެ މަނިކުފާނުގެ
ސަރުކާރުން އެ މަނިކުފާނު ޢަމަލުކުރައްވާފަ އި ނެތްކަން އަޅުގަނޑު ހިތާމައާ އެކު ފާހަގަކުރަން. އާދެ، މިދިޔަ 3122
ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރި ބަޖެޓުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ބައެއް އިޞްލާޙުގެންނަވާފައިވޭ. އޭގެތެރެއިން
ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ދަށުން 3122 ވަނަ އަހަރު ހިންގުމަށް ކަ ނޑައަޅާފައިވާ ޕްރޮގްރާމުތައް ހިންގުމަށް ޓަކައި ޖަދުވަލު
4ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން ބަޖެޓުގައި ހިމެނުމަށް އަދި ޕަބްލިކު ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމެންޓު ޕްރޮގްރާމް ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ
ދަށުންނާއި އެނޫންވެސް ގޮތްގޮތުން ވެސް ބަނދަރު ހެދުމާއި ފަޅުފުންކުރުމާއި ބަނދަރު މަރާމާތުކޮށްދެއްވުމާއި ފާލަން
އެޅުމާއި ތޮށުލުމާއި ކޯޒްވޭ ހެދުމާއި ބިންހިއްކުމާއި ބަނދަރުމަތީ ވަސީލަތްތައް އުފައްދަ ވައިދެއްވުމާ މި ނޫންވެސް މިފަދަ
ތަރައްޤީ އަށް މަގުފަހިކޮށްދޭ ވަސީލަތްތައް ރަށުގައި ގާއިމްކޮށްދެއްވުމުގައި އެކަމަށް ބޭނުންޖެހިފައިވާ ހުރިހާ ރަށްތަކެއްގެ
މައްޗަށް ބެއްލެވުމަށް ބޭނުންޖެހިފައިވާ މިންވަރުގެ ބޮޑުކަމުގެ ތަރުތީބަށާއި މީގެ ކުރިން އެއް ފަހަރު ވެސް
އެއްގޮތަކަށް ވެސް ހަ އްލެއް ހޯއްދަވާފައިނުވާ ރަށްރަށަށް އިސްކަންދެއްވައި އުސޫލަކުން މަޝްރޫޢުތައް ހިންގަވައި ރަށްރަށް
ކަ ނޑައެޅުން ހިމެނޭ. އަޅުގަ ނޑު ހިތާމައާ އެކު ދަންނަވަލަންޖެހެނީ އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގަ އި ވެސް އެބަ އޮތޭ ދެ ރަށެއް
އެއްގޮތަކަށްވެސް ބަނދަރުގެ މަސައްކަތްނުހެދި. އޭގެ އިތުރުން ށ. އަތޮޅުގައި ވެސް އެބަ އޮތޭ ބައެއް ރަށްރަށް
ބަނދަރުގެ މަސައްކަތްނުކުރެވި. އަދި އެހެން އަތޮޅުތަކުގެ ވެސް އެބަ ހުއްޓޭ އެއްވެސް ވަރަކަށް ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް
ނުފެށި. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު މިހެން މި ދަންނަވަނީ އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގެ ހިމެނޭ ނެއްލައިދޫ. ރައީސް ނަޝީދު ވިދާޅުވި
ބަނދަރު ހަދައިދޭނަމޭ. އިންތިޚާބު ލޯކަލް ކައުންސިލްގެ އިންތިޚާބާ ދިމާކޮށް ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް ފެށުނު. ނަމަވެސް
މިހާރު އެކަން ހުއްޓިފައި މި ވަނީ. ރައީސް ނަޝީދު މިދިޔަ އަހަރުގެ ފަހުކޮޅު ނެއްލައިދޫ އަށް ވަޑައިގެން ވިދާޅުވި
196

އަޅުގަ ނޑު ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޖުތާޒު ވޯޓުދެއްވައިފި ކަމަށް ވާ ނަމަ މިކަން ފުރިހަމަވާނޭ. އަޅުގަ ނޑު އޭގެ
ފަހު ދުވަހު ރަށަށް ގޮއްސަ ބުނިން އަޅުގަ ނޑު މި އައީ ބަޖެޓަށް ވޯޓުދީފައޭ އެހެންވެ އެކަން ވާނޭ. އެކަމަކު މިއަދާ
ހަމައަށް ދިޔައިރު ވެސް އެއް އަހަރު ފާއިތުވެ ދިޔައިރު ވެސް އެ މަސައްކަތް އެ އޮތީ ހުއްޓިފަ. ދެން މި އޮތީ ހދ.
ހިރިމަރަދޫ. ހިރިމަރަދޫގެ ބަނދަރުގެ އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ކުރެވިފައި ނުވާކަން އަޅުގަ ނޑު ހިތާމައާ އެކު
ފާހަގަކުރަން. އެ ގޮތަށް ޢަމަލުކުރައްވާ ކަމަށް ވާ ނަމަ މި ރިކޮމެންޑޭޝަނާ އެއްގޮތަށް ޢަމަލުކުރައްވާ ނަމަ،
ހިރިމަރަދޫގެ ވެސް ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް އޮންނަންވާނީ ފެށިފަ. އާދެ، ދެން ހަމަ މިއާއެއްކޮށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
ބޭނުންވާ ވާހަކަ އަކީ ހަމަ އެބަ އޮތޭ ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިން އަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހިންގާ ތަރައްޤީގެ
ހުރިހާ މަޝްރޫޢުތައް ހިނގާ ނުހިނގާ ގޮތް ބަލައި ވަޒަންކުރުމުގެ އެންމެހައި މަސްއޫލިއްޔަތު ސަރުކާރުން
ހަވާލުކޮށްފައިވާ ފަރާތް ކަމަށް ވުމާ އެކު ދެން އެ މަޝްރޫޢުތައް ހިނގާ ނުހިނގާ ގޮތުގެ މިންވަރާ އި ފެންވަރު
ހާމަކޮށްދޭ މޮނިޓަރިން ރިޕޯޓު އެޑިޕާޓްމަންޓުގެ ވެބްސައިޓުގަ. މިއީ އާދައިގެ ކުޑަކުޑަ ކަމެއް. އަތުން ފައިން ލާރި އެއް
ޚަރަދުނުކޮށް ކުރެވެން އޮތް ކަމެއް. މި ކަމެއް ވެސް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ކުރައްވާފަ އެއް ނުވޭ. ދެން މި އޮތީ ވަރަށް
އާދައިގެ ކަމެއް . ކުޑަކުޑަ ކަމެއް. އާދެ، މިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެ ކަންތައް ކޮށްދެވިފައި ނުވާތީވެ ބަޖެޓު ރިޕޯޓުގަ އި
ބުނެފައި ވަނީ 3122 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ހުށަހެޅުއްވި އިރު ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ
ތަފްޞީލުދެއްވާފައި ނުވާތީ، މި ފަހަރު ވެސް ތަފްޞީލުނުދެއްވައިގެން ގިނަ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެ ވާހަކަފުޅު މި
ދައްކަވަނީ. ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީން އެދިވަޑައިގަތުމާ އެކު ދެއްވާފައިވާ ތަފްޞީލު މަޢުލޫމާތާއި ޖަދުވަލުގައި އެވާ
ތަފްޞީލް މަޢުލޫމާތާ އެއްފަދައިން ނުވަތަ އެއަށްވުރެ ފުރިހަމަކޮށް މަޝްރޫޢުގެ ނަމާއި މަޝްރޫޢު ހިންގޭނެ ރަށްރަށާއި
މަޝްރޫޢަށް ކަ ނޑައަޅުއްވާފައިވާ ބަޖެޓު ސާފުކޮށް ދޭހަވާ ގޮތަށް 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު
ހުށަހަޅުއްވާއިރު ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ޕްރޮގްރިާު ގެިް ތަފްޞީލު ހުށަހެޅުއްވި. އާދެ ، މި ތަނުން މި އޮތީ ފޯމެޓެއް ދީފަ. އެ
ކަންތައްތައް އެގޮތަށް ކޮށްދެއްވާށޭ ވިދާޅުވެފަ. ފޯމެޓެއް ދީފައި މި އޮތީ އެ ކަންތައްތައް އެ ގޮތަށް ކޮށްދެއްވާށޭ
ވިދާޅުވެފަ. ނަމަވެސް ފަސޭހަ އަށް ކަމެއް ކޮށްދިނީމަ ވެސް އެކަން ނުކުރެވިގެން އުޅޭ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން މި
ދަންނަވަނީ. އާދެ، ދެން ޖީ.އެސް.ޓީގެ ކަންތައްތައް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން އޭރުގައި ވެސް ދެންނެވިން ޖީ.އެސް.ޓީ
ނަގަންވާނީ ރައްޔިތުންނަށް އެ ކަމުގެ މަޢުލޫމާތު އޮޅުންފިލުވައިދީފައޭ. ކުއްލިއަކަށް ނަގައިފިއްޔާ މީގެ ދަތިތަކެއް
ކުރިމަތިވާނޭ. ރައްޔިތުންނަށް ބޮޑު ސިހުމެއް ކުރިމަތިވީ. އެ ސިހުމަށް އިތުރު ބޮޅެއް ކުރިމަތިވާނެ ޖެނުއަރީ މަހުގެ 2
ވަނަ ދުވަހު ޖީ.އެސް.ޓީގެ ގޮތުގައި 7% ނަގަން ފެށުމުން. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމަށް
މިއަދު ކުރިމަތިވެފަ އި މި އޮތީ ވަރަށް ބޮޑު މުސީބާތެކޭ. އާދެ، މި މުސީބާތުން ސަލާމަތްވުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ބޮޑެތި ޝޭޚުން އެބަ ޖެހޭ ކޮންމެ ނަމާދެއްގެ ފަހަތުގަ އި ޤު ނޫތު ކިޔަން. މިކަމުން ސަލާމަތްވޭތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ
ޖެހޭ ކޮންމެ ނަމާދެއްގެ ފަހަތުގައި ޤުނޫތު ކިޔަން. އާދެ، ދެން މި އޮތީ 3124 ވަނަ އަހަރު ހަމަ ކައިރިވާ އިރަށް
197

ރައްޔިތުންނަށް ހިލޭ ހުރިހާ ކަމެއް ކޮށްދޭން. ކޮށްދީފައި ވެރިކަން ކާމިޔާބުވީމަ މި ކުރާ ކަމަކީ އަނެއްކާ އިހު ހުރި
ވަރަށް ވުރެ ކަންތައްގަ ނޑު ބޮޑުކޮށްލާނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރައްޔިތުން މިއީ ވަރަށް ބޮޑަށް ހޭލަންވެއްޖެ ކަމެއް.
އިހުގެ ހުރި ވަރަށް ވުރެ ކަންތައްގަ ނޑު ބޮޑު ކޮށްލާނެ މި މީހުންނަށް ދެން އަނެއްކާ 3124 ވަނަ އަހަރުގެ ވެރިކަން
ކާމިޔާބުކުރެއްވިއްޖެ ނަމަ. އާދެ، ދެން އަޅުގަ ނޑަށް އިހަށްދުވަހު މަޢުލޫމާތު ލިބުނީ ފޯނުން ޓެކްސް ނަގާ ވާހަކަ،
ޖީ.އެސް.ޓީ ނަގާ ވާހަކަ. 7%7 . އާދެ، އިހަށްދުވަހު މި އޮތީ 6% އިން ތަކެތި ޑިއުޓީ ކުޑަކުރި ވާހަކަ. މިހާރު
އެންމެ ގިނަ އިން، އެންމެ ކުޑަކުއްޖާ ވެސް ބޭނުންކުރާ ފޯ ނު، ފޯނުން ޖީ.އެސް.ޓީ މި ނަގަނީ 7% އަށް. އެހެންވީމާ،
މީގެން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ސަރުކާރުގެ ހުރި އިޚްލާޞްތެރިކަން ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެބަ ދޭހަވޭ. އާދެ،
އަޅުގަ ނޑު ދެން ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ އިތުރު ވާހަކަ އަކީ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙު، ކަ ނޑިތީމު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޙުސައިން ދެއްކެވި
ވާހަކަފުޅާ ގުޅިގެން ވިދާޅުވިއޭ ތިން އަހަރުގެ ވާހަކަ އެ ވިދާޅުވީ ކުރީގެ 41 އަހަރު ވެސް ލައިގެންނޭ. އެ މަނިކުފާނު
އެއްގޮތަކަށްވެސް ކުރީގެ 41 އަހަރެއް ނުލައްވާ. ހަމަ އެ މަނިކުފާނު ގަސްތުގަ އި އެނގި ހުންނަވައިގެން 4 އަހަރުގެ
ވާހަކަ އެ ވިދާޅުވީ 4 އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެ އަތޮޅަށް، އެ ދާއިރާ އަށް ކަންތައްތަކެއް ކޮށްދެވިފައި ނުވާތީ. އޭގެ
ކުރިން އެ ރަށްރަށަށް ތަރައްޤީ އައިސް އެބަހުރި. ކަންތައްތަކެއް އައިސް އެބަހުރި. ކަންތައްތަކެއް ކޮށްދެވިފަ އި އެބަހުރި.
އަޅުގަ ނޑުމެން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މިހާ ހިސާބަށް ވެސް އައިސް މި ތިބީ ބަޔަކު މީހުން މަސައްކަތްތަކެއް
ކޮށްދީގެން. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކާބަފައިން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކޮށްދިން މަސައްކަތްތަކެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ޙަޤީޤަތް
އެބަ ޖެހޭ ޤަބޫލުކުރަން. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުގެ ވަރަށް ގާތް އަޚެއް، ފޭދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަލްހާނު ފަހުމީ
އަކީ. އަލްހާނު ފަހުމީގެ ވާހަކަފުޅުގަ އި ވިދާޅުވި ތަޢުލީމު ނިޒާމު ވޭތުވެދިޔަ 41 އަހަރުގައި ނެތް ވާހަކަ. ޞިއްޙީ
ޚިދުމަތުގެ ދޯދިޔާ ވާހަކަ. އަދި އެސް.ޓީ.އޯ އާ އި އެފް.ޕީ.އައި.ޑީ އާއި މިފްކޯ އާއި އެމް.އެން.އެސް.އެލާ މިފަދަ އެތައް
ތަނެއްގެ ވާހަކަ ވެސް ވިދާޅުވި. އެ މަނިކުފާނު އެ ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅުތަކަކީ ތެދުކަމަށް ވާ ނަމަ، އެ މަނިކުފާނު އެހެރީ
ވަރަށް ބޮޑަށް ދިވެހި ޤައުމަށް ޚިޔާނާތްތެރިވެފައޭ. އަލްހާނު ފަހުމީ އެ ހުންނެވީ ދިވެހި ޤައުމަށް ވަރަށް ބޮޑަށް
ޚިޔާނާތްތެރިވެފައޭ. އެއީ އެ މަނިކުފާނު އެ ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅަކީ ތެދުކަމަށް ވާ ނަމަ. ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު މި ބުނަނީ
އެ މަނިކުފާނު އެ ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅަކީ ތެދުފުޅެއް ނޫނޭ. އެހެންވީމާ، އެ މަނިކުފާނަކީ ދިވެހި ޤައުމަށް ޚިޔާނާތްތެރިވި
ބޭފުޅެއް ނޫނޭ. އަޅުގަ ނޑު މިހެން މި ދަންނަވަންޖެހޭ ސަބަބަކީ އެ މަނިކުފާނަކީ ވޭތުވެދިޔަ 41 އަހަރުގެ ތެރޭގައި މި
ކަންތައްތައް ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގެން ހުންނެވި ބޭފުޅެއް ކަމަށް ވާ ނަމަ 3119 ވަނަ އަހަރުގެ ރިޔާސީ
އިންތިޚާބުގަ އި ކިނބިގަސްދޮށުގޭ މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމުގެ ފަހަތުގައި ހުންނެވީ ކީއްވެގެން ބާއޭ. އެއީ އެ މަނިކުފާނު
ހެއްދެވި ޚިޔާނާތެއް. އާދެ، އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ އެ މަނިކުފާނަށް އެކަންކަން ރަނގަޅަށް އެނގި
ހުންނަވައިގެން މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމު ވެރި ކަމަށް އިތުރު ދައުރަކަށް ނަންގަވަން މަސައްކަތްކުރެއްވި ކަމީ އެ
198

މަނިކުފާނު ކުރެއްވި ދިވެހި ޤައުމަށް ކުރެއްވި ޚިޔާނާތެއް. އާދެ، އެއްގޮތަކަށްވެސް އަޅުގަ ނޑު އެހެންވެ މި ދަންނަވަނީ
އެ މަނިކުފާނު ދެއްކި ވާހަކަ އަކީ ރަނގަޅުފުޅު ވާހަކަ އެއް ނޫނޭ. އެ މަނިކުފާނު ކޮންމެވެސް އެހެން ގޮތަކަށް
ހުންނަވައިގެން ދެކެވުނު ވާހަކަފުޅެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. އާދެ، ދެން މި ޞިއްޙީ ޚިދުމަތުގެ ވާހަކަ ހަމަ
އަޅުގަ ނޑު ދައްކާލަން އެބަ ބޭނުންވޭ. އާދެ، ޞިއްޙީ ޚިދުމަތުގެ ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިއަދުގެ ޞިއްޙީ
ޚިދުމަތުގެ ހާލަތު މި ދާ ދިމާ، މިދާ މިސްރާބު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ވަރަށް އުއްމީދުކުރުވަނިވި ވާހަކަ އެއް ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙުގެ
ވާހަކަފުޅުގައި ވިދާޅުވެދެއްވައިފި. ކުޅުދުއްފުށީގައި ކުޅުދުއްފުށީ ހޮސްޕިޓަލުގައި ރަނގަޅު ކަންތައްތަކެއް، އިތުރު
ތަރައްޤީގެ މަސައްކަތްތަކެއް ފުރިހަމަ. އެއީ މުޅި ހދ. އަތޮޅު، ހއ. އަތޮޅުގެ ގިނަ ރައްޔިތުން. ށ. އަތޮޅުގެ ގިނަ
ރަށްރަށުގެ ރައްޔިތުން އެ ހޮސްޕިޓަލަކުން ޚިދުމަތް ހޯދާ ހޮސްޕިޓަލެއް. އެހެންވީމާ، އެ ހޮސްޕިޓަލަށް އތުރު
ކުރިއެރުންތަކެއް އައުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ވެސް ވަރަށް އުފާކުރާ ކަމެއް. އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަދި ވަގުތު އެބަ
އޮތްތޯ. އާދެ، އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަ ނޑު މި ފާހަގަކުރި ކަންތައްތަކާ އެކު އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ ބަޖެޓު
ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީން އިތުރަށް ދިރާސާކުރައްވާ ކަންތައްތަކެއް އިތުރަށް ރަނގަޅުކުރައްވާނެ ކަމަށް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު
ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ ހަނިމާދޫ އަކީ އެއަރޕޯޓެއް އޮންނަ ރަށެކޭ. އެއީ ވަރަށް ގިނަ
ފަތުރުވެރިން އެ ރަށަށް ޒިޔާރަތްކުރާ ރަށެކޭ. ރައީސް ނަޝީދު ދެ ފަހަރެއްގެ މަތިން ވަޑައިގެން ވިދާޅުވިއޭ އޭ.ޓީ.އެމް
މެޝިނެއްގެ ކަންތައް ހަމަޖެހޭނޭ. ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް އެބަ ޖެހޭ ހަނިމާދޫގައި އޭ.ޓީ.އެމް މެޝިނެއްގެ ކަންތައްތައް
ހަމަޖެހެން. އޭ.ޓީ.އެމް މެޝިނެއް ހުންނަން އެބަ ޖެހޭ. އާދެ، އެއީ ވަރަށް ގިނަ ބަޔަކު އެ ތަނަކަށް، އެ ރަށަކަށް
ޒިޔާރާތްކުރާ ރަށެއް. އެ ޚިދުމަތް ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުންވާނެ ރަށެއް. އެހެންވީމާ، އެކަން ފުރިހަމަވެގެން ދިއުމަކީ
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް. އާދެ، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުގެ ލީޑަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު
ޞާލިޙު ވަރަށް ގިނަ ރަށްރަށަކަށް ވަރަށް ގިނަ ވަޢުދުތަކެއް ވެވަޑައިގެންފި. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ، އަޅުގަ ނޑަކީ
އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ތާއީދުނުކުރާ، އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ނިސްބަތްނުވާ މީހެއް ކަމަށް ވިޔަސް ދިވެހި ޤައުމަށް އެ ބޭފުޅުން
އިޚްލާޞްތެރިކަމެއް ވާ ނަމަ، ހަމަހަމަކަމާ އެކު ރީނދުލާއި ނުލާއި ފިޔާތޮއްޓާ އެހެން ކުލަކުލަ އަށް ނުބަލައި، އާދެ
އަސުރުމަލާ އެހެނިހެން ކުލަކުލަ އަށް ނުބަލައި މިކަންކަން ކޮށްދެއްވާނެ ކަމަށް. އާދެ، މިއީ ޤައުމީ ވަންތަކަމަކީ. ވަކި
ބަޔަކަށް ނުވަތަ ވަކި ފަރުދަކަށް މިކަންކަން ވުމެއް ނޫން. އާދެ، މިއާއެއްކޮށް އަޅުގަ ނޑު މިއަދުގެ ޚަބަރުން ދުށިން،
މިއަދުގެ ޚަބަރުން ދުށިން މީރާ އަށް ޖީ.އެސް.ޓީގެ ގޮތުގައި އެތައް ފައިސާ އެއް ވަދެގެންދިޔަ ވާހަކަ. އެ ފައިސާ
ހެޔޮގޮތުގައި ހޭދަކުރުން އެއީ އަޅުގަ ނޑުގެ ދުޢާ. 54 މިލިއަން ރުފިޔާ ހެޔޮ ގޮތުގައި ހޭދަވިގެންދިއުން އެއީ އަޅުގަ ނޑުގެ
ދުޢާ. ވަކި ބަޔަކަށް އޭގެން ބައި އެޅެން، މެގަރޗަިޕްށ، ހެވީލޯޑަށް ބައިއެޅުން އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވާ ކަމެއް
ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން ދެކެން ބޭނުންވާ ދުވަހެއް ނޫން އެއީ ވަކި ބަޔަކަށް ބައިއެޅުން. ހަމަހަމަކަމާއެކު އޭގެން ދިވެހި
199

ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާތަކެއް ވުން އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އުއްމީދު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުގެ މި ވާހަކައާ އެއްކޮށް މި
ހިސާބުން އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ ނިންމާލާނަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރުދަންނަވަން. ވައްސަލާމްޢަލައިކުމް ވަރަޙުމަތުاله ވަބަރަކާތުހޫ.
މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. އަޅުގަ ނޑު ކުރީ ދުވަހެއްގައި ވެސް މަޖިލީހުގައި
ވާހަކަދައްކަވަމުން ދެންނެވި ވާހަކަ އެއް ޤައުމަށް ރަނގަޅު ސިޔާސަތްތަކު ގެ ވާހަކަތަކާއި ރަނގަޅު ހެޔޮ ބަޖެޓުތަކުގެ
ވާހަކަ އާއި ރައްޔިތުންނަށް ހުރި ރަނގަޅު ގޮތްތަކުގެ ވާހަކަ ދެކެވެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބިފައި މި އޮތް އިދިކޮޅު
ފަރާތްތަކަށް އެ ވާހަކަތައް ދެކެވެން އަދި އޮތީ މީހުންގެ ބޮލަށް ބަ ނޑިޖެހުމާއި ބެކްބޯން ބިންދުމާއި ދޫތަކުގައި
މަލަންއަޅައި، ދޫތައް ބުރިކުރުމާ މި އަޚްލާޤުގެ ތެރެއިން ނިކުމެފައިވާ ބަޔަކަށް ވެގެންނޭ. ދެން މިއަދު ވެސް އެ
ބޭބޭފުޅުން އެ ތަމްސީލުކުރަނީ ހަމަ އެއްކަލަ 41 އަހަރު. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނެއް މިހާރު މި ވާހަކަތަކެއް
ޤަބޫލެއް ނުކުރާނެ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ އަޅުގަ ނޑުގެ ޕާޓީ އާއި މި ސަރުކާރަކީ މީގެ ކުރިން
ކަންކުރި ގޮތަށް އެ ގޮތަށް ކަންކުރަން އައި ބައެއް ނޫނޭ. އެގޮތަކަށް ކަންކުރާކަށެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން އެ ގޮތަށް
ކަންކުރާ ކަމަށް ވަނީ ނަމަ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ގެނައި ބަދަލެއް ގެނައުމުގެ ބޭނުމެއް ވެސް ނެތް. ހަމަ 41 އަހަރު
އަނެއްކާވެސް ބާއްވަންވީ 71 އަހަރަށް ހެދުމަށް. އެހެންވީމާ، އެ ގޮތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ކަމެއް ނުކުރާނަން.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ އެކޮޅުކޮޅުން ކަންކުރުމަށް އައި ބައެއް ނޫން. މި ޕާޓީ އާއި މި ސަރުކާރަކީ އެކޮޅުކޮޅުން ކަންކުރުމަށް
އައި ބައެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން އެކޮޅުކޮޅުން ، ރަނގަޅުކޮޅަށް ޖެހުމުގެ ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު މި ޤައުމުން
ފެންނަ ނަތީޖާތައް އިރާދަކުރެއްވީތީ މި ފެންނަމުން މި ދަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ، މި ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް
އެބަ ފެނޭ އިރުއަރާ އޮއްސޭއިރު ބޮޑެތި ބިންތައް ހިކެމުން ދާ ތަން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ މަސްވެރިން. ހަފްތާ އަކަށް
މަހަށް ފުރާފައި އެނބުރި އަންނައިރުގައި ރަށް ވަކިކުރަން ނޭނގެ ވަރަށް ބޮޑެތި ބިންތައް ހިއްކާ މީހުން. މިއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ދައްކާ ނަތީޖާ އަކީ. އާދެ ، އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ބައްލަވައިލައްވާ ކުޅުދުއްފުށި، ވެލިދޫ، ހިންނަވަރު،
ގުރައިދޫ މިފަދަ ދާއިރާތަކަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން އަޖައިބުވާ ފަދަ ބޮޑެތި ބިންތައް ހިއްކަމުން މި ދަނީ. މީގެ ކުރީގައި
ހުޅުމާލެ އެކަނި ހިއްކަން 5 އަހަރަށް ވުރެ ގިނަ ދުވަސްވީ. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވީ ހަފްތާ އަކުން މި ނިންމާލަނީ. މިއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ގެންނަ ބަދަލަކީ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބިއުޓީ އަކީ އެއީ އިނގޭތޯ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ މިކަންކަމަށް
ޚަރަދުކުރާވަރު ހުޅުމާލެ އެކަނި ހިއްކުރުމަށް ޓަކައި 251 ނޫނިއްޔާ 231 މިލިއަން ޑޮލަރު ޚަރަދުކޮށްފައިވޭ.
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ސަރުކާރުން އެންމެ 51 މިލިއަން މި ހުރިހާ ރަށްތަކެއް. ހުޅުމާލެ އަށް ވުރެ އަޅުގަ ނޑުމެން ހިއްކި
ބިންތަކުގެ ބޮޑުމިނަކީ 71% އަށް ވުރެ ބޮޑު. 71% އަށް ވުރެ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ހިއްކާލާ، ހަފްތާތެރޭގައި މި
200

ހިއްކާލާ ބިންތަކުގެ ބޮޑުމިން ވެސް އޮވޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދަންނަވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ އެކޮޅުކޮޅުން
ކަންކުރަމުން އަންނަ ބައެއް ނޫނޭ. ދުނިޔޭގެ އެހެން މީހުން ވެސް ދަންނަ ތަހުޒީބުތަކާއި އެއްގޮތަށް ކަންކަން ކުރުމަށް
އައި ބަޔެކޭ. އަދި ހަމަ ބަނދަރުތައް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ ދުވަހަކު މީހަކު ހިތަކަށް ވެސް ނާރާނެ
އަޅުގަ ނޑުމެން މިފަދަ ބަނދަރުތަކެއް މިހާ ކުޑަ ދުވަސްކޮޅެއްގެ ތެރޭގައި ހަދައިފާނެ އެކޭ. ބަނދަރުތައް ވެސް
ރައްޔިތުން ހެވޭ ވަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ހަނދަމުން މި ދަނީ. ނަރުދަމާ ވެސް ހަދަމުން މި ދަނީ. އެކަމަކު ދެންމެ
ޢިއްޒަތްތެރި، އިދިކޮޅު ޕާޓީގެ ބޭފުޅަކު، ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއް ޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު މަޚްލޫފު މީގެ ކުރިން
ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަމުން ވިދާޅުވެއްޖެ. ނަރުދަމާ އެއްޗެހި ހަދަންޖެހޭ އެއްޗެއްކަން ދިވެހިންނަށް މި އެނގުނީ ވެސް
ސުނާމީ އެރި ފަހުންނޯ. ވިސްނާބަލަ، ރައްޔިތުންގެ ކަންކަން ހާލަތު ހުންނަ ގޮތް މި ބޭފުޅުންނަށް އެނގިވަޑައިގެންފައިވާ
މިންވަރު. 3115 ވަނަ އަހަރު ސުނާމީ މި އެރީ. އެ ކަންކަން ބަލަން ގޮސްއުޅުމުގެ ތެރޭގަޔޯ ނަރުދަމާ
ހަދަންޖެހިއްޖެކަން ވެސް އެނގުނީ. މީ އަޅުގަ ނޑުމެން އަޖައިބުވެ، އަންތަރީސް ވާ ކަންކަމަކީ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި
ސަރުކާރުން މީގެ ކުރީގައި އެތައް، މީގެ ކުރީގެ ސަރުކާރުން އެތައް ބޮޑެތި ދޮގުތަކެއް ހަދަމުންދިޔަ، ފުވައްމުލަކު
މީހުންނަށް އެއަރޕޯޓެއް ހަދައިދޭނަމޭ. އެންމެ 4 މަސް ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އުދުހިފައި ގޮއްސަ
ފުވައްމުލަކަށް މިހާރު މި ޖައްސަނީ. މީ ނޫންތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޕާޓީގައި މި ދައްކައިދޭ ނަތީޖާ އަކީ. ހަމަ އެހެންމެ
އައްޑޫގައި ސިޓީ އެއް ޤާއިމުކޮށްފި. ސިޓީއެއް ޤާއިމުކޮށް، 7 މަސް ދުވަހުގެ ތެރޭގައި، 7 މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި މުޅި
އޭޝިޔާގެ މި ބައްރުގަ އި ނެތް ވަރުގެ ސައުތު އޭޝިޔާގައި ނެތްވަރުގެ ބޮޑު ކޮންވެންޝަން ސެންޓަރެއް ހަދައިފި. ވިދާ
ބަބުޅަނީ އިނގޭތޯ ކޮންވެންޝަން ސެންޓަރު ވެސް. އެހެންވެ އަޅުގަ ނޑު މި ދައްކަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ ހަމަ
ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ނަތީޖާ ނެރޭ މީހުންނޭ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހި ރައްޔިތުން އެކިއެކި، ހުރިހާ
ރައްޔިތުންނަށް އެކިއެކި ދާއިރާތަކުގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެކިއެކި ސިފަތަކުގައި ޖީބަށް، ހަމަ ސީދާ
ފައިސާ ވައްދަމުން މި ދަނީ. ޖީބަށް ފައިސާ ވައްދަމުން މި ދަނީ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ކުޑަކުޑަ މިސާލެއް މި ދަންނަވާލީ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރުން މި ދައްކައިދޭ ޖާދޫ ރައްޔިތުންނަށް. ބަލަން ހުއްޓާ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދައްކައިދެނީ ނަތީ ޖާ
އޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދައްކަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ނަތީޖާ ދައްކާ ޕާޓީ. އިދިކޮޅު
ފަރާތްތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަން ކުރާތީ އުޅޭނެ މިކަން މި ތަޞައްވުރު ކިލަނބުކޮށް، ހަ ނޑިކުރަން އިދިކޮޅު
މީޑިޔާތައް ވެސް އެ ކުރަމުންދާ ކަމަކީ އެއީ. 3124 އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ނޫން އެހެން ބަޔެއްގެ
އެއްޗެއް ނޫން. އާދެ، ތި ބޭފުޅުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ މީގެ ކުރީގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އަޑު ވެސް އަހާ އެއްޗެއް
ނޫން މި ޕްރޮގްރާމު ބަޖެޓު. މީގެ ކުރީގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އަޑެއް ނާހަން ޑިމޮކްރެސީ އެއްގެ ވާހަކަ ވެސް.
އަޅުގަ ނޑުމެން އަޑެއް ނާހަން، މަލްޓި ޕާޓީ ސިސްޓަމު، ނިޒާމެއްގެ ވާހަކަ ވެސް. ހަމަ ހެޔޮވެރިކަމާއި ޓެކްސޭޝަން
މިފަދަ ބަސްތަކަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޙަޤީޤަތުގައި އަޑުއަހާ ބަސްތަކެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޕާޓީ އުފެދެމުން
201

އައިއިރުގައި ދައްކަމުން ދިޔަ ވާހަކަތައް ބަސްތަކެއް މީ. އަ ޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު މި ބަސްތައް މި ތަންފީޛުކުރަމުން މި
ދަނީ. މި ސިޔާސީ ޕާޓީ، އެމް.ޑީ.ޕީ އަދި މި ސަރުކާރު. އެހެ ންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލާނީ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޕާޓީ
އަކީ ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ނަތީޖާ ދައްކާ ޕާޓީ އެކޭ. ދަންނަވަންތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ އެއްވެސް ކަމެއް ހަމަ
އަޅުގަ ނޑުމެން ބުނި ގޮތަށް ނޫން ގޮތަކަށް މި ޤައުމުގައި ވެފައި ނެތޭ އިނގޭތޯ. ކޮންމެ ކަމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެ
ކުރީގައި ޖަލަށް ދިޔައީ ވެސް އެ ވާހަކަތައް ދައްކައިގެން. އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލުން ނުކުމެފައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މި
ކުރާ ކަމަކީ މި ކަންތައް. އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ ކުރި ގޮތަށް ހުރިހާ ކަމެއް އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން މިހާރު މި
ކުރަންޖެހެނީ. ޕާޓީ ވެސް ހަދަންޖެހުނީ. އިދިކޮޅު މުޒާހަރާތައް ވެސް ކުރަން މި ޖެހެނީ. އެ ނޫން ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް
ކުރަންޖެހުނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން މީގެ ތަފާތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން މާ ކުރީގައި އުޅެނީ. މި ބޭފުޅުން މާ ފަހުން އަންނަނީ.
މިބޭފުޅުން ކަންކަން ފަހުމްވާލެއް ލަސްވަނީ. ވިސްނޭލެއް ލަސްވަނީ. ވިސްނުން ކޮށީ. މި ތަފާތު އޮތީ. އަޅުގަ ނޑުމެން
މި ކުރާ ގޮތަށް މި ބޭފުޅުން ކަންތައް ކުރަން އަންނާނެ އަދި މީގެ 31 ،21 އަހަރު ފަހުން. އެހެންވީމާ، މި ތަފާތު
އަޅުގަ ނޑު މި ދައްކާލަދެނީ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން އެންމެ ވާހަކަ އެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފޯމިއުލާ އެއް
ބޭނުންކޮށްލާ. މި ފޯމިއުލާ ފްލޯކުރީމަ ހުންނާނީ ރަނގަޅަށޭ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރި ގޮތަށް ކުރާށޭ. އެ ކަމަށް
ތާއީދުކޮށްލައިގެން މި ވަގުތު ހުންނާށޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރާނީ ރަނގަޅަށޭ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ. އެހެންނޫންތޯ މި
ޤައުމުގައި ދައްކަމުން މި ދަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރި ގޮތަށް ހުރިހާ ކަމެއް މި ކުރަނީ. އެކަމަކު ކަންތައް ވަނީ މާ
ފަހުން. މި ވިސްނެނީ، ފަހުމްވަނީ މާ ފަހުން. ވިސްނުން ކޮށީ. އެހެންވީމާ، އެ ތަފާތު އޮތީ. އަޅުގަ ނޑުމެން
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިހާރު މި ހުށަހަޅާފައި މި ވާ ބަޖެޓަކީ ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ފައިދާކުރަނިވި ބަޖެޓެއް. މި ބަޖެޓުން
ވެސް ތި ބޭފުޅުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ ބޮޑު ބަދަލެއް. ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލެއް. 21 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަމައެކަނި
ސިޔާސަތަށް ގެނައި ބަދަލެއްގެ ސަބަބުން، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ދައުލަތަށް ވަންނަ އާމުދަނީ އިތުރުވެގެން ދިޔައީ. 21
ބިލިއަން ރުފިޔާ. ހަމައެކަނި ސިޔާސަތަށް ބަދަލެއް. އަދި މީގެތެރެއިން 3 ބިލިއަނަކީ ހަމަ ސީދާ ރައްޔިތުންގެ ޖީބަށް،
ނިކަމެތިންނާއި އެކިއެކި ފަރާތްތަކުގެ ޖީބަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ދާން އޮތް 3 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އެއީ އަޅު ގަ ނޑުމެން
މިހާރު ވެސް ތަންފީޛުކުރަމުންދާ ކަމެއް. އަދި މި ބަޖެޓަކީ އަޅުގަނޑުމެން މުޅި ޤައުމުގައި ޔުނިވާރސަލް ލެވެލްގެ
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ޞިއްޙީ އިންޝިއުރެންސެއް ޤާއިމުކޮށްދޭ ބަޖެޓެއް. މީގެ ކުރީގައި ވާ ގޮތަކީ ތީމުގޭ ދޮށަށް
ދާންޖެހެނީ. 211 ޑޮލަރު ދީފާނެ. ދެކޮޅު ޓިކެޓު ދީފާނެ. އާދޭސްކުރަން ޖެހެނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ސަރުކާރު އައިއްސަ
މި ހެދި އެއްޗަކީ ފުރަތަމަ ވެސް ސަލާންޖެހުން އެ ސިޔާސަތު ނައްތާލީ. ސަލާންޖެހުން ނައްތާލީ. އޭރުގައި ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ޤައުމުގައި ޞިއްޙީ ހާލު ވަރަށް ދެރަ. މިހާރު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަން ޞިއްޙީ ހާލަތު
ދެރަކަން. އަޅުގަ ނޑު އެހެންވެގެން މިހާރު ބަޖެޓުން ވެސް އަޅުގަ ނޑު މި ޤާއިމުކުރަން މި އުޅެނީ ރަނގަޅު
ހޮސްޕިޓަލްތަކާއި ޞި އްޙީ ޚިދުމަތްތައް. އޭރުގައި ދިވެހިންނަކީ ވަކި ޔޫރަޕިއަން ޔޫނިއަނުން ބޭސްފަރުވާކޮށްގެން އުޅުނު
202

މީހުންނެއް ނޫނޭ. ހަމަ އެއްކަލަ ސަލާންޖަހައިގެން 211 ޑޮލަރު ހޯދައިގެން، ދެކޮޅު ޓިކެޓުނަގައިގެން ކިރިޔާ ބައްޔެއް
ވިޔަސް ޓްރިވެންޑްރަމަށް މި ދާންޖެހެނީ. އެކަމަކު އެކަން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ނައްތާލަނީ ސަލާންޖެހުން. ފުރަތަމަ
ކަމަކީ ސަލާންޖެހުން ނައްތާލުން. އެކަން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮށްފީމު. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދިވެހިން ވަރަށް
ހެވިފައި ވަރަށް އުފަލުން އެ ކަމާ މި ތިބެނީ. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަން އޮތް ކަމަކީ ހޮސްޕިޓަލްތަކާއި ޞި އްޙީ
ޚިދުމަތުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅު ކުރުން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރާނަން. އަޅުގަ ނޑުމެން
ތަންތަން، ބިންތައް ހިއްކާފައި މި ދައްކާ އުސޫލުން. އާދެ، މި ބަޖެޓަކީ 42 ޕްރޮގްރާމު ގެ މައްޗަށް އެކުލެވޭ ބަޖެޓެއް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ޤަބޫލުކުރަން މި ބަޖެޓުން ރަނގަޅު ނަތީޖާތަކެއް ދިވެހިންނަށް ދައްކާލަދޭނެ ކަމަށް.
އާދެ، އަޅުގަ ނޑު މި ބަޖެޓުގެ ހުރިހާ ކަންމަކަށް އަލިއަޅުވައިލާކަށް ނޫން. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑު ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝައުޤުވެރިވާ ދާއިރާ އެއްގެ ވާހަކަ އެކަނި އަޅުގަ ނޑު ދައްކާލާ ހިތްވަނީ. އެހެން ބޭބޭފުޅުން ވަރަށް ފުޅާ ދާއިރާ
އެއްގައި މި ބަޖެޓަށް ވާހަކަފުޅު ދައްކަވައިފި އަޅުގަ ނޑު ޕާޓީން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ނިސްބަތްވާ ޕާޓީއަކީ
ޢަދުލުއިންޞާފުގެ ދާއިރާ ހަރުދަނާކުރަން ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުންވާ ޕާޓީ އެއް. އިދިކޮޅު ބައެއް ފަރާތްތަކުން ދެއްކި
ވާހަކަ، ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު މަޚްލޫފު، އަޅުގަ ނޑުގެ އަޚެއް. އޭނަގެ ވާހަކަފުޅުގައި
ވިދާޅުވެއްޖެ އެމް.އެން.ޑީ.އެފް، ސިފައިންގެ ހެޑްކްއާރޓާސްގެ ފާޚާނާ ތެރޭގައި ވެސް ސަރުކާރާ އިދިކޮޅަށް އެއްޗެހި
ލިޔަނީއޭ. އެ ގޮތަށް ލި ޔާށޭ ތިމަންނަމެން ވަރަށް ތާއީދުކުރަމޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ އެ ބޭފުޅުންގެ ވިސްނުމާއި
ފިކުރު ހުންނާނީ އެ ގޮތަށްކަން. އެއީ ސިޔާސީ ތަނެއް ނޫން. އެކަމަކު ސިޔާސީ ވުމަށް އެ ގޮވާލަނީ. ހަމަ މި
ބޭފުޅުންގެ ހާލަތު ހުރީ ކޯޓުތައް ވެސް ހަމަ ސިޔާސީ ޖަގަހައެއްގެ ގޮތުގައި ބޭއްވުމަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން
އެފަދަ ސިޔާސީ ވާންނުޖެހޭ ދާއިރާތައް ސިޔާސީ ކަންކަމަށް އެއްކިބާކުރުމުގައި ، މިނިވަންކުރުމުގައި، މަސައްކަތް
އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަނީ. އެހެންވެ، މި ނިޒާމު ވެސް ހަރުދަނާކުރުމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ގޮވާލަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ލަ ނޑުދަ ނޑިތަކެއް ހާސިލުކުރަން ބޭނުން. އަޅުގަ ނޑުމެން މެނިފެސްޓޯގައި ވެސް އެކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވޭ.
އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުމީ ޝަރުޢީ ނިޒާމަކީ މިނިވަންވެފައި ވާ ތަނެއްގެ ގޮތުގައި ހަދަން. އަދި އެއީ މީހުންނަށް
ފަސޭހައިން ވާސިލުވެވޭނޭ ތަނެއްގެ ގޮތުގައި ވެސް ހަދަން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބޭނުމަކީ ޢަދުލުއިންޞާފު މި ޤައުމުގައި
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ޤާއިމުކުރުން. މީހުންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރެވޭ ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި މި ޤައުމު ބޭއްވުން.
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބޭނުމަކީ ޝަރުޢީ ނިޒާމަކީ މީހުން އިތުބާރުކުރާ ތަނެއްގެ ގޮތުގައި ހެދުން. އަޅުގަ ނޑުމެން ބޮޑު
ބަޖެޓެއް މި ކަމަށް ޓަކައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ބަޖެޓުގައި މި ވަނީ ކަ ނޑައަޅާފަ. އެގޮތުން 489 މިލިއަން ރުފިޔާ
ޝަރުޢީ ނިޒާމު ހަރުދަނާކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓުގައި ކަ ނޑައަޅާފައިވޭ. މީގެއިތުރުން ސަރުކާރުން އަދި
ފޯރުކޮށްދޭ އެހެން ގޮތަކުން ފޯރުކޮށްދޭ އެހީ އެއްގެ ގޮތުގައި ވެސް މި އޮންނަނީ 43 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަ ނޑައަޅާފަ.
އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ނަތީޖާނެރެން ބޭނުންވާތީވެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަން، ޝަރުޢީ ނިޒާމުގެ ފަރާތުން ވެސް
203

ދައްކަވާ ވާހަކަފުޅުތައް. އެއީ ކޯޓުތަކުގެ ޖާގަ ކުޑަ މިނުގެ ވާހަކަ ވެސް އެބަ ދައްކަވާ. އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް
ޤަބޫލުކުރަން އެހެން ވެގެން އަޅުގަ ނޑުމެން މީގެ ކުރީގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް ވެސް ވާނީ އިޢުލާނުކުރައްވާފައި،
އަޅުގަ ނޑުމެން ކޯޓު ކޮމްޕްލެކްސް އެއް އަޅައިދޭނަމޭ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ. މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިފަދަ
ކަންކަން ހާސިލުވާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހުރިހާ މުއައްސަސާތަކެއްގެ ވެސް މަސައްކަތްކުރާ ދާއިރާތައް، ބިލްޑިންތަކުގެ
ޖާގަ ދަތިކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިހުސާސްކުރެވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން މަޖިލީހުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ދެރަވޭ،
އަޅުގަ ނޑުމެން މަޖިލީހުގެ މުވައްޒަފުން މަސައްކަތްކުރައްވާއިރުގައި ވެސް ހަމަ އެ ބޭފުޅުން ވަރަށް ހާލުގައި
މަސައްކަތްކުރައްވާ ތަން ފެނޭ. އެހެންވީމާ، ހުރިހާ އިދާރާތަކުގެ ދާއިރާތަކެއްގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ޖާގައިގެ
ބޮޑުމިން ތަނަވަސްކޮށްދޭން އެބަ ޖެހޭ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން ޝަރުޢީ ނިޒާމު ހަރުދަނާކުރުމަށް ބޭނުންވާ އެއް ކަމަކީ މި
ޒަމާނަށް ފެތޭ ޓެކްނޮލޮޖީގެ ގޮތްތައް ބޭނުންކުރެވޭނެ ގޮތްތައް ވުން. މިސާލަކަށް މިހާރު އެބަ ބޭނުންވޭ ޑީ.އެން.އޭ،
އޮޓޮޕްސީ އަދި ޕޯސްޓްމޯޓަމް ފަދަ ވަސީލަތްތައް ހެކީގެ ގޮތުގަ. މިފަދަ ހެކިތައް ރައްކާތެރިކުރެވިފައި ރަނގަޅަށް
ހުންނާނެ ގޮތެއްގެ ނިޒާމެއް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ގާއިމުކުރަން ބޭނުންވޭ. އެހެންވީމާ، މި ކަމަށް ވެސް ހަމަ މި
ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން އިރާދާކުރެއްވިއްޔާ އެކަންކަން ފުރިހަމަވެގެންދާނެ. ވީޑިއޯ ކޮންފަރެންސް ހެދުމާއި އަދި ސްޓީނިއޯ
ޓައިޕް ގޮތަށް ލިޔެވުމާ މިހާރު ކަންތައް ކުރެވެމުންދާ ގޮތަކީ އޯޑިއޯ ރިކޯޑިން އެއް އަޑުއަހާފައި ދެން ސްޓާފުން ވަރަށް
ގިނައިރު ވަންދެން ތިބެގެން ލިޔަނީ އަތުން. ލިޔުމަކުން ލިޔަނީ. އެކަމަކު، މި ދެންނެވި ފަދައިން ސްޓީނިއޯ ޓައިޕް
ލިޔުމަކުން ލިޔުނީމާ މިނެޓެއްގެ ތެރެގައި 411 ބަސް އޮޓޯ އިން ލިޔެވިގެން އެބަ ދޭ ދެކެވޭ ވާހައިގެ ތެރެއިން.
އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ ލުއި ކަންތައްތައް ޝަރުޢީ ނިޒާމެއް ނެގެނެސްފައި ސްޕީޑު އަވަސްކުރަން އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް
ބޮޑަށް ބޭނުން. މައްސަލަތައް ހިނގާލެއް ލަސްވަމުންދާތީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު ވެސް ރައްޔިތުން ކަންބޮޑުވަނީ.
އެކަންކަން ވެސް ހައްލުކުރުމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވާތީ މިފަދަ ބޮޑު ބަޖެޓެއް އިރާދަކުރެއްވީތީވެ މި އޮތީ ޝަރުޢީ
ނިޒާމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ގާއިމުކޮށްފަ. ހަމަ އެހެންމެ އަޅުގަ ނޑުމެން އަބަދުވެސް ގަބޫލުކުރާ ވާހަކައަކީ،
ތަރައްޤީއަކީ މީހުނަށް ވާ އެއްޗެކޭ. މީހުންނަށް އެ ބަދަލުއައިސްގެންނޭ އަޅުގަ ނޑުމެން ހުރިހާ ކަމެއް ރަނގަޅުކުރެވޭނީ.
ހަމައެކަނި ބިލްޑިންގެއް އަޅައިގެނެއް ވެސް ނުވާނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޝަރުޢީ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި ބޭބޭފުޅުން
އަޅުގަ ނޑުމެނަށް ފާހަގަކުރެވޭ ވަރަށް ފަ ނޑިޔާރުން ވެސް އަދި އަޅުގަ ނޑުމެން ގަބޫލުކުރެވޭ ފެންވަރަށް ތަޢުލީމީ
ފެންވަރާއި ހުނަރާއި ޕްރޮފެޝަނިޒަމް ލިބިވަޑައި ގެންފައިވާ ބޭފުޅުން ނެތްކަން، މަދުކަން. އެހެންވީމާ، އެކަންކަމަށް ވެސް
މަގުފަހިވާނެ ގޮތަށް މަޢުލޫމާތާއި ތަޢުލީމާއި ތަރައްޤީ އެ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ގެނައުމަށް ޓަކައި މި ބަޖެޓުން
ފޫބެދިގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ދެކެނީ. ހަމަ އެހެންމެ ކޯޓުގެ ނިޒާމަކީ ކޯޓުގެ ތެރޭގައި ކުޑަވަރެއްގެ އާމީ އެއް
އޮންނަ ތަނެއް އެއީ. އެއީ ހަމައެކަނި ފަ ނޑިޔާރުންނެއް ނޫން ރަނގަޅުވާންޖެހޭނީ. ކޯޓުގެ ސްޓާފުން، ކޯޓުގައި
ޝަރީޢަތްކުރުމަށް އެހީތެރިވެދިނުމަށް ތިބޭ އެންމެހައި ބޭބޭފުޅުން ވެސް އެބަ ޖެހޭ ޝަރުޢީ ބެކްގްރައުންޑެއް އޮންނަން.
204

އަދި ހަމަ އެހެންމެ ޕްރޮފެޝަނަލް މީހުން ކަމުގައި ވާން. އޭރުން އެ އެންމެ ރަނގަޅަށް އެކަށީގެންވާ ގޮތަށް ޝަރުޢީ
ނިޒާމު ހިނގައިގަންނާނީ. މިސާލަކަށް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރާ އެއް، ރަޖިސްޓްރާގެ ފެންވަރު ވެސް ހުންނަންޖެހޭނެ. އެފަދަ
ފެންވަރެއް. އަދި ކުލާކު ނޫނިއްޔާ ޑެއިލީ ސެކިއުރިޓީ އެއް ބަލަހައްޓާ ފަރާތްތައް. މި ވެސް ހަމަ ޕްރޮފެޝަނަލް މީހުން
ކަމުގައި ވާންޖެހޭނެ. އަޅުގަ ނޑުގެ ވަގުތު ނެތީމަ، މިފަދަ މީގެ ކުރީގައި އަޅުގަ ނޑު އަމިއްލަ ތަޖުރިބާ އިން،
ތަޖުރިބާކޮށްފައި ހުރި ވާހަކަތަކެއް ދެންނެވޭކަށް ނެތް. ހިތާމަކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، މި ދެންނެވި ފަދަ ބަދަލުތައް
އަޅުގަ ނޑުމެން ގެންނަން ބޭނުންވާތީވެ މި ކަންކަން ބަޖެޓުގައި އަޅުގަ ނޑު ކަ ނޑައަޅާފައި މި ވަނީ. ހަމަ އެހެންމެ
އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު މަޖިލީހަށް ބިލެއް ވެސް ލާފައި ވާނެ. އޯލްޓަނޭޓިވް ޑިސްޕިއުޓު ރިޒޮލިއުޝަނުގެ ތެރެއިން
މައްސަލަ ކޯޓުން ބޭރުން، އެކިއެކި ފަރާތްތަކުގެ މައްސަލަތައް ނިންމުމުގެ ބޭނުންވެފައި ވާ މީހުން އެ ފުރުޞަތު
ހުޅުވާލުމަށް ޓަކައި ޝަރުޢީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން މިފަދަ ސިސްޓަމެއް ގާއިމުކުރުން. ޚާއްޞަކޮށް އާބިޓްރޭޝަންގެ ބިލެއް
ވެސް ވާނެ ހުށަހަޅާފަ. އެހެންވީމާ، މިކަން ކުރުމަށް އަޅުގަ ނޑު ބޭނުންވޭ. އޭރުން ޝަރުޢީ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި
މައްސަލަތައް ލަސްވަމުންދާ ދިޔުން ވެސް ހުއްޓުމަކަށް އަންނާނެ. އޭރުން ވަރަށް ސްޕީޑު ގޮތެއްގައި މައްސަލަތައް
ނިމެނުންދާނެ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ މީހުން އިތުބާރުކުރެވޭނެ ވަރަށް ޓެކްނިކަލް ބޭފުޅުން މިފަދަ މައްސަލަތައް ނިންމާނީ.
އެހެންވީމަ، ޝަރުޢީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން މި ކަން ކުރުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުންވާ ކަމެއް. އަދި ހަމަ
މަރުކަޒީ ކޭޝް މެނޭޖްމަންޓު ސިސްޓަމު ގާއިމުކޮށް މި ކަންތައްތައް ކުރުމަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓުގެ ތެރޭގައި
މި ވަނީ. ޢިލްމީ ތަޢުލީމާއި މަރުކަޒުތައް ހަރުދަނާކުރުން ވެސް ހިމެނޭނެ. އަދި އެހެން ދާއިރާތައް، މާލެ ފިޔަވައި އެހެން
ދާއިރާތަކުގައި ވެސް މައްސަލަތައް ދަށު ކޯޓުން ނިންމާ މައްސަލަތައް އެޕީލްކުރެވޭނެ ގޮތްތައް ވެސް ފަހިކުރަން
އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ބޭނުންވޭ. އެއީ މީހުންނަށް ފަސޭހައިން ވާސިލުވެވޭނޭ ގޮތްތަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި. ހަމަ އެހެންމެ
ލީގަލް އެއިޑު ސިސްޓަމެއް، މީހުންނާ ޤާނޫނީ ބޮޑެތި ކުށްކުށް ކުރާ މީހުންނަށް، އެ މީހުންނަށް އިންޞާފުވެރިކަމާ
އެކީގައި ޝަރީޢަތް ހިންގުމަށް ޓަކައި ބޭނުންވާ ޤާނޫނީ ވަކީލުން އެފޯޑުނުކުރެވޭ، ކުށްވެރިންނަށް ނޫނިއްޔާ އެ
މީހުންނަށް، އެ މީހުނަށް ދައުލަތުން ވަކީލުން ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ހިތުން
މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ކުރެވިދާނެ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް މި ބަޖެޓަށް ތަޢުރީފުކުރަން. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް
ބޮޑަށް މިއަށް އެހެން ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް ވޯޓުދެއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު އިލްތިމާސް ވެސް ކުރަން. މިއީ
ވަރަށް އުއްމީދީ ބަޖެޓެއް. މިއީ ނަތީޖާ ނެރެދޭނެ ބަޖެޓެއް. މިއީ ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ޖަވާހިރެއް. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
205

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، މިހާރު އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙަމްދޫން ޢަބްދުاله ޙަމީދަށް. އެއަށްފަހު ފުރުޞަތުއަރުވާނަން ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ޢާމިރަށް. ދެން އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތުއަރުވާނީ ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢި އްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު
އަސްލަމަށް. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަމްދޫނު
ޢަބްދުاله ޙަމީދު. ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ދަނަންވަން.
އިނގުރަ އިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަމްދޫނު ޢަބްދުاله ޙަމީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރައްވައި މިހާރު ހުށަހަޅުއްވާފައި ވާ
ބަޖެޓަށް އަޅުގަ ނޑު ބައެއް ނުކުތާތައް ފާހަގަކޮށްލާއިރު އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ ގިނަ މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި ބައެއް
ޝުޢޫރުތަކަށް ތާއީދުކުރަން. ނުވަތަ އެއާ އެއްގޮތަށް އެ ވާހަކަ ދައްކަން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ ދެކޭގޮތުގައި
އަދި މީގެ ދެ އަހަރު. މިދިޔަ އަރު ވެސް އޭގެ ކުރީ އަހަރުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މި މަޖިލީހުގައި ދެންނެވި
ގޮތުގައި މި ހުށަހެޅޭ ބަޖެޓުގައި ޙަޤީޤަތުގައި މުހިއްމު ތަފްސީލުތަކެއް އެބަ މަދުވެއޭ. ދެން އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރަން
ކޮންމެ ގޮތެއް ވިޔަސް މި ތަފުސީލުތައް ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީގައި ހުންނާނެކަން. އަދި ހުންނަން ވެސް ހުރޭ. އަދި
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަޖެޓުގެ މި ޑިބޭޓު މަރުޙަލާ ދިޔައިމަ އިތުރަށް ދަންނަވާ ދެންނެވުންތަކުގެ އަލީގައި އެ މަޢުލޫމަތުތައް
ފޯރުކޮށްދެއްވާފައި ވެސް އެބަހުރިިި ވެސް މެ. އެކަމަކު، މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވާހަކަދައްކާ މަރުޙަލާގައި
ޙަޤީޤަތުގައި ރަނގަޅު ފުރިހަމަ ވާހަކަ އެއް ދައްކަން އަސްލުގައި އެނގޭނީ ޑިބޭޓު ފުރިހަމަކުރަން ޙަޤީޤަތުގައި އެނގޭނީ
މި ބަޖެޓު ހުށަހަޅާއިރު މުހިއްމު ތަފުސީލުތަކެއް ވެސް އޭގައި ހިމެނިގެން. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ކުރު ގޮތަކަށް
ދަންނަވާލަން. އަޅުގަ ނޑުމެން މީގައި ދެން ވަރަށް ބަޖެޓުގެ ޢާއްމު މައިގަ ނޑު ހިސާބުތަކުގެ ވާހަކަތައް ވަރަށް ގިނަ
ބޭފުޅުން ދައްކައިފި. ނުވަތަ މައިކްރޯ އިކޮނޮމީއާ ބެހޭ ގޮތުން ވެސް ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން ވާހަކަދައްކަވައިފި. ޖީ.ޑީ.ޕީ
ރިބޭސްކުރިއިރު އެޕްރީލް 3122، މި އަހަރު އެޕްރީލްގައި ރިވައިޒްކޮށްގެން އަލުން 2::6ގެ އަގުތަކުން ނުވަތަ
އަދަދުތަކުން 3114ގެ އަގުތަކަކަށް ބަދަލުވެގެން ދިޔައިރު، ޙަޤީޤަތުގައި މައިގަ ނޑު ބޮޑެތި ތަފާތުތަކެއް އަދަދުތަކެއް
އައިސްފައި ހުރުމާ އެކު މި ބަޖެޓުގެ މައިގަ ނޑު ހިސާބުތަކުގައި ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި އޭގެ ބައެއް ކަހަލަ އޮޅުންތަކެއް
އެބަހުރި ކަމަށް ފެނޭ. 3122 އެޕްރީލްގައި ޑިޕާޓްމަންޓު އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގުން ޖީ.ޑީ.ޕީ ރިބޭސްކުރިއިރު
ޝާއިޢުކުރެއްވި ހިސާބުތަކާއި އަދި ނޮވެމްބަރު 3122ގައި މި ބަޖެޓު ހިސާބުގައި ހިމަނުއްވާފައިވާ ބައެއް ކަހަލަ
އަދަދުތައް ވެސް އެބަހުރި، ކުދިކުދި، ވާހަކައަކީ ތަފުސީލު އޮޅުންތަކެއް އަރާފަ. އޭގެތެއިން އެއް ބަދަލެއްގެ ވާހަކަ
ކޮންމެވެސް އެހެން ބޭފުޅަކު ފާހަގަކުރުއްވައިފި. އެއީ އެޕްރީލް 3122ގައި ވާ ހިސާބަކުން މި ދައްކަނީ މަސްވެރިކަމުގެ
ދާއިރާގެ ތަރައްޤީވަމުންދާ ނިސްބަތް އެއީ މައިނަސް 2.: އަށް އޮތް އެއްޗެއް މިހާރު އެ ބަދަލުކުރެވިފައި މި ވަނީ 5.9
206

ޕޮޒިޓިވް ގްރޯތެއްގެ ގޮތުގަ. އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަހަލަ ބައެއް ކަހަލަ ބަދަލުތަކެއް އައިސްފައި ހުރީމަ އެއަށް ވެފައި އޮތް
ގޮތެއް ޙަޤީޤަތުގައި ދޭހަނުވާތީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ސުވާލުކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ދެން ވަރަށް އަވަހަށް ދަތުރު ހިންގާ
ކަމަށް ވަންޏާ މަޢުލޫމާތު ފުރިހަމަނުވުމުގެ ސިފަތަކެއް ވެސް މި ބަޖެޓުގައި ވެސް މި ޑޮކިއުމަންޓުން ވެސް އެބަ ހުރޭ.
އެބަހުރި. އޭގެތެރޭގައި ހުންނަ ބައެއް ނުކުތާތައް އަޅުގަ ނޑު ފަހުން ފާހަގަކޮށްލާނަން. އަޅުގަ ނޑު އަދި ހަމަ އެގޮތަށް
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ އެއްވެސް ބަޖެޓެއް ހިނގައި ނިމިގެންދާއިރު ވެސް އެ ބަޖެޓެއްގެ ފޮނިމީރުކަން ވެސް
ވަޒަންކުރަން އެނގޭނީ އެ ބަޖެޓު ހޭދަކުރެވުނު ތަންފީޛުކުރުވުނު ގޮތުގެ ތަފްޞީލު ހުރި ކަމަށް ވަންޏާ. 3122 ވަނަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް އަސްލު ކަ ނޑައެޅިގެން އެކިއެކި ޕްރޮގްރާމުތަކުގެ ބަޖެޓު ކަ ނޑައެޅިގެންގޮސް ނިމިގެންދިޔައިރު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ޕްރޮޖެކްޓް ބަޖެޓު ހިސާބުތައް ލިބިގެން ދިޔައިރު 22 ގައި ހޭދަވި އަދަދުތަކުގެ
ހިސާބުތައް ޙަޤީޤަތުގައި ހަމަ ވަރަށް ނެތޭ ދެންނެވޭނީ. ޚާއްޞަކޮށް ޕަބްލިކު ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓު ޕްރޮގުރާމު
މިދިޔަ އަހަރުގެ މިހާތާނގައި މިއަހަރަށް ކަ ނޑައެޅި ޕަބްލިކު ސެކްޓަރ އިންވެސްޓު ޕްރޮގުރާމުގައި މަސައްކަތްތަ އް
ތަންފީޛުވަމުންދިޔަ ގޮތް ކޮންރަށްރަށަކުން ކޮންމަސައްކަތްތަކެއްތޯ ހިންގުނީ، ހިންގީ. ކިހާވަރެއްތޯ ހޭދަވީ.
ކޮންޕްރޮގްރާމަކަށް ކިހާވަރެއްތޯ ހޭދަވީ. މި ހިސާބު ޙަޤީޤަތުގައި ނެތީ. ނެތީމަ، އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ބޭނުންވޭ އެއީ ދެން
މިއަހަރު، އަންނަ އަހަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓުކުރަން ބޭނުންވާ ޕްރޮގްރާމުތައް އެނގޭނީ މި ވަޒަންކުރަން ލިބިގެން.
ދެން މި ގޮތުން ޙަޤީޤަތުގައި 3122 ވަނަ އަހަރު އެކި ރަށްރަށަށް އަސްލު ކަ ނޑައެޅުނު މަޝްރޫޢުތައް ހިންގުނު
ނުހިންގުނު ގޮތުގެ މަޢުލޫމާތު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ނުވަތަ މި ފޮތުގެ ތެރެއިން، މި ބޮޑު ފޮތުގެ
ތެރެއިން އަސްލު ފެންނަން ނެތީ ދެން ހޭދަކުރެވުނު އަދަދެއް ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި ބައެއް ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި އެނގިފަ .
އެކަމަކު ޕުރޮގްރާމްތަކަށް ބަލާއިރު އެނގިފަ އެއް ނެތް. އެ ނުހިންގުނު މަޝްރޫޢުތަކަށް ދެން އޮތް މަރުޙަލާގައި އޮތީ
ކޮންގޮތެއްތޯ ވެސް ބަޔާންކުރެވިފައި ނެތް. މި އަހަރަށް ކަ ނޑައެޅިފައި ދެން އަންނަ އަހަރަށް 3123ގައި މި ރަށްތައް
ހިމެނޭތޯ ނުހިމެނޭތޯ ޙަޤީޤަތުގައި ބަޔާންކުރެވިފައި ނެތީ. ދެން 3123 ވަނަ އަހަރުގެ މަޝްރޫޢުގައި އަސްލުގައި ކިހާ
ފައިސާއެއްތޯ މި އަހަރު ކަ ނޑައެޅިފައި މި އަހަރު ނުހިންގަވާ މަޝްރޫޢުގައި ކަ ނޑައަޅަން އޮތީ ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ވަޒަންކޮށްލާކަށް ނޭނގެ. އެހެންވީމާ ، މި ދަންނަވަނީ މުހިއްމު މަޢުލޫމާތުތަކެއް މަދުވެގެން އެބަ
ދޭ. އަޅުގަ ނޑު ބަލައިލަން ބޭނުންވޭ އަޅުގަ ނޑު ތަމްސީލުކުރާ ދާއިރާ، އިނގުރައިދޫ ދާއިރާ. މި ދާއިރާގެ ބައެއް
މަޝްރޫޢުތަކަށް ބަލާއިރު މި ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ބައެއް މަޝްރޫޢުތަކަށް ޙަޤީޤަތުގައި މި ޕްރޮޖެ ކްޓުގައި ހިމެނޭ ނުވަތަ މުޅި
ޕްރޮގްރާމު ހިމެނިފައި ވިޔަސް މިސާލަކަށް އިނގުރައިދޫގެ ބަނދަރުގެ މަޝްރޫޢަކީ ހިމެނިފައި އޮތް މަޝްރޫޢެއް. ވަރަށް
ބޮޑު ލިސްޓެއްގައި އެބަ އޮތް ހިމެނިފަ. އިހަކަށްދުވަހު، މިދާކަށްދުވަހު މިނިސްޓަރ، ހައުސިން މިނިސްޓަރ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދެއްވި މަޢުލޫމާތުގައި ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި އެ ރަށުގެ ނަމެއް ތަކުރާރުވެފަ އެއް ނެތް. ނުވަތަ
މަޝްރޫޢެއް ހިނގާފަ އެއް ނެތް. އެ ވީނުވީ އެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނޭނގޭ. އަދި އަންނަ އަހަރަށް ކަ ނޑައަޅާފައި
207

އޮތް އަދަދު ތެރޭގައި ވެސް މި އެއްވެސް ރަށެއް ފެނިފައި ނެތީމަ، ފެންނަން ނެތީމަ، މި ފޮތުގައި ފެންނަން ނެތީމަ
އަޅުގަ ނޑަކަށް ނޭނގެ މި މަޝްރޫޢު އޮތީ ކިހިނެއްތޯ އެއް. ހަމަ އެ ގޮތަށް ފައިނު ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް ފެށިފައި ،
މިއަހަރު ކުރީކޮޅު ފެށިފައި ދެން މިހާރު މުޅިން ގާތްގަ ނޑަކަށް ހުއްޓިފައި މި އޮތީ. ދެން ކުރިއަށް ދާނެތޯ ނުވަތަ
އަންނަ އަހަރު މި ބައި ހިމެނޭނެތޯ ވެސް އަޅުގަ ނޑަކަށް މި ފޮތަކުން ދޭހަ އެއް ނުވޭ. ހަމަ އެ ގޮތުން މިދިޔަ އަހަރު
ނިންމާފައި ނުވަތަ ނިންމުމާ ވަރަށް ގާތްކޮށްފައިވާ ކިނޮޅަ ސް ބަނދަރުގެ ވެސް މަސައްކަތްތަކެއް އެބަ ހުރި ނުނިމި.
ކޮންޓްރެކްޓަރ އަދި އެ ތަނަށް އައިސްފައި ނިންމާފައި ހަވާލެއް ނުކުރޭ. އަދި އެ މަސައްކަތަށް ބޭނުންވާ ކޮންމެވެސް
ވަރެއްގެ މަސައްކަތެއް ނުކުރެވިގެން މިހާރު އެ ބަނދަރު ވަނީ މުޅިން ހާލަތު ވަރަށް ދަށު ދަރަޖަ އަށް ގޮއްސަ. އެކަމަކު
އެ މަޝްރޫޢު ވެސް އޮތީ ކިހިނެއްތޯ ނިމިފައި އޮތް ކަމަށް ޖައްސާފައި އޮތަސް ޙަޤީޤަތުގައި ނިމިފައި އޮތް ކަމަކަށް އެ
ތަނުގެ ޢަމަލީ ހިސާބުތަކުން ނުވަތަ ޢަމަލީ މަންޒަރަކުން ނުވެއް ދައްކާ. ދެން އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ބަލައިލަން، ހަމަ
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ އަޅުގަ ނޑުމެން ޢާއްމު ގޮތެއްގައި މިހާރު ވާހަކަދައްކާއިރު ލާމަރުކަޒީ އުސޫލާއި
ކައުންސިލުތަކުގައި ވާހަކަދައްކާއިރު ކައުންސިލުތަކުގެ މަސައްކަތްތައް ކައުންސިލުތަކާ ހަވާލުވެގެން ދިޔަ ކަމަށް ބުނާއިރު
އެ މަސައްކަތްތައްކުރުމަށް ޓަކައި ބޭނުންވާ ފައިސާ ޙަޤީޤަތުގައި އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި ލިބިދީފަ އެއް ނުވޭ. މި އަހަރުގެ
ރިކޮމަންޑޭޝަނެއް ވެސް ވާނެ ކައުންސިލުތަކުގެ މަސައްކަތްތައް ރަނގަޅަށް ތަންފީޛުކުރުމަށް ޓަކައި ބޭނުންވާ ބަޖެޓު
ދޫކުރަން، ދޫކުރަމުން ގެންދިއުމަށް. އެކަމަކު މިސާލަކަށް ހަމަ ރަސްމާދޫގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިހާރު ވެސް
ރަސްމާދޫގެ ކައުންސިލުގެ ފަރާތުން ބަލަހައްޓަންޖެހޭ ތަންތަނުގެ ކަރަންޓު ބިލު، ދައްކާނެ ފައިސާ އެއް ޙަޤީޤަތުގައި އެ
ރަށަކަށް ވެސް ލިބިފަ އެއް ނެތް. ކައުންސިލަށް ލިބިފަ އެއް ނެތޭ. މިކަހަލަ، މިކަހަލަ ކިތަންމެ ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރޭ.
އަޅުގަ ނޑު ދެން ބަލައިލަން ބޭނުންވަނީ ބައެއް އެހެން ބޭފުޅުން ވެސް ބައްލަވަ އި ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާތަކެއް. އެއީ އެކި
ފަހަރު މަތިން 3 އަހަރު މަތިން ވެސް އަދި 311:ގައި 3121 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ތައްޔާރުކުރިއިރުގައި ވެސް އަދި
3121 ގައި 3122 މިއަހަރުގެ ބަޖެޓަށް މަޝްވަރާކުރިއިރު ވެސް ވަރަށް ގިނަ ރިކޮމަންޑޭޝަންތަކެއް އެބަހުރޭ ދެވިފައި،
ނުވަތަ ބަޖެޓުގެ ކޮމިޓީގެ ދިރާސާތަކުން އެބަ ހުރޭ އަންނަ އަހަރު ވިދިގެން އަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ހުށަހެޅުމަށް ޓަކައި
ނުވަތަ ބަޖެޓު ތަންފީޛުކުރުމުގައި ސަރުކާރުން ބަލަންޖެހޭ ކަންކަމުގައި އެބަ ހުރި ރިކޮމަންޑޭޝަންތަކެއް ދީފަ. ސިވިލް
ސަރވިސް ގެ މުސާރައިގެ ވާހަކަ ވަރަށް ގިނަ ބަޔަކު ދައްކަވަނީ. އެއީ އެ އް ވާހަކަ. 3122 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު
ދިރާސާކުރިއިރު ބަޖެޓު ކޮމިޓީ ން އެބަ އޮތް މިއަށް ރިކޮމަންޑޭޝަން ދެއްވާފަ އި މި ތަންފީޛުކުރުމަށް ޓަކައި. އަދި ހަމަ
އެގޮތުން މުސާރައިގެ ތަފްޞީލުތަކުގެ ވާހަކަ ދައްކަ ވާފައި އެބަ ހުރޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަހަރު ވެސް މި ފެނިގެންދާ
ކަމަކީ ބައެއް ޖުމްލަ މުސާރަތަކުގެ އަދަދުތައް އެބަ ހުރޭ. އެކަމަކު ބްރޭކްޑައުން ނުވަތަ ކޯޑުތަކުގަ އި ފެންނަ ގޮތުގައި
އެކި އޮފީސްތަކުގެ މުސާރަތައް މި ބަދަލުތައް އައިސްފައި ހުރި ވަރެއް ނުވަތަ ބޮޑުވެ ގެން ގޮސްފައި ހުރި ވަރެއް
އެނގޭކަށެއް އެ ތަފްޞީލެއް އަދިއެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނުލިބޭ. މިއަދުގެ : ޖަހާއިރަށް، ހެނދުނު : ޖަހާއިރަށް
208

މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އިން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ މަޢުލޫމާތު ފޯރުކޮށްދޭން ވިދާޅުވެފައި އޮތީ. އެކަމަކު
އަޅުގަ ނޑަކަށް ހަމަ ގައިމުވެސް އޭގެ މަޢުލޫމާތެއް އަދި މިހާތަނަށް ލިބިފަ އެއް ނެތް. މުސާރައިގެ ތަފްޞީލު ވެސް ހަމަ
ކަ ނޑަ އެޅިގެން މިއީ ހަމަ ވަރަށް ތަފްޞީލުކޮށް ކޯޑު 322، 323ގައި ތަފްޞީލު ދޭންވާނެ ކަމަށް ރިކޮމަންޑޭޝަނެއް
އެބަ އޮތް. މަސްވެރިންގެ ސަބްސިޑީގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު 3122 ގަ އި އެބަ އޮތް 3122 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު،
މިއަހަރުގެ ބަޖެޓު ދިރާސާކުރެއްވި ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓުގައި ރިކޮމަންޑޭޝަނެއް އެބަ އޮތް 211 މިލިއަން ތަންފީޛުކުރަމުން
ގެންދަން، ދޫކުރަންވާނެ ކަމަށް. އޭގެ ތަފްޞީލު ވެސް ވެގެން ދިޔަ ގޮތުގެ މަޢުލޫމާތު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިފަ އެއް
ނެތް. ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ތަފްޞީލުފޮނުވަން ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް ގިނަ ފަހަރު ދެންނެވިފައި ވާނެ. މިތާ ބައެއް މެންބަރުން
ވެސް ފާހަގަކުރައްވާފައި އެބަ ހުރި ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ތަފްޞީލުފޮނުވަންޖެހޭނެ ކަމަށް. ދެން އަޅުގަ ނޑު އެ ނުކުތާ އަށް
ފަހުން ދާނަން. މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަށް ދިމާވަމުންދާ މައްސަލަ އަކީ ބަޖެޓުތައް އެދޭވަރަކަށް ނުލިބޭ ތާނގައި އަދި
ލިބޭ ބަޖެޓު ތަންފީޛުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ވެސް އެ މުއައްސަސާގައި ނުލިބޭ. ވަރަށް ގިނަ މުއައްސަސާތަކުން އެބަ
ޝަކުވާކުރައްވާ، ތިމަންނަމެންނަށް ބަޖެޓު އަދި ކަ ނޑައެޅިފައި އޮތަސް ތަންފީޛުކުރަން ޙަޤީޤަތުގައި ފުރުޞަތުތަކެއް
ނުލިބޭ. މިނިވަންކަމެއް، މާލީ މިނިވަންކަމެއް މިއިން އެއްވެސް މުއައްސަސާގެ ނުވަތަ ގިނަ މުއައްސަސާތަކުގައި ނެތް
ވާހަކަ އެބަ ދައްކަވާ. މިއީކީ ޙަޤީޤަތުގައި އެ މުއައްސަސާތަކުގެ ދައުރު އަދާކުރުމަށް އެންމެ ފުރިހަމަ މާޙައުލެއް
ނޫންކަން އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ވެސް ޤަބޫލުކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ކައުންސިލުގެ ބަޖެޓުގެ ވާހަކަދައްކާ އަޅުގަ ނޑު
ހިތުން މިކަހަލަ ވަގުތުކޮޅެއްގައި ދައްކާ ނުވެއް ނިމޭނެ. އަޅުގަ ނޑު ބޭނުންވޭ ބަޖެޓު ކޮމިޓީގައި ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް
ޚާއްޞަ ސަމާލުކަމެއް ދެއްވަން އެ ކައުންސިލުތަކުގެ ޤާނޫނީ ޒިންމާ އަދާކުރުމަށް ޓަކައި ބޭނުންވާ މިނިމަމް ބަޖެޓު
ނަމަވެސް ދެއްވަން އެބަ ޖެހޭ. އެހެންނޫނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުގެ އެއްވެސް ރިޔަލިޓީ އެއް ނުވަތަ
ޙަޤީޤަތެއް ރާއްޖެ އަކު އަދި ތަންފީޛްެއ އަދި ހާމަވެގެންނުދާނެ. އެހެންކަމަށްވާއިރު އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ވަރަށް ބޭނުން
ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ ބޭފުޅުން މި ކޮމިޓީގައި ބަޖެޓުތަކަށް ހަމަ ވަރަށް، ކައުންސިލުގެ ބަޖެޓުތަކަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ސަމާލުކަން
ދެއްވުމަށް. 3122 ވަނަ އަހަރު ވެސް މި ކަމަށް ޙަޤީޤަތުގައި ރިކޮމަންޑޭޝަނެއް ދެއްވާފައި އެބަހުރި 311 މިލިއަން
ރުފިޔާ ކައުންސިލުތަކުގެ ޕްރޮގުރާމުތަކަށް ކައުންސިލުތަކުގެ އެ މީހުންގެ ޚިދުމަތްތައް، ކޮންމެހެން ލާޒިމުވާ ޚިދުމަތްތައް
އަސްލު ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި ކަ ނޑައަޅަން. އެކަމަކު މިއީ ވަރަށް ގިނަ ކައުންސިލުތަކަކީ ޙަޤީޤަތުގައި އެ މީހުންގެ
ބައެއް މުސާރަ، ބައެއް ކައު ންސިލުތަކުގެ މުސާރަތައް ހަމައަކަށް ނުލިބޭ. އަނެއް ބައެއް ކައުންސިލުތަކުގެ އިދާރީ
ކަންތައްތައް ހަމަޖައްސާކަށް ރަނގަޅު ބަޖެޓެއް ނުލިބޭ. މި ގޮތުން މި ވަރަށް ގިނަ ދަތިތަކެއް ދިމާވެފައި އެބަ ހުރޭ.
އެހެންވީމާ، ކައުންސިލުތަކުގެ ޤާނޫނީ ޒިންމާތައް ފުރިހަމައަށް ނުވަތަ އަދާކުރަން ފެއްޓުމަށް ޓަކައި ވެސް އަސްލުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ރީއެލޮކޭޓުކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ހެލްތު އިންޝުއަރެންސްގެ ވާހަކަ ވަރަށް ގިނަ އިން އެބަ ދެކެވޭ. މި
އަންނަ އަހަރުގެ ވަރަށް ބޮޑު ނިންމުމެއް މި ސަރުކާރުން ނުވަތަ މިއަހަރު ބަޖެޓުތަކުގެ ތެރޭގައި ނިންމަން އެބަ ޖެހޭ.
209

އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި އަދި މި ވާހަކަ އެބަ ދައްކަންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެވެސް ޑިޕްލޮމެޓިކު ލެވަލެއްގައި
ނަމަވެސް ނުވަތަ މަޖިލީސް މެންބަރުންނާއި ފަންނީ ބޭފުޅުންނާ ތިބެގެން ނަމަވެސް މީގެ ރަނގަޅު ތަންފީޛުކުރެވޭ ފަދަ
ހަރުދަނާ ދެމެހެއްޓެނިވި އިންޝުއަރެންސް ސްކީމަކަށް ދާން އެބަ ޖެހޭ. ކު އްލިއަކަށް އަދަދުތަކެއް އައިމާ މި ގޮތެއް
ނިންމާކަށް ފަސޭހަ އެއް ނުވާނެ. އެހެންވީމާ ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ހުށަހަޅަން އަސްލު މި ސަރުކާރު ހިންގާ ޕާޓީގެ
ބޭފުޅުންނަށް ވެސް މީގެ މަޢުލޫމާތު ރަނގަޅަށް ޝެއަރކުރައްވާށޭ. މި ޕްރޮގްރާމު ރަނގަޅަށް ކިޔައިދެއްވާށޭ. އޭރުންނޭ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޙަޤީޤަތުގައި އެނގޭނީ. މިހާރު މި ފޮތުގައި އޮތް އެއްޗަކުންނެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް މި ކަމަކަށް
ޑިސިޝަން ނަގާކަށް، ލަފައެއް ދޭކަށް ނުވަތަ އެއަށް ވޯޓެއް ދޭކަށް ވެސް ނޭނގޭނެ. ދެން މީގެ ރިކޮމަންޑޭޝަންތައް
އެބަ ހުރި. މުޅި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުން ޝާމިލްވާ ގޮތަށް ހެލްތު އިންޝުއަރެންސް ސްކީމެއް ގާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި
މަސައްކަތްތައް ކުރައްވާފައި ރިޕޯޓެއް ހަމަހަމަ އަށް ހުށަހަޅުއްވާށޭ. މި ގޮތުން އެބަ އޮތް 311: ވަނަ އަހަރުވެސް
ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ ރިކޮމަންޑޭޝަނެއްގަ. އަދި ހަމަ އެގޮތުން 3121 ވަނަ އަހަރު ވެސް ހަމަ ރިކޮމަންޑޭޝަނެއް އެބަ އޮތް
ދިރާސާކުރައްވާފައި މާރޗް މަހުގެ ނިޔަލަށް، 3121 ގެ މާރޗް މަހުގެ ނިޔަލަށް ރިޕޯޓު ހުށަހަޅުއްވާށޭ. މިގޮތުން
ލަސްވަމުން ގޮސްފައި ހުރީ. އަދި މިހާތަނަކަށް އެ ރިޕޯޓެއް މި މަޖިލީހަކަށް ލިބިފަ އެއް ނެތް. މިހާރު ނަމަވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޑިސިޝަން ނެގުމުގެ ކުރިން މީގެ މަޢުލޫމާތު އެބަ ސާފުކޮށްދެއްވަންޖެހޭ. ކޮންޓިންޖެންސީ ބަޖެޓުގެ
ތަފްޞީލު ނެތް ވާހަކަ އަކީ ވެސް ހަމަ ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން ދައްކަވާފައިވާ ވާހަކަ އެއް. ހަމަ އެ ގޮތުން ރަށްރަށުގެ
އިންޖީނުގެތަކުގެ ހާލަތު ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި ދޭންޖެހޭ ފައިސާ ދޭންޖެހޭނެ ކަމަށް ރިކޮމަންޑޭޝަނެއް 3122ގައި އެބަ
އޮތް. އެ ތަންފީޛުކުރެވިފަ އެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑު އެނބުރިލާނަން ޕްރޮގްރާމުތަކުގެ ބައެއް މަޢުލޫމާތު ފުރިހަމަ ނޫން
ޕްރޮގްރާމު ބަޖެޓެއް ފުރިހަމަނުވާކަމުގެ އެއް، ވާހަކަ އަކީ ފުރިހަމަނުވެ ހުރި ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ އެއް
ކަމަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ކިތައް އަހަރުގެ ޕްރޮގްރާމުތަކެއްތޯ ފެނިފައި މީގައި ދޭހަ އެއް ނުވޭ. ވަރަށް ގިނަ ސަފްހާތަކުގައި،
މިސާލަކަށް، 6: އިން 98 އަށް 3123 އިން 3125 ވަނަ އަހަރަށް ހިންގާ ޕްރޮގްރާމުތަކުގެ ޚުލާސާ ގައި ހުރީ
ހަމައެކަނި އޮފީސްތަކުގެ ލިސްޓުތަކެއް ހުރީ. އެކަމަކު ، 3122 ގައި އެކިއެކި ޕްރޮގްރާމު ތަކަށް ހޭދަވި އަދަދެއް މި
ޕްރޮގްރާމުތަކަށް މިއަހަރު ހޭދަވި އަދަދެއް އަސްލުގައި އެއްވެސް ޕްރޮގްރާމަކުން ފެންނާކަށެއް ނެތް. ހަމަ މި ގޮތުން
ސަފުހާިާ 2 އިން 1: އާ ހަމައަށް ވެސް ހަމަ މި ތަފްޞީލެއް ހާމަ އެއް ނުވޭ. 1: އިން ފެށިގެން 373 އަށް ދާއިރު
ހުރީ ހަމައެކަނި 3123ގެ ހިސާބުތައް އެކަނި. ކޮންމެ ޕްރޮގްރާމަކަށް 3123 އިން ހޭދަކުރެވޭ އަދަދު އެކަނި ހުރީ.
އެކަމަކު، މިއީ މެދު ރާސްތާގެ ބަޖެޓަކަށް ވާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ޖެހޭ 3122، ހުސްވި އަހަރުގެ ހިސާބު
ލިބެން. އަދި ކުރިއަށް އޮތް 3 އަހަރުގެ ހިސާބު ވެސް ލިބެން އެބަހުރި. މިއީ އުނިވެގެންދާ ކަންތައް. އަދި ހަމަ މި
ގޮތުން މި މަޢުލޫމާތު ދެއްވާފައި ހުރި ވަރަށް މަދު ތަނެއްގައި ނޫނީ ރަށެއްގެ ނަން ފާހަގަކުރައްވާފަ އެއް ނުވޭ. ވަރަށް
މަދު ތަނެއްގައި ނޫނީ ރަށުގެ ނަން ފާހަގަކުރައްވާފަ އެއް ނުވޭ. މިސާލަކަށް، ޙަޤީޤަތުގައި 386 އިން 421 އަށް
210

އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި 3123 އާއި 3125އާ ދެމެދުގައި މުސްތަޤިއްލު މުއައްސަސާތަކުގެ ޕޮލިސީ އަށް ސްޓްރެޓެޖީ ކަމަށް
ވިދާޅުވެފައި ވާއިރު އޭގެ ފަހަތުން ހުރި ސަފުހާތަކުގައި ހުރީ 3123 އަށްވާ ފައިސާ އެކަނި. އެއްވެސް މުއައްސަސާ
އަކަށް އެނގިވަޑައެއްނުގަންނަވާނެ ޙަޤީޤަތުގައި ކިހާވަރަކަށްތޯ، ކިހާވަރެއްތޯ އެ ބޭފުޅުން 3124 އަށް ލިބެނީ، 3125
އަށް ލިބެނީ ނުވަތަ އެއްޗެއް ލިބޭނެތޯ ވެސް އެނގިވަޑައެއްނުގަންނަވާނެ. ދެން އެ ފޮތުގެ 424 އިން 434 އަށް އޮތީ
ކައުންސިލުތަކުގެ ބަޖެޓު. މި ކައުންސިލުތަކުގެ ބަޖެޓުގައި ޙަޤީޤަތުގައި ހުރީ 3123ގެ ޖުމްލަ އަދަދުތައް އެކަނި. އަދި
ސަފުހާ 432 އިން 434 އަށް ހުރީ ކައުންސިލު ތަފްޞީ ލޭ ވިދާޅުވެފައި ހުރީ. އެންމެ ދެ ޕްރޮގްރާމަށް އަސްލު
ޙަޤީޤަތުގައި ޕްރޮޖެކްޓު ފައިސާ ކަ ނޑައަޅުއްވާފައި ހުރީ. ކައުންސިލުތަކުން އަސްލު ހޭދަކުރަންޖެހޭ އެތައް ގިނަގުނަ
ފައިސާތަކެއް އެހެން ކަންކަމަށް ވެސް ހުންނާނެ. 446 އިން 44: އަށް ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ މަޢުލޫމާތު ދެއްވާފައި ވާއިރު
ކްލައިމެޓު ޗޭންޖު އެޑަޕްޓޭޝަން ޕްރޮގްރާމުގައި 3125 ،3124 ،3123 ޕްރޮގްރާމް ލިސްޓުކުރައްވާފައި ވާއިރު ފެނާއި
ނަރުދަމާ ޕްރޮގްރާމް ނޫނީ އެހެން އެއްވެސް ޕްރޮގްރާމެއްގައި ރަށެއް ނެތް ފާހަގަކުރައްވާފަ އެއް. އެއްވެސް، މި ދެ
ޕްރޮގްރާމްގައި އެކަނި ރަށްތައް ފާހަގަކުރައްވާފައި ހުރީ. ދެން ފެނުގެ މަޝްރޫޢުގައި ފެނުގެ މަޝްރޫޢުގައި ސޮއިކޮށްފައި
ވާ ކަމަށް ތިން ރަށެއްގައި ފާހަގަކުރައްވާފައި ވާއިރު ދެން އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން 3123 އިން 3125 އަށް އަސްލު
ލިސްޓުކުރައްވާފައި ވާ 51 ރަށުގައި ރ. އިނގުރައިދޫ ހިމެނިފައި އެބަ އޮތް. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ 3123 ގައި މި
ހިމެނިގެންދާނެ ކަމަށް. އަދި ނަރުދަމާގެ ނިޒާމަށް 72 ރަށް ނިޒާމުގައި ފާހަގަކުރައްވާއިރު 3123 ގައިތޯ، 3124
ގައިތޯ، 3125 ގައިތޯ މި ރަށްރަށް ހިމެނެނީ އަސްލު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދޭހަވާނެ އެއް ވެސް ގޮތެއް ނެތް. މި
ޕްރޮގްރާމުގައި ވެސް އިނގުރައިދޫ އާއި އިންނަމާދޫ ހިމެނިފައި ވާތީ އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އަދިވެސް ފުރުޞަތު އެބަ އޮތް ކަމަށް 3123ގައި މި ޕްރޮގްރާމުގައި ހިމެނިގެންދާން. ދެން އަޅުގަ ނޑު ބަލާއިރުގައި
ޙަޤީޤަތުގައި ފަހަތަށް ދާއިރު ވަރަށް ގިނަ ލޯނުތަކެއްގެ ވާހަކަ ދައްކަވާފައި އެބަ ހުރި. އެ ލޯނުތަކުގެ މިހާރު ވެސް ތި
ބޭފުޅުން 3119ގެ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މިހާރު ލިބިވަޑައިގަންނަވާފައި ، ފެނިވަޑައިގަންނަވާފައިވާ ބޭފުޅުން ބައްލަވާލައްވައިފި
ކަމަށް ވަންޏާ ފެނިގެންދާނެ މީގެ ވަރަށް ގިނަ ލޯނުތަކަކީ އޭރުއްސުރެ ތަންފީޛުކުރަން ފަށާފައި ނުވަތަ ސޮއިކުރަން
ފަށާފައި، ސޮއިކޮށްފައި މަސަ އްކަތް ހިނގަން ފަށާފައި ހުރި ލޯނުތަކެއްކަން. ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް ގިނަ މަޝްރޫޢުތައް
ހިނގަމުންދާ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ޤަބޫލުކުރަން. އެކަމަކު، މީގެ މާނަ އަކީ މި ހުރިހާ ކަމެއް ފެށިގެން އައީކީ އަދި
އިއްޔެ އަކު ނޫނޭ. އިއްޔެ ނޫން އިހަށް ދުވަހަކު ވެސް ނޫނޭ. އެކަން އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ބަލައިގަންނަންޖެހޭ. ދެން
އަޅުގަ ނޑު ބޭނުންވަނީ އުއްމީދީ ގޮތުން މިއާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަދި ކޮންމެ އަހަރަކު
ވެސް މިހާރު މި މަރުޙަލާ އަށް އައިސްފައި އަޅުގަ ނޑުމެން މަޢުލޫމާތު ހޯދަންފެށީމަ މަޢުލޫމާތުތަކެއް ލިބިގެން އެބަ ދޭ.
އެކަމަކު، މި ވާ ގޮތަކީ ލިބިފައި އޮންނަ މަޝްވަރާކުރުމަށް ލިބިފައި އޮންނަ ފުރުޞަތު ހަނިކަމުންނާއި އެކިއެކި
މެންބަރުން އެ ބޭފުޅުންގެ ޚިޔާލުފާޅުކުރުމަށް ލިބިފައި ވާ ވަގުތު މި ލިބެނީ މަޢުލޫމާތު ފުރިހަމަ އަށް ނުލިބި ކަމަށް ވާތީ
211

މިއީ އެންމެ ރަނގަޅު މާޙައުލެއް ނޫން ޙަޤީޤަތުގައި ރަނގަޅު ފުރިހަމަ ޑިބޭޓަކަށް ދާކަށެއް. އެހެންވެގެން ޙަޤީޤަތުގައި
އެކި ބޭފުޅުން މަޢުލޫމާތު މަދޭ، އަނެއް ބައި ބޭފުޅުން މަޢުލޫމާތު އޮތަސް ނެތަސް ތިމަންނާމެންނަކަށް މިއަކަށް
ތާއީދުކުރެވޭކަށް ނެތޭ ވިދާޅުވަން މި ޖެހެނީ. ބަޖެޓުގެ މަރުޙަލާ އަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ކޮންމެ މެންބަރަކަށް ވެސް އެ
މެންބަރެއްގެ ފުރިހަމަ އިންޕުޓު ދޭން އަސްލުގައި ދޭން ބޭނުންފުޅު ވާނެ މަރުޙަލާ އެއް. އެހެންވީމާ، މި މަރުޙަލާ އަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން އަންނައިރު ތަކުރާރުކޮށް ކޮންމެ އަހަރަކު މި ގޮތަށް ރިކޮމަންޑޭޝަން އަންނައިރު މީގެ ކުރިން ބައެއް
މެންބަރުން މި ރިކޮމަންޑޭޝަން ވިދާޅުވެފައި އެބަ ހުރި. އެއީ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ގެ މަޢުލޫމާތާއި ރިކަރަންޓު ބަޖެޓުގެ
މަޢުލޫމާތު ތަފްޞީލުކޮށް ދޭންވާނޭ ބަޖެޓުގެ މަރުޙަލާ ފެށުމުގެ ކުރިން. އެ އެބަ ލިބެންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މިފަހަރު
ތަކުރާރުކޮށް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ވެސް މިކަން ބައްލަވާށޭ. ބަޖެޓް މިކޮޅަށް ލިބުނީމަ
ބައްލަވާށޭ. ބައްލަވާފައި ރިކޮމަންޑޭޝަންތަކާ އެއްގޮތަށްތޯ ފޮނުވާފައި ހުރީ އޭގެ ތަފްޞީލު އެބަހުރި. ކޮންމެ އަހަރަކު
އެބަ ޖެހޭ މީގެ ތަފްޞީލު ހޯދަން. ކޮންމެ އަހަރަކު މި ހަމަ އަޅުގަ ނޑުމެން ގާތްގަ ނޑަކަށް ތިންހަތަރު ދުވަސް
ހޭދަކޮށްގެން ބަޖެޓު ކޮމިޓީގައި މުއައްސަސާތައް ގެންނައިރު އެ މުއައްސަސާތަކަށް ނޭނގެ އެ މީހުންގެ ބަޖެޓުގައި
ކެނޑިފައި ހުރީ ކޯއްޗެއް ކަމެއް. ނުވަތަ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަތުގައި ހަމަ ކޯޑުތަކެއް އެނގޭ ކަހަލަ ގޮތަކަށް މަޢުލޫމާތު
ފޯރުކޮށްދޭކަށް ނޭނގެ. އަޅު ގަ ނޑު މިއީ ބަޖެޓު ކަންތަކުގައި ވެސް އުޅުނު މީހެއް ކަމަށް ވާތީ އަދި މިހާރު ފިނޭންސް
މިނިސްޓްރީގެ އިދާރީ ބައިގައި ވެސް ހަމަ ބަޖެޓު ތައްޔާރު ކުރަން ތިއްބެވި އޭރުގައި ވެސް ތިއްބެވި ވަރަށް ގިނަ
ބޭފުޅުން ކަމަށް ވާތީ އަޅުގަ ނޑަށް އެބަ އެނގޭ ކޮންމެ ބަޖެޓެއް ވެސް ރަށުގެ ބަޖެޓެއް ވިޔަސް އަދި އޮފީހެއްގެ ބަޖެޓެއް
ވިޔަސް އަންނާނީ ހަމަ ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީން ކަ ނޑައަޅުއްވާފައި ހުރި ހުރިހާ ކޯޑުތަކެއް ހަމަ ފުރިހަމަވެގެންކަން.
އަދި ބަލައިގަންނާނީ ވެސް އެ ގޮތަށް އައިސްގެން. ބަލައިގަނެފައި ދެން އެ ޖުމްލަކުރާއިރު އެ މަޢުލޫމާތު ދެވަނަ
ފޮތެއްގައި ނަމަވެސް ކުރީގައި ދައްކާފައި ވާ ދެވަނަ ފޮތެއްގައި ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހިސާބަށް ފޯރުކޮށްނުދެވޭ
ކަމަކީ އަޅުގަ ނޑު ހިތުން މިއީ ހަމަ އުނިކަމެކޭ. މިއީ ކޮށްދެވޭނެ ކަމެއް.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު އާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އާދެ، (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) .` އާދެ، އަޅުގަ ނޑު މިއަދު 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް
ވާހަކަދެއްކުމަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތަމްސީލުކުރާ ދާއިރާގެ މެންބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން މި މަޖިލީހުގައި ބަޖެޓް
ފާސްކުރެވިގެން ދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑު ވެސް ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް ދަންނަވައިލުމަކީ އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުން
ވެސް ވަރަށް އެދޭ ކަމަކަށް ވާތީވެ، މިއަދު އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުގެ ބޭނުން މި ހިފަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސްގެ
212

ގަވާއިދިގެ 56 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން އިށީނދެއިނދެގެން އަޅުގަ ނޑު މި ވާހަކަދައްކަނީ ކޮޅަށްހުރެ
ވާހަކަދެއްކުމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ތަންކޮޅެއް އުނދަގޫވެ ޢުޒުރުވެރިވާތީވެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެދިވަޑައިގެންނެވި ގޮތުގެ މަތިން އިށީނދެވަޑައިގެން އިންނަވާ ވާހަކަދެއްކެވުމުގެ ހުއްދަ
ރިޔާސަތުން އަރުވައިފިން.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، މި މަޖިލީހުގައި ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް ފާހަގަކުރެ އްވި ފަދައިން
ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހިމެނިގެން މި މަޖިލީހުގައި ބަހުސްކުރެވޭ ދުވަހަކީ މި މަޖިލީހުގައި އެކިއެކި ދާއިރާތައް
ތަމްސީލުކުރައްވާ ބޭފުޅުންތައް އެ ދާއިރާ އަށް އެކިއެކި މަޝްރޫޢުތައް ހިމެނިގެންދާނެ ކަމުގެ ފޮނި އުއްމީދުގައި ތިބެ
އަދި ކުރާ މަސައްކަތްތަކުން ވެސް އެކަން ވާނެކަމުގެ އުއް މީދުކުރަމުންދާ މަސައްކަތެއް. އެގޮތުގެ މަތިން އަޅުގަ ނޑު
ވެސް މިއަދު ބަޖެޓަށް ހަމަ ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް ދަންނަވައިލުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ގައިމުވެސް ދާއިރާ އެއް
ތަމްސީލުކުރާ މެންބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް ކަމުގައި ދެކޭތީވެ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ އެ
ފުރުޞަތުގެ ބޭނުންހިފީ. އާދެ، ބަޖެޓަކީ އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން ޓެކްނިކަލް ގޮތުން ވަރަށް ފުރިހަމަ ބަޖެޓެއްކަން.
އެއީ މިދެންނެވި ބަޖެޓު ހިމެނިގެން މިވަނީ ހަމަ ހިސާބު އަކުރުތަކަކާއި އަދި އިބާރާތްތަކުގެ މައްޗަށް. ބަޖެޓުގައި
ތަފްޞީލުކޮށް ހުރި ކަންތައްތައް ތަފްޞީލުކޮށް އެބަހުރި. އި ބާރާތްތަކުގެ ވާހަކަ ބުނެފައި ހުރި. މާނަތައް ދޭހަވާ ގޮތަށް
އެ މާނަތައް ވެސް އެކުލެވިގެން ވާކަން ހަމަ އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު މި
4 ބަޖެޓު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ދައުރުގެ ތެރޭގައި ފާސްކުރުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތް ކުރަމުން ދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑަށް
ވެސް ހަމަ ތަންކޮޅެއް ޢުޒުރުވެރިވޭ އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓެއްގައި ހިމަނައިގެން ކަންކަން ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެންމެ އެދެވޭ ގޮތުގައި ލިބިފައި ނުވާކަން. އެހެން މި ދެންނެވި ކަމަކީ ބަޖެޓެއް ފާސްކުރުމަށް
ބަޖެޓުގައި ކަންކަން ހިމެނިގެން ދާން ކޮންމެ ރައްޔިތަކު ވެސް ބޭނުންވަނީ އެ ދާއިރާ އަކަށް ނުވަތަ ޤައުމުގެ
ރައްޔިތުންނަށް ލާބަޔާއި މަންފާކުރަނިވި ކަންތައްތަކެއް އެ ބަޖެޓެއްގެ ތެރެއިން ވެގެންދާނެ ކަމަށް ޤަބޫލުކުރަމުން. މި
ބަޖެޓަކީ ވެސް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން ހަމަ އެހެން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެ ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން
ތަފްޞީލު، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބޭނުންވާ ތަފުޞީލު ނުވަތަ އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސްގެ މެންބަރުން
ކަންބޮޑުވާ ތަފްޞީލުތައް މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާ ބަޖެޓެކޭ. ހަމަ އެއްގޮތަކަށްވެސް އެހެނެއް އަޅުގަ ނޑަކަށް ނެތް
ދެންނެވޭކަށް. އެހެންނަމަވެސް، ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ހަމަ ވަރަށް ފާޅުކަން ބޮޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކުރައްވައިފި
213

ތަފްޞީލުތައް އެބަ ހުރި ކަމަށް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑަށް އެންމެ ފުރަތަމަ އަޅުގަ ނޑު ބަޖެޓަށް ނަޒަރުހިންގާލާއިރު
އަޅުގަ ނޑު ބަލާނަން ބޭސްފަރުވާ އަށް ލުއިފަސޭހަ ގޮތް ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި މި ބަޖެޓުގައި 734 މިލިއަން ރުފިޔާ
ހިމެނިފައިވޭ. ރަނގަޅު. މިއީ ހަމަ ނިކަމެތިންނަށް މިކަމުގެ ހަމަ ލުއިފަސޭހަ ގޮތްތައް ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި ހަމަ
ގައިމުވެސް އަޅު ގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ވަރަށް ފޮނި އުއްމީދު ލިބިގެންވާ އަދަދެކޭ. އެ ހެންނަމަވެސް، ބޭސްފަރުވާގެ
ކަންތައްތަކަކީ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަ އެންމެ ގިނަ އިން އެ މަސައްކަތްކުރެވޭ އެއް ދާއިރާގެ
މަސައްކަތޭ އިނގޭތޯ. ވެލްފެއަރ ފަންޑުގެ ގޮތުގައި މިހާރު ވެސް ހަމަ ސަރުކާރުން އެ އެހީތެރިކަން އެކިއެކި
ނިކަމެތިންނަށް ފޯރުކޮށްދެމުން ދޭ. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑުގެ އަތުގައި ސާބިތު ޑޮކިއުމެންޓުތައް އެބަހުރި މިކަން ކުރެވިފައި
އޮތީކީ މިހާ ހިސާބަކަށް އެންމެ ޢަދުލުވެރި ގޮތަކަށެއް ނޫނޭ. މި މަޖިލީހުގައި ހިމެނޭ ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވާ
މެންބަރުންގެ ފަރާތުން އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަ މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި އެބަހުރި 3121 ވަނަ އަހަރުގައި ވެސް ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓުގައި ވެލްފެއަރ ފަންޑުގެ ގޮތުގައި ހިމެނުނު ފައިސާ އިން 41 މިލިއަން ރުފިޔާ ބާކީވާ ކަމަށް. އެއީ ރުހޭ
ފަރާތްތަކަށް ދީފަ. ނުރުހޭ ފަރާތްތަކަށް ނުދީ. އަދި އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން ވެސް ބޭނުންކޮށްފައި އެ ލާ ތާކަށް ލައި
ފޮރުވާފައި ހުރި ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި ހުރީ ހަމަ ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވާ ބޭފުޅުންގެ ފަރާތުން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނުދެންނެވޭނެ އެކަން އެ ކުރެވެނީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކަށޭ. ދެން މި މަޖިލީހަށް
ބަޖެޓް ހުށަހެޅުމަށްފަހު އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރަކަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 7: ވަނަ މާއްދާގެ
ދަށުން އެބަ އޮވޭ ޙައްޤުތަކެއް އެބަ އޮވޭ އިޚްތިޔާރުތަކެއް. އެހެންވީމާ، އެ އުސޫލުގެ މަތިން އަޅުގަ ނޑުމެން މިތާ މި
ކުރާ މަސައްކަތަކީ ފަހަރެއްގައި ވެސް ދައުލަތައް ގެއްލުންދިނުމަށް ޓަކައި ނުވަތަ ދައުލަތުން ސަރުކާރު، ދައުލަތުގެ އެއް
ބާރު ކަމަށްވާ ސަރުކާރަށް ދިނުމަށް ޓަކައި އުނދަގޫކުރަން މި ތަނުން ކުރާ މަސައްކަތެއްގެ ގޮތުގައި ސަރުކާރުން
ދެކުމަކީ ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އެއީ އެއްގޮތަކަށްވެސް ކޮށްގެންވާނެ ކަމެއް ނޫނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި
މަޖިލީހުގައި މަސައްކަތްކުރަމުން ދާއިރު ޤާނޫނުއަސާސީން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލާޒިމްކުރާ ކަމެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި
މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް، އެ އަށް މި ކިޔަނީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓޭ. ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓެއް ނޫން. ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބޭނުންވާ އުނިއިތުރެއް ވެސް ގެނެވިދާނެ. އަދި އުނިއިތުރެއް ނުގެނެސް ވެސް
ފާސްކުރެވިދާނެ. ދެން ހަމަ އެއާއެކު އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން 7: ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް މި
އޮތީ ބުނެފައި ކުރިއަށް ލަފާކުރާ އަހަރުގެ ބަޖެޓު، ވޭތުވެދިޔަ އަހަރުގެ، ހިނގައިދި ޔަ ގޮތުގެ ތަފްޞީލާ އެކު
ހުށަހަޅަންޖެހޭނެ ކަމަށް މި އޮންނަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ދުވަހަކު ވެސް އަދި އެއް ހަމަ އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ
މެންބަރު އެ ވިދާޅުވި ފަދައިން ފެނިގެންނެއް އަދި ނުދޭ ތަފްޞީލެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަނީ ހަމަ މި 3123
ވަނަ އަހަރު ކަމަށް ވަނީ ކަމަށް ވާ ނަމަ 3122 އާއި 3121 ގެ ބަޖެޓުގެ ހިމެނިފައި ވާ ކަންކަން ލިޔެފައި ވާކަން.
އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ހިތާމައާ އެކު ފާހަގަކޮށްލާނީ މި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންތައް އަޅެ އެއްވެސް ބޭފުޅަކު
214

ވިދާޅުވެދެއްވަބަލާށޭ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި ހުރި ހުރިހާ ކަންތައްތައް، 3122 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާ ހުރިހާ
ކަންތައްތައް ކުރެވިފައި ވޭތޯ. އަދި ނުކުރެވިފައި ވަނީ ކިތައް ކަންތައްތައްތޯ. ބަޖެޓުގެ ބޭރުން ކުރެވިފައި ވަނީ ކިތައް
ކަންތައްތޯ. އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަ ގައިމުވެސް އަޅުގަ ނޑު ތަމްސީލުކުރާ ދާއިރާގެ ހުރި ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑަށް
ދަންނަވަން އެނގޭނެ. 3122 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ކުޑަހުވަދޫގައި ބަނދަރެއް ހެދުމަށް ޓަކައި 26 މިލިއަން ރުފިޔާ
ހިމެނުނު. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މި މަސައްކަތްކުރަމުންދަނީ 3123 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ
މަސައްކަތް. މި މަސައްކަތްކުރަމުން ދާއިރު އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ތިއިން ކޮންމެ ބޭފުޅަކަށް ވެސް ވަފުދެއް ގޮތުގައި
ކުޑަހުވަދޫ އަށް ވަޑައިގެން ބައްލަވައިދެއްވާށޭ އެ ރަށުގައި އެ ބަނދަރާ ބެހޭ އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ހިނގާފައި ވޭތޯ.
ހަމަ ގައިމުވެސް ނުވޭ. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބިފައި އޮތް މަޢުލޫމާތު ދޮގު ނޫންނަމަ މި މަސައްކަތް ހަވާލުވި
ފަރާތުން ޑޮލަރުގެ އަގަށް އައި ތަފާތާ ގުޅިގެން އެ މަސައްކަތް އެވޯޑުވުމަށްފަހު ކޮންޓްރެކްޓުގައި ސޮއިނުކޮށް، އެއާ
ހަވާލުނުވެ ދުރަށް ދިއުމުގެ ފުރުޞަތު އެ މީހުންނަށް ވަނީ ސަރުކާރުން ހުޅުވައިދީފަ. އަނެއްކާ ދެވަނަ ފަހަރަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ކައުންސިލުގެ މެންބަރުންތަކަކާއި އަދި ދާއިރާގެ އެކިއެކި ކަންބޮޑުވުން ހުރި ފަރާތްތަކުން ގޮސް
ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ ފަރާތުގައި ދެންނެވުމުން އަނެއްކާ ދެވަނަ ފަހަރަށް އޭތި ބިޑަށް ހުށަހަޅައިގެން މިހާރު
އަޅުގަ ނޑަށް ލިބިފައިވާ މަޢުލޫމާތު ދޮގު ނޫންނަމަ 34 މިލިއަން ރުފިޔާ އަށް ، 34 މިލިއަ ން ރުފިޔާ އަށް އެ ބަނދަރުގެ
މަސައްކަތްކުރުމަށް ޓަކައި ހަމަ އެއްކަލަ އިސްވެ މި ދެންނެވި ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް ހަވާލުވެ ޑޮލަރުގެ އަގަށް އައި
ތަފާތާ ގުޅިގެން އެ ބަދަލު ލިބެން ނެތީމާ އެ އިގްނޯކޮށްފައި ދިޔަ ފަރާތަށް އެ ބަނދަރު ހަވާލުކޮށްފައި ވާ ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މަޢުލޫމާތުލިބިފައި ވޭ. އެ ފަރާތައް މި ކިޔަނީ ހޯގާ ޑު. އެއީ ދެން ކޮންބައެއް ކަމެއް ކޮންގޮތަކަށް
ކަމެއް ކޮން ވިސްނުމެއްގައި މަސައްކަތްކުރާ ބައެއް ކަމެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށެއް ނޭނގެ. އެއީ ހަމަ ގައިމުވެސް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުން އުޅޭނެ. އެހެންވީމާ، ދަންނަވަން މި އުޅޭ ވާހަކަ އަކީ ބަޖެޓް މި ތަނަށް ހުށަހަޅާއިރުގައި
ބަޖެޓުގައި ޚަރަދުކުރެވިފައިވާ ކަންތައްތަކާއި ޚަރަދުކުރަން ހުރި ކަންތައްތަކާއި ނުކުރެވިވާ ކަންތައްތަކުގެ ތަފްޞީލެއް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް މި ތަނުން އެނގިފަ އެއް ނެތޭ. މިއީ ހަމަ އަޅުގަ ނޑު ހިތާމައާ އެކު ދަންނަވަން. މިކަން އޮތީކީ
އެ ގޮތަކަށެއް ނޫނޭ. އެހެންވީމާ، އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން މި މަޖިލީހުގައި ދައްކަންޖެހޭނެ ވާހަކަ އެކޭ. އެހެންވީމާ، މި
ފުރުޞަތު އަޅުގަ ނޑު މި ބޭނުންކުރީ ވެސް މި ބަޖެޓު އެކުލަވާލިއިރުގައި އަޅު ގަ ނޑުމެންނަކަށް އެފަދަ އެއްވެސް
ތަފްޞީލެއް މީގައި ނެތީމަ. ތަފްޞީލެއް ފެންނަން ނެތީމައޭ އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ހަމަ ޖޯކަކަށެއް ވެސް ނޫން.
އަދި މިއަށް މަލާމާތްކުރުމުގެ ގޮތަކުންނެއް ވެސް ނޫން. އަދި މިއަށް ފުރައްސާރަކުރުމުގެ ނިޔަތަކު ވެސް ނޫން އިނގޭތޯ.
މި ބަޖެޓުގައި ހަމަ ގައިމުވެސް އަޅުގަ ނޑު އެ ދާއިރާއަކަށް ނިސްބަތްވާ ދާއިރާގެ ނަން އެކުލެވިގެންވަނީ ހަމައެކަނި
އެންމެ ދެ ތަނަކަށް. އެއީ ތަޢުލީމީ ދާއިރާ އަށް. ތަޢުލީމީ ދާއިރާގެ ކަންތައްތައް ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި އަތޮޅު ތަޢުލީމީ
މަރުކަޒުގައި 5 ކްލާސްރޫމެއް ހެދުމަށް ޓަކައި 3.4 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމެނިފައިވޭ. ހަމަ އެއާ ގުޅިގެން އެ އައިޓަމުގެ
215

ދަށުން ހަމަ އެ ބައިގެ ތެރޭގައި ހިމެނިފައިވޭ ބަ ނޑިދޫގައި ވެސް ކްލާސްރޫމެއް އެޅުމަށް ޓަކައި 2.5 މިލިއަން ރުފިޔާ.
އެ ނޫން އެހެން އެއްވެސް ތަނަކުންނެއް އަޅުގަ ނޑަކަށް މި ތަނަކުން އަޅުގަ ނޑު ގެ ދާއިރާގައި އެއްވެސް ކަމެއް ފެނިފަ
އެއް ނެތް. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތަނުން ލިސްޓެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު އަޚް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު
ފާހަގަކުރައްވައިފި ވަރަށް ގިނަ ލިސްޓެއް ކިޔާލައިފި. އެ ކިޔާލިއިރުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އަޅެ، ބައްލަވައިލީމަ
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ މީގައި މި އޮތީ އެކިއެކި އަމިއްލަ ފަރާތްތަކަށް ރިސޯޓު ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި ރަށްތަކެއް
ދީގެން ނަރުދަމާ އާއި ފެނުގެ ނިޒާމު ޤާއިމްކުރުމަށް ޓަކައި މަޝްވަރާތަކެއް ކުރެވެމުންދާ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑަށް މިއަދު
މި މަޖިލީހުގައި ދަންނަވާލަން ކެރިދާނެ އަޅުގަ ނޑު މިއައީ ވޯލްޑު ބޭންކާ މަޝްވަރާކޮށްފައޭ މުޅި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ
ރަށެއްގައި މި ހުރި ހުރިހާ ދަތިކަމެއް ފިލުވައިލުމަށް ޓަކައި އެކަން ކޮށްދިނުމަށް ޓަކައޭ. އެކަމަކު ކާކުތޯ ޤަބޫލުކުރާނީ.
މި ކަންކަން ޤަބޫލުކުރަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް މިއަދަކު ނެތް. މިއަދު އަޅުގަ ނޑު މިތާ ހުރެގެން އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަ މި
ތަނުން ބޭފުޅަކު ވިދާޅުވީމަ މިވެނި ފަހަރަކު މިވެނި ކަމެއް ކޮށްދެއްވާނަމޭ، އެހެން ވިދާޅުވީމަ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާނެ.
އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑު އެހެން ޤަބޫލުކުރިޔަސް އަޅުގަ ނޑު ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނެއް މިހާރު މިކަން ކުރުމަކުން
ޤަބޫލުކުރާކަށެއް ނެތް. އެއީ ތިން ބަޖެޓް ފާސްވެގެން ދިޔައިރުގައި އަޅުގަ ނޑަކަށް ހަމަ ގައިމުވެސް ނެތް އަޅުގަ ނޑުގެ
ދާއިރާގެ އެއްވެސް ރަށަކަށް އެއްވެސް ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢެއް މިހާތަނަކަށް ހިނގާފައި ވެސް. އަދި ކުރިއަށް މިއޮތް ދެ
އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހިންގިދާނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ ކަންތައްތަކެއް ވެސް އަދި އުއްމީދުކުރާ ކަންތައްތަކެއް ވެސް މި
ބަޖެޓުތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަ ނޑަކަށް ފެންނާކަށް ނެތް. އެހެންވީމާ، ހަމަ އަޅުގަ ނޑު ހިތާމައާ އެކު ދަންނަވަން މިއީ
އެންމެ ފުރިހަމަ ބަޖެޓެއް ނޫނޭ. އަދި ހަމަ އެއާއެކު އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން މި ފެނުގެ މަޝްރޫޢު ދިނުމަށް ޓަކައި
އަޅުގަ ނޑު އެ ދާއިރާއަކަށް ނިސްބަތްވާ ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ ކުޑަހުވަދޫ އަކީ މިހާރު ރާއްޖޭގެ ނިސްބަތުން އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާނީ ހަމަ ފާހަގަކޮށްލެވޭ އެއް ރަށަކަށް ވާނެ. އެކަމަކު ވެސް އެއަށްވުރެ މާ ކުދި އާބާދީތަކުގައި ފެނުގެ ނިޒާމު
ޤާއިމްކުރުމަށް ޓަކައި މި ބަޖެޓުގައި މަޝްވަރާކުރެވޭ ފަރާތްތައް ދީފައި ވާއިރުގައި ކުޑަހުވަދޫގެ ނަން ނެތުމަކީ
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ސަރުކާރަކުން ރައްޔިތުންތަކަކަށް ލިބެންޖެހޭ ޚިދުމަތް ދިނުމަށް ޓަކައި މާ ފުންކޮށް ވިސްނާފައި ވާ
ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑަކަށް ނެތޭ ދެންނެވޭކަށް. އެހެން މި ދެންނެވި ކަމަކީ އެއަށްވުރެ މާ ކުދިކުދި ރަށްތަކުގައި
ވެސް އެބަ އޮތް. ހަމަ އެއާއެކުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން އަޅުގަ ނޑުގެ އަތޮޅުގެ ބައެއް ރަށްތައް އެބަ އޮތް. 4
ރަށެއް ފިޔަވައި އެހެން ހުރިހާ ރަށްތަކެއްގެ ވާހަކަ މީގެތެރޭގައި އެބަ އޮތް ފެނުގެ ނިޒާމު ޤާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި
ހުޅުދެލީގެ ވާހަކަ އެބަ އޮތް. ފެނުގެ ނިޒާމު ޤާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި މީދޫގެ ވާހަކަ އެބަ އޮތް. ހަމަ އެއާ ގުޅޭ ގޮތުން
ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު ޤާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި ދ.ބަ ނޑިދޫގެ ވާހަކަ އެބަ އޮތް. ނަރުދަމާ ނިޒާމު ޤާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި
މާއެނބޫދޫ ވާހަކަ އެބަ އޮތް. އަދި ހަމަ ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު ޤާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި ހުޅުދެލީގެ ވާހަކަ އެބަ އޮތް. މިގޮތަށް
މިހެން އޮތްއިރު އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަނީ ކުޑަހުވަދޫ، ރިނބުދޫ މިއިން އެއްވެސް ރަށެއްގެ ވާހަކަ އެއް ހަމަ
216

ގައިމުވެސް މީގެތެރޭގައި ނެތޭ. އެއީ އެހާ އުނދަގޫ ކަމަކަށް ވާނެ ބާއޭ މި ހުރިހާ ރަށްތައް ލީއިރުގައި އެ ދެ ރަށުގެ
ވާހަކަ ވެސް ލުން. އެހެންވެއްޖެކަމަށްވަންޏާ މިއީ އިންޞާފުކަމުގައި ނުދެންނެވޭނެ. މި ދަންނަވަނީ މިއީ ކަމެއް ކޮށްދޭ
ވާހަކަ އެއް ނޫން. މީގައި މި އޮތީ މަޝްވަރާތަކެއް ކުރެވެމުންދާ ވާހަކަ. އެހެންވެއްޖެކަމަށްވަންޏާ އެ ފަރާތްތަކަށް ވެސް
ގޮތެއް ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި މަޝްވަރާތަކެއް ކުރުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އެއީ އުނދަގޫކަމަކަށް ވެގެނެއް ނުވާނޭ
ކަ ނޑައެޅިގެން ވަކި ތަފާތު ކުރުމެއް ނުގެންގުޅެނީ ކަމަށް ވަންޏާ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ހުރި އިނގޭތޯ ސިޔާސީ
ބައެއް ބޭފުޅުން މި ދާއިރާގެ ކުރިއެރުމަށް ޓަކައި ތަންތަނަށް ޢައްޔަންކުރައްވާފައި ސިޔާސީ ބޭފުޅުން މިކަންކަމުގެ
އިންޒާރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދީފައި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނަށް ދީފަ. އަޅުގަ ނޑަށް ލިބިފައިވާ މަޢުލޫމާތު ދޮގު
ނޫންނަމަ އެކަންކަން ނުކުރެވޭނެ ކަމަށް ސަރުކާރުގެ ޕާޓީއާ ގުޅިފައި ސަރުކާރު ބުނާ ގޮތެއް، އެއީ އެއް ނޫން
އަޅުގަ ނޑު. ފާޅުކަން ބޮޑު ގޮތެއްގައި މިހެން ޒިންމާދާރު ބޭފުޅުން އެ ދާއިރާގައި ހަމަ ކުޑަހުވަދޫގައި ތިއްބަވާ ޒިންމާދާރު
ބޭބޭފުޅުން އެހެން ވިދާޅުވެފައި އެބަ ހުރި. އެހެންވީމާ، އެކަންކަން ބާއޭ އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ މިއަދު ސަރުކާރުގެ
މި ބަޖެޓުން ފެނިގެން މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، މިކަން އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ހިތާމައާ އެކު ފާހަގަކުރަން.
އެހެންވެއްޖެކަމަށްވަންޏާ އަޅުގަ ނޑަކަށް ހަމަ ގައިމުވެސް ނެތޭ މި ބަޖެޓަކީ ފުރިހަމަ ބަޖެޓެކޭ ދެންނެވޭކަށް. ދެން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އޮތީ މިދިޔަ އަހަރުގައި ކުރާނެ ކަމަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ގައި ހިމެނިފައި ވާ ކަންކަމަށް އަޅުގަ ނޑު
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ނަޒަރު ހިންގައިލާނަން. ހިންގައިލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ ސިވިލް ސަރވިސްގެ
މީހުންގެ މުސާރައިގެ ވާހަކަ މިދިޔަ އަހަރު ބަޖެޓުގައި ވެސް ހިމެނިފަ. އެ ކަމެއް ނުވޭ. ރައްޔިތުންނަށް ސަބްސިޑީޒް
ދިނުމަށް ޓަކައި ރައްޔިތުންގެ އިންޖީނުގެތަކަށް ސަބްސިޑީ ދިނުމަށް ޓަކައި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވޭ. އެ ކަމެއް ނުވޭ.
އަދި ހަމަ އެއާއެކު އެކިއެކި ރަށްރަށުގައި ނަރުދަމާ އާއި ބަނދަރު ގާއިމްކުރުމަށް ޓަކައި މި 3122 ވަނަ އަހަރުގެ
ބަޖެޓުގެ ސަބަބުން އެ ކަންކަން ކުރުމަށް ވަރަށް ބޮޑަށް މަގުފަހިވެގެންދާނެ ކަމަށް ޚުދު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ރޭޑިޔޯ
ޚިޠާބުގައި ވިދާޅުވެފައި އެބަ ހުރި. އެކަމެއް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން ނުދޭ. އަދި ހަމަ އެއާ ގުޅޭ ގޮތުން މި
މަޖިލީހުގައި ބައެއް ކަހަލަ މަސައްކަތްތައް ކުރުމުގައި ވެސް ހަމަ އެ ބޭބޭފުޅުން އެބަހުރި ވިދާޅުވެފައި ދާއިރާގެ
ކަންތައްތައް މިހާރު މިވެނި މިވެނި ކަމެއް ވީމަ ކުރެވިގެންދާނޭ. އެކަމަކު ނެތް. އަޅުގަ ނޑު ކޯއްޗެއްތޯ ދައްކާނީ.
އަޅުގަ ނޑުމެން ކީކޭތޯ ދަންނަވާ ނީ ރައްޔިތުން ކައިރީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ ކުރު ގޮތަކަށް ދަންނަވާ ނަމަ
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ބަޖެޓަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެހާ ތަފްޞީލުކޮށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 7: ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެ ކުރާ މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ ތައްގަ ނޑު
ޖަހާލަންޖެހޭނެ އެއްޗެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު އެހާ ފަސޭހަ އިން ނުދެކެމޭ. އެހެން މި ދެންނެވި ކަމަކީ މިއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް ހަމަ ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި ކުރާ މަސައްކަތް ކަމަށް ވާތީވެ އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވީ އެންމެ ރަނގަޅަކަށް މިކަން ކުރެވޭތޯ މަސައްކަތްކުރަން. އެހެންވެއްޖެކަމަށްވަންޏާ އަޅުގަ ނޑު
217

ޤަބޫލުކުރާނީ މިއަދު އަދި މި ބަޖެޓު މިގޮތަށް އޮތަސް ކޮމިޓީގެ މަރުޙަލާގައި މި ކަންކަން ރަނގަޅުކުރެވިގެން
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކަންބޮޑުވުން މި ފާހަގަކުރާ ކަންތައްތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރައްވާނެ ކަމަށް. އެކަމަކު އެ ވާހަކަ
އަޅުގަ ނޑުމެން ދެންނެވީމަ އެހެން ވެސް ނެތް ޤަބޫލުކުރެވޭކަށް. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޚުދު ވިދާޅުވި ބަޖެޓުގައި
ހިމެނިފައި ނެތަސް މެންބަރުން ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ ކަންތައްތައް ކޮށްދެއްވާނަމޭ. 3121 ވަނަ އަހަރުގައި ވެސް އެ
ތަނެއް ނުފެނޭ. ދެން ރަށްރަށް މަދުކުރާ ވާހަކަ، ކުދި ރަށްތައް އުވަ އިލާ ވާހަކަ ހަމަ މި ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވާ
މެންބަރުން ވާހަކަދައްކަމުން ދާއިރު، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ ވާނީ އަކީ ވަރަށް ދަތި ހާލުގައި ތިބި. އެ ރަށުގެ
ރައްޔިތުން ކުޑަހުވަދޫ އަށް ބަދަލުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނައިގެން އެކަން ކޮށްދެއްވާށޭ އަޅުގަ ނޑު
އެތައް ފަހަރެއްގައި މަތީން ދަންނަވައިފިން. އަދިއެއް އެ ކަމެއް ހަމަ ގައިމުވެސް ވެފައި ނެތް. އެކަމަކު މި ފަހަރު
ބޯހިޔާވަހިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި އެބަ އޮތް 611 އެތައް މިލިއަން ރުފިޔާ މީގެތެ ރޭ ހިމެނިފަ. އެކަމަކު ވާނީ
ރައްޔިތުން ކުޑަހުވަދޫ އަށް ބަދަލުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި އެއިން ކަމެއް ކޮށްދެއްވާނެ ކަމުގެ އެއްވެސް އުއްމީދެއް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނެތް. އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާ ކުޑަހުވަދޫގައި 411 ފްލެޓުތައް އަޅައިދެއްވާނެ ވާހަކަ
ވިދާޅުވި. އެއިން ކަމެއް ވެސް އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭކަށް ނެތް. ބަޖެޓުގައި އަދަދުތަކެއް އެބަ އޮތް ޖަހާފަ. އަޅުގަ ނޑު
އެންމެ ބޮޑަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ ކަންބޮޑުވާ އެއް ކަމަކީ ބަޖެޓުގައި އެހެނިހެން ކަންކަމަށް ޚަރަދުކުރުމަށް ޓަކައި
މުޅި ޖުމްލަ ހުރިހާ ކަމަކަށް ބަލައިލާއިރުގައި 5 ބިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ އެބަ އޮތް. އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވޭ އިނގޭތޯ މި
ގޮތަށް. މިއީ ކޮންކަމަކަށް ކޮ ންދިމާލަކަށް، ކިހިނެއް ކުރެވޭނެ ޚަރަދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި
ބަޖެޓަކީ މިއީ މިހާތަނަށް އައިއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާ އަށް އެންމެ ނިކަމެތިކޮށް އޮތް ބަޖެޓް. އެއްވެސް
ރަށެއްގައި، އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގެ އެއްވެސް ރަށެއްގެ އެއްވެސް ކަމެއް ކުރެވޭނެ ކަމުގެ އެއްވެސް އުއްމީދެއް އޮތް
ބަޖެޓެއް ނޫނޭ. އެހެންވީމާ ، މިއީ އަޅުގަ ނޑު އެހާ ހިތްހަމަޖެހޭ ބަޖެޓެއް ނޫނޭ. އެހެންވީމާ ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ހިތާމައާ
އެއްކޮށް ދަންނަވާނީ މި ނޫން ގޮތަކަށް މި ބަޖެޓު އައިސްގެން ނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ބަޖެޓު ޤަބޫލުކުރުމަކީ
އެހާ ފަސޭހަކަމެއް ނޫނޭ. އެހެންވީމާ، މިކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރައްވާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ އުއްމީދުކުރަން. 3118
ވަނަ އަހަރުގައި ދ. އަތޮޅު މާއެނބޫދޫ އަކީ ވެސް ބަނދަރެއް ހެދުމަށް ޓަކައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި 9 މިލިއަން ރުފިޔާ
ހިމެނިގެން ދިޔަ. އެކަމަކު ވީނުވީ އެއް ނޭނގޭ. އަދި މިހާތަނަށް އައި އިރު ވެސް ބަނދަރުގެ އެއްވެސް ކަމެއް ހިނގާފައި
ނެތް. ތަކުރާރުކޮށް އެތައް ފަހަރެއްގެ މަތީން އަޅުގަ ނޑުމެން ދަންނަވައިފިން އެ ވާހަކަ. ކުޑަހުވަދޫގެ ބަނދަރަކީ ބޭރު
ތޮށި ހަލާކުވުމުގެ ސަބަބުން އެތައް ބައިވަރު ގެއްލުންތަކެއް ރަށަށް ވަންނަ މީހުންނަށް، ރަށަށް ފަޅުތެރެއަށް ވަދެހަދާ
މީހުންނަށާއި އަދި އެކިއެކި ފަރާތްތަކަށް އެތައް ދަތިތަކެއް ފޯރަމުންދާ ކަމެއް. އެކަމަކު ވެސް އެކަމެއް އަދި މިހާތަނަށް
އައި އިރު ނުކޮށްދެއްވާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އާދޭހާ އެކު ސަރުކާރުގައި ދަންނަވާނީ މިއިން ކަމެއް ކޮށްދެއްވާފައި ނޫނީ
218

ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ކައިރީގައި މި ވާހަކަދައްކަވައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ޤަބޫލުކުރެވޭކަށް ނެތޭ. ޝުކުރިއްޔާ ވަރަށް
ބޮޑަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ . ދެން އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު އަރުވަން މި އޮތީ، ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު
އަސްލަމު. މިއީ މި ބަހުސްގައި އެންމެ ފަހުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން އޮތް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު ހިތަދޫ
އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
انسالو عهيكى، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކޮށް 25678 މިލިއަން 3: ހާސް 7 ސަތޭކަ :
ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރުމަށް ކަ ނޑައަ ޅައި ދައުލަތުން، ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މި ހުށަހެޅުއްވި ބަޖެޓަކީ އަޅުގަ ނޑު ވެސް
ދަންނަވާނީ، ތަކުރާރުކޮށްލަން އަޅުގަ ނޑު ވެސް ބޭނުންވަނީ މިއީ އުއްމީދުން ފުރިގެންވާ ބަޖެޓެކޭ. ރައްޔިތުންތަކެއް
އެތައް ދުވަހެއް ވަންދެން ކުރަމުންދިޔަ އުއްމީދުތަކަށް ހަމަ ޔަގީނުން ވެސް ރަނގަޅު ތަސައްލީ އެއް ގެނެސްދޭނެ
ބަޖެޓެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެމޭ. ހަމަ އެހެންމެ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލާން ބޭނުންވަނީ މިއީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް
ޑިއުޓީފްރީ ބަޖެޓެކޭ. އަޅުގަ ނޑު މި ވާހަކަ އައިގެން ކުރިއަށް ދިޔުމުގެ ކުރިން އަޅުގަ ނޑުގެ ކުރީގައި ވާހަކަދެއްކެވި
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު، ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ މަނިކުފާނުގެ ދާއިރާ އަށް
ކަންތައްތަކެއް ނުވެ އަދި އެ މަޢުލޫމާތުތައް ލިބިވަޑައިނުގެން ދެއްކެވި ވާހަކައާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
ބޭނުންވަނީ ސީ.އެސް.އާރުގެ ދަށުން ދ. އަތޮޅުގައި މީދޫ، ބަ ނޑިދޫ، ރިނބިދޫ، ހުޅުދެލި، ވާނި، މާއެނބޫދޫ،
ކުޑަހުވަދޫގައި ސާފު ބޯފެން ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ސަރުކާރުން ވަނީ މި އަންނަ އަހަރަށް ކަ ނޑައަޅާފައޭ. ހަމަ އެހެންމެ
ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު ގާއިމުކުރުމަށް މީދޫ، ބަ ނޑިދޫ، ރިނބުދޫ، ހުޅުދެލި، ވާނީ، މާއެނބޫދޫ އަދި ކުޑަހުވަދޫގައި މި
މަސައްކަތްކުރުމަށް ވަނީ ކަ ނޑައަޅާފައޭ. ހަމަ އެހެންމެ ސޯޝިއޯ އިކޮނޮމިކު އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޕްރޮޖެކްޓުގެ ދަށުން
ބަ ނޑިދޫގައި 591 މީހުންގެ މިސްކިތެއް، ބަ ނޑިދޫގައި ކްލިާާސްރޫމްތަކެއް. މީދޫގައި ކްލާސްތަކެއް. އަދި ހަމަ އެހެންމެ
މީދޫގައި ކޯޓުގެ މަސައްކަތް މިހާރުވެސް ކުރިއަށް ދަނީ. އަދި ކުޑަހުވަދޫގައި ފަޔަރ ސްޓޭޝަނެއްގެ މަސައްކަތް ވެސް
ކުރިއަށް ދޭ. އެހެންކަމުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނޭ އެ އަތޮޅުގައި ވެސް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ސަރުކާރުން
މަސައްކަތްކުރާ ތަން. ދެން އެ ކަންކަން ކުޑަކޮށް ކައިރިވެލާ ބަލައިލީމާ ފެންނާނީ. ތަންކޮޅެއް ދުރުގައި ތިއްބަވާފައި
ދެން ނުވެއޭ ވިދާޅުވީމާ، ހަމަ ނުވެ އޮންނަ ތަނޭ ފެނިގެންދާނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓާ
ދޭތެރޭގައި އައީ ހަމަ ސަރުކާރަށް ލިބޭ އާމުދަނީ އަކުން ޚަރަދުކޮށްލާ ކަރުދާސްގަ ނޑެއް ކަމުގައި ދެކުނަސް ބަޖެޓަކީ
219

މިއީ ވަރަށް ފުން މާނަތަކަކާއި މީގެ ހަމަ މުޅި ޖުމްލަ ނަތީޖާ އެއް، މުޅި ޤައުމަށް އިޤުތިޞާދީ ގޮތުން މުޅި ޖުމްލަ
ނަތީޖާ އަކަށް ވަރަށް މުހިއްމުވެގެންވާ ކަންތައްތަކެއް ހިމެނިގެންދާ އެއްޗެއް ބަޖެޓަކީ. އެހެންކަމުން ބަޖެޓާ ދޭތެރޭގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން މުޅިން ނުބައި ނަޒަރަކުން ނުދެކި، މުޅި ޤައުމުގެ ހާލަތާ ދޭތެރޭގައި ވިސްނުމަށްފަހު ބަޖެޓާ ދޭތެރޭގައި
ވިސްނުމަކީ މުހިއްމުކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ދައުލަތުގެ ފިސްކަލް
ޕޮލިސީ ހާމަވަގެންދާއިރު އެ ސިޔާސަތު ހާމަވެގެންދާއިރު މު ޅި ޤައުމުގެ މެކްރޯ އިކޮނޮމިކު ހަމަޖެހުން މި އަންގައިދެނީ،
މި ދައްކައިދެނީ ބަޖެޓަކުން. މުޅި ޤައުމުގައި މި އޮންނަ އެގްރިގޭޓު ޑިމާންޑުގެ މުހިއްމު ކޮމްޕޯނަންޓެއް ކަމަށް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ބަޖެޓުގައި އާދެ، ސަރުކާރުން އެ ކުރާ ޚަރަދަކީ. އެހެންކަމުން އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޖެޓުގެ އަދަދާ
ގުޅޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަވަމުން ދާއިރު އަދި އެކަމާ ދޭތެރޭގައި ވިސްނާއިރު މުޅި ޤައުމުގެ ހަމަޖެހުމަށް ބަލައިލަންޖެހޭ.
އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުން ފުރިގެންވާ ބަޖެޓެއް ކަމުގައި ދަންނަވާލަން މި ޖެހެނީ. 3119 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން މުޅި
ދުނިޔެ އަށް އައި އިޤުތިޞާދީ ހީނަރުކަމުގެ ތެރެއިން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހަމަޖެހިގެން މަޑުމަޑުން އަރައިގެން ގޮސް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މަޑުމަޑުން ޤައުމީ އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ނިސްބަތް 6% އާއި 8%އާ ދޭތެރޭގައި ރީތިކޮށް
ހިފެހެއްޓެމުން ކުރިއަށް ދެވޭތީވެ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބަޖެޓުގެ، ހަމަ މަޢުލޫމާތު ނުލިބޭ ބަޖެޓުގެ ސަފުހާތަކުން ވެސް
ފެންނަން މި އޮންނަ ގޮތުން ހަމައެކަނި ނޮމިނަލް ޖީ.ޑީ.ޕީ އަށް 3125 ވަނަ އަހަރާ ހިސާބަށް އަޅުގަ ނޑުމެން
ބަލައިލާއިރު ވެސް 51 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަށް އަރައިގެން ދާ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން އެބަ ދޭ. ހަމަ އެހެންމެ
ރިއަލް ޖީ.ޑީ.ޕީގެ މިންވަރުން ބަލަމުންދާ ކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް ޤައުމުގެ އުފެއްދުންތެރިކަން، ޤައުމީ
އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ނިސްބަތް ކުރިއަރަމުން ދާ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނާތީވެ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ސަރުކާރަށް،
ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އާއި ދައުލަތުން ކުރާ ޚަރަދާ އަދި ރަނގަޅު ފިސްކަލް ޕޮލިސީ އެއްގެ ތެރެއިން މިކަން ކުރެވޭތީ
މިހެން ކުރިއަށް މި ދެވެނީ. އެހެންކަމުން އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވީ މިއީ އުއްމީދީ ބަޖެޓެކޭ. މިއީ
ރައްޔިތުންނަށް ފާގަތި ބަޖެޓެކޭ. މިއީ ރައްޔިތުންނަށް ލުއިފަސޭހަތަކާއި އެ މީހުންގެ އުއްމީދުތައް ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް
ފުއްދައިދޭނެ ބަޖެޓެކޭ ދަންނަވަން މި ޖެހެނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަޖެޓާ ގުު ޅޭި ގޮތުން މަޢުލޫމާތު ނެތިގެން
އަޅުގަ ނޑުމެން ވާހަކަދައްކަނީ. އަދި އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ހިތާމަކުރީ، ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު ޤާސިމް އިބްރާހީމް،
މާމިގިލީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވިދާޅުވި މަޢުލޫމާތެއް ނުލިބެއޭ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ،
ބަޖެޓު ކޮމިޓީން އިއްޔެގެ 6;41 ގައި ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީ އަށް ސިޓީ އެއް ފޮނުވި. މިއަދު ހެނދުނު އޮފީސް
ހުޅުވައިގެން : ޖަހާއިރަކަށް މަޢުލޫމާތެއް ނުފޮނުއްވޭނެ. އެހެންނަމަވެސް މިއަދު މެންދުރުވިއިރު ބޭނުންފުޅުވި ހުރިހާ
މަޢުލޫމާތެއް ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީން އެ ކޮމިޓީ އަށް ވެސް ވާނީ ފޮނުވާފަ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ ބަޖެޓުގެ ފޮތާ އެކު
ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ މެންބަރުންނަށް ސީޑީ އެއްގައި އިތުރު ތަފްޞީލުތައް ވެސް ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީން ފޮނުވާފައިވޭ.
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ސަރުކާރުން އެންމެ ކަރުދާސްކޮޅެއް ވެސް ފޮރުވާކަށް ބޭނުމެއް ނޫނޭ.
220

އަޅުގަ ނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ސީދާ ވިދާޅުވި، ސަރުކާރުން އޮތް ރިސިޓެއް ކަމުގައި
ވިޔަސް، ޕޭމަންޓު ވައުޗަރެއް ބޭނުންވި ކަމުގައި ވިޔަސް މި ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އަދި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ
ރައްޔިތުންނަށް ފެންނަ ގޮތަށް، ލިބޭ ގޮތަށޭ ހުންނާނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ތަފްޞީލެއް ނުދައްކާކަށް، ނުދޭކަށް ނެތީމޭ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޑިއުޓީފްރީ ބަޖެޓަކަށް މުޅި ބަޖެޓު ނުވެގެން ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން ވާހަކަދެއްކެވި. ޑިއުޓީފްރީ
ބަޖެޓެކޭ އަޅުގަ ނޑުމެން ދަންނަވަން މި ޖެހެނީ ސަބަބުތަކެއް ހުރެގެން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 3114 ވަނަ އަހަރު
ހުރިހާ އަހަރުތަކެއްގެ ވާހަކަ ލިބޭ 26 މިނެޓެއްގެ ތެރޭގައި ނުދެއްކޭނެ. 3114 ވަނަ އަހަރު އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީގެ
ގޮތުގަަ އިި ދައުލަތުން 928 މިލިއަން ރުފިޔާ ނެގި. އެ އަހަރުގައި ދައުލަތަށް ޓެކްސްގެ އާމްދަނީ އަކީ 2379 މިލިއަން
ރުފިޔާ. އެހެންކަމުން 75%، ޓެކްސްގެ އާމްދަނީގެ 75% ބަރޯސާވެފައި އޮތީ އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީ އަށް. އާދެ، ނުސީދާ
ޓެކްސް އަށް. 3115 ވަނަ އަހަރު މި އަދަދު 79% އަށް އުފުލިގެންދިޔަ. 3116 ވަނަ އަހަރު މި އަދަދު 74% ގައި
އޮތީ. އާދެ، މުޅި ޖުމްލަ ޓެކްސްގެ އާމްދަނީ 2988 މިލިއަނުގައި ވާއިރު، 2.2 ބިލިއަން ވެގެން މި ދަނީ އިމްޕޯޓު
ޑިއުޓީގެ އާމްދަނީގެ ގޮތުގަ. ކަންމިހެން އޮތުމާ އެކު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސިޔާސަތަށް ގެންނަންޖެހުނު މުހިއްމު ބަދަލުތަކާ
އެކު ސިޔާސަތަށް ގެނެވުނު ބަދަލުގައި 3123 ވަނަ އަހަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ލަފާ މި ކުރާ އަދަދަށް ބަލައިލެވޭއިރު
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 37% އަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީގެ ކަންތައް ތިރިކޮށްލެވުނު. 3123 ވަނަ އަހަރަށް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލަފާ މި ކުރަނީ އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ އާމްދަނީ ކުޑަކުރެވި، ޖުމްލަ ޓެކްސްގެ
އާމްދަނީގެ 37% އަށް ތިރިކުރެވޭނެ ކަމަށް. އެ ގޮތުން އެ އަދަދު ދަންނަވާލާނަން. އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީގެ ގޮތުގައި 3123
ވަނަ އަހަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ލަފާކުރަނީ 2:72 މިލިއަން ރުފިޔާ. މުޅި ޖުމްލަ ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި ލިބޭ އާމްދަނީ
އަކީ 849:.7 މިލިއަން ރުފިޔާ. އެހެންކަމުން އެއީ މުޅި ޓެކްސްގެ އާމްދަނީގެ 37%. އަޅުގަ ނޑުމެން ޑިއުޓީފްރީ
ބަޖެޓެކޭ ދަންނަވަން މި ޖެހެނީ ނުސީދާ މި އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ އިޤުތިޞާދަށާއި އަދި ޢާއްމު
ރައްޔިތުންނަށް އެތަކެއް ދުއްތުރާތަކާއި އެތަކެއް އުނދަގޫތަކާއި އެތަކެއް ތަކުލީފުތަކެއްގައި ޒަމާންތަކަށް އުޅެން ޖެހިފައި
ވީތީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވިޔަފާރިތައް ކުރިއަރައިގެން ދާނީ ވެސް ހަމަޖެހޭ ޓެކްސްގެ ނިޒާމެއް ގާއިމުވެގެން. ހަމަ
އެންމެ ސަރުކާރެއްގެ އެންމެ މުހިއްމު އެއް ވާޖިބު ކަމުގަ އި އެބަވޭ އިޖުތިމާޢީ ޢަދުލުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި އޮންނަންޖެހޭ ހަމަޖެހުން، ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި އާމްދަނީ ބެހިގެން މި ދާ މިންގަ ނޑު އާދެ،
އިންކަމް އިންއީކުއަރލިޓީ އަށް. ހަމަ ޔަގީނުންވެސް ކޮންމެ ސަރުކާރަކުން ރަނގަޅަށް ޖަވާބުދާރީވާންޖެހޭނެ. އެހެންކަމުން
ރަނގަޅު ޓެކްސްގެ ނިޒާމެއް، ފުރިހަމަ ހަރުދަނާ ޓެކްސްގެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުމަކީ އެއީ ކޮންމެ ސަރުކާރެއް
އޮތްކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް އެ ސަރުކާރެއްގެ މަސްއޫލިއްޔަތު. މީގެ ކުރީގައި އެކަންކޮށްފައި ނެތީ އެއީ އެ މަސްއޫލިއްޔަތު
އެ ފަރާތްތަކަށް އަދާނުކުރެވުނީ. އެހެންނަމަވެސް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެެ މްި.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުން، މިއަދުގެ ސަރުކާރުން
އެކަން ކުރެވޭތޯ ގަދައަޅައި ބުރަ މަސައްކަތްކުރަމުން މި ދަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަޖެޓުގެ ވާހަކައިގެ ތެރެއިން
221

އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ހައިރާންކުރުވަނިވި ވާހަކަ އެއް ދެއްކެވީ ގަލޮޅު ކޮން ދާއިރާއެއްތޯ؟ އާދެ، މަޚްލޫފު، ދެކުނު ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވިދާޅުވީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް ކުރެވެމުންދާ ޚަރަދުތައް އިންތިހާ އަށް ބޮޑުވަމުންދަނީއޭ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 3114 ވަނަ އަހަރު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ މަޤާމުގައި ހުންނަ ވާ ބޭފުޅަކަށް އާދެ އެއީ
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށާއި އަދި މުލީއާގެ އާއި ހިލާލީގެއާ އެހެން ގޮސް އެ ހުރިހާ ގެކޮޅުތަކާ އެކު 281
މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރެވުނު 3114 ވަނަ އަހަރުގަ. އެއީ އެ ދުވަހުގެ ޖުލްލަ ބަޖެޓު އާދެ ދައުލަތުގެ ޚަރަދުގެ 5.6
އިންސައްތަ. ޢިއް ޒަތްތެރި ރައީސް، 3115 ވަނަ އަހަރު ހަމަ އެ މަޤާމަށް 311 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރެވުނު. އެއީ
އޭރުގެ 4.: ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއްގެ 6 އިންސައްތަ. 3116 ވަނަ އަހަރުގައި ވެސް ހަމަ މި އަދަދު ހުރީ މިހެން
5.9 އިންސައްތަ، އެ މަޤާމާ ގުޅޭ ގޮތުން ޚަރަދުކުރެވިގެން ދިޔަ ކަމަށް ހުރިހާ ބަޖެޓު ފޮތްތަކުން އަދި
ރިވައިސްކުރެވުނު ޖުމްލަ ސީދާ ޚަރަދުގެ އަދަދުތަކުން ވެސް ފެނިގެންދަނީ. މި އަދަދު އަހަރުން އަހަރަށް މަތިވަމުން
ގޮސް 3119 ވަނަ އަހަރާ ހިސާބަށް ދެވުނުއިރު، 427 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރެވުނު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދުގެ
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއާ ގުޅޭ ގޮތުން 242 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރުމަށް ބަޖެޓުގައި ކަ ނޑައެޅިފައި ވާއިރު މި އަދަދަކީ
މިއީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހާއި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ދިރިއުޅުއްވާ މުލީއާގެ އާއި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ނައިބު
ހުންނަވާ ތަނާއި ނައިބުގެ މުސާރަ އާއި ނައިބާ ގުޅޭ ގޮތުން ކުރެވޭ ހުރިހާ ޚަރަދުތަކެއް ޖުމްލަކޮށްލެވުމުން އަންނަ
އަދަދެއް. މި އަދަދަކީ މިއަދުގެ ބަޖެޓުގެ އަދަދުން ދައުލަތުގެ ޖުމްލަ ޚަރަދުގެ އަދަދުން 1.9: އިންސައްތަ. އާދެ، 2%
ނާރާ. އެހެން ކަމުގައި ވާނަމަ ދެން މި ވާހަކަ އަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އިތުރަށް ދޭނެ ޖަވާބެއް އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު
ނުދެކެން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސާފު ބޯފެނާއި ނަރުދަމާއާ ގުޅޭ ގޮތުން ތަފްޞީލު ނުލިބިގެން އުޅޭ ބަޖެޓު ފޮތުގައި
ސ.އެިީސް.އާިރުގެ ދަށުން އާދެ، ކޯޕަރޭޓް ސޯޝަލް ރެސްޕޮންސިބިލިޓީ އެ ކޮމްޕޯނަންޓެއް ގޮތުގައި މިހާރު އަލަށް
ރަށްތައް ދޫކުރުމަށް ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުގައި ރިސޯޓުތައް ތަރައްޤީކުރުމަށް ރަށްތައް ދޫކުރުމަށް ސަރުކާރުގެ
ސިޔާސަތުގައި ކަ ނޑައެޅިފައި އޮންނަ އޮތުމުގެ ތެރޭގައި 3123 ވަނަ އަހަރު 291 މިލިއަން ޑޮލަރު
ޚަރަދުކުރެވިގެންދާނެ. އެއީ 3.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މި އަދަދަކީ މި ފައިސާ އަކީ މިއީ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
ބޭނުންވަނީ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ދައުލަތުގެ އާމްދަނީގެ ތެރެއިން ވެގެންދާނެ ޚަރަދެއް ނޫނޭ. މި ޚަރަދުގެ ތެރޭގައި
ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދެވޭނެ ނަރުދަމާ އާއި ސާފުބޯފެނުގެ ރަށްތަކަށް ބަލައިލެވޭއިރު 72 ނަރުދަމާގެ މަޝްރޫޢާއި 55
ފެނުގެ މަޝްރޫޢު ފެށިގެން އެބަ ދޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނަރުދަމާ އަޅަންޖެހޭކަން ސާފުބޯފެން ރައްޔިތުންނަށް
ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭކަން، ސުނާމީގައި އޭރު އޮތް ސަރުކާރަށް، ސުނާމީގެ ފަހުން އޭރު އޮތް ސަރުކާރަށް އެނގުނު ކަމުގައި
ވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރު އަބަދުވެސް ދަންނަން ސާފު ބޯފެން ރައްޔިތުންނަށް
ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭނެކަން. ރަނގަޅު ނަރުދަމާ އެޅިފައި ނެތުމުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖުމްލަ ޞިއްޙީ ގޮތުން އެދިމާވާ
މައްސަލަތަކަށް ކުރަންޖެހޭ ބޮޑު ޚަރަދުން އަޅުގަ ނޑުމެން މިންޖުވާންޖެހޭކަން އަޅުގަ ނޑުމެން އަބަދުވެސް ދަންނަން.
222

އެހެންކަމުން މި މަޝްރޫޢުތައް މި ހަމައިގައި މި ގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރިޔަށް ގެންދަންޖެހެނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ހަމަ އެހެންމެ މިފަދަ މަޝްރޫޢުތަކަށް މި ލިބޭ ފައިސާ އިން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކުރާ ކެޕިޓަލް ޚަރަދުތަކަކީ މީ
ޒަމާންތަކަކަށް ދެމިގެންދާނެ އޭގެ ފައިދާ އާއި ލާބަ ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނެ ކަންތައްތަކެއް. އެހެންކަމުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަބަދުވެސް ބުނަން މި ޖެހެނީ މިއީ އުއްމީދުން ފުރިގެންވާ ބަޖެޓެކޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ބޯޅަ ވައްޓައިގެން 63 ރަށް ދޫކޮށްގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބުނު ފައިސާ އަށް ވެގެން ދިޔަ
ގޮތް. 3 ބިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ ރިކަރަންޓުގެ ގޮތުގައި 3119 ވަނަ އަހަރު ހަމަ ހުސްކޮށްލީ އޭރުގެ ސަރުކާރުން.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސިޔާސަތަށް ގެނައި ބަދަލަކީ އެއީ ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތެއްގައި އެ ލިބޭ އާމްދަނީ އަކުން
ކުރިޔަށް ގޮސް، ރައްޔިތުންނަށް ސީދާ ފައިދާލިބޭނެ މަގު ހޯދައިދިނުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކުންފުނިތަކަށް ލިބޭ
އާމްދަނީ ފެންނަން ނެތިގެން އެ ވާހަކަ ދައްކަވާ ބޭފުޅުން، ސްޓެލްކޯ ފަދަ ކުންފުނިތަކުގެ ޗެއަރމަނުންގެ ގޮތުގައި
ތިއްބަވައި ކަން ނިންމަވައިލެއްވިއިރު 591 މިލިއަން ރުފިޔާ އެ ކުންފުނި އޮތީ ދަރާފަ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިއަދު
ސްޓެލްކޯ އަކީ ކޮންމެ މަހަކު 5 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ފައިދާ ހޯދާ ކުންފުންޏެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުތައް އިޤްތިޞާދީ ސިޔާސަތުތައް ހަމަޖެހިފައި އޮންނަ ގޮތުން، ކުންފުނިތަކަށް ލިބޭ ފައިސާ
ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ވެއްދުމަށް ވުރެ ބޮޑަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަމާޒަކީ ކުންފުނިތައް އިތުރަށް ހަރުދަނާކޮށް،
ވަރުގަދަކުރުމަށްފަހު ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ ހިއްސާ ވިއްކާލައި އެއީ ޕްރައިވެޓައިޒްކުރެވިފައިވާ ތަންތަން ކަމުގައި
ހެދުން. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަބަދުވެސް އަމާޒަކީ. ސަރުކާރަކީ އެއީ ވިޔަފާރިކުރާ ސަރުކާރަކަށް ނަހަދާ ސަރުކާރު
ހިންގާ ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ އަސާސީ ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދޭނީ ޓެކްސްގެ އާމްދަނީން ކަމުގައި ކަ ނޑައެޅުން
އެއީ އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތަކީ. އެ ސިޔާސަތު ތި ބޭފުޅުންނަށް ކަމުދިޔަޔަސް ނުދިޔަޔަސް އެމް.ޑީ.ޕީގެ
ސަރުކާރު ހިނގާނީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސިޔާސަތާ އެއް ގޮތް ވާ ގޮތުގެ މަތިން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ، 3123 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރައްވާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސްގެ މަރުޙަލާ
އަށް ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގެންނެވި ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވައި މި ނުމުނީ. މި ހިސާބުން
ބަޖެޓް ބަހުސް މަރުޙަލާ ނިމި، ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން، ނިމުނުއިރު ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ބަހުސްކުރުމަށް ތާވަލުކުރެވިގެން މި
ހޭދަކުރެވުނު 4 ދުވަސް މަތިން ޖުމްލަ 72 މެންބަރުން ވަނީ ވާހަކަފުޅުދައްކަވާފަ. އަދި މި ބަހުސްގައި 25 ގަޑިއިރާއި
7 މިނެޓު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ހޭދަކުރައްވާފައިވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން މި ފާޅުކުރެއްވި
ޚިޔާލުފުޅުތައް މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 28: ވަނަ މާއްދާގެ (ޅ) ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން އަޅުގަ ނޑު ބަޖެޓު ކޮމިޓީ އަށް
ފޮނުވާނަން. މިއަދުގެ މި ޖަލްސާ ހިމެނިގެން މި ދަނީ 28 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި މިހާތަނަށް ބޭއްވުނު އެންމެ
223

ދިގު ޖަލްސާ ކަމުގަ. ހެނދުނު : ޖެހިއިރު ފެށި ޖަލްސާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވަގުތު ތާވަލު ބެހިގެން ދިޔަ ގޮތުން
މެންބަރުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވައި މި ނިމުނީ ރޭގަ ނޑު 21 ޖެހިއިރު. ގާތްގަ ނޑަކަށް : ގަޑި 59 މިނެޓުއިރު ޖަލްސާ
ހިނގަމުން ހިނގައްޖެ. އެންމެ އުފާކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ ޖަލްސާ ހިނގަމުން ދަނިކޮށް ކޯރަމް ބެލެހެއްޓެމުން ދިޔަކަން. މިހާ
ދިގުކޮށް ހެނދުނުއްސުރެ އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަމުން ގެންދިޔަ މަސައްކަތް ތިޔަ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ދެއްވަމުން
ގެންދެވި އެއްބާރުލުން އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކު ބަލައިގަންނަ ވާހަކަ ދަންނަވަން. މިއަދުގެ ޖަލްސާގައި
އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވުނު އަނެއް ކަމަކީ ޑިމޮކްރެޓިކު ރީތި ސަގާފަތްތައް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ގާއިމުކުރެވެމުން ދާކަން.
އޭގެތެރޭގައި ވަރަށް ހޫނު ބަހުސެއް އިއްޔެ އާއި އިހަށް ދުވަހާ އަދި މިއަދު މި މަޖިލީހުގައި ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން
ކުރެވެމުން ދިޔައިރު ވެސް ކެތްތެރިކަމާ އެކު ހުރިހާ ޕާޓީއެއްގެ މެންބަރުން ވެސް އަނެއް ޕާޓީއެއްގެ މެންބަރުން
ދައްކަވަމުން ގެންދެވި ވާހަކަފުޅުތައް އަޑުއައްސަވައި ބަލައިގަންނަމުން ގެންދެވިކަން އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދުގެ
ޖަލްސާގައި އަދި އިއްޔެ އާ އި އިހަށްދުވަހުގެ ޖަލްސާގައި ވެސް ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތެއް. އަދި ހަމަ އެއާއެކު
ފާހަގަކޮށްލަން އެހެން ކަމެއް ވެސް އެބަ އޮތް. އެއީ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގައި ބުނާ ގޮތުން މަޖިލީހުގެ ރައީސަކަށް އިންނަ
މީހަކީ ވަކި ދާއިރާއަކުން އިންތިޚާބުވެގެން އައިސް އިންނަ މީހެއް ކަމުގައި ވިޔަސް މަޖިލީހުގައި ހިނގާ އެއްވެސް
ބަހުސެއްގައި ބައިވެރިވުމުގެ ފުރުޞަތެއް ނޯވޭ. ބަޖެޓުގެ ބަހުސަކީ ކޮންމެ ދާއިރާއެއްގެ ވެސް ރައްޔިތުން ވަރަށް
ޝައުޤުވެރިކަމާ އެކު އެ ދާއިރާއެއްގެ މެންބަރު އެ ކަމާ ބެހޭ، އެ ދާއިރާ އަކާ ބެހޭ ގޮތުން އެއްޗެއް ބުނާނެ ކަމަށް
އިންތިޒާރުކުރަމުން ގެންދާ ވަގުތެއް. އެހެންނަމަވެސް، ތިޔަ ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ފަރާތްޕުޅުން އިންތިޚާބުވެ،
މި ގޮނޑީގައި އިންނަ މީހެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އަޅުގަ ނޑަށް އެ ޙައްޤެއް ނޯވޭ. މި ދެންނެވި ރީތި ޑިމޮކްރެޓިކު
ސަގާފަތްތައް ޤާއިމުވަމުން ދާކަމުގެ ހެއްކެއް މިއަދު ފެނިގެންދިޔަ. އެއީ އަޅުގަ ނޑަށް އެ ވާހަކަތައް ދައްކާނެ ފުރުޞަތު
ނެތް ނަމަވެސް، މަޖިލީހުގެ މެޖޯރިޓީ ލީޑަރާއި މެޖޯރިޓީ ލީޑަރު ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް
މުޙައްމަދު ޞާލިޙުގެ ވާހަކަފުޅުގައި ވެސް އަދި މައިނޯރިޓީ ލީޑަރު ކެންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ތަސްމީން ޢަލީގެ ވާހަކަފުޅުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންގެ އިހު ސާސްތައް ފުރިހަމަ އަށް
ގެނެސްދެއްވާފައި ވާކަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ޑިމޮކްރެޓިކު ސަގާފަތްތައް
އެބަ ގާއިމުވަމުން ދޭ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން އުފާކުރަންޖެހޭ ކަމެކޭ. އަޅުގަ ނޑު މެޖޯރިޓީ ލީޑަރަށާއި މައިނޯރިޓީ ލީޑަރަށް
މި ފުރުޞަތުގައި ޝުކުރުދަންނަވަން. ޝުކުރުގެ ބަސްތައް ދަންނަވަމުން ގެންދާއިރު މިއަދު ދަންނަވާލަން އަޅުގަ ނޑު
ޝުކުރު، މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތު ބެލެހެއްޓެވުމުގައި އަޅުގަ ނޑަށް އެހީތެރިވެވަޑައިގެންދެއްވި ވަރަށް ގިނަ ވަގުތުތަކެއް
ރިޔާސަތު ބަލަހައްޓަވައިދެއްވި ވެލިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ މުޙައްމަދު. އަޅުގަ ނޑު އެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. އަދި ހަމަ އެއާއެކު ކަ ނޑިތީމު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޙުސައިން
ވެސް ރިޔާސަތު ބަލަހައްޓަވައިދެއްވި. އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސް ދިއްގަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
224

މެންބަރު އަޙުމަދު ނާޒިމު ވެސް ރިޔާސަތު ބަލަހައްޓަވައިދެއްވި. އެ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް
އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކު ޝުކުރުދަންނަވަން. މިހާ ދިގުކޮށް ޖަލްސާ ދެމިގެން ދިޔައިރު ވެސް ޖަލްސާގެ އިދާރީ ހުރިހާ
ކަމެއް ވަރަށް ފުރިހަމަކޮށް ގެންގޮސްދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑު އަމީންޢާއްމަށް ޚާއްޞަކޮށް ޝުކުރެއް ދަންނަވަން.
އަދި އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތަނުގައި މި ތިބެ މަސައްކަތްކުރަމުން ގެންދާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފަހަތުގައި މި ކަންތައްތައް
ކުރިއަށް މި ގެންދެވެނީ ވަރަށް ގިނަ އިދާރީ މުވައްޒަފުންގެ ވަރަށް ބުރަ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކެއް ވަރަށް ބުރަ
މަސައްކަތްތަކަކާ އެކީގަ. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ކޮންމެ ދަ ނޑިވަޅެއްގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އެ މުވައްޒަފުން އެ ކުރާ
ބުރަ މަސައްކަތްތައް ހަނދާންކޮށް، އަޅުގަ ނޑުމެން އެ މުވައްޒަފުން ކުރަމުންގެންދާ މަސައްކަތުގެ އަގުވަޒަންކުރާ ވާހަކަ
ދަންނަވައި އެ ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރުދަންނަވަން ތިޔަ ހުރިހާ އެންމެ މެންބަރުންގެ ނަންފުޅުގަ. އާދެ، ބަޖެޓް
ބަހުސް މިއަދުގެ ޖަލްސާ އަޅުގަ ނޑު ފަށަމުން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދެންނެވި ފަދައިން މިއަންނަ ހަފްތާގެ ޖަލްސާގައި
އަންގާރަ ދުވަހުގެ ޖަލްސާގައި އަޅުގަ ނޑު މުޅި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީ ބާއްވަން ގަސްތުކުރަން. އެއީ ޓެކްސްގެ އިދާރީ ޤާނޫނާ
ބެހޭ ގޮތުން މިހާރު ކުރެވިފައި އޮތް މަސައްކަތްތައް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް. އެހެންވީމާ، އަންގާރަ ދުވަހު މުޅި މަޖިލީހުގެ
ކޮމިޓީ އަޅުގަ ނޑު ބާ އްވާނަން. އަދި ހަމަ އެއާ އެކު ހޯމަ، އަންގާރަ ދެ ދުވަހު އަޅު ގަ ނޑު ގަސްތުކޮށްފައި އޮތީ މިހާރު
ކޮމިޓީތަކުން ނިންމަވާފައި ހުރި ރިޕޯޓުތަކަށް އިސްކަންދީގެން މަސައްކަތް އިންތިޒާމުކޮށްގެން ކުރިއަށް ގެނދިއުމަށް.
އެހެންވީމާ، އެކަމަށް ނަގަންޖެހޭ ވޯޓެއް ނަގަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާތީ ހޯމަ ދުވަހުގެ މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާ
ފެށުމަށްފަހު އެ ވޯޓު ނަގައި، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ އެއްބަސްވެވަޑައިގަތުން އޮތް ނަމަ، އެގޮތަށް އަޅުގަ ނޑު
މަސައްކަތް އިންތިޒާމުކޮށްގެން ކުރިއަށް ގެންދާނީ. މި ހިސާބުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެޖެންޑާ ނިމުމަކަށް މި އައީ.
އިބްތިދާޢީ ބަހުސް ނިމުމަކަށް އައީ.
21. ނުނިމި ހުރި މަސައްކަތް، 22. ކޮމިޓީތަކުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން، 23. ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި
ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން އަދި 24. އިތުރު އެހެން މަސައްކަތް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އެޖެންޑާ އައިޓަމް 24،23،22،21 މި ތިން އައިޓަމުގައި މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަސައްކަތެއް ނެތް.
ނިންމުން.
225

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންކަމުން، މި ހިސާބުން އަޅުގަ ނޑު މިއަދުގެ ޖަލްސާ ނިންމައިލާނީ. ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާ އެއް އޮންނާނީ 23
ޑިސެމްބަރު 3122 ވާ ހޯމަ ދުވަހު ހެނދުނު 11;:ގަ އި.
وانحًد هل رب انعانًين. މަޖިލިސް ނިމުނީ.
____
226